

Μικηφόρος Τσιφοραΐδου
Προεδριανός
Σερνίση
1958

18

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΉΟΥ ΣΑΡΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΟΥΣΣΩΝ
ΚΥΡΟΥ ΝΙΚΗΦΩΡΟΥ ΤΖΙΦΟΠΟΥΛΟΥ

17/11/2010

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΤΑΡΙΟΝ

ΗΤΟΙ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΨΥΧΩΦΕΛΕΣΤΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΝ

Διδασκαλίαν σύντομον πρὸς τὸν Πνευματικόν, πῶς πρέπει νὰ ἐξομολογῇ μὲ καρπὸν. Τοὺς Κανόνας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ ἀκριβῶς ἐξηγημένους. Συμβουλὴν γλαφυράν πρὸς τὸν μετανοοῦντα πῶς νὰ ἐξομολογηται καθὼς πρέπει, καὶ λόγον ψυχωφελῆ περὶ μετανοίας.

Συγεραισιθὲν μὲν ἐκ διαφόρων Διδασκάλων, καὶ εἰς ἀρίστην τάξιν ταχθὲν παρὰ τοῦ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὁρει ἀσκήσαντος ἀοιδήμου Διδασκάλου Κυρίου

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

τοῦ Ἁγιορείτου

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

Ἐκ τῆς ἐν Βενετία ὀρθόξης ἐκδόσεως, καλοπισθὲν μετὰ δύο καλλιτεχνικῶν εἰκόνων

ΔΑΠΑΝΗ:

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΣΤ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Εἰς κοινὴν ἀπάντων τῶν Ὁρθοδόξων ὠφέλειαν

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ «Ο ΦΟΙΝΙΣ» ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΣΤ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

56—Ὁδὸς Πραξιτέλου—56

1895

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΤΑΡΙΟΝ

ΗΤΟΙ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΨΥΧΩΦΕΛΕΣΤΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΝ

Διδασκαλίαν σύντομον πρὸς τὸν Πνευματικὸν, πῶς πρέπει νὰ ἐξομολογῇ μὲ καρπὸν. Τοὺς Κανόνας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ ἀκριβῶς ἐξηγημένου. Συμβουλήν γλαφυράν πρὸς τὸν μετανοοῦντα πῶς νὰ ἐξομολογηται καθὼς πρέπει, καὶ λόγον ψυχωφελῆ περὶ μετανοίας.

Συνεραρισθὲν μὲν ἐκ διαφόρων Διδασκάλων, καὶ εἰς ἀρίστην τάξιν ταχθὲν παρὰ τοῦ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει ἀσκήσαντος ἀοιδήμου Διδασκάλου Κυρίου

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

τοῦ Ἀγιορείτου

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

Ἐκ τῆς ἐν Βερεΐᾳ ὀγδόης ἐκδόσεως, καλοπισθὲν μετὰ δύο καλλιτεχνικῶν εἰκόνων

ΔΑΠΑΝΗ:

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΣΤ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Εἰς κοινὴν ἀπάντων τῶν Ὀρθοδόξων ὠφέλειαν

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

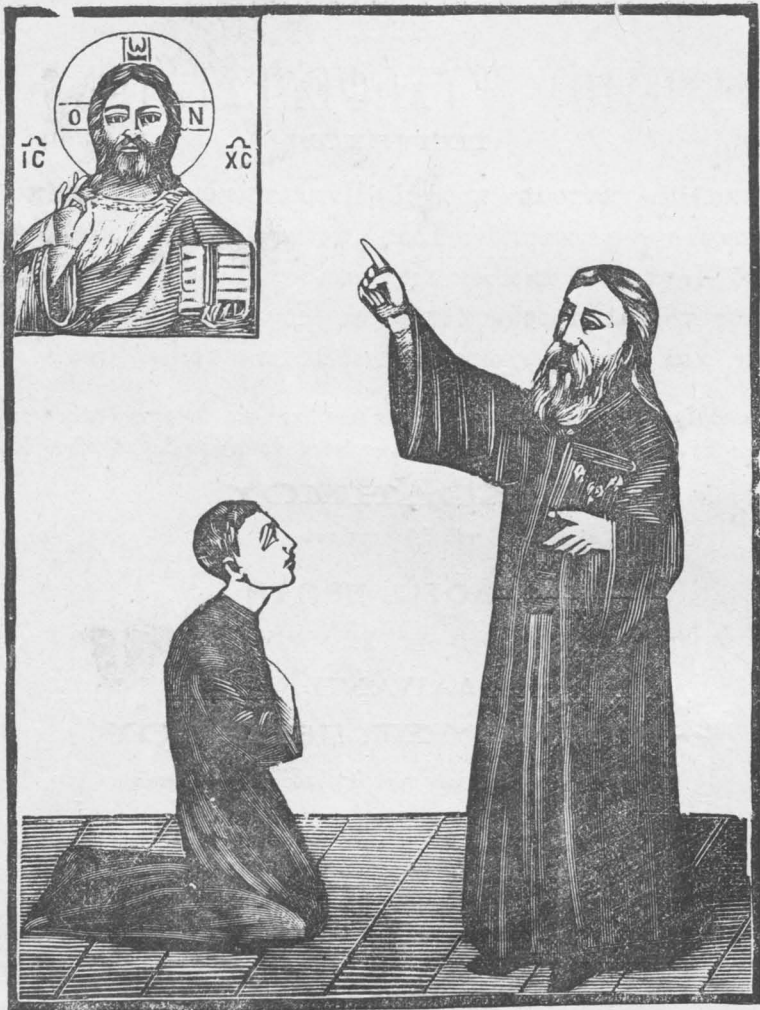
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ «Ο ΦΟΙΝΙΞ» ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΣΤ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

56—Ὄδὸς Πραξιτέλους—56

1895

Τυπογραφεὶον Ἰωάννου Νικολαΐδου

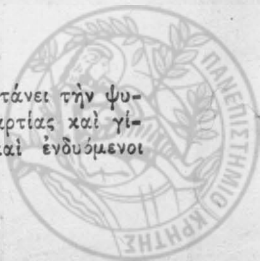

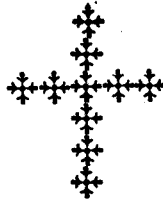

Ὁ Πνευματικὸς πρὸς τὸν ἐξομολογούμενον

Τέκνον οὐκ εἰς ἐμέ, ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ ἀοράτως ἱσταμένου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐξομολογήσαι τὰς ἀμαρτίας σου, ἄνευ φόβου ἢ ἐντροπῆς ἢ δηλίας.

Τὴν εἰκόνα τοῦ ἐξομολογούμενου τὴν φέρουσιν νέου πρόσωπον, παριστάνει τὴν ψυχὴν ἧτις διὰ τῆς ἐξομολογήσεως ἐκδιέται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῆς ἀμαρτίας καὶ γίνεταί νεός κατὰ τὸν Παῦλον, « Ἀπεκδυόμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνδύμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν. »

ΤΟΙΣ

ΕΝ ΜΑΚΑΡΙΑ Τῇ ΛΗΞΕΙ ΣΕΒΑΣΤΟΥΣ ΜΟΙ ΓΟΝΕΙΣ

ΣΤΑΥΡΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΝΑΡΗΝ

ΤΟΝ ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΑ ΕΙΣ ΤΑΣ 8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1862

ΚΑΙ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ Α. ΑΘΑΝΑΣΟΥΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΠΟΒΙΩΣΑΣΑΝ ΤΟΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΝ ΤΟΥ 1873

ΤΟΙΣ ΑΝΑΘΡΕΨΑΣΙ ΜΕ

ΕΝ ΕΥΣΕΒΙΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚῃ ΑΓΩΓῃ

ΕΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ ΥΪΚΗΣ ΣΤΟΡΓΗΣ

ΤΗΝ ΒΙΒΛΟΝ ΤΑΥΤΗΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΣΤ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ἐξ Αἰγίου τῆς Ἀχαΐας.

Παρακαλῶ θερμῶς ἅπαντας τοὺς σεβασμίους ἱεράρχας καὶ πνευμα-
τικοὺς πατέρας ὅπως εὐχονται ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων γονέων καὶ ἐμοῦ
πρὸς Κύριον.

Ἐρρωσθαι.

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΝΑΞΟΥ

ἑτῶν 60 ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ ἐν ἔτει 1809 Ἰουλίου ιδ'.

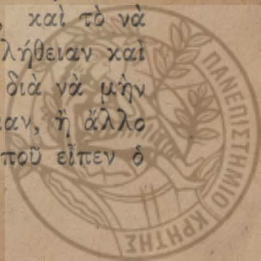

ΤΟΙΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ
ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΙΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙΣ ΠΑΤΡΑΣΙ
ΤΗΝ ΥΪΚΗΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΝ

Ὅσον εἶναι μεγάλη ἡ ἀξία τῶν Πνευματικῶν, τόσον χρειάζεται καὶ μέγαν κόπον, εἰς τὸ νὰ ἐνεργῆται ἀπὸ αὐτοὺς μὲ ὠφέλειαν καὶ καρπὸν. Αὐτοὶ ναί, ἔλαβον ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς καὶ πνευματοφόρους Ἀποστόλους τὴν ἐξουσίαν, τοῦ δεσμῆν καὶ λύειν τῶν ἀνθρώπων τὰς ἀμαρτίας, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου· «Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἀμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκρατῆνται» (Ἰωάν. Κεφ. 23)· τὸ ὅποιον εἶναι μόνον τοῦ Θεοῦ ἴδιον. «Τίς γάρ, φησί, δύναται ἀφιέναι ἀμαρτίας, εἰμὴ εἰς ὁ Θεός» (Μάρ. β'. 7.) ; ἀλλὰ χρεῖα εἶναι νὰ κοπιᾶσουν καὶ αὐτοί, διὰ νὰ μάθουν, ποίας ἀμαρτίας πρέπει νὰ λύουν, καὶ ποίας νὰ δένουν, ὡς εἶπε πρὸς τὸν Κλήμεντα ὁ Κορυφαῖος Πέτρος· «Δήσεις, ὃ δεῖ δεθῆναι, καὶ λύσεις, ὃ δεῖ λυθῆναι». Αὐτοὶ γινόμενοι μεσῆται ἀναμεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καταλάττουσιν, ἤτοι φιλιώνουσι τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸν Θεόν· ἀλλ' εἶναι χρεῖα εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ γνωρίζουν ἀκριβῶς τὸν λογαριασμὸν καὶ τὴν ἐπιστήμην τῆς τοιαύτης καταλλαγῆς, ὡς εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος «Θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ . . . » καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς» (β' πρὸς Κορίνθ. ε'. 19). Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἰατροὶ ἐκεῖνοι καὶ πανδοχεῖς, τοὺς ὁποίους ἐκατάστησεν ὁ Κύριος, κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς τὸ πανδοχεῖον τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἐπιμελῶνται τοὺς ἀσθενεῖς, ἤτοι τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐκεῖνους, ὅπου πληγώνονται ἀπὸ τοὺς νοητοὺς ληστὰς δαίμονας· ἀλλ' εἶναι χρεῖα καὶ νὰ ἤξεύρουν, ποίας πληγὰς πρέπει νὰ καίουν, ποίας νὰ κόπτουν, καὶ ποίας νὰ ἐμπλαστρώνουν, καὶ εἰς ποίους μὲν νὰ χύνουν τὸν οἶνον καὶ τὴν αὐστηρότητα, εἰς ποίους δὲ νὰ μεταχειρίζωνται τὸ ἔλαιον καὶ τὴν πραότητα.

Εἰς τοὺς Πνευματικὸς ἀληθῶς ἐδόθη τὸ νὰ ἦναι κριταί, κρίνοντες τὸν χριστιάνουμον λαὸν τοῦ Κυρίου· ἀλλὰ εἰς αὐτοὺς ἐδόθη, καὶ τὸ νὰ ἐξετάζουν μὲ πολλὴν περιέργειαν, διὰ νὰ εὐρίσκουν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον, ὅπου εἶναι κεκρυμμένα εἰς τὰς τοιαύτας κρίσεις, διὰ νὰ μὴν τύχη καὶ κάμουν ἄδικον κρίσιν διὰ φιλοπροσωπίαν, ἢ ἄγνοιαν, ἢ ἄλλο κἀνένα πάθος, καὶ διὰ νὰ πληροῦται εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνο, ὅπου εἶπεν ὁ

θεός Παῦλος· «Ὁ δὲ Πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα αὐτὸς δὲ ὑπὸ οὐδενὸς ἀνακρίνεται» (α΄. πρὸς Κορινθ. β΄. 15).

Εἰς αὐτοὺς ἐδόθη τὸ νὰ ἦναι ὅμοιοι μὲ τοὺς κυνηγούς, καθὼς προσφεύστατα τοὺς ὀνομάζει ὁ Προφήτης Ἰερεμίας· «Καὶ μετὰ ταῦτα ἀποστέλλω τοὺς θηρευτάς, καὶ θηρεύσουσιν αὐτούς. . . . ἐκ τῶν τρυμαλιῶν τῶν πετρῶν» (15. 16)· καὶ μὲ τοὺς ἱερεῖς τοῦ παλαιοῦ νόμου, οἵτινες ἐκαθάριζαν τοὺς λεπρούς «Πορευθέντες ἐπιδειξάτε ἑαυτοὺς τοῖς Ἰερεῦσιν» (Λουκ. ιζ΄. 14)· ἀλλ' εἰς αὐτοὺς ἐδόθη νὰ ἤξέουρον καὶ μυρίας τέχνας, καὶ νὰ κάμνουν κόπους μεγάλους, διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ κυνηγήσουν μέσα ἀπὸ τὰ δάση καὶ λόγγους τῆς ἁμαρτίας τοὺς δυστυχεῖς ἁμαρτωλοὺς, καὶ νὰ ἔχουν καὶ προσοχὴν πολλήν, εἰς τὸ νὰ διακρίνουν, ποῖα λέπρα, ἤτοι ἁμαρτία εἶναι θανάσιμος, καὶ ποῖα συγγνωστή, ποῖα μερική, καὶ ποῖα καθόλου, ποῖα εἶναι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ποῖα εἰς τὸ βάθος ἐρριζωμένη.

Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, οἱ Πνευματικοὶ ἐδιωρίσθησαν ποιμένες καὶ βοσκοὶ ἐπάνω εἰς τὰ λογικὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ χύνουν πολλοὺς ἰδρώτας, ἀναβαίνοντες εἰς τὰ ὄρη, καταβαίνοντες εἰς τὰ λαγκάδια, τρέχοντες καὶ ζητοῦντες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, διὰ νὰ εὔρουν τὸ πεπλανημένον πρόβατον, τὸν ἁμαρτωλόν, ὅπου εἶναι θηριάλωτος ἀπὸ τὸν βιάβολον, καὶ εὐρίσκοντές το νὰ τὸ σηκώσουν εἰς τὸν ὄμῶν τους, καὶ νὰ τὸ προσφέρουν σεσωσμένον εἰς τὸν Ἀρχιποίμενα Χριστόν, ὡς δῶρον πολύτιμον, κατὰ τὸ «Πάντες οἱ κύκλω αὐτοῦ οἴσουσι δῶρα» (Ψαλμ. οε΄).

Ὅθεν ἡμεῖς διὰ νὰ συμβοηθῆσωμεν εἰς τοῦτον τὸν μέγαν κόπον τῶν Πνευματικῶν, ἐπεμελήθημεν νὰ συνάξωμεν ἀπὸ διαφόρους Διδασκάλους, τὴν παροῦσαν σύντομον ἐνταύτῳ καὶ πρακτικὴν Διδασκαλίαν, καὶ διὰ μέσου αὐτῆς νὰ εὐκολύνωμεν ὅπωςδήποτε τὴν δυσκολίαν, ὅπου αὐτοὶ δοκιμάζουν εἰς τὸ ἔργον τοῦ πνευματικοῦ ἐπαγγέλματός των, προσθέσαντες καὶ τοὺς Κανόνας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, ἐξηγημένους μὲ ἀκριβείαν, καὶ ἄλλα τινά, διὰ νὰ κανονίζουσι κατ' αὐτοὺς τοὺς μετανοοῦντας.

Δεχθῆται λοιπόν, ὃ σεβασμιώτατοι Πνευματικοί, μετὰ πατρικῆς εὐμενίας, τὸ μικρὸν τοῦτο Βιβλιάριον, καὶ ἀναγινώσκοντες αὐτὸ καὶ βοηθούμενοι, μὴ παύσητε ἀπὸ τοῦ νὰ δέεσθε τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν ψυχῶν ἐκείνων, ὅπου ἐκοπίασαν εἰς τὴν συλλογὴν καὶ σύνθεσιν, καὶ εἰς τὴν ἐκδοσιν τούτου πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ Χριστιανικοῦ λαοῦ. Ἐρρωσθε!

Ο ΕΛΛΗΣΤΙΟΣ
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
 Μοναχός.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΤΑΥΤΗΝ

Μῦθος ἔην Ῥαδάμανθους, ὃ τε Πλούτων, καὶ ὁ Μίνως,
Πρὸς τὸν πνευματικὰς ᾧδε κρίνοντα δίκας.

Μῦθος ἔην Γαληνός, ἅμ' Ἴπποκράτει ὁ Ἀπόλλων,
Πρὸς τὸν πνευματικὰς ᾧδ' ἀκέοντα νόσους.

Καὶ γὰρ τοσσατίῳ προσφερέστερος οὗτος ἐκείνων,
Σώματος ὀσσατίῳ πνεῦμα ἄρειον ἔει.

» Ἀδελφοί, εἰάν καὶ προληφθῆ ἄνθρωπος ἐν τινὶ παρα-
» πτώματι, ὑμεῖς οἱ Πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν
» τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος.

(Γαλ. 5' 1.)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ,
ΕΚ ΔΙΑΦΕΡΩΝ ΣΥΝΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ

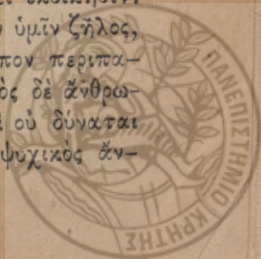
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Τί πρέπει νά ἔχῃ, τινάς πρό τοῦ νά γένη Πνευματικός.

Καί πρῶτον περὶ ἀρετῆς τοῦ Πνευματικοῦ.

Πρῶτον μὲν οὖν, σὺ Πάτερ, ὅπου μέλλεις νά γένης Πνευματικός, πρέπει νά ἔχῃς μίαν ἐξαιρετόν καὶ διαφορετικὴν ἀρετὴν καὶ ἀγιότητα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς συνιερεῖς σου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους μέλλεις νά ἐκλεχθῆς, καὶ νά ἔχῃς ἰατρευμένα καὶ νικημένα τὰ πάθη σου, νά ἔχῃς διαφορετικὴν ἀγιότητα ἀπὸ τοὺς ἄλλους· διατί σὺ ὅπου ἔχεις νά κατασταθῆς Πνευματικός, πρέπει νά πολιτεύεσαι μίαν ζωὴν πνευματικὴν, κυβερνώμενος μὲ τὴν χάριν καὶ διάκρισιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἂν θέλῃς νά ἔχῃς τὸ ὄνομα τοῦ Πνευματικοῦ ἀληθινόν, καὶ σύμφωνον μὲ τὸ πρᾶγμα (1).

(1) Σημειῶσαι ὅτι τριῶν λογιῶν ἄνθρωποι εὐρίσκονται εἰς τὸν κόσμον· Σαρκικοί, Ψυχικοί, καὶ Πνευματικοί. Καὶ Σαρκικοί μὲν εἶναι, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὸ παρά φύσιν· Ψυχικοί δὲ εἶναι, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὸ κατὰ φύσιν. Πνευματικοί δέ, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὸ ὑπὲρ φύσιν. Χάριν λόγου, σαρκικός ἄνθρωπος εἶναι, ὅστις ἀδικεῖ τὸν ἄλλον· ψυχικός ἄνθρωπος εἶναι, ὅστις οὔτε ἀδικεῖ τὸν ἄλλον, οὔτε θέλει νά ἀδικῆται ἀπὸ τοὺς ἄλλους· Πνευματικός δὲ ἄνθρωπος εἶναι, ὅστις, ὅχι μόνον δὲν ἀδικεῖ τὸν ἄλλον, ἀλλὰ καὶ ἀδικούμενος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὑπομένει εὐχαρίστως, καὶ δὲν ζητεῖ ἐκδίκησιν. Περὶ τῶν τριῶν τούτων γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· «Ὅπου ἐν ὑμῖν ζήλος, καὶ ἔρις, καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; (ἀ'. Κορ. γ'. 3). (Ἴδου ὁ Σαρκικός ἄνθρωπος). Ψυχικός δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστὶ, καὶ οὐ δύναται γινῶναι ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται (αὐτόθι β'. 14). (Ἴδου ὁ ψυχικός ἄν-

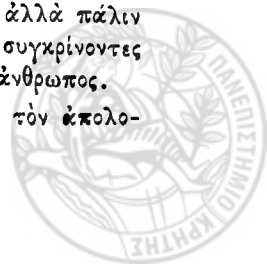

Διὰ τόσον ὁ μέγας Βασιλεῖος τοιοῦτοτρόπως ὑπογράφει τί εἶναι ὁ Πνευματικός: «Ὁ μηκέτι κατὰ σάρκα ζῶν, ἀλλὰ πνεύματι Θεοῦ ἀγόμενος, καὶ υἱὸς Θεοῦ χρηματίζων, καὶ σύμμορφος τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ γενόμενος, Πνευματικός ὀνομάζεται» (Κεφ. κε'. τῶν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος). ὅσον καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης λέγει: Οὐ πάντων ἐστὶν ὁδηγῆσαι καὶ ἄλλους, ἀλλ' οἷς ἐδόθη ἡ θεία διάκρισις, κατὰ τὸν Ἀπόστολον: «Διάκρισις πνευμάτων, ἡ διαιρούσα τὸ χεῖρον ἀπὸ τοῦ κρείττονος τῆ μαχαίρα τοῦ λόγου» (σελ. 923 τῆς Φιλοκαλίας).

Μὰ δὲν φθάνει μόνον νὰ ἔχῃς ἓνα ἀπλοῦν χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ' εἶναι χρεῖα νὰ ζητήσης καὶ σὺ ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ σοῦ δώσῃ διπλάσιον (ἵνα μὴ λέγω καὶ πολλαπλάσιον) χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καθὼς καὶ ὁ Ἐλισσαῖος τὸ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Ἥλιαν: «Γεννηθήτω δὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐπὶ σοὶ δισωῶς ἐπ' ἐμέ» (Δ'. Βασιλειῶν κεφ. β'. 9): διὰ νὰ ἠμπορῆς μὲ αὐτὸ καὶ τὸν ἑαυτὸν σου νὰ κυβερνᾷς καὶ τοὺς ἄλλους: εἶπα δὲ καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃς ἰατρευμένα, καὶ νικημένα τὰ πάθη σὺ ὁ μέλλων γενέσθαι Πνευματικός: διατί, ἀνίσως, καὶ πρὸ τοῦ νὰ ἰατρεύσης τὰ ἐδικά σου πάθη, ζητῆς νὰ ἰατρεύῃς τὰ πάθη τῶν ἄλλων, θέλεις ἀκούσῃ τὸ Ἰατρὲ θεράπευσον σεαυτὸν», καὶ τὸ «Ἄλλων Ἰατρός, αὐτὸς ἔλκεσι βρύων» (1): διατί, ἂν ἐσὺ ἔχῃς νὰ ἦσαι κατ' ἀλήθειαν φωτιστικός, καὶ τελειωτικός τῶν ἄλλων, πρέπει πρῶτον σὺ νὰ φωτίσης καὶ νὰ τελειώσης τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ οὕτω νὰ φωτίζῃς καὶ νὰ τελειοῖς καὶ τοὺς ἄλλους. Καὶ ἀπλῶς, πρῶτον πρέπει σὺ νὰ ἔχῃς, καὶ ὕστερον νὰ μεταδίδῃς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους: «Ἡ μετοχὴ γὰρ τῆς μεταδόσεως ἠγεῖται»: ὡς λέγει ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος (Ἐκκλ. Ἱεραρχ. κεφ. γ'). Καὶ τελευταῖον, διατί ἐσὺ ἔχεις νὰ ἦσαι ὁ τύπος καὶ τὸ παράδειγμα κάθε καλοῦ καὶ ἀρετῆς, ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν πνευματικῶν σου τέκνων: καὶ ἂν ἐσὺ, θετέον, νηστεύῃς, ἔχουν νὰ νηστεύουν καὶ αὐτά: ἂν ἐσὺ ταπεινώνεσαι, ἔχουν νὰ ταπεινῶνται καὶ αὐτά, καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ἂν ἐσὺ σεμνῶς καὶ κατὰ Χριστὸν πολιτεύεσαι, ἔτζι παρακινουῦνται νὰ πολιτεύωνται καὶ αὐτά. Ἐὰν δὲ σὺ λέγῃς μόνον, ἀλλὰ δὲν κάνεις, ἤξευρε, ὅτι οὐδὲ αὐτά θέλει ἀκούσῃ τὰ λόγιά σου: διατί πιστεύουν περισσότερο ἐκεῖνα, ὅπου βλέπουν εἰς ἐσὲ μὲ τὸ ἔργον, παρὰ ἐκεῖνα, ὅπου ἀκούουν ἀπὸ τὸ στόμα σου μὲ

θρῶπος). Ὁ δὲ Πνευματικός ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται (δηλαδὴ ὑπ' οὐδενὸς ψυχικοῦ ἀνθρώπου ἢ σαρκικοῦ), ἀλλὰ πάλιν ὑπὸ Πνευματικοῦ ἄλλου, κατὰ τὸ. Πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες (αὐτόθι β'. 13)» (αὐτόθι β'. 15). Ἴδου καὶ ὁ Πνευματικός ἀνθρώπος.

(1) Τὴν παροιμίαν ταύτην ἀναφέρει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸν ἀπολογητικόν.

τά ὤτα· « Ὁφθαλμοὶ γάρ, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν, ὠτίων πιστότε-
»τεροι».

Ἐπειτα, ἐσὺ ἔχεις νὰ ἀπαντήσης εἰς τὴν ἐξομολόγησιν τόσα κινδυνώδη ὑποκείμενα· ἐσὺ ἔχεις νὰ ἀκούσης τόσας αἰσχροὺς ἀμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ τόσους ρύπους καὶ μολυσμοὺς τῶν παθῶν τους· λοιπὸν χρειάζεται νὰ ἦσαι, ἢ ὡσὰν ἥλιος ἀπαθής, ὁ ὁποῖος διαπερνῶντας τόπους ρυπαροὺς δὲν μολύνεται· ἢ ὡσὰν ἐκείνη ἡ καθαρὰ περιστέρα τοῦ Νῶε, ἡ ὁποία ἀπερνοῦσα τόσα βρωμισμένα σώματα τῶν πνιγμένων ἀνθρώπων ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν, δὲν ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς κἀνένα ἀπὸ αὐτά· ἢ νὰ ἦσαι ὡσὰν ἓνας νιπτῆρας ἀργυροῦς ἢ χρυσοῦς, ὁ ὁποῖος, πλύνωντας, καὶ καθαρίζωντας τῶν ἄλλων τὰς λαίρας, αὐτὸς λαίραν δὲν πιάνει εἰς τὸν ἑαυτὸν του· καθὼς ἔτσι παρομοιάζει τὸν ἄξιον καὶ ἀπαθῆ ποιμένα, Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος· διὸ καὶ ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ Ὁμολογητῆς λέγει, πῶς δὲν πρέπει οἱ ἐμπαθεῖς νὰ ἡγεμονεύουν, καὶ νὰ οἰκονομοῦν ψυχάς.

- » Ὅσπερ λέων πρόβατα ποιμαίνειν οὐκ ἰσχύει,
  - » Ὅσπερ οὐκ ἔστιν εὐπρεπές, ὄρνις Κερδῶ ποιμαίνειν
  - » Οὕτως οὐ δεῖ τοὺς ἐμπαθεῖς ψυχῶν ἡγεμονεύειν,
  - » Ἄς χρή προσάγειν τῷ Θεῷ παθῶν λελυτρωμένας·
- (Βαθμ'. ροά.)

Ἐὰν δέ, ὄντας ἐμπαθής, ζητήσης νὰ γένης Πνευματικός, ἀλλοίμονον! βέβαια, σὺ ἔχων τὸν νοῦν ἐσκοτισμένον ἀπὸ τὰ πάθη, δὲν θέλεις δυνηθῆ νὰ διακρίνης τὴν πρέπουσιν διόρθωσιν, ὅπου χρειάζεται ὁ κάθε ἀμαρτωλός· « Ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου» (Ματθ. ζ'. 5). Ἐσὺ δὲν θέλεις κανονίζει καθὼς πρέπει ἀλλὰ θέλεις κάνει εὐκολώτατα ὑπερβολικὰς συγκαταβάσεις εἰς τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐκείνους, ὅπου πέσουν εἰς τὰ ἴδια πάθη, ὅπου ἔχεις καὶ σὺ. « Ἐπειδὴ ἐν ᾧ κρίματι κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων» (Πρὸς Ῥωμαίους β'. 1) (1)

(1) Διὰ τοῦτο ἀναγινώσκωμεν εἰς τὸ Πνευματικὸς διδασκόμενος (Σελ. 135), ὅτι ἓνας Χριστιανὸς ἠρώτησεν ἓνα σοφόν, ἐὰν ἦναι αἱ αὐταὶ ἀμαρτίαι εἰς διαφόρους τόπους. Ὁ σοφὸς τοῦ ἀπεκρίθη, ὅτι αἱ αὐταὶ εἶναι, διατι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ αὐτὸς εἰς διαφόρους τόπους. Τότε τοῦ λέγει ὁ Χριστιανός· πῶς λοιπὸν ἐγὼ διὰ τὰς αὐτὰς ἀμαρτίας, ὅπου ἔκαμα εἰς διαφόρους τόπους, ἐκα-
νονίσθηκα διαφορετικά; διότι ὅταν ἦμουν εἰς τὸν τάδε τόπον, ὁ ἐκεῖ Πνευματικός διὰ τὴν μέθην τελείως δὲν μὴ ἤλεγξεν, ἀλλὰ διὰ τὴν πορνείαν τὸσον σφοδρὰ μὲ ἐπέπληξεν, ὅπου ἡ ἐπίπληξις ἐστάθη ἀρκετὴ νὰ μὲ ἐμποδίσῃ

Ἐσὺ δὲν θέλεις δυνηθῆ νὰ ἐπιστρέφῃς τοὺς ἀμαρτωλοὺς πρὸς τοῦ λόγου σου· ἀλλ' οἱ ἀμαρτωλοὶ ἐξ ἐναντίας ἔχουν νὰ ἐπιστρέφουν ἐσένα πρὸς τὸν ἑαυτὸν τους· ἐκεῖνοι ἐσένα πρὸς τὸ θέλημά τους, καὶ ὄχι σὺ ἐκείνους πρὸς τὸ θέλημά σου· πρᾶγμα ὅπου, ἐποδίζει ὁ Θεός, λέγων πρὸς τὸν « Ἱερεμίαν· Ἀναστρέφουσιν αὐτοὶ πρὸς σέ· σὺ δὲ οὐκ ἀναστρέφεις πρὸς αὐτοὺς » (Ἱερ. ιέ. 19). Πόσου δὲ κινδύνου, καὶ πόσης ψυχικῆς ἀπωλείας εἶναι πρὸξεν ἀκαὶ τὰ τρία ταῦτα, καὶ εἰς ἐσέ, καὶ εἰς τοὺς μετανοοῦντας, τίς δὲν τὸ βλέπει; (1)]

ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν. Ὅταν δὲ ἤμουν εἰς τὸν τάδε τόπον, ὁ ἐκεῖ Πνευματικός, διὰ τὴν πορνείαν, οὐδὲ μίαν ψιλὴν νοθεσίαν μου εἶπε· διὰ δὲ τὴν μέθην πολλὰ μὲ ἤλεγξεν ὡς ἱερόσυλον, καὶ μὲ ἐκανόνισε. Μανθάνομεν δὲ ἀπὸ τοῦτο, ὅτι οἱ Πνευματικοὶ οὗτοι, εἰς μὲν τὰ πάθη, ὅπου εἶχον καὶ αὐτοὶ, ἔκαμαν συγκατάθεσιν ὑπερβολικὴν· εἰς δὲ τὰ πάθη ἐκεῖνα ὅπου δὲν εἶχον, ἔκαμαν τὸν πρέποντα ἐλεγμὸν.

(1) Ὅθεν καὶ Νικηφόρος ὁ Χαρτοφύλαξ λύων ζητήματά τινα Θεοδοσίου Ἐγκλείστου, λέγει· « Τῶ ὄντι γὰρ ἐστὶ κινδυνώδες, τὸ πεπαρῆρσιασμένως » δεσμεῖν καὶ λύειν τοὺς ἐν πταισμασιν ἀλόντας, καὶ μὴ κατάλληλα τοῖς » παθήμασι κατασκευάζειν τὰ φάρμακα » (Σελ 343. τῆς Γρεγοριῶμ.) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασίλειος παρομοιάζει τὸν ἐμπαθῆ καὶ ἄπειρον Πνευματικὸν καὶ Ποιμένα, μὲ τὸν ἄπειρον Ἐπαιδὸν, ἡγουν μὲ ἐκεῖνον ὅπου δὲν ἤξεύρει νὰ πιάνῃ καὶ νὰ ἡμερόνη τοὺς ὄφεις καὶ τὰ θηρία, ὅς τις ζητῶντας νὰ τὰ πιάσῃ, δαγκάνεται ἀπὸ αὐτὰ καὶ θανατώνεται· « Μὴ θέλε διορθοῦν ἔπασμους τῶν θηρίων, ἄπειρος ὢν τοῦ ἐπάδειν, μήπως ἐπισπασάμενος τοὺς ὄφεις » καὶ περιδραχθεὶς ὑπ' αὐτῶν, εἶτα ἀδυνάτως ἔχων πρὸς τὴν ἀντίστασιν, πᾶσυγγώστως ἀναλωθῆς ὑπ' αὐτῶν » (Παιραίνεσ. περὶ ἀποταγῆς βίου). Λέγει δὲ ὁ Ἅγιος ἰδῶ τὸ, ἀσυγγνώστως, καθότι τὸν τοιοῦτον τινὰς δὲν ἐλεεῖ, οὔτε συμπονεῖ· διατὶ μὴ ἄξιός ὢντας, ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπεχείρησε νὰ οἰκονομῇ ψυχὰς, ὡς εἶπεν ὁ σοφὸς Σειράχ· « Τίς ἐλεήσει ἔπασιδὸν ὀφιόδηκτον; καὶ » πάντας τοὺς προσάγοντας θηρίοις; » (ιβ' . 13). Ὁ δὲ Συμεὼν ὁ νέος θεολόγος λέγει, ὅτι ὁ ἐμπαθῆς Πνευματικός, παρομοιάζει μὲ τὸν νιπτῆρα τὸν πῆλινον, ἢ ξύλινον, ὁ ὁποῖος πλύνει μὲν καὶ καθαρίζει τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πιάνει ἀκαθαρσίαν, εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Λοιπὸν ἐπειδὴ καὶ ὁ Πνευματικός χρεωστεῖ νὰ ἦναι ἀπαθῆς, δύσκολον δὲ εἶναι νὰ εὐρεθοῦν εἰς κάθε μέρος ἀπαθῆς, καὶ μάλιστα ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενεᾷ, διὰ τοῦτο οἱ ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, πρέπει κἄν τοῦλάχιστον νὰ διαλέγουν τοὺς γεροντοτέρους εἰς τὴν ἡλικίαν, καὶ ἐμπειροτέρους Ἱερεῖς, καὶ τούτους νὰ καθιστῶσι Πνευματικούς· ἐπειδὴ αὐτοὶ διὰ τὴν ἡλικίαν, εἶναι καὶ ἐμπειρότεροι εἰς τὴν γνῶσιν, καὶ τὰ πάθη ἔχουν ὀπωσὺν καταδαμασμένα· καὶ οὐχὶ νὰ κάμνουν Πνευματικούς τοὺς νέους Ἱερεῖς, οἵτινες διὰ τὴν νεότητα εἶναι καὶ ἄπειροι εἰς τὴν γνῶσιν, καὶ τὰ πάθη ἔχουν ζωντανὰ καὶ ἀδάμαστα· ἔστω μόνον ἂν τύχῃ νὰ εὐρηθῆ τινὰς νεώτερος, ὅπου ἐν τῇ νεότητι ἔχει ἀρετὴν ὁμοῦ καὶ φρόνησιν γεροντικὴν· ὁ τοιοῦτος γὰρ δὲν ἐμποδίζεται (ὡς μοι φαίνεται) ἀπὸ τοῦ νὰ γίνηται Πνευμα-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Περὶ τῆς γνώσεως τοῦ Πνευματικοῦ.

**Καὶ πρῶτον περὶ τῆς γνώσεως τῶν Θεῶν Γραφῶν,
Δογμάτων, καὶ Ἱερῶν Κανόνων.**

Δεύτερον, πρέπει ἐσὺ ὁ μέλλων γενέσθαι Πνευματικός, νὰ ἔχῃς μίαν διαφορετικὴν ἀπὸ τοὺς ἄλλους γνώσιν καὶ ἐμπειρίαν εἰς τὴν παλαιὰν καὶ νέαν Γραφήν· εἰς τὰ δόγματα τῆς πίστεως, τὰ περιεχόμενα εἰς τὸ, Πιστεύω· μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως, εἰς ὅλους τοὺς ἀποστολικούς, συνοδικούς, καὶ πατρικούς Κανόνας, τοὺς περιεχομένους εἰς τὴν βίβλον, (τὸ Πηδάλιον) ὅπου πρὸ ὀλίγων χρόνων ἐξεδόθη εἰς τύπον· εἰς τῶν ὁποίων τὴν μελέτην πρέπει νὰ καταγίνεσαι νύκτα καὶ ἡμέρα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ τοὺς ἤξεύρῃς ἀπὸ στόματος· ἐπάνω εἰς αὐτοὺς νὰ κοιμᾷσαι, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τοῦ Ὀμήρου τὴν Ἰλιάδα, καὶ τούτους νὰ ἀναπνέῃς κάθε ὥραν καὶ στιγμήν.

τικὸς· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Σολομῶντα· «Πολιά ἐσὶ φρόνησις ἀνθρώποις, καὶ ἡλικία γῆρας, βίος ἀκηλίδωτος». (Σοφ. δ΄. 9). Συμβουλευοὺν δὲ τινες, ὅτι εἶναι ἀσφαλέστερον καὶ καλῆτερον νὰ γίνωνται Πνευματικοὶ οἱ ἐν γάμῳ Ἱερεῖς ὄντες, ὅηλ. καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἄξιοι, πᾶρεξ οἱ παρθένοι καὶ ἄγαμοι Ἱερμονάχοι· διατὶ ἐκεῖνοι μὲν ἔχουν ὀλιγώτερον πόλεμον εἰς τὴν σάρκα, οὗτοι δὲ ἔχουν πόλεμον περισσώτερον· ὁ δὲ Ἰωσήφ ὁ Βρυέννιος λέγει, ὅτι πρέπει νὰ γίνωνται Ἱερεῖς, καὶ μάλιστα Πνευματικοὶ οἱ πλουσιώτεροι, καὶ ὄχι οἱ πτωχότεροι, διὰ νὰ μὴν ἔχουν χρεῖαν νὰ πέρνουν ἄσπρα ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς ἀλλὰ μάλιστα νὰ τοὺς οἴδουν (Τόμ. γ΄. κεφ. λθ΄.). Συγκαταβαίνει δὲ καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, καὶ λέγει ταῦτα εἰς τὸν Ποιμένα· «Εἰσὶ τινες ὑπὲρ τὴν ἐαυτῶν δύναμιν ἐτέρων φορτία ἀναδεξάμενοι ἐξ ἀγάπης πνευματικῆς (καὶ ὄχι ὅηλ. διὰ φιλοδοξίαν, ἢ φιληδονίαν, ἢ φιλοκέρδειαν, ἢ ἄλλο κένενα κοσμικὸν τέλος), τοῦ εἰρηκότος μνημονεύσαντες· »Μεῖζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἢ τὸ θεῖναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ· καὶ εἰσὶν ἕτεροι οἱ καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐτέρων ἀναδοχῆς ἰσως ἐκ Θεοῦ εὐληπότες, καὶ οὐχ ἠδέως χάριν τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σωτηρίας, ἑαυτοὺς ὑποβάλλοντες βάρειν· ἀλλ’ ἐγὼ τούτους, ὡς μὴ κτησαμένους ἀγάπην, ἱταλάνισα». Περὶ δὲ τῶν προτέρων εἰρημένων ποῦ εὔρηκα. «Ὁ ἐξάγων ἐξ ἀναξίου τίμιον, ὡς τὸ στόμα μου ἔση». Καὶ πάλιν λέγει εἰς τὸν αὐτὸν λόγον. «Εἶδον ἀσθενῆ ἀσθένειαν ἐτέρου ἀσθενοῦς ἐκ πίστεως καθάραντα, ἀναιδείᾳ ἐπαινουμένη πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἐκείνου χρησάμενον, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θέντα ὑπὲρ ψυχῆς, ἐν ταπεινώσει μέντοι, καὶ διὰ τῆς ἐκείνου ἰάσεως, καὶ ἑαυτὸν λοιπὸν ἰασάμενον. Καὶ εἶδον ἐξ οἴσεως ὁμοίως πεποιηκότα, καὶ Ἰατρί, θεράπευσον σεαυτὸν, μετ’ ἐπιτιμήσεως ἀκούσαντα». (Λόγ. εἰς τὸν Ποιμένα).

Ἐπειδὴ καὶ σὺ ἔχεις νὰ γένης ὁ κυβερνήτης τοῦ καραβίου τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας, καὶ σὺ ἐξαιρέτως μέλλει νὰ κρατῆς εἰς χειράς σου τοὺς κα-
 νόνας αὐτοῦς, οἱ ὅποιοι εἶναι, ὡσὰν ἓνα τιμόνι τῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν
 ἔχεις χρέος νὰ ἦσαι γυμνασμένος προτῆτερα, πῶς πρέπει νὰ τὸ γυρί-
 ζης, καὶ νὰ τὸ στρέφης ἐπιστημονικῶς, ἵνα ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι,
 ὅταν δηλαδὴ γένης Πνευματικός, διὰ ταύτης τῆς ἐμπείρου σου κυβερ-
 νήσεως, ἐλευθερώσης ἀπὸ τὴν φουρτοῦναν τῆς ἁμαρτίας τοὺς ταλαιπώ-
 ρους ἁμαρτωλοὺς (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

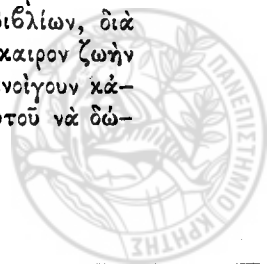
Περὶ τῶν θανασίμων, τῶν συγγνωστῶν. καὶ τῶν
 τῆς ἐλλείψεως ἁμαρτημάτων.

Πρὸς τούτοις πρέπει νὰ ἠξεύρης, ὅτι, καθὼς ὁ Ἴατρος εἶναι ἀνάγκη
 νὰ ἠξεύρῃ ποῖαι εἶναι αἱ ἀσθένειαι τοῦ σώματος, διὰ νὰ ἰατρεύῃ· ἔτσι
 καὶ σὺ ὅπου μέλλεις νὰ γένης Πνευματικός, εἶναι χρεῖα νὰ γνωρίζῃς
 ποῖαι εἶναι αἱ ἀσθένειαι τῆς ψυχῆς, ἤτοι αἱ ἁμαρτίαι διὰ νὰ ἠξεύρης καὶ
 νὰ τὰς ἰατρεύῃς. Ἀγκαλὰ δὲ καὶ αἱ ἀσθένειαι τῆς ψυχῆς, ἤτοι τὰ ἁμαρ-
 τήματα, εἶναι πολυποίκιλα, μὲ ὄλον τοῦτο καθολικῶς εἰς τὰ ἀκόλουθα
 τρία διαιροῦνται. Ὅθεν πρέπει νὰ ἠξεύρης, ποῖα εἶναι τὰ θανάσιμα· ποῖα
 τὰ συγγνωστά καὶ ὄχι θανάσιμα· καὶ ποῖα τὰ τῆς ἐλλείψεως καὶ ἀπρα-
 ξίας ἁμαρτήματα.

Περὶ τῶν θανασίμων

Καὶ θανάσιμα μὲν εἶναι, κατὰ τὸν Σχολάριον Γεννάδιον, τὸν Κορέσ-
 σιον, τὴν Ὀρθόδοξον Ὁμολογίαν, καὶ τὸν Ἱεροσολύμων Χρῦσανθον, τὰ
 προαιρετικὰ ἐκεῖνα ἁμαρτήματα, ὅπου φθεῖרון, ἢ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγά-
 πην μόνην, ἢ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ὁμοῦ καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀπο-
 κατασταίνουν ἐκεῖνον, ὅπου τὰ κάνει, ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνοχον εἰς τὸν
 αἰώνιον θάνατον τῆς κολάσεως. Ταῦτα δὲ τὰ καθολικώτερα εἶναι· Ἡ

(1) Ἐνας Διδάσκαλος ἔλεγε, μέγαλον πρᾶγμα εἶναι τοῦτο· οἱ μὲν Ἴα-
 τροὶ νὰ καταγίνωνται πάντοτε εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἰατρικῶν βιβλίων, διὰ
 νὰ εὔρουν κανένα ἰατρικόν, ὅπου νὰ ἤμπορῇ νὰ μακρύνῃ τὴν πρόσκαιρον ζωὴν
 ἐνὸς ἀσθενοῦς. Καὶ οἱ Πνευματικοί, ἢ ποτέ, ἢ μὲ δυσκολία νὰ ἀνοίγουν κά-
 νένα θεοσεβὲς βιβλίον, διὰ νὰ μάθουν κανένα ἰατρικόν, καὶ δι' αὐτοῦ νὰ δώ-
 σουν ζωὴν αἰώνιον καὶ σωτηρίαν εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς.

ὑπερηφανία, ἡ φιλαργυρία, ἡ πορνεία, ὁ φθόνος, ἡ γαστριμαργία, ὁ θυμὸς καὶ ἡ ἀκηδία ἕτοι ἀμέλεια (1).

Περὶ Συγγνωστών.

Συγγνωστά δὲ εἶναι ἐκεῖνα τὰ προαιρετικὰ ἁμαρτήματα, ὅπου δὲν φθείρουν τὴν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην, μηδὲ κατασταίνουν τὸν ἄνθρωπον ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνοχον εἰς τὸν αἰώνιον θάνατον, εἰς τὰ ὅποια εἶναι ὑποκείμενοι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἅγιοι, κατὰ τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀδελφοθέου. «Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες» (γ' 2)· καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου. «Ἐὰν εἴπωμεν, ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἐαυτοὺς πλανῶμεν» (α' Ἰωάν. α' 8)· καὶ κατὰ τὸν ρκέ'. ρκς'. ρκζ'. Κανόνα τῆς ἐν Καθαργένῃ. Ταῦτα δὲ εἶναι κατὰ τὸν Κορέσσιον καὶ τὸν Χρύσανθον, ὁ ἀργὸς λόγος, ἡ πρώτη κίνησις καὶ ταραχὴ τοῦ θυμοῦ, ἡ πρώτη κίνησις

(1) Σημειῶσαι, ὅτι κατὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ὁμολογίαν, Γαβριὴλ τὸν Φιλαδελφίας, καὶ Νικόλαον Βούλγαριν, τῆς μὲν ὑπερηφανίας ἐνέργεια καὶ ἀποτελέσματα εἶναι ταῦτα· Κενοδοξία, καύχησις, εἰησις, φιλοτιμία, ἀνυποταξία, καταγέλασις, ὑπόκρισις, τὸ πείσμα καὶ ἄλλα. Τῆς δὲ φιλαργυρίας ταῦτα· Πλεονεξία, ἀνελεημοσύνη, σκληρότης τῆς καρδίας, κλειψία, ἀρπαγὴ, ψεῦδος ἀδικία, δολιότης ἐπιπορκία, σιμωνία, ἱεροσουλία, ἀπιστία, καὶ τὸ διάφορον τῶν ἄσπρων. Τῆς πορνείας ταῦτα· Μοιχεία, ἀρσενοκοιτία, κτηνοβατία, αἰμομιξία, παιδοφορία, παρθενοφορία, συγκυλισμός, μαλακία, ἀναίδεια, τύφλωσις τοῦ νοῦς καὶ ἀθεοφοβία. Τοῦ φθόνου ταῦτα· Ἐπιβουλή, ἐχθρα, χαιρεκακία, φιλονεικία, καταλαλιά, ἀπάτη, προδοσία, φόνος, ἀχαριστία, λύπη ἐπὶ τοῖς καλοῖς τοῦ φθονουμένου. Τῆς γαστριμαργίας ταῦτα· Λαιμαργία, μέθη ἀσωτεία, κερθάρια, λαγνεία, ἀκηδία, καὶ ἄλλα. Τοῦ θυμοῦ ταῦτα· Βλασφημία, μῖσος, μνησικακία, φιλονεικία, ἐπιπορκία, κατάρα, ὕβρις, μάχη, δικπληκτισμός καὶ φόνος. Τῆς δὲ ἀκηδίας ταῦτα· Μικροφυχία, θηλυπρέπεια, λύπη καὶ ἀγανάκτησις διὰ τὸ καλὸν ὅπου ἔχει νὰ κάμη, πρόφασις ἐν ἁμαρτίαις, ἀπόγνωσις, ἀπιστία, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν νωθρότης καὶ ἔλλειψις τῶν καλῶν, ὅπου εἰδύνατο νὰ πράξῃ. Σημειῶσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τὰ θανάσιμα ταῦτα νοοῦνται ὡσάν πάθη τινὰ καὶ ἐξείς ἐρριζωμένοι εἰς τὴν ψυχὴν, ἀφ' ὧν βλαστάνουν τὰ ἀνωτέρω ἀποτελέσματα. Καὶ ὅτι, ἄλλα ἐξ αὐτῶν εἶναι μεγαλύτερα, καὶ ἄλλα μικρότερα· ἄλλα εἶνε αἷτια τῶν ἄλλων, καὶ ἄλλα αἷτιατά, ὡς εἶδες, ὅτι ἀπὸ τὴν γαστριμαργίαν γεννᾶται ἡ λαγνεία, καὶ ἀκηδία· καὶ ὅτι ἄλλα ἐξ αὐτῶν γεννοῦν διάφορα ἀποτελέσματα. καὶ ἄλλα γεννοῦν τὰ αὐτά, καθὼς ὁ φθόνος καὶ ὁ θυμὸς γεννοῦν τὸν φόνον, καὶ τὴν φιλονεικίαν. Ὁ δὲ βουλγαρίας Θεοφύλακτος λέγει, ὅτι ἡ φιλαυτία εἶναι ἀρχὴ καὶ αἷτια ὄλων τῶν κακῶν (Ἐρμηνεία τοῦ Ἀποστολικοῦ ῥητοῦ. «Ἔσονται οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, κτλ.))· διὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος πρόεταξε ταύτην τῶν λοιπῶν.

τῆς ἐπιθυμίας, ἡ πρώτη κίνησις τοῦ μίσους, τὸ παιγνῶδες ψεῦδος, ὁ κατὰ πάροδον φθόνος, ἤτοι ὁ κοινῶς λεγόμενος ζῆλος, ὅστις εἶναι λύπη μικρὰ διὰ τὰ καλὰ τοῦ πλησίον, καὶ τὰ ὅμοια (2).

(1) Δυσκολοδιάκριτος εἶναι ὁ λόγος, καὶ ἡ κατὰ ἀκρίθειαν διαφορὰ, ὅπου ἔχουν τὰ θανάσιμα ἀμαρτήματα ἀπὸ τὰ συγγνωστά, καθ' ὅτι ἄλλοι εἶπον ἄλλας διαφορὰς τῶν θανασίμων καὶ συγγνωστῶν, ἐρμηνεύοντες τὸ ῥητὸν τοῦ Ἰωάννου· «Ἔστιν ἀμαρτία πρὸς θάνατον, καὶ ἔστιν ἀμαρτία μὴ πρὸς θάνατον»· ἡ μὲν γὰρ Μητροφάνης Σμύρνης λέγει, ἀμαρτία πρὸς θάνατον εἶναι, καθὲ ἀμαρτία ὅπου ἐπαιδεύετο ἀπὸ τὸν παλαιὸν νόμον μὲ θάνατον, καθὼς ἦτον ἡ κατὰ Θεοῦ βλασφημία, ὁ ἐκύσις φόνος ἡ κτηνοβατία, καὶ ἄλλα· μὴ πρὸς θάνατον δέ, ἐκείνη ὅπου δὲν ἐπαιδεύετο μὲ θάνατον, ὡσάν ὁ ἀκούσιος φόνος, καὶ ἄλλα. Ὁ δὲ Σιναΐτης Ἀναστάσιος (Ἐρωτ. νδ') λέγει, ὅτι πρὸς θάνατον ἀμαρτία εἶναι ἡ ἐν γνώσει γενομένη· μὴ πρὸς θάνατον δέ, ἡ ἐν ἀγνοίᾳ· ἀλλὰ ἡ κατὰ Θεοῦ βλασφημία καὶ ἡ ἐν γνώσει μεγάλη ἀμαρτία, εἶναι φόνος, μοιχεία, πρὸς θάνατόν ἐστιν. Ὁ δὲ ἑ' Κανὼν τῆς ζ' Συνόδου, καὶ ὁ Οἰκουμένιος, πρὸς θάνατον ἀμαρτίαν λέγουσιν τὴν ἀμετανόητον καὶ ἀδιόρθωτον. Ὁμοίως Γεώργιος ὁ Κορέσιος ἐν τῷ ἑαυτοῦ Θεολογικῷ, ὅς τις ἀκριβέστερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους, φαίνεται μοι, ὅτι ἐγνώρισε τὴν τούτων διαφορὰν, λέγει, ὅτι τὰ θανάσιμα διαφέρουν ἀπὸ τὰ συγγνωστά, ἡ κατὰ τὸ γένος, καθὼς διαφέρει δηλαδὴ ἓνα θανάσιμον ἔργον, ἀπὸ τὸν ἀργὸν λόγον, καὶ ἀπὸ ἓνα μάρταιον λογισμόν· καθότι τρία εἶναι τὰ καθολικώτερα γένη τῆς ἀμαρτίας, τὸ πονηρὸν ἔργον, ὁ πονηρὸς λόγος καὶ τὸ πονηρὸν νόημα. Καὶ ὅλα τὰ πονηρὰ ἔργα εἶναι ἐνὸς γένους, διαφέρουν δὲ ἀναμεταξύ τους κατὰ τὸ εἶδος· ὡσαύτως καὶ ὅλα τὰ πονηρὰ λόγια, καὶ ὅλα τὰ πονηρὰ νοήματα· διαφέρουν δέ, ἡ κατὰ τὴν ἀτέλειαν τῆς πράξεως καὶ ἐνεργείας, καθὼς διαφέρει ἡ πρώτη κίνησις τοῦ θυμοῦ καὶ τοῦ μίσους, ἀπὸ τὸν ἀποτελεσματικὸν θυμόν, καὶ τὴν μνησικακίαν· ἡ κατὰ μόνην τὴν κουφότητα τῆς ὕλης, καθότι ἡ κλειψία, ἡ μὴ διαφέρουσα τῆς ἄλλης κλειψίας, οὔτε κατὰ τὸ εἶδος, οὔτε κατὰ τὴν ὕλην, ἢ ἐν γένει εἰς πολλὰ ἄσπρα καὶ κεφαλαιώδη, εἶναι θανάσιμος· ἢ ἐν δὲ γένει εἰς ἓνα ἄσπρον, χωρὶς νὰ ἀκολουθήσῃ μεγάλη βλάβη εἰς τὸν ἔχοντα, εἶναι συγγνωστή. Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Χρῦσανθος ἐν τῷ Ἐξομολογηταρίῳ. Πρόσθεσις τούτοις, ὅτι διαφέρουν καὶ κατὰ τὸ εἶδος, καθότι ἡ ἐπιτορκία θανάσιμος οὔσα, διαφέρει κατὰ τὸ εἶδος ἀπὸ τὸν ἀργὸν λόγον. Ὁ δὲ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος (παρὰ τῷ Ἐξομολογηταρίῳ τοῦ Χρυσάνθου) μοιράζοντας τὰ θανάσιμα καὶ τὰ συγγνωστά εἰς τοὺς γενικοὺς τόπους, ὅπου ἐνεργοῦνται, ἤτοι εἰς τὸν νοῦν τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, εἰς τὴν γλῶσσαν τοὺς κακοὺς λόγους καὶ εἰς τὸ σῶμα τὰ κακὰ ἔργα, λέγει, ὅτι καθὲ ἀμαρτία ἀνήκουσα εἰς τὸν νοῦν, καὶ κατ' εἶδος οὔσα θανάσιμος, τότε γίνεται θανάσιμος, ὅτι εἰδοποιηθῆ καὶ τελειωθῆ εἰς αὐτήν, ὅχι ὅμως διὰ τῆς προσβολῆς μόνης, ἡ τοῦ συνδυασμοῦ, ἡ τῆς πάλης (περὶ ὧν ὅρα τὸν β'· καὶ γ'· καὶ δ'· Κανὼνα τοῦ Νηστευτοῦ), ἀλλὰ διὰ τῆς συγκαταθέσεως τῆς τελείας (καθὼς εἶναι ἡ ὑπερηφανία, ἡ μνησικακία, καὶ ἡ αἵρεσις, καὶ ἄλλα). Ὁμοίως καθὲ ἀμαρτία ἀνήκουσα εἰς τὴν γλῶσσαν, καὶ κατ' εἶδος οὔσα θανάσιμος, τότε γίνεται

Ἐξευρε δὲ Πνευματικέ, ὅτι ὅσα ἀμαρτήματα ὀνομάζονται μὲ ἓνα ὄνομα καθολικόν, Συγγνωστά, δὲν εἶναι ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ, ἀλλὰ εἶναι διαφόρων βαθμῶν μικροτέρων καὶ μεγαλητέρων, κατωτέρων καὶ ἀνωτέρων· καὶ ἄκρα μὲν εἶναι τὰ Συγγνωστά, καὶ τὰ Θανάσιμα· ἀναμεταξὺ δὲ εἰς τὰ ἄκρα αὐτά, εὐρίσκονται διάφοροι βαθμοὶ ἀμαρτιῶν, ἀρχινῶντες ἀπὸ τὰ Συγγνωστά, καὶ ἀναβαίνοντες εἰς τὰ Θανάσιμα· τοὺς

θανάσιμος, ὅταν τελειωθῇ εἰς αὐτὸν (ὡς εἶναι ἡ βλασφημία, ἐπιπορκία, ψευδομαρτυρία, καὶ τὰ ὅμοια). Ὡσαύτως καὶ κάθε ἀμαρτία ἀνήκουσα εἰς τὸ σῶμα, καὶ κατ' εἶδος οὕσα θανάσιμος, τότε γίνεται θανάσιμος, ὅταν τελειωθῇ εἰς αὐτὸ (ὡς εἶναι ἡ πορνεία, ἡ μοιχεία, ὁ φόνος κτλ.). Συγγνωστά δὲ γίνονται τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ σῶμα θανάσιμα ἀμαρτήματα, ὅταν ἔλθουν εἰς μόνην τὴν διάνειαν καὶ τὸν λόγον· οἷον ἡ θανάσιμος πορνεία, ὅταν συλληφθῇ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ διανοίᾳ ἢ καὶ λαληθῇ δι' αἰσχρολογίας, εἶναι συγγνωστή· διὸ καὶ ὁ Ἀδελφόςθεος εἶπεν· «Ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα, τίκτει ἀμαρτίαν, συγγνωστὴν δηλαδὴ· ἐπιφέρει γάρ· ἡ δὲ ἀμαρτία ἀποτελεσθεῖσα (διὰ τοῦ σώματος δηλαδὴ καὶ τοῦ ἔργου) ἀποκτείνει θάνατον» (α' . 15). Ὅμοιως καὶ ἡ τῷ λόγῳ ἀνήκουσα θανάσιμος, εἰάν γένη μόνον μὲ τὸν νοῦν, εἶναι συγγνωστή· οἷον ἡ θανάσιμος βλασφημία, ὅταν γίνεται ἐν μόνῳ τῷ νοὶ ἀκουσίως, εἶναι συγγνωστή. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, τὰ γινόμενα θανάσιμα εἰς τὰ κατώτερα καὶ χονδρότερα μέρη, ὅταν γίνονται εἰς τὰ ἀνώτερα καὶ λεπτότερα μέρη, εἶναι συγγνωστά.

Ἄξιον δὲ εἰδῆσεως καὶ φόβου ἐνταυτῷ εἶναι ἐκεῖνο, ἡποῦ παρὰ Κορεσίῳ, λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστίνος (Ὁμιλ. εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν τοῦ Ἰωάννου, καὶ λογ. μα' . περὶ τῶν Ἀγίων) ὁμοῦ μὲ πολλοὺς ἄλλους· ὅτι τὰ πολλὰ μικρὰ ἀμαρτήματα, κάμνουν ἓνα μέγαν· νοεῖται δὲ τοῦτο κατὰ τὸν Κορέσιον, ὅταν ὁ ἄνθρωπος καταφρονῇ τὰ μικρὰ ὡς μικρά· διότι καὶ ὁ μικρὰ κλέπτων, καὶ συνεχῶς τοῦτο ποιῶν, ἀμαρτάνει θανάσιμος· διὸ καὶ ὁ μέγας Βασιλεῖος, καὶ μὲ ὅλον ἡποῦ ἤξευρεν, ὅτι παρὰ τῷ Ἀγίῳ Εὐαγγελίῳ εὐρίσκειται διαφορὰ κώνωπος καὶ κμηλοῦ, κάρφους καὶ δοκοῦ, καὶ σαφέστερον εἰπεῖν, μικρῶν καὶ μεγάλων ἀμαρτημάτων, ὅμως λέγει (ὄρα κατ' ἐπιτ. σηγ') ὅτι εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην δὲν εἶναι διαφορὰ μεγάλου καὶ μικροῦ ἀμαρτήματος, α' . καθότι καὶ ἡ μικρὰ ἀμαρτία καὶ ἡ μεγάλη, εἶναι ἐξίσου παράβασις Νόμου, κατὰ τὸ τοῦ Ἰωάννου· «Ἡ ἀμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία» (α' . ἐπιστ. γ' . 4)· καὶ ἀπειθεία εἰς τὸν υἱόν, κατὰ τὸ· «Ὁ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν», (κατὰ Ἰωάν. γ' . 36)· β' . ὅτι καὶ ἡ μικρὰ ἀμαρτία, μεγάλη γίνεται, ὅταν κατακυριεύσῃ τὸν ποιούντα· «Ἔω γάρ τις ἡττηται, τούτῳ καὶ δεδουλωται» (β' . ἐπιστ. Πέτρου β' . 19). Τὸ γ' . αἴτιον προσθέτει ὁ θεὸς Χρυσόστομος (Ὁμιλ. ις' . εἰς τὴν α' . πρὸς Κορινθ. καὶ Λόγ. πρὸς Δημήτριον περὶ κατανύξεως) λέγων, ὅτι ἡ δοκὸς καὶ τὸ κάρφος, ἡ μεγάλη ἀμαρτία καὶ ἡ μικρὰ δηλ. καθὸ μὲν δὲν λαμβάνουν τὴν ἴσην κόλασιν, διαφέρουν· καθ' ὃ δὲ τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν ἐκβάλλουν τοὺς ποιούντας, δὲν διαφέρουν· διὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει, ὅτι καὶ οἱ Εἰδωλολάτραι, καὶ ἀρσενικοῦται, καὶ οἱ λοι-

ὁποίους βαθμούς, οἱ μὲν Παλαιοὶ δὲν τοὺς ἔβαλαν ὀνόματα, ἴσως διατι εἶναι πολλοὶ, καὶ διαφορετικοὶ κατὰ τὰ γένη ἢ εἶδη τῶν ἀμαρτιῶν, εἰς τὰ ὅποια ἤθελαν τύχουν· ἡμεῖς δὲ μερικοὺς ἐξ αὐτῶν ἐδῶ ὀνομάζομεν, σαφηνείας χάριν, πρὸς ἐδικὴν σου εἰδήσιν, ἀρχίζοντες ἀπὸ κάτωθεν. Συγγνωστά, ἐγγὺς τῶν Συγγνωστῶν, Ἄθανάσιμα, ἐγγὺς τῶν Ἄθανασίμων, Μέσον τῶν Ἄθανασίμων καὶ Θανασίμων, ἐγγὺς τῶν Θανασίμων, Θανάσιμα· οἷον ἐπὶ ὑποδείγματος τῶν ἀμαρτιῶν τοῦ θυμικοῦ. Συγγνωστόν μὲν εἶναι ἡ πρώτη κίνησις τοῦ θυμοῦ· ἐγγὺς τῶν Συγγνωστῶν δὲ εἶναι, τὸ νὰ λαλήσῃ τινὰς καὶ λόγια σκληρὰ καὶ θυμοειδῆ. Ἄθανάσιμον, τὸ νὰ ὑβρίσῃ· ἐγγὺς τῶν Ἄθανασίμων, τὸ νὰ κτυπήσῃ μὲ χερί. Μέσον τῶν Ἄθανασίμων, καὶ Θανασίμων, τὸ νὰ κτυπήσῃ μὲ ξύλον μικρόν· ἐγγὺς τῶν Θανασίμων, τὸ νὰ κτυπήσῃ μὲ ξύλον μεγάλο, ἢ μὲ μαχαίρι, ὄχι εἰς καίριον μέρος. Θανάσιμον δὲ, τὸ νὰ φονεύσῃ, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· ὅθεν, τὰ μὲν ἐγγύτερα τῶν συγγνωστῶν ἀμαρτήματα, ἐλαφρότερα κανονίζονται, τὰ δὲ ἐγγύτερα τῶν θανασίμων, βαρύτερον.

Περὶ τῶν τῆς ἐλλείψεως ἀμαρτιῶν.

Ἀμαρτήματα δὲ τῆς ἐλλείψεως ὀνομάζονται ἐκεῖνα τὰ καλὰ ἔργα, ἢ λόγια, ἢ νοήματα, ὅπου ἐδύνατο τινὰς νὰ κάμῃ ἢ νὰ νοήσῃ, ὅμως ἀμέλησεν καὶ δὲν τὰ ἔκαμεν, οὔτε τὰ εἶπεν, οὔτε τὰ ἐνόησεν, τὰ ὅποια γεννῶνται, ὡς εἴπομεν, ἀπὸ τὴν θανάσιμον ἀμαρτίαν τῆς Ἀκηδίας. Ἡξεύρω πολλὰ καλὰ, ὅτι τὰ ἀμαρτήματα ταῦτα τῆς ἐλλείψεως, οἱ ἄνθρωποι δὲν τὰ γνωρίζουν πῶς εἶναι ὅλως ἀμαρτήματα· διότι ὀλίγοι εἶναι ἐκεῖνοι, ὅπου στοχάζονται διὰ ἀμαρτίαν, ἂν δὲν ἔκαμαν τὴν τάδε ἐλεημοσύνην, ὅπου ἐδύναντο, καὶ εἶχον τὸν τρόπον νὰ κάμουν, ἢ ἐκείνην τὴν καλὴν συμβουλὴν, ὅπου ἐδύναντο νὰ δώσουν εἰς τὸν πλησίον, ἢ νὰ κάμουν τὴν τόσῃν προσευχῇν, ἢ ἄλλην ἀρετὴν.

Ἄλλ' ὅμως καὶ τοῦτο ἡξεύρω καλωτάτα, ὅτι ὁ Θεὸς καὶ διὰ αὐτὰ

δοροὶ ἕξιςου δὲν θέλουν κληρονομήσουν τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν (α'. πρὸς Κορινθ. ε'. 9)· δηλαδή καὶ οἱ μεγάλως ἀμαρτήσαντες καὶ οἱ μικρῶς. Ἀκόμη καὶ τοῦτο εἶναι ἄξιον εἰδήσεως καὶ φόβου, ὅπερ λέγει ὁ ῥηθεις Κορέσιος, ὅτι κατὰ δύο τρόπους ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου γίνεται θανάσιμον ἀμαρτήμα, ἢ ὅταν κινήται εἰς κἀνένα βαρύτερον ἀμαρτήμα (οἷον φόνον ἢ ἄλλο τοιοῦτον), ἢ ὅταν συγκατατίθεται νὰ πράξῃ τὴν ἀμαρτίαν, κἀν καὶ δὲν τὴν πράξῃ· διότι τριττὴ εἶναι ἡ κίνησις τῆς ἐπιθυμίας, ἀκουσίως, θεληματικῶς ἀτελῶς, καὶ θεληματικῶς τελείως· καὶ ἡ μὲν πρώτη κίνησις δὲν λέγεται ἀμαρτήμα· ἡ β'. λέγεται ἀμαρτήμα συγγνωστόν· ἡ δὲ γ'. θανάσιμον· διὸ συμφώνως, καὶ ἐν τῷ, Μετανοῶν διδασκόμενος (Σελ. 239), γράφεται, ὅτι καθεὶ ἡδονῆ, ὅταν εἶναι θεληματικὴ μὲ τελειότητα, εἶναι ἀμαρτία θανάσιμος.

ἔχει νὰ ζητήσῃ λογαριασμόν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Ποῖος μᾶς βεβαιώνει ; Τὸ παράδειγμα τοῦ ὀκνηροῦ ἐκείνου δούλου, ὁποῦ εἶχε τὸ ἓνα τάλαντον καὶ τὸ ἔχωσεν ἐν τῇ γῆ, ὁ ὁποῖος κατεδικάσθη, ὅχι διατὶ ἔκαμε καμμίαν ἁμαρτίαν, ἢ ἀδικίαν εἰς αὐτὸ (διότι ἐκεῖνο ὁποῦ τοῦ ἐδόθη, ἐλόκληρον πάλιν τὸ ἐπέστρεψεν, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασιλεῖος ἐν τῷ προοίμῳ τῶν κατὰ πλάτος ὄρων)· ἀλλ' ὅτι δυνάμενος νὰ τὸ αὐξήσῃ, ἀμέλησε καὶ δὲν τὸ αὐξήσεν». "Ἐδει, φησί, βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, »κἀγὼ ἐλθὼν, ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ» (Ματθ. κέ. 27). Μᾶς βεβαιώνει καὶ τὸ παράδειγμα τῶν πέντε μωρῶν παρθένων, αἱ ὁποῖαι κατεκρίθησαν ὅχι δι' ἄλλο, ἀλλὰ διὰ μόνην τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἐλαίου. Καὶ ἡ παράστασις τῶν ἐξ ἀριστερῶν ἐστώτων ἁμαρτωλῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν νὰ κατακριθοῦν, ὅχι διατὶ ἔκαμαν καμμίαν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ διατὶ ἔλειψαν καὶ δὲν ἐλέησαν τὸν ἀδελφόν τους « Ἐπεινάσα γὰρ φησι, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με » (Ματθ. κέ. 42). Καὶ ἡ αἰτία εἶναι, διατὶ ὁ Θεὸς ἐδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν φυσικὴν δύναμιν, ὅχι διὰ νὰ τὴν ἀφίηῃ ἀργῆν καὶ ματαίαν, χωρὶς ἐνέργειαν καὶ καρπὸν, καθὼς ἀφῆκεν ἀργὸν τὸ τάλαντον τοῦ Κυρίου ὁ ὀκνηρὸς δούλος ἐκεῖνος ὁποῦ εἶπομεν ἄνωτέρω, ἀλλὰ τοῦ τὴν ἔδωκε, διὰ νὰ τὴν βάλῃ εἰς ἐνέργειαν, καὶ πράξῃ, καὶ αὐξήσῃ, ἐργαζόμενος με αὐτὴν τὸ ἀγαθόν, καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου καὶ οὕτω δι' αὐτῆς νὰ σωθῇ. Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ μέγας Βασιλεῖος « Πασῶν τῶν δοθεισῶν ἡμῖν » ἐντολῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς δυνάμεις παρ' αὐτοῦ προειλήφαμεν, ἵνα μῆτε δυσχεραίνομεν ὡς τι καινὸν παρ' αὐτοῦ ἀπαιτούμενοι, μῆτε ἐπαιρώμεθα, ὡς πλέον τι τοῦ δεδομένου συνεισφερόμενοι». Ἄλλὰ καὶ ὁ ἀδελφός οὗτοῦ Γρηγόριος ὁ Νύσσης, συμφώνως με τὰ ἄνω εἰρημένα λέγει « Ὡσπερ τὸν μισθὸν λήψεται, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος, κατὰ » τὸν ἴδιον κόπον ἕκαστος, οὕτω πάντως καὶ τὴν τιμωρίαν, ἐπὶ τῇ τῶν » κατὰ δύναμιν πόνων ὀλιγωρία » (Λόγ. ιβ'· κατ' Εὐνομίου τόμ. β'.)

Ἄμαρτήματα τῆς ἐλλείψεως λέγονται, καὶ ὅσα κακὰ ἐδύναντο καὶ εἶχον τὸν τρόπον νὰ ἐμποδίσουν τινές, λόγῳ ἢ ἔργῳ, καὶ δὲν τὰ ἐμπόδισαν· διὰ τοῦτο καὶ ἐπιτιμῶνται παρομοίως με ἐκείνους, ὁποῦ τὰ κάμνουν, κατὰ τὸν κέ. Κανόνα τῆς ἐν Ἀλκύρα, τὸν οἶ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ τὸν κέ'. τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ (1).

Πρὸς τούτοις πρέπει νὰ ἠξεύρησ, Πνευματικῆ, ὅτι οἱ βαθμοὶ τῆς ἀ-

(1) Ἐνας Διδάσκαλος παρομοιάζει τὰ ἁμαρτήματα τῆς ἐλλείψεως με τὸ φαρμάκι καὶ δάγκαμα τῆς ἀσπίδος· ἐπειδὴ, καθὼς αὐτὸ θανατώνει χωρὶς νὰ φέρῃ πόνον εἰς τὸν ἄνθρωπον (διὸ καὶ με αὐτὸ ἐθανάτωναν οἱ Ἄλεξανδρεῖς τοὺς ποιήσαντας μικρὰ σφάλματα, ὡς λέγει ὁ Γαληνός), ἐτῆ καὶ τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα θανατώνουν τὴν ψυχὴν, χωρὶς νὰ πονοῦν καὶ νὰ αἰσθάνωνται οἱ ἁμαρτωλοὶ.

μαρτίας ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τέλους, εἶναι δώδεκα· πρῶτος βαθμὸς εἶναι, ὅταν κάμνη τινὰς τὸ καλὸν, οὐχὶ δὲ καὶ καλῶς, ἀλλὰ σμίγει τὸ καλὸν μὲ τὸ κακόν. Τοῦτο δὲ γίνεται κατὰ τρόπους ἑπτὰ, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασιλείος. ἢ παρὰ τόπον, ἢ παρὰ καιρὸν, ἢ παρὰ πρόσωπον, ἢ παρὰ πρᾶγμα, ἢ παρὰ μέτρον, ἢ παρὰ τάξιν, ἢ παρὰ διαθέσιν καὶ σκοπὸν (Λόγ. β'. εἰς τὸ βάπτισ. Ἐρωτήσ ἡ.) χάριν λόγου, ὅταν κάμνη τινὰς ἐλεημοσύνην, ἢ νηστείαν, ἢ ἄλλο καλόν, διὰ νὰ δοξασθῇ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Δεύτερος βαθμὸς εἶναι, ἢ τελεία ἀργία τοῦ καλοῦ. Τρίτος, ἢ προβολὴ τοῦ κακοῦ. Τέταρτος, ὁ συνδυασμός· Πέμπτος, ἢ πάλῃ (1).

Ἐκτος, ἢ συγκατάθεσις (2). Ἑβδομος, ἢ κατὰ διάνοιαν ἀμαρτία, κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον· ὅταν δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος, ἀφ' οὗ κάμνη συγκατάθεσιν, σπουδάζῃ νὰ τυπώνη τὴν ἀμαρτίαν ἐκείνην εἰς τὸν νοῦν του, τόσον παστροκῶς, ὡσάν καὶ νὰ τὴν κάμνη μὲ ἔργον. Ὁγδοος, αὐτὴ ἢ πρᾶξις καὶ κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτία. Ἐννατος, ἢ συνήθεια, καὶ τὸ νὰ κάμνη τινὰς τὴν ἀμαρτίαν συχνά. Δέκατος, ἢ ἕξις τῆς ἀμαρτίας, ἢ ὅποια μὲ βίαν καὶ δυναστείαν ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀμαρτάνῃ θέλοντα καὶ μὴ θέλοντα. Δέκατος πρῶτος, ἢ ἀπόγνωσις, ἦτοι ἀπελπισία. Δέκατος δεύτερος, ἢ αὐτοκτονία ἤγουν τὸ νὰ θανατώνη ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτὸν του, ἔχωντας τὸν νοῦν του ὑγιῆ, μὲ τὸ νὰ κυριευθῇ ἀπὸ τὴν ἀπόγνωσιν. Λοιπὸν, ἐσὺ Πνευματικὲ Πάτερ, πρέπει νὰ ἐπιμελῆσαι μὲ κάθε τρόπον νὰ γυρίζῃς τὸν ἀμαρτωλὸν εἰς τοὺς ὀπίσω καὶ μικροτέρους βαθμοὺς τῆς ἀμαρτίας, καὶ νὰ τὸν ἐμποδίζῃς ἀπὸ τὸ νὰ προχωρῇ εἰς τοὺς ἔμπροσθεν καὶ μεγαλητέρους. Καὶ περισσότερον ἀπὸ ὅλα, πρέπει νὰ σπουδάζῃς νὰ τὸν ἀποκόπτῃς ἀπὸ τὴν ἀπόγνωσιν, ἂν καὶ εἰς ὅποιον μέγαν βαθμὸν τῆς ἀμαρτίας εὐρίσκηται (3).

(1) Ἡ πάλῃ θεωρεῖται κοινῶς εἰς ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς ἀμαρτίας· διότι παλαίει τινὰς καὶ ἀγωνίζεται εἰς τὸ νὰ κάμνη καλῶς τὸ καλόν, καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ ἀργήσῃ ἀπὸ τὸ καλόν καὶ καθεξῆς εἰς ὅλα.

(2) Ὅρα περὶ τούτων τῶν τεσσάρων εἰς τοὺς Κανόνας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.

(3) Τὰ ἐπιχειρήματα, μὲ τὰ ὅποια ἠμπορεῖς νὰ ἐλευθερώσῃς τὸν ἀμαρτωλὸν ἀπὸ τὴν Ἀπόγνωσιν, εἶναι ταῦτα, Πνευματικὲ Α'. ὅτι ἡ Ἀπόγνωσις εἶναι τὸ μεγαλύτερον καὶ χειρότερον ἀπὸ ὅλα τὰ κακὰ, διὰ τὶ εἶναι ἀντίθεον, καὶ ἄκρως ἐναντίον εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ἀγκαλὰ κάθε ἀμαρτία ἦναι ἐναντία εἰς τὸν Θεόν, ἀλλ' εἶναι κατὰ τινὰ τρόπον μόνον καὶ μερικῶς· ἢ δὲ Ἀπόγνωσις ἐναντιοῦται εἰς τὸν Θεόν καθολικῶς καὶ μὲ ὅλους τοὺς τρόπους· διατὶ αὐτὴ ἀναίρει μὲν, καὶ ἐκβάλλει τὸν Θεὸν ἀπὸ τὸ μέσον, κάμνει δὲ ὡς ἄλλον Θεὸν τὴν κακίαν, καὶ τὸν αἴτιον τῆς κακίας διάβολον· καὶ θέλει ὅτι ἡ κακία νὰ ἦναι δυνατωτέρα τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, ἀπειροτέρα τῆς ἀπειρίας του, καὶ νὰ ἦναι αὐτὴ μᾶλλον, παρὰ ὅπου εἶναι ὁ Θεός. Τί δὲ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

Περὶ τῶν δέκα Ἐντολῶν.

Μρέπει νὰ ἡξεύρης πρὸς τούτοις Πάτερ, σὺ ὅπου ἔχεις νὰ γένης

ἄλλο ἢμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ ἀπὸ τοῦτο, ἀσεβέστερον ἢ ἀνοητότερον ; τὸ νὰ φαντάζεται τὴν ἀδύνατον ἀμαρτίαν δυνατωτέραν τοῦ ὄντως δυνατοῦ ; τὴν πεπερασμένην, ἀπειροτέραν τοῦ ἀπείρου ; καὶ τὸ μὴ ὄν, ἀνώτερον τοῦ αἰεὶ ὄντος ; Διὰ τοῦτο γράφει ἡ Ὁρθόδοξος Ὁμολογία, ὅτι ἡ ἀπόγνωσις εἶναι ἐναντία εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Ὅθεν λέγε, Πνευματικέ, εἰς τὸν ἀμαρτωλὸν ἐκεῖνο, ὅπου λέγει ὁ μέγας Βασιλεὺς· δηλαδή, ὅτι, ἀνίσως καὶ ἦναι δυνατόν νὰ μετρήσῃ τὸ πλῆθος, καὶ τὸ μέγεθος τῆς εὐσπλαγγνίας τοῦ Θεοῦ, ἅς ἀπογνωσθῇ καὶ αὐτός, συγκρίνωντας καὶ μετρῶντας τὸ πλῆθος καὶ μέγεθος τῶν ἀμαρτιῶν του· «Εἰ πλῆθος οἰκτιρμῶν Θεοῦ ἀριθμησαί, καὶ μέγεθος Θεοῦ μετρήσαι δυνατόν, ἐν συγκρίσει πλῆθους καὶ μεγέθους ἀμαρτημάτων ἢ ἀπόγνωσις γενέσθω». Εἰ δὲ καὶ τὰ μὲν ἀμαρτήματά του μετροῦνται καὶ ἀριθμοῦνται, τὸ δὲ ἔλεος καὶ εὐσπλαγγνία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀμέτρητος, διὰ τί νὰ ἀπογινώσκειται, καὶ νὰ μὴ γνωρίζῃ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ κατηγορῇ τὰ ἀμαρτήματά του ; «Εἰ δέ, ταῦτα μὲν, ὡς εἰκός, καὶ μέτρῳ ὑποβάλλεσθαι, καὶ ἀριθμητὰ εἶναι συμβαίνει, Θεοῦ δὲ ἔλεος μετρήσαι, καὶ οἰκτιρμούς ἀριθμησαί ἀδύνατον, οὐκ ἀπογνώσεως καιρός, ἀλλ' ἐπιγνώσεως ἡλέους, καὶ καταγνώσεως ἀμαρτημάτων, ὧν ἡ ἄφεςις πρόκειται ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ.» (Ὁρ. κατ' ἐπιτ. ιγ'.)

Β'. Ἡ Ἀπόγνωσις εἶναι ἐναντία εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον· διὰ τὴν αὐτὴν δὲν ἔχει τελείως τόπον ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ νὰ ζῆ ὁ ἀμαρτωλὸς ἀφ' οὗ ἀμαρτήσῃ, εἶναι σημάδι πῶς ὁ Θεὸς τὸν δέχεται καὶ δὲν τὸν ἀποβάλλει, ὅστις δὲν τὸν ἐθανάτωσεν ὅταν ἀμάρτανε καθὼς τοῦ ἔπρεπεν, ἀλλὰ τὸν ἀφῆκε νὰ ζῆται, ὅχι διὰ ἄλλο πᾶρξ' διὰ νὰ μετανοήσῃ· ἔτι μᾶς τὸ βεβαιώνει ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· «Δι' ὃ οὐδὲ ἡ ἀπόγνωσις ὅλως ἔχει χώραν ἐν ἀνθρώποις... ἐπειδὴ γὰρ καιρὸς μετανοίας ὁ τῆς ζωῆς ἔστι καιρός, αὐτὸ τοῦτο τὸ ζῆν ἔτι τὸν ἡμαρτηκότα, τῷ βουλομένῳ ἐπιστρέφειν πρὸς Θεὸν ἐγγυᾶται τὴν παρ' αὐτοῦ ὑπόσχῃν.» (Ἐν τοῖς πρὸς Ξένην Φιλοκαλ. 933).

Γ'. Ἡ Ἀπόγνωσις εἶναι γέννημα τοῦ διαβόλου κατὰ τὸν Ἅγιον Ἐφραίμ· ὅστις πρὸ τοῦ μὲν νὰ ἀμαρτήσῃ ὁ ἄνθρωπος, τοῦ λέγει, πῶς δὲν εἶναι τίποτε ἡ ἀμαρτία ἐκεῖνη· ἀφοῦ δὲ ἀμαρτήσῃ τοῦ λέγει, πῶς ἡ ἀμαρτία του εἶναι μεγάλη καὶ ἀσυγχώρητος (Ἐβεργετ. σελ. 11). Ἄν ἐρευνησῶμεν ἀκριβέστερα, εὐρίσκωμεν ὅτι ἡ Ἀπόγνωσις βλαστάνει καὶ ἀπὸ τὴν ὑπερηφανίαν καὶ οἰσιν· διὰ τὴν ὁ ὑπερήφανος μὲ τὸ νὰ ἔχῃ διὰ λόγου του μεγάλην ὑπόληψιν ἀρετῆς καὶ ἀγιότητος, ὅταν πέσῃ εἰς καμμίαν ἀμαρτίαν θανάσιμον, εὐθὺς ἀπελπίζεται, νομίζωντας τὸ πτώμα αὐτὸ ἀνάξιον τῆς ἀρετῆς του, κατὰ τὸν τῆς Κλίμακος (Δόγ. κς'). Βλαστάνει ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν ἀπειρίαν, ὅπου ἔχει τινὰς εἰς τὸν νοητὸν πόλεμον τοῦ ἐχθροῦ· καθὼς ὁ Ἰούδας, μὲ τὸ νὰ ἦτον ἀπει-

Πνευματικός, τὰς δέκα Ἐντολάς, καὶ ποιοὶ σφάλλουν εἰς κάθε μίαν ἀπὸ αὐτάς, κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ὁμολογίαν (1).

ρος εἰς τὸν τοιούτον πόλεμον, ἀπελπίσθη, ὡς λέγει ἓνας Πατὴρ, καὶ ἀπελπίσθεις ἐκρεμάσθη· ὁ δὲ Πέτρος ἔμπειρος ὢν, εἰ καὶ ἀρνήθη, ἀλλὰ δὲν ἀπελπίσθη· ἀλλὰ μετανοήσας, πάλιν ἔγεινε Πέτρος. Βλαστάνει καὶ ἀπὸ τὰς πολλὰς ἀμαρτίας ὅπου κάμνει ὁ ἄνθρωπος, καθὼς λέγει ὁ Σολομών· «Ὅταν ἔλθῃ ἡ ἀσέβης εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ.» (Παρ. ιη'. 3). Βλαστάνει πρὸς τοῦτοις καὶ ἀπὸ ἄλλας αἰτίας, μάλιστα δὲ ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν καὶ ἀπραξίαν τῶν καλῶν ἔργων καὶ τῶν καρπῶν τῆς μετανοίας. Ὅθεν ὅποιος ἀγαπᾷ νὰ μὴ πείσῃ εἰς τὰ δίκτυα τῆς Ἀπογνώσεως, ἅς ἐνθυμᾶται τὰ αἴτια αὐτῆς ταῦτα, καὶ ἅς τὰ διορθώσῃ μαθὼν τὴν μηχανὴν τοῦ διαβόλου μὲ τὴν ὁποίαν πολεμεῖ νὰ τὸν ἀπελπίσῃ, ρίπτωντας τὴν ὑπερφηανίαν ἀπὸ λόγου του, γινόμενος ἔμπειρος εἰς τὸν νοσητὸν πόλεμον, ἀπεχόμενος ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας, καὶ ἐπιμελούμενος διὰ τὴν σωτηρίαν του μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις.

Δ'. Δὲ καὶ τελευταῖον, ἡ Ἀπόγνωσις εἶναι ἐναντία εἰς τὴν Παλαιὰν καὶ Νέαν γραφήν, αἱ ὅποιαι εἰς χίλια μέρη παριστάνουσι τὸ ἄμετρον ἔλεος τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ὅποιον δέχεται ὅλους κοινῶς τοὺς ἀμαρτωλοὺς· εἶναι ἐναντία εἰς τόσα καὶ τόσα παραδείγματα πολυαμαρτητῶν ἀμαρτωλῶν, ὅπου ἐσώθησαν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τέλους, μὲ τὸ νὰ μὴν ἀπελπίσθησαν, Λαμέλων, Μανχασίδων, Ναβουχοδονοσόρων, Ναυιδῶν, Πόρων, Μοιχῶν, Τελωνῶν, Ἀσώτων, Ἀηστῶν, Πέτρων, Παύλων. Εἶναι ἐναντία καὶ εἰς ὅλους τοὺς λόγους τῶν θείων Πατέρων, ὅπου διδάσκουσι τοὺς ἀμαρτωλοὺς νὰ ἐλπίζουν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἀπορρίπτουσι τὴν ἀπόγνωσιν, ἀποδεικνύοντες ὅτι δὲν εἶναι κάμμία ἀμαρτία, ὅπου νὰ νικᾷ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅρα εἰς τὸ Εὐεργετικὸν βιβλ. α'. ὑπόθεσ. α'.

Τούτων οὕτως εἰρημένων, σφραγίζομεν τὴν ὑπόσημείωσιν ταύτην μὲ τὸ ἐξῆς· ὅτι, καθὼς εἶπομεν ὅτι ἡ Ἀπόγνωσις εἶναι ἐναντία εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐτὶ παρομοίως εἶναι ἐναντία εἰς τὸ αὐτὸ Πνεῦμα Ἅγιον καὶ ἡ πολλὴ ἐλπίς καὶ τὸ θάρρος τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν θαρρῶντας ὁ ἄνθρωπος ἀμαρτάνει ἀφόβως, ὡς λέγει ἡ Ὁρθόδοξος Ὁμολογία (Σελ. 221). Διὰ τοῦτο πολλὰ σοφὸς εἶναι ὁ λόγος τοῦ πολυμαθεστάτου Γεωργίου τοῦ Κοροσίου, ὅπου λέγει, ὅτι ἡ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν πρέπει νὰ στέκεται ἀνάμεσα εἰς τὰ δύο, εἰς τὴν ἐλπίδα, καὶ εἰς τὴν ἀπόγνωσιν, καὶ ἀπὸ μὲν τὸ μέρος τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ ἐλπίζουν εἰς τὴν ἀγαθότητά του· ἀπὸ δὲ τὸ ἰδικὸν τους μέρος, πρέπει νὰ ἀπογινώσκωνται διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτιῶν τους (Παρά τῷ αὐτοῦ Θεολογικῷ).

(1) Διὰ τῶν αἰτίας βάλλομεν ἐδῶ ἐκείνους ὅπου σφάλλουν εἰς τὰς δέκα Ἐντολάς, διὰ τὸν Πνευματικόν, καὶ διὰ τὸν μετανοοῦντα· διὰ τὸν Πνευματικόν, ἵνα μαθάνοντα ἀπὸ ἐδῶ αὐτούς, ἐρωτᾷ μὲ εὐκολίαν εἰς τὴν ἐξομολόγησιν τοὺς μετανοούστας, ἂν ἔσφαλαν εἰς αὐτάς· διὰ δὲ τὸν μετανοοῦντα, διὰ νὰ ἐξετάζῃ τὴν συνειδήσιν του πρὸ τοῦ νὰ ἐξομολογηθῇ, ἂν ἔσφαλεν εἰς κάθε ἐντολήν· καὶ οὕτω εὐρίσκωντας μὲ εὐκολίαν τὰς ἀμαρτίας του, νὰ τὰς ἐνθυμῆται διὰ νὰ τὰς ἐξομολογηθῇ ὅλας καθὼς πρέπει.

Περὶ τῆς Α'. Ἐντολῆς.

«Α'. **Ε**γώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, ὃς τις ἐξήγησόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐξ οἴκου δουλείας· οὐκ ἔσονται θεοὶ ἕτεροὶ πλὴν ἐμοῦ» (Ἐξοδ. κ'. 2).

Εἰς ταύτην σφάλλουν οἱ ἄθεοι, οἱ πολύθεοι, οἱ ἀρνούμενοι τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ φρονούντες τὸ αὐτόματον καὶ τὴν εἰμαρμένην· ὅλοι οἱ μάγοι, καὶ μάντιες, καὶ δεισιδαίμονες καὶ ὅσοι προστρέχουν εἰς αὐτούς (1). Οἱ αἰρετικοί, ὅσοι δὲν πιστεύουν ὀρθοδόξως τὸν ἕνα ἐν Τριάδι Θεόν, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅπου ἐλπίζουν περισσότερον εἰς ἄνθρωπον, ἢ εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, καὶ εἰς τὰ φυσικά, καὶ ἐπίκτητα καλὰ, ὅπου ἔχουν, παρὰ εἰς τὸν Θεόν (2).

Περὶ τῆς Β'. Ἐντολῆς.

«Β'. **Θ**ὺ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὀποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύεις αὐτοῖς» (Αὐτόθ.).

Εἰς ταύτην σφάλλουν ἐκεῖνοι ὅπου ἡ ἀμέσως εἰδωλολατροῦν προσκυνούντες τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὡς οἱ ἀσεβεῖς καὶ εἰδωλολάτραι, ἢ ἐμμέσως διὰ μέσου τῆς προσπαθείας ὅπου ἔχουν εἰς τὴν ὕλην καὶ εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, ὡς οἱ πλεονέκται, περὶ ὧν εἶπεν ὁ θεὸς Παῦλος. «Νεκρώσατε τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς πορνείαν . . . καὶ

(1) Ὅρα τὸν λβ'. Κανόνα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑποσημείωσιν.

(2) Εἰς ταύτην τὴν ἐντολὴν σφάλλει ἀκόμη τινάς, ἐὰν ἔβαλε θεληματικῶς λογισμοὺς ἀπιστίας εἰς κἀνένα πρᾶγμα τῆς πίστεως, ἢ τοὺς εἶπε μὲ τὸ στόμα του. Ἄν ἐμίσησε τὸν Θεόν, ἢ τὸν ἀρνήθη. Ἄν ἐπειράξει τὸν Θεόν ζητῶντάς του θαύματα, χωρὶς νὰ ἦναι ἀνάγκη. Ἄν ἔκλεψεν ἱερὸν πρᾶγμα καὶ Ἐκκλησιαστικόν. Ἄν ἐπώλησεν, ἢ ἀγόρασε μὲ ἄσπρα τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἄν ἀμέλησε καὶ δὲν ἔμαθε τὰ Μυστήρια τῆς Πίστεως καὶ τὴν Χριστιανικὴν Διδασκαλίαν. Ἄν ἀνέγνωσε βιβλία ἐναντία τῆς Πίστεως καὶ ἀρετῆς. Ἄν δὲν εἶχε τὴν πρέπουσαν εὐλάβειαν εἰς τὰ Θεῖα. Ἄν δὲν ἐξωμολογήθη μὲ τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν τῆς συνειδήσεως, μὲ πόνον καὶ μὲ ἀπόφασιν νὰ μὴν ἀμαρτήσῃ πλέον. Ἄν ἐμετάλαβε τὰ ἄχραντα Μυστήρια, ὄντας εἰς θανάσιμον ἀμαρτίαν. Ἄν ἔβαλε χεῖρι ἐπάνω εἰς τοὺς Ἐκκλησιαστικούς. Ἄν ἀπελπίσθη ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, ἢ ἤμαρτε θαρρῶντας εἰς αὐτήν, ἢ ἀπεφάσισε νὰ ἀμαρτάνῃ, ἕως ὅπου ἤμπορεῖ καὶ ὕστερον νὰ μετανοήσῃ. Καὶ ἐὰν, τέλος πάντων, ἰσχυροῦλευσεν, ἢ συνήρησεν εἰς ὅλα τὰ τοιαῦτα, ἀμαρτήματα· ἢ δυνάμενος νὰ τὰ ἐμποδίσῃ, δὲν τὰ ἐμπόδισε λόγῳ ἢ ἔργῳ.

»τὴν πλεονεξίαν, ἣτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία» (πρὸς Κολασ. γ'. 5). καὶ πρὸς τοῦτοις οἱ λαίμαργοι, περὶ ὧν εἶπεν ὁ αὐτός· «ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία» (πρὸς Φιλιπ. γ'. 19)· καὶ ἀπλῶς ὅσοι ἔχουν ὑποκριτικὴν εὐλάβειαν, καὶ ἔχει ἀληθινήν· καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ περιορίζουν τὴν εὐσέβειαν εἰς ἐξωτερικὰ πράγματα, καὶ ἀμελοῦν τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν (Ματθ. κγ'. 23) (1).

Περὶ τῆς Γ'. Ἐντολῆς.

«Γ'. **Θ**ὺ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ, οὐ γὰρ ἔμῃ καθάρισις Κύριος τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ» (Αὐτόθ. 7).

Εἰς ταύτην σφάλλουν οἱ βλάσφημοι. Ὅσοι κάμνουν ὄρκους, ἢ παραβαίνουσι τοὺς ὄρκους, ἢ βάλλουσι ἄλλους νὰ κάμνουν ὄρκους (2). Ὅσοι εἰς κάθε ὑπόθεσιν λέγουσι· Μὰ τὸν Θεόν· ὁ Θεὸς τὸ γινώσκει, καὶ ἄλλα ὁμοία. Ὅσοι ὑπόσχονται εἰς τὸν Θεόν νὰ κάμνουν κάμμιαν ἀγαθοεργίαν, ἔπειτα δὲν τελειῶνουσι τὰς ὑποσχέσεις των (3)· οἱ ψευδοπροφηταὶ, καὶ ὅσοι ζητοῦν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ζητήματα ἄπρεπα κατὰ τὸ θέλημα τους (4).

Περὶ τῆς Δ'. Ἐντολῆς.

«Δ'. **Μ**νήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν· ἐξ ἡμέρας ἔργῳ, καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ, Σάββατα Κυρίου τῷ Θεῷ σου» (Αὐτόθ. 8).

Εἰς ταύτην σφάλλουν ὅσοι δὲν πηγαίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν

(1) Εἰς ταύτην ἀκόμη σφάλλουν, ὅσοι πιστεύουσι εἰς τὰς φαντασίας τῶν ὄνειρων. Καὶ ἀπλῶς, ὅσοι ἐμπαθεῖς καὶ φιλήδονοι ἀγαποῦσι καὶ προσπαθοῦσι εἰς τὰς εἰκόνας καὶ εἰδῶλα τῶν παθῶν τους, ὁποῦ ἀνατυπῶνται εἰς τὸν νοῦν τους.

(2) Ὅρα τὸν λα'. Κανόνα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.

(3) Ὅρα ἐμπροσθεν εἰς τὸ θ'. Κεφάλαιον, περὶ τοῦ, Πῶς πρέπει νὰ οἰκονομῇ ὁ Πνευματικὸς τοὺς ἔχοντας ὑποσχέσεις.

(4) Εἰς ταύτην ἀκόμη σφάλλει καὶ ἂν μεταχειρίζεται τις τὰ λόγια τῆς Γραφῆς εἰς μετεωρισμούς καὶ χωρατάδες. Ἐὰν δὲν ὑποφέρει τὰς δυστυχίας καὶ ἀσθενείας τοῦ σώματος με ὑπομονὴν καὶ εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ γογγύζει κατηγορῶν τὸν Θεόν ὡς ἀδικόν. Ἐὰν ἔχει μόνον βλασφημίαν εἰς τὸν Θεόν, ἢ εἰς τοὺς Ἁγίους αὐτός, ἀλλὰ κάμνη καὶ ἄλλους νὰ βλασφημοῦν. Ἐὰν λέγῃ ὅτι ἡ Θεία Γραφή περιέχει μύθους καὶ ἐναντιολογίας εἰς τὸν ἑαυτὸν της, καὶ ἐπαινῇ περισσώτερον τὰ συγγράμματα τῶν Ἑθνικῶν.

Κυριακὴν εἰς τὴν ὁποῖαν μετέφερον ὁ Κύριος τὸ παλαιὸν Σάββατον· καὶ διατί αὐτὸς εἶναι Κύριος τοῦ σαββάτου (Ματθ. β'. 8), καὶ δὲν ὑπόκειται εἰς καμμίαν ὑποταγὴν· καὶ διατί εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην ἐγεινεν ἡ ἀνάστασις τοῦ καὶ ὄλου τοῦ κόσμου ἡ ἀνακαινίσις (1)· καὶ τὰς ἄλλας Δεσποτικὰς, καὶ Θεομητορικὰς, καὶ τῶν Ἁγίων ἑορτὰς, διὰ νὰ ἀκροάζωνται τὰ θεῖα λόγια. Ἡ ὑπάγουσιν μὲν εἰς τὰς Ἐκκλησιᾶς, ἀλλὰ ἀπὸ συνήθειαν μόνην, διὰ νὰ διατρίψουν τὸν καιρὸν, μὴ προσέχοντες εἰς τὴν Ἀκολουθίαν, φλυαροῦν δὲ καὶ συνομιλοῦν διὰ τὰς κοσμικὰς ὑποθέσεις των. Ὅσοι ἀπὸ ἀμετρον ἐπιθυμίαν τοῦ πλούτου, δουλεύουν εἰς τὰς ἑορτὰς, ἢ βάλλουν ἄλλους καὶ δουλεύουν (2). Ὅσοι κάμνουν παιγνίδια καὶ χορούς, φαγοπότια, καὶ μάχας, καὶ ἄλλα ὁμοια ἄτοπα εἰς αὐτάς. Ὅσοι ἤξεύρουν γράμματα καὶ δὲν κάμνουν ἀνάγνωσιν τῶν Ἱερῶν Βιβλίων εἰς τὰς ἑορτὰς. Ὅσοι ποιμένες, καὶ προεστῶτες τῶν Ἐκκλησιῶν δὲν διδάσκουν τὸν λαὸν τους εἰς αὐτάς (3). Ὅσοι δὲν δίδουν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά τους ἐλάχιστον μέρος εἰς τὴν συναγομένην ἐν ταῖς ἑορταῖς ἐλεημοσύνην τῶν πτωχῶν· περὶ ἧς γράφει ὁ θεὸς Παῦλος (Κεφ. ις'. τῆς α'. πρὸς Κορινθ.).

Περὶ τῆς Ε'. Ἐντολῆς

«Ε'. **Π**ρῶτα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς» (Αὐτόθ. 12).

Εἰς ταύτην σφάλλουν ὅσα παιδιά δὲν τιμοῦν τοὺς γονεῖς των μὲ τὰ τέσσαρα ταῦτα· τιμὴν, ἀγάπην, ὑπακοήν, καὶ εὐχαριστίαν. Καθὼς καὶ αὐτὰ πρέπει νὰ λαμβάνουν ἀπὸ τοὺς γονεῖς τὰ ἐξ ταῦτα· ἀνατροφήν, συμβουλήν καλὴν διὰ λόγων, παράδειγμα καλὸν τῆς ζωῆς διὰ τῶν ἔργων, φύλαξιν ἀπὸ τὰς κακὰς συναναστροφὰς, μαθήτευσιν γραμμάτων,

(1) Ὅρα τὸν ἡβ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ τὸν α'. Θεοφίλου.

(2) Ὅρα τὸν κθ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. Καὶ ὁ θεὸς δὲ Ἀμβρόσιος λέγει, ὅτι τὰς ἡμέρας τῆς ἀργίας δὲν πρέπει νὰ τὰς κάμνωμεν ἑορτὰς λαγνείας. Καὶ οἱ Ἀπόστολοι λέγουσιν εἰς τὰς Διαταγὰς. (Βιβλ. γ'. Κεφ. θ'.) «Οὐ δὲ ἐν ταῖς Κυριακαῖς ἡμέραις ἐπιτρέπομεν ὑμῖν ἄσεμνόν τι ἢ φθέγγεσθαι ἢ πράττειν» λέγει γάρ που ἡ Γραφή· «Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιάσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ· καὶ τὰς ἀγαλλιάσεις ὑμῶν μετὰ φόβου καὶ τρόμου γίνεσθαι ἠχηρὰ». Καὶ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος· «Ψηφίζει, φησί, κοιλιόδουλος ἐν ποίαις βρώμασιν ἑορτάσει.» (Λόγ. ιδ'.) Καὶ ἄλλος δὲ τις Πατὴρ λέγει· Τὰς ἑορτὰς μὴ οἰνοποσίας ἐκτελεῖν ἐννοοῦ· ἀλλὰ ἀνακαινίσει νοὸς καὶ ψυχῆς καθαρότητι· γαστριζόμενος δὲ καὶ οἰνοποτῶν, παροργίσεις μᾶλλον τὸν προεξάρχοντα τῆς πανηγύρεως» (ἐν τοῖς σχολ. τοῦ αὐτοῦ λόγου).

(3) Ὅρα τὸν νη'. Ἀποστολικὸν Κανόνα, καὶ τὸν ιθ'. τῆς ε'.

ἡ τέχνης εἰς καλοὺς Διδασκάλους καὶ τεχνίτας, καὶ παιδείαν πληγῶν πρὸς σωφρονισμόν. Ὅσοι δὲν τιμοῦν τοὺς Πνευματικούς των Πατέρας, Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς, Διδασκάλους, καὶ τοὺς διὰ τοῦ Ἀγγελικοῦ σχήματος γενομένους Γέροντάς των (1) Ὅσοι δούλοι δὲν τιμοῦν τοὺς αὐθέντας των (2). Ὅσοι ὑποκειμένοι τοὺς βασιλεῖς καὶ Ἡγεμόνας των (3). Καὶ ἀπλῶς, ὅσοι εὐεργετηθέντες δὲν τιμοῦν τοὺς εὐεργέτας των (4).

Περὶ τῆς 5'. Ἐντολῆς

»5'. **Ὁ**ὐ φονεύσεις» (Αὐτόθ. 15.)

Εἰς ταύτην σφάλλουν ἐκεῖνοι, ὅπου φονεύσουν τινὰ σωματικῶς, ἢ μὲ τὸ χέρι τους ἢ μὲ ἄλλων μέσον, ἢ μὲ συμβουλήν, ἢ μὲ βοήθειαν καὶ παρακίνησιν (5). Ἐκεῖνοι ὅπου φονεύουν τινὰ ψυχικῶς, ὡς εἶναι οἱ αἰρετικοί, οἱ ψευδοδιδασκαλοὶ, καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ Χριστιανοί, ὅπου προξενοῦν σκάνδαλον εἰς τοὺς ἄλλους μὲ τὸ παράδειγμα τῆς κακῆς ζωῆς των. Ἐκεῖνοι, ὅπου ἐν καιρῷ πανώλης, ἤξεύροντες ὅτι εἶναι μεμολυσμένοι, ἐνώνουνται μὲ τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς μολύνουν. Ἐκεῖνοι, ὅπου φονεύουν τὸν ἑαυτὸν τους· καὶ ἀπλῶς, ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅπου γίνονται ριψοκίνδυνοι. Εἰς ταύτην ἀναφέρεται καὶ ὁ θυμὸς καὶ ὁ φθόνος, καὶ τὰ ἄλλα πάθη, ὅσα γίνονται αἷτια φόνου (6).

(1) Ὅρα τὸν νέ. καὶ ν5'. Κανόνα τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

(2) Ὅρα τὸν π6'. Ἀποστολικόν.

(3) Ὅρα τὸν πδ'. Ἀποστολικόν.

(4) Εἰς ταύτην τὴν ἐντολὴν σφάλλει ἀκόμη, ἀνίσως καὶ τινὰς ὑπάνδρευσε τὰ τέκνα του στανικῶς τους, ἢ τὰ ἕκαμε καλογήρους βιαίως, ἢ τὰ ἔβαλεν εἰς ἄλλον βαθμὸν χωρὶς τὸ θέλημά τους. Ἀνίσως καὶ δὲν τὰ ἔστειλεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ δὲν ἐγνοιόσθη εἰς τὸ νὰ ἔχουν καλὰ ἦθη, ἢ δὲν τὰ ἐπαίδευσεν ὅταν ἔσφαλαν, ἢ δὲν τὰ ἔμαθε γράμματα, ἢ κἀνένα ἐργόχειρον. Ὅμοίως καὶ ἂν τὰ τέκνα δὲν ἐκυβέρνησαν τοὺς γονεῖς των εἰς τὴν χρείαν τους, ἢ δὲν τοὺς ἐπαραστάθησαν εἰς τὴν ἀσθένειάν τους, ἢ χωρὶς τὸ θέλημά τους ἔταξαν νὰ ὑπάνδρευθοῦν, ἢ δὲν τοὺς ὑπερέμενον ὅταν γηράσουν, καὶ κάμουν παραξένα. Σφάλλει πρὸς τοῦτοις καὶ ὁ ἄνδρας, ἂν δὲν ἐφρόντισε διὰ τὴν γυναῖκά του ψυχικὰ καὶ σωματικὰ· ἢ τὴν ὕβρισεν ὑπὲρ τὸ πρέπον, ἢ τὴν ἐπαίδευσεν ἀδίκως. Ὅμοίως καὶ ἡ γυναῖκα, ἂν δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὸν ἄνδρα της. Εἰς ταύτην ἀκόμη σφάλλουν καὶ ὅλοι οἱ αὐθένται καὶ μεγαλύτεροι, ὅπου δὲν φροντίζουν διὰ τοὺς δούλους καὶ ὑποκειμένους τους ψυχικὰ καὶ σωματικὰ.

(5) Ὅρα τὸν κ'. τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.

(6) Εἰς ταύτην τὴν ἐντολὴν ἀκόμη σφάλλει, καὶ ἂν τινὰς ἐπεθύμησε τὸ κακὸν τοῦ πλησίον, ἢ ἐχάρη εἰς τὴν συμφορὰν του. Ἄν τὸν ἐφθόνησε, καὶ ἐλυπήθη εἰς τὸ καλὸν του. Ἄν ἔχη ἐχθραν μὲ ἄλλον καὶ ἐπιθυμῇ νὰ τοῦ κάμη ἐκδίκησιν. Ἄν δὲν ἐσυγχώρησε τὸν ἐχθρόν του, ἢ δὲν ἐζήτησε συγ-

Περὶ τῆς Ζ'. Ἐντολῆς

«Ζ'. **Θ**ὺ μοιχεύσεις» (Αὐτόθ. 13).

Εἰς ταύτην σφάλλουν ἔχι μόνον οἱ μοιχεύοντες μετὰ τὴν ὑπανδρευμένην γυναῖκα τοῦ πλησίον, ἀλλὰ καὶ οἱ πορνεύοντες μετὰ ἀνύπανδρον. Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν δ'. Κακὸνα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, καὶ ἡ πορνεία ὡς μοιχεία λογίζεται. Ἐκεῖνοι οἱ Μοναχοί, ὅπου πορνεύουν, ἢ ὑπανδρεύονται. Ἐκεῖνοι, ὅπου πίπτουν εἰς πνευματικὴν μοιχίαν, ἤτοι εἰς αἴρεσιν καὶ κακοδοξίαν. Εἰς ταύτην ἀναφέρεται ἡ λαιμαργία, τὰ τραγούδια, ἡ ἀκόλασταις καὶ ἐρωτικαῖς θεωρίαις καὶ ὅσα ἄλλα εἶναι τῆς μοιχείας (1).

Περὶ τῆς Η'. Ἐντολῆς.

»Η'. **Θ**ὺ κλέψεις» (Αὐτόθ. 14).

Εἰς ταύτην σφάλλουν, ὅσοι εἶναι κλέπται φανεροί, καθὼς εἶναι οἱ ληστοί, καὶ δυνάσται, καὶ ἄρπαγες. Ὅσοι εἶναι κλέπται κρυπτοί, ὡς οἱ κλέπτοντες μετὰ κρυπτὸν τρόπον (2). Ὅσοι εἶναι κλέπται ἀπατηλοί, καθὼς εἶναι οἱ Πραγματευταὶ καὶ ὄλοι ἐκεῖνοι, ὅποῃ πάσχουν νὰ γελάσουν τὸν ἄλλον, πωλοῦντες μετὰ ζύγια καὶ μέτρα δόλια, καὶ μεταχειριζόμενοι ἄλλας μυρίας τέχνας καὶ ψεῦδη· διὸ καὶ ὁ Κύριος ληστὰς καὶ κλέπτας ὠνόμασε τοὺς πραγματευτάς, εἰπὼν «Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται, ἡμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν» (Ματθ. κα'. 12). Καθὼς εἶναι ἐκεῖνοι, ὅπου πέρνουν διάφορα (3). Ταύτης τῆς Ἐντολῆς παράβασις εἶναι ἡ φιλαργυρία, καὶ εἰς αὐτὴν ἀνα-

χώρησιν ἀπὸ τὸν ἐχθρόν του. Ἄν ἀπεδιώξει τοὺς πτωχοὺς μετὰ ἄσχημα λόγια. Ἄν ἐπεχειρήσῃ βότανα διὰ νὰ ἀποβάλλῃ γυναῖκα τὸ παιδί. Ἄν ἐδιεφέντευσε τοὺς κηκοὺς. Ἄν ἔβαλε σκάνδαλα, καὶ ἐπροξένησε μάχας. Ἄν ἔδειρε τινά, ἢ ἐπλήγωσεν. Ἄν ἤλεγξε τινὰ ἀδίκως ἀπὸ θυμόν, καὶ ἔχι ἀπὸ ἀγάπην. Ἄν ἐμεταχειρίσῃ ἐπιστάσιαν Διδασκάλου, ἢ Κριτοῦ, ἢ Ἰατροῦ, ἢ Ἱερέως, ἢ Πνευματικῶ, ἢ Ἀρχιερέως, ἢ Ἀρχοντος, χωρὶς νὰ ἦναι ἄξιος· ἢ ἔκαμεν ἄλλους νὰ τὴν μεταχειρισθῶν. Ἄν ἐβλάφθῃ ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν καὶ μέθην, ἢ ἀπὸ τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς καὶ ἄλλα ἄτοπα.

(1) Εἰς ταύτην ἀκόμη σφάλλει καὶ ἂν τινὰς ἄνδρας ἢ γυναῖκα ἐφτιάσῃ ἢ ἐστολίσῃ ἢ ἐχρίσῃ μετὰ βραφαῖς καὶ μῦρα μετὰ κακὸν σκοπὸν, καὶ ἐσκανδάλισε ἄλλον. Ἄν ἐπαρακίνησῃ τινὰ νὰ ἁμαρτίσῃ σαρκικά, ἢ ἔγεινε μεσίτης εἰς τοῦτο μετὰ γραφαῖς, μετὰ μηνύματά, μετὰ χαρίσματα καὶ ἄλλα ὅμοια.

(2) Ὅρα τὸν κζ'. Κανὸνα τοῦ Νηστευτοῦ.

(3) Ὅρα εἰς τὴν ζ'. ὑπόθεσιν μετὰ τοὺς Κανόνας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.

φέρονται τὰ πάθη καὶ ἀμαρτήματα, ὅπου γεννῶνται ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν, ἄπερ εἴπομεν (1).

Περὶ τῆς Θ'. Ἐντολῆς.

«Θ'. **Ὁ**ὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ» (Αὐτόθ. 16).

Εἰς ταύτην σφάλλουν ἐκεῖνοι, ὅπου μαρτυρήσουν ψευδῆ καὶ ἄδικα,

(1) Εἰς ταύτην ἀκόμη σφάλλει καὶ ἂν τινὰς ἀγοράσῃ πρᾶγμα κλειμμένον, ἠξυῶντάς το, διὰ νὰ τὸ πάρῃ ὀλιγώτερον, ἀπὸ ὅ,τι ἀξίζει. Ἄν ἐπέραςε τὰ κάλπικα ἄσπρα διὰ καλὰ, ἢ τὰ ἐλλειπῆ καὶ σκάρτα διὰ σωστά. Ἄν ὁ δουλευτῆς δὲν ἐδούλευσε καθὼς ἔπρεπεν, ἢ ἐδούλευσεν ἀχαμνὰ, καὶ ἐπῆρε τὴν πληρωμὴν του. Ἄν τινὰς δὲν ἐπλήρωσεν ἐκείνους, ὅπου τὸν ἐδούλευσαν. Ἄν ἦρε τίποτε καὶ τὸ ἐκράτησε, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ ποῖος τὸ ἔχασεν. Ἄν δὲν ἐστάθῃ εἰς τὰς συμφωνίας ὅπου ἔκαμεν. Ἄν ἐμέλησεν εἰς τὰ πρᾶγματα, ὅπου ἦτον ἐπιστάτης ὀρφανῶν, ἢ χηρῶν, ἢ Ἐκκλησιῶν, ἢ σχολείων, ἢ συντροφίας. Ἄν ἔδωκε δῶρα τοῦ κριτοῦ διὰ νὰ κρίνῃ ἄδικα, ἢ ἂν αὐτὸς ἐπῆρε διὰ νὰ κρίνῃ. Ἄν ζητῆ ἐλεημοσύνην, χωρὶς νὰ ἔχῃ χρεῖαν. Ἄν οἱ πραγματευταὶ πωλοῦν τὸ ἀχαμνὸν πρᾶγμα διὰ καλόν, ἢ τὸ ἀνακατώνουν μὲ τὸ καλόν. Ἄν πωλοῦν πρᾶγμα περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι ἀξίζει, ἢ ἀγοράζουσι ὀλιγώτερον ἀπὸ ὅ,τι ἀξίζει. Ἄν συμφωνοῦν μὲ ἄλλους πραγματευτάς νὰ πωλοῦν εἰς τιμὴν ἄδικον. Ἄν πωλοῦν ἀκριβώτερα εἰς ἀμαθῆ ἀγοραστήν, ἢ ἀγοράζουσι φθηνώτερα ἀπὸ ἀμαθῆ πωλητήν. Ἄν δὲν πωλοῦν καθὼς τοὺς προστάζει ὁ ἐξουσιαστής. Ἄν δίδουσι δῶρα εἰς τοὺς ἐξουσιαστάς διὰ νὰ τοὺς ἀφίνουσι νὰ πωλοῦν, ὡς θέλουσι. Ἄν δὲν δίδουσι καλὸν λογαριασμὸν εἰς τοὺς συντρόφους τοὺς. Ἄν εἰποῦν ψευδῶς ὅτι ἐμουρλούζεψιν διὰ νὰ φάγουσι τὰ ξένα χρήματα. Ἄν τινὰς δούλος πωλεῖ ἀκριβώτερα ἀπὸ ὅ,τι τοῦ εἶπῃ ὁ αὐθέντης του. Ἄν ἔχῃ κἀνένας ξένον πρᾶγμα, ἢ ἀμνέτι, καὶ τὸ ἀφίνει καὶ χαλᾷ, ἢ τὸ ἐξοδεύει. Ἄν ἐπαιζέε χαρτία, ἢ ἄλλα παιγνίδια μὲ παιδιὰ, ἢ ἄλλους ἀγνώστους διὰ νὰ τοὺς γαλάσῃ. Εἰς ταύτην τὴν ἐντολὴν ἀκόμη σφάλλει, ἂν ἔκαμε τινὰς ζημίαν εἰς τὸ πρᾶγμα, ἢ ὑποστατικὸν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἄν ἐμετασάλευσε τὰ σύνορα τῶν χωραφίων, ἢ τῶν σπητίων του, διὰ νὰ πάρῃ τόπον ἀπὸ τὸ χωράφι, ἢ τὸ σπῆτι τοῦ πλησίον του. Ἄν ἔκοψε τὰ δένδρα τοῦ ἀδελφοῦ του, τὸν ὁποῖον ὡς κλέπτῃν παιδεύουσι οἱ πολιτικοὶ νόμοι. Ἄν ἔκλεψε τὰ ζῶα του, τὸν ὁποῖον παιδεύουσι οἱ νόμοι μὲ ἐξορίας, ἢ μὲ τὸ κόψιμον τῆς χειρός. Ἐὰν ἐκφραυλίσῃ τινὰς καὶ πάρῃ τὸν δούλον τοῦ ἄλλου μὲ τὰξιμον περισσotέρας πληρωμῆς. Ἐὰν ἀνολέξῃ τινὰς γράμματα καὶ τὰ ἀνγκνῶτῃ, ἢ μιμηθῇ τὴν ὑπογραφὴν ἄλλου, ἢ τὴν μεταγράψῃ, ἢ τὴν ξύσῃ, ἢ τὴν σχίσῃ, ὁ ὁποῖος παιδεύεται μὲ ἐξορίαν καὶ ἀρπαγὴν τῶν ὑπάρχόντων του ἀπὸ τοὺς πολιτικούς νόμους. Ὅλα αὐτὰ εἶναι κλειψία, καὶ πρέπει νὰ τὰ δώσουν ὀπίσω, ἂν θέλουσι νὰ λάβουσι τὴν συγχώρησιν.

διὰ νὰ ζημιώσουν, ἢ νὰ κακοποιήσουν τὸν ἀδελφόν τους (1). Ἐκεῖνοι, ὅπου ἔχουν ὑπονοίας καὶ ὑποψίας κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ τους (2). Ἐκεῖνοι, ὅπου περιγελεύν τὰ φυσικά ἐλαττώματα τοῦ νοός, ἢ τῆς φωνῆς, ἢ τοῦ προσώπου, ἢ τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ σώματος τοῦ πλησίον· ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν εἶναι αἷτιος τῶν ἐλαττωμάτων τούτων. Καὶ ἐκεῖνοι οἱ κριταί, ὅπου ἢ διὰ προσωποληψίαν, ἢ διὰ δῶρα, ἢ διὰ τὸ νὰ μὴν ἐξετάζουν καλῶς τὸ πρᾶγμα, κάμνουν κρίσιν ἀδικον (3)

Περὶ τῆς Γ'. ἐντολῆς.

«Γ'. **Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου, οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὐδὲ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὐδὲ τὴν παιδίσκη, οὔτε τοῦ βοός αὐτοῦ, οὔτε τοῦ**

(1) Ὅρα τὸν οὐ'. Ἀποστολικὸν Κανόνα. Καὶ ὁ Σολομὼν δὲ λέγει· «Μάρτυς ψευδῆς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται» (Παροιμ. ιθ' . 5).

(2) Τριχῶς εἶναι τὸ ψεῦδος κατὰ τὸν Ἀββᾶν Δωρόθεον (Λόγ. περὶ ψεύδους)· κατὰ διάνοιαν, ὅταν ἔχη τινὰς ψευδεῖς ὑποψίας κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του· κατὰ τὸν λόγον, ὅταν ψευδῶς κατηγορῇ αὐτόν· καὶ κατὰ τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα, ὅταν τινὰς ἄλλος ὦν κατὰ τὸ πρᾶγμα καὶ τὰ ἔργα, ἄλλος ὑποκρίνεται καὶ φαίνεται ψευδῶς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὃς τις λέγεται καὶ ὑποκριτής. Ὅτι δὲ παρομοιάζουν μὲ τὸν διαβόλον οἱ τοιοῦτοι, τὸ λέγει ὁ Κύριος· «Ἡμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ θέλετε ποιεῖν ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν, ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστί, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, πῆτοι τοῦ ψεύδους, κατὰ τὸν Θεοφύλακτον» (κατὰ Ἰωάννην. 44). ὅθεν καὶ ὁ Ἰερὸς Δύγουστίνοσ, (Βιβλίον περὶ σκοποῦ καὶ τέλους) λέγει, ὅτι τὸ ψεῦδος δὲν εἶναι ποτὲ συγχωρημένον νὰ λέγηται, ὅσω καλὸν σκοπὸν καὶ ἂν ἔχη ὁ λέγων.

(3) Εἰς ταύτην σφάλλει ἀκόμη, εἰάν τινὰς ἐσυμβούλευσεν, ἢ ἐπαραινέσεν ἄλλον νὰ ψευδομαρτυρήσῃ. Ἄν μὲ ἀδικαίαις κατηγορίαις ἐμπόδισεν ἄλλον νὰ μὴ λάβῃ κἀνένα ἀξίωμα. Ἄν ἐκύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τὰς κατηγορίας, καὶ ψευδομαρτυρίας, καὶ δὲν ἠθέλησεν. Ἐὰν φέρῃ λόγια καὶ μηνύματα πρὸς ζημίαν τοῦ πλησίον. Ἄν ἐκατάκρινεν, ἢ ἐκαταλάλησεν, ἢ ἤκουσε μὲ ἠδονὴν νὰ καταλαλοῦν ἄλλοι, ἢ ἐπαίνεσε τὸν κατάλαλον· τότε ὅμως εἶναι συγχωρημένον νὰ λέγη τινὰς τὴν κακίαν τοῦ ἄλλου, ὅταν συμβουλευέται μὲ ἄλλον διὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ ἀμαρτήσαντος· καὶ ὅταν θέλῃ νὰ προασφαλίσῃ ἄλλον διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα ἐξ ἀγνοίας, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· «Δύω καιροὺς εἶναι ἠγούμαι, καθ' οὓς ἐξεστὶν εἰπεῖν τι περὶ τίνος φαῦλον, ὅτε ἀνάγκην ἔχει τις βουλευέσασθαι μετὰ καὶ ἐτέρων τῶν εἰς τοῦτο δεδοκιμασμένων πῶς διορθωθῇ ὁ ἡμαρτηκώς, καὶ πάλιν ὅταν χρεῖα γένηται ἀσφαλίσασθαι τινὰς, τοὺς ἐξ ἀγνοίας δυναμένους πολλάκις συναναμιγῆναι τῷ πκακῷ ὡς καλῷ.» (Ὅρα κατ' ἐπίτ. κ').) Ἄν ἐκολάχευσε, καὶ ψευδῶς ἐπαίνεσέ τινα.

»υπόζυγιου αὐτοῦ, οὔτε παντὸς κτήνους αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί». (Αὐτόθ. 17).

Αἱ μὲν προλαβοῦσαι πέντε Ἐντολαί, αἱ διδάσκουσαι τὰ πρὸς τὸν πλησίον καθήκοντα (1), ἐμποδίζουσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ μόνους τοὺς ἐξωτερικοὺς λόγους καὶ πράξεις τῆς ἁμαρτίας· ἡ δὲ παρούσα Ἐντολή τὸν ἐμποδίζει καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἐσωτερικὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς· ἤτοι τὸν ἐμποδίζει οὔτε νὰ ἐπιθυμῇ ὅλως τὴν ἁμαρτίαν μετὰ τὴν καρδίαν του, ὡσὰν ὅπου ἡ ἐπιθυμία αὐτῆς εἶναι αἰτία καὶ ρίζα ὄλων τῶν ἐξωτερικῶν λόγων καὶ πράξεων (2). Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν Ἐντολὴν σφάλλουσι ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅπου ἀγκαλιὰ καὶ μετὰ τὸ ἔργον δὲν πέρνουσι τὸ ξένον πρᾶγμα, ὅπως ἐπιθυμοῦν μετὰ τὴν ψυχὴν καὶ καρδίαν νὰ τὸ εἶχαν, ὅποιον καὶ ἂν ἦναι, εἴτε γυναῖκα, εἴτε ζῶον, εἴτε ὑποστατικόν, εἴτε ἄλλο τί. (3)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

Περὶ τῶν περιστάσεων τῆς ἁμαρτίας.

Πρέπει νὰ ἠξεύρης ἀκόμη, Πάτερ σὺ, ὁ μέλλων γενέσθαι Πνευμα-

(1) Αἱ μὲν πρῶται τέσσαρες Ἐντολαί, διδάσκουσι τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καθήκοντα, καὶ ἦσαν γεγραμμέναι εἰς τὴν πρώτην πλάκα, κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ὁμολογίαν (Σελιδ. 231)· αἱ δὲ ἕξ, αἱ μετ' αὐτάς διδάσκουσι τὰ πρὸς τὸν πλησίον καθήκοντα, καὶ ἦσαν γεγραμμέναι εἰς τὴν δευτέραν πλάκα. Διὸ καὶ ὁ Κύριος εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον, ἀνεκεφαλαίωσεν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τὰς δέκα Ἐντολάς, καὶ περὶ τούτων εἶπε τὸ «Ἰῶτα ἐν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου (τοῦ Δεκαλόγου) ὀηλ.», κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ὁμολογίαν (Αὐτόθ.).

(2) Διὸ καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε περὶ τῆς ἐπιθυμίας ποτὲ μὲν «Πᾶς ὁ ἐμβλέπων γυναικὴ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσε αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. ε. 28)· ποτὲ δέ. «Ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, πορνεῖαι, μοιχεῖαι, φόνοι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι (Ματθ. ιε. 19). Καὶ ὁ Χρυσόστομος δὲ λέγει ὅτι, καθὼς ἡ φλόγα ἀνάπτει τὸ καλάμι, ἔτσι καὶ ἡ ἐπιθυμία τὴν ψυχὴν· καὶ καθὼς ὁ καπνὸς τυφλώνει καὶ βλάπτει τὸ μάτι, ἔτσι καὶ ἡ ἐπιθυμία τὸν νοῦν»· καὶ πάλιν «ρίζα μοιχείας ἐπιθυμία ἀκόλαστος»· καὶ πάλιν «διὰ τοῦτο οὐχὶ μοιχίαν μόνον ἐκόλασεν (ὁ Χριστός), ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμίαν ἐτιμωρήσατο» (Λόγ. β'. περὶ Νηστείας).

(3) Δύο πράγματα σημειώνομεν ἐδῶ· α'. ὅτι ὁ μετανοῶν δὲν πρέπει νὰ ἀποστηθίσῃ ὅλα τούτα τὰ σφάλματα, ὅπου ἐβάλαμεν εἰς καθὴ ἐντολήν, ἀλλὰ μόνον ὅσα ἔκαμε, καὶ νὰ τὰ ἐξομολογηθῇ· καὶ β'. ὅτι ἀγκαλιὰ καὶ ὅλα τούτα δὲν εἶναι θανάσιμα ἁμαρτήματα, ὅμως πρέπει νὰ τὰ φανερώνη εἰς τὸν Πνευματικὸν ὅλα καθὼς τὰ ἐπραξεν.

τικὸς, τὰς λεγόμενας περιστάσεις τῆς ἀμαρτίας, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὸν Κορέσιον, εἶναι ἑπτὰ, α'. Τίς, ἤτοι ποῖος εἶναι ὁ πράξας· β'. τί, ἤτοι ποῖαν ἀμαρτίαν ἔπραξεν· γ'. διατί τὴν ἔπραξε δ'. μὲ ποῖον τρόπον τὴν ἔπραξε· ε'. εἰς ποῖον καιρὸν τὴν ἔπραξε· ς'. εἰς ποῖον τόπον· ζ'. πόσαις φοραῖς τὴν ἔπραξε. Διότι εἰς αὐτὰ τὰ ἑπτὰ ἐξεταζόμενον κάθε ἀμάρτημα γίνεται ἢ μεγαλῆτερον ἢ μικρότερον. Κοντὰ δὲ εἰς αὐτὰ τὰ ἑπτὰ ἀριθμοῦνται καὶ τὰ πρὸ τῆς ἀμαρτίας, καὶ τὰ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν.

Περὶ τοῦ Τίς.

Καὶ τὸ μὲν, Τίς, ἢ πρόσωπον εἶναι καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον· οἶον Πέτρος, Παῦλος· ἢ ἀναφερόμενον εἰς ἄλλο κατὰ τέσσαρας τρόπους· Κατὰ φύσιν, ὡσάν ὁ πατήρ, ὁποῦ ἀναφέρεται πρὸς τὸν υἱόν. Κατὰ τύχην, ὡσάν Ἀρχιερεὺς, Βασιλεὺς, ἐξουσιαστής, καὶ ἀπλῶς κάθε ἄρχων καὶ προεστῶς, ὁποῦ ἀναφέρονται πρὸς τὸν ὑποκείμενον λαόν τους. Κατὰ προαίρεσιν, ὡσάν φίλος πρὸς ἄλλον φίλον. Καὶ κατὰ τέχνην, ὡσάν διδάσκαλος, ἢ μαίστρω, πρὸς μαθητὴν. Λέγεται ἀκόμη τὸ Τίς, καὶ κατὰ τὸ ἐπάγγελμα, ὡσάν Καλόγηρος, ἢ Φιλόσοφος, καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν ὡσάν νέος, ἢ γέρον· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν τὸ, Τίς, λεγεται καὶ ἐκτείνεται εἰς κάθε κατάστασιν, ὁποῦ ἔχει ὁ κάθε ἕνας, τῆς φρονήσεως, καὶ τῆς δυνάμεως, σωματικὴν δηλαδὴ, ψυχικὴν, ἐσωτερικὴν, καὶ ἐξωτερικὴν.

Λοιπὸν εἰς τὸ, Τίς, ἐξεταζόμενον τὸ ἀμάρτημα, γίνεται μεγαλῆτερον, ἢ μικρότερον· λόγου χάριν, μεγαλῆτερον εἶναι τὸ σφάλμα τοῦ Ἀρχιερέως, τοῦ Βασιλέως, τοῦ Ἀρχοντος, διὰ τὸ κακὸν παράδειγμα, ὁποῦ δίδουν εἰς τὸν λαόν, παρὰ τὸ αὐτὸ σφάλμα ἐνὸς ὑπηκόου (1). Περισο-

(1) Ὅρα σελ. 974 τοῦ α'. Τόμου τῆς Ὀκτατεύχου, ὁποῦ ὁ θεὸς Ἰσιδωρος λέγει, ὅτι μεγαλῆτέρα εἶναι ἡ ἀμαρτία τοῦ Ἱερέως, ἀπὸ τὴν τοῦ λαϊκοῦ, οὐ τῆ φύσει, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ Ἱερέως ὁποῦ τὴν κάμνει. Ὅρα καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον (Λόγῳ ς'. περὶ Ἱερωσύνης) αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγοντα. Ἄστειον δὲ ἡμοῦ καὶ περιεργον εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ ἀναφέρεται ἐν τῷ βιβλίῳ, τοῦ Πνευματικὸς Διδασκόμενος. Ὅτι δηλαδὴ ἕνας Βασιλεὺς συνέβη μίαν φοράν νὰ ἐξομολογήθῃ εἰς ἕνα χωρικόν, ἀλλὰ συνετὸν Πνευματικόν καὶ ἀφ' οὗ ἐξωμολογήθῃ τὰς ἀμαρτίας του, λέγει εἰς τὸν Πνευματικόν, δὲν ἔχω ἄλλο νὰ σοῦ εἰπῶ· Καὶ πῶς; Βασιλεῦ, τοῦ λέγει ὁ Πνευματικὸς πῶς; ἐτελειώσαμεν τὴν ἐξομολόγησιν; ὄχι· εἶπας τὰς ἀμαρτίας τοῦ Ἀλεξίου φέρ' εἰπεῖν (λέγωντας του τὸ κύριον ὄνομα), εἰπέ τώρα καὶ τὰς ἀμαρτίας τοῦ Βασιλέως· θέλωντας νὰ φανερώσῃ μὲ ταῦτα τὰ λόγια ὁ φρόνιμος ἐκεῖνος Πνευματικὸς, ὅτι κάθε ἐξουσιαστής καὶ προεστῶς, ἐξωτερικὸς ἢ ἐσωτερικὸς, δὲν πρέπει νὰ ἐξομολογῆται μόνον, ὡσάν ἕνας ἰδιώτης, ἢ νὰ ἐξετάζεται ἀπὸ τὸν Πνευματικόν, ὡς κοινολαΐτης. ἀλλὰ κοντὰ εἰς τὰς ἀμαρτίας ὁποῦ ἔπραξε καθὸ ἀν-

περον ἀμαρτάνει ἓνα παιδίον, ὅταν ὑβρίζη τοὺς γονεῖς του, ἢ ὁ φίλος τὸν φίλον του, ἢ ὁ μαθητὴς τὸν διδάσκαλον, καὶ μαίστωρά του, παρὰ ὅταν ὑβρίζη τοὺτούς ὅλους ἓνας ξένος. Ὅμοίως ἓνας Καλόγηρος, καὶ Φιλόσοφος, καὶ γέρον, περισσότερον ἀμαρτάνει ἂν καλλωπίζεται παρὰ ἓνας κοσμικὸς, ἓνας ἀπαίδευτος, ἓνας νέος καλλωπιζόμενος. Εἰς τὸ τίς, ἀναφέρεται καὶ ἡ κατάστασις τοῦ προσώπου, μὲ τὸ ὅποσον ἤμαρτεν ὁ ἐξομολογούμενος· ἂν αὐτὸ δηλαδὴ εἶναι ἱερωμένον ἢ λαϊκὸν καὶ τὰ ὅμοια· ὄχι δὲ καὶ νὰ φανερῶνῃ τὸ κύριόν του ὄνομα.

Περὶ τοῦ Τί.

Εἰς δὲ τό, τί, ἐξεταζόμενον τὸ ἀμάρτημα γίνεται μεγαλύτερον, ἢ μικρότερον· καθότι τὰ θανάσιμα ἀμαρτήματα εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ συγγνωστά. Καὶ πάλιν ἀπὸ τὰ θανάσιμα ὁ φόνος εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν εἰς τὰ κεφαλαϊώδη κλεψίαν, καὶ ἀπὸ ὅλα, ἢ ἄρνησις καὶ ἀσέβεια. Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν τοῦ, τί, ἀναφέρονται καὶ ἐξετάζονται καὶ τὰ ἀμαρτήματα τῆς ἐλλείψεως, ὅπου εἶπομεν· ὅσα ὀδηλαδὴ καλὰ ἐδύνατο νὰ κάμῃ τινάς, ἢ νὰ εἰπῇ, ἢ νὰ νοήσῃ, καὶ δὲν τὰ ἔκαμεν, ἢ δὲν τὰ εἶπεν, ἢ δὲν τὰ ἐνόησε· καὶ ὅσα κακὰ ἐδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ λόγῳ ἢ ἔργῳ, καὶ δὲν τὰ ἐμπόδισεν. Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ἐξετάζεται τὸ γένος τῆς ἀμαρτίας, ἢτοι ἂν ἦναι ἔργον, ἢ λόγος, ἢ νόημα καὶ λογισμὸς· ὁμοίως καὶ τὸ εἶδός τῆς· ἢγουν ποῖον ἔργον· μοιχεία ἢ πορνεία, ἢ φόνος· καὶ ποῖος λόγος· ἀργολογία, ἢ ἐπιορκία, ἢ ψευδομαρτυρία, ἢ βλασφημία· καὶ ποῖος λογισμὸς· ὑπερηφανία, ἢ αἵρεσις ἢ βλασφημία κατὰ νοῦν· καὶ ἢ προσβολή, ἢ συνδυασμὸς, ἢ συγκατάθεσις, καὶ τὰ ἄλλα (1).

Περὶ τοῦ Διατί.

Καὶ ἡ αἰτία δὲ ἐξεταζομένη, διὰ τὴν ὁποίαν ἤμαρτεν ὁ ἄνθρωπος, αὐξάνει, ἢ ὀλιγοστεύει τὸ βάρος τῆς ἀμαρτίας· οἷον, ἂν τινὰς ἐφόνευσε τὸν τύραννον διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πόλιν ἀπὸ τὴν τυραννίαν του· ἢ ἔκλεψε διὰ νὰ ἐλεήσῃ πτωχοῦς· ἢ ἐκτύπησε τὸν βιαστὴν διὰ νὰ ἐλευ-

θρωπος πρέπει νὰ ἐξομολογεῖται καὶ ὅσα καλὰ ἐδύνατο νὰ κάμῃ εἰς τὸν λαόν του, καθὼ ἐξουσιαστὴς καὶ δὲν τὰ ἔκαμε· καὶ ὅσα κακὰ ἐξ αἰτίας του γίνονται εἰς τοὺς ὑπηκόους του, καὶ αὐτὸς δὲν τὰ διορθῶναι, διὰ τὰ ὁποῖα ἔχει νὰ δώσῃ ἀκριβὸν λογαριασμὸν εἰς τὸν Θεόν. Κατὰ τὸ ποράδειγμα τοῦτο πρέπει νὰ ἐξομολογήσῃ καὶ ἐσὺ Πνευματικὲ ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς ἐσωτερικούς, καὶ ἐξωτερικούς.

(1) Ὅρα τὸν β' . γ' . δ' . καὶ ε' κανόνα τοῦ ἁγίου Ἰωάν. τοῦ Νηστευτοῦ.

θερώση τὴν κόρη, ὅπου ἐβίαζεν, ὀλιγώτερον βᾶρος ἔχει ἀπὸ ἐκεῖνον, ὅπου φονεύση, ἢ κλέψῃ, ἢ κτυπήσῃ διὰ τὰ κακὰ τέλη του. Καὶ ἀπλῶς, κάθε πράξις καὶ ἁμαρτία ἀπὸ τὸ τέλος καὶ τὸν σκοπὸν τῆς μάλιστα κρίνεται. Διὸ καὶ ὁ Ἰερὸς Αὐγουστίνος (Βιβλίῳ περὶ σκοποῦ καὶ τέλους) λέγει « Διαφέρει παραπολὺ, διὰ ποῖαν αἰτίαν, διὰ ποῖον τέλος, καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν τὸ πρᾶγμα γίνεται »· διότι τὴν δύναμιν ἔχει ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος ἐπάνω εἰς τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ὅπου ἀγκαλὰ καὶ κατὰ τοὺς ἠθικοὺς Φιλοσόφους κάθε σκοπὸς πρέπει νὰ ἦναι ἀνάλογος, καὶ σύμφωνος μὲ τὴν πράξιν, καὶ ἀντιστρόφως, κάθε πράξις πρέπει νὰ ἦναι ἀνάλογος μὲ τὸν σκοπὸν· ἤγουν, ὁ καλὸς σκοπὸς, νὰ ἔχῃ καὶ καλὰς πράξεις, καὶ ὁ κακὸς, νὰ ἔχῃ κακὰς, καὶ ὄχι ἀντιστρόφως· μὲ ὄλον τοῦτο ὁ θεὸς Μάξιμος, ποτὲ μὲν λέγει ὅτι « Πάντων τῶν »πραττομένων ὑφ' ὑμῶν τὸν σκοπὸν ζητεῖ ὁ Θεός, εἴτε δι' αὐτὸν πράττομεν, εἴτε δι' ἄλλην αἰτίαν» (Κεφ. λς'. τῆς β' ἑκατοντάδ. τῶν περὶ ἀγάπ. Φιλοκαλ. σελ. 304) ποτὲ δὲ ὅτι « Οἱ δαίμονες οὔτε σωφροσύνην »μισοῦσιν, οὔτε νηστείαν βδελύσσονται, οὔτε ἰχνημάτων διάδοσιν, οὐ φιλοξενίαν, οὐ ψαλμωδίαν... οὔτε τὰ λοιπὰ πάντα, δι' ὧν ὁ κατὰ Θεὸν »χαρακτηρίζεται βίος, ἕως πρὸς αὐτοὺς νένευκεν ὁ σκοπὸς, καὶ ἡ αἰτία »τῶν γινομένων» (Φιλοκαλ. σελ. 202 Κεφ. ὁ. τῆς ε'. ἑκατοντάδ.)

Περὶ τοῦ Τρόπου

Ο τρόπος, μὲ τὸν ὅποιον γίνεται ἡ ἁμαρτία, αὐξάνει, ἢ ὀλιγοστεύει τὸ βᾶρος τῆς· οἷον, ἐκεῖνος ὅπου ἁμαρτήσῃ ἐν γνώσει, ἢ μὲ μελέτην, ἢ μὲ ὄλον, ἢ μὲ κακὴν προαίρεσιν, βαρύτερα ἁμαρτάνει ἀπὸ τὸν ἁμαρτήσαντα τὸ αὐτὸ ἁμαρτήμα ἐν ἀγνοίᾳ, ἀκουσίως, κατὰ συναρπαγὴν καὶ περισπασιν, ἀπὸ κουφότητα καὶ ἀκακίαν. Εἰς τὸν τρόπον ἀναφέρεται καὶ κάθε ὄργανον, μὲ τὸ ὅποιον ἁμαρτάνει τινάς· δηλαδὴ τὸ ξύλον, ἢ τὸ μαχαῖρι, μὲ τὸ ὅποιον τινὰς ἐφόνευσεν, ἢ οἱ ἄνθρωποι, μὲ τὸ μέσον καὶ τὴν βοήθειαν τῶν ὀποίων ἐπραξε τὴν ἁμαρτίαν.

Περὶ τοῦ Καιροῦ

Ο καιρὸς, καθ' ὃν ἥμαρτέ τις, ὀλιγοστεύει, ἢ αὐξάνει τὸ βᾶρος τῆς ἁμαρτίας· οἷον, ἐάν τις ἐν καιρῷ ἀνάγκης καὶ πείνας κλέψῃ ψωμὶ, ἢ σίτον, ὀλιγώτερον ἁμαρτάνει ἀπὸ τὸν χωρὶς τῆς τοιαύτης ἀνάγκης κλέψαντα (1). Καὶ ὅσοι μετὰ τὴν χάριν τοῦ Εὐαγγελίου ἁμαρτάνουν, βαρύ-

(1) Ὅρα τὸ τέλος τοῦ πς'. Κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὅπου λέγει, ὅτι ὁ φαγὼν σκύλον ἐν καιρῷ ἀνάγκης καὶ πείνας, δὲν ἁμαρτάνει.

τερον κρίμα ἔχουν ἀπὸ τοὺς ἐν νόμῳ ἁμαρτήσαντας. Καὶ αἱ γυναῖκες, ὅπου λαμβάνουν τὰ θανατηφόρα βότανα μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ παιδίου, βαρύτερα ἁμαρτάνουν ἀπὸ τὰς λαμβανούσας ταῦτα πρὸ τῆς συλλήψεως. Καὶ εἰς τὰ ἄλλα ὁμοίως ἀκολουθεῖ.

Περὶ τοῦ Τόπου.

Αὐξάνει, ἢ ὀλιγοστεύει τὸ βάρος τοῦ ἁμαρτήματος ὁ τόπος, εἰς τὸν ὅποσον γίνεται· ὅλον, ἐὰν φονεύσῃ τινὰς, ἢ κλέψῃ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, βαρύτερα ἁμαρτάνει τοῦ φονεύσαντος, ἢ κλέψαντος ἐν τῷ οἴκῳ. καθότι ὁ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταῦτα ποιήσας, διπλᾶ ἁμαρτάνει κάμνωντας ἐν ταυτῷ φόνον, καὶ δείχνωντας πρὸς τὸν Θεὸν ἀσέβειαν καὶ ἀπιστίαν, καὶ κάμνωντας ἐν ταυτῷ κλεψίαν καὶ ἱεροσυλίαν. Καὶ ὁ ἁμαρτήσας ἐν ἐρήμῳ, βαρύτερα ἁμαρτάνει τοῦ ἐν κόσμῳ, Ὁ ἐν μοναστηρίῳ, τοῦ ἐν πόλει. Ὁ ἐν πολιτείᾳ ἐχούσῃ πολλὰ παραδείγματα ἀρετῆς, τοῦ ἐν χωρίῳ, καὶ ἐν μὴ τοιαύτῃ πολιτείᾳ ἁμαρτήσαντος. Ὁ ἐν φανερῷ τόπῳ, τοῦ ἐν κρυπτῷ (1).

Περὶ τοῦ πόσαις φοραῖς.

Τέλος πάντων αὐξάνει ἢ ὀλιγοστεύει τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸ ποσὸν τῆς πράξεως· διότι ἐκεῖνος ὅπου μίαν, ἢ καὶ δύο φοραῖς ἁμαρτήσῃ, ὀλιγώτερον ἐπιτίμιον ἔχει, ἀπὸ ἐκεῖνον, ὅπου ἔκαμε τὴν αὐτὴν ἁμαρτίαν ὄχι μίαν ἢ δύο καὶ τρεῖς, ἀλλὰ πολλαῖς φοραῖς· καὶ ὄρα τὸν ἡ. Κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ (2).

(1) Διὸ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (Λόγ. πρὸς τοὺς ἔχοντας συνεισάκτους) λέγει, ὅτι τὰ κρυφίως γινόμενα ἁμαρτήματα μεγάλα, ἔχουν ὀλιγώτεραν τὴν κόλασιν ἀπὸ τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα ὅπου κάμῃ τινὰς φανερὰ μὲ σκάνδαλον τῶν ἄλλων· « Ἄλλ' εἰ δεῖ τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, κἂν μεγάλα τις ἁμαρτήσῃ, λαθῶν δὲ ἐργάσῃται τοῦτο καὶ μηδένα σκανδαλίση, ἐλάττονα δίδωσι ᾠδίκην, τοῦ καταδεέστερα μὲν ἡμαρτηκότος, μετὰ παρρησίας δέ, καὶ τοῦ πολλοῦς σκανδαλίσει».

(2) Ὅρα καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον (Ὁμ. λή. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάνν.) λέγοντα, ὅτι ἀκολουθεῖ περισσοτέρα τιμωρία εἰς τοὺς πεσόντας πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ἁμαρτήμα· «Κἂν χαλεπὴν δῶμεν ὑπὲρ τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων ᾠδίκην, εἴτα τοῖς αὐτοῖς περιπέσωμεν, χαλεπώτερα πολλῷ μᾶλλον πεισόμεσθα πάλιν». Σημειώσῃ δέ, ὅτι ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι πίνουν μὲν τὴν ἁμαρτίαν ὡσαν τὸ νερόν, ἀλησημονοῦν δὲ πόσα ποτήρια πίνουν, ὡς λέγει ὁ Ἰωβ. « Ἐβδελυγμένος καὶ ἀκάθαρτος ἀνὴρ, πίνων ἀδικίας ἴσα ποτῶν » (16, 16) διὰ τοῦτο συμβουλεύουσιν τινὲς ἔμπειροι εἰς τὰ τοιαῦτα, ὅτι διὰ νὰ εὐρίσκῃ εὐκόλα

Περὶ τῶν πρὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν.

Κοντὰ δὲ εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ ἐξετάζεται καὶ ἡ πρὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ζωὴ, καὶ διάθεσις τοῦ μετανοοῦντος, κατὰ τὸν γ'. ε. καὶ ζ'. Κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, καὶ τὸν γ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, καὶ τὸν ιθ', τοῦ Νικηφόρου. Ἐπειδὴ ὀλιγώτερον ἐπιτίμιον ἔχει ὁ πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἔχων ζωὴν ἐνάρετον, παρὰ ἐκεῖνος, ὅπου ἔχει ζωὴν ἀδιάφορον (1). Ἐκεῖνος ὅπου πρὸ τῆς ἐξομολογήσεως παύσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, παρὰ ἐκεῖνος, ὅπου παύσῃ μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν. Ὁ ἄφ' ἑαυτοῦ δραμῶν καὶ ἐξομολογηθεὶς, ἀπὸ τὸν ἐλεγχθέντα κατὰ τὸν ζ'. Κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ ἀπὸ τὸν διὰ φόβον θανάτου ἐξομολογηθέντα. Καὶ ἀπλῶς, ὁ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν μετανοήσας, ἀπὸ

ὁ Πνευματικὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἁμαρτιῶν, πρέπει νὰ ἐρωτᾷ τὸν μετανοοῦντα πόσον καιρὸν ἔκαμνε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀκολούθως, πόσαις φοραῖς ἐπίπτε τὴν ἰδομάδα, ἢ τὸν μῆνα, καὶ ἀπὸ αὐτὰ νὰ συμπεραίνῃ ὅσον τὸ δυνατόν τὸν ἀριθμὸν· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐρώτησε τὸν πατέρα τοῦ δαιμονιζομένου· «Πόσος χρόνος ἐστίν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; Ὁ δὲ εἶπε, παιδιόθεν» (Μάρκ. θ'. 21) καὶ ἐπειδὴ δὲν φθάνει τοῦτο μόνον, ἐφανέρωσεν ἀκόμη καὶ τὴν συνέχειαν τοῦ δαιμονισμοῦ· «Καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε, καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν».

Καὶ τοῦτο ἀκόμη εἶναι χρεῖα νὰ σημειώσωμεν· ὅταν ἐσὺ, Πνευματικὲ, ἐξομολογῆς ἀνθρώπους, ὅπου δὲν θέλουσιν νὰ εἰποῦν ἀπὸ τὴν ἐντροπὴν των, πόσαις φοραῖς ἤμαρτον πρέπει νὰ τοὺς ἐρωτᾷς ἕνα μέγαν καὶ ὑπερβολικὸν ἀριθμὸν· ἂν, ἤγουν, ἔκαμαν ἐκείνην τὴν ἁμαρτίαν χίλιας φοραῖς, ἢ δύο χιλιάδαις, ἵνα ἀκούοντες αὐτοὶ τὸν τόσον ἀριθμὸν, ξεθαρρεύσουν καὶ οὕτως ἐκολώτερα ἤμποροῦν νὰ κατεβάσουν ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν αὐτόν, παρὰ νὰ τὸν ἀνεβάσουν, ἀνίσως καὶ τοὺς ἐρωτήσης ἕνα ὀλιγώτερον ἀριθμὸν.

(1) Ἀπορίας δὲ ἄξιον εἶναι, διατι ὁ μὲν Σολομὼν εἶπεν. «Ὁ ἐλάχιστος σύγγνωστός ἐστιν ἰλέους, δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐπασθῆσονται» (Σοφ. ε'. 5) περὶ οὗ ὄρα εἰς τὴν συμβουλὴν τοῦ Μεταν. εἰς τὸν Δ'. Κανόνα τῆς ἁμαρτίας· ἐνταῦθα δὲ ὅλον τὸ ἐναντίον γίνεται, καὶ οἱ ζωὴν ἐνάρετον ἔχοντες καὶ ἁμαρτήσαντες, ὀλιγώτερον κανονίζονται ἀπὸ τοὺς ἀδιάφορον ζωὴν ἔχοντας καὶ ἁμαρτήσαντας. Εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας λέγεμεν, ὅτι τοῦτο γίνεται διὰ δύο αἰτία· α'. διατι ἐκεῖνοι ὅπου ζῶσιν ἐναρέτως, ὡς ἐπιτοπλεῖστον πίπτουν εἰς ἁμαρτίαν κατὰ συναρπαγὴν, ἢ ἄλλην τινὰ περίστασιν ἀκούσιον, καὶ οὐχὶ κατὰ μελέτην, καὶ ὅπως διόλου ἐκούσιον γνώμη, ὡς οἱ ἀδιάφορον ζῶντες· καὶ β'. διατι οἱ ζωὴν ἐνάρετον ἔχοντες, μετὰ τὴν ἁμαρτίαν λυποῦνται ἕως θανάτου, στοχαζόμενοι ἀπὸ πῶον ὕψος ἀρετῆς ἔπесαν, καὶ ποίας χάριτος ὑστερήθησαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, τόσον ὅπου κατὰ τὸν Νικήταν τὸν Σπηθᾶτην, εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, θεία ἐπιπτον εἰς ἀπόγνωσιν· οὐχ οὕτω δὲ λυποῦνται καὶ οἱ ἀδιαφόρως ζῶντες.

ἐκεῖνον, ὅπου δὲν μετανοεῖ. Διὸ καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος λέγει· « Ἐν τοῖς πταισµασιν, οὐ τὸ εἶδος ζητεῖται μόνον τοῦ ἀμαρτήματος, » ἀλλὰ καὶ ἡ γνώμη τοῦ ἀμαρτάνοντος, καὶ τὸ ἀξίωμα καὶ ὁ καιρὸς, » καὶ ἡ ῥίζα. Καὶ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν εἰ ἦσθη, ἢ ἐλυπήθη, ἢ ἀνάλ- » γητος διετέθη, εἰ ἔμεινεν, εἰ μετέγνω, καὶ εἰ ἐκ περιστάσεως, εἰ κατὰ » ἀπάτην, εἰ κατὰ μελέτην, εἰ κατὰ ἕξιν κακὴν καὶ συνήθειαν. Καὶ πολλὰ ἕτερα εἰσι, δι' ὧν ἡ βάσανος αὕτη χωρεῖ » (Ἐπιστολ. ....).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Περὶ λογισμῶν.

Καθὼς οἱ καλούμενοι Θεωρητικοὶ Ἴατροὶ δὲν ἠξεύρουσι μόνον νὰ ἰατρεύωσι τὰς ἐξωτερικὰς καὶ φαινομένας πληγὰς τοῦ σώματος, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ σφιγμοῦ γνωρίζουσι καὶ τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἀοράτους ἀσθενείας τῆς καρδίας, σπλάγχων, καὶ τῆς ἄλλης ἀφανοῦς οἰκονομίας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, καὶ οὕτω τὰς ἰατροῦσιν· ἔτζι καὶ σύ, ὦ Πνευματικέ, δὲν φθάνει μόνον νὰ ἠξεύρης νὰ ἰατρεύης τὰ ἐξωτερικὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ὅποια εἶναι αὐταὶ αἱ πράξεις, καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀμαρτίας· ἀλλ' εἶναι χρεῖα πρὸς τούτοις νὰ γνωρίζης διὰ τῆς ἐξομολογήσεως τοῦ μετανοοῦντος, καὶ τὰς ἐσωτερικὰς πληγὰς τῆς ψυχῆς του, ὅποια εἰσι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ του κεκρυμμένα πάθη, καὶ οἱ ἐμπαθεῖς καὶ πονηροὶ λογισμοί, καὶ οὕτω νὰ τὰ ἰατρεύης μὲ μεγάλην περιέργειαν καὶ προσοχὴν. Διὰ τοῦτο ἐκρίναμεν εὐλογον, νὰ σοῦ σημειώσωμεν ἐδῶ ὀλίγα τινὰ Καθολικὰ καὶ Κεφαλαιώδη περὶ λογισμῶν.

· Πόσων λογισμῶν εἶναι οἱ λογισμοί.

Ἢξευρε λοιπόν, Πνευματικέ, ὅτι καθολικῶς ὅλοι οἱ λογισμοὶ διαί- ροῦνται εἰς τρία. Καὶ ἄλλοι μὲν εἶναι λογισμοὶ καλοὶ, ἄλλοι δὲ λογι- σμοὶ μάταιοι καὶ ἀργοί, καὶ ἄλλοι λογισμοὶ κακοί. Περὶ μὲν οὖν τῶν καλῶν λογισμῶν, δὲν εἶναι χρεῖα νὰ λεπτολογῶμεν ἐδῶ, πῶς, καὶ ἀπὸ ποῖα μέρη γεννῶνται τῆς ψυχῆς· ἀρκούμεθα γὰρ ὅτι αὐτοὶ εἶναι κα- λοί, καὶ ἀκολούθως ὠφέλιμοι καὶ σωτηριώδεις εἰς τὴν ψυχὴν. Τόσον δὲ μόνον σοῦ λέγομεν, Πνευματικέ, ὅτι ἐάν τινος σοῦ εἴπῃ ἐν τῇ ἐξομο- λογῆσει, ὅτι ἔχει καλοὺς λογισμούς, νὰ τὸν συμβουλευῆς, νὰ προσέχη καλὰ διὰ νὰ ταπεινόνεται, καὶ ποτὲ νὰ μὴ ξεθαρρεύσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὑπερηφανευθῇ· α'. διατι ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ λόγου του δὲν δύνα- ται, ὄχι ἔργον καλὸν νὰ κάμῃ, ἢ λόγον ἀγαθὸν νὰ λαλήσῃ, ἀλλ' οὐδὲ

νά συλλογισθῆ ἓνα καλὸν λογισμόν, χωρὶς τὴν δύναμιν καὶ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ· «Οὐχ ὅτι ἱκανοὶ ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαι τι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν· ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ» (β'. Κορινθ. γ'. 5)· β'. διατι ὁ διάβολος εἶναι τόσοσ πανοῦργος καὶ κακός, ὁποῦ πολλάκις καὶ ἀπὸ τὸ καλὸν εὐγάνει κακόν, καὶ διὰ μέσου τῶν ἀγαθῶν λεγισμῶν ῥίπτει ἐκεῖνους, ὁποῦ δὲν προσέχουν, εἰς σῆσιν, καὶ ἔπαρσιν, καὶ ὑψηλοφροσύνην, ἐξ ἧς γεννᾶται ἡ τῆς ψυχῆς ἀπώλεια καὶ ὁ θάνατος. Ἐτῆ λέγει ὁ Παῦλος· «Ἡ ἀμαρτία ἵνα φανῆ ἀμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον» (Ῥωμ. ζ'. 13)· γ'. διατι ὁ ἄνθρωπος δὲν στέκεται ποτε εἰς μίαν κατάστασιν, ἀλλὰ εἶναι τρεπτός, καὶ τόσοσ ὀγλίγωρα ἀλλοιόνεται, ὥστε ὁποῦ τὴν μίαν στιγμὴν εὐρίσκεται εἰς τὸν Παράδεισον, καὶ τὴν ἄλλην στιγμὴν εὐρίσκεται εἰς τὴν κόλασιν μὲ τοὺς λογισμοὺς, καθὼς εἶπεν ἓνας Ὁσῖος. Καὶ ὁ Ἅγιος Ἰσαὰκ λέγει· «Ἐν διανοίᾳ βελτιούμεθα, καὶ ἐν διανοίᾳ ἀχρειούμεθα» (Λόγ. με'. Σελ, 300)· ἔθεν καὶ αὐτὸς ὁποῦ σήμερον ἔχει καλοὺς λογισμοὺς, αὔριον ἴσως θέλει ἔχει κακοὺς. Καὶ δ'. λέγε του, ὅτι ὁ διάβολος ἔχει μεγαλύτερον φόβον, καὶ περισσότερον πόλεμον ἐναντίον ἐκεῖνων, ὁποῦ ἔχουσι τοὺς καλοὺς λογισμοὺς· ἔθεν ἀκολουθῶς καὶ αὐτὸς χρειάζεται νά ἔχη περισσότερον φόβον, καὶ προσοχὴν μεγαλύτεραν εἰς τὸν ἑαυτὸν του.

Ποῖοι εἶναι καὶ πῶς διορθώνονται οἱ μάταιοι λογισμοί.

Μερί δὲ τῶν ματαίων καὶ ἀργῶν λογισμῶν· ματαίους δὲ καὶ ἀργούς λογισμοὺς ὀνομάζω ἐκεῖνους, ὁποῦ δὲν συμφέρουν εἰς τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος τῆς σωτηρίας, τόσοσ τῆς ἐδικῆς μας ψυχῆς, ὅσον καὶ τῆς τοῦ πλησίον, καὶ ὁποῦ δὲν ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἀναγκαίαν χρειάν καὶ σύστασιν τοῦ σώματός μας, ἀλλὰ εἰς τὰ περιττὰ καὶ ὑπὲρ τὴν χρειάν, κᾶν ἦναι καὶ καλοί. Γεννῶνται δὲ οἱ μάταιοι καὶ ἀργοὶ λογισμοὶ οὔτοι, κατὰ τὸν μέγαν Βασιλεῖον, ἡ ἀπὸ τὴν ἀργίαν τοῦ νοῦ, ὁποῦ δὲν καταγίνεται εἰς τὰ ἀναγκαῖα οὐδὲ πιστεύει πῶς ὁ Θεὸς εἶναι παρῶν καὶ ἐξετάζει τὰς καρδίας καὶ τοὺς λογισμοὺς· «Γίνεται ὁ μετεωρισμός, καὶ οἱ »διαλογισμοὶ ἀπὸ ἀργίας τοῦ νοῦ, μὴ ἀσχολουμένου περὶ τὰ ἀναγκαῖα· »ἀργεῖ δὲ ὁ νοῦς καὶ ἀμεριμνεῖ, ἐξ ἀπιστίας τοῦ παρεῖναι τὸν Θεὸν »ἐτάζοντα καρδίας καὶ νεφρούς ..... ὁ δὲ τοῦτο λογιζόμενος οὐ τολμήσει ποτέ, οὔτε ἐξεῖ σχολὴν διαλογίσασθαι τι οὔτε τῶν μὴ πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως οἰκονομυμένων κᾶν ἀγαθῶν εἶναι δοκῆ» (δρ. κατ' ἐπιτ. κα').). Περὶ τούτων, λέγω, τῶν ἀργῶν καὶ ματαίων λογισμῶν, συμβούλευε τὸν μετανοοῦντα νά μὴ ἀφίγη τὸν νοῦν του νά ἀδολεσχή, καὶ νά μετεωρίζεται εἰς αὐτοῦς· α'. διατι καθὼς περὶ ἀργοῦ ῥήματος

ἔχομεν νὰ δώσωμεν λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος «Λέγω ὃδὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργόν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως» (Ματθ. 16'. 36). Ἐτζι ἴσως ἔχομεν νὰ δώσωμεν λόγον διὰ τοὺς ἀργοὺς καὶ ματαίους λογισμοὺς, καὶ μάλιστα ἐὰν θεληματικῶς ἀφίνομεν τὸν νοῦν μας νὰ ξετρέχη εἰς αὐτοὺς. Καὶ δῆλον ἐκείθεν, ἐπειδὴ ὁ Κύριος μέμφεται καὶ κατηγορεῖ ἐκείνους τοὺς δούλους, ὅπου στέκονται ἀργοί· «Τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;» (Ματθ. 1'. 6); β'. διατί οἱ μάταιοι αὐτοὶ λογισμοὶ μᾶς ὑστεροῦν ἀπὸ τοὺς ὠφελίμους καὶ σωτηριώδεις λογισμοὺς, τοὺς ὁποίους ἠδυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἀντὶ αὐτῶν· καὶ γ'. διατί αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς οἱ ἀργοὶ λογισμοὶ εἰσι κακοί, ὡς παῦσις ὄντες τοῦ καλοῦ, καὶ ἀρχὴ γενόμενοι τοῦ κακοῦ, καὶ ὡς εἰσοδὸν καὶ ἄδειαν δίδοντες εἰς τὸν διάβολον νὰ σπεῖρῃ εἰς τὸν ἀργὸν νοῦν μας τὰ ζιζάνια τῶν κακῶν λογισμῶν. Ἐτζι τὸ βεβαίον ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· «Ὡς ἀπόλοιτο ἡ κακία, καὶ ἡ πρώτη ταύτης καταβολή! καὶ ὁ καθεύδουσιν ἡμῖν ἐπισπείρας τὰ ζιζάνια πονηρός! Ἐν' ἀρχῇ τοῦ κακοῦ γένηται τὸ ἀμελεῖσθαι τοῦ ἀγαθοῦ, ὡσπερ καὶ σκότους, ἢ τοῦ φωτὸς ὑποχώρησις» (Λόγ. εἰς τὸν Ἐξισωτήν).

Ἀπὸ πόσας αἰτίας γεννῶνται οἱ κακοὶ λογισμοί.

Θοὶ κακοὶ δὲ λογισμοὶ πάλιν (1) ἤξευρε ὅτι γεννῶνται καθολικῶς ἀπὸ δύο αἰτίας, μίαν ἐξωτερικὴν, καὶ ἄλλην ἐσωτερικὴν. Καὶ ἐξωτερικὴ μὲν αἰτία τῶν κακῶν λογισμῶν εἶναι τὰ αἰσθητὰ ἀντικείμενα τῶν πέντε αἰσθήσεων· ἦτοι τὰ ὄρατά, τὰ ἀκουστά, τὰ ὄσφραντά, τὰ γευστά, τὰ ἀπτά· ταῦτόν εἶπεν, αἱ κακαί, καὶ ἄσεμνοι, καὶ θεατρικαὶ θεωρίαι, τὰ αἰσχροὶ λόγια, καὶ πορνικὰ ἄσματα καὶ τραγῳδία, ἢ μυρωδίαις, καὶ οἱ μύσχοι καὶ τὰ ἀρώματα, καὶ τὰ τρυφηλὰ φαγητά, καὶ ἠδονικὰ πιοτά, καὶ τὰ λαμπρὰ καὶ μαλακὰ φορέματα, καὶ τὰ ἀπαλὰ στρώματα. Ταῦτα γὰρ πάντα γεννῶσιν εἰς τὴν ψυχὴν λογισμοὺς ἐμπαθεῖς καὶ ἠδονικοὺς, καὶ ἀκολούθως ἀμαρτητικοὺς καὶ θανατηφόρους· διὸ καὶ ὁ Προφήτης Ἱερεμίας ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος «ἀνέβη θάνατος, ἔλεγε, διὰ τῶν θυρίδων» (θ'. 10)· θυρίδας ἐννοῶν τὰς ε'. αἰσθήσεις· ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο, ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, σχεδὸν τὸ ῥητὸν τοῦτο πλατύτερον ἐκτιθέμενος ἔγραφε· «Διατηρεῖται δὲ εἰς πέμπτην ἡμέραν (τὸ πρόβατον) δηλαδὴ τὸ εἰς τὸ Πάσχα θυόμενον), ἴσως ὅτι καθαρτικὸν αἰσθήσεων τὸ

(1) Περὶ τῶν κακῶν λογισμῶν ὄρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. Κανόνος τοῦ Νηστευτοῦ.

»ἐμὸν θῦμα, ἐξ ὧν τὸ πταίνει, καὶ περὶ ἧς ὁ πόλεμος, εἰσδεχομένης τὸ
»κέντρον τῆς ἀμαρτίας» (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα).

Πόσαι καὶ ποῖαι εἶναι αἱ ἐσωτερικαὶ
αἰτίαι τῶν κακῶν λογισμῶν.

Εσωτερικαὶ δὲ αἰτίαι τῶν κακῶν λογισμῶν εἶναι τρεῖς.

Α'. Ἡ φαντασία, ἥτις εἶναι ὡσάν μίαν ἄλλην δευτέρα αἰσθησις, καὶ δέχεται καὶ τυπώνει ὅλας τὰς εἰκόνας καὶ τὰ αἰσθητά ὅπου ἐμβαίνουν ἀπὸ τὰς πέντε αἰσθήσεις· δηλονότι τῶν ἀπτόων, τῶν γευστῶν, τῶν ὀσφραντῶν, μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως τῶν ἀκουστῶν, καὶ τῶν ὀρατῶν· ὅθεν ἡ φαντασία, αἰσθησις μὲν ἐσωτερικὴ ὀνομάζεται, διατὶ παρασταίνει τὰ αἰσθητὰ τόσον χοδρὰ καὶ καθαρά, ὡσάν καὶ αἱ ἐξωτερικαὶ αἰσθήσεις· αἰσθησις δὲ κοινὴ, κατ' Ἀριστοτέλην, διατὶ ὅλων κοινῶς τῶν αἰσθήσεων δέχεται τὰς ἰδέας. Καὶ τοῦτο φυσικῶς· ἐπειδὴ, καθὼς μέσα εἰς τὸν κέντρον τοῦ κύκλου ἐνόησαν αἱ γραμμαὶ ἐκεῖναι, ὅπου εἶναι χωρισμέαι ἐξω εἰς τὴν περιφέρειαν, ἐτὶ καὶ μέσα εἰς τὴν φαντασίαν τῆς ψυχῆς ἐνόησαν αἱ αἰσθήσεις ἐκεῖναι ὅπου εἶναι εἰς τὰ ἐξωθεν χωρισμέναι, ἐνόησαν ὁμοῦς ἀσυγγύτως. Ἐκ τῆς φαντασίας λοιπὸν ταύτης γεννῶνται κακοὶ λογισμοὶ εἰς τὴν ψυχὴν, μὲ τὸ νὰ αἰσθάνεται αὕτη ἐκεῖ, καὶ ἀντιλαμβάνεται νοερῶς διὰ τῆς μνήμης, ὅσα κακῶς εἶδεν ἐξω, ἢ ἤκουσεν, ἢ ὀσφράνθη, ἢ ἐγεύσατο, ἢ ἐπίασε· καὶ μ' ὅλον ὅπου λείπει μακρὰν ἀπὸ αὐτὰ αἰσθητῶς, καὶ ἡσυχάζει μέσα εἰς τὴν πανέρημον. Διὰ τοῦτο εἶπεν ἐν τοῖς τετραστίχοις ὁ Θεολόγος·

» Ὅφεις συνήρπασέ με, πλὴν ἄλλ' ἐσχέθην.

» Εἶδωλον οὐκ ἔστησα τῆς ἀμαρτίας.

» Εἶδωλον ἔστη; πείραν ἐκπεφεύγαμεν.

» Βαθβαὶ τὰδ' εἰσι τῆς πλάνης τοῦ δυσμενοῦς.

Ἄκουεις; ἐστάθη, λέγει, τὸ εἶδωλον τῆς ἀμαρτίας, καὶ δὲν ἐτυπώθη εἰς τὴν φαντασίαν; ἐγλύτωσε παρευθὺς καὶ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τῆς πείραν, ἦτοι ἀπὸ τῆς συγκατάθεσιν τῶν λογισμῶν, ἢ καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς ἀμαρτίας.

Β'. Αἰτία εἶναι τὰ πάθη, τὰ ὅποια, γενικῶς μὲν εἶναι δύο· ἀγάπη καὶ μῖσος, ἢ ἡδονὴ καὶ ὀδύνη· ἐμπαθῶς γὰρ κινούμεθα, ἢ διατὶ ἀγαπῶμεν κανένα πρᾶγμα ὡς ἡδονικόν, ἢ διατὶ τὸ μισοῦμεν ὡς ὀδυνηρόν· εἰδικῶς δέ, διαιροῦνται εἰς τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς, εἰς τὸ λογιστικόν, ἐπιθυμητικόν, καὶ θυμικόν. Καὶ τοῦ μὲν λογιστικοῦ πάθη, κατὰ τὸν θεῖον Γρηγόριον τὸν Σιναΐτην, εἶναι, ἀπιστία, βλασφημία, πονηρία, περιέργεια, διψυχία, καταλαλιά, ἀνθρωπαρέσκεια, φιλοδοξία, ὑπερηφα-

νία καὶ ἄλλα. Τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ πάθη εἶναι, πορνεία, μοιχεία, ἀσωτία, πλεονοξία, ἀκολασία, ἀκρασία, φιληδονία, φιλαυτία, καὶ ἄλλα. Τοῦ δὲ θυμικοῦ πάθη εἶναι, ὀργή, πικρία, κραυγή, θράσος, ἐκδίκησις, καὶ ἄλλα. Ἐκ τούτων λοιπὸν τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς κυρίως καὶ προσεχῶς γεννῶνται οἱ κακοὶ λογισμοί, διαιρούμενοι καὶ αὐτοὶ ὁμοίως μὲ τὰ πάθη, εἰς τρία· ἐκ μὲν γὰρ τῶν παθῶν τοῦ λογιστικοῦ γεννῶνται κακοὶ λογισμοί, οἵτινες μὲ ἓνα καθολικὸν ὄνομα καλοῦνται βλάβημοι λογισμοί, Ἐκ δὲ τῶν παθῶν τοῦ ἐπιθυμητικοῦ γεννῶνται οἱ καλούμενοι αἰσχροὶ λογισμοί. Ἐκ δὲ τῶν παθῶν τοῦ θυμικοῦ γεννῶνται οἱ καλούμενοι, πονηροὶ λογισμοί. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ ἀνωτέρω Σιναΐτης Γρηγόριος ὅτι «λογισμῶν αἰτίαι εἰσὶ τὰ πάθη» (Κεφ. ξβ'. Φιλοκαλ. 886). «Καὶ ὁ Ἄββᾶς Ἰσαάκ διὰ τοῦτο προσβολὰς ὀνομάζει τὰ πάθη, διατι προσβάλλουσιν εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ κινουσι τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς» (Λογ. λή. Σελ. 242).

Γ'. Δὲ αἰτίαι τῶν κακῶν λογισμῶν ἐσωτερικὴ, καὶ προκαταρκτικὴ, εἶναι οἱ δαίμονες· αὐτοὶ γὰρ οἱ κατάρτατοι πνεύματα ὄντες λεπτά, καὶ εἰς τὴν ἐπίβολὴν τῆς καρδίας εὐρισκόμενοι, λαλοῦσι μὲν ἐκεῖθεν διὰ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου, καὶ ὑποψιθυρίζουσιν ἔσωθεν ὄλους τοὺς βλασφήμους λογισμοὺς, ὄλους τοὺς αἰσχροὺς, ὄλους τοὺς πονηροὺς, καὶ ἀπλῶς ὄλους τοὺς κακοὺς λογισμοὺς· μορφώνουσι δὲ τὴν φαντασίαν μὲ τὰ αἰσχρὰ καὶ ἀκάθαρτα εἰδῶλα, τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων, τόσον εἰς τοὺς ὕπνους, ὅσον καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος ᾖναι ἐξυπνος. Ἐκ δὲ τούτων, κινουσι τὰ προρρηθέντα πάθη εἰς τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς, καὶ κάμνουσι τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν σπήλαιον ληστῶν, καὶ καταγῶγιον τῶν παθῶν τους. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ ἀνωτέρω Σιναΐτης Γρηγόριος· «Σημείωσαι ὅτι προβέβληνται τῶν μὲν λογισμῶν αἱ αἰτίαι, τῶν δὲ φαντασιῶν οἱ λογισμοί, τῶν δὲ παθῶν αἱ φαντασίαι, τῶν δὲ δαιμόνων τὰ πάθη ... πλὴν οὐδὲν ἐνεργεῖ καθ' ἑαυτὸ, ἀλλ' ὑπὸ δαιμόνων ἐνεργεῖται· οὔτε φαντασία εἰδωλοποιεῖται, οὔτε πάθος ἐνεργεῖ χωρὶς τῆς λεληθότως κρυφίας δαιμονικῆς δυνάμεως» (Κεφ. ὁ. Σελ. 887. Φιλοκαλ.) Καὶ ἄλλαχού ὁ αὐτὸς λέγει. «Οἱ λογισμοὶ λόγοι τῶν δαιμόνων εἰσὶ, καὶ τῶν παθῶν πρόδρομοι» (Κεφ. ξζ'.) Τούτῳ συμφώνως λέγει καὶ ὁ Ἅγιος Ἰσαάκ. «Ἐγὼ δὲ οὕτως ἔχω ἐν ἀληθείᾳ, ὅτι ὁ ἡμέτερος νοῦς, χωρὶς μεσιτείας ἁγίων Ἀγγέλων ἀφ' ἑαυτοῦ δύναται κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀδιδάκτως, τὴν μέντοι τῶν κακῶν γινώσκουσιν ἄνευ τῆς τῶν δαιμόνων μεσιτείας οὐ δέχονται αἱ αἰσθήσεις (αἱ ἐσωτερικαὶ δηλ.), οὔτε κινουῦνται ἐν αὐτοῖς» (Λόγ. πδ'. Σελ. 476). Ὅρα εἰς τὸν αὐτὸν καὶ Σελ. 470.

Εἶναι δὲ καὶ Δ'. αἰτία ἐσωτερικὴ τῶν λογισμῶν, πόρρω ὄμως, ἥτις εἶναι ἡ ἐμπαθὴς καὶ διεφθαρμένη κατάστασις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, προξενηθεῖσα μὲν ἐκ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, μείνασα δὲ καὶ μετὰ

τὸ Βάπτισμα εἰς τὴν φύσιν, οὐχ ὡς ἁμαρτία προπατορικὴ (ἀνηρέθη γὰρ αὕτη διὰ τοῦ Βαπτίσματος, κατὰ τὸν ρκ'. Καν. τῆς ἐν Καρθαγ.), ἀλλ' ὡς ποινὴ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, πρὸς ἀγῶνα καὶ δοκιμὴν τοῦ αὐτεξουσίου, καὶ στεφάνων καὶ μισθῶν περισσοτέρων ἀντίδοσιν, κατὰ τοὺς Θεολόγους. Ἄφ' οὗ γὰρ ὁ νοῦς μετὰ τὴν παράβασιν ἔχασε τὴν ἀπλήν ἐνθύμησιν καὶ τὸν λογισμόν, ὅπου εἶχεν εἰς μόνον τὸ καλόν, τώρα θέλωντας νὰ ἐνθυμηθῆ καὶ νὰ συλλογισθῆ τὸ καλόν, εὐθὺς μοιράζεται, καὶ συλλογίζεται καὶ τὸ κακόν· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Σιναΐτης θεὸς Γρηγόριος· « Ἀρχὴ τῶν λογισμῶν καὶ αἰτία, ἡ διαιρεθεῖσα ἐννοειδῆς διὰ τῆς » παραβάσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπλή μνήμη, δι' ἧς καὶ τὴν θεῖαν ἀπό- » λεσε (μνήμην δηλ.), σύνθετος ἐξ ἀπλής, καὶ ποικίλη ἐκ μονοειδοῦς » ταῖς οἰκείαις δυνάμεσι γεγούσα, ἀπώλετο » (Κεφ. ξ'.)

Πόσαι καὶ ποῖαι εἶναι αἱ ἰατρεῖαι τῶν κακῶν λογισμῶν.

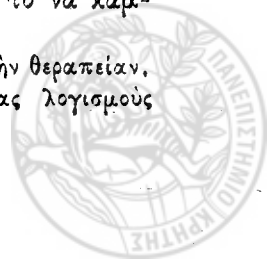
Εμαθες, Πνευματικέ, ἀπὸ ποῖαις αἰτίαις γεννῶνται οἱ κακοὶ λογισμοί, μάθε τώρα καὶ πῶς νὰ τοὺς ἰατρεύης· καθὼς λοιπὸν σοῦ εἶπομεν ἐκεῖ, πῶς εἶναι δύο ἢ καθολικαῖς αἰτίαις τῶν κακῶν λογισμῶν, ἐτὶ καὶ ἐδῶ σοῦ λέγομεν, πῶς εἶναι καὶ δύο ἢ καθολικαῖς ἰατρεῖαι αὐτῶν, δηλαδὴ ἐξωτερικαῖς, καὶ ἐσωτερικαῖς. Καὶ αἱ μὲν ἐξωτερικαῖς ἰατρεῖαι εἶναι αὐταῖς· ἡγοῦν τὸ νὰ συμβουλευῆς τὸν μετανοοῦντα νὰ μὴ περιεργάζεται, μηδὲ νὰ τεντόνη τὰ ὀμμάτιά του ἐπάνω εἰς τὰ εὐμορφα πρόσωπα τῶν γυναικῶν, ὅσον καὶ τῶν νέων ἀνδρῶν, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ὄραν τίκτεται τὸ ἔραν, κατὰ τὸ παλαιὸν ἀπόφθεγμα· καὶ ἐπειδὴ κέντρον ἡδονῆς ἐμπήγνυται εἰς τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰς τοιαύτας θεωρίας, κατὰ τὸν Βασίλειον (Λόγ. πρὸς τοὺς Νέους), καὶ ἀκολούθως κύματα λογισμῶν αἰσchrῶν καὶ ἀτόπων σηκώνονται εἰς τὴν καρδίαν, τὰ ὅποια εἰς ὄλον τὸ ὕστερον καταθυθίζουσι τὸν νοῦν. Τὸ νὰ τὸν συμβουλευῆς νὰ φράσῃ τὰ αὐτία του, διὰ νὰ μὴν ἀκούῃ κάθε κακὸν λόγον, μάλιστα δὲ τὰ ἐρωτικὰ καὶ αἰσchrὰ τραγῳδία, καθὼς παραγγέλλει ὁ Θεολόγος, λέγων « Κηρῶ τὰ ὧτα φράσσε » πρὸς φαύλους λόγους, φθδῶν τε τερπνῶν ἐμμελεῖ ἱγύσματα »· ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἀκοῆς τούτων, ταραττεται ἡ ψυχὴ, καὶ ἀρχηνᾶ, νὰ ἀναπλάττη εἰδωλα αἰσchrὰ εἰς τὴν φαντασίαν τῆς, καὶ νὰ λογίζηται πορνικούς λογισμοὺς εἰς τὴν καρδίαν τῆς.

Τὸ νὰ τὸν συμβουλευῆς νὰ φυλάττη τὴν ὁσφρησίαν του ἀπὸ μυρωδικὰ καὶ ἀρώματα· διατὶ αὐτὰ δὲν εἶναι ἰδία ἀνδρῶν, ἀλλὰ γυναικῶν, καὶ γυναικῶν οὐχὶ σεμνῶν καὶ σωφρόνων, ἀλλὰ ἀσεμνῶν καὶ ἀσωφρόνων. Νὰ φυλάττη τὴν γεῦσιν του ἀπὸ τὰ πολυποικίλα καὶ τρυφηλὰ βρώματα, καὶ τὴν γλώσσάν του ἀπὸ τὸ νὰ λαλῆ αἰσchrὰ, ὑβριστικά, καὶ ἀτοπα λόγια· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Θεολόγον, ὀλίγη διαφορά εἶναι ἀνάμεσα

εις τὸν λόγον καὶ εἰς τὸ ἔργον «Εἰπεῖν ἀκοῦσαι καὶ δράσαι μικρὸν μέσον». Νὰ φυλάττη τὴν ἀφὴν καὶ τὰς χεῖράς του ἀπὸ μαλακὰ ροῦχα καὶ λαμπρὰ φορέματα, καὶ ἀπὸ τὸ νὰ προσέχη νὰ μὴν ἐγγίξη χωρὶς ἀνάγκην, ἔχι μόνον ἐπάνω εἰς ξένα σώματα, ἀλλὰ καὶ ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα τὸ ἐδικόν του, καθὼς παραγγέλλει ὁ Ἅγιος Ἰσαάκ. Ταῦτα γὰρ πάντα ὅσον περισσότερο φυλάττονται, τόσο περισσότερο ὀλιγοστεύουσιν ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ τοὺς κακοὺς λιγισμοὺς, καθὼς ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅσον ὀλιγώτερον ταῦτα φυλάττονται, τόσο περισσότερους γεννῶσι καὶ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς· διὰτί, ἀνίσως μόνα τὰ ἀπλᾶ αἰσθητὰ γεννῶσι φυσικὰ φιλοὺς λογισμοὺς, κατὰ τὸν πολλακίς ρηθέντα Συναίτην Γρηγόριον «Γεννᾷ ἡ ὕλη τῶν πραγμάτων φιλοὺς λογισμοὺς» (Κεφ. ξή.), πῶς τὰ ἐμπαθῆ καὶ ἡδονικὰ αἰσθητὰ δὲν θέλουσιν προξενήσουσιν εἰς τὴν ψυχὴν ἡδονικοὺς καὶ ἐμπαθεῖς λογισμοὺς ;

Ἐκείνους δέ, ὅπου ἔχουσιν λογισμοὺς βλασφημίας, ἢ λογισμοὺς αἰσχροὺς, ἢ λογισμοὺς πονηροὺς, συμβούλευε, Πνευματικέ, νὰ θεραπεύουσιν πρῶτον τὰ πάθη τῶν τριῶν μερῶν τῆς ψυχῆς των, ἀπὸ τὰ ὅποια γεννῶνται οἱ τοιοῦτοι κακοὶ λογισμοί, ὡς προείπομεν· χάριν λόγου, ὅσοι πολεμοῦνται ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς τῆς βλασφημίας (1), πρέπει νὰ καθαρῶσιν τὸ λογιστικὸν μέρος τῆς ψυχῆς των μετὰ τὴν ἱερὰν προσευχὴν, κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον, μετὰ τὴν χύσιν τῶν δακρύων καὶ τὴν ἀποχὴν τῆς ἀναγνώσεως τῶν αἰρετικῶν Βιβλίων, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰσαάκ (Λόγ. κγ'. Σελ. 138), μετὰ τὴν πνευματικὴν γνῶσιν τῶν θείων γραφῶν, κατὰ τὸν θεῖον Σεραπίωνα, καὶ ἐξαιρέτως μετὰ τὴν ταπεινοφροσύνην. Μετὰ ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα θεραπευομένου τὸν λογιστικῶν, ἀκολουθῶς θεραπεύονται καὶ οἱ ἐκ τοῦ λογιστικῶν γεννώμενοι τῆς βλασφημίας καὶ ἀπιστίας λογισμοί. Ὅσοι δὲ πολεμοῦνται ἀπὸ τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς πρέπει νὰ μαραίνουσι τὸ ἐπιθυμητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς των (ἀπὸ τὸ ὅποιον οἱ τοιοῦτοι γεννῶνται λογισμοί) μετὰ τὴν τριμερῆ ἐγκράτειαν ὕπνου, καὶ γαστρῶν, καὶ σωματικῆς ἀνέσεως, κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον, καὶ τὸν Ὅσιον Μάρκον. Ὅσοι δὲ πολεμοῦνται ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, μετὰ τοὺς ὀπίσθους βουλευόμενοι πῶς νὰ κακοποιήσουσιν, καὶ πῶς νὰ ἐκδικήσουσιν τὸν ἐχθρόν τους, οὗτοι πρέπει νὰ καταπραΰνουσι τὰ πάθη τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς των (ἀπὸ τὰ ὅποια γεννῶνται οἱ τοιοῦτοι λογισμοί) μετὰ τὴν ἀγάπην, καθὼς λέγει ὁ Ἅγιος Μάξιμος, μετὰ τὸ νὰ παρακαλοῦν τὸν Θεὸν διὰ τοὺς ἐχθροὺς των, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος «Προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεάζοντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς» (Ματ. ε'. 44), μετὰ τὸ νὰ κάμ-

(1) Ὅρα ἐμπροσθεν εἰς τὴν ὑποσημείωσιν, καὶ τὴν χωριστὴν θεραπείαν, ὅπου σοῦ γράφομεν, Πνευματικέ, νὰ προσφέρῃς εἰς τοὺς ἔχοντας λογισμοὺς βλασφημίας.

νον διαλλαγήν με τοὺς ἐχθροὺς των, ἂν ἦναι παρόντες, καὶ με τὸ νὰ φαντάζωνται τὸ πρόσωπον τοῦ ἐχθροῦ των, ὅταν ἦναι ἀπών, καὶ γλυκερῶς καὶ ἀγαπητικῶς αὐτὸ κατὰ διάνοιαν νὰ καταφιλῶσι καὶ νὰ ἐναγκαλιζῶνται, κατὰ τὸν Ἅγιον Διάδοχον.

Με ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα καθαρίζονται τὰ πάθη τῶν τριῶν μερῶν τῆς ψυχῆς, καὶ μαραίνονται καὶ χαλιναγωγοῦνται· ἀκολούθως δὲ συγκαθαρίζονται, καὶ συναπομαραίνονται καὶ οἱ ἐκ τούτων ἀναβλαστάνοντες τῆς κακίας λογισμοί· πρόδηλον γάρ, ὅτι τῶν αἰτιῶν ἀναιρουμένων συναναιρεῖται πάντως καὶ τὰ αἰτιατά. Μάρτυρες δὲ τούτων, ἔνθα μὲν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος, εἰπὼν « Ἰὸ θυμικὸν τῆς ψυχῆς ἀγάπη χαλίνωσιν, » καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς ἐγκρατεία καταμάρανον, καὶ τὸ λογιστικὸν αὐτῆς προσευχῇ πτέρωσον, καὶ τὸ φῶς τοῦ νοῦ οὐκ ἀμαυροῦται ποτε » (Ἐκατοντ. δ'· τῶν περὶ Ἀγαπ. Κεφ. π'). ἔνθα δὲ ὁ θεὸς Σεραπίων, ἐπὶ λέξεως λέγων « Νοῦς πνευματικὴν γνῶσιν πεπωκῶς, τελείως καθαίρεται· ἀγάπη δὲ τὰ φλεγμαίνοντα μέρια τοῦ θυμοῦ θεραπεύει· ἐπιθυμίας » δ' ἐπιρρεοῦσας ἴστησιν ἐγκράτεια.

Πόσαι εἶναι αἱ ἐσωτερικαὶ ἰατροεῖαι τῶν κακῶν λογισμῶν.

Ποιαῦται μὲν εἶναι αἱ ἐξωτερικαὶ ἰατροεῖαι τῶν κακῶν λογισμῶν. Αἱ δὲ ἐσωτερικαὶ αὐτῶν ἰατροεῖαι εἶναι αἱ ἀκόλουθοι τρεῖς· ἡ Προσευχῇ, ἡ Ἀντιβρῆσις, καὶ ἡ Καταφρόνησις, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος· « Ἄλλο προσεύχεσθαι κατὰ τῶν λογισμῶν, καὶ ἄλλο ἀντιφλέγγεσθαι τούτοις, καὶ ἕτερον ἐξουθενεῖν τούτους καὶ ὑπερτίθεσθαι » (Λόγ. κς'. περὶ Διακρίσ.) Καὶ τὸ μὲν α'. εἶναι ἴδιον τῶν ἀσθενῶν, τὸ δὲ β'. εἶναι ἴδιον τῶν ἀγωνιστῶν, τὸ δὲ γ'. ἴδιον τῶν θεωρητικῶν.

Α'. Ἰατροεῖα τῶν κακῶν λογισμῶν ἡ Προσευχῇ,
καὶ μάλιστα ἡ νοερά.

Συμβούλευε λοιπόν, Πνευματικέ, ἐκείνους ὅπου δὲν ἔχουσι δύναμιν νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, ἀλλὰ φοβοῦνται ἀκόμη τὸν νοητὸν καὶ ἀόρατον πόλεμον τῶν λογισμῶν, καὶ δαιμόνων, καὶ παθῶν, νὰ σιωπῶσιν ὅταν τοὺς ἔρχωνται οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί, καὶ νὰ μὴν ἀντιλέγουσιν εἰς αὐτοὺς μετὰ τὸν καλούμενον ἀντιβρῆτικὸν τρόπον ἀλλὰ νὰ καταφεύγουσι μόνον εἰς τὸν Θεὸν νοερῶς διὰ τῆς προσευχῆς, ἐπικαλούμενοι τὴν ἐκείνου βοήθειαν. Διατί καὶ ὁ θεὸς Μάξιμος ἐν Κεφ. τριακοστῷ τῆς α'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν, τοῦτο τοὺς συμβουλεύει νὰ κάμνουσι, λέγων « Τοὺς ἐτι δειλιῶντας τὸν πρὸς πάθη πόλεμον, καὶ φοβουμένους

» τὴν τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἐπιδρομὴν (ὡσπὲρ ποτε οἱ Ἰσραηλῖται τὴν « τῶν Φαραωνιτῶν), δεῖ σιωπᾶν, τουτέστι τὸν ὑπὲρ ἀρετῆς ἀντιβρόητικόν » μὴ μεταχειρίζεσθαι τρόπον, ἀλλὰ παραχωρεῖν Θεῷ δι' εὐχῆς τὴν ὑπὲρ » αὐτῶν μέριμναν ». Πρὸς οὓς ἐν Ἐξόδῳ λέγεται « Κύριος πολεμήσει » ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς σιγήσετε » (ιδ' . 14). Νὰ καταφεύγουσι δὲ εἰς τὸν Θεὸν διὰ προσευχῆς, οὐ μόνον τῆς διὰ λόγου τοῦ προφορικοῦ γινομένης, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον διὰ τῆς προσευχῆς τῆς νοερᾶς, καὶ ἐν καρδίᾳ λαλουμένης, μὲ τὸν τῆς καρδίας ἐνδιάθετον λόγον· αὕτη δὲ εἶναι, τὸ νὰ σιωπήσουν μὲν τὸν ἐνδιάθετον καὶ ἐσωτερικὸν λόγον τῆς καρδίας τῶν ἀπὸ κάθε ἄλλον λογισμὸν οἱ ὑπὸ τῶν δαιμονικῶν λογισμῶν πολεμουμένοι, νὰ δώσουν δὲ εἰς αὐτὸν νὰ μελετᾷ καὶ νὰ λέγῃ τὴν σύντομον ταύτην καὶ μονολόγιστον καλουμένην Εὐχὴν· « Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ » ἐλέησόν με »· καὶ κάτωθεν μὲν ὁ λόγος νὰ μελετᾷ τὴν εὐχὴν αὐτήν, ὁ δὲ νοῦς νὰ καταβιβάζῃ τὴν νοερὰν ἐνέργειάν του μέσα εἰς τὴν καρδίαν, καὶ νὰ προσέχῃ νοερῶς μὲ ὄλην τὴν δύναμίν του εἰς τὰ παρὰ τοῦ ἐνδιάθετου λόγου λαλούμενα ῥήματα τῆς προσευχῆς, χωρὶς νὰ φαντάζεται κἀνένα ἄλλο νοητόν, ἢ αἰσθητόν, καθὼς ὅλοι κοινῶς οἱ θεοὶ Πατέρες παλαιοὶ καὶ νέοι τοῦτο διδάσκουσι· καὶ (δρα Φιλοκαλ. Σελ. 1178, ἕως 1202).

Αὕτη ἡ νοερὰ προσευχή, εἶναι τὸ μόνον δυνατόν, τὸ μόνον βοηθητικόν, καὶ τὸ μόνον νικητικόν ἄρμα εἰς τὸν νοερὸν πόλεμον τῶν λογισμῶν· καὶ πρεπόντως· νοερὸς γὰρ πόλεμος, νοερὰ ἄρματα χρειάζεται διὰ νὰ νικηθῇ. Καὶ δρα πῶς ὅλα τὰ αἰτία τῶν κακῶν λογισμῶν ἰατρῆυει ἢ μονολόγιστος αὕτη Προσευχή· α'. διατὶ συνειθίζωντας νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του ὁ νοῦς, καὶ νοερῶς νὰ συνομιλῇ μὲ τὸν Θεὸν διὰ τῆς προσευχῆς, οὐδὲ αὐτὰ τὰ αἰσθητὰ ἀγαπᾷ νὰ βλέπῃ, οὐδὲ τὰς αἰσθήσεις του νὰ κινῇ, κατ' ἐκεῖνο τὸ γνωμικόν· « Ὀλίγα κινουσι » τὴν αἰσθησιν· οἱ πλεῖστα τῇ διανοίᾳ χρώμενοι· β'. διατὶ ὁ ἐνδιάθετος λόγος τῆς καρδίας μελετῶν πάντοτε καὶ λαλῶν τὴν εὐχὴν τοῦ « Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ » παύει ἀπὸ τὸ νὰ γίνεταί ὄργανον τῶν πνευματικῶν τῆς πονηρίας, καὶ νὰ λαλῇ ἄλλους τινὰς λογισμοὺς αἰσχροὺς, βλασφημῶν, καὶ πονηρῶν· καὶ διατὶ ἡ φαντασία, ἣτις εἶναι ἡ γέφυρα τῶν δαιμόνων, δι' ἧς σμίγουσι μὲ τὴν ψυχὴν, κατὰ τοὺς Θεοὺς Πατέρας (δρα Φιλοκαλ. σελ. 1068), αὕτη, λέγω, καθαρίζεται ἀπὸ κάθε εἰδῶλον ἐμπαθές, μὲ τὸ νὰ καταβαίνει εἰς τὴν καρδίαν ἡ ἐνέργεια τοῦ νοός, γυμνὴ καὶ καθαρὰ ἀπὸ κάθε σχῆμα καὶ εἶδος τῆς φαντασίας· διὰ τὴν στενότητα γὰρ τοῦ ἐν καρδίᾳ τόπου διυλίζεται αὕτη, καὶ τρόπον τινὰ ἐκδύνηται, καὶ ἀφίνει ἔξω κάθε χονδρὸν φάντασμα, καθὼς καὶ ὁ ὄφις ἀπὸ στενοῦς τόπους διερχόμενος ἐκδύνηται τὸ παλαιὸν δέρμα του· γ'. διατὶ ἡ θερμὴ ἢ γενωμένη ἀπὸ τὴν ἐν καρδίᾳ συχνὴν μελέ-

την τῆς ἱεράς προσευχῆς, διώκει καὶ καταφλέγει ὡς μυίας τὰς προσβολὰς τῶν πονηρῶν λογισμῶν, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης μέγαν Γρηγόριον (Λόγ. εἰς τὴν γ'. Κυριακὴν τῶν Νηστ.), διαλύει ὡσάν σύννεφα καὶ καπνὸν τὰ πάθη τοῦ λογιστικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, καὶ λαμπρὸν καὶ φωτεινὸν αὐτὸ ἀπεργάζεται, γλυκαίνει καὶ εἰρηνεύει τὰ τοῦ θυμικοῦ πάθη, σκορπίζει τὰ πάθη τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, καὶ ὄλην ἐκείνην τὴν ἀγαπητικὴν δύναμιν τραβίζει εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ μελετωμένου Ἰησοῦ Χριστοῦ· δ'. διατὶ τὸ γλυκὺ καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ ἐν καρδίᾳ διαπαντὸς μελετώμενον μαστίζει, πληγόνει, καὶ διώκει ἐκ τῆς καρδίας τοὺς δαίμονας, τοὺς ἀρχηγούς καὶ δημιουργούς ὄλων τῶν κακῶν λογισμῶν καὶ παθῶν τῆς ψυχῆς. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ θεὸς Ἰωάννης τῆς Κλίμακος « Ἰησοῦ ὀνόματι μᾶστιζε πλεμίους ». Καὶ ε'. διατὶ ἡ πολυποικίλος μνήμη τῶν κακῶν λογισμῶν, ἡ ἐκ τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ προξενηθεῖσα, ἀπλή γίνεται, καὶ θεραπεύεται διὰ τῆς ἐνοειδοῦς μνήμης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν Σιναιτὴν Γρηγόριον λέγοντα· « Ἰᾶται δὲ τὴν μνήμην κυρίως ἡ θεία παγιωθεῖσα ἔμμοнос διὰ προσευχῆς μνήμη, ἀπὸ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ ὑπὲρ φύσιν ἀνακραθεῖσα τῷ πνεύματι » (Κεφ. ξα').

Τί νὰ πολυλογῶ; τὸ γλυκύτερον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ συνεχῶς, καὶ κατανουκτικῶς, καὶ μετὰ πόθου καὶ πίστεως ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας μελετώμενον, ἀποκοιμίζει μὲν ὄλους τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, ἐξυπνίζει δὲ ὄλους τοὺς ἀγαθοὺς καὶ πνευματικοὺς λογισμοὺς· καὶ ὅπου πρότερον « ἐξήρχοντο ἐκ τῆς καρδίας διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πόρνοιαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος » (Ματ. ιε'. 19), ἐκεῖθεν ὕστερον ἐξέρχονται λογισμοὶ ἀγαθοί, πνευματικὰ νοήματα, λόγοι σοφίας, κρίσεις, ἀνακρίσεις, καὶ διακρίσεις, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· « Λογισμοὶ δικαίων κρίματα ». (Παρ. ιβ'. 5). Ὅθεν διάδασκε, συμβούλευε, καὶ παρακίνει τοὺς μετανοοῦντας, καὶ ὄλους τοὺς Χριστιανοὺς, Πνευματικέ, διὰ νὰ μελετοῦν παντοτενὰ εἰς τὴν καρδίαν τοὺς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τῆς ἀνωτέρω προσευχῆς· ἐπειδὴ ἡ νοερά αὕτη καὶ ἀδιάλειπτος ἐν τῇ καρδίᾳ προσευχή, δὲν ἐδόθη μόνον εἰς τοὺς Καλογήρους καὶ Μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς ὄλους ἀπλῶς τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ Χριστιανοὺς. Ὅθεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος προστάζει τοὺς κοσμικοὺς, καὶ τοὺς λέγει παντοτενὰ νὰ προσεύχωνται· « Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε » (α'. Θεσσαλ. ε'. 17), διατὶ εἶναι δυνατόν εἰς αὐτοὺς παντοτενὰ νὰ προσεύχωνται, καὶ ὅταν δουλεύουν, καὶ ὅταν τρώγουν καὶ πίνουν, καὶ ὅταν εἶναι εἰς τὸν οἶκόν τους, καὶ ὅταν εὐρίσκωνται ἔξω, καὶ ὅταν κάθωνται, καὶ ὅταν περιπατοῦν· ἐὰν μόνον θέλουν νὰ ἀφίνουν τὰς πολυλογίας, καὶ νὰ μαζώνουν τὸν νοῦν τους εἰς τὴν καρδίαν τους· καὶ (δρα περὶ τούτου εἰς τὴν Φιλοκαλίαν, σελ. 1202.)

Β'. Ἱατρεία τῶν κακῶν λογισμῶν, ἡ Ἀντίρρησις.

Ταῦτα μὲν λέγε εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀδυνάτους, Πνευματικέ. Ἐκείνους δὲ ὅπου ἀγωνίζονται, καὶ ἔχουσι κᾶποιαν δύναμιν εἰς τὸ νὰ ἀντιπολεμοῦν τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, καὶ ἀοράτους δαίμονας, καὶ τὰ πάθη· συμβούλευε, Πνευματικέ, νὰ ἀντιστέκωνται εἰς τοὺς πονηροὺς, καὶ αἰσχροὺς, καὶ βλασφήμους τῶν λογισμῶν, μὲ ἀντίρρησιν καὶ ἀντιλογίαν θυμοειδῆ, ἵνα διὰ μέσου τοῦ νοητοῦ πολέμου τούτου τῆς ἀντιρρήσεως, λαμβάνωσι στέφανα παρὰ Θεοῦ, κατὰ τὸν τῆς Κλίμακος, λέγοντα « Πληθυνθέντων πολέμων, ἐπληθύνθησαν στέφανοι » (Λόγ. κς' .). Ἐτῆς ὁ Προφήτης Δαυὶδ ἀντιλογεῖτο καὶ ἀντιστέκετο εἰς τοὺς ἀοράτους δαίμονας, ὅπου τὸν ἐπολέμουν διὰ τῶν λογισμῶν, διὸ καὶ ἔλεγεν « Ἀποκριθήσομαι τοῖς ἐνειδίξουσί μοι λόγον » (ἀντίρρητικὸν δηλαδὴ (Ψαλ. ρη' .)).

Ἐτῆς ὁ Δεσπότης μας Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ ἀντίρρησιν ἐνίκησε τοὺς τρεῖς μεγάλους πολέμους ὅπου τοῦ προσέβαλεν ὁ διάβολος ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος τὴν φιληδονίαν μὲ τὸ « Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ » (Δευτερ. η' . 3. Ματ. δ' .)· τὴν φιλοδοξίαν μὲ τὸ « Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου » Δευτ. ε' . 61)· καὶ τὴν φιλαργυρίαν, μὲ τὸ « Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις » (Δευτ. ε' . 13)· Ἐτῆς πολλοὶ τῶν Ὁσίων Πατέρων, καὶ μάλιστα οἱ Ταβεννησιῶται, καθὼς γράφει εἰς τὸ Γεροντικόν, μὲ ἀντίρρησιν ἐπολέμουν, καὶ ἐνίκουν τοὺς κακοὺς λογισμοὺς καὶ τὰ πάθη, καὶ οὕτως ἐστεφανόνοντο. Δίδασθε ὁμοίως τοὺς τοιοῦτους, ὅτι ὄχι μὲ μόνην τὴν ἀντίρρησιν νὰ πολεμοῦν, ἀλλὰ ὁμοῦ καὶ μὲ τὴν εἰς Θεὸν προσευχὴν· διότι, κατὰ τὸν Ἄγιον Μάξιμον, ὅσοι μὲν διὰ τῆς προσευχῆς πολεμοῦσι τοὺς λογισμοὺς, ὅποιοι εἶναι οἱ ἀδύνατοι, δὲν ἔμπορουν καὶ νὰ ἀντιλέγουν εἰς αὐτούς, ὅσοι δὲ εἶναι δυνατοί, καὶ ἀντιλέγουν εἰς αὐτούς, οὗτοι δύνανται νὰ προσεύχωνται κατ' αὐτῶν « Ὁ ἀντιφθεγγόμενος τοῖς λογισμοῖς, δύναται » καὶ κατεύχεσθαι αὐτῶν, τοῖς δὲ κατευχομένοις, οὐ σχολὴ καὶ ἀντιφθεγγεσθαι, μόνον δὲ μονοτρόπως κατεύχεσθαι » (Ἐν τοῖς Σχολ. τοῦ κς' . τοῦ Κλίμ.).

Πλὴν λέγει ὁ Ἅγιος Ἰσαάκ, ὅτι καὶ οἱ ἀγωνισταὶ καὶ δυνατοί, εἶναι καλῆτερον καὶ ἀσφαλέστερον νὰ μὴ ἀντιλέγουν εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ σπειρομένους λογισμοὺς, ἀλλὰ νὰ καταφεύγουν εἰς τὸν Θεὸν διὰ προσευχῆς καὶ δακρῶν· α'. διατὶ ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει πάντοτε τὴν αὐτὴν δύναμιν εἰς τὸ νὰ πολεμῇ· ἔθεν πολλάκις συμβαίνει, καὶ ζητοῦντες νὰ κτυπήσωμεν καὶ νὰ νικήσωμεν τοὺς δαιμονιώδεις λογισμοὺς, κτυπούμεθα μᾶλλον ἡμεῖς, καὶ νικώμεθα ὑπ' αὐτῶν· β'. διατὶ, ὅταν

πολεμῆ τινὰς τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, καὶ αὐτοὶ τὸν ἀντιπολεμοῦν ἀντιστρόφως μὲ τὰ ἀκάθαρτα αὐτῶν σχήματα καὶ ἐμπαθῆ εἰδῶλα, ὥστε ὅπου, καὶ ἀφ' οὗ τινὰς τοὺς νικήσῃ, μένει ὁ μολυσμὸς αὐτῶν εἰς τὸν νοῦν, καὶ ἡ δυσωδία εἰς τὴν νοεράν ὀσφρησίν του πολλὸν καιρὸν· ἐγὼ δὲ λέγω καὶ γ'. ὅτι φεύγει τὴν ὑπερηφανίαν καὶ δείχνει ταπεινώσιν ὅποιος καταφεύγει εἰς τὸν Θεὸν μόνον καὶ τὸν Ἰησοῦν, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου τῶν λογισμῶν, καὶ ὁμολογεῖ μὲν τὸν ἑαυτὸν του ἀνάξιον καὶ ἀδύνατον εἰς τὸ νὰ πολεμῆ, τὸν δὲ Ἰησοῦν μόνον δυνατὸν καὶ κραταῖον ἐν τῷ ἀοράτῳ τούτῳ πολέμῳ «Κύριός φησι κραταῖος καὶ δυνατός, Κύριος δυνατός ἐν πολέμῳ» (Ψαλ. κγ'. 8)· καὶ πάλιν «Θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰω. ιγ'. 33), τὰ πάθη δηλαδὴ, καὶ τοὺς λογισμοὺς, καὶ τὸν διάβολον· «Ὁ μὴ ἀντιλέγων, τοῖς ἐν ἡμῖν ὑποσπειρομένοις ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ λογισμοῖς, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἰκεσίας τὴν πρὸς αὐτοὺς ὀμιλίαν ἐκκόπτων, τοῦτο σημεῖόν ἐστιν, ὅτι εὗρεν ὁ νοῦς σοφίαν παρὰ τῆς χάριτος, καὶ ἐκ πολλῶν ἔργων ἠλευθέρωσεν αὐτὸν ἢ γινῶσις αὐτοῦ ἢ ἀληθινή. . . . Διότι οὐκ ἐν καιρῷ παντὶ ἔχομεν δύναμιν ἀντιλέγειν πᾶσι τοῖς λογισμοῖς τοῖς ἀντικειμένοις ἡμῖν, ὥστε παῦσαι αὐτούς· ἀλλὰ πολλάκις λαμβάνομεν πληγὴν ἐξ αὐτῶν, τὴν μὴ θεραπευομένην ἐν καιρῷ πολλῷ. . . . Ἀλλὰ καὶ ὅτε νικήσεις αὐτούς σύ, ὁ ῥύπος τῶν λογισμῶν μολύνει τὴν διάνοιάν σου, καὶ ἡ ὁσμὴ τῆς δυσωδίας αὐτῶν πολλὸν ἐναπομένει καιρὸν τῆ ὀσφρήσει σου· ἐν τῷ πρώτῳ δὲ τρόπῳ (τῷ καταφεύγειν εἰς Θεὸν διὰ προσευχῆς) ἐκ τούτων ἀπάντων μετὰ τοῦ φόβου γίνῃ ἐλεύθερος· διότι οὐκ ἐστὶ βοήθεια ἄλλη ὡς ὁ Θεός» (Λόγ. γγ'. σελ. 212). Ὅρα καὶ σελ. 335, ὅπου λέγει «Κρεῖσσον ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀρετῶν ὑποκλέπτειν τὰ πάθη, ἢ τῇ ἀντιστάσει».

Γ'. Ἱατρεία τῶν κακῶν λογισμῶν, ἢ Καταφρόνησις.

Τρίτον δὲ καὶ τέλευταῖον, εἰς ἐκείνους ὅπου ἔλαβον ὄπλα καὶ ἄρματα ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ νικοῦν εἰς τὸν νοητὸν καὶ ἀόρατον πόλεμον, λέγε Πνευματικέ, νὰ καταφρονοῦν τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, ὅπου τοὺς ὑποσπειρεῖ ὁ διάβολος, ὡσάν γαυγίσματα μικρῶν κυναρίων, ὡσάν κνώδαλα καὶ ζώφια, καὶ ὡσάν ἕνα οὐδέν· καὶ οὔτε ἀπὸ τὰς ἀπειλάς ὅπου τοὺς προβάλλουν, νὰ φοβοῦνται, οὔτε ἀπὸ τὰς ἡδονὰς ὅπου τοὺς προτείνουν, νὰ ἔλκωνται καὶ νὰ προσπαθοῦν. Α'. πιστεύοντες ὅλως δόλου, καὶ ἐλπίζοντες εἰς τὴν ἄπειρον δύναμιν τοῦ Παντοκράτορος Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀπροσμάχητον βοήθειαν τοῦ μεγάλου Ἀρχιστρατήγου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ «Τίς ἐστὶν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἢ νικήσασα τὸν

»κόσμον, ἡ Πίστις ἡμῶν » (α΄. Ἰωάνν. ε΄. 4, 5). Β΄. πιστεύοντες καὶ φρονούντες, ὅτι μετὰ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου μας κάμμιαν δύναμιν δὲν ἔχει ὁ διάβολος καθ' ἡμῶν, ἀλλὰ ἔμεινεν ἀσθενέστατος καὶ ἀδύνατος, κατὰ τὸ γεγραμμένον « Τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ βρομφαῖαι » εἰς τέλος » (Ψαλ. Θ΄. 6). Καλότυχος εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ὅποιος ἀπόκτησε νοῦν ἡγεμόνα, καὶ καθωπλίσθη, καὶ ἀρματώθη ὑπὲρ τῆς χάριτος, καὶ ἀρματωθεὶς καταφρονεῖ ὡς ἓνα οὐδὲν ὄλους τοὺς αἰσχροὺς καὶ βλασφήμους καὶ πονηροὺς λογισμοὺς. Ἐνα μὲν, ἐπειδὴ ἄλλη μεγαλητέρα νίκη καὶ ἐντροπὴ τῶν δαιμόνων δὲν εἶναι, ὡσάν ἡ τοιαύτη καταφρόνησις, ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Μάξιμος: « Οἱ ἐξουθενῶντες μόνως, καὶ αἰεὶ, καὶ » πάντοτε ἐξουθενοῦσιν, ὁ δὲ ἐξουθενῶν ἐμπαράσκειός ἐστιν· ἤδη γὰρ » καθωπλίσθη ὑπὸ τῆς χάριτος » (Ἐν τοῖς Σχολ. τοῦ κς΄. Λόγ. τῆς Κλίμακ.). Καὶ ἡμεῖς λέγομεν εἰς τὴν ὑπόσημ. περὶ τῶν τῆς Βλασφημίας λογισμῶν. Καὶ ἄλλο δέ, ἐπειδὴ αὐτοί, διὰ μέσου τῆς τοιαύτης καταφρόνησεως, ἀπίαστοι τελειῶς μένουσιν ἀπὸ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, καὶ τοὺς δαίμονας, λέγοντες μετὰ τοῦ Προφήτου Δαυὶδ « Ἐκωφώθην » καὶ οὐκ ἤνοιξα τὸ στόμα μου » (Ψαλ. λη΄. 13)· καὶ « Ἐθέμην τῷ » στόματί μου φυλακὴν, ἐν τῷ συστῆναι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου » (Αὐτόθι 2).

Πόσον βλαβερὸν εἶναι οἱ κακοὶ λογισμοί,
καὶ πόσον ὠφέλιμον ἡ ἰατρεία τους.

Καὐτὰ σοι πλατύτερον ἐσημειώσαμεν, Πνευματικέ, ἐν τῷ παρόντι Κεφαλαίῳ, καὶ ἐπιμελοῦ νὰ τὰ ἀναγινώσκῃς συνεχῶς, διατί ἔχεις μεγάλην χρεῖαν τῆς τούτων εἰδήσεως· ἤξευρε γάρ, ὅτι τὸ πλέον δυσκολώτερον, καὶ λεπτότερον ἔργον τοῦ ἐπαγγέλματός σου, εἶναι ἡ θεωρία καὶ γνῶσις τῶν τῆς ψυχῆς λογισμῶν καὶ παθῶν, καὶ ἡ τούτων ἐπιστημονικὴ ἰατρεία. Ὅθεν μὴ ὁμοιάσῃς μὲ κάποιους ἄφρονας, ὅπου λέγουσιν· οἱ λογισμοὶ δὲν εἶναι ἁμαρτία· ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς ὁ ἄνθρωπος δὲν κολάζεται, καὶ ἄλλα ὅμοια. Ἀλλὰ πείθου καὶ πληροφοροῦ, ὅτι κάθε ἁμαρτία, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἴδια κόλασις, ἔχει τὴν ἀρχὴν, καὶ ῥίζαν, καὶ κέντρον τῆς ἀπὸ τὸν κακὸν λογισμὸν· καὶ ἀντιστρόφως πάλιν, ὁ κακὸς λογισμὸς εἶναι τῆς κάθε ἁμαρτίας, καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας κολάσεως ἀρχή, καὶ ῥίζα, καὶ κέντρον· διατί, καθὼς ἡ μικρὰ ψηφίς, καὶ πέτρα δταν τύχῃ νὰ πέσῃ μέσα εἰς κἀνένα πηγάδι, πρῶτον κάμνει ἓνα μικρὸν κύκλον, ἔπειτα ὁ μικρὸς κύκλος κάμνει ἄλλον μεγάλον, καὶ ὁ μεγάλος ἄλλον μεγαλύτερον, καὶ οὕτω πηγαίνει ἕως εἰς τὸ ἄκρον τοῦ πηγαδίου, ἐτὶ καὶ ἡ μία προσβολὴ ἐνὸς κακοῦ λογισμοῦ γεννᾷ τὸν ἐμπαθῆ συνδυασμὸν·

ὁ συνδυασμὸς γεννᾷ τὴν συγκατάθεσιν· ἡ συγκατάθεσις τὴν πρᾶξιν· ἡ πρᾶξις τὴν συνήθειαν· ἡ συνήθεια τὴν ἕξιν· ἡ ἕξις τὴν ἀμετανοησίαν· ἡ ἀμετανοησία τὴν κόλασιν. Βλέπετε τὴν μακρὰν ταύτην καὶ ἀλληλόπλοκον ἀλυσίδα, πῶς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ κέντρον τῆς ἔλαβεν ἀπὸ τὸν κακὸν λογισμόν, ὥστε τὸ πᾶν στέκεται εἰς τὸν λογισμόν. Διὰ τοῦτο, ὁ μὲν Θεσσαλονίκης Θεὸς Γρηγόριος εἶπεν, ὅτι εἰς ὅλα τὰ ἁμαρτήματα, ὁ νοῦς εἶναι πρωτοπαθής, διὰτὶ αὐτὸς πρῶτον πάσχει καὶ πληγόνεται ἀπὸ τὸν λογισμόν τῆς ἁμαρτίας (Ἐπισ. εἰς τὴν Εἰνήνη)· ὁ δὲ συνώνυμός του Θεολόγος Γρηγόριος, πρωτότοκα τῆς Αἰγύπτου, ἦτοι τῆς ἁμαρτίας, ὀνομάζει τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς· διὰτὶ ἐκ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν γεννῶνται καὶ ἄλλα δευτέρα, καὶ τρίτα, καὶ τέταρτα τῆς ἁμαρτίας τέκνα, σπέρμα τῶν Χαλδαίων, ἦτοι τῶν δαιμόνων· διὰτὶ ἐκ τοῦ σπέρματος τούτου τῶν λογισμῶν συλλαμβάνονται καὶ γεννῶνται τὰ πονηρὰ ἔργα νήπια τῆς θυγατρὸς τῆς Βαβυλώνας, ἦτοι τῆς ἁμαρτίας, τῆς γεννωμένης ἐκ τῆς συγχύσεως, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Νικήτας· διὰτὶ τὰ νήπια ταῦτα τῶν λογισμῶν αὐξάνουσι καὶ γίνονται ἄνδρες διὰ τῆς πράξεως· «Καὶ θρηγεῖ τὰ πρωτότοκα τῶν οἰκείων λογισμῶν καὶ πράξεων Αἰγύπτου· ὁ καὶ σπέρμα »Χαλδαϊκὸν ἐξαιρούμενον τῆ Γραφῆ καλεῖται· καὶ νήπια Βαβυλώνια τῆ »πέτρα προσκρούμενα, καὶ λυόμενα» (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα).

Ὅθεν, ἐὰν ἐσύ, Πνευματικέ, θανατώσης τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς τοῦ μετανοοῦντος διὰ τῆς συμβουλῆς σου, γίνεσαι ἄλλος ὀλοθρευτὴν Ἄγγελος τὰ πρωτότοκα τῆς Αἰγύπτου, περὶ οὗ γέγραπται ἐν τῇ Ἐξόδῳ (Κεφ. ιβ'. 23). Γίνεσαι ὅμοιος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος λέγει νὰ ἐξαλείψῃ τὸ σπέρμα τῶν χαλδαίων· «Ἀγαπῶν σε ἐποίησα τὸ θέλημά σου ἐπὶ Βαβυλώνα τοῦ ἄραι σπέρμα Χαλδαίων» (Ἦσ. μῆ. 14)· καὶ ἀξιόνοσαι τοῦ Μακαρισμοῦ ἐκείνου, ὅπου λέγει ὁ θεὸς Δαΐδ, ὡσάν ὅπου συντρίβεις τὰ νήπια ταῦτα τῶν κακῶν λογισμῶν, πρὸ τοῦ νὰ αὐξήσουν· «Μακάριος, »ὅς κρατῆσει καὶ ἑδρασιεῖ τὰ νήπιά σου πρὸς τὴν πέτραν» (Ψαλ. ρλς' 12). Οὐ μόνον δὲ σύ, ἀλλὰ καὶ ὁ μετανοῶν μακάριος γίνεται, ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐξομολογήσεως (1) συντρίβει τοὺς κακοὺς του λογισμοὺς εἰς τὴν

(1) Ἀγκαλὰ καὶ ἦναι πολλὰ καλὸν καὶ ὠφέλιμον, τὸ νὰ ἐξομολογῆται τις ὅλους τοὺς λογισμοὺς (ἂν ἦναι δυνατόν), ὅπου τοῦ προσβάλλει ὁ διάβολος· τινὲς ὅμως τῶν Πατέρων, λέγουσιν ἐν τῷ Γεροντικῷ, ὅτι δὲν εἶναι χρεῖα νὰ ἐξομολογούμεθα ὅλους τοὺς λογισμοὺς μας, ἀλλὰ μόνον ἐκείνους, ὅπου μᾶς ἐνοχλοῦν καὶ μᾶς πολεμοῦν περισσώτερον. Ὅτι δὲ χρεωστοῦμεν νὰ ἐξομολογούμεθα, ὅχι μόνον τὰ πονηρὰ ἔργα, ὅπου ἐπραξαμεν, καὶ τὰ πονηρὰ λόγια, ὅπου ἐλαλήσαμεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, ὅπου μελετοῦμεν εἰς τὴν καρδίαν μας, μαρτυρεῖ καὶ ὁ παλαιὸς νόμος, ὅς τις προστάζει νὰ δίδεται εἰς τοὺς Ἱερεῖς, ὅχι μόνον ὁ δεξιὸς βραχίον τοῦ ζώου, ὅπου ἰθυσιάζετο, ἀλλὰ καὶ τὸ στηθούρι αὐτοῦ· «Καὶ ἔσται τὸ στηθύνιον Ἄα-

Πέτρων δηλαδή εἰς τὸν Χριστόν, προστρέχωντες εἰς αὐτὸν διὰ τῆς προσευχῆς, καὶ ἐπικαλούμενος τὴν βοήθειάν του.

Τί νὰ περιττολογῶ ; ὁποῖος ἔχει εἰς τὴν καρδίαν του ἐμπαθεῖς καὶ κακοὺς λογισμοὺς, εἶναι ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐτάζοντος καρδίας καὶ νεφρούς, συγχαμερὸς καὶ μοιχὸς, καὶ ἀκάθαρτος· ἔτσι τὸ ἀπεφάσισεν ὁ ἴδιος Θεός, λέγων περὶ τῶν πονηρῶν διαλογισμῶν· «Ταῦτά ἐστι τὰ κοινούντα τὸν ἄνθρωπον» (Ματθ. ιέ. 20). Καὶ ὁ Σολομών λέγει· «Βδέλυγμα Κυρίῳ λογισμὸς ἄδικος» (Παρ. ιέ. 27). Ἐὰν δὲ σύ, ὦ Πνευματικέ, ἐλευθερώσης τὸν μετανοοῦντα ἀπὸ τοὺς τοιούτους λογισμοὺς, καθαρῖεις τὰ ἔσθθεν τῆς ψυχῆς του ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν, καὶ ὅταν γένουν ταῦτα καθαρὰ, βέβαια ἔχουν νὰ ἦναι καθαρὰ καὶ ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ ἔργα καὶ πράξεις του, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· «Καθάρισον πρῶτον ἡτὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ καθαρόν.» (Ματθ. κγ'. 26)· καὶ ἂν ἀγιάσης τὴν ῥίζαν, ἥτις εἶναι ἡ καρδία του, ἅγιοι βέβαια θέλουν γένουν καὶ οἱ κλάδοι, οἵτινες εἶναι τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὰ ἔργα του· «Καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἅγια, καὶ οἱ κλάδοι»· (Ρωμ. ιά. 16).

ἄρων, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ· καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν δώσετε ἀφαίρεμα τῷ ἱερεὶ ἀπὸ τῶν θυσιῶν τοῦ σωτηρίου ὑμῶν» (Λευϊτ. ζ' 31)· ἐφάνερωνε δὲ τοῦτο συμβολικῶς καὶ αἰνιγματωδῶς, ὅτι πρέπει διὰ τῆς ἐξαγορεύσεως νὰ ἀναφέρωμεν εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ Πνευματικοὺς ὅλας τὰς πράξεις μας, τῶν ὁποίων σύμβολον εἶναι ὁ βραχίον, καὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς καρδίας μας, τῆς ὁποίας σύμβολον εἶναι τὸ στηθεῦρι, ὡς προφυλακτικὸν αὐτῆς· ἔτσι ἀλληγορεῖ ταῦτα ὁ σοφὸς Νικήτας, ἐρμηνεύωντας τὸν εἰς τὸ "Ἅγιον Βάπτισμα λόγον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου· «Τὸν βραχίονα, καὶ τὸ στηθύνιον, μερίδος ἱερατικῆς ὁ νόμος ἐποίησε κατὰ τινὰς θυσίας· αἰνιττόμενος, τὸ δεῖν τοῖς ἱερεῦσιν ἀνατιθέσθαι δι' ἐξαγορεύσεως, τὴν τε καρδίαν· ταύτης γὰρ σύμβολον τὸ στηθύνιον, ὡς αὐτῆς διφυλακτικόν· τὰς τε πράξεις διὰ τοῦ βραχίονος ὑποδηλούμενας, αἵτινες διὰ τῶν ἱερέων πρὸς τὸν Θεὸν ἀναφέρονται» ("Ὅρα καὶ εἰς τὸ ἁ. Κεφ. τῆς Συμβουλῆς τοῦ Μετανοοῦντος, ἐν τῷ, πῶς νὰ ἔρουναι τινὰς τὴν συνειδήσιν του, εἰς τὰς ὑποσημειώσεις· ὁμοίως καὶ εἰς τὸ δ'. Κεφ. τῆς αὐτῆς Συμβουλῆς, εἰς τὸ ε. καλὸν τῆς συνεχοῦς ἐξομολογήσεως.) Διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ μέγας Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος· «Εἰσὶ δὲ τινες ἡτὸυτο λέγοντες, ὅτι ὁ Κύριος μόνους φανεροὺς καρποὺς ἀπαιτεῖ παρά τῶν ἀνθρώπων, τὰ δὲ κρυπτά ὁ Θεὸς κατορθοῖ· οὐχ οὕτω δὲ εἰσὶ τὰ πράγματα, ἀλλ' ὡσπερ εἰς τὸν ἐξῶ ἄνθρωπον ἀσφαλίζεται τις, οὕτως ὀφείλει καὶ ἐν τοῖς λογισμοῖς ποιεῖν ἀγῶνα καὶ πόλεμον· ἀπαιτεῖ σε γὰρ ὁ Κύριος, ἵνα ὀργισθῆς σεαυτῷ, καὶ μάχην ποιήσης μετὰ τοῦ νοός σου, καὶ μήτε συμφωνήσης, μήτε συνηθῆς τοῖς λογισμοῖς τῆς κακίας» ('Ὁμιλ. γ'· Κεφ. γ'·).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Περὶ τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας.

Μετὰ τὴν γνῶσιν τούτων, πρέπει σύ ὁ μέλλων γενέσθαι Πνευματικός, νὰ ἤξεύρης καλὰ καὶ τὸ Μυστήριον τῆς μετανοίας, τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ ἦναι τὸ πλησιέστερον ὑποκείμενον, εἰς τὸ ὁποῖον μέλλεις νὰ καταγίνεσαι. Ὅμοίως νὰ ἤξεύρης καὶ τὰ μέρη τῆς μετανοίας, τὰ ὅποια εἶναι· συντριβή, ἐξομολόγησις, καὶ ἱκανοποιήσις· ἀλλὰ ταῦτα οἰκειότερον ἐκρίναμεν νὰ τὰ γράψωμεν εἰς τὴν πρὸς τὸν μετανοοῦντα συμβουλήν, καὶ διάβασέ τα ἐκεῖ.

Ταῦτα λοιπόν, ὅπου ἐπομεν ἕως ἐδῶ ἐὰν τὰ ἤξεύρης καλὰ, ἡμπορεῖς νὰ ἐπιχειρισθῆς τὸ τῆς πνευματικῆς διαγωγῆς ἐπάγγελμα, ἔχωντας πρὸς τούτοις καὶ ὅσα θέλει εἰποῦμεν εἰς τὸ ἀκόλουθον Η'. Κεφάλαιον. Εἰ δὲ καὶ γνωρίζης τὸν ἑαυτὸν σου ἐλλιπῆ ἀκόμη καὶ ἀνεπιτήδειον εἰς τὴν τούτων γνῶσιν, φυλάξου, διὰ τὸν Κύριον, νὰ μὴ γένης Πνευματικός· ἕνα μὲν, διατὶ μὴν ἔχωντας τὴν ἀναγκαίαν ταύτην γνῶσιν, ἀντὶ νὰ γένης ἰατρός, ἔχεις νὰ γένης φονεὺς τῶσων καὶ τῶσων ψυχῶν, μιᾶς ἀπὸ τὰς ὁποίας ὄλος ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἀντάξιος, καὶ θέλεις γένει φονεὺς ὁμοῦ καὶ τῆς ἐδικῆς σου ψυχῆς· καὶ ἄλλο δέ, διατὶ ὁ Κύριος χωρὶς τὴν τοιαύτην γνῶσιν δὲν σὲ δέχεται, ἔχι νὰ γένης Πνευματικός (1), ἀλλ' οὐδὲ ὄλως νὰ γένης Ἱερεύς· οὕτω γὰρ λέγει διὰ τοῦ Ὡσηέ. «Σὺ ἐπίγνωσιν ἀπώσω, » κἀγὼ ἀπώσομαι σε τοῦ μὴ ἱερατεύειν μοι» (δ'. 6). Ἄλλ' οὐδὲ θέλει σὲ ὠφελῆσει τὸ νὰ λέγῃς, ὅτι ἐγὼ ἐδοκιμάσθηκα εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα μου· διατὶ ἡ δοκιμὴ τοῦ Ἀρχιερέως προϋποθέτει, ὅτι ἔχεις σὺ ἀπὸ τοῦ λόγου σου αὐτὴν τὴν γνῶσιν, καὶ ἔχι σοῦ τὴν δίδει οὔτε σοῦ χαρίζει μάτια διὰ νὰ βλέπῃς, ἂν ἐσὺ ἦσαι τυφλός.

(1) Δὲν σὲ δέχεται ὁ Θεὸς νὰ γένης Πνευματικός, διατὶ θέλει νὰ ἦναι, ἔχι μόνον πιστὸς (ἦτοι ἐνάρετος κατὰ τὸν Θεοφύλακτον), ἀλλὰ καὶ φρόνιμος καὶ γνωστικός, ἐκεῖνος ὅπου μελλεῖ νὰ κατασταθῆ εἰκονόμος τῶν ψυχῶν τοῦ λαοῦ του· λέγει γὰρ «Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς εἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστατήσῃ ὁ Κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ δίδοναι ἐν καιρῷ τὸ » σιτομέτριον ; » (Λουκ. ιβ'. 52)· ὅπερ ἐρμηνεύων ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος λέγει· «Δεῖ ἐν ταυτῷ καὶ πίστει καὶ φρονήσεως· εἶδα γὰρ ἐγὼ πολλοὺς » σπουδαίους μὲν δοκοῦντας κατ' ἀρετὴν, καὶ θεοσεβεῖς, καὶ πίστιν ἔχοντας, ἐν » τῷ μὴ δύνασθαι δὲ φρονίμως διαθέσθαι τὰ Ἐκκλησιαστικά, οὐ μόνον χρή- » ματα, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς ζημιώσαντας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Περὶ τῆς ἐνεργούσης Ἱερωσύνης καὶ ἀδείας τοῦ μέλλοντος γενέσθαι Πνευματικοῦ.

Εἶπομεν πρῶτον ποίαν ζωὴν καὶ ἀρετὴν πρέπει νὰ ἔχῃς Πάτερ σύ, ὅπου μέλλεις νὰ γένῃς Πνευματικὸς· εἶπομεν δεύτερον ποίων πραγμάτων πρέπει νὰ ἔχῃς τὴν γνώσιν· τῶρα σοῦ λέγομεν καὶ τρίτον, ὅτι πρέπει νὰ ἦσαι καὶ χειροτονημένος Ἱερεὺς κανονικῶς καὶ νομίμως· καὶ Ἱερεὺς, ὄχι καθηρημένος διὰ ἁμαρτήματά σου φανερά· ὄχι παρητημένος διὰ ἁμαρτήματά σου, κρυφά, καὶ τῆς Ἱερωσύνης καθαιρετικά· ὄχι ἀργὸς πρὸς καιρὸν, ἀλλὰ Ἱερεὺς ἐνεργοῦσαν ἔχων τὴν Ἱερωσύνην (1). Καὶ ὕστερον ἀπὸ ὅλα, πρέπει καὶ τέταρτον, νὰ ἔχῃς χειροθεσίαν, καὶ ἀδειαν δι' ἐνταλτηρίου γράμματος παρὰ τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως, εἰς τὸ νὰ ἦσαι Πνευματικὸς (2).

(1) Ὅτι μὲν ὁ καθηρημένος φανερά, δὲν δύναται νὰ ᾔηται Πνευματικὸς μαρτυρεῖ ἁ. ἡ ἀπόκρισις Ἰωάννου τοῦ Κίτρου, εἰς ἣν λέγει, ὅτι «ὅποιος »Πνευματικὸς ὢν, πράξει ἁμαρτήματα τι καθαιρετικόν, ἐν ταύτῳ καθαιρεῖται »καὶ ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην, καὶ ἀπὸ τὸ πνευματικὸν ἐπάγγελμα» καὶ β' . ἡ ἱά. ἀπόκρισις Συμεὼν τοῦ Θεσσαλονίκης λέγει γάρ, ὅτι «ὁ δεχόμενος λογισμῶν, πρέπει καὶ νὰ εὐλογῇ, καὶ εὐχὴν συγχωρητικὴν νὰ ἐπιλέγῃ, καὶ νὰ »λειτουργῇ, καὶ νὰ κοινωνῇ τοὺς ἐξομολογουμένους, καὶ νὰ μεσιτεύῃ εἰς τὸν »Θεὸν ὑπὲρ τῶν μετανοούντων· ταῦτα δὲ πάντα ὁ καθηρημένος δὲν δύναται νὰ ἐνεργῇ». Ὅτι δὲ καὶ ὁ διὰ τὴν ἀναξιοτήτά του παραιτήσας τὴν Ἱερωσύνην δὲν γίνεται Πνευματικὸς, εἶναι φανερόν, ἁ. ἀπὸ τὸν αὐτὸν Ἰωάννην Κίτρου, ἐν τινι ἀποκρίσει ἐν χειρογράφοις σωζομένη, ῥητῶς οὕτω λέγοντα· «Ὁ θεληματικῶς, ἢ χωρὶς τὸ θέλημα του παραιτήσας τὴν Ἱερωσύνην, δὲν »ἠμπορεῖ νὰ δέχεται λογισμῶν»· β' . ἀπὸ τὸν ἡ. Κανόνα Νικολάου τοῦ Πατριάρχου λέγοντα, ὅτι «ὅποιος ἀφ' ἑαυτοῦ του παραιτήσας τὴν Ἱερωσύνην, δὲν »ἠμπορεῖ νὰ λέγῃ οὔτε τό, Εὐλογητὸς ὁ Θεός, οὔτε τό, Χριστὸς ὁ ἀληθινός »Θεός, οὔτε εἰς τὸ Βῆμα νὰ μεταλαμβάνῃ, οὔτε νὰ θυμῆ με θυμιατόν»· εἰδὲ καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἐμποδίζεται, πόσω μᾶλλον ἀπὸ τὸ νὰ γίνεται Πνευματικὸς ; καὶ γ' . ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον· διατὶ ἂν αὐτοὶ παραιτοῦν τὴν Ἱερωσύνην, πῶς ἠμποροῦν νὰ ἐξομολογῶν, τὸ ὅποιον εἶναι ἐνεργητικὴ δύναμις τῆς Ἱερωσύνης; Ὅτι δὲ ὁ παραιτήσας τὴν Ἱερωσύνην, δὲν δύναται νὰ ἐνεργῇ οὐδὲ τὰς ἄλλας ἱεροπραξίας τῆς Ἱερωσύνης, ὅρα ἐμπροσθεν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Θ' . Κεφαλαίου εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τῆς ὑποθέσεως. Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ οἰκονομῇ ὁ Πνευματικὸς τοὺς Ἱερωμένους, ὅπου πέσουν εἰς ἁμαρτήματα καθαιρετικόν.

(2) Τὸ ἐνταλτήριον γράμμα οὕτω γράφεται· « Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ »τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πεύματος, ἀνατίθησί σοι τῷ

Κ Ε Φ Λ Λ Α Ι Ο Ν Θ'.

Τί πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τινὰς ἀφ' οὗ γένηται Πνευματικὸς.

Καὶ πρῶτον πῶς πρέπει νὰ ἐξομολογήῃ

Ταῦτα ἔχων, καὶ τοιοῦτοτρόπως ὄν προετοιμασμένος, ἀναβαίνεις, ὡς Πνευματικέ, καὶ κάθησαι ἐπάνω εἰς τὴν ὑψηλὴν καθέδραν τῆς ἐξομολογήσεως, μετ' εὐλαβείας, ἰλαρὸς καὶ γλυκὺς τῇ ψυχῇ καὶ τῷ βλέμματι, καὶ τὴν θείαν ἀγάπην διὰ τοῦ ἤθους ἐπιδεικνύμενος, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεῶν (Κεφ. σνζ'). Ἐκεῖ δὲ καθήμενος πρέπει νὰ στοχασθῆς,

» Πανοσιωτάτῳ ἐν Ἱερομονάχοις (ἢ Ἱερεῦσι κυρίῳ δεῖνι, ὡς ἀνδρὶ τιμίῳ, καὶ » εὐλαβείας ἀξίῳ, τὸ τῆς Πνευματικῆς Πατρότητος λειτούργημα. Ὅς δὲ ὀφεί- » λεις ἀναδέχεσθαι τοὺς λογισμοὺς πάντων τῶν ἐπὶ ἐξομολογήσει, τῶν ἰδίων » ἀμαρτημάτων προσερχομένων σοι, καὶ ἀνακρίνειν αὐτοὺς, καὶ τὰ βάθη τῶν » καρδιῶν αὐτῶν ἐρευνᾶν, καὶ διανοήματα, καὶ τὰς πράξεις καταμανθάνειν· » περ' ᾧ τὰς μὲν ἀρχὰς καὶ αἰτίας, ὡς οἶόν τε ἀναστέλλειν καὶ ἀνασπᾶν, τὰ » δὲ τέλη καὶ ἐνεργήματα τούτων εὐθύνειν κανονικῶς, καὶ πρὸς τὰς ἕξεις καὶ » ὑποθέσεις τῶν προσερχομένων, καὶ τὰ φάρμακα τούτοις ἐπιτιθέσθαι, καὶ γί- » ννεσθαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα πάντας κερδήτης· νῦν μὲν ἐλέγχων, νῦν δὲ » ἐπιτιμῶν καὶ παρακαλῶν, καὶ παντὶ τρόπῳ τὴν σωτηρίαν τούτων πραγμα- » τεύόμενος. Ὅθεν καὶ εἴησιν μὲν, ἃ δεῖ δεθῆναι, λύσεις δὲ πάλιν τὰ λύσεις » ἀξία. Ἐπι δὲ ὀφείλεις τοὺς προσερχομένους εἰς τὸ τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα, » οὕτω διερευνᾶν, καὶ ἀκριβῶς ἐξετάζειν, ὡς οἱ Θεοὶ καὶ Ἱεροὶ ἀπαιτοῦσι » Κανόνες· μήποτε ἀμαρτίαις ἀλλοτριαῖς συγκοινωνήσης, καὶ τὴν σεαυτοῦ ψυ- » χὴν σὺν ταῖς ἐκείνων τῷ αἰώνιῳ πυρὶ παραδῶς. Ἀποκείρειν δὲ καὶ Μο- » ναχοὺς μετὰ δοκιμῆς καὶ ἀναδοχῆς, κατὰ τοὺς Κανόνας, ὡς σύνθητες. Καὶ » ἐπὶ πᾶσιν ὀφείλεις ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ ἀνατρέφεσθαι καὶ σεμνότητι, ἥτις ἀρ- » ημόζουσα ἐστὶ Πνευματικῶς ἀνδράσιν, ὡς λόγον ἀποδώσων τῷ Θεῷ. Ὅθεν » εἰς δὴλωσιν ἐδόθη σοι τὸ παρὸν ἡμῶν ἐνταλτήριον γράμμα». Σημειώσαι, ὅτι » δίδωντας τὸ ἐνταλτήριον ὁ Ἀρχιερεὺς, πρέπει νὰ ἐπιθέτῃ τὴν χεῖρά του ἐ- » πάνω εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ μέλλοντος γενέσθαι Πνευματικῶ· διότι εἶναι ἀ- » ναγκαία ἢ ἐπιθέσις αὕτη· α'. διατί, κἂν καὶ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ Ἱερεὺς, » καθὼς Ἱερεὺς, δὲν ἔχει οὔτε τὴν δύναμιν, οὔτε τὴν ἐνέργειαν τοῦ δεσμῆν καὶ » λύειν τὰς ἀμαρτίας, ὡς θέλουσιν οἱ τινες· κἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν » δὲν ἔχει ὅμως τὴν ἐνέργειαν, ὡς ἄλλοι θέλουσιν· ἢ χειροθεσία τοῦ Ἀρχιε- » ρεῶς πρέπει πάντοτε νὰ γίνεται, διὰ νὰ δοθῇ δι' αὐτῆς ἢ ἡ δύναμις καὶ » ἐνέργεια ἡμοῦ, ἢ ἡ ἐνέργεια μόνη· β'. διατί ἐκ τῆς χειροθεσίας ταύτης λαμβ- » βάνει ὁ Πνευματικὸς Πνεῦμα συνέσεως, εἰς τὸ νὰ διοικῇ κατ' ἀξίαν τὸ ἐπάγ- » γελμά του, καὶ νὰ οἰκονομῇ φρονίμως τὰς ψυχὰς τῶν ἀμαρτωλῶν. Καθὼς ἐκ » τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ Μωϋσέως ἔλαβε τοιοῦτον πνεῦμα συνέσεως καὶ

ὅτι πρὸς τὸν ἐξομολογούμενον ἐπιφέρει τρία πρόσωπα, Πατρός, Ἰατροῦ, καὶ Κριτοῦ. Καθὸ Πατὴρ, πρέπει νὰ δέχεται τὸν ἀμαρτωλὸν μὲ ἀγκάλας ἀνοικτάς, ὡς ὁ οὐράνιος Πατὴρ ἐδέξατο τὸν Ἄσπρον ἐκεῖνον Υἱόν, χωρὶς νὰ ὀνειδίζῃς ἢ νὰ τὸν συγγαίνεσαι διὰ τὰς ἀμαρτίας του. Καθὸ Ἰατρός, πρέπει νὰ ἰατρεύῃς τὰς πληγὰς του μὲ ἔλαιον καὶ οἶνον· ἦτοι μὲ φιλανθρωπίαν καὶ ἰκανοποιήσιν, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστὰς, Καθὸ δὲ Κριτής, πρέπει ἡ ἀπόφασίς σου νὰ ἦναι δικαιοσύνη, καὶ ὄχι δολωμένη ἀπὸ δῶρα (1), ἢ ἀπὸ φόβον, ἢ ἀπὸ φι-

ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, ὡς γέγραπται. «Καὶ Ἰησοῦ υἱὸς Ναυῆ ἐνεπλήσθη πνεῦμα συνέσεως· ἐπέθηκε γὰρ Μωϋσῆς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν» (Δευτερονόμ. λδ' . 9). διὸ καὶ αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων λέγουσιν, ὅτι διὰ τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων εἰδίδοτο τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον (ἡ. 18)· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἡ χειροθεσία αὕτη εἶναι καλόν, ὡς εὐλογίας μεταδοτικῆ. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Πατριάρχης Ταράσιος ἐν τῇ α'. Πράξει τῆς ζ'. Συνόδου ἐπὶ εὐλογίας ἐξέλαβε τὴν παρὰ τοῦ ἡ. τῆς α'. Συνόδου ἀναφερομένην χειροθεσίαν. Ὅποιος δὲ Ἱερεὺς χωρὶς ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως ἐξομολογήσῃ, καθήρεται, κατὰ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Μιχαήλ, καθὼς καθήρονται ἀπὸ τοὺς Κανόνας οἱ παρ' ἐνορίαν τί ἐνεργήσαντες ἱερατικόν, κατὰ τὸν Βαλασαμῶνα (Ἐρμηνεία τοῦ ζ'. Κανόνος τῆς ἐν Καρθαγένῃ.) Ὁ δὲ Συμεὼν Θεσσαλονίκης (Ἐρωτ. ιά.) λέγει, ὅτι οὗτος εἶναι κατὰ τὴν ἀμαρτίαν κοντὰ μὲ ἐκεῖνον, ὅπου λαϊκὸς ὢν καὶ ἀνέρος, ἐνεργεῖ τὰ τῆς Ἱερωσύνης.

(1) Ὅρα γὰρ τὸν κγ'. Κανόνα τῆς ε' Συνόδου λέγοντα, ὅτι καθήρεται ὅποιος ζητεῖ ἀπὸ ἐκείνους, ὅπου μεταδίδει τὰ Θεῖα Μυστήρια, ἄσπρα, ἢ ἄλλο κανένα εἶδος, κἂν καὶ τὸ ἐλάχιστον ἦναι, χάριν τῆς Θεῖας Κοινωνίας· ἐπειδὴ ἡ Χάρις δὲν πωλεῖται, οὔτε ὁ Ἁγιασμὸς μεταδίδεται μὲ ἄσπρα. Ὅθεν εἶναι φανερόν, πῶς πρέπει νὰ καθήρωνται οἱ Πνευματικοὶ ἐκεῖνοι, ὅπου ζητοῦν ἄσπρα ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, ὅπου ἐξομολογοῦν, καὶ οὕτω τοὺς δίδουν ἄδειαν νὰ κοινωνοῦν καὶ ἂν ἦναι καὶ ἀνάξιοι· ἀσέβεια μεγαλωτάτη, τὴν ὁποίαν ἔλειονολογεῖ ὁ σοφώτατος Ἰωσήφ ὁ Βρυένιος εἰς ἓνα Λόγον του, λέγων, ὅτι αὕτη εἶναι ἡ αἰτία τῆς ὑπὸ τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν σκλαβείας τοῦ γένους μας. Τί μοὶ δίδεις, καὶ νὰ σοὶ συγχωρήσω νὰ κοινωνήσῃς; Καὶ τί ἄλλο εἶναι τοῦτο, πᾶρεξ ἐκεῖνο, ὅπου εἶπεν ὁ Ἰούδας εἰς τοὺς Ἑβραίους παραδιδώσας τὸν Κύριον· «Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» Ἄγιοι Ἀρχιερεῖς, ἐπιμεληθῆτε δι' ἀγάπην Θεοῦ, νὰ ἐξολοθρευθῆ ἀπὸ τὰς Ἐπαρχίας σας, τοιοῦτο μέγα κακόν, τὸ ὅσῃον κάμνει νὰ πωλῆται καθ' ἐκαστὴν ὁ ἅπαξ ὑπὲρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων πωληθεὶς γλυκύτατος Ἰησοῦς. Ἀδελφοὶ Χριστιανοί, φυλαχθῆτε καλὰ διὰ τὸν Κύριον, νὰ μὴ δίδεται ἄσπρα εἰς τοιοῦτους χριστοκαπήλους καὶ σιαμωνιακοὺς Πνευματικούς, τάχα διὰ νὰ σὰς συγχωρήσουν· διατί ἄς εἴσθε βέβαιοι, ὅτι δὲν εἴσθε συγχωρημένοι, κἂν δώσετε ὄλας τὰς χιλιάδας τοῦ κόσμου· ἀ. ἐπειδὴ οἱ Πνευματικοὶ δὲν εἶναι κύριοι καὶ ἐξουσιασταὶ τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μόνον ὑπηρέται καὶ οἰκονόμοι, ὡς λέγει ὁ Θεὸς Παῦλος (ἀ. πρὸς Κοριθ. δ' . 1)· καὶ

λίαν, ἢ ἄλλο κανένα πάθος, διὰ νὰ ἦναι ἀμετακίνητος ἐν τῇ γῆ καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ, κατὰ τὸ «Ὅσα ἂν δῆσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα » ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ματθ. ιη. 18). καὶ διατὶ ἡ κρίσις τοῦ Πνευματικοῦ, αὐτῆ κυριῶς εἶναι καὶ λέγεται κρίσις τοῦ Θεοῦ, ὅθεν καὶ πρέπει νὰ ἦναι ἀδέκαστος, καὶ πάσης φιλοπροσωπίας ἀνωτέρα, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «Οὐκ ἐπιγνώσῃ πρόσωπον ἐν κρίσει· κατὰ τὸν μικρὸν, καὶ κατὰ τὸν μέγαν κρινεῖς· οὐ μὴ ὑποστειλῇ πρόσωπον ἀνθρώπου· διὲ ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐστὶ» (Δευτ. α. 17).

Καὶ λοιπὸν ἔχοντας καιρὸν, καὶ τόπον διωρισμένον τῆς ἱεράς ἐξομολογήσεως· καιρὸν μὲν τὸ πρῶτῳ (1), τόπον δὲ κυριῶς τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ περιστάσιν ὁμως, καὶ οἶκον σεμνόν, καθαρὸν καὶ ἤσυχον, ὡς λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν (Κεφ. σνζ'.) ἐν ᾧ πρέπει νὰ ἦναι καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ, καὶ μάλιστα τῆς Σταυρώσεώς του, φέρεις ἐκεῖ τὸν μέλλοντα ἐξομολογηθῆναι. Καὶ ποιήσας εὐλογητόν, λέγε τὸ Τρισάγιον, καὶ τὸν ν'. Ψαλμόν· εἶτα στραφεὶς εἰς αὐτόν, εἰπέ ταῦτα·

β' διατὶ λύουν ἐκεῖνα, ὅπου πρέπει καὶ εἶναι εὐλογα, ἀλλ' ὄχι ποτὲ καὶ τὰ ἄπρεπα καὶ ἀνεύλογα· διὸ τὸσον ὁ Ἀπόστολος Πέτρος εἶπε πρὸς τὸν Κλήμεντα Ῥώμης, ὅσον καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὅπου δίδει τὸ ἐνταλτήριον γράμμα τοῦ Πνευματικοῦ, διορίζει· «Δῆσεις ὅσα δεῖ δεθῆναι· καὶ λύσεις ὅσα δεῖ λυθῆναι». «Ὅθεν ἂν οἱ Πνευματικοὶ αὐτοὶ τὰς συγχωροῦν, ἀλλ' ὁ Θεὸς σὰς καταρᾶται· καὶ ἂν αὐτοὶ σὰς λύουν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἀλλ' ὁ Θεὸς σὰς ἔχει δεδεμένους εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἂν δὲν ζητήσητε ἄλλον Πνευματικὸν νὰ σὰς διορθώσῃ κατὰ Θεὸν ἀδωροδοκῆτως. Πλὴν καὶ οἱ ἅγιοι Ἀρχιερεῖς πρέπει νὰ μὴ πέρνουν ἄσπρα, ἀλλὰ νὰ καθιστῶσιν ἀδωροδοκῆτως τοὺς Πνευματικούς, ἵνα μὴ ἐκ τούτου λαμβάνωσιν ἀφορμὴν καὶ οἱ Πνευματικαὶ, καὶ πέρνουνσι δῶρα ἀπὸ τοὺς μετανοοῦντας χάριν τῆς ἐξομολογήσεως.

(1) Ἀγκαλιὰ καὶ κάθε καιρὸς εἶναι ἀρμόδιος διὰ τὴν ἐξομολόγησιν (καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ ἀνάγκης), μὲ ὄλον τοῦτο κατὰ τὸν Ἰωβ ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων, ὁ ἀρμοδιώτερος καιρὸς εἶναι τὸ πρῶτῳ· ἐπειδὴ καὶ τότε ὁ νοῦς, τὸσον τοῦ Πνευματικοῦ, ὅσον καὶ τοῦ μετανοοῦντος, εἶναι πλέον καθαρώτερος καὶ συμμαζωμένος· φέρει δὲ καὶ μαρτυρίαν εἰς τοῦτο ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Δ' αἰδ «Εἰς τὰς πρῶτας ἀπέκτεινον πάντας τοὺς ἀμαρτωλοὺς τῆς γῆς, » τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ πόλεως Κυρίου πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν»· ἤγουν, τὸ πρῶτῳ ἰθανάτωνα μὲ τὴν ἐξομολόγησιν ὅλους τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς τῆς καρδίας, καὶ ἐξωλόθρευα ἀπὸ τὴν ψυχὴν μου ὅλους τοὺς ἀνόμους δαίμονας καὶ τὰ πάθη. Ὁ χρόνος δὲ τῆς ἡλικίας τῶν ἐξομολογουμένων κατὰ τὸν Τιμόθεον «Κανόν. ιη) εἶναι, ἄλλον μὲν ἀπὸ τοὺς 10 χρόνους, ἄλλων δέ, ἀπὸ περισσοτέρους· κατὰ δὲ τὸν Βασαλμῶνα (Ἀποκρίσ. μῆ.), πρέπει μετὰ τοὺς ἐξ χρόνους τῆς ἡλικίας τοὺς νὰ ἐξομολογοῦνται τὰ παιδιὰ.

Συμβουλή τοῦ Πνευματικοῦ πρὸς τὸν μετανοοῦντα
πρὸ τῆς ἐξομολογήσεως.

«**Ἰ**εσὺ, τέκνον, ὁ Χριστὸς (δείχνωντας τὴν εἰκόνα του) στέκεται ἀο-
»ράτως, προσμένωντας τὴν ἐξομολόγησίν σου· λοιπὸν μὴ ἐντραπής, ἢ
»φοβηθῆς καὶ κρύψῃς κάμμίαν ἁμαρτίαν σου· ἀλλ' ἐξ ὅλης καρδίας ἐξο-
»μολογήσου αὐτάς, διὰ νὰ λάβῃς καὶ τὴν συγχώρησιν αὐτῶν ἀπὸ τὸν
»ίδιον Χριστόν. Εἰ δὲ καὶ κρύψῃς κάμμίαν, ἤξευρε, ὅτι ἔχει μόνον αὐτὴ
»ἢ ἀνεξομολόγητος ἁμαρτία σου, ἔχει νὰ στέκῃ σημειωμένη ἐπάνω
»εἰς τὴν συνείδησίν σου, ὡσάν τὰ γράμματα ἐπάνω εἰς τὸ χαρτί, διὰ
»νὰ φανερωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ἐνώπιον ὄλων τῶν Ἀγγέλων
»καὶ τῶν ἀνθρώπων· ἀλλὰ προσθέτεις ἀκόμη εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ
»ἄλλην μίαν ἁμαρτίαν τὴν Ἱεροσυλίαν. Ὅθεν, ἐπειδὴ ἦλθες εἰς ἰατρὸν
»βλέπε νὰ ἰατρευθῆς τελείως, καὶ ἔχει νὰ ρεῖνης ἀνιάτρευτος, διατί ἡ
»ζημία αὕτη, ἔχει νὰ ἦναι ἐπάνω εἰς ἐσένα.»

Εἶτα βαλὼν αὐτὸν νὰ γονατίσῃ ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ,
ἢ νὰ καθίσῃ εἰς ὑποπόδιον (κατὰ τὸ ὑποκειμενον ὀποῦ τύχη), ἐρώτη-
σον αὐτόν, τίς καὶ ποῖος εἶναι (ἂν δηλαδὴ προτοῦ, δὲν τὸν ἤξευρες)·
καὶ πόσον καιρὸν ἔχει νὰ ἐξομολογηθῇ, καὶ ἂν ἦναι ἐτοιμασμένος μὲ τὴν
πρέπουσαν ἔρευναν τῶν ἁμαρτιῶν του, νὰ ἐξομολογηθῇ (1).

Μετὰ ταῦτα ἐρωτήσας αὐτόν, ἂν πιστεύῃ βεβαίως καὶ ἀναμφιβόλως
εἰς ὅλα τὰ Δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τὰ περιεχόμενα εἰς
τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, καὶ τὰ κυρωθέντα παρὰ τῶν Ἁγίων καὶ
Οἰκουμενικῶν ἑπτὰ Συνόδων, τῶν τε τοπικῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος Ἀ-
γίων Πατέρων, χωρὶς τινος προσθήκης, ἢ ἀφαιρέσεως (2), εἶπέ του.

(1) Ἐὰν ὁ μετανοῶν ἤξευρῃ γράμματα καὶ εἶναι τρόπος καὶ κειρὸς,
εἰπέ του Πνευματικέ νὰ διαβάσῃ α' τὴν συμβουλήν, ὀποῦ ἔχομεν ἔμπροσθεν
εἰς τὸν μετανοοῦντα, διὰ νὰ μάθῃ ἀπὸ ἐκεῖ, πῶς πρέπει νὰ προετοιμασθῇ εἰς
τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ οὕτως ἄς ἔλθῃ νὰ τὸν ἐξομολογήσῃς.

(2) Ὁφελιμώτατον πρᾶγμα καὶ ἀναγκαῖον πρὸς σωτηρίαν εἶναι, τὸ νὰ
ἐπιμεληθῆς, Πνευματικέ, νὰ ἐντυπώσῃς εἰς τὸν νοῦν τῶν Ἐξομολογουμένων,
καὶ μάλιστα τῶν ἀγραμμάτων καὶ χωρικῶν τὰ δύο πρῶτα καὶ καθολικὰ
Δόγματα τῆς Πίστεώς μας· ἡγουν τὸ τῆς Θεολογίας, καὶ τὸ τῆς ἐνσάρκου
Οἰκονομίας· καὶ περὶ μὲν τῆς Θεολογίας ἡμπορεῖς νὰ τοῦ εἰπῇ ἔτζι· α'. πί-
στευε τέκον μου, ὅτι ἓνας Θεός, ὀποῦ πιστεύομεν, εἶναι τρία κατὰ τὰ πρό-
σωπα· Πατὴρ, Υἱός, καὶ Ἅγιον Πνεῦμα· καὶ ὁ Πατὴρ μόνος γεννᾷ τὸν
Υἱόν, καὶ ἐκπορεύει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ὁ δὲ Υἱὸς γεννᾷται ἀπὸ μόνον τὸν
Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκπορεύεται ἀπὸ μόνον τὸν αὐτὸν Πα-
τέρα. Ἠλὴν ἀγκαλὰ καὶ εἶναι τρία πρόσωπα, ὅμως εἶναι ἓνας Θεός κατὰ τὴν

Ὅτι ὁ Πνευματικὸς κερῖως δὲν πρέπει νὰ ἐρωτᾷ.

Ξεφυρε, τέκνον, ὅτι εἰς μὲν τὰ ἄλλα κριτήρια, ὅποιος φανέρωσε τὸν ἑαυτὸν του πταίστην, παιδεύεται· εἰς τοῦτο δὲ τὸ κριτήριον τῆς ἐξομολογήσεως, ὅποιος φανέρωσε πρῶτος καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ του τὴν ἁμαρτίαν του, συγχωρεῖται· διὰ τοῦτο δὲν ἔχει χρεὸς ὁ Πνευματικὸς νὰ ἐρωτᾷ τὸν ἐξομολογούμενον τί, καὶ τί ἔκαμε· διατί ἔτσι ὁ μετανοῶν ἐλέγχεται, καὶ ὄχι ἐξομολογεῖται· ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἐξομολογούμενος πρέπει ἀφ' ἑαυτοῦ του νὰ ὁμολογῇ τὰς ἁμαρτίας του, διὰ νὰ λάβῃ καὶ τὴν τούτων συγχώρησιν· οὕτω γὰρ παραγγέλλει καὶ ὁ Θεός· «Δίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος ἐν πρωτολογίᾳ· ᾧ δ' ἂν ἐπιβάλλῃ ὁ ἀντίδικος ἐλέγχεται» (Παροιμ. ιη'. 17)· «καὶ Λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῆς» ('Ησαΐ. μγ'. 26). Ὅθεν καὶ σὺ τέκνον, πρὸς κατασχύνην τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ διαβόλου, λέγε τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῆς.

Πῶς πρέπει νὰ κάμνῃ ἀκούων τὰς ἁμαρτίας ὁ Πνευματικὸς.

Ταῦτα εἰπὼν, σιωπᾶς Πνευματικέ, καὶ ἀρχίζει ὁ ἐξομολογούμενος νὰ λέγῃ τὰς ἁμαρτίας του, καὶ ἀκούωντας, ὅσον καὶ ἂν ἦναι μεγάλαις καὶ πολλαῖς, πρόσεχε καλὰ νὰ μὴ θαυμάσης, ἢ νὰ ἀναστεναῖξῃς, ἢ ἄλλο κἀνένα νεῦμα, ἢ σημάδι νὰ δεῖξῃς πῶς ἀηδιάζεις, ἢ βαρύνεσαι· διατί, καθὼς

φύσιν, καθὼς καὶ ὁ δίσκος τοῦ Ἥλιου, καὶ ἡ ἀκτίνα, καὶ τὸ φῶς, ἀγκαλὰ καὶ εἶναι τρία, ὅμως εἶναι ἓνας Ἥλιος. Πίστευε δὲ ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔκαμεν ὅλα τὰ ὁρατὰ κτίσματα, τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, καὶ ὅλα ὅσα εἶναι μέσα εἰς αὐτά· αὐτὸς ἔκαμε καὶ ὅλα τὰ ἀόρατα κτίσματα, Ἄγγελους, δαίμονας, καὶ ψυχάς. Περὶ δὲ τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας ἡμπορεῖς νὰ τοῦ εἰπῆς ἔτσι· β'. πίστευε τέκνον μου, ὅτι διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, ὅπου παρέβημεν τὴν Ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, τὸ ἓνα πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἧτοι ὁ Υἱὸς ἐγένειεν ἐκ Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας, τέλειος ἄνθρωπος ὡσὰν καὶ ἡμᾶς, χωρὶς ὅμως ἁμαρτίαν, ἔχων ἓνα πρόσωπον καὶ δύο φύσεις, Θεότητα καὶ Ἀνθρωπότητα, ἧτοι εἶναι ὁ αὐτὸς τέλειος Θεός, καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ὅστις ἔπαθεν, ἐσταυρώθη, ἐτάφη, καὶ ἀνέστη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τώρα καθηται εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ μέλλει νὰ ἔλθῃ πάλιν, διὰ νὰ κρίνῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅπου ἔχουν νὰ ἀναστηθοῦν, καὶ εἰς μὲν τοὺς καλοὺς, ὅπου φυλάξουν τὰς ἐντολάς του, ἔχει νὰ δώσῃ βασιλείαν αἰώνιον, εἰς δὲ τοὺς κακοὺς, ὅπου παραβαίνουν τὰς ἐντολάς του, ἔχει νὰ δώσῃ ἀτελεύτητον κόλασιν.

τὸ ἐλάφι δταν κοιλοπονᾷ, ἐνὸς φύλλου μόνου σάλευμα, ἡμπορεῖ νὰ τὸ ἐμποδίσῃ νὰ μὴ γεννήσῃ, ὡς λέγουν οἱ Φυσικοί· ἐτζι καὶ ὁ ἁμαρτωλός, κοιλοπονῶν νὰ εἰπῇ τὴν ἁμαρτίαν του, ἀπὸ ἓνα μόνον νεῦμα ἡμπορεῖ νὰ δυσκολευθῇ νὰ μὴ γεννήσῃ, ἤτοι νὰ μὴν ἐξομολογηθῇ, κατὰ τὸ γεγραμμένον « Ἦκει ἡ ὠδὴν τῆς τικτούσης, ἰσχὺν δὲ οὐκ ἔχει τοῦ τεκεῖν » (Ἠσαΐ. λζ'. 3)· ἀλλὰ μᾶλλον παραθάβρυνέ τον εἰς κάθε στιγμήν, λέγωντάς του νὰ μὴν ἐντρέπεται, ὅτι καὶ σύ, ὁποῦ τὰς ἀκούεις, ἄνθρωπος εἶσαι ὁμοιοπαθὴς καὶ ἁμαρτωλός, καὶ ὅτι ἀφ' οὗ ἐξομολογηθῇ ἔχει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οἶκόν του ἐλαφρωμένος, καὶ χαρούμενος, διατὶ ἐξεφόρτωσε τὴν συνείδησίν του ἀπὸ τὸ βᾶρος τῆς ἁμαρτίας.

Κάθε ἁμαρτίαν δέ, ὁποῦ ἀκούεις Πνευματικέ, νὰ τὴν ἐξετάζῃς εἰς τὰς ἐπτὰ περιστάσεις, ὁποῦ εἶπομεν· ἤγουν, τίς εἶναι ὁποῦ ἔκαμε τὴν ἁμαρτίαν· ποῖαν ἁμαρτίαν ἔκαμε κατ' εἶδος (1)· διατὶ τὴν ἔκαμε· μὲ ποῖον τρόπον τὴν ἔκαμεν (2)· εἰς ποῖον καιρόν· εἰς ποῖον τόπον· καὶ πόσαις φο-

(1) Ὁ Θεὸς Χρυσόστομος (Σελ. 91 τοῦ 6' Τόμου) λέγει, ὅτι ἡ ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν, πρέπει νὰ γίνεταί κατ' εἶδος, καὶ Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος (Ομολογ. τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας), καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος (Λόγῳ περὶ ὑπαικοῦς, καὶ Λόγῳ εἰς τὸν Ποιμένα). Γένη δὲ ἁμαρτίας εἶναι, τὸ πονηρὸν ἔργον, ὁ πονηρὸς λόγος, καὶ ὁ πονηρὸς λογισμὸς· εἶδη δὲ ἁμαρτίας, τὰ διὰ τῶν τριῶν τούτων γενόμενα· οἷον τὰ διὰ τοῦ ἔργου εἶδη εἶναι, πορνεία, μοιχεία, κλεψία, φόνος, κτλ. ὁμοίως καὶ τὰ διὰ τοῦ λόγου εἶναι, βλασφημία, ψεῦδος, ἐπιπορκία, καὶ ἄλλα, ὡσαύτως καὶ τὰ διὰ τοῦ λογισμοῦ, ἀφροσύνη, ὑπερηφανία, καὶ τὰ λοιπά· οὐ μόνον δὲ τῶν ἄλλων ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν αἰσχυρῶν καὶ σαρκικῶν, κατ' εἶδος πρέπει νὰ γίνεταί ἡ ἐξομολόγησις· οἷον, δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ εἰπῇ τινὰς γενικῶς, πῶς ἔκαμεν ἁμαρτίαν σαρκικήν, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος νὰ εἰπῇ, πορνείαν, ἢ μοιχείαν, ἢ ἄρσενοκοιτίαν· καὶ ἢ μὲ λαϊκὸν πρόσωπον, ἢ μὲ Ἱερωμένον, ἢ μὲ Μοναχόν, ἢ μὲ ξένον, ἢ συγγενές· διατὶ μὲ ἄλλον τρόπον δὲν ἡμπορεῖ νὰ διορθωθῇ ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν καθὼς πρέπει. Ὅθεν ἐκεῖνο, ὁποῦ λέγει ὁ τῆς Κλίμακος (Λόγος εἰς τὸν Ποιμένα), ὅτι τὰ σαρκικὰ ἁμαρτήματα δὲν πρέπει νὰ τὰ ἐξαγορεύῃ κατ' εἶδος, τοῦτο λέγω, πρέπει νὰ προσδιορισθῇ· ὅτι δηλαδὴ νὰ μὴ τὰ ἐξαγορεύῃ κατ' εἶδος εἰς τὸν Θεόν, ὡς λέγει καὶ ὁ Ἀββᾶ Μάρκος, ὡς ἐμπροσθεν θέλει εἰπόμεν, ἀλλ' εἰς τὸν Πνευματικόν, διὰ νὰ μὴν εὐρεθῇ ὁ Θεὸς Ἰωάννης ἐναντίος εἰς τὸν ἐαυτὸν του, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ὁποῦ διδάσκουν νὰ γίνεταί κατ' εἶδος ἡ πρὸς τὸν Πνευματικὸν ἐξομολόγησις.

(2) Πρέπει νὰ ἐξετάζεται ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἡμαρτεν ὁ ἁμαρτωλός, καὶ ὁ τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον ἔκαμε τὴν ἁμαρτίαν· διατὶ τὰ περιστατικὰ αὐτὰ αὐξάνουν, ἢ ὀλιγοστεύουν τὸ βᾶρος, καὶ ἐπιτίμιον τοῦ ἁμαρτήματος· καὶ διατὶ, ἂν αὐτὰ δὲν ἐξομολογηθῶν ἐδῶ, τότε ἔχουν νὰ φανερωθῶν ἐκεῖ, κατὰ τὸν Ὡσηὲ λέγοντα· « Νῦν ἐκύκλωσαν αὐτοὺς τὰ διαβούλια αὐτῶν » (ζ'. 2)· καὶ κατὰ τὸν μέγαν Βασιλείον λέγοντα· « Ὁφόμεθα ἅμα πάντα οἰονεῖ παρε-

ραις· και εις ποίαν Ἐντολήν ἀπὸ τὰς δέκα ἔσφαλε· μιμούμενος κατὰ τοῦτο και σὺ τὸν δίκαιον Ἰώβ, ὁποῦ ἐρεύνα ἐπιμελῶς και ἐξιχνίαζε κάθε κρίσιν, ὁποῦ δὲν ἤξευρε· «Δίκην δὲ ἦν οὐκ ἤδειν, ἐξιχνίασα» (κθ'. 16).

Ὅταν δὲ ἀκούης νὰ προφασίζεσαι ὁ μετανοῶν, πῶς ὁ δεῖνα, και ὁ δεῖνα ἔγεινεν αἴτιος, και ἔκαμεν αὐτὸ τὸ κακόν, καθὼς μάλιστα συνειθίζουσι αἱ γυναῖκες νὰ λέγουσι αὐτὰς τὰς προφάσεις, εἰπέ του Πνευματικέ· «Τέκνον, ἐδῶ ἤλθες νὰ εἰπῆς τὰς ἀμαρτίας τὰς ἐδικὰς σου διὰ νὰ συγχωρηθῆς, και ὄχι τὰς ἀμαρτίας τῶν ἄλλων, διὰ νὰ ἀμαρτήσης περισσώτερον, πίπτωντας εἰς κατάκρισιν».

Ποίους, και πῶς πρέπει νὰ ἐρωτᾷ ὁ Πνευματικός.

Εὰν δὲ τινὰς, ἢ ἀπὸ ἀγνωσίαν και ἀπαιδευσίαν του, ἢ ἀπὸ ἐντροπήν του, δὲν θέλῃ νὰ εἰπῆ πρῶτος και ἀφ' ἑαυτοῦ του τὰς ἀμαρτίας του, τότε ἀναγκάζεσαι Πνευματικέ, νὰ τὸν ἐρωτᾷς σὺ πρῶτος περὶ τῶν ἀμαρτιῶν του, και ἐκεῖνος νὰ ἀποκρίνεται, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος· «Ὁ ἐπιμελής ἐρευνητὴς και λεπτὸς ἐξεταστής, σαφῶς και οἰοῦναι πανούργως ἐρωτᾷ τὸν μετανοοῦντα, ὁ τυχὸν ἡγνῶει, ἢ δι' αἰδῶν βούλεται κρύψαι». Νὰ τὸν ἐρωτᾷς δέ, ἂν ἐπραξε κανένα ἀπὸ τὰ ἐπτὰ θανάσιμα ἀμαρτήματα, ἢ ἀπὸ τὰ βλαστάρια τῶν θανασίμων, ἢ ἀπὸ τὰ συγγνωστά, ἢ τὰ ἐγγὺς τῶν θανασίμων, ἢ συγγνωστῶν. Ὅμοίως νὰ τὸν ἐρωτᾷς, και ἂν ἔσφαλεν εἰς κάμμιν ἀπὸ τὰς δέκα Ἐντολάς, ἀπαριθμῶν κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτά, καθὼς ὀπισθεν τὰ ἐτάξαμεν.

Ἐστώτα ἡμῖν τὰ ἔργα διὰ τῆς μνήμης, και φαινόμενα ἀντιπρόσωπα τῇ διανοίᾳ ἡμῶν μετὰ τῶν ἰδίων τύπων ὡς ἕκαστον πέπρακται, ἢ ὡς λελάθηται» (Ἑρμην. εἰς τὸν Ἡσαΐαν· ὁράσει γ'. Τόμ. β'). Ὅθεν δὲν εἶναι ἐμποδισμένον, ἐὰν θελήσῃ τινὰς νὰ ἐξομολογηθῆ τὰς ἀμαρτίας του μετὰ ὅλους τοὺς τρόπους, ὁποῦ τὰς ἔκαμε, διὰ περισσοτέραν κατασχύνην του, και διὰ ἐλάφρωσιν τῆς συνειδήσεώς του περισσοτέραν, και μάλιστα διὰ νὰ λάβῃ πληροφορίαν εἰς τὴν ψυχὴν του, ὅτι δὲν ἔχει πλέον νὰ θεατρισηθῆ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ὁ ἐξομολογηθεὶς τρόπος τῆς ἀμαρτίας του. Διὰ τοῦτο, ἂν εὑρεθῆ ποτὲ τοιοῦτος θερμὸς μετανοῶν, πρέπει ὁ Πνευματικὸς νὰ κάμῃ ὑπομονήν, και νὰ ἀκούσῃ τὰς ἀμαρτίας του, κἂν και ἦναι αἰσχυραί. Ἄγχαλλὰ και λέγουσι τινές, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐξομολογοῦνται τὰ σαρκικὰ μετὰ ὅλους τοὺς τρόπους, ὁποῦ ἐπράχθησαν, διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον τοῦ Πνευματικοῦ· και μάλιστα ὅταν εἶναι γυναῖκες ἢ ἐξομολογούμεναις, και ὅταν οἱ ταῦτα ἐξομολογούμενοι, τὰ λέγουσι, ὄχι διὰ κατασχύνην τους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀπαιδευσίαν και βαρβαρότητα τους, χωρὶς νὰ δείχνουσι κάμμιν κατάνυξιν, τὸ ὁποῖον ὁμολογοῦμεν και ἡμεῖς, ὅτι εἶναι ἀληθές· διὸ και πρὸς τοὺς τοιοῦτους πρέπει νὰ λέγῃ ὁ Πνευματικὸς, φθάνει τέκνον, δὲν κάμνει χρεῖαν.

Πρόσεχε όμως, Πνευματικέ, νά μὴν ἐρωτᾷς πῶς ὀνομάζονται τὰ κύρια ὀνόματα τῶν προσώπων ἐκείνων, μὲ τὰ ὅποια ἤμαρτεν ὁ ἐξομολογούμενος· διατί κοντὰ ὅπου εἶναι τοῦτο περιττόν, πρὸς τούτοις κάμνεις καὶ τὸν ἁμαρτωλὸν νά ὑποπτεύεται κατὰ σοῦ, ὅτι εἶσαι περιεργός, ὡς λέγει ὁ ῥηθεὶς Μητροφάνης. Συμβουλευοῦν δὲ μερικοί, ὅτι εἶναι πολλὰ συμφέρον, ἂν τὰς ἐρωτήσεις ὅπου ἔχεις νά κάνης, τὰς προφέρης μὲ ἓνα τέτοιον τρόπον· Τέκνον, μήπως ἐφόνευσες; μήπως ἐκλεψες; μήπως ἐπόρνευσες κτλ. ὥστε ὅπου ὁ μετανοῶν ἄλλο νά μὴν ἔχη νά ἀποκρίνεται, παρά, ναὶ Πάτερ, διατί μὲ τοῦτο τὸ σχῆμα τοῦ λόγου, εὐκόλως καὶ χωρὶς ἐντροπὴν δύναται νά φανερώσῃ τὰς ἁμαρτίας του ὁ ἁμαρτωλός.

Πῶς πρέπει νά φέρεται ὁ Πνευματικὸς μὲ τοὺς ἐντροπαλοὺς.

Μεγάλην τέχνην, καὶ φρονιμάδα πρέπει νά μεταχειρίζεσαι, Πνευματικέ, μὲ τούτους, ὅπου διὰ ἐντροπὴν, ἢ δὲν ἐξομολογοῦνται ὀλότελα τὰς ἁμαρτίας των, ἢ τὰς ἐξομολογοῦνται μισάς, καὶ ἔχι ὀλοκλήρους· μερικαῖς φοραῖς ἀπὸ τὴν μικρὰν ἁμαρτίαν, ὅπου αὐτοὶ σοῦ ἐξομολογοῦνται πρέπει σὺ ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον ἐρευνῶντας, νά εὕρης τὴν μεγαλητέραν· λόγου χάριν, ἂν ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς σοῦ ἐξομολογήθῃ μόνον, πῶς εἶδεν ἓνα πρόσωπον, καὶ συνωμίλησε μὲ αὐτὸ ἐρωτικῶς, σὺ μὲ εὐμορφον τρόπον πρέπει νά τοῦ εἰπῆς τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς, ὅπου ἀπὸ τοῦτο τοῦ ἠκολούθησαν· ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς, τὴν συγκατάθεισιν· καὶ ἀπὸ τὴν συγκατάθεισιν τὴν πράξιν· καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸν Ἰεζεκιὴλ ἀπὸ μίαν μόνην τρύπαν, ὅπου ἐφαίνετο εἰς τὸν τοῖχον, νά σκάψῃ καὶ νά εὕρῃ θύραν, καὶ ἀπὸ τὴν θύραν νά ἐμβῇ νά ἰδῇ ἐκεῖ μέσα πολλὰ κεκρυμμένα εἶδωλα καὶ βδελύγματα· «Καὶ ἰδοῦ, ὅπῃ μία ἐν τῷ τοίχῳ, »καὶ εἶπε πρὸς με· Ὡρῆξον· καὶ ὦρξα, καὶ ἰδοῦ θύρα· »καὶ εἶπε πρὸς με· Εἰσελθε καὶ ἰδὲ τὰς ἀνομίας, ἃς οὗτοι ποιοῦσι· καὶ »εἰσήλθον καὶ εἶδον, καὶ ἰδοῦ μάταια βδελύγματα» (ἡ΄. 7)· πρέπει ὁμοίως νά προσέχης καλῶς Πνευματικέ, μήπως καὶ διδάξῃς κἀνένα καθαρὸν, τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην, ὅπου δὲν ἤξευρε.

Ποίους πρέπει νά ἐλέγχῃ ὁ Πνευματικὸς, καὶ πότε, καὶ πῶς.

Ἄν εἶναι καλόν, Πνευματικέ, οὔτε τὸ νά μὴ ἐλέγχῃς κἀνένα, οὔτε πάλιν τὸ νά ἐλέγχῃς ὅλους ἐπίσης· διατί οἱ σοφοὶ καὶ πεπαιδευμένοι ὠφελοῦνται ἀπὸ τοὺς ἐλέγχους· «Ἐὰν γὰρ ἐλέγχῃς, »ἄνδρα φρόνιμον, νοήσει αἴσθησιν» (Παροιμ. ιθ΄. 25). Ἄλλὰ καὶ οἱ μετὰ ἀυθαδείας καὶ σκληροκαρδίας ἐξομολογούμενοι, ἐλέγ-

χοις χρειάζονται, κατὰ τὸ « Ἐλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως » (πρὸς Τίτ. α΄. 13). Οἱ δὲ ἀπαιδευτοὶ δὲν εἶναι δεκτικοὶ ἐλέγχων· « Οὐκ ἀγαπήσει γὰρ φησὶν ἀπαιδευτὸς τοὺς ἐλέγχοντας αὐτόν » (Παροιμ. ιε΄. 12)· οὔτε οἱ δειλοί, διὰ νὰ μὴ πέσουν εἰς ἀπόγνωσιν ἀπὸ τὸν φόβον τοὺς· οὔτε οἱ μὲ κατάνυξιν ἐξομολογούμενοι· διατὶ αὐτοὶ ἐλέγχους δὲν χρειάζονται, ἀλλὰ μᾶλλον παρηγορίαν· οὔτε οἱ ἀξιωματικοί, κατὰ τὸ « Πρεσβυτέρφ ἢ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα » (α΄. πρὸς Τιμόθ. ε΄. 1). Κάποτε δὲ χρειάζονται ἐλέγχους καὶ οἱ ἀξιωματικοί, μεμιγμένους ὁμοῦ μὲ κάποιους ἑπαίνοους, καθὼς κάμνει ὁ Θεὸς εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν μὲ τοὺς Ἐπισκόπους τῶν ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀσίας (Ἀποκάλ. β΄. 3).

Πρέπει ὁμοῦ νὰ ἐλέγχῃς Πνευματικέ, κατ' ὀλίγον ὀλίγον, καθὼς ἐλέγχει καὶ ὁ ἴδιος Θεός, ὡς γέγραπται « Τοὺς παραπίπτοντας κατ' ὀλίγον ἐλέγχεις » (Σοφ. β΄. 2)· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, οἱ ἐλεγχοί σου πρέπει νὰ ἦναι πάντοτε μεμιγμένοι μὲ τὴν γλυκύτητα καὶ πραότητα καθὼς παραγγέλλει ὁ Παῦλος· « Ἐν πραότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους· μήποτε δῶ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν » (β΄. πρὸς Τιμόθ. β΄. 25). Ὁ ἀρμόδιος δὲ καιρὸς τῶν ἐλέγχων εἶναι, ἀφ' οὗ ἐξομολογηθῇ ὁ ἁμαρτωλός· καὶ ἀπλῶς, ἀφ' οὗ ξεσκοτισθῇ ὀλίγον καὶ ξεμεθύσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν (1).

(1) Ἐν τῷ βιβλιαρίῳ τοῦ, Πνευματικὸς Διδασκόμενος, ἀναγινώσκωμεν, ὅτι ἓνας Ἄρχων, ἐπειδὴ συνουρισκετο μὲ μίαν τοῦ δούλην πολὺν καιρόν, ἐπάσχισαν πολλοὶ Πνευματικοὶ νὰ τὸν διορθώσουν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν. Τέλος, εὗρέθη ἓνας ἔμπειρος Πνευματικὸς, καὶ μὲ τοιαύτην μέθοδον τὸν ἐδιόρθωσεν. Ἐν πρώτοις τὸν εἶπεν· ἤξεύρω ὅτι οἱ πρώτοί σου Πνευματικοὶ ἐστάθησαν αὐστηροί, καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ σέ συγχωρήσουν· ἀλλ' ἐγὼ θέλω κάμει τὸ ἐναντίον, μόνον ἂν μοῦ ὑποσχεθῇς νὰ μακρύνῃς ἀπὸ τὴν γυναῖκα εἰς δεκαπέντε ἡμέρας μόνον. Μὲ πολλήν του βίαν τοῦ τὸ ὑπέσχεθῃ ὁ Ἄρχων. Ὑπάγε λοιπόν, τοῦ λέγει ὁ Πνευματικὸς, κάθου εἰς τὸ χωρίον σὺ δεκαπέντε ἡμέρας, καὶ ἡ γυναῖκα ἄς μείνῃ εἰς τὸ σπῆτι· μετὰ τὰς δεκαπέντε ἡμέρας βλέπωντάς τον ὁ Πνευματικὸς νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτόν μὲ τόσῃν χαρᾶν, ὡσάν νὰ ἤθελε λάβει τὸν στέφανον τῆς παρθενίας τοῦ λέγει· ἐπειδὴ καὶ σέ βλέπω τέκνον, πῶς δύνασαι νὰ ἀντιπολεμῇς τὸ πάθος ἧθελα σοῦ δώσει τὴν συγχώρησιν· ἀλλὰ διὰ νὰ λάβω ἀκόμη περισσοτέραν πληροφορίαν καὶ δοκιμὴν τῆς μετανοίας σου, ἄς προσμείνωμεν ἀκόμη ἄλλας δεκαπέντε ἡμέρας, καὶ ἡ μὲν δούλη ἄς ὑπάγῃ εἰς τὸ χωρίον, καὶ σὺ κάθισον εἰς τὸ σπῆτι σου· ὕστερα δὲ ἀπὸ τὰς τριάντα ἡμέρας βλέπωντάς τον ὁ Πνευματικὸς, ὅπου ἦλθεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, τότε ἄρχισε νὰ τὸν ἐλέγχῃ, παρασταίνωντάς του μὲ λόγια ζωντανὰ τὸ σκάνδαλον, ὅπου ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον, τὴν φοβερὰν ἀγανάκτησιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκίνησε τὸν Θεὸν κατεπάνω του, τὴν αἰωνιότητα τῆς κολάσεως, καὶ τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, ὅπου τὸν ὑπέφερε τόσον καιρόν· μὲ αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια τὸν ἔκαμε καὶ ἀφέθη ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ὑπανδρεύθη μὲ μίαν ὁμοίαν του εὐ-

Πῶς πρέπει νὰ οικονομηῇ ὁ Πνευματικὸς
τοὺς ἔχοντας λογισμοὺς βλασφημίας καὶ ἀπορίας.

Εάν τύχη νὰ ἐξομολογήσης τινὰς ἔχοντας λογισμοὺς βλασφημίας, ἢ τινὰς, ὅπου νὰ ἔχουν πάντοτε ἀπορίας καὶ φόβους εἰς τὸν λογισμὸν τοὺς, ἢ διὰ τὴν ὑγίαν καὶ ζωὴν τοὺς, ἢ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς τοὺς· εἰς μὲν τοὺς πρώτους λέγε νὰ καταφρονοῦν τὰς βλασφημίας αὐτάς, καὶ νὰ μὴ τὰς στοχάζωνται ὁλότελα διὰ ἀμαρτίαν· ἐπειδὴ δὲν εἶναι γέννημα ἐδικὸν τοὺς, ἀλλὰ τοῦ μισοκάλου διαβόλου· ἢ καὶ νὰ ἀντιλέγουν εἰς τοὺς βλασφήμους αὐτοὺς λογισμοὺς μὲ τούτα τὰ λόγια· «Ἵπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ· ὅτι ἐγὼ »Κύριον τὸν Θεὸν μου προσκυνήσω, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσω· ἐπὶ δὲ »τὴν κεφαλὴν σου ἐπιστρέφει ὁ πόνος καὶ ἡ βλασφημία σου ἐν τῷ νῦν »αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι»· καθὼς σοφῶς συμβουλευεὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος ἐν τῷ κατὰ βλασφημίας Λόγῳ χγ' (1). Εἰς δὲ

γενῆ γυναῖκα. Βλέπεις, ὦ Πνευματικέ, πόσον ἰσχυρὰν οἱ ἔλεγοι ἐν καιρῷ ἀρμοδίῳ λεγόμενοι; Αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς διορθώσεως ἄς ἦναι παράδειγμα καὶ εἰς τοῦ λόγου σου, μόνον διὰ τὸν ἀρμοδίον καιρὸν τῶν ἐλέγχων, καὶ μόνον διὰ τὴν ἀναβολὴν καὶ ἀργοπορίαν τῆς συγχωρῦσεως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διὰ τὰ ἄλλα· ἐπειδὴ ὁ Πνευματικὸς ἐκεῖνος ἔπρεπε πρῶτον νὰ μὴ δώσῃ ἄδειαν εἰς τὸν Ἄρχοντα νὰ πάρῃ γυναῖκα ἄλλην ὁμοίαν τοῦ εὐγενῆ, ἀλλὰ ἐκείνην τὴν ἰδίαν, ὅπου ἔφθειρε, κἂν καὶ ἦτον δούλη καὶ πενιχρά, καθὼς διορίζει ὁ ἔζ'. Κανὼν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Καὶ δευτέρον, ἔπρεπε νὰ κανονίσῃ τὸν Ἄρχοντα ἐκεῖνον, τέσσαρας χρόνους νὰ μὴ κοινωνήσῃ διὰ τὴν πορνείαν καὶ φθορὰν, ὅπου ἔκαμε πρὸ τοῦ γάμου εἰς τὴν γυναῖκά του, καθὼς διορίζουν ὁ κβ' καὶ κέ. Κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

(1) Τρία καθολικὰ βότανα ἠμπορεῖς νὰ μεταχειρισθῆς, Πνευματικέ, διὰ νὰ ἰατρεύῃς ἐκείνους ὅπου ἔχουν λογισμοὺς βλασφημίας· α'. νὰ λέγῃς εἰς αὐτοὺς νὰ μὴν ὑπερηφανεύωνται, ἢ νὰ περιεργάζωνται τὰ τῆς Πίστεως Μυστήρια, οὔτε νὰ καταφρονοῦν, καὶ νὰ κατακρίνουν τὸν ἀδελφόν τοὺς, διατὶ γράφει τὸ Γεροντικόν, καὶ ὁ Σιναΐτης Ἀναστάσιος, ὅτι ὁ λογισμὸς τῆς βλασφημίας γεννᾶται ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν, καὶ περιέργειαν, καὶ ἀπὸ τὴν καταφρόνησιν, καὶ κατὰκρισιν· ἀλλὰ νὰ τοὺς συμβουλευῇς νὰ ἦναι ταπεινοί, ἀπλοῖ, καὶ ἀπεριέργοι, ἀκολουθοῦντες εἰς τὴν πίστιν, ὅπου τοὺς παρέδωκεν ἡ Ἐκκλησία, ὡσάν κτήνη, ὡς λέγει ὁ Δαυὶδ· «Κτηνώδης ἐγεννήθην παρὰ σοί» (Ψαλ. 72), καὶ νὰ μὴ θέλουν νὰ ἔρευνοῦν τὰ ὑπὲρ τὴν δύναμίν τοὺς· β'. νὰ λέγῃς εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ λυπεῦνται τελείως, ὅταν τοὺς ἔρχωνται οἱ βλασφημοὶ λογισμοί, οὔτε νὰ ταράττωνται ὁλότετρα, καὶ νὰ φοβοῦνται, πῶς τάχα ἔχουν ἀπὸ τοῦτο νὰ κολασθοῦν· πρῶτον, διατὶ οἱ λογισμοὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι ἰδικὸν τοὺς γέννημα, οὐδὲ προέρχονται εἰς αὐτοὺς ἐξ οικείας θελήσεως, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν φθόνον τοῦ διαβόλου, καθὼς λέγει ὁ Ἅγιος Μάξιμος, καὶ ὁ ἐνωτέρω Ἀνα-

τοὺς ἔχοντας ἀμφιβολίας παντοτεινάς, γενομένας, ἢ ἀπὸ μίαν μελαγχολίαν καὶ ὑποχονδρίαν, ἢ ἐκ τοῦ διαβόλου κατὰ δοκιμὴν, ἢ παραχώρησιν Θεοῦ, εἰς τοὺτους λέγω, εἰπέ α'. νὰ προσεύχωνται συνεχῶς εἰς τὸν Θεόν, β'. νὰ μὴ πιστεύσουν εἰς τοὺς λογισμοὺς τοὺς, ἀλλὰ νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς ἐκεῖνα, ὅπου τοὺς λέγεις σύ· καὶ γ'. ἂν σοῦ

στάσιος. "Ὅθεν διατὶ νὰ λυποῦνται διὰ μίαν ἀμαρτίαν ξένην, καὶ ὄχι ἰδικήν τοὺς ; διὰ μίαν ἀμαρτίαν προερχομένην ἐκ τοῦ διαβόλου, καὶ ὄχι ἀπὸ λόγων τῶν ; ἀκούσιον, καὶ ὄχι ἐκούσιον ; μισουμένην, καὶ ὄχι ἀγαπωμένην ; ἐτὶ δ' Ἀβὰς Παμβῶ πολεμηθεὶς μίαν φορὰν ἀπὸ τὸν δαίμονα τῆς βλασφημίας, καὶ παρακαλῶντας τὸν Θεὸν διὰ τοῦτο, ἤκουσεν ἄνωθεν θείαν φωνήν, ὅπου τοῦ ἔλεγε· « Παμβῶ Παμβῶ, μὴ ἀθύμει ἐπὶ ἀλλοτρίᾳ ἀμαρτίᾳ· ἀλλὰ περὶ τῶν »σῶν φρόντισον πράξεων» (Εὐεργετ. σελ. 722).

Δεύτερον δὲν πρέπει νὰ λυποῦνται, διατὶ οἱ βλάσφημοι αὐτοὶ λογισμοὶ δὲν πολεμοῦσι μόνον αὐτούς, ἀλλὰ ἐπολέμησαν καὶ ἄλλους πολλοὺς δικαίους ἄνδρας καὶ ἠναρέτους, καθὼς βλέπομεν εἰς τὸ Γεροντικόν, εἰς τὸν Εὐεργετινὸν (Βιβλ. γ'. ὑπόθεσ. κθ'). καὶ εἰς τὸν Ἅγιον Μελέτιον τὸν Ὁμολογητήν. Τί λέγω δικαίους καὶ ἠναρέτους ; αὐτοὶ ἐπολέμησαν ἀκόμη καὶ Ὁμολογητάς, καὶ Μάρτυρας. Καὶ βεβαιοῦσι τοῦτο, ὅτι ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Πέτρος ὁ Ἀλεξανδρείας, καὶ ὁ Ὁμολογητὴς Θεῖος Παφνούτιος οἱ ὁμοιοπαθόντες, καὶ παρ' ἀλλήλων θεραπευθέντες· ἐνοχληθεὶς γὰρ ποτε ἀπὸ τὸν δαίμονα τοῦτον τῆς βλασφημίας ὁ Ἅγιος Πέτρος, ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὸν Θεῖον Παφνούτιον, ὅς τις καὶ αὐτὸς τοῦ ἐδιηγῆθη, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν αὐτὸν τῆς ὁμολογίας του, ὅταν ἐβασανίζετο τὸ σῶμά του μὲ διάφορα βασανιστήρια ἀπὸ τοὺς τυράννους, καὶ κατεκκίετο ἀπὸ τὴν φωτίαν, τότε ὁ δαίμων τῆς βλασφημίας, ἀπὸ μέσθ του ἔλεγε βλασφημίας κατὰ τοῦ Θεοῦ· « Ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὁμολογίας μου, ἐν αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ, ἠνίκα βασάνοις διαφόροις καὶ δειναῖς τῷ σῶμά μου κατεξέετο, καὶ πυρὶ κατεκκίετο, ὁ δαίμων ἐνδοθέν μου βλασφημίας κατὰ Θεοῦ ἐφθέγγετο » (Εὐεργ. αὐτόθ.) Λοιπὸν, ἂν τοιοῦτους Ἅγίους ὁ δαίμων τῆς βλασφημίας ἐπολέμησε, διατὶ αὐτοὶ νὰ λυποῦνται πῶς πολεμοῦνται ἀπὸ αὐτόν, καὶ νὰ φοβοῦνται τόσον καὶ νὰ ἀπογινώσκωνται, ὡσάν νὰ ἦσαν οἱ ἀμαρτωλότεροι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ;

Τρίτον, δὲν πρέπει νὰ λυποῦνται, ἀλλὰ μάλιστα καὶ νὰ χαίρουν διὰ τοὺς λογισμοὺς αὐτοὺς τῆς βλασφημίας· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον, ὁ μὲν διάβολος πολεμεῖ μὲ τοὺς λογισμοὺς αὐτοὺς, νὰ τοὺς ἐμποδίζῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, νὰ τοὺς ψυχραίνῃ εἰς τὴν πίστιν, καὶ νὰ τοὺς ἀποκόπη ἀπὸ τὴν συνήθη πρὸς τὸν Θεὸν προσευχήν, αὐτοὶ δὲ ἀντιπολεμοῦντες τὸν διάβολον, καὶ μὴ ἐμποδιζόμενοι ἀπὸ τὰς ἀρετάς, βεβαιότεροι καὶ δοκιμώτεροι γίνονται εἰς τὴν πίστιν, καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐτὶ νικῶσι, στεφανοῦνται, καὶ σφάττουσι τὸν διάβολον μὲ τὴν ἰδίαν του μάχαιραν· γ'. δὲ καὶ τελευταῖον λέγε, Πνευματικέ, εἰς τοὺς ἔχοντας λογισμοὺς βλασφημίας, νὰ τοὺς καταφρονοῦν ὡσάν γαυγίσματα κυναρίων, καὶ τελείως νὰ μὴ μετροῦν πῶς εἶναι ἀμαρτία οἱ τοιοῦτοι λογισμοί. Ἐπειδὴ, καθὼς οἱ Θεοὶ Πατέρες λέγουν,

ἦναι δυνατόν νά τοὺς δίδῃς ἐγγράφως τὸν Κανόνα, ὅπου ἔχεις νά τοὺς διορίσης· διατί αὐτοὶ μὲ τὸ νά εὐρίσκωνται πάντοτε εἰς ἀπορίας, μόλις ἤμποροῦν νά πιστεύσουν ἐκεῖνο ὅπου βλέπουν γεγραμμένον. Περὶ τούτων δρα σελ. 245 τοῦ, Πνευματικὸς Διδασκόμενος.

Ποίων πρέπει νά ἀναβάλλῃ τὴν ἐξομολόγησιν.

Εάν τύχῃ κἀνένας ἀπὸ τοὺς ἐξομολογουμένους σοι νά μὴν ἦναι ἐπιμασμένος διὰ νά ἐξομολογηθῇ, μήτε νά ἔκαμεν ὀλότελα προτοῦ κάμμιαν ἔρευναν τῶν ἀμαρτιῶν του· ἢ κἀνένας ὅπου νά λέγῃ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας κακίας του, χωρὶς κάμμιαν λύπην καὶ κατάνυξιν, ἀλλὰ μὲ τόσῃν αὐθάδειαν, ὡσάν νά διηγῆται τινὰς τὰς ἀρετάς του· ἢ κἀνένας ὅπου δὲν ἐφύλαξε τὰς προτέρας ὑποσχέσεις, ὅπου ἔδωκεν, ἀλλὰ ἐφάνῃ ψεύστης μίαν καὶ δύο φοραῖς· ἢ κἀνένας, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπόθεσις καὶ ἡ ἀμαρτία εἶναι ἐμπερδευμένη καὶ δυσκολοδιόρθωτος, καὶ οὔτε εἰς τοὺς Κανόνας καθαρὰ περιέχεται· εἰς τούτους, λέγω, καὶ τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, δὲν πρέπει, Πνευματικέ, οὔτε νά διαβάζῃς παρευθὺς συγχωρητικὴν Εὐχὴν, οὔτε πάλιν νά τοὺς ἀποβάλλῃς τελείως· ἀλλὰ νά ἀναβάλλῃς τὸν καιρὸν τῆς συγχωρήσεώς τους, λέγων πρὸς τὸν καθ' ἕνα ἐξ αὐτῶν·

« Ὑπαγε τέκνον μου κατὰ τὸ παρόν, καὶ πάλιν νά μεταγυρίσης » τὴν τάδε ἡμέραν, διὰ νά στοχασθῶ καλῆτερα καὶ ἐγώ »· δοὺς αὐτῷ νά κάμῃ ἐν τῷ μεταξὺ καιρῷ καὶ κάποιον Κανόνα νηστείας, ἢ γονυ-

καὶ καθὼς ἡ πείρα μᾶς διδάσκει ἢ καθημερινή, ἄλλο μεγαλύτερον καὶ δυνατότερον ἄρμα δὲν εὐρίσκεται, ὅπου νά νικᾷ καὶ νά ἀφανίζῃ, ὄχι μόνον τοὺς βλασφήμους λογισμοὺς, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς πονηροὺς, καὶ αἰσχροὺς, ὡσάν ἢ καταφρόνησις, καὶ ἀψηφισία. Διατί ὁ διάβολος καυχᾶται καὶ ἔχει ὡς νίκην μεγάλην, ὄχι μόνον τὸ νά μᾶς κάμῃ νά λυπούμεθα, καὶ νά ταραπτώμεθα ἀπὸ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς του, ἀλλὰ καὶ τὸ νά μᾶς κάμῃ κἂν νά γυρίσωμεν εἰς αὐτοὺς τὸ μάτι τοῦ νοὸς μας, νά τοὺς στοχασθῶμεν, καὶ νά τοὺς ψηφίσωμεν· ὅθεν εἶναι γεγραμμένον περὶ αὐτῶν· « Ἡμεῖς οὖν ἀδελφοὶ καταφρονήσωμεν τοῦ » ἐχθροῦ τῆς βλασφημίας, ὡς ἀλλοτρίου ἡμῶν, καὶ οὕτω διὰ τῆς ἐξουδενώσεως δυνησόμεθα ἀπαλλαγῆναι αὐτοῦ Θεοῦ χάριτι· οὐ γὰρ ἄλλως αὐτοῦ » περιγενέσθαι ἰσχύσωμεν » (Εὐεργ. αὐτόθι).

Ἐάν δὲ μὲ ὅλα ταῦτα δὲν δυνήθῃς νά παρηγορήσης, Πνευματικέ, τοὺς ἔχοντας λογισμοὺς βλασφημίας, καὶ νά τοὺς ξεφοβίσῃς, μεταχειρίσου καὶ ταύτην τὴν αἰσθητὴν μέθοδον, ὅπου ἔκαμῃ ποτε εἰς τοὺς τοιούτους ἕνας ἔμπειρος Πνευματικὸς. Εἰπέ εἰς τὸν ἐνοχλούμενον ἀπὸ τὸν δαίμονα τῆς βλασφημίας νά βάλῃ τὴν χεῖρά του ἐπάνω εἰς τὸν τράχηλόν σου, καὶ τοῦ ποιήσαντος, εἰπέ του· « Τέκνον ἄς ἦναι ἐπάνω εἰς τὸν τράχηλόν μου ἡ ἀμαρτία σου αὕτη, καὶ » σὺ ἀμερίμνησον ».

κλισίας, ἢ ἐλεημοσύνης· διατί τοιοῦτοτρόπως ἤμπορεῖ καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του καλῆτερα, ἐλεγχόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, καὶ σὺ ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ νὰ προστρέξῃς α'. εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς προσευχῆς, λέγων μὲ τὸν Βασιλέα Σολομῶντα· «Θεὲ καὶ Κύριε »τοῦ ἐλέους, δός μοι τὴν τῶν σῶν θρόνων πάρεδρον σοφίαν, ἵνα συμπαροῦσά μοι κοπιᾶσῃ» (Σοφ. θ'. 4, 10)· καὶ μὲ τὸν βασιλέα Ἰωσαφάτ· «Οὔτε οἶδαμεν τί ποιήσωμεν αὐτοῖς, ἀλλ' ἢ ἐπὶ σοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν» (β'. Παραλειπ. κ'. 12)· β'. νὰ προστρέξῃς πρὸς τὸν Ἀρχιερέα σου, ὡς λέγει ὁ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (Κεφ. σμθ'), καὶ ὁ Χρυσάνθος (Σελ. νθ' τοῦ Συνταγματίου), καὶ Νικηφόρος ὁ Χαρτοφύλαξ πρὸς Θεοδοσίον Ἐγκλειστον (Σελ. 343. Τοῦ Νομίμου Γραικορωμαϊκ.), καὶ πρὸς ἄλλους ἐμπείρους τῶν τοιούτων ἀν ἦναι παρόντες κοντά, ἢ διὰ γραμμάτων ἀν ἦναι ἀπόντες μακρὰν (μὴ φανερόντων τὸ κύριον ὄνομα τοῦ προσώπου). διὰ νὰ μάθῃς ἀπ' αὐτοὺς τί πρέπει νὰ κάμῃς.

Διατί ἤξευρε καλῶτατα, Πνευματικέ, πῶς ἄλλο κάνένα δὲν εἶναι τόνσον συμφέρον καὶ καρποφόρον εἰς τὸ ἐπάγγελμά σου, ὡσάν τὸ νὰ ἀναβάλλῃς καὶ νὰ ἀργοπορῆς τὸν καιρὸν τῆς συγχωρήσεως· καθὼς ὅλοι κοινῶς οἱ Πνευματικοὶ τὸ συνομολογοῦν μὲ τὴν καθημερινὴν δοκιμὴν.

Ἔστι δὲν πρέπει νὰ ἐξομολογῇ ὁ Πνευματικὸς
τοὺς συναιτίους τῆς αὐτῆς ἁμαρτίας.

Εὰν (ὁ Θεὸς φυλάξῃ) κάμῃς μὲ κάνένα ὑποκείμενον κάμμίαν συγγνωστήν ἁμαρτίαν, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἐξομολογήσῃς σὺ Πνευματικέ, ἀλλὰ νὰ τὸ στέλλῃς εἰς ἄλλον Πνευματικόν· διατί, μὲ τὸ νὰ ἦσθε συναίτιοι καὶ οἱ δύο τῆς αὐτῆς ἁμαρτίας, οὔτε αὐτὸς ἔχει νὰ λάβῃ ἐντροπὴν εἰς τὴν ἐξομολόγησιν καὶ νὰ διορθωθῇ, οὔτε σὺ δύνασαι νὰ κανονίσῃς καὶ νὰ διορθώσῃς τὸν τοιοῦτον, καθὼς πρέπει· εἶπα δὲ συγγνωστήν ἁμαρτίαν, καὶ ὄχι θανάσιμον· διατί, ἀν πράξῃς τοιαύτην, καθήρεσαι ἐνταυτῷ καὶ ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην, καὶ ἀπὸ τὸ Πνευματικὸν ἐπάγγελμα, ὡς προείπομεν· καὶ ὄρα εἰς τὴν α'. Ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. Κεφαλαίου.

Πῶς πρέπει νὰ ἐξετάζῃ ὁ Πνευματικὸς
τοὺς μέλλοντας ἱερωθῆναι.

Οταν ἔλθῃ τινὰς πρὸς σὲ ζητῶν συμμαρτυρίαν νὰ ἱερωθῇ, ἀνοιξὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς σου καλῶς, καὶ ἐξέτασαι ὅλα τὰ βάθη τῆς καρδίας του μὲ περισσοτέραν ἐπιμέλειαν, ἀπὸ ὅσῃν μεταχειρίζεσαι εἰς

δλους τοὺς ἄλλους: «Ὡδε γάρ ἐστιν ἡ σοφία» (Ἄποκ. ιγ'. 18), καὶ ἐδῶ στέκεται ὀλη σου ἡ τέχνη καὶ σύνεσις.

Καὶ ἀφ' οὗ ἐρευνήσας, δὲν εὕρης εἰς αὐτὸν κανένα ἐμπόδιον τῆς Ἱερωσύνης Κανονικόν (1), πάλιν πρόσεχε νὰ μὴ τοῦ δώσης συμμαρτυρίαν παρευθὺς, ἀλλὰ ἀνάβαλλε τὸν καιρὸν, ἕως οὗ νὰ ἐρευνήσης καλῶς καὶ τοὺς ἄλλους, ὅπου τὸν συναναστρέφονται, καὶ ἤξεύρου τὴν πολιτείαν του, καὶ νὰ πληροφορηθῆς ἀπὸ αὐτούς: «Δεῖ γὰρ αὐτόν, καὶ μαρτυρίαν »καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἐξῶθεν» ὡς λέγει ὁ θεὸς Παῦλος (ἀ'. πρὸς Τιμόθεον γ'. 7) (2).

(1) Τὰ κανονικὰ ἐμπόδια τῆς Ἱερωσύνης περιέχουν πολλοὶ Κανόνες, μάλιστα δὲ δ' κα'. ξα' καὶ π' τῶν Ἀποστόλων. Ὁ ιζ'. τῆς α'. καὶ β'. Συνόδου· ὁ γ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ· ὁ ιβ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ· ὁ ι'. τῆς ἐν Σαρδικῇ· ὁ νθ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ· ὁ δ'. τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου. Ὁ δὲ Χρυσόστομος (Λόγ. β'. εἰς τὸν Ἰώβ) θέλει, ὅτι οἱ μέλλοντες ἱερωθῆναι πρέπει νὰ ἦναι ὄχι μόνον ἀνέγκλητοι (ἦγουν μὴ ὑποκειμενοὶ εἰς βαρείας ἀμαρτίας), ἀλλὰ καὶ ἀμειμπτοι, ἦτοι ἐλεύθεροι καὶ ἀπὸ τὰ παραμικρὰ ἀμαρτήματα. Ἄλλὰ καὶ ὁ θ'. καὶ ιθ'. τῆς α'. Συνόδου ὀρίζει νὰ ἦναι ἀμειμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι.

(2) Ὅρα καὶ τὸν ζ'. Κανόνα Τιμοθέου λέγοντα, ὅτι παρόντος τοῦ λαοῦ καὶ συμμαρτυροῦντος, πρέπει νὰ χειροτονεῦνται οἱ Ἱερεῖς· καὶ ὁ γ'. τῆς ζ'. Συνόδου λέγει, ὅτι ψηφίζονται καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ οἱ Διάκονοι· καὶ ὁ Χρυσόστομος (Ὁμιλ. ιη'. τῆς β' πρὸς Κορινθ.) λέγει, ὅτι ὀλη ἡ ἐξουσία τῆς ψήφου, δὲν πρέπει νὰ δίδεται εἰς τοὺς Ἱερωμένους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος κοινῶς, πρέπει νὰ ψηφίζονται οἱ λαμβάνοντες ἐξουσίαν πνευματικὴν· καὶ Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας λέγει, ὅτι οἱ λαοὶ ἐπιψηφίζονται τοὺς Ἱερωμένους (σελ. 1214 τοῦ α'. τόμου τῆς Ὀκτατεύχου). Αὐτὸ τοῦτο δηλοῦται καὶ ἀπὸ τὴν συνήθειαν, ὅπου ἕως τὴν σήμερον ἐπικρατεῖ, τὸ νὰ λέγη ὁ Ἀρχιερεὺς εἰς κάθε χειροτονίαν Πρεσβυτέρου καὶ Διακόνου: «Ψῆφος καὶ δοκιμασία ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν συμμαρτυρησάντων». Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ συμμαρτυρία ὀνομάζεται, διότι περιέχει ὄχι μόνην τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πνευματικοῦ (ἐπειδὴ μόνη αὐτὴ δὲν πιστεύεται, κατὰ τὸν ρμὰ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ), ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἀξιοπιστῶν ἀνδρῶν· ὅθεν καὶ ἐν τῷ Συνταγματικῷ τοῦ Χρυσάνθου (σελ. νη'.) γράφεται εἰς ἕνα Ἐνταλτήριον, ὅτι ὁ Πνευματικὸς πρέπει ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πολιτείαν καὶ συναναστροφὴν νὰ ἐξακριβῶνῃ τοὺς ζητοῦντας ἱερωθῆναι, τὴν ὀποίαν δηλαδὴ ἤξεύρου οἱ εἰδότες αὐτούς.

Ὁ Τύπος δὲ τῆς κανονικῆς συμμαρτυρίας γίνεται τοιοῦτοτρόπως.

«Οἱ τὰ θεῖα καλῶς διαταξάμενοι Θεοκῆρυκες Ἀπόστολοι, καὶ ὁ μετ' αὐ-
 »τοὺς τῶν Θεοφόρων Πατέρων σύλλογος, κανονικῶς ὄρισαν, μηδένα τοῦ θείου
 »βαθμοῦ τῆς Ἱερωσύνης καταξιῶσθαι δίχα πολλῆς ἐρεύνης καὶ ἀκριβοῦς ἐξε-
 »τάσεως, ἕνα μὴ ὑπὸ ἀνάξιον τὰ θειότατα τελεσιουργῶνται. Προσελθὼν τοίνυν
 »ἐμεῖο καὶ ὁ κατὰ πνεῦμά μοι υἱὸς (δεῖνα) υἱὸς τοῦ (δεῖνος) ἐκ χώρας (δεῖνος)

Και τούτο νὰ τὸ κάμνης, διὰ νὰ μὴ συγκοινωνήσης εἰς ξένας ἀμαρτίας, καθὼς γράφει τὸ Ἐνταλτήριόν σου. Ἐπειδὴ ἐκεῖνο, ὅπου λέγει ὁ Παῦλος διὰ τὸν Ἀρχιερέα, ὅπου μέλλει νὰ χειροτονήσῃ τὸν τοιοῦτον, «Χεῖρας ταχέως μὴδενί ἐπιτίθει, μὴδὲ κοινώνει ἀμαρτίαις ἀλλοτρίαις» (ἀ'. πρὸς Τιμόθ. ε'. 22), τούτο τὸ ἴδιον προσαρμόζεται καὶ εἰς ἐσένα, Πνευματικέ, ὅπου μέλλεις νὰ δώσης μαρτυρίαν εἰς τὸ νὰ χειροτονηθῇ, ἵνα μὴ λέγω, ὅτι καὶ περισσότερο ἀρμόζει εἰς ἐσένα, καὶ σὺ ἔχεις τὸ περισσότερο βᾶρος· διατὶ τὴν σήμερον εἰς μόνην τὴν ἐδικήν σου μαρτυρίαν ἀρκούμενοι οἱ Ἀρχιερεῖς (τὸ ὅποιον δὲν πρέπει) χειροτονοῦν, ὅσους χειροτονοῦν.

Πᾶς πρέπει νὰ φέρεται ὁ Πνευματικὸς μὲ τοὺς ἀφωρισμένους.

Ἐάν δὲ τινὰς ὄντας ἀφωρισμένους παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως του ἔλθῃ πρὸς σέ, ἤξευρε, ὅτι δὲν ἤμπορεῖς ἐσὺ νὰ συγχωρήσῃς τὸν τοιοῦτον, ὡς λέγει ὁ Χρῦσανθος ἐν τῷ Ἐξομολογηταρίῳ (σελ. 22)· ἀλλὰ νὰ τὸν στέλλῃς εἰς τὸν ἀφορίσαντα αὐτόν, ἐάν ζῇ, ἢ εἰς τὸν διάδοχόν του ἐάν ἀπέθανε, διὰ νὰ τὸν συγχωρήσῃ ἐκεῖνος, καθὼς καὶ εἰς τοὺς Θεοῦς Κανόνας (1), καὶ εἰς μερικὰ Ἐνταλτήρια οὕτω διορίζεται (2). Ἐάν δὲ σοῦ ᾔηται δυνατόν, πρέπει καὶ σὺ νὰ μεσιτεύσῃς εἰς τὸν Ἀρχιερέα, διὰ νὰ τὸν συγχωρήσῃ.

Πῶς πρέπει νὰ οἰκονομῇ τοὺς ἔχοντας ταξίματα.

Ἐάν ἔλθουν πρὸς σέ νὰ ἐξομολογηθοῦν ἐκεῖνοι, ὅπου ἔταξαν εἰς τὸν Θεὸν νὰ γένουν Καλόγηροι, ἢ νὰ ὑπάγουν εἰς προσκύνησιν τοῦ Ζωοδόχου

»ἐζήτησε λαβεῖν τὸ μέγα τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα· ὃν καὶ στήσας ἐνώπιον τῆς ἱεράς Εἰκόνας τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ »τὰ βᾶθη τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐρευνήσας, οὐμὴν ἀλλὰ καὶ παρ' ἄλλων ἀξιοπίστων ἀνδρῶν πληροφορηθεὶς, τῶν εἰδόντων τὴν αὐτοῦ πολιτείαν, καὶ μὴδὲν »εὐρῶν ἐν αὐτῷ κατὰ Κανόνας κωλύον, μαρτύρομαι αὐτόν ἄξιον τῆς Ἱερωσύνης, ὄντα καὶ τέλειον τῇ ἡλικίᾳ, καθὼς οἱ αὐτοὶ ἱεροὶ Κανόνες διακελεύονται. »Ὅθεν καὶ ἐδόθη αὐτῷ τὸ παρὸν εἰς ἐνδειξιν, κεκυρωμένον ἰδίᾳ ὑπογραφῇ, καὶ »μαρτυρίαῖς, ὧν προείρηκα ἀξιοπίστων προσώπων».

Καὶ οὕτως ὑπογράφεται ὁ Πνευματικὸς, καὶ οἱ μάρτυρες.

(1) Ὅρα τὸν ιβ'. ιγ' καὶ λβ'. Κανόνα τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων· τὸν ε'. τῆς α'. Συνόδου· τὸν ς'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ· τὸν ιδ'. τῆς ἐν Σαρδικῇ· τὸν λζ'. καὶ ρα'. τῆς ἐν Κερθαγένῃ· καὶ τὸ Νομικὸν τοῦ Φωτίου, Τίτλ. καὶ Κεφ. θ'. καὶ τὸν Σχολιαστὴν τούτου Βαλασαμῶνα.

(2) Ὅρα σελίδα ξ'. τοῦ Συνταγματίου τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου.

Τάφου, ἢ ἄλλων ἱερῶν μοναστηρίων καὶ λειψάνων, ἢ νὰ δώσουν ἐλεημοσύνας, ἢ νὰ συστήσουν Σχολεῖα, ἢ Μοναστήρια, ἢ νὰ κάμουν τὴν τάδε νηστείαν, ἢ ἄλλην κάμμίαν ἀγαθοεργίαν καὶ ἀρετὴν· τουτους πρέπει νὰ συμβουλευθῆς, Πνευματικέ, ὄχι μόνον νὰ τελειόνουν τὰ τοιαῦτα ταξίματά τους, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ τελειόνουν μίαν ὥραν πρότερον, χωρὶς νὰ ἀναβάλλουν τὸν καιρόν, διατὶ ἁμαρτάνουν (1).

Ἐὰν δὲ ἀπὸ κάμμίαν μεγάλην ἀνάγκην ἐμποδίζωνται οἱ τοιοῦτοι ἀπὸ τὸ νὰ τελειώσουν ἢ τὴν τοῦ Ἁγίου Τάφου προσκύνησιν, ἢ τὴν σύστασιν τῶν Σχολείων καὶ Μοναστηρίων, ὅπου ἔταξαν, πρέπει νὰ στοχάζεσαι καλῶς, Πνευματικέ, μὲ μεγάλην διάκρισιν, πόσα ἐξοδα καὶ πόνους ἤμποροῦσαν αὐτοὶ νὰ κάμουν εἰς τὴν τελείωσιν τῶν τοιούτων ταξιμάτων τους, καὶ οὕτω νὰ διορίζῃς αὐτοὺς νὰ δίδουν τὰ ἐξοδα αὐτὰ εἰς πτωχοὺς, ἢ εἰς ἄλλα ὅμοια καλὰ, ἂν ἔχουν τὸν τρόπον· εἶδὲ καὶ τὸν τρόπον δὲν ἔχουν, νὰ τοὺς διορίζῃς νὰ κάμουν ἄλλας ἱκανοποιήσεις, νηστείας δηλαδή, προσευχάς, γονυκλισίας, καὶ τὰ λοιπά.

(1) Ὅτι δὲ τοῦτο εἶναι ἀληθές, τὸ λέγει ὁ ἴδιος Θεός, ποτὲ μὲν διὰ στόματος τοῦ Προφήτου Μωϋσέως· «Ἐὰν δὲ εὐχὴν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, οὐ χρονίεις ἀποδοῦναι αὐτήν· ὅτι ἐκζητήσῃ Κύριος ὁ Θεός σου παρὰ σοῦ, »καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἁμαρτία» (Δευτερονομ. κγ'. 21)· ποτὲ δὲ μὲ τὸ στόμα τοῦ σοφοῦ Σειράχ· «Μὴ ἐμποδισθῆς τοῦ ἀποδοῦναι εὐχὴν εὐκαίρως, καὶ μὴ ἠμείνης ἕως θανάτου δικαιοθῆναι» (ιη'. 22). Διὸ καὶ Γρηγόριος ὁ Διάλογος ἐλέγχει τὴν Ῥουσιτικιανὴν Πατρικίαν Ῥωμαίαν, διατὶ ὑπεσχέθη νὰ ὑπάγῃ νὰ προσκυνήσῃ εἰς τὰ Ἱερσόλυμα, ἔπειτα πηγαίνουσα εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν, ἐχασσέμερει, καὶ δὲν ἐτελείωνε τὸ συντομώτερον τὴν ὑπόσχεσίν της· διότι πρὶν νὰ τάξῃ τινὰς πρέπει νὰ στοχάζεται τὸν ἑαυτόν του, ἂν δύναται νὰ τελειώσῃ τὸ τάξιμόν του· ἀφ' οὗ δὲ τάξῃ πλέον δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ παραβῆ· διατὶ πειράζει καὶ γελᾷ τὸν Θεόν, κατὰ τὸν Σειράχ· «Πρὶν εὐχασθαι εἰτοίμασον σεαυτόν, καὶ μὴ γίνου ὡς ἄνθρωπος πειράζων τὸν Κύριον» (ιη'. 22). Ὅρα δὲ καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐν τῷ κη'. αὐτοῦ Κανόνι λέγοντα παρατετηρημένως, ὅτι εἶναι ἀδιάφορος μόνον, καὶ ὄχι συγκεχωρημένη ἀπλῶς, ἢ τῶν χοιρείων κρεῶν μεταχείρησις, τὰ ὅποια ἔταξέ τις νὰ μὴν τρώγῃ, καὶ μᾶς δίδει μὲ τῷτο νὰ καταλάβωμεν, ὅτι οὐδὲ αὐτὰ τὰ ἀξιογέλεστα ταξίματα ὅπου κάμη τινὰς εἰς τὸν Θεόν, πρέπει νὰ παραβαίνονται· πόσῃ μᾶλλον δὲν πρέπει νὰ παραβαίνονται τὰ ὀρθὰ καὶ μετὰ λόγου ταξίματα.

Οὐ μόνον δὲ ὅταν τάξῃ τινὰς ἀφ' ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ καὶ ὅταν τάξουν οἱ γονεῖς τὰ τέκνα τους (ὑπεξούσια ὄντα) εἰς τὸν Θεόν, ἐν καιρῷ ἀσθενείας, ἢ κινδύνου τινός, διὰ νὰ καλογηρεῦσεν, τότε, λέγω χρεωστοῦν τὰ τέκνα καὶ οἱ γονεῖς ὁμοῦ, νὰ φυλάξουν καὶ νὰ τελειώσουν τὸ τοιοῦτον τάξιμον, προσφέροντες αὐτὰ εἰς τὸν Θεόν, ὡς ἡ Ἄννα τὸν Σαμουὴλ· καθὼς προστάζει ὁ Θεός καὶ εἰς τὸ λ'. Κεφ. τῶν Ἀριθμῶν.

Εἰς ἐκείνους δέ, ὅπου ἔταξαν νὰ καλογηρεύσουν, ἔπειτα ὑπανδρεύθησαν, πρέπει νὰ λέγῃς, Πνευματικέ, ὅτι εἶναι παραβάται τοῦ ταξίματος των, καὶ ὅτι πρέπει νὰ μετανοοῦν εἰς τὸν Θεόν· καὶ ὅτι χρεωστοῦν καὶ ἐν γάμῳ ὄντες, νὰ ἀγωνίζωνται μὲ νηστείας, καὶ προσευχάς, καὶ κακουχίας τοῦ σώματος, καὶ νὰ σωφρονοῦν, ὅσον τὸ κατ' αὐτοὺς μέρος· ἀλλὰ καὶ τὰς συζύγους αὐτῶν, ἂν ἦναι δυνατόν, νὰ καταπειθῶν μὲ πολλὰς παρακλήσεις νὰ συμφωνήσουν εἰς τοῦτο. Ἐὰν δὲ τύχη καὶ ἀποθάνουν αἱ γυναῖκες των, τότε αὐτοὶ πρέπει νὰ τελειοῦν τὰς ὑποσχέσεις των, καὶ νὰ γίνωνται Μοναχοί (1). Καὶ εἰς ἄλλον τὸ ὕστερον νὰ συμβουλευθῆς ἄλλους αὐτοὺς, εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴν κάμνουν πρὸς τὸν Θεὸν τοιαῦτα ταξίματα καὶ ὑποσχέσεις, διὰ κάθε ἀνάγκην ὅπου τοὺς τύχη· διατὶ μὴ δυνάμενοι νὰ τὰ φυλάξουν, ἀμαρτάνουν βαρέως.

Πῶς νὰ συμβουλεύῃ ὁ Πνευματικὸς πόρνος, μοιχοῦς, ἀρτενοκοίτας, κτηνοβάτας, καὶ μαλακοῦς.

Ἐὰν ἐξομολογήσης πόρνος, ἢ μοιχοῦς, ἢ ἀρτενοκοίτας, ἢ κτηνοβάτας, ἢ μαλακοῦς, πρέπει, Πνευματικέ, ὄχι μόνον νὰ ἐπιπλήττης γενικῶς ἄλλους αὐτοὺς, ἀποδείχνωντάς τους, ὅτι μὲ τὰ σαρκικὰ πάθη χάνουν τὴν εὐγένειαν τοῦ λογικοῦ, καὶ παρομοιάζουν μὲ τὰ ἄλογα ζῶα· ἀλλὰ περιπλέον διὰ νὰ κάμῃς καὶ τὸν καθ' ἓνα ἐξ αὐτῶν νὰ συγχανθῇ τὴν ἀμαρτίαν του, πρέπει νὰ τοῦ ἀποδείχῃς, πόσον ψυχοβλαβῆς εἶναι ἡ πορνεία (2).

(1) Ὅρα τὸν ιθ'. τῆς ἐν Ἀγκύρα, καὶ τὸν ιη'. τοῦ Μεγάλου Βασιλείου κανονίζοντας ἐκείνους, ὅπου τάξουν νὰ φυλάξουν παρθενίαν, ἔπειτα τὴν ἀθετήσουν.

(2) Πόσον ὀλέθριον κακὸν εἶναι ἡ πορνεία δείχεται ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα αἰτία· α'. διατὶ ὅποιος πορνεῦει, βλάπτει καὶ διαφθείρει τὸ σῶμά του, μὲ τὸ νὰ τὸ ὑποβάλλῃ εἰς πολλὰς καὶ ἀνιατρεύτους ἀσθενείας· ὅθεν ὁ Ἀπόστολος εἶπεν· «Ὁ πορνεὺν εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἀμαρτάνει» (α'. πρὸς Κορινθ. 5'. 20)· καὶ λοιπὸν, ἀνίσως καὶ ὅποιος κάμῃ ἄλλην ἀμαρτίαν εἶναι ἐχθρὸς τῆς ψυχῆς του, κατὰ τὸ «Ὁ δὲ ἀγαπῶν τὴν ἀδικίαν μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν» Ψαλμ. ι'. 5), ὅποιος πορνεῦει, εἶναι ἐχθρὸς ἀκόμη καὶ τοῦ σώματος του· β'. διατὶ ὅποιος πορνεῦει χάνει τὴν παρθενίαν, ὅπου εἶναι ἓνας θησαυρὸς ὅπου δὲν ἔχει τιμὴν νὰ τιμηθῇ, ὁ ὅποιος ἀφ' οὗ χαθῇ μίαν φοράν, δὲν εἶναι τρόπος νὰ ξαναποκτηθῇ ποτέ· «Παρθένος Ἰσραὴλ ἔσφαλεν, οὐκ ἔστιν ὁ ἀναστήσων αὐτόν» (Ἄμώς ε'. 2)· (ὄρα περὶ τούτου εἰς τὸν ἐν τῷ τέλει Λόγον περὶ Μετανοίας). γ'. διατὶ ἡ πορνεία τόσο σκοτίζει τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τόσο ἀδυνατίζει τὴν θέλησιν, ὥστε ὅπου περισσότερον, παρὰ κάθε ἄλλη ἀμαρτία, δὲν ἀφίνει τὸν ταλαίπωρον ἐργάτην τῆς νὰ ἐπιστραφῇ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ νὰ μετανοήσῃ· «Οὐ δώσουσι τὰ διαβούλια αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς τὸν Θεόν,

πόσον, ἡ μοιχεία (1)· πόσον, ἡ ἀρσενοκοιτία (2)· πόσον, ἡ κτηνοδα-

»ὅτι πνεῦμα πορνείας ἐν μέσῳ αὐτῶν» (᾿Ωσιέ ε'. 4). Διὸ καὶ δικαίως εἶπεν ὁ θεὸς Ἰσιδώρος τοῦτον τὸν φοβερὸν λόγον, ὅτι «τὸ ἀνθρώπινον γένος μᾶλλον ὑπόκειται τῷ διαβόλῳ διὰ τῆς σαρκικῆς ἀσελγείας, ἢ περ δι' ἄλλης τινὸς ἁμαρτίας». Καὶ δ'· διατὶ ἡ πορνεία εἶναι τόσον πολλὰ μισητὴ κοντὰ εἰς τὸν Θεόν, ὥστε ὁποῦ δι' αὐτὴν μόνην ἔφερον εἰς τὸν κόσμον τὸν κατακλυσμὸν ἐκεῖνον, χωρὶς νὰ γλυτώσουν ἄλλοι, παρὰ μόνον ὁκτῶ ἄνθρωποι, καὶ τὸν ἐβίασε νὰ εἰπῇ ὅτι ἐμετανόησε, διατὶ ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον· «Ἐνεθυμήθη ὅτι ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον» (Γέν. 5'. 7).

(1) Εἰπέ, Πνευματικέ, εἰς τοὺς μοιχοὺς, α'. ὅτι ἡ μοιχεία εἶναι τόσον μέγα κακόν, ὁποῦ ὁ ἴδιος Θεὸς προστάζει νὰ θανατώνεται ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα ὁποῦ τὴν πράξουν· «Ὁς ἂν μοιχεύσῃ γυναῖκα ἀνδρός . . . θανάτῳ ἠθνατουσθωσαν ὁ μοιχεύων, καὶ ἡ μοιχευομένη» (Λευίτικ. κ'. 10)· β'. ὅτι ἂν εἰς τὸν παλαιὸν νόμον ἦτον ἡ μοιχεία τόσον πκράνομος, πόσω μᾶλλον τώρα εἰς τὴν χάριν τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτε ὁ γάμος ὑψώθη εἰς τιμὴν Μυστηρίου; διὰ τοῦτο, καθὼς τότε εἶπεν εἰς τὸν Δαυὶδ, ὀργιζόμενος ὁ Θεός, ὅτι δὲν θέλει λείψουν τὰ κακὰ ἀπὸ τὸ σπῆτί του διὰ τὴν μοιχείαν ὁποῦ ἔπραξεν, «Οὐκ ἀποστήσεται ῥομφαία ἀπὸ τοῦ οἴκου σου ἕως αἰῶνος, ἀνθ' ὧν ἐξουδένωσάς με, καὶ ἔλαβες τὴν γυναῖκα τοῦ Οὐρίου» (β'. Βασιλ. ιβ'. 10), ἔτζι καὶ τώρα μὲ περισσοτέραν αὐστηρότητα λέγει τοῦτο εἰς κάθε μοιχόν· γ'. διατὶ κάθε μοιχὸς ὀνομάζεται υἱὸς θανάτου, καθὼς μόνος του ὁ Δαυὶδ τὸ εἶπεν εἰς τὸν Νάθαν· «Ζῆ Κύριος, ὅτι υἱὸς θανάτου ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας τοῦτο» (Αὐτόθ. 5'.)· καὶ δ'. ὅτι κάθε ἀρπαγὴ καὶ κλεψία συγκρινομένη μὲ τὴν μοιχείαν, εἶναι ὡσάν ἡ Μεσόγειος θάλασσα πρὸς ὅλον τὸν Ὀκεανόν, ἢ ὡσάν ἓνας σπιθαμιαῖος ἄνθρωπος, πρὸς ἓνα μέγαν Πίγαντα· διὸ καὶ ὁ Σολομών εἶπεν· «Οὐ θαυμαστόν ἐκν ἀλῶ τίς κλέπτων . . . ὁ δὲ μοιχὸς δι' ἐνδοίαν φρενῶν, ἀπώλειεν πτῆ ἐαυτοῦ ψυχῇ περιποιεῖται, ὀδύνας τε καὶ ἀτιμίας ὑποφέρει· τὸ δὲ ὄνειδος αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα» Παροιμ. 5'. 30). Εἰπέ πρὸς τοῦτοις Πνευματικέ, εἰς τοὺς μοιχοὺς, ὅτι ἕως καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐθνικοὶ ἀσυγχώρητον κακόν ἐνόμιζον τὴν μοιχείαν· διὰ τοῦτο καὶ τοὺς μοιχοὺς ἐπαίδευον αὐστηρῶς καθὼς μαρτυρεῖ τόσον ὁ κλοῦμενος Νόμος τῆς Ἰουδαίας, ὅσον καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς νόμους τοὺς εὕρισκομένους εἰς τοὺς δώδεκα Πίνακας τῶν Ῥωμαίων. Οἱ Αἰγύπτιοι τῆς μοιχαλίδος ἔκοπτον τὴν μύτην τὸν δὲ μοιχὸν ἐρράβδιζον μὲ χιλίας πληγὰς, κατὰ τὸν Σικελιώτην Διόδωρον (Βιβλ. α'.). Οἱ Λοκροὶ ἐτύφλωναν τοὺς μοιχοὺς. Οἱ Κροτωνιάται κατέκαιον αὐτούς, κατὰ τὸν Μάξιμον Οὐαλέριον Βιβλ. 5'. Κεφ. ε'.). Καὶ ὁ Θεὸς ἐδιώρισε διὰ τοὺς μοιχοὺς κατάραν φοβεράν λέγων· «Καὶ λήφονται ἀπ' αὐτῶν κατάραν ἐν πάσῃ τῇ ἀποικία Ἰούδα ἐν Βαβυλῶνι λέγοντες· Ποιῆσαι σε Κύριος, ὡς Σεδεκίαν ἐποίησε, καὶ ὡς Ἀχιάθ, οὗς ἀπετηγάτισε βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν πυρὶ, δι' ἣν ἐποίησαν ἀνομίαν ἐν Ἰσραήλ, καὶ ἐμοιχῶντο τὰς γυναῖκας τῶν πολιτῶν αὐτῶν» (Ἰερεμ. κθ'. 22).

(2) Εἰπέ εἰς τοὺς ἀρσενοκοίτας, Πνευματικέ, α'. ὅτι ὁ Θεὸς προστάζει εἰς τὸ Λευιτικόν νὰ θανατώνωνται οἱ τοιοῦτοι· «Καὶ ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ ἀρσε-

τία (3)· και πόσον, ἢ μαλακία (4).

Πῶς νὰ οἰκονομῇ τοὺς Μοναχοὺς.

Εὰν ἐξομολογηθῇ εἰς τοῦ λόγου σου κάνενας ἀγράμματος Μοναχός, νὰ τὸν ἐρωτᾷς, Πνευματικέ, ἀνίσως ἀκούῃ τὴν διωρισμένην Ἀκολουθίαν του. Καὶ εἰάν δὲν ἔχη τὸν τρόπον νὰ πηγαίῃ νὰ τὴν ἀκούσῃ, πρέπει νὰ τὸν διορίξῃς νὰ τὴν διαβάξῃ αὐτὸς μὲ τὸ κομποσχοινίον του· ἤγουν, ἀντὶ διὰ τὸν Ὁρθρον, νὰ ἀπερνᾷ, στεκόμενος, τριάντα κομποσχοίνια, λέγωντας εἰς κάθε σπειρὶ τὴν εὐχὴν ταύτην· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με»· ἀντὶ διὰ τὰς Ὁρας, νὰ ἀπερνᾷ δέκα κομποσχοίνια· ἀντὶ διὰ τὸν Ἑσπερινόν, δέκα· καὶ διὰ τὸ Ἀπόδειπνον, ἄλλα δέκα, καθὼς διωρίζουν τὰ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὁρει εὕρισκόμενα Νομοκανόνια.

»νος κείτην γυναικός, βδέλυμα ἐποίησαν ἀμφότεροι, θανάτῳ θανατούθωσαν» (κ'. 13)· β'. ὅτι ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος λέγει, πῶς διὰ μόνην αὐτὴν τὴν ἀμαρτίαν τῆς ἀρσενικοιτίας ἀργοπόρησε νὰ γένη ἡ ἐνσαρκος Οἰκονομία τοῦ Χριστοῦ· καὶ ἄλλος Διδάσκαλος λέγει, πῶς διὰ αὐτὴν ἔχει νὰ γένη ὀγλιγωρότερα ἢ δευτέρα παρουσία· καὶ πῶς τὴν νύκτα ἐκείνην ὅπου ἐγεννήθη ὁ Χριστός, ἔστειλεν ἕνα Ἄγγελον, καὶ ἐθανάτωσεν ὅλους τοὺς ἀρσενικοίτας ὅπου ἦσαν εἰς τὸν κόσμον, ἔπειτα ἐγεννήθη· διὰ νὰ μὴ εὗρεθῇ τότε εἰς τὴν γῆν τοιαυτὴ παράνομος ἀμαρτία. Ὁρα καὶ σελ. 333 τῆς Σάλπιγγος, ὅπου θέλεις εὕρει πόσον αὐστηρὰ ἐπαιδεύοντο οἱ ἀρσενικοῖται ἀπὸ τοὺς Βασιλεῖς.

(3) Εἰπέ εἰς τοὺς κτηνοβάτας, ὅτι ὁ Θεὸς προστάζει εἰς τὸ Λευιτικόν νὰ θανατώνωνται οἱ κτηνοβάται, κἂν τε ἄνδρες ἦναι, κἂν τε γυναῖκες (κ'. 15, 16)· καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι (Βιβλ. ξ'. τῶν Βασιλικ. Τίτλ. 37) προστάζουν νὰ κόπτεται ὁ αὐλὸς τῶν τοιούτων. Ἄξιος δὲ σημειώσεως εἶναι ἐκεῖνος ὁ τρόπος, ὅπου ἐμεταχειρίσθη ἕνας ἔμπειρος Πνευματικός, διὰ νὰ διορθώσῃ ἕνα ἀναίσθητον ἀμαρτωλόν, ὅπου ἔπιπτεν εἰς ἀμαρτίαν μὲ μίαν δάμαλιν· πρῶτον τοῦ εἶπεν ἔτσι· ἐσύ, ἀμαρτωλέ, ἀπόκτησες τώρα μίαν συγγένειαν μὲ τὴν δάμαλιν, καινούριαν καὶ ἀνήκουστον, καὶ κατεστάθης καὶ σὺ ὅμοιος μὲ αὐτὴν ἄλογος καὶ κτηνώδης. Λοιπὸν εἰς ἕνα μῆνα ὀλόκληρον νὰ πηγαίῃς κάθε βράδυ, καὶ νὰ κλείεσαι μέσα εἰς τὸν σταυλὸν σου, καὶ ἐκεῖ μέσα πίπτωντας κατὰ γῆς πρίμητα ὡσὰν τὰ ζῶα, καὶ νὰ βάνῃς ἐπάνω εἰς τὴν ράχιν σου τὸ σαγῆρι τοῦ γαιδάρου σου, καὶ ἔτσι μὲ τέτοιον σχῆμα νὰ ζητῆς μετὰ δακρύων συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὴν φοβερὰν ἀμαρτίαν σου. Ὅθεν κάμνωντας τοῦτο ὁ ταλαιπώρος ἐκεῖνος, καὶ ἐλθὼν εἰς αἴσθησιν τῆς μεγάλης του κακίας, ἐδιωρθώθη· ἐκεῖ ὅπου οἱ προτερινοὶ Πνευματικὸὶ δὲν ἐδυνήθησαν μὲ διαφόρους τρόπους νὰ τὸν διορθώσουν. Πόσους δὲ χρόνους ἐπιτιμῶνται οἱ κτηνοβάται, ὅρα ὕστερα ἀπὸ τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ, εἰς τὰ ἐπιτίμια αὐτοῦ.

(4) Πόσον κακὸν εἶναι ἡ μαλακία, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ η'. Κανόνος τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης.

Νὰ ἐξετάζης δὲ ὄλους ἀπλῶς τοὺς Μοναχοὺς, ἂν κάμνουν καὶ τὸν συνειθισμένον Κανόνα τους· ἤξευρε δέ, ὅτι οἱ μὲν μεγαλόσχημοι καὶ τέλειοι Μοναχοὶ εἶναι διωρισμένον νὰ κάμνουν τὸ ἡμερονύκτιον τριακοσίας γονυκλισίας, ἤγουν στρωτὰς μετανοίας, κατὰ τὸν Ἅγιον Κάλλιστον, καὶ τοὺς Θεοφόρους Πατέρας (ὄρα Φιλοκαλ. σελ. 1053)· κατὰ δὲ τοὺς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὅρει διακριτικούς, νὰ κάμνουν γονυκλισίας μὲν ἑκατὸν εἴκοσι, προσκυνητὰς δὲ μετανοίας, δώδεκα κομβοσχοινία. Οἱ δὲ σταυροφόροι νὰ κάμνουν, γονυκλισίας μὲν ἑκατὸν δέκα, προσκυνητὰς δὲ μετανοίας, ἐξ κομβοσχοινία. Οἱ δὲ δόκιμοι καὶ ῥασοφόροι, εἶναι διωρισμένον νὰ κάμνουν γονυκλισίας ἑκατόν, καὶ προσκυνητὰς, τρία κομβοσχοινία, λέγοντες εἰς κάθε μίαν, ὡς εἶπομεν, τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με»· καὶ προσκυνοῦντες ἕως ἐδάφους τῆς γῆς.

Ὁ Κανόνας δὲ τῶν γονυκλισιῶν, ἤξευρε, ὅτι δὲν γίνεται τὴν Κυριακὴν, κατὰ τὸν κ'. Κανόνα τῆς πρώτης Συνόδου, καὶ τὸν 4'. τῆς ἑκτῆς, καὶ τὸν 14'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου, οὔτε τὴν Πεντηκοστὴν ὄλην, ἤγουν τὰς πεντήκοντα ἡμέρας, ὅπου εἶναι ἀναμεταξὺ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τοὺς αὐτοὺς Κανόνας, καὶ κατὰ τὸν Ἅγιον Ἐπιφάνιον, καὶ τὸν Εἰρηναῖον, καὶ τὸν Αὐγουστίνον (ἐπιστολὴ πρὸς Ἰανουάριον), καὶ τὸν Ἰερώνυμον, καὶ τὸν Ἀμβρόσιον, καὶ τὸν Ἀββᾶν Ἡσαΐαν, καὶ τὸν Ἅγιον Κάλλιστον. Κατὰ δὲ τὰ Τυπικά, αἱ γονυκλισίαι σχολάζουσι καὶ τὸ Σάββατον· οὐχ ἁμαρτάνει ὄμως, καὶ ὄποιος ἐν Σαββάτῳ γονυκλιτεῖ, καθότι τοῦτο ἀπὸ τοὺς Κανόνας δὲν ἐμποδίζεται, κατὰ τὸν 6'. τοῦ Νικολάου. Αἱ προσκυνηταὶ ὄμως μετανοιαὶ δὲν ἐμποδίζονται εἰς κανένα καιρόν. Ὅρα καὶ εἰς τὴν 7'. ὑπόθεσιν μετὰ τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ.

Πῶς νὰ οἰκονομῇ τοὺς ἁμαρτήσαντας Ἱερωμένους.

Εὰν ἐξομολογήσης κανένα Ἱερωμένον πρόσωπον, τὸ ὄποιον ἐπραξε πορνείαν, ἢ μοιχείαν, ἢ κανένα ἄλλο κρυφὸν ἁμάρτημα καθαιρετικὸν τῆς Ἱερωσύνης· τοῦτον πρέπει νὰ ἐμποδίζης, Πνευματικέ, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ νὰ μὴ λειτουργῇ πλέον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ νὰ μὴ ἐνεργῇ Βάπτισμα, Στεφάνωμα, Πνευματικὴν διαγωγὴν (1), Ἀγιασμούς, καὶ κάθε ἄλλην Ἱεροπραξίαν, καθὼς καὶ οἱ διακριτικώτεροι τοῦ Ἁγίου Ὁρους Πνευματικοὶ ἐμποδίζουν τοὺς τοιοῦτους ἀπὸ ὄλας τὰς Ἱεροπραξίας, ἀκολουθοῦντες τοὺς Κανόνας (2). Ἐὰν ὄμως αὐτοὶ δὲν στέρξουν νὰ ἀφεθοῦν ἀπὸ

(1) Ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. Κεφαλαίου ὄπισθεν.

(2) Διότι ἀνίσως ὁ κς'. Κανὼν τῆς 5'. Συνόδου, καὶ ὁ κζ'. τοῦ Μεγάλου Βασιλείου συμφώνως διωρίζουν νὰ παύῃ ἀπὸ ὄλας τὰς ἐνεργείας τῆς Ἱε-

δλας τὰς Ἱεροπραξίας, τὸ ὀλιγώτερον ὀλιγώτερον πρέπει νὰ τοὺς ἐμποδίζης κἀν ἀπὸ τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν. Ἐὰν δὲ μὴδὲ τοῦτο στέργουν, ἐσὺ δὲν δύνασαι νὰ τοὺς βιάσῃς, οὔτε νὰ τοὺς δημοσιεύσῃς, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀφίνης εἰς τὴν συνειδήσιν τους, καὶ αὐτοὶ ἄς ἔψωνται διὰ τὴν ἀναξιοποίητά τους. "Ὁρα καὶ τὸν ρμα' τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

ρωσύνης, καὶ οὔτε νὰ εὐλογῇ, οὔτε νὰ ἀγιάζῃ ὁ Ἱερεὺς ἐκεῖνος, ὅπου πῆσῃ ἐν ἀγνοίᾳ εἰς γάμον παράνομον· πόσω μᾶλλον πρέπει νὰ παύῃ ἀπὸ αὐτὰς ὁ ἐν γνώσει πορευόμενος ἢ μοιχεύσας, ἢ ἄλλο τι καθαιρετικὸν ἀμάρτημα πράξῃς; διὸ καὶ ὁ ἡ'. κανὼν τοῦ Πατριάρχου Νικολάου, οὔτε τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεός, » ἢ τὸ, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν» διορίζει νὰ λέγῃ ὁ παραιτήσας τὴν Ἱερωσύνην διὰ τὴν τοῦ συνειδότος κατάκρισιν· καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν λέγει (Ἱ. Αποκρίσ. ιγ'.), ὅτι «διὰ τὴν χειροτονίαν ἐνεργεῖ ἡ χάρις εἰς τοὺς ἀναξίους Ἱερεῖς καὶ Ἀρχιερεῖς, καὶ ὅσα Μυστήρια ἐκτελέσουν, εἶναι τῇ ἀληθείᾳ Μυστήρια· οὐαὶ δὲ καὶ ἀλλοίμομον εἰς τοὺς τοιοῦτους, οἱ ὅποιοι, » εἴτε πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε μετὰ τὴν χειροτονίαν ἡμαρτον· ἀνάξιοι εἶναι » τῆς Ἱερωσύνης, καὶ ἐὰν θέλουν νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ σωθοῦν, πρέπει νὰ » κάμουν ἀποχὴν τελείαν ἀπὸ τὰ ἀγιώτατα ἔργα (ὅρα ὅτι ἔργα λέγει πληθύντικῶς, καὶ ὄχι μόνον τὴν Λειτουργίαν) τῆς Ἱερωσύνης». Ὁρα δὲ καὶ σελίδα 234 τῆς Ἀμαρτωλῶν Σωτηρίας, ὅπου ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ Ἀλεξανδρεὺς δὲν ἰάτρεισε τὸν ἀνάξιον Ἱερέα ἐκεῖνον, ἕως ὅπου ὤμοσε νὰ μὴν ἐπιχειρισθῇ πλέον κάμμίαν πράξιν τῆς Ἱερωσύνης· καὶ ὁ ι'. Κανὼν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, εἰς τὴν τάξιν τοῦ Ἀναγνώστου καταβιβάζει τὸν Ἱερέα, τὸν μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ κκοῦ μαλακισθέντα δις καὶ τρίς· ταῦτὸν εἰπεῖν, ἐμποδίζει αὐτὸν ἀπὸ ὅλας τὰς ἐνεργείας τῆς Ἱερωσύνης. Ὅτι δὲ καὶ οἱ κρυφίως ἀμαρτήσαντες καὶ ἐξομολογηθέντες, παραιτοῦνται τῆς Ἱερωσύνης, ἢ καὶ παιδεύονται, μάρτυς ὁ θ' τῆς α'. Συνόδου, ὁ θ'. καὶ ι'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, καὶ ὁ ο'. τοῦ Βασιλείου. Καὶ ὁ Χρυσόστομος δὲ λέγει, ὅτι οἱ ἀμάρτημά τι καθαιρετικὸν τῆς Ἱερωσύνης ποιήσαντες, παραιτοῦν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν Ἱερωσύνην· α' Ἐχρὴν, οἶμαι, τοσαύτην τοῦ πράγματος (ἦτοι » τῆς Ἱερωσύνης) ἔχειν εὐλάβειαν, ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκφυγεῖν τὸν ὄγκον, καὶ » μετὰ τὸ γενέσθαι ἐν αὐτῇ, μὴ περιμένειν τὰς παρ' ἐτέρων κρίσεις, εἴποτε » συμβαίη ἀμάρτημα, καθάρισιν ἰκανὸν ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ προλαβόντα, ἑαυτὸν ἐκβάλλειν τῆς ἀρχῆς· οὕτω μὲν γὰρ καὶ ἔλεον ἐπισπάσασθαι παρὰ τοῦ » Θεοῦ, εἰκὸς ἦν· τὸ δὲ ἀντέχεσθαι παρὰ τὸ πρόπον τῆς ἀξίας πάσης ἑαυτὸν » ἀποστερεῖν, συγγνώμη ἐστὶ, καὶ μᾶλλον ἐκκαίει τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργὴν, δευτερον χαλεπώτερον προσθέντα πλημμέλημα» (Λόγ. γ'. περὶ Ἱερωσύνης). Ἐὶ δὲ καὶ ὁ Ἀγάπιος εἰς τὴν Ἀμαρτωλῶν Σωτηρίαν (σελ. 222) λέγει ὅτι ὁ ἀμαρτήσας Ἱερεὺς τελεῖ Ἀγισμὸν, Εὐχέλσιον, Ἐξομολόγησιν, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Ἱερωσύνης, τὸ λέγει κατὰ τὴν τωρινὴν συνήθειαν, καὶ ὄχι κατὰ τὴν ἀκριβείαν τῶν Ἱερῶν Κανόνων.

Ἐὰν δὲ καὶ τινὰς προβάλλῃ τὸν θ'. Κανόνα τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ λέγοντα, ὅτι ὁ ἐξομολογηθεὶς Ἱερεὺς τὴν πρὸ τῆς Ἱερωσύνης σαρκικὴν ἀμαρτίαν,

Πῶς νὰ φέρεται μὲ τοὺς ἀσθενεῖς ὁ Πνευματικὸς.

Ἐὰν ἦναι τινὰς ἀσθενής, πρέπει, Πνευματικέ, νὰ τρέχῃς παρευθὺς εἰς ἐπίσκεψίν του, κὰν καὶ ἦναι μεσονύκτιον, κὰν βρέχη, ἢ χιονίζῃ· καὶ ἀφ' οὗ τὸν παρηγορήσῃς εἰς τὴν ἀσθενειάν του, λέγωντάς του ὅτι μὲ αὐτὴν ἔχει νὰ καθαρισθῇ ἀπὸ τὴν λέραν τῆς ἁμαρτίας, καθὼς τὸ χρυσάφι καθαρίζεται μὲ τὴν φωτίαν, τὸν παρακινεῖς προτῆτερα ἀπὸ κάθε ἄλλην σωματικὴν λατρείαν, νὰ ἐξομολογηθῇ μὲ μίαν γενικὴν ἐξομολόγησιν ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν τῆς ζωῆς του· εἰ δὲ καὶ ὁ ἀσθενὴς ἐβουβάθη, παρευθὺς πρέπει νὰ σφίγγῃς τὸ χέρι του, ἢ νὰ τοῦ φωνάζῃς μεγάλα· ἕως ὅπου μὲ νεῦμα, ἢ ἄλλο κἀνενα σημάδι σοῦ δώσῃ νὰ καταλάβῃς, ὅτι θέλει νὰ ἐξομολογηθῇ· καὶ οὕτω νὰ τοῦ διαβάξῃς εὐχὴν συγχωρητικὴν, καὶ νὰ τὸν κοινωνῇς τὰ Θεῖα Μυστήρια, διὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ ἀποθάνῃ ἀσυγχώρητος καὶ ἀκοινωνήτος.

Μὴ λείπῃς δὲ ἀπὸ τὸ νὰ συχνοπηγαίνῃς εἰς αὐτὸν διὰ νὰ τὸν παρηγορῇς, καὶ νὰ τὸν στερεώῃς εἰς τὸ νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἕως εἰς τὴν ὑστερὴν του ἀναπνοήν, καὶ νὰ μὴν ἀπελπισθῇ· διατὶ εἰς

ὅπου ἔπραξε, νὰ μὴν προσφέρῃ, ἀλλὰ νὰ μένῃ εἰς τὰ λοιπά· οὗτος, λέγω, ἄς μάθῃ, ὅτι μαζὴ μὲ τὸ προσφέρειν (ἤτοι ἱεουργεῖν) καὶ ὅλας τὰς ἄλλας ἱεροπραξίας τῆς Ἱερωσύνης συμπεριέλαβεν ὁ Κωνῶν, καὶ λοιπά, ἐννοεῖ ὄχι ἱεροπραξίας, ἀλλὰ τὴν μετὰ τῶν Ἱερέων καθέδραν καὶ στάσιν, καὶ ἀπλῶς τὴν ἐξωτερικὴν τιμὴν, κατὰ τὸν Βηλσαμῶνα, (Ἐρμην. τοῦ κς'. Κανὼνος τῆς ς'). Δεδόσθω δὲ καὶ τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ εἰς τὸ Βῆμα, κατὰ τὸν αὐτὸν Βηλσαμῶνα καὶ Ζωναράν, ἀγκαλὰ καὶ τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ οὗτος εἰς τὸ Βῆμα, ῥητῶς ἐμποδίζει ὁ ῥηθεὶς ἡ'. κωνῶν τοῦ Νικολάου, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεῶν (Ἐρωτ. μ'.) καὶ ὁ ο'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ὅς τις ἐμποδίζει τοῦτο ἀπὸ τοὺς Διακόνους καὶ Ἱερεῖς, ὅπου πράξουν ἁμαρτίαν περισσοτέραν ἀπὸ τὸ ἐμπαθεῖς φίλημα. Ἐὰν γὰρ εἰ τοιοῦτοι Ἱερωμένοι φανερώς καθαιρεθοῦν διὰ ἐγκλήματά των κωνοικά, ὄχι μόνον ὑστεροῦνται καθὼς Ἱεροπραξίαν, ἀλλὰ χάνουν καὶ αὐτὴν τὴν μετὰ τῶν Ἱερέων καθέδραν καὶ στάσιν, καὶ ὅπως τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ σχήματος τῶν κληρικῶν τιμὴν, καὶ μετασχηματιζόμενοι ἐξωθεοῦνται εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν, κατὰ τὸν κἀ'. τῆς ς'. καὶ τὸν γ'. τοῦ Βασιλείου. Καὶ τοῦτο δὲ πρέπει νὰ σοῦ φανερώσωμεν, ὦ Πνευματικέ, ὅτι νὰ προσέχῃς καλὰ νὰ μὴ δίδῃς ἀδειαν εἰς τοὺς Ἱερωμένους, ὅπου ξεπέσουν εἰς πονηρίαν, ἢ μοιχείαν, νὰ μεταλαμβάνουν παρευθὺς, καθὼς τινὲς μὴ νοοῦντες καλῶς τὸν γ'. Κανὼνα τοῦ Βασιλείου, ἐπλανήθησαν εἰς τοῦτο· ἀλλὰ κοντὰ ὅπου νὰ τοὺς ἐμποδίζῃς ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην, πρέπει καὶ νὰ τοὺς κωνοίζῃς πρῶτον κατὰ τὴν ἁμαρτίαν τους, καὶ ἀφ' οὗ τελειώσουν τὸν κανὼνα τους, τότε νὰ τοὺς συγχωρῇς νὰ κοινωνοῦν. Ὅρα καὶ τὸν λγ'. Κανὼνα τοῦ Νηστευτοῦ.

τὴν ὥραν ἐκείνην με ὑπερβολὴν πολεμεῖ ὁ διάβολος νὰ τὸν ρίψῃ εἰς ἀπόγνωσιν· διὸ καὶ τότε ἔχει μεγάλην χρεῖαν ἀπὸ τὴν συμβουλὴν καὶ παρηγορίαν σου, τὴν ὁποῖαν ἐὰν ἔχῃ, ἢμπορεῖ νὰ κερδήσῃ ἓνα κέρδος παντοτεινόν, καὶ μὴ ἔχοντάς τὴν ἢμπορεῖ νὰ χάσῃ ἓνα παντοτεινὸν χάσιμον. Ἀλλὰ περὶ τῆς ἐπισκέψεως τῶν ἀσθενῶν διάβαζε συχνάκις τὸ περὶ τῶν ἀσθενῶν νεοτύπων τοῦτο Ἐξομοληγᾶριον, καὶ θέλεις μάθει τὰ περὶ τούτων πλατύτερον.

Ἔστιν ὅτι πρέπει νὰ ἐξομολογῇ με ἀργοπορίαν ὁ Πνευματικὸς.

Επάνω δὲ εἰς ὅλα σοῦ λέγομεν, Πνευματικέ, ὅτι ἂν θέλῃς νὰ γίνεσαι ἡ ἐξομολόγησις σου καθὼς πρέπει, καὶ ἡ διόρθωσις τῶν ἀμαρτωλῶν κανονικὴ καὶ σωτήριος, πρέπει νὰ ἀργοπορῆς πολὺ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ τελείως νὰ μὴν βιάζεσαι, κὰν καὶ ἦναι πολλοί, ὅπου σὲ προσμένουν ἐξω· μάλιστα δὲ πρέπει νὰ λέγῃς εἰς τοὺς μετανοοῦντας νὰ ἔρχωνται πρὸ ἡμερῶν νὰ ἐξομολογοῦνται, ὡς καὶ ἡμεῖς θέλομεν τοὺς συμβουλεύσει· διότι με τὴν ἀργοπορίαν λαμβάνεις καιρὸν νὰ στοχάζεσαι καλῶς τὰ ἐπιτήδεια ἱατρικὰ τῆς διορθώσεως, ὅπου χρειάζεται ὁ κάθε ἀμαρτωλός. Διατὶ πολλοὶ Πνευματικοὶ πολλάκις βιασθέντες, καὶ μὴ ἔχοντες καιρὸν νὰ στοχασθοῦν καλῶς, ἀπώλεσαν πολλοὺς, ἀντὶ νὰ τοὺς διορθώσουν, καὶ συναπώλεσαν καὶ τὸν ἑαυτὸν τοὺς μαζῆ με ἐκείνους, καὶ πικρῶς περὶ τούτου μέχρι θανάτου τοὺς ἐμετανόησαν.

Ἦξευρε δέ, Πνευματικέ, ὅτι ἔχεις μέγα βοήθημα τὸ νὰ ἀκούῃς τὰς ἐξομολογήσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα γυναικῶν, ἢ νέων, με κλεισμένα μάτια, ὡς εἶδον πολλοὺς τοῦτο ποιοῦντας· διατὶ καὶ ὁ νοῦς συμμαζώνεται ἔτσι, καὶ κρίνει καλῆτερα τὰ λεγόμενα· καὶ ἀπὸ τὸ σκάνδαλον τῶν ὀρωμένων προσώπων εὐκολώτερα ἢμπορεῖς νὰ γλυτώσῃς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

Πῶς πρέπει νὰ κανονίζῃ ὁ Πνευματικὸς.

Αφ' οὗ δὲ τελειώσης, Πνευματικέ, τὴν ἐξομολόγησιν τῶν πονηρῶν ἔργων, καὶ λόγων, καὶ λογισμῶν τοῦ μετανοοῦντος, τότε τοῦ λέγεις· « Ἦξευρε τέκνον, ὅτι οἱ θεοὶ Κανόνες διορίζουν, ὅτι ἂν δὲν ἀφήσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀμαρτίαν πρῶτον, νὰ μὴν δέχεται εἰς τὴν μετάνοιαν· ἢλοιπόν, καὶ σύ, ἐὰν ὑποσχεθῇς νὰ κάμῃς ἀποχὴν τοῦ κακοῦ, συνεργούσης σοι τῆς Θεῆας χάριτος, θέλεις λάβει παρ' ἐμοῦ τὸν κανόνα σου, καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν σου· διατὶ ὅλοι κοινῶς οἱ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας λέγουν, ὅτι ἡ μετάνοια ὅλη εἰς τοῦτο στέκε-

»ται, εἰς τὸ νὰ κάμη στερεὰν ἀπόφασιν ὁ μετανοῶν νὰ μὴν ἀμαρτήσῃ
 »πλέον μὲ τὴν θέλησίν του, καὶ ὅτι χωρὶς τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν,
 »ὀλίγον θέλει τὸν ὠφελῆσαι ἢ ἐξομολόγησις, ἢ ἱκανοποίησις, καὶ ἀπλῶς
 »τῆ μετάνοιά του.»

Ἔστιν ὅτι πρέπει νὰ κανονίζῃ κατὰ τὸν Νηστευτὴν ὁ Πνευματικὸς.

Καὶ οὕτως, ἀφ' οὗ ὑποσχεθῆ, τὸν κανονίζεις κατὰ τὸ Κανονικὸν
 τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ (1), δηλαδὴ νὰ κάμη τόσους χρό-

(1) Εἶπα νὰ κανονίζῃς οὕτω τὸν μετανοῶντα, ὡς διορίζει ὁ Ἅγιος Ἰω-
 ἀννης ὁ Νηστευτὴς· διατὶ εὐρίσκειται ἓνα παλαιστύπωτον Ἐξομολογητᾶριον
 κατ' ἔρωταπόκρισιν, κάποιου Νεοφύτου Κυπρίου, Ῥοδινῷ ἐπικαλουμένου,
 καὶ κακοδόξου πόνημα, εἰς τὸ ὁποῖον, κοντὰ ὅπου διορίζει πολλὰς ὑπερβολι-
 κάς συγκαταβάσεις, κοντὰ ὅπου προφέρει εἰς πρῶτον πρόσωπον τὴν συγχωρη-
 τικὴν εὐχὴν λέγων· «Λύω σου τὰς ἐξομολογηθείσας ἀμαρτίας»· περὶ οὗ λέ-
 γει ὁ Θεὸς Χρυσόστομος (Λόγ. α'. τῆς ἐρμηνείας τοῦ ν'. Ψαλμοῦ), ὅτι ὁ
 Νάθαν ὁ Προφῆτης δὲν εἶπεν εἰς τὸν Δαυὶδ, ἐγὼ συγχωρῶ, ἀλλὰ, Κύριος ἀφεῖλε τὸ
 ἀμαρτημά σου· λέγει πρὸς τοῦτοίς ἀκόμη, ὅτι, ὅταν οἱ Θεοὶ Κανόνες διορί-
 ζουν ἐπιτίμια εἰς τὰς ἀμαρτίας, ἐπτὰ, ἢ ἐννέα, ἢ δέκα χρόνους, δὲν λέγουν
 νὰ μὴ κοινοῦν οἱ ἀμαρτήσαντες εἰς τοὺς χρόνους αὐτούς, ἀλλὰ λέγουν, ὅτι
 εἰς τόσους χρόνους νὰ κάμνουν προσευχὴν, ἢ νηστείαν, καὶ ἀπλῶς ἱκανοποίη-
 σιν· τὸ ὁποῖον εἶναι αἰρετικὸν φρόνημα, καὶ πολλὰ ἐναντίον εἰς τοὺς Θεοὺς
 Κανόνας, καὶ εἰς τὴν καθολικὴν γνώμην τῆς Ἀνατολικῆς ἡμῶν Ἐκκλη-
 σίας. Τώρα δὲ νεωστὶ εὗρων αὐτὸ τὸ Ἐξομολογητᾶριον τοῦ Ῥοδινῷ, ἓνας
 ἄνθρωπος μεγάλου ὀνόματος ἐκκλησιαστικοῦ, καὶ ἐπιγράψας τοῦτο εἰς τὸ
 ὄνομά του, χωρὶς νὰ καθαρῆσθαι ἀπὸ μέσα τὸ κακοδόξον αὐτὸ φρόνημα, τὸ
 ἐτύπωσεν ἐν Βιέννῃ κατὰ τὸ 1787. Κατὰ ἀλήθειαν θυμάζω καὶ ἀπορῶ,
 πῶς τόσον ἀπεριέργως τοῦτο ἐποίησεν ὁ εὐλογημένος, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ δὲν
 ἐπαινέθη ἀπὸ τοὺς πεπαιδευμένους, ὅπου τὸ θεώρησαν. Ὅτι δὲ αὐτὸ εἶναι
 τὸ ἴδιον τοῦ Ῥοδινῷ, πλὴν ὀλίγων τινῶν παραλλαγῶν κατὰ τὰς λέξεις, ἅς
 τὸ παραβάλλῃ ὅποιος ἀγαπᾷ, ὡς καὶ ἡμεῖς τὸ παρεβάλλαμεν, καὶ θέλει εὐ-
 ρεῖ τὸν λόγον μας ἀληθῆ. Καὶ τὸ νὰ διαλέγῃ τινὰς τὰ καλὰ καὶ ὀρθὰ ἀπὸ
 τοὺς ἐναντίους, τοῦτο δὲν κατηγορεῖται· ἀλλ' ὅχι καὶ τὸ νὰ δανεῖζεται τὰ
 σαθρὰ καὶ κακοδόξα.

Διὰ τοῦτο σοῦ δίδομεν τὴν εἶδησιν ταύτην, Πνευματικέ, νὰ μεταχειρίζε-
 σαι εἰς τοὺς μετανοῶντας τὸ Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ, τόσον κατὰ τὴν
 ἄλλην ἱκανοποίησιν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἀποχὴν τῆς Θεῆς Κοινωνίας, τὸ
 ὁποῖον ἐδέχθη καὶ δέχεται ὅλη κοινῶς ἡ Ἐκκλησία τῶν Ὀρθοδόξων· τὸ δὲ
 φρόνημα αὐτὸ ὅπου περιέχουν τὰ ρηθέντα Ἐξομολογητᾶρια, οὔτε νὰ τὸ δέ-
 χεσαι, οὔτε νὰ τὸ μεταχειρίζεσαι· διατὶ αὐτὸ εἶναι ἀσεβὲς μὲν, διατὶ ρίπτει
 τὰ Ἅγια εἰς τοὺς κύνας, καὶ τοὺς μαργαρίτας ἐμπροσθεν τῶν χοίρων, μὲ

νους νὰ μὴ κοινωνήσῃ, τὴσὴν νηστείαν, τὴσας γονυκλισίας, καὶ τὴσὴν ἐλεημοσύνην.

Πῶς οἰκονομεῖται ὁ μετανοῶν ὅταν ἔχῃ πολλὰς ἁμαρτίας.

Καὶ ἐὰν ὁ μετανοῶν ἔχῃ πολλὰς ἁμαρτίας, κανονίζεις τὴν μεγαλητέραν, ἐκείνην δηλαδὴ ὅπου ἔχει ἐπιτίμιον τοὺς περισσοτέρους χρόνους. Ἐν ὧσφ δὲ καιρῷ κάμνει τὴν ἁμαρτίαν, κἂν καὶ δὲν κοινωνῇ, ὁμοῦ δὲ καιρὸς αὐτὸς δὲν μετρεῖται εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἱκανοποιήσεως. Ἐὰν δὲ ἀπέχῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ὅπου ἐξομολογήθῃ, καιρὸν ἱκανόν, καὶ πέσῃ πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν, πάλιν ἀρχὴν βάλλει εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Κανόνος. Εἰ δὲ πέσῃ εἰς ἄλλην ἁμαρτίαν, πρέπει νὰ στοχάζεσαι, ποῖον ἔχει περισσοτέρους χρόνους, ὁ Κανὼν ὅπου εἶχεν ἀτελειώτον, ἢ ἡ νεωστὶ ἁμαρτία, καὶ ἐκείνους τοὺς χρόνους νὰ τὸν διορίσης νὰ κρατῇ.

Εἰ δὲ πρὸ τοῦ νὰ ἐξομολογηθῇ εἰς ἐσὲ ὁ μετανοῶν, ἔκαμει ἀποχὴν τῆς ἁμαρτίας, καὶ τῆς Θείας Κοινωνίας ὁμοῦ, εἴτε ἀφ' ἑαυτοῦ του (1),

τὸ νὰ συγχωρῇ νὰ μεταλαμβάνουν καὶ οἱ θανάσιμος ἁμαρτήσαντες, καὶ νὰ μὴν ἀπέχουν τελείως ἀπὸ τὴν Θείαν Κοινωνίαν, καὶ δὲν διαστέλλει ἀναμέσον ἀκαθάρτου καὶ καθαρῷ· ἐναντίον δὲ εἰς τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας, διατὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ Κανόνες καθαρῶτατα καὶ φανερώτατα ἐμποδίζουν τὴσους χρόνους ἀπὸ τὴν Θείαν Κοινωνίαν τοὺς μετανοήσαντας. Καὶ ἂν αὐτὸ τὸ Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ ἐκατηγορήθῃ διὰ τοὺς ὀλίγους χρόνους ὅπου ἐδιόρισεν εἰς τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας, πῶσφ μᾶλλον πρέπει νὰ κατηγοροῦνται τὰ Ἐξομολογητάρια ταῦτα κατὰ τοῦτο, καθὸ οὐδεμίαν ἀποχὴν τῆς Μεταλήψεως διορίζουν ;

(1) Τὸ νὰ μετρηῖται εἰς τὸν Κανόνα ὁ καιρὸς ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἔκαμει ἀποχὴν τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς Κοινωνίας ὁ μετανοῶν ἀφ' ἑαυτοῦ του, χωρὶς δηλαδὴ νὰ ἐξομολογηθῇ τὴν θανάσιμον ἁμαρτίαν ὅπου ἔπραξε, τοῦτο, κατὰ συγκατάβασιν καὶ εὐσπλαγχνίαν ἔγεινε, καὶ ὄχι κατὰ ἀκριβείαν, καὶ δικαιοσύνην. Ἐπειδὴ ἀφοῦ ἐξομολογηθῇ ὁ ἄνθρωπος τὴν θανάσιμον ἁμαρτίαν του, ἀπὸ τότε καὶ ὕστερον καὶ ἡ ἀποχὴ τῆς ἁμαρτίας καὶ Κοινωνίας λογίζεται ὡς Κανόνας, καὶ ὅλα τὰ καλὰ ἔργα, ὅπου κάμῃ, καὶ τοῦ προξενοῦν ζωὴν αἰώνιον, καὶ τὸν ἐλευθερώνουν τῆς αἰωνίου κολάσεως. Ἐν ὧσφ δὲ ἔχει ἀνεξομολόγητον θανάσιμον ἁμαρτίαν, καὶ ἡ ἀποχὴ τῆς ἁμαρτίας καὶ Κοινωνίας, καὶ ὅλα τὰ καλὰ ὅπου κάμῃ, οὔτε αἰώνιον ζωὴν τοῦ προξενοῦν, οὔτε τῆς αἰωνίου κολάσεως τὸν ἐλευθερώνουν (πᾶρεξ κάμμιαν προσωρινὴν παιδείαν ἐμποδίζουν, ὅπου ἤμπορούσε νὰ λάβῃ εἰς τούτην τὴν ζωὴν). καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν· διατὶ ἂν ἀποθάνῃ ἐτὶ αὐτὸς μὲ ταύτην τὴν ἀνεξομολόγητον θανάσιμον ἁμαρτίαν του, κολάζεται. Ὅρα ἔμπροσθεν εἰς τὸ γ'. προφυλακτικὸν Κεφάλ. δ'. τῆς συμβουλῆς τοῦ μετανοοῦντος.

εἴτε ἀπὸ ἄλλον Πνευματικόν, ἤξευρε ὅτι μετροῦνται εἰς τὸν Κανόνα καὶ οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι, οἱ ἀπὸ τῆς ἀποχῆς τῆς ἀμαρτίας ἀρχόμενοι. Ταῦτα διορίζουν νὰ γίνωνται τὰ ἀκριβέστερα χειρόγραφα τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἐξομολογητάρια, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται μὲ καρπὸν, ὅλοι οἱ δόκιμοι τοῦ Ἁγίου Ὁρους Πνευματικοί.

Πότε μεταλαμβάνει ὁ ἔχων Κανόνα.

Εὰν δὲ ὁ μετανοῶν ἔχη ἀκόμη Κανόνα, καὶ ἔλθῃ εἰς κίνδυνον θανάτου, μεταλαμβάνει τὰ Θεῖα Μυστήρια διὰ τὴν ἀνάγκην, καὶ ἂν ὑγιαίνῃ, πάλιν ἀρχινᾷ τὸν Κανόνα ἀπὸ ἐκεῖ ὑποῦ τὸν ἄφησε πρὸ τοῦ νὰ μεταλάβῃ (1).

Ὅτι ὁ Κανόνας εἶναι διπλοῦς.

Μξευρε δὲ Πνευματικέ, ὅτι ὁ Κανόνας καὶ ἡ ἱκανοποίησις, γενικῶς διαιρεῖται εἰς δύο, εἰς σωματικόν, καὶ πνευματικόν. Καὶ σωματικὸς μὲν εἶναι, ἡ νηστεία, ἡ ξηροφαγία, αἱ γονυκλισίαι (2), καὶ τὰ ἑπτὰ σωματικὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης· ὅλον, τὸ νὰ τρέφῃ τινὰς τοὺς πεινῶντας· τὸ νὰ ποτίσῃ τοὺς διψῶντας· τὸ νὰ περιποιητῆ καὶ νὰ μαζώνῃ τοὺς ξένους· τὸ νὰ ἐνδύῃ τοὺς γυμνοὺς· τὸ νὰ ἐπισκέπτεται τοὺς ἀσθενεῖς· τὸ νὰ ἐπιμελῆται τοὺς φυλακωμένους, καὶ τὸ νὰ θάπτῃ τοὺς νεκροὺς (3).

(1) Οὕτω διορίζουν νὰ γίνεταί ὁ ιγ'. Κανὼν τῆς α'. Συνόδου ὁ ς'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, καὶ ὁ ε'. τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης. Ἡλίας δὲ ὁ Κρήτης λέγει· « Ἀνίσως τινὰς ἀκόμη ἀναπνέῃ ὀλίγον, καὶ δὲ ἐνεκρώθη τελείως, » ἀναισθητεῖ δὲ καὶ δὲν ἔμπορεῖ νὰ φάγῃ τίποτε· ἢ καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον, » πτύει ἐκεῖνο ὁποῦ τοῦ βάλλουν εἰς τὸ στόμα, πρέπει ὁ Ἱερεὺς μετὰ προσοχῆς νὰ σφραγίσῃ μόνον τὰ χεῖλη του καὶ τὴν γλῶσσαν του μὲ τὴν ἑπαφὴν » τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων» (Γραικορωμ. σελ. 337).

(2) Οἱ ἔχοντες Κανόνα νηστείας, πρέπει νὰ καταλύουν ὅλην τὴν διακαινίσμον ἐβδομάδα, καὶ τὰς δεσποτικὰς ἑορτάς, καὶ νὰ νηστεύουν τὰς ἄλλας ἡμέρας τοῦ χρόνου, καὶ τὰς μεταξὺ τῆς Πεντηκοστῆς νὰ μὴ καταλύουν, ὡς οἱ μὴ ἔχοντες Κανόνα. Ὅσοι δὲ ἔχουν Κανόνα γονυκλισιῶν, ἄς μὴ κάμνουν αὐτὸν ἐν Κυριακῇ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Πεντηκοστῇ· ἀντὶ δὲ τῶν στρατῶν γονυκλισιῶν, ἄς ποιῶσι περισσοτέρας μετανοίας προσκυνητάς, καὶ δι' αὐτῶν ἄς ἀναπληροῦν. Ὅρα ὅπισθεν εἰς τό, πῶς νὰ οἰκονομῇ τοὺς Μοναχοὺς ὁ Πνευματικὸς· πότε γίνονται αἱ γονυκλισίαι, καὶ πότε οὐ γίνονται.

(3) Τινὲς δὲ συμβουλευοῦν, ὅτι καὶ ἡ ἐλεημοσύνη πρέπει νὰ γίνεταί μὲ διάκρισιν· καὶ α'. νὰ δίδεται εἰς αἰχμαλώτους Χριστιανοὺς, καὶ μάλιστα

Πνευματικὸς δὲ Κανόνας εἶναι, ἡ κατανυκτικὴ προσευχὴ ἢ ἀνάγνωσις τῶν θείων Γραφῶν, καὶ τὰ ἑπτὰ πνευματικὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης· οἷον, τὸ νὰ παρακινή τινὰς τὸν ἁμαρτωλὸν νὰ ἀφήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ μετανοήσῃ· τὸ νὰ διδάσκη τὸν ἁμαρτή ἐκεῖνον, ὅπου ἤξεύρει περὶ Θεοῦ καὶ τῆς Πίστεως· τὸ νὰ συμβουλευθῇ ὀρθῶς ἐκεῖνον ὅπου χρειάζεται συμβουλὴν· τὸ νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν διὰ τὸν ἀδελφόν του· τὸ νὰ παρηγορῇ τὸν λυπημένον· τὸ νὰ ὑπομένῃ ἀγογγύστως τὰς δυστυχίας καὶ τὰς θλίψεις, ὅπου τοῦ ἀκολουθήσουν· καὶ τὸ νὰ συγχωρῇ τὰ σφάλματα, ὅπου τοῦ κάμνουν οἱ ἄλλοι (1).

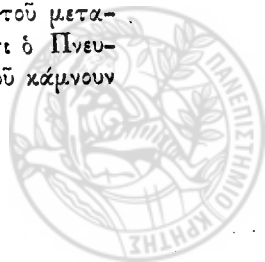
Ἔστι δὲ ὁ Κανόνας πρέπει νὰ δίδεται ἐναντίον εἰς τὰ ἐναντία.

Πρέπει δὲ ἡ ἱκανοποίησις νὰ δίδεται ἐναντίον εἰς τὰ ἐναντία (διότι τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις ἰάματα), καθὼς καὶ ὁ α'. Κανὼν τοῦ Νύσσης διορίζει· ἤθουν νὰ δίδεται κατὰ τὰς ἐναντίας περιστάσεις τῆς ἁμαρτίας, καὶ κατὰ τὰς ἐναντίας περιστάσεις τῶν ἁμαρτησάντων προσώπων, καθὼς λέγουν οἱ διακριτικοί.

Κατὰ τὰς ἐναντίας περιστάσεις τῆς ἁμαρτίας, ἦτοι εἰς τὸν ἀμφιβάλλοντα περὶ Πίστεως νὰ δίδῃς Κανόνα Πνευματικέ, τὸ νὰ ἀναγινώσκῃ, ἢ νὰ ἀκούῃ μετ' εὐλαβείας τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, καὶ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως· τὸ νὰ μὴ ἐρευνᾷ τὰ ὑπὲρ τὴν δύνάμιν του, καὶ τὸ

ἀνηλίκους καὶ κινδυνεύοντας ψυχῇ τε καὶ σώματι· β'. εἰς τοὺς φυλακωμένους πτωχοὺς· γ'. εἰς ἀσθενεῖς πτωχοὺς· δ'. εἰς πτωχοὺς καλογραίας, καὶ καλογήρους πτωχοὺς καὶ ἐναρέτους· ε'. εἰς ἀρχοντοξεπεσιμένους καὶ ἐντρεπομένους νὰ ζητήσουν· καὶ ς'. εἰς χρειάζομένους ἀπλῶς. Λέγει δὲ ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης (Ἐρωτήσ. σγ'), ὅτι ὁ Πνευματικὸς δὲν πρέπει νὰ ζητῇ παρὰ τοῦ μετανοούντος τὴν ἐλεημοσύνην διὰ νὰ τὴν μοιράσῃ, διατὶ δίδει ὑπόψιαν, ὅτι αὐτὸς ἔχει νὰ τὴν κρατήσῃ, ἀλλὰ νὰ λέγῃ εἰς τὸν μετανοοῦντα νὰ τὴν μοιράζῃ ἐκεῖνος μετ' ἡμῶν· εἰδὲ ἀναγκασθῇ ἀπὸ ἐκεῖνον νὰ τὴν μοιράσῃ αὐτὸς, πρέπει νὰ τὴν μοιράζῃ μετ' ἡμῶν τὸν διδόντος, κατὰ τὴν θέλησίν του, καὶ νὰ μὴ τὴν δίδῃ εἰς φίλους του, ἢ συγγενεῖς κατὰ φιλοπροσωπίαν, ἀλλὰ εἰς πτωχοὺς καὶ εὐλαβεστέρους· ἐν δὲ τῇ σβ'. ἐρωτήσῃ λέγει ὁ αὐτὸς, ὅτι καὶ ὁ Πνευματικὸς ἂν ἔχῃ ἀνάγκην ἀπὸ τροφῆν ἢ ἐνδύματα, πρέπει νὰ λαμβάνῃ καὶ αὐτὸς τὸ χρειῶδες, καὶ ὄχι τὸ περιττόν, ἐκ τοῦ ἐλέους τοῦ μετανοούντος, καὶ νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ. Λέγει δὲ καὶ ὅτι ὁ Πνευματικὸς πρέπει νὰ λέγῃ εἰς τὸν μετανοοῦντα νὰ δίδῃ εἰς τὸ νὰ τοῦ κάμνουν Εὐχέλαια καὶ Λειτουργίας.

(1) Ὅρα ταῦτα σελίδα 186 τῆς Ὁρθοδόξου Ὁμολογίας.

νά γνωρίζῃ διὰ μητέρα του τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου τοῦ παρέδωκε τὴν Πίστιν.

Πῶς κανονίζονται οἱ βλάσφημοι καὶ ἐπίσκοποι.

Εἰς τὸν βλασφημήσαντα μὲ λόγον νὰ δίδῃς Κανόνα, τὸ νὰ δοξολογῇ τὸν Θεόν, ὅπου ἀτίμασε (1)· τὸ αὐτὸ νὰ δίδῃς καὶ εἰς τὸν ἐπίσκο-

(1) Τινὲς ἔμπειροι καὶ διακριτικοὶ λέγουσιν, ὅτι νὰ κανονίζονται οἱ βλάσφημοι, νὰ σύρουσιν πολλαῖς φοραῖς τὴν γλῶσσάν τους κατὰ γῆς, καὶ νὰ ἀπέχουσιν ἱκανὸν καιρὸν ἀπὸ τὴν θείαν Κοινωνίαν, καὶ νὰ κάμνουν νηστείαν καὶ γονυκλισίαν, ὅσον εὐρεθῇ εὐλογον· ἐγὼ δὲ εὐρον ἐν τισὶ μὲν νὰ κανονίζονται ἑπτὰ χρόνους οἱ τοιοῦτοι, ἐν τισὶ δὲ ἐπιγραφόμενοις Κανόσι τοῦ Νηστευτοῦ, ὁ βλασφημήσας ἐκ παραδόξου νὰ κάμῃ ρ'. γονυκλισίας, καὶ νὰ νηστεύῃ μίαν ἐβδομάδα ἀπὸ κρέας ἕως κρασί. Ὁ δὲ μέγας ἐν Πατράσι Βηρσανούχιος ἐπιτιμᾷ ἐκείνον, ὅπου βλασφημῆσεν κατὰ τοῦ Θεοῦ, τεσσαράκοντα ἡμέρας νὰ λέγῃ τρεῖς φοραῖς τὴν ἡμέραν· Δόξα σοι ὁ Θεός· καὶ· Εὐλογητός εἶ Κύριε εἰς τοὺς αἰῶνας· Ἀμήν· βάλλοντας καὶ τρεῖς μετανοίας κατ' ἐκάστην, καὶ λέγωντας· Συγχώρησόν μοι τῷ βλασφημήσαντι κατὰ σοῦ τοῦ Θεοῦ μου. Εἰς τοὺς βλασφήμους λέγει, Πνευματικέ, ὅτι ἂν ὁ Θεὸς προστάξῃ νὰ θανατώνηται ὁποῖος ὀνομάσῃ μόνον τὸ ἀνεκφώνητον ὄνομά του, ἦτοι τὸ Ἰαχωβά, κατὰ τὸν σοφώτατον Φώτιον (Ἐπιστολ. ρζγ'. πρὸς Ἀμφιλόχιον Κυζικίου)· «Ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου θανάτῳ θανατούσθω» (Λευϊτικ, κδ'. 16)· πόσῳ μᾶλλον εἶναι ἄξιοι θανάτου αὐτοὶ ὅπου τὸν βλασφημοῦσιν; εἰπέ τους, ὅτι τόσον φοβερόν πρᾶγμα εἶναι ἡ βλασφημία, ὅπου οὔτε ὁ διάβολος ἀποτολμᾷ, ὄχι νὰ τὴν κάμῃ, ἀλλ' οὐδὲ νὰ τὴν ὀνομάσῃ· ἀλλὰ ἀντὶ νὰ εἰπῇ τό, βλασφημήσει, λέγει τό, εὐλογήσει, κατ' ἐκεῖνο τοῦ Ἰώβ· «Ἡ μὴν εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει» (α'. 11), ἦτοι βλασφημήσει· ὡς ἐρμηνεύει ὁ Ὀλυμπιδάωρος, ὁ Χρυσόστομος, καὶ ὁ Δίδυμος (Σειριᾶ εἰς τὸν Ἰώβ). Ἄλλ' οὔτε ὁ Μιχαὴλ ἐβλασφήμησεν τὸν ἄξιον βλασφημίας διάβολον, ὅταν ἐφιλονείκει μὲ αὐτὸν διὰ τὸ σῶμα τοῦ Μωϋσέως, ἀλλὰ μόνον αὐτὸν ἐπετίμησεν κατὰ τὸν Ἀπόστολον Ἰούδαν (Ἐπιστολ.), Καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος θέλει νὰ σωφρονίζονται οἱ βλάσφημοι μὲ πληγὰς, οὕτω λέγων· «Ἄν ἀκούσης τινὰ νὰ βλασφημῇ τὸν Θεὸν μέσα εἰς τὸ παζάρι, πλησίασαι κοντὰ καὶ ἐλεγεῖς τον· ἂν δὲ κάμῃ χρεῖα κτύπησαι τον, ράπισαι τὸ πρόσωπόν του, σύντριψαι τὸ στόμά του, ἀγίχισαι τὸ χέρι σου διὰ μέσου τοῦ τοιοῦτου κτυπήματος» (Ὁμιλ. α'. εἰς τοὺς Ἀνδριάντ.)· εἰπέ του ἀκόμη καὶ τὰ φοβερά παραδείγματα, ὅπου ἔχει κατὰ βλασφημῶν ἢ Ἀμαρτωλῶν Σωτηρία (Σελ. 13), καὶ μάλιστα πῶς ἤρπασαν οἱ δαίμονες σύσσωμον τὸ παιδίον ἐκεῖνο, ὅπου ἔμαθε νὰ βλασφημῇ. Πῶς ἰδαιμονίσθη, καὶ κακῶς ἐξέψυξεν ἐκεῖνος ὅπου ἐβλασφήμησε, διατὶ ἔχανεν, ὅταν ἐπαιζε τὰ χαρτία. Καὶ πρὸ πάντων εἰπέ τους νὰ

κον(1)· κοντά, δηλαδή, εἰς τὸν ἄλλον Κανόνα ὅπου διορίζει διὰ τοῦτον ὁ Νηστευτῆς (λα΄. Κανόν.), καὶ εἰς τοὺς δύο τούτους νὰ δίδεται Κανόνας τὸ νὰ ἀναγινώσκουν, ἢ νὰ ἀκούουν ψυχωφελῆ βιβλία, μάλιστα τὸ Ψαλτήριον, ὅπου περιέχει δοξολογίας πολλὰς τοῦ Θεοῦ.

Πῶς κανονίζονται οἱ κλέπται καὶ ἀδικηταί.

Εἰς τοὺς κλέπτας καὶ ἀδικητάς, πρὸ τοῦ ἄλλου Κανόνος τοῦ Νηστευτοῦ (κζ΄.), νὰ δίδῃς Κανόνα, Πνευματικέ, τὸ νὰ ἐπιστρέφουν τὸ ξένον πρᾶγμα ὅπου ἐπῆραν, ἂν τὸ ἔχουν, ἢ εἰς τοὺς ἰδίους οἰκοκυρούς, ἂν ζοῦν, ἢ εἰς τοὺς συγγενεῖς τους, ἂν ἐκεῖνοι ἀπέθανον· καὶ εἰς τὸ χέρι τοῦ Πνευματικοῦ, ἢ ἄλλου πιστοῦ προσώπου (2). Εἰ δὲ καὶ δὲν τὸ

ἀπέχουν ἀπὸ τὰ αἷτια τῆς βλασφημίας, τὰ ὅποια εἶναι τὰ παιγνίδια, τὰ χαρτία, οἱ ὄρκοι, καὶ ὁ ἄλογος θυμός.

Εἶδος δὲ τῆς βλασφημίας εἶναι, καὶ τὸ νὰ παραδίδῃ τινὰς τὸν ἀδελφόν του εἰς τὸν διάβολον, καὶ νὰ τὸν ἀναθεματίζῃ, καὶ παρομοίως κανονίζεται μὲ τὸν βλασφημήσαντα εἰς τὸν Θεόν.

(1) Σημείωσαι, ὅτι ὁ θεῖος Ἰσιδώρος ὁ Πηλουσιώτης γράφων πρὸς τὸν Ζώσιμον, καὶ ἐλέγχωντάς τον, διατὶ ἐσυγχώρησε τὴν ἐπιπορκίαν ἐνός, ὅπου τοῦ ἔδωκεν ὀλίγα ὀψάρια, τοῦ λέγει καὶ τοῦτο, ὅτι, ἂν δὲν λάβῃ ὁ ἀδικηθεὶς ὅσα ἄσπρα ἔχασεν ἐξ αἰτίας τῆς τοιαύτης ἐπιπορκίας, δὲν δύναται νὰ συγχωρηθῇ ὁ ἐπιπορκήσας. «Οὐ γὰρ τὸ σὲ δώροισ ἐξευμενισθῆναι, ἀπολύει ἐκεῖνον τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλὰ τὸ ἀπολαβεῖν τὰ οικεῖα τὸν ἐκ τῆς ἐπιπορκίας ἀδικηθέντα» (Ἐπιστολ. αἛ΄.).

(2) Διὸ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα) ἀποδείχνει, ὅτι οὐδὲ αὐτὸ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα δύναται νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἀδικίαν ἐκείνην, ὅπου εἶναι δυνατόν νὰ δεσθῇ ὀπίσω, καὶ δὲν εἶδεται· διότι ὅποιος ἀρπάσῃ ξένου πρᾶγμα, ἔπειτα βαπτισθῇ, δὲν πρέπει νὰ νομίζῃ, ὅτι ἐσυγχωρήθη ἢ ἀρπαγῇ του αὐτῆ, εὐρισκομένη ἀκόμη εἰς χεῖράς του, καὶ δυναμένη νὰ ἐπιστραφῇ· διατὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον σοφίζεται τὴν κάθαρσιν, νομίζωντας ὅτι διὰ τοῦ Βαπτίσματος εἶναι καθαρὸς ἀπὸ τὴν ἀδικίαν χωρὶς νὰ ἦναι. «Δύω σοι κακῶν ὄντων, τοῦτε κτήσασθαί μὴ δικαίως, καὶ τοῦ τὰ κτηθέντα κατέχεσθαι, τοῦ μὲν ἄφεις ἐλαβες· τὸ δὲ σήμερον ἀδικεῖς· σήμερον γὰρ ἐστὶ παρὰ σοὶ τὸ ἄλλότριον· καὶ οὐκ ἀνηρέθη τὸ ἀμάρτημα, τῷ χρόνῳ δὲ διεκκόπη, τὸ μὲν πρὸ τοῦ Βαπτίσματος τολμηθέν, τὸ δὲ μόνον μετὰ τὸ Βάπτισμα· τῶν γὰρ ἡμαρτημένων, οὐ τῶν ἀμαρτανομένων τὸ λουτρὸν ἔχει συγχώρησιν· δεῖ δὲ μὴ σοφισθῆναι τὸν καθαρμὸν, ἀλλ' ἐνημανθῆναι». «Ὅθεν πεπλανημένοι εἶναι οἱ λέγοντες, ὅτι τὸ νὰ γένῃ τινὰς καλόγηρος, τοῦτο δύναται νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἀδικίαν ἐκείνην, τὴν ὅποιαν ἔχοντας εἰς χεῖράς του μετὰ τὸ καλογηρεῦσαι, δὲν τὴν ἐπιστρέφει. Καὶ ὁ Ἱερὸς Δύγουστινὸς λέγει. «Ὅταν τὸ ξένον πρᾶγμα, ὅπου ἐπῆρε τινὰς, δύναται νὰ τὸ δώσῃ ὀπίσω, καὶ δὲν τὸ

ἔχουν νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὸν ἀδικηθέντα, καὶ νὰ ζητοῦν παρ' αὐτοῦ συγχώρησιν· ἐὰν δὲ καὶ οἱ συγγενεῖς τοὺς ἀπέθανον, νὰ τοὺς λέγῃς νὰ τὸ δίδουν εἰς τοὺς πτωχοὺς. Λέγε, Πνευματικέ, εἰς τοὺς κλέπτας καὶ τὴν καθολικὴν ἐκείνην συμβουλήν, ὅπου ἔχομεν ἔμπροσθεν ἐν τῇ ὑπόσημιώσει εἰς τό, Πῶς κανονίζονται οἱ φονεῖς (1).

Πῶς κανονίζονται οἱ πόρνοι, μοιχοί, καὶ ἀρσενοκοῖται.

Εἰς τοὺς πόρνους καὶ ἀρσενοκοίτας νὰ δίδῃς κανόνα νηστείαν, ξηροφαγίαν, γονυκλισίας, καὶ πρὸ πάντων τό, ἢ νὰ φεύγουν αὐτοὶ ἀπὸ τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα, μετὰ τὰ ὅποια ἤμαρτον, ἢ νὰ τὰ διώκουν, ἂν τὰ ἔχουν εἰς τὸ σπῆτί τους (2).

»δίδει, αὐτὸς δὲν μετανοεῖ ἀληθινά, ἀλλὰ ψευδῶς καὶ κατὰ προσποιήσιν». Ὅρα καὶ τὸν γ'. Κανόνα Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ, καὶ τὸν ιδ'. Θεοφίλου ὅπου ἀφορίζουν τοὺς ἀδίκους καὶ πλεονέκτας.

(1) Λέγε πρὸς τούτους εἰς τοὺς κλέπτας, Πνευματικέ, ὅτι τόσον αὐστηρὰ παιδεύει ὁ Θεὸς τὴν κλεψίαν, ὥστε ὅπου προστάζει, ὅτι ἂν ὁ κλέπτης δὲν ἔχη νὰ ἀποδώσῃ τὸ κλεψιμαῖον πράγμα εἰς τὸν οἰκοκύριον του, νὰ πωλῆται αὐτός, καὶ νὰ τὸ δίδῃ. « Ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχῃ αὐτῷ (τῷ κλέπτῃ δηλαδὴ), »πραθήτω ἀντὶ τοῦ κλέμματος» (Ἐξοδ. κβ'. 3)· καὶ ὅτι « Ἐὰν τις κλέψῃ »μόσχον ἢ πρόβατον, καὶ σφάξῃ ἢ ἀπόδωται, πέντε μόσχους ἀποτίσει (ἂν δὲν »προφθασθῇ δηλαδὴ) ἀντὶ τοῦ μόσχου, καὶ τέσσαρα πρόβατα ἀντὶ τοῦ προ»βάτου (Αὐτόθι 1). Ἐὰν δὲ κατχλειφθῇ (ἤτοι προφθασθῇ), καὶ εὑρεθῇ ἐν τῇ »χειρὶ αὐτοῦ τὸ κλέμμα, ἀπὸ τε ὄνου ἕως προβάτου ζῶντα, διπλά αὐτὰ ἀπο»τίσει» (Αὐτόθι 4). Πλὴν, ἀνίσως τινὰς ὑπάγῃ μόνος καὶ ἠμολογήσῃ ὅτι ἔκλεψεν, ἢ κἀίκησε, πληρώνει μόνον τὸ κεφάλαιον, καὶ τὸ πέμπτον τοῦ κεφαλαίου. « Ἐξαγορεύσει τὴν ἀμαρτίαν, ἣν ἐποίησε, καὶ ἀποδώσει τὴν πλημμέ»λειαν· τὸ κεφάλαιον καὶ τὸ ἐπίπεμπτον αὐτοῦ προσθήσει ἐπ' αὐτό· καὶ ἀπο»δώσει τινὶ ἐπλημμέλησεν αὐτῷ» (Ἀριθ. ε'. 7). Τί λέγω ταῦτα; ὁ Θεὸς προστάζει νὰ μὴ λογίζεται φόνος, ἂν θανατώσῃ τινὰς τὸν κλέπτην ἐν τῷ καιρῷ τῆς νυκτός (ἀλλ' οὐχὶ δηλαδὴ καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡμέρας). « Ἐὰν »δὲ ἐν τῷ διορύγματι εὑρεθῇ ὁ κλέπτης, καὶ πληγείς ἀποθάνῃ, οὐκ ἔστιν »αὐτῷ φόνος» (Ἐξοδ. κβ'. 2).

(2) Πρόσεχε καλῶς, Πνευματικέ, νὰ μὴ διαβάσῃς συγχωρητικὴν εὐχὴν οὔτε εἰς τοὺς ἀδικητάς, ἂν δὲν ἐπιστρέψουν τὸ ξένον πράγμα, οὔτε εἰς τοὺς πόρνους καὶ ἀρσενοκοίτας, ἂν δὲν διώξουν πρῶτον τὴν πόρνην, ἢ τὸ ἀρσενικὸν πρόσωπον ἀπὸ τὸ σπῆτί τους. Ἄλλὰ καὶ ἂν σοῦ ὑποσχεθῶν νὰ κάμνουν αὐτὰ, μὴ τοὺς πιστεύῃς εὐκολά· διότι εἰ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ἀθετοῦν τὴν ὑπόσχεσίν τους, καὶ σὲ γελῶν, ἕως ὅπου νὰ λάβουν τὴν συγχώρησιν, καθὼς ἡ δοκιμὴ τὸ δείχνει. Ἐξέυρε δὲ καὶ τοῦτο, Πνευματικέ, ὅτι πολλάκις θέλεις εὑρεῖ πολλὰς σκληρότητας καὶ δυσκολίας ἀπὸ τοὺς ἔχοντας πόρνην, ἢ παιδίον

Πῶς κανονίζονται οἱ κατήγοροι καὶ μνησίκακοι.

Εἰς τοὺς κατηγόρους καὶ συκοφάντας νὰ δίδῃς κανόνα, Πνευματικέ, τὸ νὰ πηγαίνουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἰς τὸν ἴδιον τόπον ὅπου εἶπον τὴν κατηγορίαν, καὶ νὰ λέγουν, ὅτι ψευδῶς ἐκατηγόρησαν τὸν ἀδελφόν τους· ἢ ἂν δὲν ὑπάγουν οἱ ἴδιοι, κἂν μὲ ἄλλο τρίτον πρόσωπον νὰ ὁμολογοῦν ὅτι ἐψεύσθησαν, ἢ κἂν νὰ στείλουν γράμμα ἀναιρετικὸν τῆς συκοφαντίας τῶν φανερά ἢ κρυφά. Εἰς τοὺς μνησικάκους καὶ ἔχοντας ἔχθραν, νὰ δίδῃς κανόνα, τὸ νὰ κάμουν διαλλαγὴν ἀναμεταξύ τους (1).

εἰς τὸ σπῆτί τους· ἐπειδὴ αὐτοί, πότε μὲν θέλουν σὲ παρακαλέσει δακρυῶ-
ροῦντες νὰ τοὺς συγχωρήσης νὰ ἔχουν τὰ ὑποκείμενα ταῦτα εἰς τὸ σπῆτί τους·
ἀλλὰ σὺ μὴ τοὺς εὐσπλαγχνισθῆς ἐνθυμούμενος ἐκεῖνο, ὅπου λέγει ὁ Θεός· «Πέ-
νητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει» (Ἐξοδ. κγ'. 3)· πότε δὲ θέλουν σὲ φοβερῆσαι
νὰ σὲ κακοποιήσουν, ἀλλὰ σὺ μὴ φοβηθῆς, ἐνθυμούμενος τὸ ῥητὸν ὅπου λέγει
ὁ Θεός· «Δικαιῶς τὸ δίκαιον διώξεις» (Δευτερονομ. ις'. 20)· καὶ τὸ «Μὴ φο-
»βηῖσθε ὀνειδισμόν ἀνθρώπων, καὶ τὸ φαυλισμῶ αὐτῶν μὴ ἠττάσθε» (Ἡ-
σαΐας νά'. 7).

(1) Πρόσεχε καλὰ, Πνευματικέ, νὰ μὴ διαβάξης συγχωρητικὴν εὐχὴν
οὔτε εἰς τοὺς μνησικάκους πρὸ τοῦ νὰ κάμουν διαλλαγὴν· καὶ λέγε τους τὰ
ἀκόλουθα διὰ νὰ φιλιωθοῦν. Ὅτι, δηλ. τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον λέγει δι' αὐ-
τούς· «Ὅδοι μνησικάκων εἰς θάνατον» (Παροιμ. ιβ'. 18)· καὶ πάλιν· «Ὁς
»μνησικακεῖ, παράνομος» (Αὐτίθι κα'. 24). Καὶ ὁ Θεολόγος Ἰωάννης λέγει·
«Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστὶ» (α'. γ'. 15). Ὅτι
ἂν δὲν συγχωρήσουν τὸν ἔχθρόν τους, δὲν ἠμποροῦν νὰ εἰποῦν τό, Πάτερ
ἡμῶν· ἐπειδὴ δὲν ἀφίνουν αὐτοὶ εἰς τοὺς ὀφειλέτας τὰ σφάλματά τους, καθὼς
εἰς τό, Πάτερ ἡμῶν, περιέχεται. Ὅτι ὁ Θεός μὲ βάσανα θέλει ζητήσῃ τὸ
χρέος, καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν πρ' αὐτοῦ συγχωρηθέντων ἀμαρτημάτων τους,
κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ μυριά τάλαντα χρεωστοῦντος δούλου. Ὅτι τὸ
χρέος τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης τοὺς βιάζει, ὄχι μόνον νὰ μὴ κάμουν ἐκδίκη-
σιν, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως νὰ μισοῦν τὸν πλησίον, οὐδὲ μὲ τὴν διάνοιαν· κατὰ τὸ
«Οὐ μισήσεις τὸν ἀδελφόν σου τῇ διανοίᾳ σου» (Λευϊτ. ιθ'. 17)· καὶ ὅτι, ὅταν
εἰρηνεύσουν μὲ τὸν ἔχθρόν τους, θέλει ἐλφρωθῆ καὶ χαρῆ ἢ καρδία τους.

Διηγῆσου εἰς αὐτούς, Πνευματικέ, τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου, ὅς τις παρε-
κάλει εἰς τὸν Σταυρόν διὰ τοὺς σταυρωτάς του· τὸ παράδειγμα τοῦ πρωτο-
μάρτυρος Στεφάνου, ὅπου παρεκάλει διὰ τοὺς λιθαστάς του· τὴν φοβερὰν ἐκεί-
νην ἱστορίαν τῶν δύο μνησικάκων, οἱ ὅποιοι διατὶ δὲν ἐσυγχωρήθησαν ἀπὸ
καρδίας, ἀλλ' ἐφύλαξαν τὴν ἔχθρην καὶ μετὰ θάνατον, ἦλθεν ὁ ἀποθνήσκων
ἀπὸ τὸν ἄδην, καὶ ἤρπασε τὸν ἔχθρόν του ζωντανὸν ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ νεοῦ,
παρόντος τοῦ λαοῦ· καὶ οὕτω σχισθεῖσθε τῆς γῆς, κατέβηκεν καὶ οἱ δύο εἰς
τὸν ἄδην, καθὼς τὸ ἀναφέρει ὁ Ἱεροκῆρυξ Προκόπιος εἰς τὰς διδασχάς του
(σελ. 78). Διηγῆσου εἰς αὐτούς, πῶς ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος εἶδιδε ῥόγαν παντο-

Πῶς κανονίζονται οἱ φονεῖς.

Εἰς τὸν φονέα νὰ δίδῃς, κοντὰ εἰς τὸν ἄλλον Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ (Καν. κ'), καὶ τὸ νὰ εξαγοράζῃ σκλάβον, ἂν ἔχῃ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεῶν (Ἐρωτ. σ')., διὰ νὰ γένη ψυχὴ ἀντὶ ψυχῆς (1). Εἰ δὲ γυναῖκα ἀπέβαλε παιδίον, νὰ τῆς δίδῃς Κανόνα, νὰ

τεινὴν εἰς ἓνα κλέπτην, ὅπου ἐκινήθη νὰ τὸν φονεύσῃ· πῶς μία ἐνάρετος γυναῖκα ἐπιπίλησε τὸ ἔμπυον ἀπὸ τὸ στήθος μιᾶς γυναικὸς πληγωμένης, ὅπου τὴν ἐδυσφήμετην. Εἰπέ τους, πῶς καὶ αὐτοὶ οἱ ἔθνικοὶ δὲν ἐφύλαττον μνησικακίαν, ὡς ὁ Δουκοῦργος ὅπου ἐτυφλώθη ἀπὸ τὸν Ἄλκανδρον, καὶ ὄχι μόνον δὲν τοῦ ἔκαμε τὴν ἐκδίκησιν, ἀλλὰ καὶ τὸν εἶχεν ὁμοτράπεζόν του. Ὁ Δημόναξ ὅπου ἐκτυπήθη εἰς τὸ πρόσωπον μὲ πέτραν ἀπὸ ἓνα, καὶ ὄλοι ἐφώναζαν ἀπὸ τὴν ἀγάπην του· Ἐπὶ τὸν κριτὴν, ἐπὶ τὸν κριτὴν, καὶ αὐτὸς ἐξ ἐναντίας ἔλεγεν· Οὐχί, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ἱατρὸν. Ὡς ὁ Περικλῆς ὅπου ὑβρίζετο ἀπὸ ἓνα ὄλην τὴν ἡμέραν, καὶ τὸ βράδυ ἐπήγε τὸν ὑβριστὴν εἰς τὸ σπήτι του μὲ τὸ φανάρι. Τελευταῖον, πρέπει νὰ συμβουλευῆς, Πνευματικέ, ἐκεῖνον ὅπου ἔκαμεν τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρας νὰ πηγαίη νὰ προσπίπτῃ πολλάκις εἰς ἐκεῖνον, ὅπου ἐσκανδαλίσειν, ἕως ὅπου νὰ τὸν κάμῃ νὰ τὸν συγχωρήσῃ, ὡς λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος· «Μὴ μοι λεγέτω τις, ὅτι ἀπαξ καὶ δευτερον παρεκάλεσα, καὶ οὐ προσήκατο· εἰ ἀπὸ εἰλικρινείας τοῦτο πράττομεν, μὴ πρότερον παυσώμεθα, μέχρις ἂν τῇ πολλῇ προσεδρία νικήσαντες, ἐφελκυσώμεθα αὐτόν, καὶ ἀποστήσωμεν τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀπεχθείας» (Λόγ. κζ'. εἰς τὴν Γένεσιν).

Πρόσεχε ὅμως, Πνευματικέ, νὰ μὴ δώσης ὑποψίαν, ὅτι ἀντὶ κριτῆς, ἐγείνες βοήθος τοῦ ἐναντίου· μάλιστα δεῖξον πῶς συμπάσχεις μὲ ἐκεῖνον ὅπου ὑβρίσθη, καὶ ἄφες τον νὰ εἰπῇ ὅλα του τὰ παράπονα· εἰπέ δὲ εἰς αὐτούς, ὅτι ἀφ' οὗ κάμουν διαλλαγὴν, ἔχουν χρέος νὰ χαιρετῶνται ὡς καὶ τὸ πρῶτον, εἰδὲ καὶ δὲν τὸ στέργει τινὰς ἐξ αὐτῶν, εἰπέ του νὰ δώσῃ ἱλεημοσύνας, καὶ νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἐχθροῦ του. Ἴσως ὁ Θεὸς μαλακώσῃ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον τὴν καρδίαν του, διὰ νὰ συγχωρηθῶν ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ νὰ ἀντιχαιρετῶνται.

(1) Εἰπέ εἰς τὸν φονέα, Πνευματικέ, ὅτι, καθὼς ὁ ἀγιώτατος Πατριάρχης Ἀθανάσιος, καὶ ὁ Βασιλεὺς Ἀνδρόνικος διορίζουν (Βλάσταρ. Στοῖχ. φ'. Κεφ. η'), πρέπει αὐτὸς νὰ μοιράζῃ τὴν περιουσίαν του εἰς κάθε παιδί ὅπου ἔχει, καὶ ἓνα μερίδιον νὰ δίδῃ καὶ εἰς τὸν φονευθέντα, ἧτοι εἰς τὴν γυναῖκα ἐκεῖνου καὶ τὰ ὄρφανά, ἂν ἔχῃ· εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχῃ, πρέπει νὰ τὸ δίδῃ ψυχικά, καὶ ἱλεημοσύνας διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ φονευθέντος, καὶ νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς διὰ νὰ τὸν συγχωρήσῃ, καὶ οὕτω μὲ αὐτὰ νὰ σωπῆσῃ τὴν βοήν ὅπου κάμνει τὸ αἷμα τοῦ φονευθέντος, καὶ ζητεῖ κατ' αὐτοῦ ἐκδίκησιν, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὰς φρικτὰς τιμωρίας, ὅπου εἶναι ἐτοιμασμέναι δι' αὐτόν τόσον αἰωνίως, ὅσον καὶ προσκαίρως· ἐπειδὴ «Ὁ ἐκχέων αἷμα ἀνθρώ-

ἀνατρέφῃ πτωχὸν νήπιον, ἂν ἔχει τὸν τρόπον κατὰ τὸν αὐτὸν Συμεῶν (αὐτόθι), περὶ οὗ δρα τὸν κβ'. Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ.

Εἶπα, ὅτι νὰ δίδεται ὁ κανόνας καὶ κατὰ τὰς ἐναντίας περιστάσεις

»που, ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐκχυθήσεται» (Γέν. θ'. 6). Διὰ νὰ δείξῃς δὲ καὶ εἰς τὸν φονέα μὲ συντομίαν τὸ μέγεθος τῆς ἁμαρτίας του, εἰπέ του, α'. πῶς ἀνάμεσα εἰς ὅλα τὰ κακὰ ὅπου γίνονται εἰς τὸν πλησίον, τὸ μεγαλύτερον καὶ πρότερον εἶναι ὁ φόνος· β'. πῶς ἐκεῖνος ὅπου φονεύει, ἀρπάζει τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι Κύριος ζωῆς καὶ θανάτου· καὶ γ'. πῶς ἐκεῖνος ὅπου φονεύει ἄνθρωπον, κάμνει μεγαλύτερον ἁμάρτημα, παρὰ νὰ ἤθελε κατακαύσει καὶ διαφθεῖρη ὅλας τὰς εὐρυχώρους πεδιάδας, ὅλους τοὺς καρπούς τῆς γῆς, ὅλα τὰ ζῶα, ὅλα τὰ δένδρα τοῦ κόσμου, ὅλα τὰ σπῆτια τῶν πόλεων καὶ χωρίων· διατὶ φονεύωντας ἄνθρωπον, ἐφόνευσε τὸν παρὰ Θεοῦ χειροτονηθέντα βασιλέα ὅλης τῆς κτίσεως. Πρὸς τοῦτοις λέγε, Πνευματικέ, ταύτην τὴν καθολικὴν συμβουλήν εἰς τοὺς φονεῖς, εἰς τοὺς τυμβωρύχους, καὶ εἰς κάθε ἄλλον ἁμρτωλόν, ὅπου κάμη ἁμαρτίαν κρυφὴν· ὅτι δηλαδὴ, ἐὰν ἀπὸ αὐτοὺς εὐρεθῇ τινὰς πρόθυμος εἰς τὴν μετάνοιαν, εἶναι συγκεχωρημένον νὰ πηγαίνῃ ὁ τοιοῦτος ἢ εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν, ἢ εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κριτὴν, νὰ μαρτυρῇ τὸν φόνον, ἢ τὴν κλεψίαν, ἢ τὴν τυμβωρυχίαν, ἢ τὴν ἄλλην κρυφὴν ἁμρτίαν ὅπου ἐπραξε, καὶ οὕτω νὰ στέργῃ νὰ λαμβάνῃ τὴν παιδείαν, ὅπου διορίζουν οἱ ἐξωτερικοὶ καὶ πολιτικοὶ νόμοι διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην. Μάλιστα δὲ τοῦτο πρέπει νὰ κάμνῃ, ἐὰν, διὰ ἐκείνην τὴν ἁμαρτίαν ὅπου αὐτὸς ἐπραξε, πιεσθῶν ἄλλοι ἀθῶοι ἐξ ὑποψίας, καὶ παιδεύονται, ἢ ζημιώνονται ἀπὸ τὸν κριτὴν ἀδίκως. Ποῖοι εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου μᾶς βεβαιώνουσι τοῦτο ; α'. ὁ μέγας Βασιλεὺς λέγει γὰρ οὗτος ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ λβ'. Ψαλμοῦ· « Ἐπειδὴ τῷ σώματι ἡμάρτομεν ... τῷ σώματι καὶ ἐξομολογησώμεθα, » τῷ αὐτῷ κεχηρημένοι ὄργανῳ πρὸς ἀνάλυσιν τῆς ἁμαρτίας. Ἐλοιδόρησας ; » εὐλόγησον· ἐπλεονέκτησας ; ἀπόδος· ἐμεθύσθης ; νήστευσον· ἠλαζονεύσω ; » ταπεινώθητι ... ἐφόνευσας ; μαρτύρησον· ἢ τὰ ἰσοδυναμοῦντα τῷ μαρτυρήσω, διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, σεαυτοῦ τὸ σῶμα κάκωσον· β'. ὁ σοφὸς Συνέσιος, ὅστις ἐπιτάσει εἰς τὸν φονεύσαντα Ἰωάννην, νὰ μαρτυρήσῃ τὸν φόνον ὅπου ἔκαμεν (Ἐπιστ. μδ'). Καὶ γ'. τὰ ἀκόλουθα παραδείγματα· ἀναγινώσκομεν γὰρ εἰς τὸν Συναξαριστὴν κατὰ τὴν ιδ'. τοῦ Ἀπριλίου, ὅτι ὁ τὴν νύμφην αὐτοῦ ἀγίαν Θωμαΐδα φονεύσας παρέδωκεν ἑαυτὸν τῷ ἄρχοντι, καὶ ἀντεφονεύθη ὑπ' αὐτοῦ· ὁμοίως εὐρίσκομεν καὶ εἰς τὸν Εὐεργετικὸν (Βιβλ. α'. Ὑποθέσ. γ'. σελ. 20) ὅτι εἰς Ὅσιος καταφυγῆς τὴν ψυχὴν, κατέβη ἀπὸ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν εἰς τὸν Ἄρχοντα, καὶ μαρτυρήσας τὰς ἁμαρτίας του, εἶπεν αὐτῷ· « Κόλασόν με κατὰ τοὺς νόμους· » ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἄρχων δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν παιδεύσῃ, ἐκεῖνος ἀφ' ἑαυτοῦ του ἐφόρεε σίδηρα εἰς τοὺς πόδας, καὶ εἰς τὸν λαμόν, καὶ ἔλεγεν εἰς τοὺς ἐρωτῶντας, ὅτι ὁ Ἄρχων τοῦ τὰ ἔβαλε. Πρὸ δὲ μιᾶς ἡμέρας τοῦ θανάτου του, φανεῖς Ἄγγελος Κυρίου εἶπεν αὐτῷ· « Ἴδου διὰ τὴν ὑπομονὴν σου ἐλύθησαν πᾶσαι αἱ ἁμαρτίαι σου· » καὶ ἤφατο τῶν σιδήρων, καὶ εὐθὺς ταῦτα ἔπεσον· ὁ δὲ ἀδελφὸς παρρηθὺς ἐκοιμήθη.

τῶν ἀμαρτησάντων προσώπων· λόγου χάριν, ὁ μὲν πλούσιος νὰ διορίζεται νὰ νηστεύῃ, νὰ ξηροφαγῇ, καὶ νὰ γονυκλιτῇ· ὁ δὲ πτωχός, νὰ κάμνῃ ἐλεημοσύνην ἐκ τοῦ ὑστερήματός του· τοῦτο γὰρ νομίζεται κοντὰ εἰς αὐτοὺς κανῶν καὶ παιδείας· καὶ μάλιστα, ἐὰν ὁ πλούσιος ἔπραξεν ἀμαρτίαν σαρκικὴν· ὁ δὲ πτωχός ἔκαμε κλεψίαν, ἢ ἀρπαγὴν· διατί, ἀνίσως καὶ ὁ πλούσιος κανονισθῇ μόνον νὰ κάμνῃ ἐλεημοσύνην, ὁ δὲ πτωχός νὰ νηστεύῃ μόνον, αὐτὸ δὲν νομίζεται κοντὰ εἰς αὐτοὺς παιδείας, ἀλλὰ αὐξήσις μόνον τῆς συνηθείας των· πλὴν καὶ τοῦτο πρέπει νὰ τὸ οἰκονομῇ ὁ Πνευματικός, μὲ τὸν καλῆτερον τρόπον, ὅπου εἶναι δυνατὸν, καὶ μὲ κάθε διάκρισιν.

Ἐνθυμοῦ πρὸς τούτοις νὰ συμβουλευῆς, Πνευματικέ, τοὺς ἀμαρτωλοὺς, νὰ μὴ θαρροῦν, μηδὲ νὰ πιστεύουν πῶς λαμβάνουν παρὰ Θεοῦ συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν τους, διὰ μόνον τὸν κανόνα καὶ τὴν ἱκανοποίησιν ὅπου αὐτοὶ κάμνουν· ἄπαγε! ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι αἰρετικὸν φρόνημα· ἄπειρος γὰρ οὖσα ἡ ἀμαρτία, κατὰ τοὺς Θεολόγους, ὡς ὕβρις τοῦ ἀπειροῦ Θεοῦ, ἀπὸ ἔργα καὶ ἱκανοποίησιν πεπερασμένου κτίσματος εἶναι ἀδύνατον νὰ λυθῇ· καὶ μάλιστα κτίσματος ἀκαθάρτου, ὁποῖός ἐστίν ὁ ἀμαρτωλός· «Ἐγεννήθημεν γὰρ φησιν, ὡς ἀκάθαρτοι πάντες ἡμεῖς· ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν (Ἡσαΐ. ξδ'. 6) ἀλλὰ νὰ πιστεύουν βεβαίως ὅτι λαμβάνουν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν τους· Α'. διὰ τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ Θεοῦ· Β'. διὰ τὴν ἄπειρον ἱκανοποίησιν, ὅπου ἔλαβεν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτωλῶν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ θανάτου, καὶ τοῦ αἵματος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ αὐτοῦ. Καθὼς διὰ μὲν τὸ α'. εἶπεν ὁ Παῦλος· «Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς· ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον, ἔσωσεν ἡμᾶς» (Τίτ. γ'. 5)· διὰ δὲ τὸ β'. εἶπεν ὁ Ἰωάννης· «Καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας» (ἀ'. α'. 7)· διὸ καὶ «ὁ μέγας Βασίλειος λέγει· Τῶν ἀμαρτημάτων ἡ ἄφεσις πρόκειται ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ» (Ἄρ. κατ' ἐπιτομ. ιγ'.).

Γ'. δὲ καὶ τελευταῖον αἴτιον τῆς συγχωρήσεως τῶν ἀμαρτιῶν τους νὰ λογιάζουν, πῶς εἶναι ὅλα τὰ καλὰ ἔργα, καὶ οἱ καρποὶ τῆς μετανοίας, ὅπου αὐτοὶ κάμουν μετὰ τὴν ἀμαρτίαν, πλὴν καὶ ταῦτα τὰ καλὰ τῶν ἔργα, οὐχὶ καθ' αὐτὰ μόνον φυσικῶς νοούμενα (διατί ἔτζι λογιζόμενα, εἶναι πάντῃ ἀδύνατα εἰς τὸ νὰ συγχωρήσουν ἀμαρτίας, καὶ νὰ προξενήσουν αἰώνιον σωτηρίαν)· ἀλλὰ καθὸ εἶναι ἐνωμένα μὲ τὴν διὰ πίστεως ὑπερφυσικὴν χάριν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣτις εἰδοποιεῖ ταῦτα, καὶ συνιστᾷ, καὶ ἀποδοχῆς θείας ποιεῖ ἄξια (παρὰ Κορεσσίφ). Τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα βεβαίως καὶ ὁ ἴδιος Θεὸς λέγων διὰ τοῦ Ἡσαΐου· «Ἐγὼ» εἶμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀνομίας σου ἕνεκεν ἐμοῦ» (μγ'. 25). Ἀκούεις; ἐγὼ εἶμαι, λέγει, ἀμαρτωλέ, ὅπου ἐξαλείφω τὰς ἀμαρτίας σου καὶ τὰς

συγχωρῶ· μὰ ὄχι διὰ τὸν ἐδικόν σου κανόνα καὶ τὴν παιδείαν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐδικόν μου ἔλεος καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν. « Ἐνεκεν ἐμοῦ ».

Ἐπάνω δὲ εἰς ὅλα σοῦ λέγομεν, Πνευματικέ, ὅτι πρέπει νὰ δίδῃς εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὡς κανόνα καὶ ἱκανοποίησιν, καὶ τὴν εἰς τόσους χρόνους ἀποχὴν τῆς ἁγίας Κοινωνίας, καθὼς διορίζει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Νηστευτής. Εἰ δὲ εὐρεθῇ τινάς, ὅπου νὰ στέργῃ τὴν ἄλλην ἱκανοποίησιν, τῆς νηστείας, τῆς ξηροφαγίας, τῶν γονυκλισιῶν, καὶ τῆς ἐλεημοσύνης, τὴν δὲ ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας νὰ μὴ στέργῃ· εἰς τοῦτο στέκεται ὀλη σου ἡ γνῶσις καὶ ἐμπειρία, νὰ γλυκάνῃς, τὸν τοιοῦτον μὲ διαφόρους τρόπους ὥστε ὅπου νὰ τὸν καταπέισῃς νὰ στέρξῃ καὶ τὰ δύο, προβάλλωντάς του ταῦτα.

Συμβουλή πρὸς τὸν μετανοοῦντα διὰ νὰ δεχθῇ
καὶ τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας.

Α ἔκνον, Α'. Ἦξευρε, ὅτι ἂν θελήσῃς νὰ κοινωνήσῃς ἐτὶ ἀνάξιος ὢν, θέλεις γένη ἔνοχος τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, ὡς λέγει ὁ θεὸς Παῦλος, καὶ ἔχεις νὰ κοινωνήσῃς εἰς κατάκρισιν καὶ κόλασιν σου, γενόμενος δευτέρος Ἰούδας, καὶ παρόμοιος μὲ τοὺς Ἑβραίους· «διότι, καθὼς τότε οἱ Ἑβραῖοι ἐκέντησαν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, ὄχι διὰ νὰ πίνον τὸ αἷμά του, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸ χύσουν, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Χρυσοβόρημων (Λόγ. κζ'. τῆς α'. πρὸς Κορινθ.). ἔττι καὶ σὺ θέλεις λογισθῆ ὅτι ἐκχύνεις τὸ ἀκήρατον αἷμα τοῦ Κυρίου, καὶ ὄχι ὅτι τὸ πίνεις, διὰ τὴν ἀναξιότητά σου».

Β'. Ἦξευρε, ὅτι ὁ Θεὸς Νηστευτής, ὅπου μὲ διάκρισιν τοῦ Ἀγγίου Πνεύματος, ἐδιώρισε τοὺς Κανόνας του, σχεδὸν εἰς κάθε Κανόνα λέγει μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν καὶ διαστολήν, ὅτι ὅποιος δὲν ἤμπορεῖ νὰ κρατήσῃ καὶ τὰ δύο ταῦτα, καὶ τὴν ἱκανοποίησιν ὅπου διορίζει, καὶ τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας τὴν διοριζομένην παρ' αὐτοῦ εἰς ὀλίγους χρόνους, οὗτος νὰ φυλάττῃ τοὺς πολλοὺς χρόνους, ὅπου ἐδιώρισαν οἱ ἄλλοι θεοὶ Πατέρες. Ὅθεν μὲ τοῦτα ὅπου λέγει, δὲν συγχωρεῖ κατ' οὐδένα τρόπον νὰ γένη παρακάτω συγκατάβασις».

Γ'. Ἦξευρε, ὅτι σοῦ ἔκαμα μίαν συγκατάβασιν μεγάλην, καὶ δὲν σὲ ἐκανόνισα κατὰ τοὺς ἄλλους Πατέρας, ὅπου διορίζουν τόσους χρόνους διὰ τὴν ἁμαρτίαν σου (καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ τοῦ ἀριθμῆς τοὺς χρόνους ὅπου διορίζουν οἱ Κανόνες τῶν Συνόδων καὶ τῶν Πατέρων)· ἀλλὰ σὲ ἐκανόνισα κατὰ τὸν συγκαταβατικὸν Νηστευτήν. Σοῦ ἔκαμα καὶ μίαν ἄλλην ἡμεγαλωτάτην συγκατάβασιν ἀφ' ἑαυτοῦ μου, καὶ δὲν ἐκανόνισα τὰς ἄλλας σου ἁμαρτίας, ὅπου διὰ τὴν ταδε εἶναι κανόνας τόσος, καὶ διὰ τὴν

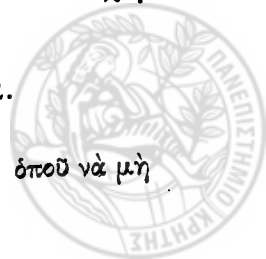
»τάδε τόσος, και τὰ ἐξῆς (ἀπαριθμῶντας, δηλαδή, εἰς αὐτὸν τοὺς χρό-
 »νους και τὰς ἱκανοποιήσεις τῆς κάθε του ἀμαρτίας): ἀλλὰ μίαν ἀμαρ-
 »τίαν σου ἐκανόνισα, λυπούμενός σε και εὐσπλαγχνίζόμενος τὴν ἀσθέ-
 »νειάν σου. Σοῦ ἕκαμα και ἄλλην μίαν τρίτην συγκατάβασιν, ἣτις εἶναι
 »πολλὰ μεγάλη· διατί, τὸν κανόνα τοῦτον ὅπου τώρα σοῦ ἔδωκα διὰ τὴν
 »ἀμαρτίαν σου ταύτην, ἔπρεπε νὰ σοῦ τὸν διπλασιάσω, και νὰ σοῦ τὸν
 »πολλαπλασιάσω τόσαις φοραῖς, ὅσαις φοραῖς ἕκαμες τὴν αὐτὴν ἀμαρ-
 »τίαν· εἰς τρόπον ὅτι, ὁ ἀριθμὸς τῶν χρόνων τοῦ κανόνος σου νὰ γένη
 »τόσον πολὺς, ὥστε ὅπου νὰ μὴν φθάσῃ ὅλη σου σχεδὸν ἡ ζωὴ διὰ νὰ
 »τὸν τελειώσῃς· ἐγὼ ὁμως σὲ εὐσπλαγχνίσθηκα, και σὲ ἐκανόνισα τόσον
 »ἐλαφρά, ὥσάν νὰ ἤθελες πράξει τὴν ἀμαρτίαν ταύτην μίαν και μόνην
 »φοράν, εἰς καιρὸν ὅπου ἐσὺ τὴν ἔπραξες τόσαις και τόσαις φοραῖς (Και
 »ἐδῶ τοῦ λέγεις τὸν ἀριθμὸν διωρισμένον, πόσαις φοραῖς ἤμαρτε). Λοιπὸν
 »και σύ, τέκνον, χρεωστεῖς νὰ μὴ γίνεσαι τόσον σκληροκάριος και ἀχά-
 »ριστος, ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς νὰ δεχθῆς αὐτὸν τὸν ὀλίγον κανόνα, και τὴν
 »ἀποχὴν τῆς θείας Κοινωνίας».

»Δ'. Ἦξευρε, ὅτι μετὰ τὴν ἀποχὴν ταύτην τῆς Κοινωνίας, θέλει γένη
 »ἡ μετάνοιά σου ἀσφαλεστέρα· θέλεις βεβαιωθῆ περισσότερον εἰς τὴν χά-
 »ριν τοῦ Θεοῦ, και θέλεις καταλάβει καλῆτερα τὸ κακόν, ὅπου σοῦ ἐπρο-
 »ξένησεν ἡ ἀμαρτία, μάλιστα ὅταν βλέπῃς τοὺς ἄλλους νὰ κοινωνοῦν,
 »και ἐσὺ νὰ ὑστερῆσαι, λέγωντας εἰς τὸν ἑαυτὸν σου ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ἄσω-
 »του Υἱοῦ· Ἰδοῦ, πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων,
 »ἐγὼ δὲ λιμῶ ἀπόλλυμαι (Λουκ. ιε'. 17). Και ἐκ τούτων ἀπάντων, νὰ
 »μισήσῃς τὴν ἀμαρτίαν, και νὰ φυλάττῃς καλῶς εἰς τὸ ἐξῆς τὴν χάριν
 »ὅπου ἔχασες, μετὰ τὸ νὰ σοῦ γένουν μαθήματα τὰ παθήματα». «Πᾶν
 »γὰρ ὁ μετὰ πολλοῦ καμάτου τις κτήσεται, σπουδάζει τοῦτο φυλάτειν»·
 »λέγει ὁ μέγας Βασιλεῖος· και ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· «Φιλεῖ γὰρ, τὸ μὲν
 »πρόνυ κτηθέν, μαλλον κρατεῖσθαι· τὸ δὲ ῥαδίως κτηθέν, και ἀποπτύεσθαι
 »τάχιστα, ὡς πάλιν ληφθῆναι δυνάμενον» (Λόγ. β'. περὶ Θεολογίας).

Ταῦτα και ἄλλα ὁμοια δύνασαι νὰ τοῦ εἰπῆς, Πνευματικέ, ὅσα ἤθελε
 σὲ φωτίσει ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἦμπορεῖς δὲ και νὰ τοῦ
 κρύψῃς τὸν καιρὸν, και νὰ τοῦ εἰπῆς· «Ἵπαγε, τέκνον, και ἐγὼ ἤξεύρω
 »πότε εἶναι καιρὸς διὰ νὰ κοινωνήσῃς· και οὕτω μετὰ τὴν ἀναβολὴν τοῦ
 »καιροῦ δύνασαι νὰ τὸν συμπεράνῃς». «Ορα και εἰς τὴν συμβουλήν τοῦ
 μετανοοῦντος ἐκεῖνα, ὅπου τοῦ λέγομεν ἐκεῖ ξεχωριστά, διὰ νὰ δεχθῆ
 και τὴν ἱκανοποίησιν, και τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας.

!!Ὡς κανονίζονται οἱ ἀσθενεῖς και ὑπέργηροι.

Εάν δὲ τυχὸν εὐρεθῆ τινὰς ἀσθενῆς και ὑπέργηρος, ὥστε ὅπου νὰ μὴ

δύναται νὰ κάμῃ τὴν σωματικὴν ἱκανοποίησιν, ὅπου διορίζει ὁ θεὸς Νηστευτῆς, εἰς τοῦτον ἔμπορεῖς, ναί, νὰ δώσης, Πνευματικέ, ἄλλον κανόνα πνευματικόν, προσευχῆς, ἀναγνώσεως ψυχωφελῶν βιβλίων, καὶ ἐλεημοσύνης σωματικῆς, ἢ πνευματικῆς (ὄρα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Κεφαλαίου τούτου)· ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ τοῦ συγκαταβαίνης τοὺς χρόνους τῆς ἀποχῆς τῆς Κοινωνίας, τοὺς διωρισμένους παρὰ τοῦ Νηστευτοῦ.

Ἔστι, ὅσοι δὲν δέχονται τὸν Κανόνα, καὶ τὴν ἀποχὴν τῆς κοινωνίας, ἀποβάλλονται.

Ανίσως δὲ καὶ εὐρεθῆ τινὰς τόσοσιν σκληροκάριοι καὶ ἀμετανόητοι, ὥστε ὅπου, ὑγιῆς ὄντας, δὲν στέργει οὔτε τὴν κατὰ τὸν Νηστευτὴν ἱκανοποίησιν, οὔτε θέλει νὰ ἀπέχη τῆς Κοινωνίας, εἰς τὸν τοιοῦτον, Πνευματικέ, μετὰ πρώτην, καὶ δευτέραν, καὶ τρίτην νοθεσίαν, πρέπει τελευταῖον νὰ εἰπῆς. «Τέκνον, ὁ μέγας Βασιλεὺς μὲ προστάζει εἰς τὸν »πδ'· καὶ πε'. Κανόνα τοῦ νὰ λέγω εἰς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα· Σῶζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν (Γέν. ιθ'. 17)· διὰ νὰ μὴ »συναπολέσω ἐγὼ μαζῆ με τὴν ἐδικὴν σου ἀπώλειαν καὶ τὴν ἐδικὴν »μου ψυχὴν (1)». Εἰπέ του ἀκόμη, πῶς ὁ Κωνσταντινουπόλεως Λουκάς, εἰς τὰ ζητήματα ὅπου λύει μετὰ τῆς περι αὐτὸν Συνόδου ἐν χειρογράφοις εὐρισκόμενα, λέγει, ὅτι, δὲν πρέπει νὰ δεχθῆ ὁ Ἱερεὺς τὴν προσφορὰν ἐκείνων ὅπου ἀπειθοῦν, καὶ δὲν θέλουν νὰ δεχθῶν τὸν κανόνα τῆς ἀμαρτίας των.

Πῶς οἰκονομοῦνται αἱ ὑπανδρευμένοι γυναῖκες,
καὶ αἱ ἔχουσαι συγγενεῖς.

Εὰν ἐξομολογήσης κάμμίαν γυναῖκα ὑπαδρευμένην, ἥτις ἐμοιχεύθη

(1) Ἀναγινώσκειται γὰρ εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἱστορίας, ὅτι ἓνας ταλαίπωρος ἀμαρτωλὸς κακὰ συγχωρημένος ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν του, ἀφ' οὗ ἀπέθανεν, ἐφάνη εἰς τὸν Πνευματικὸν του, καὶ ἐλέγξας αὐτὸν διὰ τὴν πολλὴν συγκατάβασιν ὅπου τοῦ ἔκαμε, τοῦ εἶπεν· ἐπειδὴ καὶ ἐσὺ εἶσι ἡ αἰτία τῆς κολάσεώς μου, διὰ τοῦτο ἔλα καὶ σὺ μαζῆ με ἐμένα, διὰ νὰ συγχολάζεσαι μαζῆ μου· καὶ οὕτως εἰπὼν τὸν ἐνηγάλισε, καὶ εὐθὺς ἐσκοτίσθη ὁ ἀέρας· καὶ ὦ τοῦ θαύματος! ἐσχίσθη ἡ γῆ, καὶ κατέπιε καὶ τοὺς δύο ὁμοῦ («Ὁρα καὶ εἰς τὸ γ'. Κεφάλαιον τῆς Συμβουλῆς τοῦ Μετανοοῦντος, εἰς τὰ παραδείγματα ἐκείνων, ὅπου ἐκανονίσθησαν διὰ τὰς ἀμαρτίας των, μίαν ἄλλην ἱστορίαν φοβερὰν). Διὸ καὶ ὁ θεὸς Ἀμβρόσιος λέγει, ὅτι ἡ εὐκολος συγχώρησις τοῦ Πνευματικοῦ, κάμνει τὸν ἀμαρτωλὸν νὰ ἀμαρτάνῃ περισσότερο· «Μήπως ἡ εὐκολία τῆς συγχωρήσεως ἐρεθισμὸν παρέξῃ τῷ ἀμαρτάνοντι».

κρυφίως, πρόσεχε καλά, Πνευματικέ, και οὔτε αὐτὴν νὰ ἀφήτῃς νὰ κοινωνήσῃ, οὔτε νὰ δώσῃς ὑποψίαν τοῦ ἀνδρός τῆς νὰ καταλάβῃ τὸ τοιοῦτον· διατὶ και τὰ δύο εἶναι ὀλέθρια· τὸ αὐτὸ νὰ γίνεται και εἰς ἄλλας γυναῖκας, ὅπου ἔχουν γονεῖς και ἀδελφούς· και ὅρα τὸν λγ'. Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ.

Ἔσα δὲ ἀμαρτήματα εὑρεθῶν, ὅπου δὲν κανονίζονται ῥητῶς, διὰ αὐτὰ νὰ ἐρωτᾷς τὸν Ἀρχιερέα σου, και παρ' αὐτοῦ νὰ μανθάνῃς τὸν ἀρμοδίον αὐτῶν κανόνα (1), εὑρισκόμενον, εἴτε ἐκ τῆς ὁμοιότητος ὅπου ἔχουν αὐτὰ μὲ ἐκεῖνα, ὅπου περιέχονται ῥητῶς εἰς τοὺς Κανόνας, εἴτε ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν κατὰ μέρος Πατέρων, εἴτε ἐκ τῆς διακρίσεως τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ἔσα περὶ τούτων, τῶν μὴ ἐν τοῖς ἄλλοις Κανόσιν εὑρισκομένων ἐπιτιμίων, εἰς τὰ μετὰ τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ ἐπιτίμια τοῦ αὐτοῦ, ἤδη προστεθέντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τῆς συγχωρητικῆς Εὐχῆς.

Αφ' οὗ δὲ τελειώσῃς και τὴν ἱκανοποίησιν, τότε διαβάξεις εἰς τὸν μετανοοῦντα τὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν, ἢ τὴν συνειθισμένην ἐκείνην. «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, και ποιμὴν και ἀμνέ, ὁ καὶ ἄρῶν τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὁ τὸ δάνειον χαρισάμενος τοῖς δυσὶ κρηωφειλέταις, και τῇ ἀμαρτωλῶ δούς ἄφεισιν ἀμαρτιῶν αὐτῆς· αὐτὸς ἡ Δέσποτα, ἄνες, ἄφες, συγχώρησον τὰς ἀμαρτίας, τὰς ἀνομίας, τὰ πλημμελήματα, τὰ ἐκούσια και τὰ ἀκούσια, τὰ ἐν γνώσει, τὰ ἐν ἀγνοίᾳ, τὰ ἐν παραβάσει και παρακοῇ γενόμενα παρὰ τοῦ δούλου σου τούτου (δεῖνος), και εἴτι ὡς ἄνθρωπος σάρκα φορῶν, και τὸν κόσμον νοικῶν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐπλανήθη, εἴτε ἐν λόγῳ, εἴτε ἐν ἔργῳ, εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ, εἴτε λόγον Ἰερέως κατεπάτησεν, ἢ ὑπὸ κατάδραν Ἰερέως ἐγένετο, εἴτε τῷ ἰδίῳ ἀναθέματι ὑπέπεσεν, ἢ ὄρκῳ ὑπήχθη, καὐτός, ὡς ἀγαθὸς και ἀμνησίκακος Δεσπότης, τούτον τὸν δούλόν σου ἡ λόγῳ λυθῆναι εὐδόκησον, συγχωρῶν αὐτῷ και τὸ ἴδιον ἀνάθεμα, και τὸν ὄρκον, κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος. Ναί, Δέσποτα φιλόανθρωπε Κύριε, ἐπάκουσον ἐμοῦ δεομένου τῆς σῆς ἀγαθότητος ὑπὲρ τοῦ δούλου σου τούτου· και πάριδε ὡς πολυέλεος τὰ πταίσματα αὐτοῦ ἅπαντα· ἀπάλλαξον καὐτὸν τῆς αἰωνίου κολάσεως. Σὺ γὰρ εἶπας Δέσποτα. Ἔσα ἂν δήσητε

(1) Λέγει γὰρ ὁ Βηλσαμών (Ἑρμην. τοῦ μέ. Κανόνος τῆς ς'. Συνόδου), ὅτι ὅσοι Κανόνες δὲν περιέχουν ῥητῶς τὸ ἐπιτίμιον ἐκείνων, ὅπου τοὺς παραχθίνου, δίδου ἀδειαν κατὰ τὸ σιωπώμενον εἰς τὸν κατὰ τόπον Ἀρχιερέα, νὰ διορίζῃ εἰς αὐτούς τὸ ἐπιτίμιον ὅπου ἤθελε κρίνει εὐλογον.

»ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. "Ὅτι σὺ εἶ ὁ μόνος ἀναμάρτητος, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν». Ἡ ταύτην τὴν συντομωτέραν, ἐπιθέτωντας καὶ τὴν χεῖρά σου εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ μετανοοῦντος.

«Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῷ Πέτρῳ καὶ τῇ Πόρνῃ διὰ δακρῶν ἄφεισιν ἁμαρτιῶν δωρησάμενος, καὶ τὸν Τελώνην τὰ οἰκτεῖα πταίσματα ἐπιγόντα δικαιοῦσας· πρόσδεξαι τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ δούλου σου (δεῖνος)· καὶ εἴτι ἐπλημμέλησεν ἐν λόγῳ, ἢ ἔργῳ, ἢ διανοίᾳ, ἐν γνώσει τε καὶ ἀγνοίᾳ, ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως, αὐτός, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος, συγχώρησον αὐτῷ· μόνος γὰρ ἐξουσίαν ἔχεις ἀφιέναι ἁμαρτίας, ὅτι Θεὸς ἐλέους καὶ οἰκτιρῶν καὶ φιλανθρωπίας ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».

Καὶ οὕτω ποιεῖς αἴτησιν ὑπὲρ ἐλέους καὶ ἀφέσεως
τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ μετανοοῦντος.

Εἵτα ἐπιστρέφων πρὸς τὸν μετανοοῦντα ἐπιθέτεις τὴν χεῖρά σου ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν του, καὶ λέγεις τὸν ἀποφαντικὸν τοῦτον λόγον, ὁ ὁποῖος θέλουσιν οἱ περισσότεροι, καὶ μάλιστα Γαβριὴλ ὁ Φιλαδελφείας ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων, καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Χρῦσανθος ἐν τῷ Ἐξομολογηταρίῳ (σελ. 16), ὅτι εἶναι· τὸ εἶδος τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας.

« Ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος διὰ τῆς ἐμῆς ἐλαχιστότητος ἔχει ἔσε λελυμένον καὶ συγκεχωρημένον » (1).

Ἔστι πρῆπει νὰ χειροθετῇ ὁ Πνευματικὸς τοὺς μετανοοῦντας.

Πρόσεχε δὲ καλὰ, Πνευματικέ, νὰ βάλλῃς πάντοτε τὴν χεῖρά σου εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ μετανοοῦντος· διατὶ οἱ θεοὶ Κανόνες θέλουσι συ-

(1) Ἀγκαλιὰ καὶ ὁ Χρῦσανθος ἐν τῷ Ἐξομολογηταρίῳ (σελ. 15) λέγει, ὅτι τὸ εἶδος τῆς μετανοίας δηλοῦται καὶ διὰ τῆς εὐχῆς τῶν μετανοούντων, τὴν ὁποίαν διαβάζει ὁ Πνευματικὸς εἰς αὐτούς· ἡμεῖς ὁμῶς ἐβάλαμεν ἐδῶ καὶ τὰ δύο, καὶ τὴν εὐχὴν τῶν μετανοούντων, καὶ τὸν ἀποφαντικὸν τοῦτον λόγον· καὶ μᾶλλον τοῦτον ὀνομάζομεν εἶδος τῆς μετανοίας· διατὶ ἐν αὐτῷ παρασταίνεται καθαρῶς καὶ ἡ πνευματικὴ καὶ εἰδοποιὸς αἰτία τῆς συγχωρήσεως, ἧτις εἶναι ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἡ ὀργανικὴ αἰτία τῆς αὐτῆς, ὅπου εἶναι ὁ Πνευματικὸς.

στατικήν τοῦ Μυστηρίου τὴν χειροθεσίαν ταύτην (1)· κἄν καὶ τὴν σήμερον οἱ περισσότεροὶ Πνευματικοὶ δὲν τὸ κάμνουν ἀπὸ ἀγνοσίαν τους καὶ ἀμάθειαν.

Τελευταία συμβουλή τοῦ Πνευματικοῦ πρὸς τὸν μετανοοῦντα.

Π

ελευθέρων δὲ πάντων, συμβουλεύεις τὸν μετανοοῦντα τοιοῦτοτρόπως· « ἤξευρε, τέκνον μου, ὅτι δεύτερον Βάπτισμα ἔλαβες σήμερον διὰ τοῦ Μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῆς μετανοίας, καθὼς φρονεῖ ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία. Ὅθεν πρόσεχε νὰ μὴ μολύνῃς πάλιν αὐτὸ μὲ δευτέρας ἀμαρτίας, διατί, καθὼς ἐκεῖνος ὁποῦ πιάσῃ κἀνένα μολυσμὸν, καὶ πλυθῇ, ἔπειτα πάλιν πιάσῃ τὸν αὐτόν, δὲν ὠφελεῖται ἄνθρωπος ντίποτε ἀπὸ τὸ πλύσιμον, ὁποῦ ἔκαμε· τοιοῦτοτρόπως δὲν ὠφελεῖται, καὶ ὁποῖος πλυθῇ εἰς τὸ λουτρὸν τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως, καὶ καθαρισθῇ ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας του, ἔπειτα πάλιν πίπτει εἰς τὰς ἰδίας ἀμαρτίας, καθὼς λέγει ὁ Σειράχ»· Βαπτιζόμενος ἀπὸ νεκροῦ, καὶ πάλιν ἀπτόμενος αὐτοῦ, τί ὠφέλησε τῷ λουτρῷ αὐτοῦ; οὕτως ἄνθρωπος νηστεύων ἐπὶ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ, καὶ πάλιν πορευόμενος καὶ τὰ αὐτὰ ποιῶν» (λα΄. 25). Σπαθί, σπαθί λοιπὸν τέκνον μου, πρέπει νὰ μεταχειρισθῆς· ἤγουν νὰ κάμῃς στερεὰν ἀπόφασιν εἰς τὴν καρδίαν σου, ὅτι νὰ εὐχαριστηθῆς χίλιας φοραῖς νὰ ἀποθάνῃς καλῆτερα, παρὰ νὰ ἀμαρτήσῃς πλέον, καὶ νὰ λυπηθῆς τὸν Θεόν. Καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἄρχισε νὰ πολιτεύεσαι ὡσάν χριστιανὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ ἡ ἀληθινὴ μετάνοια εἶναι, ὄχι μόνον τὸ νὰ ἀφήσῃς τὰ κακά, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ κάμῃς τὰ καλά, κατὰ τὸ « Ἐκκλινὸν ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσον ἀγαθόν»· ἐξεδύθῃς τὸν ἀκάθαρτον χιτῶνα τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἐνεδύθῃς τὸν καθαρὸν τῆς θείας χάριτος· διὰ τοῦτο φυλάττου πλέον, νὰ μὴν ἐκδυθῆς τοῦτον, καὶ ἐνδυθῆς πάλιν ἐκεῖνον· ἀλλὰ λέγε τὸ Ἄσμα. « Ἐξεδυσάμην τὸν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσωμαι αὐ-

(1) Ὁ γὰρ ἡ'. Κινὼν τῆς α'. Συνόδου διὰ χειροθεσίας ἐδέχθη τοὺς ἐκ τῶν Νεοατιανῶν ἐπιστρέφοντας· καὶ ὁ ζς'. τῆς ἐν Καραθαγένῃ διὰ χειροθεσίας ἐδέχθη τοὺς ἐκ τῶν Δονατιστῶν ἐπιστρέφοντας, καὶ ξεχωριστὰ ὁ μθ'. τῆς αὐτῆς Συνόδου διὰ χειροθεσίας θέλει νὰ δέχονται οἱ μετανοοῦντες ἀμαρτωλοί· διὸ καὶ αἱ τῶν Ἀποστόλων διαταγαὶ (Βιβλ. β'. Κεφ. ιη΄.) διορίζουν εἰς τοὺς Πνευματικοὺς ταῦτα· « Δέχου τὸν ἀμαρτήσαντα ὅταν προσκλαύσῃ, καὶ ἔχει χειροθετήσας, ἄφες αὐτὸν μένειν ἐν τῷ ποιμνίῳ· καὶ πάλιν λέγουν (Κεφ. ημ΄. καὶ μγ΄.). Καθὼς τὸν ἄπιστον δέχεσαι ἀφ' οὗ τὸν βαπτίσῃς, ἔτσι καὶ τὸν ἀμαρτωλὸν ἀφ' οὗ τὸν χειροθετήσῃς, ὡς καθαρὸν θέλεις τὸν ἀποκαταστήσει εἰς τὴν βροχήν τὴν πνευματικὴν· ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, εἶδεδετο τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον» (Πράξ. η'. 18).

»τόν; ἐνιψάμην τοὺς πόδας μου, πῶς μολυνῶ αὐτούς;» (* Ἄσμα ἐ. 3) φοβούμενος μήπως ἀμαρτάνωντας, γένης ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, καύχημα μὲν εἰς τὸν διάβολον, ὀνειδισμὸς δὲ καὶ ἀτιμία εἰς τὸν Χριστόν, τὸ ὁποῖον εἶναι βαρύτερον εἰς σέ, ἀπὸ κάθε ἄλλην κόλασιν, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασιλεῖος, « Ὑπαγε λοιπὸν εἰς ὁδὸν εἰρήνης· Ἴδε, ὑγιῆς γέγονας, » μῆκετι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρὸν τί σοι γένηται» (Ἰωάν. ἐ. 14).

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ι Β'.

Ἔστι δὲν πρέπει νὰ φανερώνη τὰς ἀμαρτίας ὁ Πνευματικὸς.

Μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν, δὲν μένει ἄλλο, πᾶρεξ τὸ νὰ φυλάττης μυστικὰς τὰς ἀμαρτίας, Πνευματικέ, καὶ νὰ μὴ τὰς φανερώνης ποτέ, οὔτε μὲ λόγον, οὔτε μὲ γράμμα, οὔτε μὲ νεῦμα, ἢ ἄλλο κἀνένα σημεῖον, κἂν κινδυνεύης εἰς θάνατον· διότι εἰς ἐσὲ ἀρμόζει ἐκεῖνο, ὅπου λέγει ὁ σοφὸς Σειράχ· « Ἀκήκοας λόγον, συναποθανέτω σοι» (10'. 10)· καὶ πάλιν· « Ἐν φίλῳ καὶ ἐν ἐχθρῷ μὴ διηγοῦ» (Αὐτόθ. 8)· ἤγουν, ἤκουσες λόγον μυστικόν, ἄς ἀποθάνῃ καὶ ὁ λόγος μαζὶ μὲ ἐσέ· καὶ μῆτε εἰς φίλον σου λέγε τον, μῆτε εἰς ἐχθρόν σου, ἐν ὄσῳ ζῆς. Καὶ ἀκόμη ἐκεῖνο, ὅπου λέγει ὁ Προφήτης Μιχαίας· « Μὴ καταπιστεύετε ἐν φίλοις... » ἀπὸ τῆς συγκοίτου σου φύλαξαι, τοῦ ἀναθέσθαι τι αὐτῇ» (ζ'. 5).

Διατὶ ἂν τὰς φανερώσης, πρῶτον μὲν ἀργίzzεσαι ἢ μᾶλλον εἰπεῖν καθήρεσαι τελείως ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Κανόνα, ἀπὸ δὲ τοῦ πολιτικοῦ νόμου, βάλλεσαι εἰς φυλακὴν ὄλην σου τὴν ζωὴν, καὶ κόπτεται ἡ γλῶσσά σου (1). Δεύτερον δέ, γίνεσαι αἷτιος νὰ μὴν ἐξομολογοῦνται πλέον οἱ Χριστιανοί, φοβούμενοι νὰ μὴ φανερώσης τὰς ἀμαρτίας των. Καθὼς συνέβη εἰς τὸν καιρὸν Νεκταρίου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ δὲν ἤθελον νὰ ἐξομολογοῦνται οἱ Χριστιανοί, μὲ τὸ νὰ ἐφανέρωσεν ἕνας Πνευ-

(1) Ἐτ'ζὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Λουκάς μὲ ἐπιτίμιον ἀργίας ἐκανόνισε τὸν Ἡγούμενον τῆς Μονῆς τοῦ Ἐπροτρόφου, διατὶ ἐφανέρωσεν ἀμάρτημα ἐνὸς πνευματικοπαίδου του, ὡς λέγει ὁ Βαλασμών (Ἐρμην. εἰς τὸν ρμα'. Κανὸνα ἐν Καρθαγέν.). Ἄφινω νὰ λέγω, ὅτι οὐδὲ ὅλως πρέπει νὰ πιστεύεται μόνος ὁ Πνευματικὸς, κατὰ τὸν αὐτὸν Κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ· καὶ εἰς μάρτυς μαρτυρῶν οὐ πιστεύεται, ἀλλ' ἐκβάλλεται, κατὰ τὸν Λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον τοὺς Βασιλεῖς (Ἐκλόγ. τῶν Νόμων. Τίτλ. κς'). Ἄς μιμηθοῦν οἱ Πνευματικοὶ κατὰ τοῦτο τὸν ἴδιον Θεόν, ὃς τις ποτὲ κἀνεὸς ἀνθρώπου δὲν ἐδημοσίευσεν τὴν ἐξομολόγησιν, καθὼς λέγει ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος. « Οὐδαμῶ ὁ Θεὸς ἐξομολογήσεως ἀκούσας, δημοσιεύσας φαίνεται ταύτην, ἵνα » μὴ τοὺς ἐξομολογουμένους διὰ τοῦ θριάμβου ἀνακόψῃ· καὶ λοιπὸν αὐτοὺς κἀνίατα νοσεῖν παρκασκευάσῃ» (Λόγ. εἰς τὸν Ποιμένα).

ματικὸς μιᾶς γυναικὸς ἀμαρτιᾶν (1)· καὶ εἶδε καὶ ἔπαθεν ὁ θεὸς Χρυσόστομος μετὰ ταῦτα, ἕως οὗ νὰ τοὺς καταπέσῃ νὰ ἐξομολογοῦνται (2)· Πόσῃ δὲ κόλασιν τοῦτο προξενεῖ εἰς ἐσὲ τὸν αἴτιον, ἀδύνατον εἶναι νὰ τὸ παραστήσω μὲ λόγον.

Ἐπίλογος.

Ταῦτα τὰ ὀλίγα, ὅπου σοῦ ἐσημειώσαμεν ἐδῶ, Πνευματικέ, εἶναι τὰ πλέον οὐσιώδη καὶ ἀναγκαῖα εἰς τὸ πνευματικόν σου ἐπάγγελμα, Καὶ μὴ λείπῃς, πάντοτε νὰ τὰ μελετᾷς, διατὶ θέλουσιν σοῦ χρησιμεύσουν πολλά· μὴ παύῃς δὲ ἀπὸ τὸ νὰ ἀναγινώσκῃς καὶ τὸ Ἐξομολογητᾶριον τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου· τό, Πνευματικὸς διδασκόμενος· καὶ τὸν ἱά. Κανόνα τῆς ἁ. Συνόδου, τὸν ρβ'. τῆς ε'. τὸν β'. ε. ζ'. τῆς ἐν Ἀγκύρα, τὸν ἁ. καὶ β'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, τὸν δ'. ε. ζ'. καὶ ἡ. τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, τὸν β' γ'. οδ'. πδ'. καὶ πέ. τοῦ Μεγάλου Βασιλείου· διότι οὗτοι οἱ Κανόνες συντείνουσι ξεχωριστὰ εἰς τὸ ἐπάγγελμά σου. Ὁμοίως νὰ διαβάῃς συνεχῶς καὶ τὴν συμβουλὴν, ὅπου κάμνομεν εἰς τὸν μετανοοῦντα· διατὶ πρέπει νὰ ἤξεύρῃς αὐτὴν σὺ πρῶτος, διὰ νὰ τὴν διδάσκῃς, εἰς τὸν μετανοοῦντα, καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνους, ὅπου δὲν ἤξεύρουσι γράμματα νὰ τὴν διαβάζουσι. Κοντὰ δὲ εἰς αὐτὰ σοῦ λέγομεν, ὅτι ἐὰν ἦσαι περιέργος καὶ περιεργάζεσαι καλὰ τὰς διαφοροὺς ὑποθέσεις, ὅπου ἔχουσι νὰ σοῦ τύχουσι, αὐτὴ ἡ περιέργεια καὶ πράξις θέλει σὲ κάμει μὲ τὸν καιρὸν νὰ μάθῃς περισσότερα, καὶ πολλὰ ἀκόμη, ὅπου δὲν εἶναι γεγραμμένα εἰς τὰ βιβλία, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Σειράχ, ὁ πολύπειρος ἤξεύρει πολλά, ὁ δὲ μὴ ἔχων πείραν, ἤξεύρει ὀλίγα· « Ἀνὴρ πεπαιδευμένος » ἔγνω πολλά, καὶ ὁ πολύπειρος ἐκδιηγῆσεται σύνεσιν· ὅς οὐκ ἐπειράθη » ὀλίγα οἶδεν» (λδ'. 9, 10).

Καὶ λοιπὸν ἤξεύρωντας, ὅτι ἡ ἐπιστάσις καὶ οἰκονομία τῶν ψυχῶν ὅπου ἐπεχειρήσῃς, εἶναι τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον (Ἀπολογητ.), μὴ ἀμελήσῃς· « Ἐπικατάρatos » γὰρ πᾶς ὁ ποιῶν τὸ ἔργον Κυρίου ἀμελῶς» (Ἱερ. μῆ. 10)· ἀλλὰ μιμοῦ τὸν ποιμένα ἐκεῖνον, ὅπου σπουδάζει νὰ ἐκβάλλῃ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λέοντος, ὅχι μόνον ὀλόκληρον τὸ πρόβατον, ἀλλὰ καὶ τὴν τύχην νὰ ἦναι καὶ δύο μόνον σκέλη, ἢ ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸ αὐτὸ του, ὡς λέγει,

(1) Ὅρα τὸν Σωκράτην Βιβλ. ε'. Κεφ. ιθ'. Καὶ ὁ Σωζόμενος δὲ (Βιβλ. ζ'. Κεφ. ις'.) λέγει, ὅτι ὁ Πνευματικὸς ἐδιαιλέγετο νὰ ἦναι μυστικὸς καὶ ἔχμυθος.

(2) Ὅρα σελ. 139 τοῦ α'. Τόμου τῆς ἐν Ἐτῶν Ἐκδόσεως τῶν Χρυσόστομικῶν· καὶ σελ. 90 τοῦ β'. Τόμου, καὶ σελ. 989 τοῦ δ'. καὶ σελ. 573 τοῦ ε'. καὶ σελ. 686 τοῦ ζ'. Τόμου.

ὁ Ἄμωσ· «Ὁν τρόπον, ὅταν ἐκ σπάσῃ ὁ ποιμὴν ἐκστόματος τοῦ λέοντος δύο σκέλη, ἢ λωβὸν ὠτίου, οὕτως ἐκσπαθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ» (γ'. 12)· ἐτζι καὶ σύ, Πνευματικέ, ὅσον τὸ δυνατόν σου, ἀγωνίζου μὲ μυρίους τρόπους νὰ ἐκβάλλῃς ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ νοητοῦ λέοντος, τοῦ διαβόλου, τοὺς ἀθλίους ἀμαρτωλοὺς, κἂν καὶ ἦναι κατασεσθρωμένοι, καὶ ἀπηλπισμένοι ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας (1)· καθὼς σοῦ παραγγέλλει καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος λέγων· «Πρόσεχε τοῖνυν, ᾧ θαυμάσιε καὶ πᾶσαν του τὴν σπουδὴν, καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ θέρμην, καὶ ἐπιμέλειαν, καὶ πρὸς Θεὸν ἰκεσίαν, ἐπὶ τῶν λῖαν πεπλανημένων, καὶ συντετριμμένων ἐνδειξαι· ὧν περ γὰρ μεγάλαι αἱ νόσοι, καὶ μώλωπες, ἀναμφιβόλως μεγάλοι καὶ οἱ μισθοὶ δίδονται» (Λόγ. εἰς τὸν Ποιμένα). Εἰς ἓνα λόγον σοῦ λέγομεν, Πνευματικέ, ὅτι ὁ Παράδεισος καὶ ἡ κόλασις, ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀπώλεια τῶν ψυχῶν εἰς τὰς χεῖράς σου στέκεται. Καὶ ἂν διὰ τῆς καλῆς σου διορθώσεως σωθοῦν αὐταί, θέλεις ἀκούσει τό· «Ἐὰν ἐξαγάγῃς τίμιον ἀπὸ ἀναξίου, ὡς τὸ στόμα μου ἔση» (Ἱερεμ. ιε'. 19). Ἄν δὲ τὸ ἐναντίον, διὰ τῆς κακῆς σου διορθώσεως καὶ ἀμελείας, κολασθῆ κάμμια ἐξ αὐτῶν, θέλεις ἀκούσει τό· «Ὁ ἄνομος τῆ ἀδικίᾳ αὐτοῦ ἀποθάνεται, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς σου ἐκζήτησῃ» (Ἱεζεκ. γ' 18).

Ἐὰν δὲ ποθῆς, Πνευματικέ, νὰ δείχνῃς ἀληθινὴν καὶ πατρικὴν ἀγά-

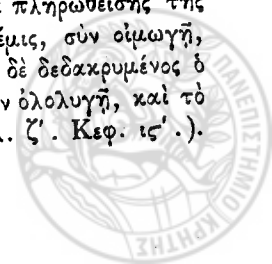
(1) Τόση πολλὴ πρέπει νὰ ἦναι ἡ ἀγάπη σου Πνευματικέ, διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀμαρτωλῶν, ὥστε νὰ ἔχῃ ἐκεῖνα τὰ τέσσαρα ὅπου ἀνκφέρει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· ἡγουν, πλάτος, μῆκος, ὕψος, καὶ βάθος. Νὰ ἔχῃ πλάτος, διὰ νὰ δέχεσαι ἐξίσου ὅλους τοὺς ἀμαρτωλοὺς, τόσον τοὺς πλουσίους, ὅσον καὶ τοὺς πτωχοὺς· τόσον τοὺς εὐγενεῖς, ὅσον καὶ τοὺς χωρικοὺς. Νὰ ἔχῃ μῆκος, διὰ νὰ μὴ κουράζεσαι εἰς τὸ νὰ ἀπροάξεις τὰς ἀμαρτίας των, ὅσον καὶ ἂν ἦναι πολλαὶ καὶ μεγάλαι. Νὰ ἔχῃ ὕψος, διὰ νὰ ὑψώνης τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀπὸ τὰ ἐπίγεια εἰς τὰ οὐράνια. Νὰ ἔχῃ καὶ βάθος, διὰ νὰ συγκαταβαίνῃς, καὶ νὰ συνταπεινώνῃσαι εἰς κάθε τους ἀσθένειαν καὶ ἀδυναμίαν, καὶ νὰ μὴ δείχνῃς πῶς ἀηδιάζεις εἰς κάμμιναν πληγὴν τους. Διὰ τοῦτο εὐρίσκομεν εἰς τὰ Πατερικὰ ἓνα ἀπόφθεγμα, ὅπου εἶπεν ἓνας ἐνάρετος Πνευματικός· «Ἐὰν ἐγὼ (ἔλεγεν) εἶχα, καθ' ὑπόθεσιν τὸν ἓνα μου πόδα εἰς τὴν πόρταν τοῦ Παραδείσου, ἔπειτα ἤθελα γυρίσει ὀπίσω, διὰ νὰ ἐξομολογήσω μίαν ψυχὴν, ὅπου ἔχει χρεῖαν διορθώσεως, βέβχια λογιᾶζω ὅτι γυρίζωντας ὀπίσω, ἤθελα τραβίξει μαζὴ καὶ τὸν Παράδεισον νὰ μὲ ἀκολουθῆ, ἕως οὗ νὰ διορθώσω τὴν ψυχὴν ἐκείνην». Καὶ ἓνας ἄλλος σοφὸς ἔλεγεν εἰς τοὺς Πνευματικούς· «Συλλογισθῆτε, Πνευματικοί, ὅτι οἱ μετανοοῦντες ὅταν ἐξομολογοῦνται ὅσας ὀνομάζουσι πατέρας των, λέγοντες ναὶ· πατέρ· ὄχι πατέρ. Λοιπὸν ἔχετε χρεὸς νὰ δείχνετε καὶ ἐσεῖς πρὸς αὐτοὺς μίαν ἀγάπην πατρικὴν, καὶ μὲ μεγάλην προθυμίαν νὰ τρέχετε ἐπάνω καὶ κάτω διὰ τὴν διορθώσιν, καὶ σωτηρίαν τους.»

πην εἰς τὰ πνευματικὰ τέκνα σου, σπούδασε νὰ καταστήσης τὸν ἑαυτὸν σου εὐκολοκατάνυκτον καὶ δακρυώδη, εἰς τρόπον ὅτι νὰ μὴ λυπῆσαι μόνον τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ὅπου κάμνουν μεγάλας καὶ θανασίμους ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ νὰ χύνης δάκρυα, συμπονῶντας τὴν συμφορὰν τους, ὅτι ταῦτα τὰ δάκρυά σου ἔχουν μεγάλην δύναμιν· διατὶ ὄχι μόνον εἶναι σημεῖον τῆς πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν φιλοστόργου σου ἀγάπης (1), ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν ἐξιλεώνουν εἰς τὰς ἁμαρτίας του (2), καὶ αὐτὸν τὸν πλέον σκληρὸν καὶ ἀκατάνυκτον ἁμαρτωλὸν παρακινοῦν νὰ καταनुχθῆ εἰς τὰ ἁμαρτήματά του, βλέποντα ἐσένα τὸν μὴ ποιήσαντα, νὰ τὰ κλαίης· τὸν πληροφοροῦν τὴν ἀγάπην ὅπου ἔχεις εἰς αὐτόν, καὶ τὸν κατασταίνουν νὰ δεχθῆ με εὐκολίαν τὴν διόρθωσιν, ὅπου νὰ τοῦ κάμης (3). Πρόσεχε ὅμως νὰ μὴ δείχνης κἀνενα σημεῖον λύπης, ἢ κατηφείας, ἢ δακρύων, ἐν ὅσῳ σου ἐξομολογεῖται, καθὼς προλαβόντως σοῦ εἶπομεν· ἀλλὰ νὰ λυπῆσαι καὶ νὰ δακρύης ὕστερα ἀπὸ τὴν τελείαν ἐξομολόγησιν, ὅταν ἔχης νὰ τὸν νουθετήσης, καὶ νὰ τοῦ δώσης τὸν κανόνα.

(1) Ἐτζι οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τὰ δάκρυα, ὅπου ἔχυσεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν Λάζαρον, ἐσυμπέραναν τὴν ἀγάπην, ὅπου εἶχεν εἰς αὐτόν· διὸ ἔλεγον· «Ἴδε » πῶς ἐφίλει αὐτόν» (Ἰωάν. ια' . 36).

(2) Ὁ γὰρ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης λέγει εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν ταῦτα· «Ζήτησον καὶ ἀδελφῶν ὁμοψύχων πένθος, βοηθοῦν σοι πρὸς τὴν ἐλευθερίαν· » λάβε καὶ τὸν Ἱερέα (ἦτοι τὸν Πνευματικὸν) κοινωνὸν τῆς θλίψεως ὡς πατέρα» (Λόγ. περὶ Μετανοίας).

(3) Ὁ αὐτὸς Νύσσης ἐν τῷ αὐτῷ Λόγῳ κατηγορεῖ τοὺς Πνευματικοὺς ἐκείνους, ὅπου δὲν συμπονοῦν εἰς τὰς ἁμαρτίας τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ τοὺς ὀνομάζει σκληροὺς καὶ ψευδωνύμους πατέρας, καὶ ἐπαινεῖ ἐκείνους, ὅπου πενθοῦν καὶ κλαίουσιν διὰ τῆς ἁμαρτίας τῶν πνευματικῶν τέκνων τους· καθὼς ἐπενθοῦσεν ὁ Μωϋσῆς διὰ τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν, ὅταν ἐμωσχοποίησε· καὶ καθὼς ἐκλαίεν ὁ μέγας Παῦλος διὰ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ (πρὸς Φιλιππησ. 3, 18). Ἐτζι καὶ ὁ μέγας Βασίλειος γράφει πρὸς τὸν ἐκπεσόντα Μοναχὸν νὰ ὑπάγῃ εἰς αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἔχει νὰ θρηνησῆ τὸν νεκρὸν του, καὶ νὰ κλαύσῃ εἰς τὴν συντριβὴν του· ἐτζι ὁ Σωζόμενος γράφει εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, ὅτι ὅταν ἐτελείωνεν ἡ θεία Λειτουργία, ἐκείνοι οἱ ἁμαρτωλοὶ ὅπου διὰ τὰς ἁμαρτίας των δὲν ἐκοινωνοῦσαν τὰ θεία Μυστήρια, ἐπιπτον εἰς τὴν γῆν πρόμυτα, με θρήνους κλαίοντες, διατὶ ἐσταρῆθησαν τὴν θείαν Κοινωνίαν, καὶ παρευθὺς ἔτρεχε καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, καὶ ἐπιπτε καὶ αὐτὸς ἀντικρὺ τους κατὰ γῆς νλαίωντας, καὶ ὄλον τὸ πλῆθος τῶν Χριστιανῶν, ἐκλαίαν με δάκρυα πικρὰ εἰς τὴν συμφορὰν τους· «Ἦδη δὲ πληρωθείσης τῆς » τοῦ Θεοῦ Λειτουργίας, οἱ μὴ μετασχόντες, ὧν μύσταις θέμις, σὺν οἰμωγῇ, » καὶ ὀδυρμῷ πρηνεῖς ἐπὶ γῆς ῥίπτουσι σφᾶς, ἀντιπρόσωπος δὲ δεδακρυμένος ὁ » Ἐπίσκοπος προσδραμών, δμσίως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πίπτει σὺν ὀλολυγῇ, καὶ τὸ » πᾶν τῆς Ἐκκλησίας πλῆθος, δακρύων ἐμπίπλαται» (Βιβλ. ζ' . Κεφ. ις' .).

ΕΙΔΗΣΙΣ

Περὶ τοῦ, πῶς πρέπει ὁ Πνευματικὸς νὰ ἐρωτᾷ τοὺς ἐξομολογουμένους, εἰς τὰ κυριώτερα ἁμαρτήματα, κατὰ τὰς δέκα Ἐντολάς.

Επιπομεν εἰς τὸ η΄. Κεφάλαιον τῆς πρὸς τὸν Πνευματικὸν Διδασκαλίας, ὅτι ὁ Πνευματικὸς κυρίως δὲν πρέπει νὰ ἐρωτᾷ τοὺς ἐξομολογουμένους, ἀλλ' οἱ ἐξομολογούμενοι πρέπει νὰ λέγουν εἰς τὸν Πνευματικὸν τὰ ἁμαρτήματά των· ὁ δὲ Πνευματικὸς νὰ τὰ ἀκούῃ μόνον, καὶ νὰ τὰ διορθώῃ. Ἐπειδὴ ὁμως τὴν σήμερον οἱ περισσότεροὶ Χριστιανοί, ἄλλοι μὲν ἀπὸ ἀπαιδευσίαν καὶ ἀμάθειαν, ἄλλοι δὲ ἀπὸ ἐντροπήν, καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὴν κακὴν συνήθειαν, ὅπου ἔλαβον νὰ ἐρωτῶνται ἀπὸ τοὺς Πνευματικούς εἰς τὴν ἐξομολόγησιν· ὁ ἓνας ἀπὸ μίαν αἰτίαν, καὶ ἄλλος ἀπὸ ἄλλην παρακινούμενοι, δὲν φροντίζουν νὰ κάμνουν καὶ αὐτοὶ ἔρευναν τῶν ἁμαρτιῶν τοὺς πρὸ τοῦ νὰ ἐξομολογηθοῦν, οὔτε λέγουν μόνον τὰς ἁμαρτίας των, καθὼς εἶναι τὸ πρέπον, ἀλλὰ προσμένουν νὰ τοὺς ἐρωτᾷ ὁ Πνευματικὸς πρῶτον, καὶ ἔπειτα αὐτοὶ νὰ ἀποκρίνωνται· καὶ ἂν ὁ Πνευματικὸς δὲν τοὺς ἐρωτήσῃ, αὐτοὶ δὲν φανερῶνουν ὀλοτέλα τὰς ἁμαρτίας των, ἀλλὰ φεύγουν ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν ἀνεξομολόγητοι· διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον ἐκρίναμεν ἐδῶ νὰ σοῦ δώσωμεν μίαν καθολικὴν εἰδησιν, Πνευματικέ, πῶς πρέπει νὰ ἐρωτᾷς τοὺς τοιοῦτους ἐξομολογουμένους, ἐπάνω εἰς τὰς δέκα Ἐντολάς, τὰ κυριώτερα καὶ μεγαλῆτερα ἁμαρτήματα.

Ὅταν λοιπὸν ἔλθῃ, τινὰς Χριστιανὸς νὰ ἐξομολογηθῇ εἰς τοῦ λόγου σου, ποιήσον Εὐλογητόν, καὶ εἰπὼν τὸ Τρισάγιον, καὶ τὸν ν΄. Ψαλμόν, στραφεῖς, λέγε εἰς τὸν μετανοοῦντα τὴν συμβουλήν ταύτην, κρατῶντας τὸ Ἐξομολογητᾶριον εἰς τὰς χεῖρας.

« Ἴδού, τέκνον, ὁ Χριστὸς (δείχνωντας καὶ τὴν Εἰκόνα του) στέκεται ἄοράτως προσμένωντας τὴν ἐξομολόγησίν σου· λοιπὸν μὴ ἐντραπής, ἢ φοβηθῆς, καὶ κρύψῃς κάμμιαν σου ἁμαρτίαν· ἀλλ' ἐξ ὅλης καρδίας ἐξομολογήσου αὐτάς, διὰ νὰ λάβῃς καὶ τὴν συγχώρησιν αὐτῶν ἀπὸ τὸν ἴδιον Χριστόν. Εἰ δὲ καὶ κρύψῃς κάμμιαν, ἤξευρε ὅτι, ὅχι μόνον αὐτὴ ἢ ἀνεξομολόγητος ἁμαρτία σου ἔχει νὰ στέκῃ σημειωμένη ἐπάνω εἰς τὴν συνειδήσίν σου, ὡσὰν τὰ γράμματα ἐπάνω εἰς τὸ χαρτί, διὰ νὰ φανερωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἐνώπιον ὄλων τῶν Ἀγγέλων, καὶ

»τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ προσθέτεις ἀκόμη εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ἄλλην
»μίαν ἀμαρτίαν, τὴν Ἱεροσουλιαν· ὅθεν, ἐπειδὴ ἤλθες εἰς ἰατρόν, βλέπε
»νὰ ἰατρευθῆς τελείως, καὶ ὄχι νὰ μείνης ἀνιάτρευτος· διατὶ ἡ ζῆμια αὕτη
»ἔχει νὰ ἦναι ἐπάνω εἰς ἐσένα».

Εἶτα βαλὼν αὐτὸν νὰ γονατίσῃ ἔμπροσθεν τῆς Εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ,
ἢ νὰ καθίσῃ εἰς ὑποπόδιον, ἐρώτησον αὐτόν, τίς, καὶ ποῖος εἶναι (ἂν δη-
λαδῆ πρὸ τοῦ δὲν τὸν ἤξευρες), καὶ πόσον καιρὸν ἔχει νὰ ἐξομολογηθῇ,
καὶ ἂν ἦναι ἐτοιμασμένος μὲ τὴν πρέπουσαν ἔρευναν τῶν ἀμαρτιῶν του
διὰ νὰ ἐξομολογηθῇ· ἔπειτα τὸν ἐρωτᾷς, καὶ τοῦ λέγεις·

«Πιστεύεις, τέκνον μου, βεβαίως καὶ ἀναμφιβόλως εἰς ὅλα τὰ δόγ-
ματα τῆς Καθολικῆς, καὶ Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τὰ
ὅποια περιέχονται εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, ἦτοι τό, Πιστεύω, καὶ
ἐκυρώθησαν ἀπὸ τὰς ἀγίας, καὶ οἰκουμενικὰς ἑπτὰ Συνόδους, καὶ τὰς
τοπικὰς, καὶ τοὺς κατὰ μέρος ἁγίους Πατέρας; Δέχεσαι ὁμοῦ καὶ ὅλας
τὰς Ἀποστολικὰς, καὶ Πατρικὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς
κάμμίαν προσθήκην, ἢ ἀφαίρεσιν»; Καὶ ὅταν ὁμολογήσῃ πῶς τὰ πι-
στεύει, εἰπέ· του νὰ εἰπῇ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, ἦτοι τό, Πιστεύω
εἰς ἓνα Θεὸν (ἂν τὸ ἤξεύρῃ)· ἔπειτα τοῦ λέγεις·

»Ἦξευρε, τέκνον μου, ὅτι εἰς μὲν τὰ ἄλλα κριτήρια, ὅποιοι φανε-
ρώσῃ τὸν ἑαυτὸν του πταιστέον, παιδεύεται· εἰς τοῦτο δὲ τὸ κριτήριον
τῆς ἐξομολογήσεως, ὅποιοι φανερώσῃ πρῶτος, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ του τὴν
ἀμαρτίαν του, συγχωρεῖται. Διὰ τοῦτο δὲν ἔχει χρέος ὁ Πνευματικὸς νὰ
ἐρωτᾷ τὸν ἐξομολογούμενον τί, καὶ τί ἔκαμε, διατὶ ἐτὶ ὁ μετανοῶν
ἐλέγχεται, καὶ ὄχι ἐξομολογεῖται· ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἐξομολογούμενος πρέπει
ἀφ' ἑαυτοῦ του νὰ ὁμολογῇ τὰς ἀμαρτίας του, διὰ νὰ λάβῃ καὶ τὴν τού-
των συγχώρησιν· οὕτω γὰρ παραγγέλλει καὶ ὁ Θεός· «Δίκαιος ἑαυτοῦ
»κατήγορος ἐν πρωτολογίᾳ· ὃ δ' ἂν ἐπιβάλλῃ ὁ ἀντίδικος, ἐλέγχεται
»(Παροιμ. ιη'. 17). Καὶ λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀνομίας σου, ἵνα δικαιω-
»θῆς» (Ἦσ. μγ'. 26). Ὅθεν καὶ σὺ τέκνον, πρὸς κατασχύνῃν τοῦ δια-
βόλου, καὶ τῆς ἀμαρτίας, λέγε τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῆς·
«Καὶ ταῦτα εἰπὼν, σιωπᾷς, Πνευματικέ, ὀλίγον».

Ὅταν δὲ ἰδῆς, ὅτι ὁ μετανοῶν δὲν ὁμολογεῖ τὰς ἀμαρτίας του, τότε
τοῦ λέγεις· «Βλέπω, τέκνον, ὅτι δὲν ὀμιλεῖς, ὅθεν διὰ νὰ μὴ μείνης ἀνε-
ξομολόγητος, ἀναγκάζομαι ἐγὼ νὰ σὲ ἐρωτῶ, καὶ ἐσὺ ἀποκρίνου μόνον
χωρὶς κάμμίαν ἐντροπὴν· διατὶ καὶ ἐγὼ ὅπου σὲ ἐξομολογῶ εἶμαι ἄνθρω-
πος ὡσὰν καὶ ἐσένα ὁμοιοπαθῆς καὶ ἀμαρτωλός, καὶ ἤκουσα πολλὰς καὶ
μεγάλας ἀμαρτίας πολλῶν ἄλλων ἀμαρτωλῶν· καὶ διατὶ, ἀφ' οὗ ἐξο-
μολογηθῆς, ἔχεις νὰ γυρίσῃς εἰς τὸν οἶκόν σου χαρούμενος, καὶ ἐλαφρω-
μένος, ἐπειδὴ ἐξέφορτωσες τὴν συνειδήσίν σου ἀπὸ τὸ βᾶρος τῆς ἀμαρτίας».

Εἰ δὲ καὶ εἶναι ἄνθρωπος, ὅπου τὸν ἤξεύρεις, καὶ ἤλθεν ἄλλην φοράν

καὶ ἐξομολογήθη εἰς ἐσέ, ἀφίνεις ὅλα τὰ προειρημένα, καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν συμβουλήν, τὸν ἐρωτᾶς ἐπάνω εἰς τὴν πρώτην Ἐντολὴν τὰ κυριώτερα ταῦτα· εἰς κάθε δὲ ἐρώτησιν, νὰ στέκεσαι, ἕως οὗ νὰ ἀποκρίνεται ὁ μετανοῶν, ἢ ναί· ἢ ὄχι.

»Μήπως, τέκνον μου, ἀρνήθης κάμμίαν φορὰν τὸν Θεόν, ἢ τὴν Πίστιν σου ; ἢ εἶπες νὰ τὴν ἀρνηθῆς (1) ;

»Μήπως ἔβαλες εἰς τὸν νοῦν σου θεληματικῶς, λογισμοὺς βλασφημίας, καὶ ἀπιστίας, ἐπάνω εἰς τὰ θεῖα Μυστήρια, ἢ εἰς τὰ τῆς Πίστεως πράγματα ; ἢ ἔχης κἀνένα αἰρετικὸν φρόνημα (2) ;

»Μήπως ἔγεινες μάγος ; ἢ ἔδεσες κἀνένα ἀνδρόγυνον ; ἢ ἔδεσες ζῶα, διὰ νὰ μὴ τὰ τρώγῃ ὁ λύκος ; ἢ μήπως κἀμνης φυλακτά, ἢ τὰ φορῆς ; ἢ μήπως ἔπραξες κἀνένα ἄλλο εἶδος μαγείας (3) ;

»Μήπως ἐπῆγες εἰς μάγους, καὶ μάγισσας, διὰ νὰ σοὶ βοηθήσουν εἰς τὴν ἀσθένειάν σου ; ἢ διὰ νὰ εὗρουν κἀνένα πρᾶγμα ὅπου ἔχασες ; ἢ διὰ νὰ σοῦ φανερώσουν θησαυροὺς, καὶ ἄλλα ὅμοια ;

»Μήπως ἔκαμες κάμμίαν ἁμαρτίαν θανάσιμον, καὶ ἔπειτα ἀπετόλμησες, καὶ ἐκοινώνησες ἀναξίως, χωρὶς νὰ λάβῃς τὸν πρέποντα κανόνα ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν σου ; διατὶ αὕτη εἶναι ἡ μεγαλητέρα ἁμαρτία ἀπὸ ὅλας, καθὼς λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Νηστευτῆς (4).

»Μήπως δὲν προσεύχου εἰς τὸν Θεὸν ταχύ, καὶ βράδῃ, ὡς ἂν Χριστιανός ;

»Μήπως ἔφαγες ἀπὸ τὰ φαγητά, καὶ κουρμπάνια, καὶ θυσίας, ὅπου κἀμουν οἱ ἀσεβεῖς Ἀγαρινοὶ εἰς τοὺς γάμους των, εἰς τὰ συνετίσματα των, καὶ εἰς τὰ μιαιρά των μνημόσυνα ; ἐπειδὴ, καθὼς λέγει ὁ Σολομὼν «Θυσίαι ἀσεβῶν, βδέλυγμα Κυρίῳ» (Παρ. κα΄. 27).

»Μήπως ἀπελπίσθης ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ ; ἢ μήπως ἁμαρτάνης, θαρρῶντας πῶς ὁ Θεὸς εἶναι εὐσπλαγχνος, καὶ σοὶ συγχωρεῖ ; ἢ μήπως ἔκαμες ἀπόφασιν νὰ ἁμαρτάνης ἕως ὅπου ἔμπορεῖς, καὶ ὕστερον ὅταν δὲν ἔμπορῆς, τότε νὰ μετανοήσῃς ; ἢ μήπως ἔχης πείσμα καὶ ἐναντιόνησαι εἰς τὴν φανερὰν ἀλήθειαν ; διατὶ, τέκνον μου, καὶ τὰ τέσσαρα αὐτά, εἶναι θανάσιμοι ἁμαρτίαι, καὶ ἐναντιόνονται εἰς τὴν α΄ ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶναι βλασφημίαι εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καθὼς λέγει ἡ Ὀρθόδοξος Ὁμολογία.

(1) Ὅρα εἰς τὴν α΄. ὑπόθεσιν μετὰ τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ. Σελ. 147 τοῦ Ἐξομολογηταρίου.

(2) Ὅρα σελ. 45 τοῦ Ἐξομολογηταρίου.

(3) Ὅρα τὸν λβ΄. Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ. Σελ. 138.

(4) Ὅρα περὶ τούτου εἰς τὰ ἐπιτίμια τοῦ Νηστευτοῦ, μετὰ τοὺς Κανόνας του. Σελ. 142.

Εἶτα τὸν ἐρωτᾶς εἰς τὴν Β'. Ἐντολὴν
τὰ κυριώτερα ταῦτα.

» **Μ**ήπως, τέκνον μου, ἔχῃς τόσῃν ἀγάπῃν εἰς τὴν πλεονεξίαν, καὶ τὰ ἄσπρα, ὥστε ὅπου ὁ λογισμὸς σου, ἐκεῖνα συλλογίζεται, καὶ ἡ καρδία σου εἰς ἐκεῖνα εἶναι κολλημένη;

» Μήπως ἦσαι δουλωμένος εἰς τὴν κοιλίαν σου τόσον πολλά, ὥστε ὅπου συλλογίζεσαι μὲ τὸν νοῦν σου φαγητά, καὶ πιστά, καὶ εἶναι προσκολλημένη εἰς αὐτὰ ἡ καρδία σου;

» Μήπως ἦσαι ὑποκριτής, καὶ ὄχι ἀληθινὸς Χριστιανός, καὶ εἰς μὲν τὰ ἔξω φαίνεσαι εὐλαβής, καὶ πιστὸς εἰς τὸν Θεόν, εἰς δὲ τὰ ἔσω, εἶσαι ἄπιστος, καὶ ἀνευλαβής;

» Μήπως πιστεύῃς εἰς τὰ ὀνειράτα, ἢ τὰ ἐδικά σου, ἢ τὰ τῶν ἄλλων; διατὶ λέγει ὁ σοφὸς Σειράχ, ὅτι «Πολλοὺς ἐπλάνησαν τὰ ἐνύπνια, καὶ ἐξέπεσον ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτοῖς» (Σειρ. λα'. 7).

Εἶτα τὸν ἐρωτᾶς εἰς τὴν Γ'. Ἐντολὴν
τὰ κυριώτερα ταῦτα.

» **Μ**ήπως, τέκνον μου, ἔκαμες ἐσὺ ὄρκον, ἢ ἔβαλες ἄλλον καὶ ἔκαμεν ὄρκον;

» Μήπως ἐπαρέβῃς τὸν ὄρκον, ὅπου ἔκαμες (1);

» Μήπως ὀμνύῃς τὸν Θεόν, καὶ τὴν Πίστιν, εἰς κάθε ὑπόθεσιν (2);

» Μήπως ἔκαμες τάξιμον, καὶ ὑπόσχεσιν εἰς τὸν Θεὸν νὰ γένῃς καλόγηρος, ἢ ἄλλο καλὸν νὰ κάμῃς, καὶ ἔπειτα ἐπαρέβῃς τὸ τάξιμον, καὶ τὴν ὑπόσχεσίν σου (3);

» Μήπως μεταχειρίζεσαι τὰ λόγια τῆς ἀγίας Γραφῆς, εἰς μετεωρισμούς, καὶ χορατάδες, καὶ γέλοια;

» Μήπως δὲν εὐχαριστῇς εἰς τὰς ἀσθενείας, καὶ δυστυχίας σου, ἀλλὰ γογγύζῃς, κατηγορῶντας τὸν Θεὸν ὡς ἀδικον;

» Μήπως ἐβλασφήμησες μὲ λόγον τὸν Θεόν, ἢ τὴν Πίστιν, ἢ τὰ Μυστήρια, ἢ τοὺς Ἁγίους; ἢ μήπως κάμνης καὶ ἄλλους νὰ βλασφημοῦν (4);

(1) Ὅρα τὸν λα'. Κανὸνα τοῦ Νηστευτοῦ. Σελ. 138.

(2) Ὅρα τὸν λα'. Κανὸνα τοῦ Νηστευτοῦ. Σελ. 138.

(3) Ὅρα σελ. 68.

(4) Ὅρα περὶ τούτου σελ. 62 τοῦ Ἐξομολογηταρίου.

»Μήπως λέγῃς ὅτι ἡ θεία Γραφή, καὶ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, περιέχουν σφάλματα, καὶ ἐναντιολογίας, ἐπαινῆς δὲ τῶν Ἑθνικῶν, καὶ Ἑλλήνων τὰ συγγράμματα ;

Εἶτα τὸν ἐρωτᾷς εἰς τὴν Δ'. Ἐντολὴν
τὰ κυριώτερα ταῦτα.

»**Μ**ήπως, τέκνον μου, δὲν πηγαίνεις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δύο φοραὶς τὴν ἡμέραν, ταχύ, καὶ βράδυ, καθὼς προστάζουν εἰς τὰς διαταγὰς τῶν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι (Βίβλ. β'. Κεφ. νη'); ἢ τὸ ὀλιγώτερον, μήπως δὲν πηγαίνεις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κάθε Κυριακὴν, καὶ Ἑορτήν, Ἐσπερινόν, Ὁρθρον, καὶ Λειτουργίαν ; Ἡ ἂν ᾔναι καλόγηρος ὁ ἐξομολογούμενος, τοῦ λέγεις :

»Μήπως, τέκνον μου, δὲν ἀκούῃς τὴν διωρισμένην Ἀκολουθίαν σου ; ἢ μήπως δὲν κάμνεις τὸν διωρισμένον κανόνα σου (1) ;

»Μήπως, ὅταν στέκης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, συνομιλῆς μετὰ τὸν ἕνα, καὶ μετὰ τὸν ἄλλον ; ἢ χορευτῆς, καὶ γελᾷς, καὶ στέκεσαι μετὰ ἀνευλάβειαν ; ἢ μήπως δὲν προσέχῃς εἰς τὰ θεία λόγια, ὅπου λέγονται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ ἀφίνης τὸν νοῦν σου θεληματικῶς, καὶ τρέχει εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα ;

»Μήπως εἰς τὰς Κυριακάς, καὶ Ἑορτάς, σμίγῃσαι μετὰ τὴν γυναῖκά σου ;

»Μήπως εἰς τὰς Κυριακάς, καὶ Ἑορτάς, φέρνῃς παιγνίδια εἰς τὸ σπῆτί σου, ἢ πηγαίνῃς ἐσὺ εἰς τὰ παιγνίδια ; ἢ μήπως παίζῃς ἐσὺ ὁ ἴδιος ; ἢ χορεύῃς, καὶ τραγωδῆς ;

»Μήπως εἰς τὰς Κυριακάς, καὶ Ἑορτάς, παίζῃς ντάμας, χαρτία, καὶ ἄλλα παίγνια, ἢ πηγαίνῃς καὶ τὰ θεωρεῖς ;

»Μήπως εἰς τὰς Κυριακάς, καὶ Ἑορτάς, πίνῃς, καὶ μεθᾷς, ἢ ξερνᾷς, καὶ κάμνῃς μάχας, καὶ πολέμους, μετὰ τὸν ἕνα, καὶ μετὰ τὸν ἄλλον ;

»Μήπως εἰς τὰς Κυριακάς, καὶ Ἑορτάς, δὲν δίδῃς ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά σου ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχοὺς, καθὼς διορίζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (α'. Κορινθ. ις'. 1) ;

»Μήπως καταλύῃς τὰς Τετράδας, καὶ Παρασκευάς, καὶ τὰς ἄλλας Νηστείας, ὅπου εἶναι διωρισμένα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς Χριστιανούς (2) ;

(1) Ὅρα περὶ τούτου σελ. 72 τοῦ Ἐξομολογηταρίου.

(2) Ὅρα περὶ τούτου εἰς τὴν ζ'. ὑπόθεσιν μετὰ τοὺς Κυνόνας τοῦ Νηστευτοῦ.

Εἶτα τὸν ἐρωτᾷς εἰς τὴν Ε΄. Ἐντολὴν
τὰ κυριώτερα ταῦτα.

» **Μ**ήπως, τέκνον μου, ὕβρισες, ἢ ἐκτύπησες τὸν Πατέρα σου, ἢ τὴν Μητέρα σου; ἢ μήπως δὲν ὑπακούης εἰς τὸ θέλημά τους, ἢ ὅταν ᾖναι ἀσθενεῖς, καὶ ἔχουν χρεῖαν ἀπὸ βοήθειαν, μήπως δὲν τοὺς ἐπιμελήσῃς, καὶ δὲν τοὺς βοηθῆς (1);

» Μήπως δὲν τιμᾷς τοὺς Διδασκάλους σου, καὶ τοὺς Πνευματικούς Πατέρας, καὶ Ἀρχιερεῖς, καὶ Ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ; Ἡ ἂν ᾖναι καλόγηρος τοῦ λέγεις· Μήπως παρακούης τὸν Γέροντά σου, καὶ τὸν κάμνης νὰ λυπῆται κατ' ἐπάνω σου;

» Μήπως δὲν τιμᾷς τὸν μᾶστορά σου, ἢ τὸν αὐθέντην σου; ἢ τοὺς κριτάς, καὶ ἡγεμόνας; ἢ μήπως δὲν φαίνεσαι εὐχάριστος πρὸς τοὺς εὐεργέτας σου;

» Μήπως ἀμελῆς, καὶ δὲν βάλλης τὰ παιδιά σου εἰς τὸ Σχολεῖον, διὰ νὰ μάθουν τὰ ἱερά γράμματα, ἢ τέχνην καλὴν; ἢ μήπως καὶ δὲν τὰ συμβουλευῆς νὰ ἔχουν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἤθη καλὰ, καὶ χριστιανικά, καθὼς πρέπει εἰς τοὺς Χριστιανούς; ἢ μήπως δὲν ἐννοιάζεσαι νὰ τὰ στέλλης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; ἢ μήπως δὲν τὰ ξυλλῆς, ὅταν τύχη νὰ σφάλουν; ἢ μήπως βιάζης τὰ τέχνα σου νὰ ὑπανδρευθοῦν στανικῶς, καὶ χωρὶς νὰ θέλουν; ἢ μήπως τὰ ἐμποδίζης νὰ μὴ γένουν καλόγηροι; ἢ ἂν αὐτὰ θέλουν νὰ ὑπανδρευθοῦν, μήπως ἐσὺ ζητῆς καὶ τὰ βιάζης νὰ γένουν καλόγηροι;

» Μήπως ὕβρίζης τὴν γυναῖκά σου; (ἢ ἂν ᾖναι γυνὴ ἢ ἐξομολογουμένη, λέγεις, τὸν ἄνδρα σου); ἢ μήπως τὴν λυπῆς, ἢ τὴν κτυπᾷς, καὶ δὲν τὴν ἀγαπᾷς ὡσὰν τὴν ἰδίαν σάρκα σου, καὶ δὲν φροντίζης διὰ τὴν ψυχὴν της, καὶ διὰ τὴν ζωὴν της;

» Μήπως δὲν ἐπιμελήθης διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ χριστιανικὴν ζωὴν τοῦ δούλου σου, καὶ τῆς δούλης σου; ἀλλὰ ἡξεύρωντας αὐτοὺς πῶς ἀμαρτάνουν, ἐσὺ τοὺς παραβλέπης, καὶ δὲν τοὺς διορθῶν;

Ἡ ἂν ᾖναι Πατριάρχης, ἢ Ἀρχιερεύς, τοῦ λέγεις·

» **Μ**ήπως Παναγιώτατε (ἢ Πανιερώτατε) Δέσποτα, ἀμελῆς τὸ λογικόν σου ποίμνιον, καὶ δὲν φροντίζης μὲ κάθε λογῆς τρόπον, ὅπου δυνήθης, διὰ τὴν διόρθωσιν καὶ σωτηρίαν του; ἢ μήπως γίνεσαι κακὸν πα-

(1) Ὅρα εἰς τὴν Ε΄. Ἐντολὴν, σελ. 25 πόσα χρεωστοῦν τὰ παιδιά νὰ προσφέρουν εἰς τοὺς γονεῖς.

ρο δειγμα, και αιτία σκανδάλου εις τόν λαόν, δια έργων, και δια λόγων ;
 δια τὸ ὅποιον ἔχεις νὰ δώσης ἀπολογίαν τῷ Θεῷ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Ἄν ᾖ ἡναι Πνευματικός, τοῦ λέγεις·

» **Μ**ήπως Δέσποτά μου, δὲν διορθῶνῃς κατὰ τοὺς Κανόνας, και καθὼς πρέπει τὰς ψυχὰς τῶν ἐξομολογουμένων εις τὴν ἀγιωσύνην σου, και δὲν ἀγρυπνᾷς, και δὲν προσέχῃς εις τὸ πνευματικόν σου ἐπάγγελμα ;

Ἄν ᾖ ἡναι Ἐφημέριος Ἐκκλησίας, τοῦ λέγεις·

» **Μ**ήπως, Δέσποτά μου, δὲν ποιμαίνῃς τοὺς ἐνορίτας σου, και δὲν διδάσκῃς τὰ λογικὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, μὲ κάθε λογῆς ἐπιμέλειαν και φροντίδα, και μὲ κάθε εὐλάβειαν, και σεμνότητα, ὅπου πρέπει εις τὸ ἱερατικόν σου ἀξίωμα ;

Ἄν ᾖ ἡναι Ἡγούμενος Μοναστηρίου, ἢ Γέροντας τοῦ λέγεις·

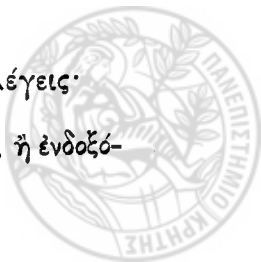
» **Μ**ήπως, Δέσποτά μου, ὑπερηφανεύεσαι πῶς εἶσαι Ἡγούμενος και Προεστώς, και καταφρονεῖς τοὺς ἄλλους, νομίζωντάς τους ὡς δούλους, και ὄχι ὡσάν ἀδελφούς σου ; Μήπως γίνεσαι κακὸν παράδειγμα εις τοὺς Ἀδελφούς μὲ λόγον, ἢ ἔργον ; Μήπως γίνονται ἀταξίαι, και κακὰ εις τὸ Μοναστήριόν σου, και ἡ ἀγιωσύνη σου ἀμελῆς και δὲν τὰς διορθῶνῃς ; Μήπως δὲν ἐπιμελῆσαι, και δὲν διδάσκῃς τοὺς Μοναχούς τοῦ Μοναστηρίου σου, δια νὰ φυλάττουν τοὺς ὅρους και Κανόνας τῶν ὁσίων Πατέρων, και τὸ ἐπάγγελμα τῆς μοναδικῆς πολιτείας ;

Ἄν ᾖ ἡναι Διδάσκαλος, ἢ Μαίστωρας, τοῦ λέγεις·

» **Μ**ήπως ἀφίνῃς τοὺς μαθητάς σου, και κάμνουν ἀταξίας, ἢ μήπως φθονῆς και δὲν τοὺς δειχνῃς, δια νὰ μὴ μάθουν ἐγγίγωρα, ἢ μήπως δὲν τοὺς διδάσκῃς νὰ ἔχουν ἤθη χρηστά, και χριστιανικά ; ἢ μήπως τοὺς μεταχειρίζεσαι ὡς δούλους, στέλλωντάς τους ἐδῶ και ἐκεῖ, και δὲν τοὺς ἔχεις ὡς μαθητάς ; ἢ μήπως θυμόνεσαι ἔξω ἀπὸ τὸ πρόπον, και τοὺς δέρνῃς μὲ ὑπερβολήν, εις κάθε παραμικρὸν σφάλμα τους ;

Ἄν ᾖ ἡναι Βασιλεύς, ἢ Ἐξουσιαστής ἄλλος, τοῦ λέγεις·

» **Μ**ήπως, Βασιλεῦ πολυχρονημένε (ἢ ὑψηλότατε Ἡγεμών, ἢ ἐνδοξό-

τατε Αὐθέντα), δὲν φυλάττης τοὺς βασιλικοὺς νόμους, ὅπου διορίζεις εἰς τὸν λαόν σου ; ἢ μήπως δὲν προνοῆς διὰ τὴν εἰρήνην καὶ ἀρετὴν, καὶ ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ ὑπηκόου σου ὄλου, ἀλλὰ ἀφίνης τοὺς κακοὺς νὰ ταραττοῦν νὰ παιδεύουν, καὶ νὰ ζημιόνουν τοὺς ἄλλους, καὶ δὲν τοὺς διορθῶν ; ἢ μήπως γίνεσαι κακὸν παράδειγμα, καὶ αἰτία σκανδάλου εἰς τὸ ὑπῆκοόν σου, μὲ τὸ νὰ μὴ φυλάττης ὅλα ἐκεῖνα, ὅπου ἀνήκουσιν εἰς τὸ ὑψηλόν σου ἀξίωμα ;

Εἶτα τὸν ἐρωτᾷς εἰς τὴν 5'. Ἐντολὴν
τὰ κυριώτερα ταῦτα.

» **Μ**ήπως, τέκνον μου, ἐφόνευσες κἀνένα θεληματικῶς, ἢ στανικῶς ; ἢ ἐσὺ ὁ ἴδιος, ἢ μὲ μέσον ἄλλων ἀνθρώπων, ἢ μὲ τὴν παρακίνησίν σου, ἢ βοήθειάν σου, ἢ συμβουλὴν σου (1) ;

» Μήπως ἐφθόνησες, καὶ ἐλυπήθης εἰς τὰ καλὰ, ὅπου ἔχει ὁ ἀδελφός σου ; ἢ μήπως χαίρεις εἰς τὰ κακά, καὶ συμφορὰς τοῦ ἀδελφοῦ σου ;

» Μήπως ἔχης μὲ τινα ἔχθραν, καὶ μνησικαλίαν, καὶ ἐπιθυμῆς νὰ τοῦ κάμης ἐκδίκησιν ; ἢ μήπως δὲν ἐζήτησες συγχώρησιν ἀπὸ τὸν ἐχθρόν σου ; ἢ μήπως ἐκεῖνος σοῦ ἐζήτησε συγχώρησιν, καὶ ἐσὺ δὲν τὸν ἐσυχώρησες (2) ;

» Μήπως ἐδιάβαλες, καὶ ἐπροδώσες τινα εἰς τοὺς κριτάς, διὰ νὰ τὸν παιδεύσουν, καὶ νὰ τὸν ζημιώσουν (3) ;

» Μήπως ἐδωκες βότανα εἰς γυναῖκα ἐγγαστρωμένην, διὰ νὰ ἀποβάλλῃ τὸ παιδί ; ἢ διὰ νὰ μὴ κάμνη ὀλότελα παιδιὰ ; ἢ μήπως ἔβαλες ἄλλον, καὶ τὰ ἔδωκεν (4) ;

» Μήπως ἐθυμώθης, καὶ ἐμάλωσες μὲ τινα, καὶ ἐδειρες αὐτόν, καὶ ἐπλήγωσες ; ἢ ἔβαλες σκάνδαλα εἰς ἄλλους, καὶ ἐμαχεύθησαν, καὶ ἐδάρθησαν ;

» Μήπως θυμόνεσαι, καὶ ὑβρίζης, καὶ ἀποδιώκεις τοὺς πτωχοὺς μὲ ἄτιμα λόγια ;

» Μήπως ἀνεθεμάτισες τὸν ἑαυτόν σου, ἢ ἀνεθεμάτισες ἄλλους, καὶ ἐβλασφήμησες, καὶ τοὺς ἐπαράδωκες εἰς τὸν διάβολον (5) ;

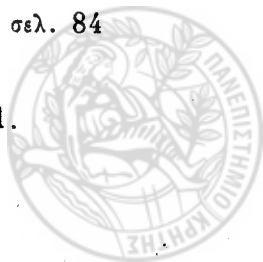
(1) Ὅρα περὶ τούτου τὸν κ'. Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ καὶ σελ. 84

(2) Ὅρα περὶ τούτου σελ. 83 τοῦ Ἐξομολογηταρίου.

(3) Ὅρα σελ. 83.

(4) Ὅρα περὶ τούτου τὸν κα'. τοῦ Νηστευτοῦ ἐν σελ. 131.

(5) Ὅρα περὶ τούτου σελ. 80.

»Μήπως ἤξεύρωντας πῶς ἦσουν πανουκλιασμένοι ἐνώθης με τοὺς ἄλλους, καὶ τοὺς ἐμόλυνες, καὶ ἀπέθανον ; διατι ὡς φονεὺς κανονίζεσαι (1).

Εἶτα τὸν ἐρωτᾷς εἰς τὴν Ζ'. Ἐντολὴν τὰ κυριώτερα ταῦτα.

»**Μ**ήπως τέκνον μου, ἐμοίχευες κάμμιαν γυναῖκα ὑπανδρευμένην(2) ;
 »Μήπως ἐπόρνευες με γυναῖκα ἀνύπανδρον ; Καὶ ὅταν σοῦ εἶπῃ ὁ ἐξομολογούμενος, ναί· πάλιν τὸν ἐρωτᾷς, με ξένην γυναῖκα ἐπόρνευ-
 σες, ἢ με συγγενίσσάν σου ; με λαϊκὴν, ἢ με καλογραῖαν ; με χριστιανήν,
 ἢ με ἀλλόφυλον, καὶ αἰρετικὴν(3) ; Καὶ εἰς ποῖον τόπον τὴν ἐπόρνευ-
 σες, εἰς ὀσπήτιον, ἢ εἰς Ἐκκλησίαν, ἢ εἰς Νάρθηκα Ἐκκλησίας ; Καὶ εἰς ποῖον καιρὸν ἐπόρνευες ; εἰς καθημερινήν, ἢ εἰς ἡμέραν Κυριακὴν, καὶ Ἑορτὴν ; Καὶ πόσαις φοραῖς ἐπόρνευες ; καὶ εἰς πόσον καιρὸν(4) ;

(Ἐὰν δὲ ἦναι Ἰερωμένον πρόσωπον, ὅπου ἔπεσεν εἰς τὴν πορνείαν, τὸν οἰκονομῆς κατὰ τὸ Ἐξομολογητᾶριον καὶ ὄρα σελ. 73)

»Μήπως ἔκαμες ἐσὺ μαλακίαν εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, ἢ εἰς ἄλλον τινά, ἢ ἄλλος εἰς ἐσένα ; (Καὶ ἐδῶ τὸν ἐρωτᾷς τί πρόσωπον ἦτον ἐκεῖνος, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὸν καιρὸν, καὶ πόσαις φοραῖς)(5).

»Μήπως ἔκαμες συγκυλισμὸν με ἄλλο πρόσωπον ἀρσενικόν, ἢ θηλυκόν ; ἢ ἄλλος εἰς ἐσένα : (Καὶ ἐδῶ πάλιν τὸν ἐρωτᾷς, με τί πρόσωπον τὸν ἔκαμε, καὶ τὸν τόπον, τὸν καιρὸν, καὶ πόσαις φοραῖς)(6).

»Μήπως ἔκαμες ἀρσενοκοιτίαν ἐσὺ εἰς ἄλλον, ἢ ἄλλος ἔκαμεν εἰς ἐσένα ; (Καὶ ἐδῶ τὸν ἐρωτᾷς τί πρόσωπον ἦτον ἐκεῖνος, καὶ εἰς ποῖον καιρὸν, καὶ εἰς ποῖον τόπον, καὶ πόσαις φοραῖς)(7).

»Μήπως ἔπεσες εἰς ζῶα, καὶ κτήνη, καὶ εἰς πετεινά ; ἀρσενικά, ἢ θηλυκά ; (Καὶ ἐδῶ τὸν ἐρωτᾷς τὸν καιρὸν, καὶ τὸν τόπον, καὶ πόσαις φοραῖς)(8).

(1) Ὅρα τὸν λδ' . τοῦ Νηστευτοῦ.

(2) Ὅρα τὸν ιγ' . Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ· καὶ σελ. 70.

(3) Περὶ τούτων ὄρα εἰς τὰ ἐπιτίμια τοῦ Νηστευτοῦ μετὰ τοὺς Κανόνας αὐτοῦ.

(4) Ὅρα τὸν ιε' . Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ σελ. 69.

(5) Ὅρα τὸν η' . καὶ θ' . Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ.

(6) Ὅρα τὸν θ' . Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ.

(7) Ὅρα τὸν ιη' . Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ σελ. 69.

(8) Ὅρα σελ. 69, καὶ εἰς τὰ ἐπιτίμια τοῦ Νηστευτοῦ, μετὰ τοὺς Κανόνας, καὶ εἰς τὴν ε' . ὑπόθεσιν μετὰ τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ. Σελ. 146.

»Μήπως ἔπεσες μὲ τὴν γυναῖκά σου εἰς τὸ παρά φύσιν (1) ; ἢ μήπως πρὸ τοῦ νὰ τὴν στεφανωθῆς ἔπεσες μὲ αὐτὴν ;

»Μήπως στολίζεσαι, καὶ φτιασίδια μεταχειρίζεσαι, καὶ μῦρα, καὶ μόσχους βασταζῆς, τὰ ὅποια εἶναι αἰτία τῆς πορνείας ;

»Μήπως βλέπης τὰ πρόσωπα τῶν γυναικῶν, καὶ νέων, μὲ περιέργειαν, καὶ μὲ ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας σου ; διατί, ὅποιος ταῦτα περιέργως βλέπει, πορνεύει, καὶ μοιχεύει μὲ τὴν καρδίαν του, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος.

»Μήπως ἔγεινες μεσίτης, καὶ προξενητής, καὶ αἰτιος νὰ ἁμαρτήσῃ τινὰς μὲ γυναῖκα, πηγαίνωντας γράμματα ἀπὸ τὸν ἄνδρα, ἢ πηγαίνωντας δῶρα καὶ χαρίσματα, ἢ φέρωντας μηνύματα ἔρωτικά, ἀπὸ τὸ ἓνα πρόσωπον εἰς τὸ ἄλλο, καὶ ἄλλα ὅμοια ;

»Μήπως ἦσαι ὑπερήφανος, καὶ λαίμαργος, δοσμένος εἰς τὰ φαγητά, καὶ τὰ πιотά ; διατί αὐτὰ γεννῶσι τὴν πορνείαν, καὶ τὴν μοιχείαν, καὶ τὰ ἄλλα σαρκικά πάθη.

Εἶτα τὸν ἐρωτᾷς εἰς τὴν Η' Ἐντολὴν τὰ κυριώτερα ταῦτα.

»**Μ**ήπως, τέκνον μου, ἔκλεψες, ἢ ἐπῆρες πράγμα κλεμμένον ἀπὸ ἄλλους, ἢ δέχεσαι τοὺς κλέπτας εἰς τὸ σπῆτι σου, καὶ ἔχεις φιλίαν μὲ αὐτούς (2) ; Ἐπειτα τὸν ἐρωτᾷς, καὶ τί πράγμα ἦτον ἐκεῖνο ὅπου ἔκλεψε, κοσμικόν, ἢ ἱερόν, καὶ ἀπὸ τί τόπον τὸ ἔκλεπεν, ἀπὸ σπῆτι τινός, ἢ ἀπὸ Ἐκκλησίαν, καὶ Μοναστήριον· διατί αὕτῃ εἶναι ἱεροσυλία.

»Μήπως ἄρπασες κἀνένα πράγμα τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ τὸν ἀδικησες (3) ;

»Μήπως ἐργαζόμενος τὴν τέχνην σου, ἔκαμες, ἢ κάμνης κλεψίαν εἰς αὐτὴν ;

»Μήπως ἐγέλασες κἀνένα, καὶ τοῦ ἐπῆρες τὰ ἄσπρα του, πωλῶντας, μὲ ζυγαρίας, καὶ μέτρα δόλια, καὶ λέγωντας ψεύματα, καὶ κάμωννας δολιότητας καὶ ψεύτικους δροκούς (4) ;

»Μήπως πέρνης διάφορον ἀπὸ τὰ ἄσπρα σου (5) ;

(1) Ὅρα τὸν ιη'. Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ.

(2) Ὅρα τὸν κζ'. Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ τὸν λ'.

(3) Ὅρα σελ. 81 τοῦ Ἐξομολογηταρίου.

(4) Ὅρα τὸν λα' Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ σελ. 85.

(5) Ὅρα εἰς τὴν ζ' ὑπόθεσιν μετὰ τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ.

» Μήπως ἐκράτησες τὴν πληρωμὴν, ὅπου σὲ ἐδούλευσαν, καὶ δὲν τοὺς εὐχαρίστησες ;

» Μήπως πέρνης περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι ἀξίζει ἡ τιμὴ, καὶ ὁ κόπος τοῦ ἐργοχειρίου σου ;

» Μήπως ἀνοιξες τάφον, καὶ ἐγδυσες τὸ λείψανον (1) ;

» Μήπως κάμνης κάλπιχα ἄσπρα ; ἢ γνωρίζοντας πῶς εἶναι κάλπιχα, τὰ δίδῃς διὰ σωστά ;

» Μήπως ἐμετασάλευσες τὰ σύνορα τῶν χωραφίων, ἢ τοῦ ὀσπητίου σου, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ πάρης τόπον παραπάνω ἀπὸ τὸν ἀδελφόν σου ;

» Μήπως ἐκλεψες τὰ ζῶα τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἢ ἐκοψες τὰ δένδρα του, ἢ ἐβλαψες τὰ ὑποστατικά του ;

» Μήπως ἠῦρες κἀνένα πρᾶγμα, καὶ δὲν τὸ ἐδιαλάλησες, διὰ νὰ εὐρεθῇ ὁ οἰκοκύριος του, ἀλλὰ ἐσὺ μὲ σιωπὴν τὸ ἐκράτησες ;

» Μήπως ἀνοίγῃς ξένα γράμματα βουλωμένα, καὶ τὰ διαβάξῃς, ἢ μήπως μιμῆσαι τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἄλλων, ἢ τὰς σχίξῃς, ἢ τὰς ξύῃς, ἢ τὰς μεταγράψῃς ;

ἼΗ ἂν ἦναι ἀρχωντας, τοῦ λέγεις·

» **Μ**ήπως ἐχῃς ὑποστατικά, καὶ τὰ δουλεύουν ἄλλοι, ἐσὺ δὲ μεταχειρίζεσαι ὡσὰν δούλους τοὺς γεωργοὺς ἐκείνους, παραβαρύνωντάς τους μὲ πολλὰς ἀγγαρείας ; ἢ μήπως ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἐσὺ πέρνης τὸ σιτάρι, καὶ τὸ κρασί, καὶ τὸ λάδι, καὶ τοὺς ἄλλους καρπούς, ἀφίνης δὲ ὑστερημένους ἐκείνους τοὺς δυστυχεῖς ;

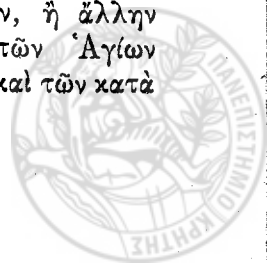
ἼΗ ἂν ἦναι κριτής, τοῦ λέγεις·

» **Μ**ήπως πέρνης δῶρα, ἢ μήπως φυλάττῃς χατήρια, καὶ προσωποληψίαν, καὶ παραβαίνῃς τὴν δικαιοσύνην, καὶ κάμνης κρίσιν ἀδικον ;

ἼΗ ἂν ἦναι Πατριάρχης, ἢ Ἀρχιερεὺς, τοῦ λέγεις·

» **Μ**ήπως, Παναγιώτατε (ἢ Πανιερώτατε) Δέσποτα, πέρνης ἄσπρα, καὶ χειροτονῃς τοὺς ἀναξίους, καὶ ἀφορίζῃς τοὺς ἀναιτίους, καὶ καταδικάζῃς τοὺς ἀθῶους, καὶ ἀπλῶς, μήπως διὰ φιλοπροσωπίαν, ἢ ἄλλην αἰτίαν, παραβαίνῃς τοὺς Θεοὺς, καὶ Ἱεροὺς Κανόνας τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν, καὶ τοπικῶν Συνόδων, καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέρων ;

(1) Ὅρα τὸν κθ'. Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ.

Εἶτα τὸν ἐρωτᾷς εἰς τὴν Θ'. Ἐντολὴν τὰ κυριώτερα ταῦτα.

» **Μ**ήπως, τέκνον μου, ἐψευδομαρτύρησες, καὶ ἔκαμες ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ σου μαρτυρίαν ψεύτικην, ἢ μήπως ἐπλήρωσες ἄλλους, καὶ ἐψευδομαρτύρησαν ;

» Μήπως ἦσαι ψεύστης, καὶ ὑποκριτής, καὶ ἄλλος μὲν φαίνεσαι εἰς τὰ ἔξω, διὰ νὰ σὲ ἐπαινοῦν οἱ ἄνθρωποι, ἄλλος δὲ ἦσαι εἰς τὰ ἔσω ;

» Μήπως κατακρίνης, καὶ καταλαλής τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον ; ἢ μήπως ἀκούης μὲ ἡδονὴν τοὺς ἄλλους, ὅταν κατακρίνουν ;

» Μήπως κολακεύης τὸν ἕνα, καὶ τὸν ἄλλον, καὶ τὸν ἐπαινῆς ψεύτικα, καὶ ὄχι ἀληθινά ;

Εἶτα τὸν ἐρωτᾷς εἰς τὴν Ι'. Ἐντολὴν τὰ κυριώτερα ταῦτα.

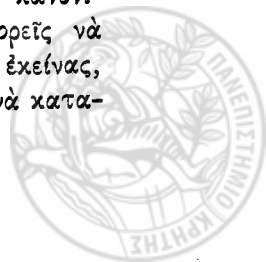
» **Μ**ήπως ἐπεθύμησες νὰ ἔχῃς τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἢ τὸ ὄσπητί του, ἢ τὸ χωράφι του, ἢ τὸν δούλον καὶ δούλην του, ἢ τὸ ζῶον του, ἢ τὰ ἄλλα πράγματα τοῦ ἀδελφοῦ σου ;

» Μήπως ἐπιθυμῆς, καὶ ἀγαπᾷς τὴν δόξαν, καὶ τὰ ἀξιώματα, ἢ τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τὰ ἄσπρα, καὶ πρόσκαιρα πράγματα ;

» Μήπως δὲν ἐναντιόνησαι, καὶ δὲν πολεμῆς τοὺς αἰσχροὺς, καὶ πονηροὺς λογισμοὺς, ὅπου σοῦ βιάλλει ὁ διάβολος, ἀλλὰ γλυκαίνεσαι εἰς αὐτούς, καὶ κάμνεις συνδυασμούς, καὶ συγκαταθέσεις μὲ τὴν καρδίαν σου, διὰ νὰ τοὺς κάμῃς καὶ μὲ τὸ ἔργον (1) ; Ἦξευρε δέ, τέκνον μου, ὅτι ἄλλο ἄρμα δυνατώτερον δὲν εἶναι διὰ νὰ πολεμῆς τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, ὡσάν τὸ φοβερόν, καὶ ἅγιον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς λέγουν οἱ Ἅγιοι Πατέρες μας. Διὰ τοῦτο συνεθίζε, τέκνον μου, νὰ λέγῃς, πότε μὲ τὸ στόμα, καὶ πότε μὲ τὸν νοῦν, καὶ τὴν καρδίαν σου, τὰ λόγια ταῦτα· Κύριε « Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με »· καὶ τοῦτο νὰ μελετᾷς, παντοτεινά, καὶ ἐκεῖ ὅπου κάθεσαι καὶ δουλεύεις, καὶ ἐκεῖ ὅπου περιπατεῖς, καὶ μέσα, καὶ ἔξω, καὶ πανταχοῦ.

Ἐπὶ τοῦτο νὰ μελετᾷς, παντοτεινά, καὶ ἐκεῖ ὅπου κάθεσαι καὶ δουλεύεις, καὶ ἐκεῖ ὅπου περιπατεῖς, καὶ μέσα, καὶ ἔξω, καὶ πανταχοῦ. Ὅταν λοιπὸν αὐτὰ ὅλα ἐρωτήσης, Πνευματικέ, τότε στοχάζεσαι τὴν μεγαλητέραν ἁμαρτίαν, ὅπου σοῦ ἐξομολογήθη ὁ μετανοῶν, ἢτοι ἐκείνην ὅπου ἔχει περισσοτέρους χρόνους, καὶ κατ' ἐκείνην τὸν κανονίζεις. Διὰ νὰ ἐνθυμᾶσαι δὲ καλλήτερα τὰς ἁμαρτίας του, ἢμπορεῖς νὰ βαστάζῃς κηρί, καὶ νὰ σημειῶνῃς εἰς τὴν ἄκραν τὰς ἐρωτήσεις ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας σοῦ εἶπῃ τό, ναί, ὁ μετανοῶν. Πῶς δὲ πρέπει νὰ κατα-

(1) Ὅρα τὸν γ'. καὶ α'. Κανόνα τοῦ Νηστειοῦ.

πειθῆς τὸν μετανοοῦντα, διὰ νὰ δεχθῆ καὶ τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας, ὄρα σελ. 87 τοῦ Ἐξομολογηταρίου. Εἶτα ἐπιθέτωντας τὴν χεῖρά σου εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ μετανοοῦντος, διαβάσεις τὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν, ἥτοι τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ποιμὴν, καὶ ἀμνὸν» τὴν ὁποῖαν ὄρα εἰς τὸ Ἐξομολογητᾶριον. Καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν, κάμε αἰτησιν, ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, καὶ ἐπιστροφῆς βάλει τὸ χεῖρ σου εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ μετανοοῦντος, καὶ εἰπέ· «Ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος διὰ τῆς ἐμῆς »ἐλαχιστότητος, ἔχει σε λελυμένον, καὶ συγκεχωρημένον». Εἶτα εἰπέ του καὶ τὴν τελευταίαν συμβουλήν, ἣν ὄρα εἰς τὸ Ἐξομολογητᾶριον, σελ. 92.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Περὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.

Ο ἐν Ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης, ὁ φερωνύμως καλούμενος Νηστευτής, ἤχημαζεν ἐν ἔτει πεντακοσιοστῶ ὁδοηχοστῶ ἀπὸ Χριστοῦ (1) φθάσας τρεῖς Βασιλεῖς· τὸν Ἰουστίνον, Τιβέριον, καὶ Μαυρίκιον. Συμβουλῇ δὲ Εὐτυχίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ Σχολαστικῶν, εἰς τὸν κλῆρον καταλέγεται, καὶ χειροτονεῖται Διάκονος. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Εὐτυχίου, κρατηθεὶς εἰς τὸ χειροτονηθῆναι οὐκ ἐπέθετο. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶδε φοβερὰν ἔκστασιν, καὶ ἤκουσεν Ἀγγέλους λέγοντας αὐτῷ νὰ σιωπᾷ, καὶ νὰ μὴν ἀντιτείνῃ εἰς αὐτό, ἀναβιβάζεται καὶ ἄκων εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (2). Τόσῃν δὲ ἄσκησιν, καὶ νηστείαν μετεχειρίζετο ὁ αἰοίδιμος, ὅπου εἰς ἑξήμηναι δὲν ἔπινε νερόν, καὶ εἰς τοὺς δεκατρεῖς ἡμισυ χρόνους, ὅπου ἐπατριάρχευσεν, ἄλλο τι δὲν ἔφαγε, παρὰ γούλαν τοῦ μαρουλλοῦ, ἢ ὀλίγον πεπόνι, ἢ σταφύλι, ἢ σῦκα· καὶ ὕπνον δὲ ὀλιγώτατον καὶ μεμετρημένον ἐλάμβανε. Διὰ τὰ ὅποια ἠξιώθη παρὰ Θεοῦ ὁ τρισόβλιος καὶ τὸ τῆς θαυματουργίας χάρισμα, καὶ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ (3), καὶ μετὰ θάνατον (4). Ποιμάνας δὲ ὁσίως τὸ ποιμνιον αὐτοῦ, μετέστη πρὸς Κύριον ἐν ἔτει πεντακοσιοστῶ ἑννενηκοστῶ πέμπτῳ (5). καταλιπὼν δὲ εἰς ἡμᾶς τοὺς πα-

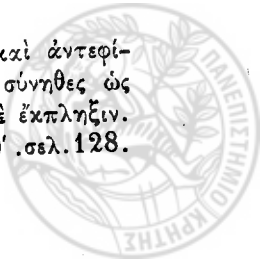
(1) Ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ, Τόμῳ γ'. Κεφ. ιε'.

(2) Ὁ Συναξαριστὴς ἐν τῇ β'. τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός.

(3) Ὅτι διὰ προσευχῆς αὐτοῦ καὶ τυφλὸν ἰάτρευσε, καὶ στέρρας εὐτεκνούσας ἔδειξε, καὶ δαιμονισμένον τοῦ δαιμονίου ἠλευθέρωσε, καὶ ἄλλους ἀσθενεῖς ἐθεράπευσε· καὶ ὅρα τὸν Συναξαριστήν.

(4) Ὅτι φοβερὸν θαῦμα ἐποίησεν, ἐπειδὴ νεκρὸς ὢν ἐσηκώθη καὶ ἀντεφίλησε τὸν Ἐπαρχον Νεῖλον, ὅπου ἐπῆγε νὰ τὸν ἀσπασθῇ κατὰ τὸ σῆνθος ὡς νεκρὸν· καὶ λόγια τιὰ εἶπεν εἰς τὸ αὐτί του, πάντων βλεπόντων μὲ ἔκπληξιν.

(5) Ἀθηνῶν Μελέτιος Ἐκκλησιαστ. Ἱστορ. Τόμ. γ'. Κεφ. ιθ'. σελ. 128.

ρόντας Κανόντας, οίτινες κοινότερον ονομάζονται Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ (1).

(1) Οἱ Κανόνες τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ ἐπεκυρώθησαν ὡρισμένως μὲν ἀπὸ τὸν Βαλσχυμῶνα, ἀπὸ τὸν Βλάσταριν, ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλον, ἀπὸ τὸν Νικηφόρον Χαρτοφύλακα, ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Νικόλαον· ἀορίστως δὲ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα ἀπὸ αὐτὴν τὴν πράξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐβάλλοντο οἱ Κανόνες τοῦ Νηστευτοῦ, διότι πολλοὶ ἐξωμολογούντο καὶ ἐδιορθώνοντο κατ' αὐτούς, ὅχι μόνον ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Βαλσχυμῶνος (ὡς λέγει ὁ ἴδιος ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ τελευταίου Κανόνος τοῦ Πατριάρχου Νικολάου), ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς καιροὺς τοῦ Νικολάου, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τὸν ρηθέντα αὐτοῦ Κανόνα.

Διὰ ποίαν δὲ αἰτίαν δὲν ἀναφέρει τοὺς Κανόνας τούτους τοῦ Νηστευτοῦ, ἢ μετὰ τὸν Νηστευτὴν Οἰκουμενικῇ ζ'. Συνόδῳ, ἀποκρινόμεθα, α'. ὅτι ἴσως τότε δὲν ἦτον οἱ Κανόνες οὗτοι δημοσιευμένοι εἰς τὸ κοινόν, καθὼς οὔτε ἡ ὕστερον γενομένη Συνόδος ἐν Καρθαγένῃ ἀναφέρει τὸ τοῦ Πάσχα Κανόνιν, ὅπου ἐδιόρισε πρὸ αὐτῆς ἡ Οἰκουμενικῇ α'. Συνόδος· ἐπειδὴ δὲν ἦτον δημοσιευμένον εἰς τοὺς πολλοὺς· καὶ β'. ὅτι καὶ ἄλλων πολλῶν, καὶ μάλιστα Συνόδων τοπικῶν προτέρων τῆς ζ'. Κανόνας ὀρθῶς ἔχοντας, ἢ αὐτῇ ζ'. Συνόδῳ δὲν ἀναφέρει· οὔτε γὰρ τοὺς Κανόνας τῆς πρὸ αὐτῆς ἐν Ἀντισιοδώρῳ τῇ πόλει γενομένης τοπικῆς Συνόδου ἐπὶ Ἡρακλείου Βασιλέως, οὔτε τοὺς τῆς ἐν Ἰλλυθρίῳ συγκροτηθείσης ἀκόμη πρὸ τῆς α'. Οἰκουμενικῆς, οὔτε τῆς ἐν Καβιλῶνῃ ὅπως μνημονεύει, καὶ ἄλλων ἀκόμη. Καὶ ὅμως ἡ Ἐκκλησία ἐδέχθη τοὺς Κανόνας αὐτούς, καὶ μ' ὅλον ὅπου δὲν ἐπεκυρώθησαν ἀπὸ τὴν ζ'. Καὶ δῆλον ἐκ τούτου. Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία εἰς μίαν ἡμέραν δύο Λειτουργίας δὲν ἐπιτελεῖ ἐπὶ τῆς αὐτῆς τραπέζης· τοῦτό ἐστι διορισμὸς τοῦ ἐνδεκάτου Κανόνος τῆς Ἀντισιοδωρικῆς. Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία ἐπιτίθει τὴν χεῖρα τῶν Ἱερέων εἰς τοὺς Κατηχομένους ἐξω τοῦ Νάρθηκος· τοῦτό ἐστι διορισμὸς τοῦ λθ'. Κανόνος τῆς ἐν Ἰλλυθρίᾳ. Ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὸ ἐσπέρας ἐπιτελεῖ τὴν Προηγιασμένην· τοῦτό ἐστι διορισμὸς τῆς ἐν Καβιλῶνῃ Συνόδου.

Τοὺς Κανόνας τούτους τοῦ Νηστευτοῦ ἀναφέρει καὶ εἰς τὸν θ'. τόμον τῆς χειρογράφου Συλλογῆς του ὁ Ὅσιος Νίκων, ὁ ἐν τῷ μέλανι ὄρει τῆς Ἀντιοχείας ἀσκήσας ἐν ἔτι αζ'. ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Δουκὸς Βασιλέως τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐπὶ Ἰωάννου Πατριάρχου Ἀντιοχείας.

Εἰδὲ καὶ αὐτὸς ὁ Νικόλαος ἐν αὐτῷ τῷ Κανόνι λέγει, ὅτι τὸ Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ, πολλῇ συγκαταβάσει χρησάμενον, πολλοὺς ἀπώλεσε, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ νοῆται ἀπλῶς, ἀλλὰ μετὰ προσδιορισμοῦ· ὅταν δηλαδὴ μεταχειρίζεται κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐπιτιμιῶν, τὴν συγκαταβάσιν, μὰ ὅχι καὶ κατὰ τὴν ἱκανοποίησιν ὅπου διορίζει· διότι, ἂν θέλωμεν νὰ ἐξετάσωμεν μὲ ὀρθὸν λογαριασμὸν τὴν ἀλήθειαν, τὸ Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ διὰ τὴν ἱκανοποίησιν ὅπου δίδει, ὅχι μόνον δὲν εἶναι συγκαταβατικόν, ἀλλὰ (τολμῶ εἰπεῖν) εἶναι καὶ ὀλίγον αὐστηρὸν κοντὰ εἰς τοὺς φιλοσάρκους· διατὶ περι-

Οἱ Κανόνες τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ
μετὰ τῶν Ἑρμηνειῶν αὐτῶν.

ΚΑΝΩΝ Α΄. Η ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Τῆς α΄. **Κ**ὸ συντέμνον ἡμᾶς τοὺς τῆς μετανοίας χρόνους, οὐκ ἂν δόξοι μὴ
Συνόδου. ἄλογον σῶζον τοῖς ὀρθῶς, ὡς οἶμαι, λογιζομένοις· ἐπεὶ γὰρ οὔτε παρὰ

σότερον προκρίνει ἕνας φιλόσαρκος νὰ ἀπέχη ἀπὸ τὰ ἄχραντα Μυστήρια ἐπτὰ ἢ δέκα καὶ δεκαπέντε χρόνους, καθὼς διορίζουν οἱ Κανόνες τῶν λοιπῶν Πατέρων, παρὰ νὰ ἀπέχη μὲν ἀπὸ τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν τρεῖς μόνους χρόνους, νὰ ξηροφαγῇ δὲ μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ νὰ κάμνη διακοσίας ἢ τριακοσίας μετανοίας καθ' ἐκάστην ἡμέραν, καὶ ἄλλας σκληραγωγίας νὰ μεταχειρίζεται, καθὼς διορίζει τὸ Κανονικὸν τοῦτο τοῦ Νηστευτοῦ. Ἀληθῶς τότε γίνεται συγκαταβατικόν, καὶ ἔμπορεῖ νὰ ἀπολέσῃ πολλοὺς, ὅταν οἱ Πνευματικοί, ὅπου πρὸ μεταχειρίζονται, συγκαταβαίνουν μὲν κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐπιτιμίων εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, κατὰ τὸν Νηστευτὴν· ἀλλὰ δὲν διδουσι καὶ τὴν ἱκανοποίησιν, ὅπου διορίζει· λέγω τὴν ξηροφαγίαν μέχρις ἐνάτης, καὶ τὰς τόσας γονυκλισίας, καὶ τὰ λοιπὰ· ἀμὴ διὰ ἀργύρια, ἢ χατήρια, ἢ δι' ἄλλας αἰτίας συγκαταβαίνουν καὶ εἰς αὐτὰ ἑμοῦ μὲ τοὺς χρόνους. Τὸ ὅποιον κάμνουσι παρανόμως καὶ παρὰ κανόνας, καὶ ἔχουσι νὰ δώσουν λόγον εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀπώλειαν, ὅπου προξενοῦν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐξομολογουμένων, μὲ τὴν πλατεῖαν στρατὸν ὅπου τοὺς ἀνοίγουν. "Ὅθεν ἄς διορθώσων, δι' ἀγάπην Θεοῦ, τὸ ψυχθλαβὲς αὐτὸ κακὸν ὅπου κάμνουν· διότι οὗτος ὁ Ἅγιος σχεδὸν εἰς κάθε του Κανόνα λέγει, ὅτι ὅποιος δὲν θέλει νὰ φυλάξῃ τὴν ἱκανοποίησιν ὅπου διορίζει, οὗτος μὴδὲ τοὺς ὀλίγους χρόνους τῆς ἀποχής τῆς Θείας Κοινωνίας νὰ φυλάττῃ, καθὼς αὐτὸς ἐδιόρισεν, ἀλλὰ τοὺς πολλοὺς χρόνους ὅπου ἐδιόρισαν οἱ Πατέρες. Καὶ διὰ τὴν τριαυτὴν συγκατάβασιν ὁ ἴδιος δίδει τὴν εὐλογον ἀπολογίαν ἐν τῷ α' Κανόνι αὐτοῦ· μᾶλλον δὲ πρὸ αὐτοῦ ἀπολογεῖται ὑπὲρ αὐτοῦ ἢ συμφωνία τῶν ἄλλων Κανόνων τῶν Πατέρων, ἢ γεγραμμένη ἐν τῷ περιθωρίῳ, καὶ ὅρα τούτους καλῶς.

Δίδομεν δὲ τὴν εἰδήσιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας, ὅτι εὗρισκομεν πολλὰ χειρόγραφα βιβλία περιέχοντα Κανόνας τινάς, οἱ ὅποιοι ἐπιγράφονται μὲν ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ, περιέχουσι δὲ πολλὰ παράλογα, καὶ πάντῃ παράνομα καὶ ἀκανόνιστα, τόσον εἰς καταλύσεις νηστειῶν, ὅσον καὶ εἰς ἄλλας ὑποθέσεις· ὅθεν καὶ φαίνονται πῶς εἶναι ἐπισποραὶ καὶ γεννήματα αἰρετικῶν τινος καὶ κακόφρονος, καὶ ὄχι τοῦ Ἁγίου τούτου, τοῦ διὰ τὰς ὑπερβολικὰς του νηστείας ὀνομασθέντος Νηστευτοῦ· καὶ διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἠκολουθήσαμεν ὧν ἄξιόπιστους μάρτυρας, τὸν Ματθαῖον Βλάσταριν, καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Ἀρμενόπουλον, οἱ ὅποιοι ἀναφέρουσι συνοψισμένους τοὺς γνησίους Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ· μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως ὁ Βλάσταρις, τοῦ ὁποίου τὴν Σύνοψιν, ὅπου ἔχει εἰς τούτους τοὺς Κανόνας, αὐτολεξεῖ ἐμεταχειρίσθημεν, ὡς ἴδιον κεί-

»τῷ μεγάλῳ πατρὶ Βασιλείῳ, οὔτε μὴν παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν θε- Κανῶν
 »σπεσίῳν ἡμῶν Πατέρων, νηστεία τις, ἢ ἀγρυπνία, ἢ γονυκλισιῶν ἀριθ- ιβ'.
 »μός, ὠρίσθη τοῖς ἀμαρτάνουσι, μόνῃ δὲ τῆς ἱεράς ἀποχῆ Κοινωνίας. Τῆς 5'.
 »δεῖν ἡμεῖς ὠθήθημεν, τοῖς γνησίως μετανοήσασιν, καὶ τὴν σάρκα σκλη- ρβ'.
 »ραῖς ἀγωγαῖς κατατρώχειν προθυμουμένοις, καὶ βίον εὐγνωμόνως μετιέ- Τῆς ἐν
 »ναι, τῆς πρώην κακίας ἀντίβροπον, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐγκρατείας, Ἀγκύρα
 »ἀντιμετρεῖν αὐτοῖς καὶ τὴν τοῦ χρόνου τῆς μετανοίας ἐλάττωσιν· οἶον, τοῦ μεγ. β'. ε'.
 »ελτις οἶνον μὴ πίνειν ἐπὶ ῥηταῖς ἡμέραις καταδέξαιτο, ἐνιαυτὸν καὶ Βασιλείου
 »ἡμεῖς ἐκρίναμεν ἀφαιρεῖν ἓνα, τῆς ὀρισθείσης τῷ αὐτοῦ πταίσματι πρὸς β'. γ' οδ'.
 »τῶν Πατέρων ἐπιτιμίας. Ὡσαύτως, εἰ κρέως ἐγκράτειαν ἐπαγγέλλη- καὶ πδ'.
 »ται πρὸς καιρὸν, ἕτερον ἡμεῖς χρόνον ἐκκόπτειν ἐδοκιμάσαμεν· ἢ τυροῦγιου Γρη- Τοῦ 'Α.
 »καὶ ὠῶν, ἢ ἰχθύος, ἢ ἐλαίου, καὶ οὕτω καθ' ἑκάστην ἐγκράτειαν ἐνὸς γορίου
 »τῶν τοιούτων εἰδῶν, ἓνα χρόνον περιαιρεῖν· οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ εἰ συ-δ'. ε'. ζ'.
 »χναῖς γονάτων κλίσει· τὸ θεῖον ἐξευμενίζειν αἰρῆται, ὁμοίως ποιεῖν· καὶ καὶ η'.
 »μάλιστα εἰ φιλότιμον πρὸς ἐλεημοσύνην, καὶ τῆς δυνάμεως οὐκ ἀπο-
 »δέουσιν, τὴν προαίρεσιν ἐπιδείκνυται· εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ παράπτωμα τὸν
 »θεοφιλῆ καὶ μονότροπον βίον ὑπέηλθεν, ἔτι συντομωτέραν αὐτῷ μνη-
 »στεύειν τὴν ἄφεσιν, καλῶς ἔχειν ἐδοκιμάσαμεν, διὰ βίου μέλλοντι κα-
 »κοπάθειαν μετιέναι, ἀγωγῇ τοιαύτῃ προσήκουσαν».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Εἰς τοῦτον τὸν Κανόνα ἀπολογεῖται ὁ Ἅγιος εἰς ἐκείνους, ὅπου τυχὸν ἤθελαν τὸν κατηγορήσουν, διατὶ ἐσύνητε με τοὺς χρόνους τῆς μετανοίας, καὶ λέγει, ὅτι ἡ συντομία αὕτη, ὅπου ἐμεταχειρίσθη, κοντὰ εἰς τοὺς φρονίμους καὶ στοχαστικούς, δὲν εἶναι χωρὶς λογαριασμὸν καὶ διάκρισιν (1). Θεμελιούται δὲ ὁ λογαριασμὸς οὗτος ἐπάνω εἰς τούτην τὴν ἀφορ-

μενον τοῦ Νηστευτοῦ, ὀλίγα τινὰ παραλλάξαντες κατὰ τὴν λέξιν μόνον· καὶ λοιπὸν ἐπάνω εἰς τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν δῶν τούτων σοφῶν ἀνδρῶν, ἐστηρίξαμεν καὶ ἐθεβαιώσαμεν τὴν γνησιότητα τῶν Κανόνων τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ. Ἄλλους ψευδεπιγράφους ἀπερρίψαμεν, καὶ φανερώνομεν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς, νὰ μὴ τοὺς δέχωνται, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀποβάλλουν, ὡς ἀπαράδεκτα πράγματα περιέχοντας.

(1) Τὴν ἰδίαν ἀπολογίαν κάμει καὶ ὁ Νικηφόρος Χαρτοφύλαξ (παρὰ τῇ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ Γιοῦς Γραικορωμ. Σελ. 343), λέγων· Συνήθειαν παρελάβομεν, ὥστε κατὰ τὴν δυνάμιν τοῦ καθ' ἑνὸς νὰ οικονομούμεν καὶ τὰ ἐπιτιμία. Πλὴν τοῦτο λέγομεν, ὅτι ἐκεῖνα ὅπου φαίνονται πῶς δὲν τὰ εἶπεν ὁ Νηστευτῆς κατὰ τὴν ἀκριβείαν τῶν Κανόνων, ὅποιος φρόνιμος τὰ στοχασθῆ καλῶς, τὰ εὐρίσκει κατὰ τὸν σκοπὸν τῶν Πατέρων· διότι, ἐπειδὴ ὁ μέγας Βασιλεὺς λέγει εἰς τὸν οδ'. Κανόνα, ὅτι κάθε οἰκονόμος ψυχῶν ἔχει ἄδειαν νὰ

μήν· ἐπειδὴ οὔτε ὁ μέγας Βασίλειος, οὔτε οἱ ἄλλοι παλαιότεροι Πατέρες, ἐδιώρισαν εἰς τοὺς μετανοοῦντας ἱκανοποίησιν καὶ κανόνα μὲ νηστείαν, ἢ ἀγρυπνίαν, ἢ γονυκλισίας, ἀλλ' ἐκανόνισαν αὐτοὺς μὲ μοναχὴν τὴν ἀποχὴν τῆς θείας Κοινωνίας (1). Διὰ τοῦτο (λέγει ὁ Ἅγιος) ἡμεῖς ἐκρί-

αὐξάνη καὶ νὰ ὀλιγοστεύη τὰ ἐπιτίμια κατὰ τὰς διαθέσεις καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα τῶν ἐξομολογουμένων, καὶ νὰ οἰκονομῇ μὲ διάκρισιν τὴν ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν· δὲ εἶναι παράδοξον, ἀνίσως καὶ ὁ Νηστευτῆς, πειθόμενος εἰς τὸν Κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἐκαινοτόμησε τίποτε κατὰ τὸ πνευματικὸν χάρισμα ὅπου τοῦ ἐδόθη, οἰκονομῶν βέβηχα τὴν ὠφέλειαν τῶν μετανοοῦντων· μᾶλλον δέ, οὐδὲ ἐκαινοτόμησεν ὅλως· ἐν τούτοις γὰρ τοῖς Κανόσι καὶ ἐπιτιμίαις φυλάττει κανονικώτατα ὁ Ἅγιος τὰ δῶα ἐκεῖνα ἴδια τοῦ πνευματικοῦ οἰκονόμου, τὰ ὅποια ἀναφέρει ἡ σ'· ἐν τῷ ρβ'. καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ γ'. δηλαδὴ τὴν ἀκρίβειαν καὶ ἀκρότητα, καὶ τὸν τύπον καὶ τὴν συνήθειαν, εἰς ἐκείνους ὅπου δὲν καταδέχονται τὴν ἀκρίβειαν. Καὶ ἀκρίβεια μὲν εἶναι, αἱ νηστεῖαι καὶ γονυκλισίαι ὅπου ἐδῶ ὁριρίζει, διὰ τῶν ὁποίων γίνεται ὁ συντριμμὸς τῆς σαρκός, καὶ ἡ δουλαγωγία, καὶ ἀποχὴ τῶν ἡδονῶν, ἅτινα ἀναφέρει ἐν τῷ γ'. ὁ μέγας Βασίλειος, καὶ λέγει ὅτι αὐτὰ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἀπόδειξις ἰατρείας τοῦ ἀμαρτωλοῦ. Συνήθεια δὲ καὶ τύπος εἶναι, α'. ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τὰ Μυστήρια, τὸν ὅποιον διορίζει εἰς τοὺς Κανόνας τούτους καὶ ὁ Νηστευτῆς, καὶ β'. ὁ χωρισμὸς καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτὴν, καθὼς διορίζει εἰς τὸ Κανονικόν του ὁ αὐτὸς (περὶ οὗ ὅρα εἰς τὸ τέλος τῶν Κανόνων τούτων)· ταῦτα γὰρ εἶναι ἡ συνήθεια καὶ ὁ τύπος ὅπου διορίζουν ὅλοι σχεδὸν οἱ θεῖοι Κανόνες νὰ ἐνεργοῦνται εἰς τοὺς μετανοοῦντας· ἦτοι ὁ ἐξωκκλησιασμὸς καὶ ὁ ἀπὸ τῶν Μυστηρίων ἀφορισμὸς. Εἰ δὲ καὶ τώρα δὲν ἐνεργεῖται ὁ ῥηθεὶς ἐξωκκλησιασμὸς εἰς τοὺς μετανοοῦντας, τί τοῦτο πρὸς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην; αὐτὸς ἔπαυσεν ἀκόμη ἀπὸ τὸν κειρὸν Ἰωάννου τοῦ Ζωναρά, λέγοντος ἐν τῷ ιθ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. « Ἄλλὰ νῦν τὰ τῶν ἐν μετανοίᾳ οὐ γίνεται, οὐκ οὐδ' » ὅπως σχολάσαντα». Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Συμεὼν προστίθησι καὶ τὴν αἰτίαν, λέγων· « Νῦν δὲ διὰ τοὺς διωγμοὺς καὶ συνεχεῖς περιστάσεις, οὕτω τῶν Πατέρων καλὸν εἶναι λογισαμένων, Κατηχομένοι μὲν καὶ ἀρνησάμενοι καὶ φονεύσαντες ἐξωθῶνται· οἱ δὲ λοιποὶ, Βάπτισμα μόνον κεκτημένοι, ἀφίενται, ἴδια » τῆς μετανοίας αὐτῶν παρὰ τῶν Πνευματικῶν Πατέρων ἐνεργουμένης» (ἐν τῷ περὶ Ναοῦ). Ὅτι δὲ ἐπιτίμια ὀνομάζονται, καὶ ὡς ἐπιτίμια λογίζονται αἱ νηστεῖαι, καὶ προσευχαί, καὶ ἀπλῶς τὰ ἔργα καὶ οἱ καρποὶ τῆς μετανοίας, ὅρα εἰς τὸν ιθ'. τῆς α'. καὶ β'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ· καὶ α'. καὶ γ'. τοῦ Πέτρου, τὸν γ'. τοῦ Βασιλείου, καὶ τὰ αὐτοῦ Ἀσκητικὰ ἐν τοῖς ἐπιτιμίαις. Ὡστε, διὰ νὰ συμπεράνωμεν τὸ πᾶν τῆς ὑποσημειώσεως ταύτης, ὁ Θεὸς Νηστευτῆς μὲ τοὺς Κανόνας τοῦ τούτους καὶ τὰ ἐπιτίμια, ὄχι μόνον δὲν ἀπώλεσεν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς θεράπευσε καὶ τελείως ἰάτρευσεν ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν κατὰ τὸν γ'. τοῦ Βασιλείου.

(1) Ἡ αἰτία, ὅπου ἐδιώρισαν οἱ Πατέρες εἰς τοὺς ἀμαρτήσαντας διὰ ἐπιτίμιον τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας μόνην εἶναι, ὡς νομίζω, διατὶ οἱ τότε Χρι-

να μεν εὐλογον νὰ ὀλιγοστεύσωμεν τοὺς χρόνους τῆς μετανοίας εἰς ἐκείνους, ὅπου γνησίως μετανοοῦν, καὶ προθυμοποιοῦνται νὰ ταλαιπωρήσουν τὸ σῶμά τους μὲ σκληραγωγίας, καὶ νὰ ζήσουν εἰς τὸ ἐξῆς ζωὴν ἐνάρετον, ἐναντίαν εἰς τὴν προτέραν κακὴν ζωὴν ὅπου εἶχαν. Ὅμως νὰ ὀλιγοστεύσωμεν τοὺς χρόνους αὐτοὺς κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐγκρατείας, ὅπου ἤθελαν δεῖξουν· λόγου χάριν, ἀνίσως ὁ μετανοῶν δεχθῆ ὡς κανόνα, τὸ νὰ μὴ πίνῃ κρασί εἰς τόσας διωρισμένας ἡμέρας, ἐκρίναμεν εὐλογον νὰ ὀλιγοστεύσωμεν εἰς αὐτὸν ἕνα χρόνον παρακάτω ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ ἐπιτιμίου, ὅπου διορίζουν οἱ Κανόνες τῶν Πατέρων. Ὅμοίως ἂν ὑπόσχηται νὰ μὴ φάγῃ κρέας, νὰ τοῦ ὀλιγοστεύσωμεν ἄλλον ἕνα χρόνον· ὁμοίως ἂν δὲν φάγῃ τυρὶ καὶ αὐγά, ἢ ψάρι, ἢ λάδι, εἰς καθὲ ἕνα ἀπὸ αὐτά, ἐκρίναμεν νὰ τοῦ ὀλιγοστεύσωμεν ἕνα χρόνον. Ἄν θέλῃ δὲ νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν Θεὸν καὶ μὲ συχνὰς γονυκλισίας καὶ μετανοίας, ὁμοίως καὶ δι' αὐτὰς νὰ τοῦ ὀλιγοστεύσωμεν ἕνα χρόνον· καὶ μάλιστα ἂν θέλῃ νὰ δείχνῃ καὶ τὸ χέρι τοῦ πλουσιοπάροχον εἰς ἐλεημοσύνην, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ πλοῦτου ὅπου ἔχει, νὰ δείχνῃ καὶ τὴν προαίρεσίν του ἰσόμετρον εἰς τὸ νὰ μεταδίδῃ. Εἰ δὲ καὶ ὁ μετανοῶν, μετὰ τὸ οἰονδήποτε ἁμάρτημα ὅπου ἔπραξε ἔγινε καὶ Μοναχός, ἐκρίναμεν εὐλογον, νὰ τοῦ δίδωμεν τὴν συγχώρησιν πλέον ὀλιγοχρόνιον, ἐπειδὴ διὰ τῆς μοναχικῆς πολιτείας ἔχει νὰ ἀπερνᾷ σκληραγωγίαν εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν.

Ὅρα καὶ τὸν ἰβ'. Κανόνα τῆς α'. Συνόδου, καὶ πᾶσαν τὴν ἐν τῷ περιθωρίῳ συμφωνίαν τῶν Κανόνων, οἱ ὅποιοι ὑπεραπολογοῦνται διὰ τὴν ὀλιγοστευσίν τῶν χρόνων, ὅπου ἔκαμεν ὁ Νηστευτής· διότι λέγουν καὶ αὐτοί, ὅτι κατὰ τὴν διάθεσιν καὶ μετάνοιαν τῶν ἐξομολογουμένων, οὕτω πρέπει νὰ ὀλιγοστεύωνται καὶ οἱ χρόνοι τῶν ἐπιτιμίων.

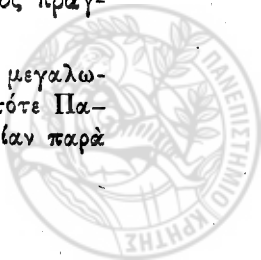
ΚΑΝΩΝ Β'.

«**Μ** διὰ τῶν λογισμῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν τῆς ἡδονῆς προσβολή, ὡς ἁμαρτίαν· μὴ πῶ ἀπειργασμένη, καὶ ἀνεπιτίμητος τὸ παράπαν».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

«**Μ** προσβολή, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος (Λόγῳ ιε'.) εἶναι ἕνας λόγος, ἥτοι λογισμὸς ψιλός, ἢ μία εἰκὼν τοῦ τυχόντος πράγ-

στιανοὶ εἶχαν τόσῃν ἀγάπῃν νὰ μεταλαμβάνουν, ὥστε ὅπου ἐλογιάζαν μεγαλωτάτην ζημίαν, τὸ νὰ ὑστερηθῶν τῆς Κοινωνίας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ τότε Πατέρες δὲν εὕρηκαν ἄλλο τί, διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν παρὰ τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας.

μάτος, ἡ ὁποία νεωστὶ φαινομένη φέρεται μέσα εἰς τὴν καρδίαν. Λοιπὸν εἰς τοῦτον τὸν Κανόνα λέγει ὁ Νηστευτής, ὅτι ἡ προσβολὴ αὐτῆ τῆς ἡδονῆς, ὅπου προσβάλλει εἰς τὴν καρδίαν διὰ μέσου τῶν λογισμῶν, εἶναι τελείως ἀκανόνιστος, ὡσὰν ὅπου δὲν ἔκαμεν ἀκόμη ἀμαρτίαν (1).

(1) Προσβολή, κατὰ τὸν Ἰωσήφ τὸν Βρυέννιον (Λόγῳ ιε'. περὶ Τριάδος), εἶναι ἡ ἀπλῶς γινομένη τοῦ ἐχθροῦ ὑπόμνησις καὶ ἐνθύμησις, εἶον κάμε τοῦτο ἢ τοῦτο· αὐτὴ δὲ εἶναι ἀπὸ τὰ ἀκούσια, ὡσὰν ὅπου δὲν εἶναι ἡ προαίρεσις μας αἰτία νὰ μᾶς προσβάλλουν οἱ λογισμοί, ἀλλ' ὁ διάβολος· ὅθεν εἶναι καὶ ἀνεπιτίμητος. Σημειῶσαι ὁμως, ὅτι ἐπειδὴ, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (Διατάξ. ἀσκητικ. ιζ'. α' ιη'), κατὰ δύο τρόπους προσβάλλουσιν εἰς ἡμᾶς οἱ κακοὶ λογισμοί, ἢ διατὶ ἡ ψυχὴ ἀμελεῖ καὶ ἀργεῖ ἀπὸ πνευματικῶν νοήματα, καὶ μετεωρίζεται ἀπὸ λόγου τῆς εἰς νοήματα τὰ μὴ πρέποντα· ἢ κατ' ἐπιβουλὴν τοῦ διαδόλου, ὅς τις θέλει νὰ φαντάζη εἰς τὴν διανοίαν μας ἀτόπους λογισμούς, καὶ μὲ αὐτούς νὰ μᾶς ἐμποδίζῃ ἀπὸ τὴν θεωρίαν καὶ στοχασμὸν τῶν καλῶν καὶ ὠφελίμων πραγμάτων· ἐπειδὴ λέγω, κατὰ δύο τρόπους προσβάλλουσιν εἰς ἡμᾶς οἱ κακοὶ λογισμοί, φανερόν εἶναι, ὅτι ἡ μὲν προσβολὴ ἢ κατ' ἐπιβουλὴν γινομένη τοῦ διαδόλου, εἶναι τελείως ἀνεύθυνος καὶ ἀνεπιτίμητος· ἡ δὲ προσβολὴ ὅπου γένηται ἀπὸ τὴν ἀργίαν καὶ ἀμέλειαν τῆς ψυχῆς, δὲν εἶναι ἀνεπιτίμητος· ὅχι διὰ τὴν προσβολὴν αὐτὴν καθ' αὐτήν, ἀλλὰ διατὶ ἀμέλησεν ἡ ψυχὴ, καὶ οὕτως ἐν ἀμελείᾳ καὶ ἀργίᾳ εὐρὼν αὐτὴν ὁ ἐχθρός, ἐπρόσβαλεν εἰς αὐτὴν τὸν πονηρὸν λογισμὸν. Διὰ τοῦτο ὁ αὐτὸς μέγας Βασίλειος ("Ὁρ. κατ' Ἐπιτομ. κα'. καὶ τς'.) λέγει, ὅτι ὁ μετεωρισμὸς τῶν λογισμῶν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀργίαν τοῦ νοῦ, μὴ ἀσχολουμένου περὶ τὰ ἀναγκαῖα· καὶ ὅτι, ἐὰν ὁ νοῦς γένηται ἐν τῇ διηνεκεῖ μελέτῃ καὶ θεωρίᾳ τῶν θελημάτων καὶ δοξολογιῶν τοῦ Θεοῦ, δὲν θέλει εὐρη καιρὸν νὰ μετεωρισθῇ εἰς ἄλλο τι. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀββᾶς Μάρκος λέγει ὅτι ἡ σατανικὴ προσβολὴ, διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν· ἐπειδὴ γὰρ ὁ νοῦς ἐντολήν ἔλαβε νὰ φυλάττῃ τὴν καρδίαν. «Πᾶση φυλακῇ τήρει σὴν καρδίαν». (Παρ. δ'. 23)· ὅταν αὐτὸς ἀφήσῃ τὴν καρδίαν, τότε δίδει τόπον εἰς τὴν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ταῦτα δὲ τὰ δύο σημειῶσαι· α'. ὅτι προσβολὴ κυρίως εἶναι ἡ πρώτη ἔννοια καὶ φαντασία, ἢ ὁ πρῶτος λογισμὸς ὁ ἐν τῇ καρδίᾳ λαλούμενος ἐνδιαθέτως (διὰ τῶν δύο γὰρ τρόπων τούτων καθολικῶς προσβάλλουσιν ὅλοι οἱ πονηροὶ λογισμοί· ἢ διὰ ιδέας καὶ εἰκόνας, τυπουμένης ἐν τῇ φαντασίᾳ θεωρητικῶς· ἢ διὰ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου τῆς καρδίας, τυπουμένου ἐν τῇ αὐτῇ φαντασίᾳ ἀκουστικῶς) τοῦ ἄλλοτε μὴ νουθέντος ἢ λογισθέντος πράγματος. Καταχρηστικῶς δὲ λέγεται προσβολὴ, καὶ ἡ κατὰ πρόληψιν γινομένη ἔννοια καὶ ὁ λογισμὸς τοῦ καὶ ἄλλοτε νουθέντος ἢ λογισθέντος πράγματος· β'. ὅτι κυρίως προσβολὴ λέγεται ἐπὶ τῶν πονηρῶν λογισμῶν, οὐ μὴν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν. Τὴν προσβολὴν πολλοὶ τῶν Πατέρων ὀνομάζουσι πρωτόνοϊαν. Καὶ ὅρα εἰς τὰ Σχόλ. τοῦ δ'. Λόγου περὶ ὑπακοῆς τοῦ Ἰωάννου τῆς Κλίμακος. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ ε'. Κεφάλαιον τῆς Διδασκαλίας πρὸς τὸν Πνευματικόν, περὶ λογισμῶν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

«**Θ** συνδυασμός μετανοαίς αποπλύνεται δώδεκα».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Θ συνδυασμός δέ, κατά τὸν ῥηθέντα Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος (Δόγ. ιε΄.) εἶναι τὸ νὰ συνομιλήσῃ ἡ ψυχὴ μὲ τὸ φανέν, ἤγουν νὰ τὸ συλλογισθῇ ἢ μὲ πάθος, ἢ χωρὶς πάθος. Καὶ ὁ συνδυασμός, ὅπου γίνεται μὲ πάθος, λέγει ὁ Νηστευτής, εἶναι ὑποκάτω εἰς ἐπιτίμιον, καὶ καθαρίζεται μὲ γονυκλισίας δώδεκα, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν προαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου στέκει, ἢ νὰ δεχθῇ τὸ φανέν διὰ τῆς προσβολῆς, καὶ νὰ συνομιλήσῃ μὲ αὐτό, ἢ νὰ τὸ ἀποβάλλῃ, καὶ νὰ μὴ τὸ δεχθῇ παντελῶς. Τὸν συνδυασμὸν ὑπὸ ἐπιτίμιον βάλλει καὶ ὁ τῆς Κλίμακος (1)

ΚΑΝΩΝ Δ'

»**Η** πάλη ἢ στεφάνων, ἢ τιμωρίας ἀξία».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Η πάλη κατὰ τὸν ἴδιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος (αὐτόθι), εἶναι μία δύναμις τῆς ψυχῆς ἰσοδύναμος μὲ τὸν λογισμὸν ὅπου τὴν πολεμεῖ, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐὰν μὲν θέλῃ ἡ ψυχὴ, νικᾷ τὸν λογισμὸν, εἰ δὲ καὶ δὲν θέλῃ, νικᾶται ἀπὸ αὐτόν. Ὅθεν τόσον ὁ τῆς Κλίμακος ὅσον καὶ ὁ Νηστευτής, λέγουσιν ὅτι ἡ πάλη αὕτη, ἢ γίνεται αἰτία νὰ λάβῃ στέφανα ἢ ψυχὴ, ἐὰν νικήσῃ δηλαδὴ τὸν πονηρὸν λογισμὸν, ἢ νὰ λάβῃ κόλασιν καὶ τιμωρίαν, ἐὰν νικηθῇ ἀπὸ αὐτόν (2).

ΚΑΝΩΝ Ε'.

«**Η** συγκατάθεσις, αἰτία καὶ ἀρχὴ τῶν ἐπιτιμιῶν».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Η συγκατάθεσις, καθὼς λέγει ὁ τῆς Κλίμακος (αὐτόθι), εἶναι μία

(1) Συνδυασμός ἐστὶ, κατὰ τὸν Βρυέννιον, παραδοχὴ τοῦ ὑποβαλλομένου λογισμοῦ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ μετ' αὐτοῦ μελέτη καὶ ὁμιλία, παρὰ τῇ προαίρεσει ἡμῶν.

(2) Πάλη ἐστὶ, κατὰ τὸν αὐτόν (αὐτόθι) ἡ ἀντίστασις ἢ πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ λογισμοῦ τοῦ πρὸς τὸ πάθος ἐρεθίζοντος, ἢ πρὸς αὐτοῦ συγκατάθεσιν.

συγκατάνευσις ἡδονικῆ τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν κάμνει εἰς τὸν ἐμπαθῆ λογισμὸν ὁποῦ τὴν πολεμεῖ· διὰ τὴν ὁποίαν λέγει ὁ θεὸς οὗτος Νηστευτής, ὅτι αὐτὴ γίνεται ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν ἐπιτιμιῶν. Διὸ καὶ Ἰωάννης ὁ Ζωναράς εἰς τὸ τέλος τοῦ λόγου, ὁποῦ κάμνει ἐναντίον ἐκείνων ὁποῦ νομίζουν πῶς ἡ φυσικὴ γονὴ εἶναι ἀκάθαρτος, λέγει· «ἐκεῖνοι ὁποῦ »ἐδέχθησαν τὸν ἐμπαθῆ λογισμὸν, καὶ συναμίλησαν μὲ αὐτὸν ἡδονικὰ »μὲ συνδυασμὸν καὶ συγκατάθεσιν, οὗτοι δὲν θέλουν γλυτώσει τὸ ἐπιτιμῖον, κὰν καὶ ρέυσιν δὲν ἔπαθον ἐν τοῖς ὕπνοις, οὔτε φαντασίαν εἶδον» (Σελ. 36 τῆς Γιοῦς Γραικορωμ.) (1).

(1) Συγκατάθεσις, κατὰ τὸν Βρυέννιον (αὐτόθι), ἐστὶν ἡ τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὸ πάθος ἐνδοσις καὶ κατάνευσις. Μὲ δύο τρόπους δὲ ἀμαρτάνει ἡ συγκατάθεσις τῆς ψυχῆς (ὡς γράφεται ἐν τῷ βιβλιαρίῳ τῷ Μετανοῶν διδασκόμενος), ἢ μὲ ἐπιθυμίαν, ὅταν αὐτὴ ἐπιθυμῇ νὰ κάμῃ τὸν κακόν, οἶον, φόνον πορνείαν, ἢ ἄλλο τί· ἢ μὲ τὴν συναρέσκεϊαν, ὅταν αὐτὴ μὲν δὲν ἐπιθυμῇ νὰ κάμῃ τὸ κακόν, ἐὰν ὅμως ἀκούσῃ πῶς τὸ ἔκαμε ἄλλος συναρέσκειται εἰς ἐκεῖνο καὶ ἡδύναται· περὶ οὗ εἶπεν ὁ θεὸς Παῦλος· «Οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ »καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσιν» (Ῥωμ. 32)· ἐφάμαρτος δὲ εἶναι καὶ αὐτὴ ἡ συναρέσκεϊα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεός, καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ εἶπεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ πολεμήσουν τοὺς Βενιαμίτας, ἀφῆκεν ὅμως αὐτοὺς νὰ νικηθοῦν δύο φοραῖς καὶ νὰ θανατωθοῦν μ' ἑκατὰ χιλιάδες, διατὶ αὐτοὶ οἱ θανατωθέντες συνήρεσκοντο καὶ ἡδύνοντο εἰς τὴν πορνείαν, ὁποῦ ἔκαμαν οἱ Βενιαμίται πρὸς τὴν παλλακὴν τοῦ Λευΐτου, ὡς λέγουσι μερικοὶ ἐξηγηταὶ (Ῥα τὸ κ'. Κεφάλαιον τῶν Κριτῶν). Κοντὰ δὲ εἰς τὰ τέσσαρα ταῦτα ψυχικὰ κακὰ, ὁποῦ λέγει ὁ Νηστευτής, προσθέτει ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος καὶ ἄλλα τρία ἀκόμη, καὶ αὐτὰ ὁμοίως εἰς τὴν ψυχὴν ἐνεργούμενα, ἃ τινὰ εἰσι ταῦτα. Αἰχμηλωσία, Πάθος, καὶ Παραρριπισμός. Καὶ Αἰχμηλωσία μὲν κατ' αὐτὸν (Λογ. ιε'.) εἶναι ἓνα σατανικὸν καὶ βίαιον φέρσιμον τῆς καρδίας εἰς τὸν κακὸν λογισμὸν, καὶ μία ἐπιμονὸς συνμιλία μὲ αὐτόν. Πάθος δὲ εἶναι κατὰ τὸν αὐτὸν (αὐτόθι) ἐκεῖνος ὁ πονηρὸς λογισμὸς, ὁποῦ ἐμφωλεύσῃ εἰς τὴν ψυχὴν μὲ πολυκαιρίαν, ὅστις ἀπὸ τὴν πολλὴν συνήθειαν κάμνει τὴν ψυχὴν νὰ λάβῃ ἔξιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐκ τῆς ἔξωσ ταύτης νὰ τρέχῃ εἰς αὐτόν, ὅχι μὲ βίαν, ἀλλὰ αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς μὲ τὴν θέλησίν της· τὸ πάθος δὲ τοῦτο, λέγει, ἢ ἰατρεύεται ἐδῶ μὲ πολυχρόνιον ἀσκησιν καὶ μετάνοιαν, ἢ ἂν δὲν ἰατρευθῆ, ἐδῶ, θέλει ὑποβληθῆ ἐκεῖ εἰς τὴν μέλλουσαν κόλασιν. Ἐκ τοῦ πάθους τούτου ἀμέσως γεννᾶται καὶ ἡ πράξις τῆς ἀμαρτίας. Διὸ καὶ ὁ Βρυέννιος (Λόγ. ιε'. περὶ Τριάδ.) λέγει ὅτι «τὸ πάθος εἶναι μία κλίσις τῆς διανοίας »εἰς τὰ βλαβερά, πεπηγμένη εἰς τὴν ψυχὴν καὶ δυσκολοεξάλειπτος». Τελευταῖον δὲ ὁ Παραρριπισμὸς τοῦ ναός, εἶναι ἐκεῖνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ ψυχὴ χωρὶς πολυκαιρίαν, χωρὶς προσβολήν, ἀλλὰ ἀπὸ μίαν μόνον φιλήν θεωρίαν ἐνός προσώπου, ἀπὸ μίαν ἀκρόασιν ἐνός τραγωδίου, ἀπὸ ἓνα ἐγγίξιμον τῆς χειρός, ἐν τῷ ἅμα πορνεῖ ἐμπαθῶς. Ἀκολουθεῖ δὲ ὁ Παραρριπισμὸς

Σημειῶσαι δὲ ὅτι ὁ Γεώργιος ὁ Κορέσιος διαιρεῖ εἰς δύο τὴν συγκατάθεσιν, εἰς ἀτελεῖ καὶ τελείαν· καὶ ἡ τελεία περιέχει τελείαν κατάληψιν τοῦ νοῦς καὶ τελείαν συγκατάθεσιν τῆς θελήσεως, ὅθεν καὶ ἔμμονον τὴν ἀμαρτίαν ἐργάζεται. Καὶ τοῦτο δὲ ἀκόμη σημειῶσαι, ὅτι ἡ προσβολή, ὁ συνδουασμός, ἡ πάλη καὶ ἡ συγκατάθεσις θεωροῦνται εἰς ὅλας τὰς ἀμαρτίας· ὁ δὲ θεὸς Νηστευτῆς ἔφερε παράδειγμα ἀπὸ μόνον τὰ σαρκικὰ ἀμαρτήματα, διὰ νὰ καταλάβωμεν ταῦτα καλῆτερα ἀπὸ τὰ χονδρότερα.

Ὡρα περὶ συγκαταθέσεως καὶ τὸν δ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

«**Ο** μολυνθεὶς καθ' ὑπνον τῷ τῆς ἐκκρίσεως πάθει, ἡμέραν μίαν τῆς Κοινωνίας ἐκβάλλεται· τὸν δὲ πεντηχοστὸν ἄσας Ψαλμὸν, καὶ τεσσαράκοντα ἑννέα μετανοίας ποιήσας, οὕτω τοῦ ρύπου καθαρῆθαι πιστεύεται.»

Διονυσ. δ'.
Ἄθων. η'.
πρὸς Ἀμμουῖν.
Ἐπιστολή.
Τιμοθ. β'.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ο παρῶν Κανῶν διορίζει, ὅτι ὅποιος μολυνθῆ τὴν νύκτα μὲ τὴν καθ' ὑπνον ρεῦσιν, νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ ἐκείνην τὴν ἡμέραν· εἰπὼν δὲ τὸν ν'. ψαλμὸν τοῦ Δαυὶδ, καὶ κάμνωντας μβ'. γονυκλισίας, ἐτζι καθαρίζεται ἀπὸ τὸν μολυσμὸν αὐτὸν τῆς καθ' ὑπνους ρεύσεως (1). Τοῦτο τὸ

οὔτος ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἔχουσι λεπτὸν νοῦν· Τούτων οὕτως εἰρημένων ὁποῖος δεχθῆ χωρὶς πάθος τὴν πρώτην προσβολὴν καὶ ρίζαν τῶν λογισμῶν, οὔτος, κατὰ τὸν τῆς Κλίμακος, ὅλα τὰ ἄλλα βλαστήματα τῆς ἀμαρτίας ἀπὸ μιᾶς ἔκοψε καὶ ἐνέκρωσε. Διὰ τοῦτο ἔλαβεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος νὰ φυλάττῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄψεως. «Αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν» (Γένν. γ'. 15), ἥτοι τὴν ἀρχὴν καὶ προσβολὴν τῶν κακῶν λογισμῶν, ἵνα μὴ εἰς συγκατάθεσιν καὶ πράξιν αὕτη ἔλθῃ, κατὰ τὸν Ἀββᾶν Κασσιανὸν (Λόγ. β').

(1) Σημείωσα ὅτι ὁ δ'. Κανὼν τοῦ ἁγίου Διονυσίου λέγει, ὅτι ὅσοι πάθουν τὴν ἀπροαίρετον ἔκκρισιν τοῦ σπέρματος, ἥτοι τὸν ἐνουπνιασμόν, οὗτοι νὰ ἀκολουθοῦν εἰς τὴν συνείδησίν τους, καὶ εἰ μὲν τοὺς ἐλέγχῃ αὕτη, πῶς ἔπαθον τοῦτο ἀπὸ ἐμπαθῆ λογισμῶν καὶ φαντασίαν αἰσχροῦ, ἢ ἄλλο κἀνένα πάθος, ἄς μὴ μεταλαμβάνουν· εἰ δὲ μὴ, ἄς μεταλαμβάνουν. Ὁ δὲ ιβ'. τοῦ Τιμοθέου λέγει, ὅτι, εἰ μὲν ὁ ἐνουπνιασθεὶς ἀπὸ ἐπιθυμίαν γυναικὸς τὸ ἔπαθε δὲν πρέπει νὰ μεταλάβῃ· εἰ δὲ ἀπὸ πειρασμὸν μόνον τοῦ διαβόλου, νὰ κοινοῦν. Οἱ δὲ Πατέρες, καὶ μάλιστα ὁ Σιναΐτης Ἀναστάσιος (Ἀποκρία. η'), καὶ Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης (Σελ. 906 τῆς Φιλοκαλίας) λέγουσιν, ὅτι ἡ καθ' ὑπνους ρεῦσις γίνεται ἀπὸ πολυφαγίαν καὶ πολυποσίαν, ἀπὸ πολυὑπνίαν, ἀπὸ

ἴδιον ἐπιτίμιον τῆς ρεύσεως δίδει καὶ ὁ μέγας ἐν Πατρᾶσι Βαρσανούφιος.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

«**Ω** δὲ ἐγρηγορότος τοῦ σώματος μολυνθεὶς εἰς ἐβδόμην ἡμέραν τῆς »Κοινωνίας εἴργεται, τὸν πεντηκοστὸν καθ' ἐκάστην ἄδων, καὶ τεσσαράκοντα ἐννέα μετανοίας ποιῶν».

ἀνάπαυσιν καὶ χάνωσιν τοῦ σώματος, ἀπὸ ὑπερηφανίαν, ἀπὸ κατάρκισιν, ἀπὸ καταλαλιάν, ἀπὸ ἀσθένειαν τοῦ σώματος, ἀπὸ κόπον πολύν, ἀπὸ ἐπιθυμίαν, ἀπὸ ψυχοποσίαν, ἀπὸ κακὴν συνήθειαν εἰς τὴν πορνείαν, καὶ ἀπὸ φθόνον τῶν δαιμόνων, ἀκόμη καὶ ἀπὸ περίττωμα τῆς φύσεως· ὅθεν ἐπειδὴ δυσκόλως ἤμπορεῖ τινὰς νὰ διακρίνη πότε προέρχεται ἀπὸ αἰτίαν ἰδικὴν του καὶ πότε ἀπὸ ἄλλην αἰτίαν καὶ φθόνον διαβολικόν, διὰ τοῦτο ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθὼς τὸ λέγει καὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἀπλῶς καὶ ἀδιορίστως. Ὁμοίως καὶ ὁ μέγας Βασίλειος (Ὁρ. κατ' Ἐπιτ. τθ' καὶ Ἐρωτήσ. γ'. τοῦ περι Βαπτίσματος β'. Λόγου), καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (Ἀποκρ. ιδ'. καὶ ιε'.), καὶ ὁ Κίτρον Ἰωάννης (Ἀποκρ. κη'.), καὶ ὁ Βαλσαμῶν (Ἀποκρ. ι'.) συμφώνως λέγουσιν, ὅτι οἱ Ἱερεῖς καὶ Λαϊκοὶ ὅπου ἐνουπνιασθῶν, ἐμποδίζονται κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀπὸ τὰ Μυστήρια.

Ἐξω μόνον ἂν ἦναι κίνδυνος εἰς τὸ νὰ μεταλάβῃ ὁ Λαϊκὸς ἢ νὰ λειτουργήσῃ ὁ Ἱερεὺς· ἢ ἂν ἦναι ἡμέρα ἐπίσημος, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἀνάγκη ἀπαραιτήτως νὰ γένη λειτουργία· διότι τότε πρέπει νὰ συντριφῇ ἡ παγίς τοῦ διαβόλου, καὶ νὰ ὑψωθῇ ἡ δύναμις τῆς Ἱερωσύνης.

Ὁρα καὶ τὸν βίον τοῦ Ἁγίου Διοσκόρου εἰς τὸ Λαυσαϊκόν.

Καὶ τοῦτο δὲ ἀκόμη προσημειοῦμεν, ὅτι οἱ μολυνθέντες καθ' ὕπνον, ἄλλοι μὲν οὐδὲ ἀντίδωρον πέρνουσιν, ἄλλοι δὲ οὔτε τὰς ἀγίας Εἰκόνας ἀσπάφονται, οὐδὲ κανυήλας ἀνάπτουσιν, οὔτε προσφοράς ζυμώνουσι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Πλὴν ὅσον μὲν ὅτι δὲν πρέπει νὰ πέρνουσιν ἀντίδωρον, φαίνεται νὰ ἦναι βεβαιωμένον ἀπὸ Κανόνα· ὁ γὰρ δέκατος Κανὼν τοῦ Νικολάου λέγει, ὅτι οἱ ἐμποδισμένοι ὄντες ἀπὸ τὰ Μυστήρια, εἶναι ἐμποδισμένοι καὶ ἀπὸ τὸ νὰ λαμβάνουσιν ἀντίδωρον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐνουπνιασμὸς ἐμποδίζει ἀπὸ τὰ Μυστήρια, ἀρα ἐμποδίζει καὶ ἀπὸ τὸ ἀντίδωρον· τὰ δὲ ἄλλα πάντα οὐδεὶς κανὼν, ἢ μαρτυρία Πατρικὴ βεβαιοῖ, ὅσον ἐγὼ γινώσκω· ὅθεν ἐὰν ἦναι κάμμία Ἐπίσημος Ἐορτή, καὶ ἐνουπνιασθῇ τινὰς, συμβουλευούσι τινὲς διακριτικοί, νὰ κάμνη πρῶτον τὸν προρρηθέντα Κανόνα ὅπου δίδει ὁ Νηστευτῆς, ἔπειτα νὰ πέρνη ἀντίδωρον παρὰ τοῦ Ἱερέως καὶ νὰ ἀσπάζεται τὰς ἀγίας Εἰκόνας, διὰ νὰ μὴ προξενῇ σκάνδαλον εἰς τοὺς ἀδελφούς. Τὸ δὲ ἀντίδωρον νὰ μὴ τρώγῃ, ἀλλὰ νὰ τὸ ἀφίη εἰς τὸν δίσκον, ἢ τειλίγωντάς το εἰς χαρτί, νὰ τὸ φυλάττῃ νὰ τὸ τρώγῃ τὴν ἄλλην ἡμέραν· ἐὰν ὅμως ἦναι Κυριακὴ, τὸν μὲν Πεντηκοστὸν Ψαλμὸν νὰ λέγῃ μόνον, τὰς δὲ μθ'. μετανοίας νὰ τὰς κάμνη μετὰ τὸν ἐσπερινόν, κατὰ τὸν γ'. Κανόνα τῆς ς'. Συνόδου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Εκείνος δέ, ὅπου πάθη ρεῦσιν ὄντας ἔξυπνος, ἑπτὰ ἡμέρας ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν θείαν Κοινωνίαν, λέγωντας εἰς κάθε ἡμέραν ἀπὸ αὐτὰς τὸν ν'. Ψαλμόν, καὶ κάμνωντας κάθε ἡμέραν καὶ μθ'. γονυκλισίας (1).

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ο μαλακίαν διαπραξάμενος τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγία δαιτιώμενος, καὶ μετανοίας ποιῶν ἑκατόν».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ο παρὼν Κανὼν διορίζει ὅτι ὅποιος κάμει μαλακίαν μ'. ἡμέρας νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ, ἀπερνῶντας αὐτὰς μὲ ξηροφαγίαν, ἤτοι μὲ ψωμί μόνον καὶ νερόν, καὶ κάμνωντας κάθε ἡμέραν γονυκλισίας ἑκατόν (2).

(1) Σημειῶσαι δέ, ὅτι εὐρίσκεται ἐπιγραφομένη Ἐκκλησιαστικῆς Ἀντιοχείας θαυμαστὴ διαίρεσις τοιαύτη περὶ τῆς ρεύσεως, ὅπου πάθη τινὰς ἔξυπνος. «Τὴν ἔξυπνον ρεῦσιν τὴν κάμνει ὁ ἄνθρωπος ἢ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἢ εἰς ἄλλον· πάλιν ἢ ρεῦσις εἰς τὸν ἑαυτὸν του γίνεται, ἢ μὲ πιάσιμον τῆς χειρὸς, καὶ κανονίζεται εἰς σαράντα ἡμέρας (ἐπειδὴ εἶναι ἡ ἰδίᾳ μαλακία), ἢ χωρὶς πιάσιμον τῆς χειρὸς. Αὕτη δὲ πάλιν, ἢ γίνεται ἀπὸ μόνην προσβολὴν καὶ κανονίζεται μίαν ἡμέραν, ἢ γίνεται μὲ συνδυασμὸν τοῦ λογισμοῦ χωρὶς συγκατάθεσις καὶ γαργαλισμὸν, καὶ κανονίζεται τρεῖς ἡμέρας, ἢ γίνεται μὲ συνδυασμὸν τοῦ λογισμοῦ καὶ γαργαλισμὸν χωρὶς συγκατάθεσις, κανονίζεται ἡμέρας ἑπτὰ· ἢ γίνεται καὶ μὲ συγκατάθεσις χωρὶς γαργαλισμὸν, καὶ κανονίζεται ἡμέρας εἴκοσι· ἢ καὶ μὲ γαργαλισμὸν, καὶ κανονίζεται ἡμέρας τριάντα. Ἡ δὲ πρὸς ἄλλο πρόσωπον γινομένη ρεῦσις, ἢ χωρὶς συγκυλισμὸν γίνεται, ἢ μὲ συγκυλισμὸν· ἐκείνη ὅπου γίνεται χωρὶς συγκυλισμὸν, ἀλλὰ μὲ πιασίματα καὶ φιλήματα, ἢ χωρὶς γαργαλισμὸν γίνεται, καὶ κανονίζεται ἡμέρας εἴκοσι· ἢ γίνεται καὶ μὲ γαργαλισμὸν, καὶ κανονίζεται ἡμέρας τριάντα· ἢ δὲ μὲ συγκυλισμὸν γινομένη ἢ εἰς ὁμογενῆ γίνεται καὶ κανονίζεται ὀγδοῆντα ἡμέρας· ἢ εἰς ἑτερογενῆ, δηλαδὴ εἰς ζῶα, καὶ κανονίζεται ἑπτὰ χρόνους». Οἱ δὲ γονορροεῖς ὅπου παθαίνουσιν ρεῦσιν ἔξυπνοι ἀπὸ ἀσθένειας, καὶ ἐκεῖνοι ὅπου εὐγάνουν τὸ σπέρμα ἀνακατωμένον μὲ τὰ οὖρα, δὲν ὑπόκεινται εἰς κανόνα, διατι καὶ οἱ δύο τὸ παθαίνουσιν χωρὶς προσβολὴν, ἢ συνδυασμὸν, ἢ συγκατάθεσις λογισμῶν· διὸ οὐδὲ ὁ Ἀναστάσιος ἀναφέρει τί δι' αὐτοὺς.

(2) Ἡ μαλακία εἶναι τόσον μισητὴ κοντὰ εἰς τὸν Θεόν, ὥστε ὅπου ἐθανάτωσε δι' αὐτὴν τὸν Αὐτὸν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσὺδα, υἱοῦ τοῦ Ἰακώβ, διότι αὐτὸς πρῶτος ἔδειξε τὸ κακὸν τοῦτο ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὠνομάσθη Αὐνανισμὸς καὶ ἡ μαλακία· «Πονηρὸν δὲ ἐφάνη (λέγει ἡ Γραφή εἰς

ΚΑΝΩΝ Θ'.

«**Η** δὲ εἰς ἀλλήλους μίξις, οἷα διπλὴν ἐργαζομένη τὴν μαλακίαν, μέ-
»χρῖς ὀγδοήκοντα ἡμερῶν τὸ δηλωθὲν ἐπιτίμιον δέχεται».

»τὴν Γένεσιν Κεφ. λη'. 10) ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐποίησε τοῦτο (ὁ Αὐ-
»νάν), καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν». Καὶ εἶναι γνώμη μερικῶν Διδασκάλων, ὅτι
ὁ Θεὸς μισῶντας τόσο πολλὰ ἐκείνους τοὺς ὑπερηφάνους Φιλοσόφους τῶν Ἑλ-
λῆνων, τοὺς ἀφῆκε νὰ κυριευθοῦν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀμαρτίαν, διὰ τιμωρίαν τῆς
εἰδωλολατρείας των· ἐπειδὴ γόνυτες τὸν Θεόν, οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν. Συμ-
περαίνεται δὲ τοῦτο ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ θεῖος Παῦλος δι' αὐτούς· «Διὸ
»καὶ παρέδωκεν ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρ-
»σίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς» (πρὸς Ρωμ. 24)· ὅπου
μὲ τὸ αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἐφάνερωσε τὴν μαλακίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ αὐτὸ
σῶμα ἐνεργεῖ καὶ πάσχει αὐτὸ εἰς ἑαυτό. Ἡ μαλακία, λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάν-
νης τῆς Κλίμακος (Λόγ. ιε'), εἶναι πορνεία γινομένη χωρὶς ἄλλου σώμα-
τος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔπεσεν ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἀναχωρητής, περὶ οὗ εἶπεν ὁ
θεῖος Ἀντώνιος, ὅτι στύλος μέγας ἔπεσε. Τὴν μαλακίαν ὁ αὐτὸς θάνατον ὀνο-
μάζει καὶ ἀπώλειαν (Λόγ. ιε'), ὁ ὁποῖος πάντοτε εὐρίσκεται καὶ συμπερι-
φέρεται εἰς ἡμᾶς, καὶ μαζῆ με ἡμᾶς, καὶ μάλιστα εἰς τὸν καιρὸν τῆς νεότη-
τος. Διὰ τοῦτο καὶ δύσκολον εἶναι νὰ κάμῃ ἀποχὴν ἀπὸ αὐτῆν καὶ νὰ με-
τανοήσῃ, ὅποιος πιασθῆ μίαν φορὰν ἀπὸ αὐτῆν. Ὄθεν καὶ ἓνας Διδάσκαλος
τὴν παρομοιάζει με ἓνα μεγάλον δίκτυον τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ ἄδου, με τὸ
ὁποῖον ἐτράβιξε, τὸν κόσμον εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ μὲν πιάνονται ἀπὸ
αὐτό, ὀλίγοι δὲ ξεμπερδεύονται, καὶ χαίρεται ἡ καρδιά του διὰ τὸ πολὺ κυ-
νῆγι, ὅπου κάμνει με αὐτὸ τὸ δίκτυον, καὶ τὸ θυμιάζει, διατὶ τοῦ ἐπίασε
πολλὰ φαγητὰ καὶ πολλὰς ψυχὰς, ὡς λέγει ὁ Ἀββακούμ (Κεφ. α'. ις')
«Συντέλειαν ἐν ἀγκίστρῳ ἀνέσπασε (τὸν κόσμον), καὶ εἴλκυσε αὐτόν ἐν ἀμ-
»φιβλήστρῳ, καὶ συνήγαγεν αὐτόν ἐν ταῖς σαγήναις αὐτοῦ· ἔνεκεν τούτου εὐ-
»φρανθήσεται καὶ χαρήσεται ἡ καρδιά αὐτοῦ, καὶ θύσει τῇ σαγήνῃ αὐτοῦ,
»καὶ θυμιάσει τῷ ἀμφιβλήστρῳ αὐτοῦ, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐλίπανε μερίδα, καὶ τὰ
»βρώματα αὐτοῦ ἐκλεκτά». Τί νὰ λέγω τὰ πολλὰ; Ἡ μαλακία ὄχι μόνον
προξενεῖ ζημίαν αἰώνιον εἰς τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ ζημίαν εἰς τὴν υἰγιάν τοῦ
σώματος· ζημίαν εἰς τὴν ψυχὴν, διατὶ τὴν ὑστερεῖ τῆς βασιλείας τῶν οὐρα-
νῶν, καὶ τὴν καταδικάζει εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος (α'.
πρὸς Κορινθ. 5'. θ'). «Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλα-
»κοὶ οὔτε εἰδωλωλάτραι. . . βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι». Καὶ ἀγκαλὰ
τοὺς μαλακοὺς ἐδῶ ὁ μὲν Χρυσόστομος ἠρμήνευσεν ἡταιρικότητας, ὁ δὲ Θεοφύ-
λακτος αἰσχροπαθοῦντας, ὅμως πολλοὶ ἄλλοι Διδάσκαλοι καὶ ἐπὶ τῆς ἐννοίας
ταύτης ἐξέλαβον τοὺς μαλακοὺς· διατὶ κάμνει τὴν ψυχὴν νὰ χάσῃ τὴν παρ-
θενίαν ὅπου εἶναι τὸ πλέον πολυτίμιον πρᾶγμα τοῦ κόσμου, τὸ ὁποῖον ἀφ' οὗ
χαθῆ μίαν φορὰν, δὲν ξαναποκτᾶται ποτέ ποτέ· καὶ διατὶ τὴν κάμνει νὰ προσ-
φέρῃ θυσίαν εἰς τὸν διάβολον, με τὴν γονὴν τοῦ σώματός της, ὡς λέγει ὁ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Μίξιν λέγει ὁ Κανὼν, ὄχι τὴν τελείαν ἁμαρτίαν τῆς ἀρσενοκοιτίας, ἀλλ' ὅταν δύο τινὲς κάμνουν ἕνας εἰς τὸν ἄλλον τὴν μαλακίαν (1), τὸ ὅποιον μὲ διπλοῦν κανόνα κανονίζει ὁ Ἅγιος, καὶ ἐπιτιμᾷ τὸν τοῦτο ποιήσαντα, νὰ ξηροφαγῇ π'. ἡμέρας, καὶ νὰ κάμνη κάθε ἡμέραν γονυκλισίας ρ'. ἐπειδὴ ὄχι μόνον βλάπτει τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀδελφόν του, καὶ κάμνει τὴν ἁμαρτίαν διπλὴν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Εἰ δέ τις τῶν τοῦ Κλήρου πρὸ τοῦ ἱερωθῆναι τῷ τῆς μαλακίας περιπέπτωκε πάθει, μὴ θαρβῶν ἴσως, ὡς παρὰ τοῦτο μόνον τῆς Ἱερωσύνης ἀποπεμφθήσεται, ἀποχρῶσαν πρότερον δεξάμενος ἐπιτίμησιν, οὕτως εἰς

ἅγιος Μελέτιος ὁ Ὁμολογητής. Προξενεῖ καὶ ζημίαν εἰς τὸ σῶμα, διατὶ καθὼς λέγουσιν οἱ ἱατροί, οἱ μαλακοὶ α'. κιτρινίζουσιν, β'. ἀδυνατεῖ ὁ στόμαχος τους· γ'. ἀσθενεῖ ἡ ὄρασις τῶν ὀφθαλμῶν τους· δ'. χάνουσιν τὴν φωνήν· ε'. χάνουσιν τὴν εὐφυΐαν καὶ ὀξύτητα τοῦ νός· ς'. χάνουσιν τὴν μνήμην· ζ'. χάνουσιν τὸν ὕπνον μὲ κάποια παραχώδη ἐνύπνια· η'. τρέμει τὸ σῶμα τους· θ'. χάνουσιν ὅλην τὴν ἀνδρείαν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· ι'. ἀκολουθεῖ εἰς αὐτοὺς ἡ ἀπειληξία, ἦγουν ὁ νταμπλάς· ια'. ἀκολουθεῖ ἡ καθ' ὕπνου ρεῦσις πολλὰκις καὶ ὅταν ἦναι ἐξυπνοὶ· ιβ'. γηράσκουσιν ὀγλίγωρα, καὶ ἀποθαίνουσιν κακῶς καὶ ἐλεεινῶς. Λοιπὸν αὐτῇ ἡ ἁμαρτία εἶναι ὡσάν πανοῦκλα καὶ φορὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ κάμνει τοὺς μαλακοὺς, καὶ ἐδῶ νὰ ζοῦν μίαν ἐλεεινὴν καὶ ἀθλίαν ζωὴν, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν νὰ βασανίζωνται αἰωνίως εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως. Ἰατρεῖαι δὲ τῶν μαλακῶν εἶναι δύο· α'. τὸ νὰ κάμουν ἀπόφασιν στερεὰν εἰς τὴν καρδίαν νὰ μὴ πράξουν πλέον τὴν ἁμαρτίαν· καὶ β'. τὸ νὰ μὴ ἐγγίζουσιν τὸ χερί, ἢ ὅπως νὰ βλέπουν εἰς τὰ κρύφια μέλη των χωρὶς μεγάλην ἀνάγκην.

Διὰ τοῦτο, ὦ νέοι ἀδελφοί μου, φυλαχθῆτε δι' ἀγάπην Θεοῦ ἀπὸ τὸ τρισκατάρατον αὐτὸ πάθος, καὶ ἂν ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς σὰς πολεμῆ, μὴ ἀναβάλλητε τὸν καιρὸν τοῦ γάμου (ὅσοι δηλαδὴ δὲν ἐτάξατε διὰ νὰ καλογηρεύσητε)· ἀλλ' ὑπανδρεύεσθε νέοι, πρὸ τοῦ νὰ πείσητε εἰς κάμμιαν τοιαύτην παρὰ φύσιν φορὰν τῆς παρθενίας. Ἐτ' εἰ ὁ θεὸς Χρυσόστομος παραγγέλλει εἰς τὰ τέκνα καὶ εἰς τοὺς γονεῖς των, λέγων· «Ὅταν ὁ πᾶς αὐξήσῃ, πρὸ στραπτείας, πρὸ τοῦ βίου τοῦ ἄλλου, τὰ περὶ τοῦ γάμου φρόντιζε, κἂν ἐκεῖνος ἴδῃ, ὅτι ταχέως αὐτῷ τὴν νόμφην ἄγεις . . . δυναίσεται διακαρτερῆσαι τὴν φλόγα· ἂν δὲ ἐνόησῃ, ὅτι βραθυμῆς σὺ καὶ βραδύνεις . . . ἀπογνοὺς πρὸς τὸ μακρὸν τοῦ χρόνου ταχέως ὀλισθήσει πρὸς πορνείαν» (Λόγ. ε'. πρὸς Θεσσαλ.).

(1) Μερικοὶ δὲ μίξιν ἐνόησαν ἐδῶ, τὸν συγκυλισμὸν, ὅπου γίνεται μεταξὺ δύο ἀνδρῶν, ἢ δύο γυναικῶν, ἢ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, καὶ εἶναι κατώτερος τῆς πορνείας, τῆς δὲ μαλακίας μεγαλύτερος.

» Ἱερωσύνην ἐρχέσθω· εἰ δὲ τούτῳ μετὰ τὴν Ἱερωσύνην ἐάλω, ἐπὶ ἐνιαυ-
 » τὸν ἕνα ταύτην ἀργήσας, καὶ τοῖς εἰωθόσιν ἐπιτιμίοις σωφρονισθεὶς, πρὸς
 » τὴν Ἱερωσύνην ἐπανιέτω· εἰ δὲ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀμαρτίας δις ἢ
 » τρίς τοῦτο εἰργάσαιτο, τῆς Ἱερωσύνης παυσάμενος, εἰς Ἀναγνώστου
 » τάξιν ἐρχέσθω».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ο παρῶν Κανῶν λέγει, ὅτι ἀνίσως τινὰς πρὸ τοῦ νὰ ἱερωθῆ, ἔπεσεν
 εἰς τὸ πάθος τῆς μαλακίας, μὴ ἤξεύρωντας, ὅτι διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἐμ-
 ποδίζεται ἀπὸ τοῦ νὰ ἱερωθῆ (1), οὗτος (ὄντας δηλαδὴ κατὰ τὰ ἄλλα
 σπουδαῖος καὶ ἐνάρετος) ἀφ' οὗ δεχθῆ ἁ' κανόνα ἀρκετὸν διὰ τὸ ἀμάρ-
 τημα (2), ἃς γίνεται Ἱερέυς· ἀνίσως δέ, ἀφ' οὗ ἱερωθῆ, ἔπεσε πάλιν εἰς
 τοῦτο, νὰ ἀργῆ ἕνα χρόνον ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην, καὶ σωφρονισθεὶς μὲ τὰ
 συνήθως διδόμενα εἰς τοὺς μαλακοὺς ἐπιτίμια, ἃς ἐνεργῆ πάλιν τὴν Ἱε-
 ρωσύνην. Εἰ δὲ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ κακοῦ μαλακισθῆ δύω ἢ τρεῖς
 φοραῖς, νὰ παύσῃ ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην, καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τάξιν Ἀναγνώστου.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Αλλὰ καὶ τῶν γυναικῶν ἢ εἰς ἀσπασμοὺς ἀνδρὸς ἐλθοῦσα, καὶ ἐπα-
 » φράς, μὴ μέντοι διαφθαρεῖσα, τὸ τῆς μαλακίας ἐπιτίμιον δέχεται».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Μὲ τὸ ἐπιτίμιον τῆς μαλακίας κανονίζει ὁ Ἅγιος τὴν γυναῖκα, ὅπου
 ἔλθῃ εἰς φιλήματα καὶ πιάσματα τοῦ ἀνδρός, ἥτοι μ' ἡμέρας νὰ ξηρο-
 φαγῆ, καὶ νὰ κάμνη κάθε ἡμέραν γόνυκλισίας ρ'. ἀπεχομένη τῆς Κοι-
 νωνίας.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Τῆς δ'.
 ις'. Τῆς ε'.
 μδ'. Τῆς ε' ἐν
 Ἁγκύρα «
 θ' καὶ κ' »
 Τοῦ μεγ.
 Βασιλ. ε'.
 ιη. κτ. κβ'.
 κε'. κς'.
 καὶ νθ'.

Αντὶ τῶ πορνεύσαντι Μοναχῶ ἢ Λαϊκῶ, διετῆ χρόνον μὴ κοινω-
 » νεῖν ὑποτιθέμεθα, εἴγε μετὰ τὴν ἐνάτην προθυμῆται ξηροφαγία χρῆσθαι,
 » καὶ μετανοίας ποιεῖν διακοσίας πενήτηνonta· ἐὰν δὲ ἀμελῶς ἔχη, τὸν ὀρι-
 » σθέντα τοῖς Πατράσι πληροῦτω χρόνον».

(1) Ὅρα ὅτι καὶ μόνη ἡ μαλακία εἶναι κωλυτικὴ τῆς Ἱερωσύνης.

(2) Νὰ ἀπέχη δηλαδὴ τῆς Κοινωνίας μ' ἡμέρας, νὰ ξηροφαγῆ, καὶ κάθε
 ἡμέραν νὰ κάμνη ρ'. γόνυκλισίας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ο παρῶν Κανῶν διορίζει κάθε Μοναχὸν ἢ Λαϊκὸν ὅπου πορνεύσει, νὰ μὴ κοινωῇ δύο χρόνους, καὶ κάθε ἡμέραν νὰ κάμνη σί'. γονυκλισίας, καὶ μετὰ τὴν ἐνάτην νὰ τρώγῃ ψωμί καὶ νερόν· ἐὰν δὲ ἀμελῇ καὶ δὲν θέλῃ νὰ κάμῃ αὐτά, ἅς ἀπέχῃ τῆς Κοινωνίας εἰς ὄσους χρόνους ἐδιώρισαν οἱ θεοὶ Πατέρες (1).

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Τὸν μοιχὸν μετὰ τρία ἔτη τῆς Κοινωνίας μετέχειν ἀξιούμεν μὴ ἔδουσα ἑαυτὴν τὴν μετὰ τὴν ἐνάτην ξηροφαγίαν, ἀλλὰ καὶ μετανοίας ἐκάστης βάλλοντα διακοσίας πεντήκοντα· ῥαθύμως δὲ διακείμενον, τὸ τέλος τοῦ καιροῦ περιμένειν, ὃν οἱ Πατέρες ὤρισαντο».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι ὁ μοιχὸς ἐπιτιμᾶται τρεῖς χρόνους νὰ μὴ κοινωῇ, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ κάμνωντας κάθε ἡμέραν γονυκλισίας σί'. εἰ δὲ καὶ ἀμελῶν δὲν θέλῃ νὰ κάμῃ ταῦτα, ἅς ἀπέχῃ τῆς Κοινωνίας εἰς ὄσους χρόνους ἐδιώρισαν οἱ Πατέρες (2).

(1) Ὁ ιγ'. Κανὼν τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης ἐννέα χρόνους ἐμποδίζει τὸν πόρνον ἀπὸ τὴν θεῖαν Κοινωνίαν· ὁ νθ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐπτὰ κατὰ τὸ ἐδικόν του ἐπιτίμιον. Ἐκείνους δὲ ὅπου φθείρουν πρὸ τοῦ νὰ εὐλογηθῶν τὰς γυναῖκάς τους, τέσσαρας χρόνους ἐμποδίζει ὁ κβ'. (καθὼς δηλαδὴ οἱ πρὸ τοῦ Βασιλείου Πατέρες ἐπιτίμησαν τὴν πορνείαν, καὶ ὅρα τὸν κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ)· ἐπειδὴ ἡ φθορὰ αὕτη τῶν γυναικῶν τους πορνεία ὀνομάζεται κατὰ τὸν κέ'. καὶ κς'. Βασιλείου. Ὁ δὲ κα'. τοῦ αὐτοῦ περισσότερον κανονίζει ἐκείνον, ὅπου ἔχει γυναῖκα καὶ πορνεύσει, ἀπὸ ἐκείνον ὅπου δὲν ἔχει. Τοὺς δὲ Μοναχοὺς, ἢ Μοναχὰς ὅπου πορνεύσουν ἢ ὑπανδρευθῶν, ὡς μοιχοὺς κανονίζει ὁ ζ'. Κανὼν τοῦ Βασιλείου, ἧτοι δεκαπέντε χρόνους· ἀλλ' ὁ μδ'. τῆς ς'. Συνόδου τοὺς κανονίζει φιλανθρωπότερον ἐξίσου μὲ τοὺς κοσμικοὺς.

(2) Ὁ ο'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ἐπτὰ χρόνους ἐμποδίζει τὸν μοιχὸν ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν· ὁ νη'. Βασιλείου δεκαπέντε· ὁ δ'. τοῦ Νύσσης δεκαοκτώ. Ὁ δὲ ἡη'. τῆς ς'. ὡς μοιχὸν κανονίζει ἐκείνον, ὅπου πάρῃ γυναῖκα ἀρβραβωνισμένην μὲ ἄλλον ἐτι ζῶντα. Ὁ δὲ η'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ λέγει, ὅτι ἂν ἡ γυνὴ τινὸς ἐμοιχεύθῃ, αὐτὸς δὲν γίνεται Ἰερεὺς (ἂν δηλαδὴ μετὰ τὴν μοιχείαν συνευρέθῃ μὲ αὐτήν)· ἂν δὲ Ἰερεὺς γυνὴ ἐμοιχεύθῃ, ἢ παύει αὐτὸς ἀπὸ τὴν Ἰερωσύνην, ἂν θέλῃ νὰ τὴν ἔχῃ γυναῖκα, ἢ τὴν ἀφίνει (πρὸ τοῦ νὰ συνευρέθῃ δηλαδὴ μὲ αὐτὸν μετὰ τὴν μοιχείαν), καὶ ἔχει τὴν Ἰερωσύνην.

Τῆς ἐν
Ἀγκ. κ'.
Τῆς ς'.
πζ'. ιγγ'.
ιη'. Τῆς
ἐν Νεοκ. ἢ
τοῦ μεγ.
Βασιλ. θ'.
λα'. λθ'.
νη'. οζ'.
Γρηγ. τοῦ
Νύσ. δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

Βασιλ. » **Τ**ὸν τῇ ἰδίᾳ ἐπιμανέντα ἀδελφῆ, μετὰ ἔτη τρία τῆς Κοινωνίας
 ἔξ. οε'. » ἀξιούσθω κελεύομεν, εἰ μέχρις ἑσπέρας νηστεύειν αἰρήται καὶ ξηροφα-
 » γεῖν, καὶ μετανοίας καθ' ἑκάστην πεντακοσίας ποιεῖν».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ο Κανὼν οὗτος κανονίζει ἐκεῖνον, ὁποῦ πέσει μετὰ τὴν ἀδελφὴν του,
 νὰ μὴ κοινωνήσῃ τρεῖς χρόνους, ἐὰν θέλῃ νὰ ξηροφαγῆ μέχρις ἑσπέρας,
 καὶ νὰ κάμνῃ καθ' ἡμέραν γονυκλισίας πεντακοσίας (1).

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Τὸν τῇ ἰδίᾳ νύμφῃ ἐπιμανέντα, εἰς ἔτη δύο τῆς Κοινωνίας ἐκβάλ-
 » λομεν, εἰ μετὰ τὴν ἐνάτην εἴη ξηροφαγῶν, καὶ ποιῶν καθ' ἑκά-
 » στην τριακοσίας ποιῶν· ἀμελεία δὲ δουλεύων, τὰ ὀρισθέντα τοῖς Πα-
 » τράσιν ἔτη πληροῦτω.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Εκεῖνος ὁποῦ πέσει μετὰ τὴν νύμφην του, δύο χρόνους κανονίζεται νὰ
 ἀπέχῃ τῆς Κοινωνίας, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ ποιῶν καθ'
 ἑκάστην ἡμέραν γονυκλισίας τ'. εἰ δὲ ἀπὸ ἀμελείαν δὲν θέλῃ νὰ κάμῃ
 ταῦτα, ἄς ἀπέχῃ τῆς Κοινωνίας εἰς ὄσους χρόνους ἐδιώρισαν οἱ Πα-
 τέρεις (2).

ΚΑΝΩΝ ΙΣ'.

Τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις ὑπόκειται, καὶ ὁ τῇ ἰδίᾳ ἐπιμανεὶς πενθερᾷ,
 » τῆς γυναικὸς αὐτοῦ μὴ χωριζόμενος, κατὰ τὸν λέγοντα νόμον· Τὰ ἔξ
 » ἀρχῆς βέβαια ἐκ τῶν ἐπισυμβαίνοντων οὐκ ἀκυροῦται».

(1) Ὁ δὲ ἔξ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἐκεῖνον ὁποῦ σμίξει μετὰ τὴν ἀδε-
 φὴν του, εἴκοσι χρόνους κανονίζει ὡσάν τὸν φονέα· ἐκεῖνον δὲ ὁποῦ σμίξει μετὰ
 τὴν ἀδελφὴν του ἀπὸ ἑνα πατέρα καὶ δύο μητέρας, ἢ ἀπὸ δύο πατέρας καὶ
 μίαν μητέρα, ἑνδεκα χρόνους κανονίζει ὁ οε'. αὐτοῦ Κανὼν.

(2) Ὁ δὲ οε'. Κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἑνδεκα χρόνους κανονί-
 ζει τὸν τοιοῦτον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ο παρών Κανὼν κανονίζει ἐκεῖνον, ὁποῦ πέση μὲ τὴν πενθεράν του, δύο χρόνους νὰ ἀπέχη τὴν Κοινωνίας, νὰ ξηροφαγῆ μετὰ τὴν θ'. καὶ νὰ κάμνη κάθε ἡμέραν γονυκλισίας τ'. ὅμως νὰ μὴ χωρίζεται ὁ τοιοῦτος ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, διατὶ ἔπασσε μὲ τὴν πενθεράν του· ἐπειδὴ εἶναι νόμος, ὁποῦ λέγει, ὅτι ἐκεῖνα ὁποῦ ἔχουν ἀρχὴν βεβαίαν καὶ νόμιμον, δὲν ἀκυροῦνται ἀπὸ τὰ παράνομα, ὁποῦ συμβαίνουν ὕστερα. Σημείωσαι ὅμως, ὅτι ἐὰν ὁ τοιοῦτος δὲν ἔχη τελείαν ἱερολογίαν γάμου μὲ τὴν γυναῖκά του, ἀλλὰ μόνον ἀβραβῶνα, πρέπει, ἀφ' οὗ πέση μὲ τὴν πενθεράν του, ἢ μὲ ἄλλο συγγενὲς πρόσωπον τῆς γυναικὸς του, νὰ χωρίζεται καὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, ἤτοι τὴν ἀβραβωνιστὴν του, καὶ ὁ γάμος νὰ μὴ τελειόνη, καθὼς λέγει ὁ Βλάσταρις (Στοιχ. γ'. Κεφ. ιε'.) καὶ ἄλλοι· ἐπειδὴ φησιν, εἶναι πρᾶγμα παράνομον, νὰ γένη ἐν γνώσει τοιαύτη αἰμομιξία· (διότι ὁ ἀβραβῶνας δὲν εἶναι ἴσος καταπάντα μὲ τὸν γάμον, ἀλλὰ κατώτερος) (1).

(1) Σημείωσαι, ὅτι ὁ συνοψίσας τοὺς Κανόνας τούτους Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις ἀναφέρει, πῶς τὴν σήμερον ἡ ἱερά καὶ θεία Σύνοδος κανονίζει τοὺς τοιοῦτους νὰ μὴ κοινωνοῦν εἰς ἕξ χρόνους· λέγει δὲ καὶ πῶς πρέπει νὰ οἰκονομῶνται οἱ τοιοῦτοι εἰς τοὺς ἕξ χρόνους αὐτούς· ἤγουν ἕξ μῆνας νὰ μὴ τρώγουν κρέας τελείως, καὶ νὰ στέκωνται ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν προσκλαίοντες καὶ ζητοῦντες παρὰ τοῦ Κυρίου συγχώρησιν, μῆτε ἀντιδωρον νὰ πέρουν, μῆτε ἀγιασμόν νὰ πίνουν, εἰ μὴ μόνον τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων, ὅταν ψάλλεται ὁ μέγας Ἀγιασμός, ἀπὸ δὲ τὸ ὕψωμα τῆς Παναγίας νὰ τρώγουν εἰς βεβαίωσιν τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς φιλανθρωπίας, καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἕξ χρόνους νὰ κάμνουν κάθε ἡμέραν ἑκατὸν γονυκλισίας, ἔξω ἀπὸ τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν, καὶ νὰ ξηροφαγοῦν Τετράδα καὶ Παρασκευὴν· δύο δὲ χρόνους νὰ στέκωνται μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὀπίσω ἀπὸ τοὺς ψάλτας, καὶ νὰ ἀκροάζωνται τὰ πνευματικὰ ἄσματα, καὶ τοὺς λοιποὺς τρεῖς νὰ στέκωνται μαζῇ μὲ τοὺς πιστοὺς· καὶ ἀφ' οὗ πληρωθῶν οἱ ἕξ χρόνοι νὰ κοινωνοῦν· νὰ κάμνουν ὅμως καὶ ἐλεημοσύνας κατὰ τὴν δυνάμιν τους, νὰ στέλλουσι κάθε ἐβδομάδα μίαν προσφορὰν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ μὴ λέγουν ψεύματα ἢ νὰ κάμνουν ὄρκους, καὶ μὲ κατάνυξιν καὶ δάκρυα νὰ καθαρῖζον τὸν μολυσμὸν τῆς ψυχῆς τους ὅσον δύνανται. Ἐπιφέρει δὲ καὶ τοῦτο ἀκόμη ὁ Βλάσταρις, ὅτι τοῦτο τὸ ἐπιτίμιον εἶναι ἀρμόδιον νὰ διδεται καὶ εἰς γόητας καὶ μοιχοὺς καὶ φονεῖς, καὶ εἰς ὅλους ὁποῦ πέσουν εἰς βεβαία ἀμαρτήματα, ὅμως κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν μετανοούντων, πότε μὲν ὀλιγοστεύεται, ἂν ἡ μετάνειά τους ἦναι πρόθυμος καὶ θερμὴ, πότε δὲ αὐξάνει, ἂν ἦναι ψυχρὰ ἡ μετάνειά τους. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἡ οἰκονομία αὐτὴ καὶ ὁ κανὼν τῶν ἕξ χρόνων, εὑρον ἐγὼ ἐν παλαιαῖς χειρογράφοις κανονικοῖς, πῶς ἦτον κανὼν ὁποῦ ἐδίδετο εἰς τοὺς ἀποστάτας τῶν Βασιλέων, καὶ εἰς τοὺς συνεργήσαντας μὲ ἐκείνους, ἀφ' οὗ ἤθελαν παύσει τὴν ἀποστασίαν· ἔγεινε δὲ ὁ Κανὼν αὐτὸς καὶ τὸ ἐπιτίμιον ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Τὰς ἐν ἀφόδρῳ γυναίκα μὴδενὸς τῶν ἁγίων ἄπτεισθαι μέχρι ἐπτὰ ἡμερῶν, ὁ 6'. Κανὼν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ζ'. τοῦ Τιμοθέου διακελεύεται· τοῦτο καὶ ὁ παλαιὸς παραγγέλλει νόμος· ἀλλ' οὐδὲ ἀνδράσι μίγνυσθαι συγχωρεῖ· συμβαίνει γὰρ παρὰ τοῦτο ἀσθενῆ καὶ ἐξίτηλα γίνεσθαι τὰ σπειρόμενα· ἐντεῦθεν καὶ ὁ θεὸς Μωϋσῆς τὸν τοῦ λελωθημένου πατέρα κατέλευσεν, ὅτι δι' ἀκρασίαν τῆς γυναικὸς τὸν καθαρισμόν οὐκ ἀνέμεινε· τὴν δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς αὐτῆς ἀκαθαρσίας καταφρονήσασαν καὶ ἀψαμένην τῶν θείων Μυστηρίων, μ' ἡμέρας ἀκοινωνήτων εἶναι διακελεύουσιν».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ο παρῶν Κανῶν διορίζει, ὅτι αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ὅπου κἀθηνται εἰς χωριστὸν τόπον, ὡς αἱ γυναῖκες τῶν Ἑβραίων (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἀφόδρον), διατὶ ἔχουν τὰ συνήθη καὶ καταμήνιά τους, νὰ μὴ μεταλαμβάνουν ἕως ἐπτὰ ἡμέρας (1), καθὼς ὁ 6'. Κανὼν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, καὶ ὁ ζ'. τοῦ Τιμοθέου προστάζουσι. Τοῦτο τὸ ἴδιον παραγγέλλει καὶ ὁ παλαιὸς νόμος, ὁ ὁποῖος δὲν συγχωρεῖ οὔτε μὲ τοὺς ἀνδρας τοὺς νὰ σμίγουν αἱ τοιαῦται γυναῖκες, ἐν ὅσῳ ἔχουν τὰ καταμήνια· ἐπειδὴ καὶ τὰ παιδιά ὅπου συλληφθοῦν τότε, ἀκολουθεῖ νὰ γίνωνται ἀσθενῆ καὶ λωθὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ νόμος ἐπρόσταξε νὰ λιθοβολῆται τοῦ λωθοῦ παιδίου ὁ πατήρ, ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀκόλαστον ἐπιθυμίαν του δὲν ἐκαρτέρησε νὰ καθαρισθῇ ἡ γυναῖκά του ἀπὸ τὰ καταμήνιά της, ἀλλ' ἐκοιμήθη μὲ αὐτὴν ἔχουσαν ταῦτα, καὶ οὕτως ἔγεινε τὸ σπαρθὲν παιδίον λωθόν. Ἐὰν δὲ ἡ γυναῖκα, ὅπου ἔχει τὰ καταμήνια, καταφρονήσῃ καὶ μεταλάβῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, προστάζουν νὰ μὴ κοινωνῇ σαράντα ἡμέρας (2).

Πορφυρογεννήτου, καὶ εὑρίσκετο ἐν τῷ Πρωτεκδικεῖῳ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπιγραφόμενος «Συνοδικὴ διάγνωσις περὶ τῶν ἀποστατούντων»· δὲν εἶναι ὅμως ὁλόκληρος ἐν τοῖς χειρογράφοις ἡκεῖνοις, ὡς εἶναι ἐδῶ, ἀλλ' ἕως τοῦ «νὰ κἀμνον ὅμως καὶ ἐλεημοσύνας». Ὁ Βλάσταρις λοιπὸν ἐκεῖθεν τοῦτον λαβὼν, προσέθηκεν ἐδῶ· διὸ καὶ ἡμεῖς ἐγράψαμεν τοῦτον ὡς ὑποσημείωσιν, καὶ οὐχὶ ὡς κείμενον τοῦ Νηστευτοῦ· ἐπειδὴ οὔτε ὁ Ἀρμενόπουλος ἀναφέρει τοῦτον, ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ.

(1) Τὰς ἐπτὰ ἡμέρας ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν, ἀγκαλὰ δὲν τὰς περιέχουν οἱ τοῦ Διονυσίου, καὶ τοῦ Τιμοθέου Κανόνες· ὅμως ὁ παλαιὸς νόμος τὰς ἀναφέρει ρητῶς, ἐπειδὴ αἱ περισσότεραι γυναῖκες ἕως τότε καθαρίζονται.

(2) Τοῦτο δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς Κανόνες τοῦ Ἁγίου Διονυσίου καὶ

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

«**Τ**ὸν ἀρβενομανήσαντα τρία ἔτη τῆς Κοινωνίας εἰργεσθαι ἔδοξε, κλαί- Βασιλείου
 »οντα, καὶ νηστεύοντα, καὶ πρὸς ἐσπέραν ξηροφαγούντα, καὶ μετανοίας ἔβ'.
 »διακοσίας ποιούντα· περὶ πλείονος δὲ τὴν βραστῶνην ποιούμενος, τὰ ἰε'. Νύσσης
 ἔτη πληροῦτω». δ'.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ο παρὼν Κανὼν κανονίζει τὸν ἀρσενοκοίτην τρεῖς χρόνους νὰ μὴ με-
 ταλάβῃ, καὶ νὰ κλαίῃ διὰ τὴν ἀμαρτίαν, καὶ νηστεύων ἕως ἐσπέρας νὰ
 ξηροφαγῇ, καὶ νὰ κάμνῃ καθ' ἑκάστην γονυκλισίας 200. Ἐὰν δὲ ἀπὸ
 ἀμέλειαν δὲν θέλῃ νὰ φυλάξῃ ταῦτα, ἄς μὴ κοινωνῇ εἰς ἰε'. χρόνους,
 κατὰ τὸν ἔβ'. Κανὼνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Σημείωσαι ὅτι ἐν τοῖς Κανόσι τοῦ Νηστευτοῦ, παρὰ χειρογράφου
 Κώδικι εὐρέθη ἡ διαίρεσις αὕτη τῆς ἀρσενοκοιτίας, οὕτως ἔχουσα· ἡ ἀρ-
 σενοκοιτία εἶναι δύο λογίων, ἡ μὲν εἰς γυναῖκας, ὅταν οἱ ἄνδρες πέσουν
 με αὐτὰς εἰς τὸ παρά φύσιν, ἡ δὲ εἰς ἄνδρας· καὶ πάλιν ἀπὸ τοὺς ἄν-
 δρας, ἄλλος τὴν ἐνεργεῖ, καὶ ἄλλος τὴν πάσχει· ἄλλος δὲ καὶ τὴν κά-
 μνει καὶ τὴν παθαίνει· χειρότερον δὲ ἀμάρτημα εἶναι τὸ νὰ τὴν κάμνῃ
 τινὰς καὶ νὰ τὴν παθαίνῃ· καὶ τὸ νὰ τὴν κάμνῃ τινὰς εἰς γυναῖκας ξέ-
 νας, εἶναι βαρύτερον ἀμάρτημα, ἀπὸ τὸ νὰ τὴν κάμνῃ εἰς ἄνδρας· τὸ
 δὲ νὰ τὴν κάμνῃ εἰς τὴν ἰδίαν τοῦ γυναῖκα, εἶναι βαρύτερον ἀπὸ τὸ νὰ
 τὴν κάμνῃ εἰς ξένην. Ὅθεν ἐκ τούτων συμπεραίνομεν, ὅτι τὸ ἀνδρόγυ-
 νον, ὅπου πέσει εἰς τὸ παρά φύσιν, κανονίζεται πλέον βαρύτερα ἀπὸ τὸν
 ἀρσενοκοιτήσαντα εἰς ἄνδρας ἢ εἰς ξένας γυναῖκας· τὸν δὲ Κανὼνα πρέ-
 πει νὰ δώσῃ ὁ Πνευματικὸς Πατήρ, καθὼς στοχασθῇ εὐλογον. Εὐρέθη
 δὲ ὅτι ὀκτὼ χρόνους κανονίζεται ἡ τοιαύτη ἀμαρτία (1)· καὶ ὅρα μετὰ
 τοὺς Κανόνας τούτους εἰς τὰ ἐπιτίμια τοῦ Νηστευτοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Βαίδιον δὲ πρὸς τινος φθαρὲν, εἰς Ἱερωσύνην οὐκ ἔρχεται· εἰ γὰρ

Τιμοθέου, ἀλλ' εἶναι ἐπιτίμιον, καὶ διορισμὸς ἴδιος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ
 Νηστευτοῦ, ὡς ἡμεῖς εὑρομεν αὐτὸ εἰς τὸ τοῦ Νηστευτοῦ χειρογράφον Κανο-
 νικόν, ὃ δὲ Βλάσταρις οὕτως αὐτὸν ἐσυνόψισεν.

(1) Ὁ δὲ ἔβ'. τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἰε'. χρόνους ἐμποδίζει τοὺς ἀρσενο-
 κοιτάς ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν· ὃ δὲ δ'. τοῦ Νύσσης ιη'. ὃ δὲ Πατριάρχης Λου-
 κᾶς λύων τινὰ ζητήματα μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου ἐν χειρογράφοις σω-
 ζόμενα, λέγει, ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου πέσουν εἰς ἀρσενοκοιτίαν, ἕνας τοῦ ἄλλου τὴν
 ἀδελφὴν δὲν ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ εἰς γυναῖκα.

Βασιλείου ο'. »κάκεϊνο δια τὸ ἀτελὲς τῆς ἡλικίας οὐχ ἤμαρτεν, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ σκευὸς »ἐρράγη, καὶ εἰς ἱερὰν ὑπουργίαν ἄχρηστον γέγονεν· εἰ δὲ εἰς τοὺς μη- »ρούς τὴν βροτὴν ἐδέξατο, προσφόρως ἐπιτιμώμενον, εἰς Ἱερωσύνην προβη- »ναι οὐ κωλυθήσεται».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Αιορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως κανένας ὄντας παιδίον ἑπτὰ χρόνων, ἐφθάρη ἀπὸ κανένα ἄλλον, οὗτος ἀγκαλὰ καὶ τότε διὰ τὸ ἀτε- λὲς τῆς ἡλικίας καὶ γνώσεως δὲν ἤμαρτεν, Ἱερεὺς ὁμως νὰ μὴ γίνεταί, ἐπειδὴ καὶ ἐτζακίσθη τὸ σκευὸς τοῦ σώματός του, καὶ ἔγεινεν ἄχρηστον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἱερωσύνης. Εἰ δὲ ἐδέχθη τὴν βροτὴν τοῦ σπέρ- ματος μόνον εἰς τὰ μηρία του, ταῦτὸν εἰπεῖν ἂν ἔπαθε συγκυλισμὸν, δὲν ἐμποδίζεται νὰ γένη Ἱερεὺς (1), κάμνωντας τὸν πρόσφορον κανόνα. Ὅρα καὶ εἰς τὸν ἐν τῷ τέλει περὶ μετανοίας λόγον, ἵνα μάθῃς ὅτι ὅποιος φθείρει τὴν παρθενίαν του, πλέον δὲν τὴν λαμβάνει.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Πὸν ἐκούσιον μὲν φόνον εἰς πενταετίαν, τὸν ἀκούσιον δὲ εἰς τριετίαν, »τῆς Κοινωνίας ἐκβάλλομεν, εἰ μετὰ τὴν μέχρῃς ἑσπέρας νηστείαν »ἀκροτάτη χρῆται ξηροφαγία, καὶ μετανοίας προθυμῆται καθ' ἑκάστην ποιεῖν τριακοσίας· νωθρὸς δὲ διακειμένος, τὸν ὄρον τῶν Πατέρων πλη- ρούτῳ».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ἀποστό-
λων λς'.
Τῆς ἐν
Ἀγκύρα.
κβ' κγ'.
Ἀθανασ.

Οὗτος ὁ Κανὼν κανονίζει τὸν μὲν θεληματικῶς φονεύσαντα, πέντε χρόνους νὰ μὴ μεταλάβῃ· τὸν δὲ ἀκουσίως τρεῖς χρόνους· νὰ νηστεύουν δὲ

(1) Σημειῶσαι ὅτι, ἐπειδὴ ὁ ο'. Κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου καθαιρεῖ ἐκεῖνον τὸν Διάκονον ἢ Ἱερέα, ὅπου πράξῃ τί περισσότερον ἀπὸ τὸ φίλημα, ἢτοι κάμη συγκυλισμὸν, καὶ ἀκολούθως ὁ ποιήσας συγκυλισμὸν ἐμποδίζεται ἢ Ἱερωσύνη ἀπὸ αὐτόν· διὰ τοῦτο ἡμεῖς εὐρίσκοντες σύμφωνον μὲ τὸν μέ- γαν Βασιλείου παλαιὸν χειρόγραφον περιέχον τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ, ἐδέχθημεν τὸν προσδιορισμὸν, ὅπου ἐκεῖνο προστίθῃσιν εἰς τὸν παρόντα κανόνα· λέγει γάρ, ὅτι ἐκεῖνος ὅπου ἐδέχθη τὴν βροτὴν εἰς τοὺς μηρούς του νὰ γίνεταί Ἱερεὺς· ὁμως ἀνίσως α'. καὶ ἔπαθε τοῦτο μίαν φοράν, ἢ τὸ πολὺ δύο· β' ἂν ἦναι σπουδαῖος καὶ ἐνάρετος· γ'. νὰ κλαίῃ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν· καὶ δ'. ἂν ἦτον παιδὶ ἀνήλικον, ὅταν τὸ ἔπαθεν. Ὅσοι δὲ ἔπα- θον τὸν τοιοῦτον συγκυλισμὸν, ἢ τὸν ἔκαμαν, ὄντες εἰς ἡλικίαν, ἤγουν ὑπὲρ τοὺς 14 χρόνους, νὰ μὴ γίνωνται Ἱερεῖς συμφώνως μὲ τὸν μέγαν Βασιλείου.

καὶ οἱ δύο ἕως τὴν ἑσπέραν καὶ νὰ κάμνουν ἄκραν ξηροφαγίαν, κάμνοντες πρὸς Ἄμ-
κάθε ἡμέραν τ' γονυκλισίας· εἶδε ἀμελοῦν εἰς τὸ νὰ κάμουν ταῦτα, ἄς μούν ἐπι-
μὴ μεταλαμβάνουν, ὁ μὲν θεληματικῶς φονεύσας εἴκοσι χρόνους· ὁ δὲ ^{στολ. Βα-} ^{σιλ ἡ' ιγ'.}
ἀκουσίως δέκα, κατὰ τὸν νς'. τοῦ Ἁγίου Βασιλείου (1). ^{μγ'· νε'·}
^{νς'· νς'.}
^{Νύσ ε'.}

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

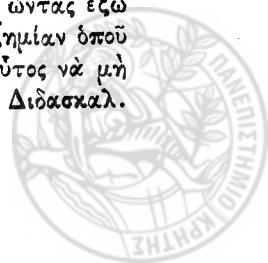
«**Τ**ὰς φθειρούσας τὰ ἔμβρυα κατ' ἐπιτήδευσιν, καὶ τὰς διδούσας καὶ ^{τῆς ε'.}
ἄλλας λαμβανούσας φάρμακα, ὥστε ἀμβλωθρίσαι, καὶ ἄωρα τὰ βρέφη ἐκ- ^{η'.}
ἄρσειν, ἡμεῖς μὲν μέχρι τῶν πέντε, ἢ καὶ τριῶν ἐτῶν, τὸ πλεῖον (2) ^{Ἄγκύρας}
ἄκουσιως δέκα, κατὰ τὸν νς'. τοῦ ^{κα'.} ^{Τοῦ}
^{μ'.} ^{Βασι-}
^{λείου ε'.}
καὶ ἡ'.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Θ Κανὼν οὗτος κανονίζει πέντε χρόνους, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τρεῖς,
τὰς γυναῖκας ἐκείνας, ὅπου ἐπὶ τούτου θανατώνουν τὰ ἔμβρυα, ὅπου
ἔχουν εἰς τὴν κοιλίαν τους. Ὅμοίως κανονίζει καὶ ἐκείνας τὰς γυναῖκας,
ὅπου δίδουν εἰς τὰς ἐγγαστρομένους βότανα, ἢ ἄλλα τινὰ κατασκευα-

(1) Ὁ δὲ ε'. Κανὼν τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης κανονίζει τὸν θελη-
ματικὸν φόνον εἴκοσι ἑπτὰ χρόνους, ὁ δὲ κβ'. τῆς ἐν Ἄγκύρα εἰς ὅλην τὴν
ζωὴν του· τὸν δὲ ἀκουσίως φονεύσαντα ἑπτὰ χρόνους, ἢ πέντε κανονίζει ὁ κγ'.
τῆς αὐτῆς, δέκα χρόνους ὁ νς'. τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, καὶ ἑννέα ὁ ε'. τοῦ
Νύσσης. Ποῖοι δὲ εἶναι οἱ θεληματικοὶ φόνοι, καὶ ποῖοι οἱ ἀκουσιοί, ὅρα τὸν
η'. τοῦ Βασιλείου, καὶ τὸν ε'. τοῦ Νύσσης. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ἀπὸ δύο
πράγματα γνωρίζεται ἡ διαφορὰ τῶν θεληματικῶν, καὶ ἀκουσίων φόνων· α'.
ἀπὸ τὴν διάθεσιν, τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ὁρμὴν τοῦ κτυπήσαντος· καὶ β'. ἀπὸ
τὸ ὄργανον, ὅπου ἐμεταχειρίσθη εἰς τὸ νὰ κτυπήσῃ. Ὅσοι δὲ Κληρικοὶ καὶ
Ἱερωμένοι φονεύσουν κἄν ἀκουσίως, κἄν ἄλλους βάλλουν, καθήρονται κατὰ
τὸν ξς'. Κανόνα τῶν Ἀποστόλων, κατὰ τὸν ε'. τοῦ Νύσσης, καὶ τὸν νε'. τοῦ
μεγάλου Βασιλείου. Ὅρα καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου πρὸς
Ἄμμου, καὶ τὸν ιγ'. καὶ μγ'. Κανόνα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Ὁ δὲ ιδ'. τοῦ
Τιμοθέου λέγει, ὅτι ἐκεῖνος, ὅπου μὴ ἔχωντας δαιμόνιον, μῆτε ὄντας ἐξω
φρενῶν ἀπὸ ἀσθένειαν, ἀλλὰ ἀπὸ ὀλιγοψυχίαν του, ἢ ἄλλην τινὰ ζημίαν ὅπου
ἔλαβε, θανατώσει τὸν ἑαυτὸν του, ἔχωντας τὸν νοῦν του ὑγιῆ, οὗτος νὰ μὴ
μνημονεῖται, ὡς αὐτοφονευτής. Ὅρα καὶ εἰς τὸ θ'. Κεφάλ. τῆς Διδασκαλ.
τοῦ Πνευματικοῦ, εἰς τό, πῶς κανονίζονται οἱ φονεῖς.

(2) Ἐν ἄλλοις τὸ πλεῖστον.

στικά είδη (1), διὰ τὰ ἀποβάλλον τὰ βρέφη ἄωρα καὶ νεκρά (2).

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

«**Β** ἀκουσίως, τὸ βρέφος ἀποβαλοῦσα, εἰς ἓν ἔτος τὴν ἐπιτίμησιν
»δέχεται».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

«**Β** κείνη δὲ ὁποῦ ἀπέβαλε τὸ βρέφος, ὁποῦ εἶχεν εἰς τὴν κοιλίαν της,
χωρὶς τὰ θέλη, ἀλλὰ ἀπὸ κάμμιαν περιστάσιν ἀκούσιον, κανονίζεται
ἓνα χρόνον τὰ μὴ μεταλάβῃ (3).

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

«**Β** δὲ τῷ βρέφει ἐπικοιμωμένη καὶ ἀποπνίχασσα, μετὰ ἔτη τρία τῆς
»Κοινωνίας ἀξιοῦται· κρεῶν ῥηταῖς ἡμέραις ἀπεχομένη, καὶ τυροῦ, καὶ

(1) Σημείωσαι, ὅτι ἐν χειρογράφῳ Κώδικι τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ περιέχοντι, εὔρομεν καὶ τοῦτο κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα. Ὅτι διαφόρως μεταχειρίζονται αἱ γυναῖκες τὰ τοιαῦτα βότανα· ἄλλαι μὲν γὰρ τρώγουσι ταῦτα, ἢ πίνουσι διὰ τὰ μὴν ἐγγαστρωθῶν ποτὲ καὶ κάμουν παιδί· ἄλλαι δὲ φονεύουσι τὰ βρέφη, ὅταν τὰ συλλάβουν, ἢ εἶναι κοντὰ τὰ τὰ γεννήσουν, τὸ ὁποῖον εἶναι χειρότερον ἀμαρτήμα ἀπὸ τὸ πρῶτον· καὶ ἄλλαι πάλιν κάθε μῆνα κάμουν φόνον μὲ τὰ τοιαῦτα βότανα· τὸ ὁποῖον εἶναι χερίστον τῶν ἄλλων. Διὸ αἱ τοῦτο ποιοῦσαι τρεῖς χρόνους τὰ ἐμποδιζονται τῆς θείας Κοινωνίας, καὶ καθ' ἑκάστην τὰ κάμουν ξηροφαγίαν, καὶ γονυκλισίας ἑκατόν.

(2) Ὁ δὲ ἡ'. Κανὼν τῆς ς'. Συνόδου, καὶ ὁ κα'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, καὶ ὁ β'. καὶ ἡ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου συναριθμοῦν εἰς τοὺς θεληματικούς φονεῖς τὰς γυναῖκας, ὁποῦ κάμουν ταῦτα· διὰ φιλανθρωπίαν ὁμως κανονίζουν ταῦτας, ὅχι μέχρι τέλους ζωῆς, ἀλλὰ δέκα χρόνους τὰ μὴ κοινωνοῦν, ὅ, τε ὁ κα'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ καὶ ὁ β'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

(3) Διὰ τοῦτο πρέπει τὰ ἔχον μεγάλην προσοχὴν, τόσον αἱ γυναῖκες, ὁποῦ εἶναι ἐγγαστρωμένοι, τὰ μὴ σηκώνουν κἀνένα βάρος (καὶ μάλιστα ὅταν ἦναι ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ μηνῶν), καὶ τὰ φυλάττωνται ἀπὸ ὅσα προξενοῦν εἰς αὐτὰς ἐνόχλησιν· ὅσον καὶ οἱ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι εὐθὺς ὁποῦ ἐγγαστρωθῶν αἱ γυναῖκίους, πρέπει τὰ μὴ κοιμῶνται εἰς ἓνα κρεββάτι μαζῆ, οὔτε τὰ σμίγουν πλέον μὲ αὐτὰς, οὔτε τὰς κτυποῦν, ἢ ἄλλην τινὰ ἐνόχλησιν καὶ λύπην τὰ δίδουν εἰς αὐτὰς· διατι ἀπὸ αὐτὰ ἀποβάλλουν αἱ γυναῖκίους τῶν τὰ βρέφη, καὶ γίνονται οἱ ταλαίπωροι φονεῖς τῶν παιδιῶν τους. Διὸ καὶ ὅσοι Ἱερεῖς ὑπανδρευμένοι, ἢ ὅσοι ἔχουν τὰ γένουν Ἱερεῖς, κάμουν κἀνένα ἐναντίον, καὶ ἀποβάλλουν αἱ γυναῖκίους τῶν τὰ βρέφη, οἱ μὲν ὄντες Ἱερεῖς καθήρονται, οἱ δὲ μέλλοντες ἱερωθῆναι, κωλύονται τῆς Ἱερωσύνης διὰ τὸν φόνον ὁποῦ ἔκαμαν.

»τὰ λοιπὰ ἐμπόνως ἐπιτελοῦσα· καὶ εἰ μὲν ἐκ ῥαθυμίας, ἢ ἀκρασίας
»τῶν γονέων τοῦτο συνέβη, φόνῳ ἐκουσίῳ παρείκασται· εἰ δὲ ἐξ ἐπιβου-
»λῆς τοῦ ἀντικειμένου, συγγνώμης τὸ πρᾶγμα ἄξιον· πλήν τοῦτο δεῖται
»μετρίων ἐπιτιμιῶν· δι' ἕτερα γὰρ πταίσματα ἢ ἐγκατάλειψις αὐτῆ
»γένονεν».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ο παρὼν Κανὼν τρεῖς χρόνους κανονίζει νὰ ἀπέχη ἀπὸ τὴν Κοινο-
»νίαν ἢ γυναῖκα ἐκεῖνη, ὅπου ὅταν ἐκοιμᾶτο, ἐπλάκωσε τὸ βρέφος τῆς,
καὶ τὸ ἐπνιξε. Νὰ μὴ τρώγη δὲ ἡ τοιαύτη κρέας καὶ τυρὶ εἰς τόσον διω-
»ρισμένον καιρὸν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἀγαθοεργίας νὰ κάμνη μὲ πόνον τῆς
καρδίας τῆς· καὶ εἰ μὲν ἀπὸ ἀμέλειαν, ἢ ἀκρασίαν τῶν γονέων (πολυ-
»φαγίαν δηλαδὴ καὶ πολυποσίαν, ἢ ἄλλην ἀκόλαστον ὁρεξίν τους) ἤχο-
»λούθησε τοῦτο, παρομοιάζεται μὲ τὸν θεληματικὸν φόνον· εἰ δὲ ἤκολού-
»θησεν ἀπὸ ἐπιβουλήν καὶ ἐνέργειαν διαβολικὴν, ἄξιον μὲν συγχωρήσεως
εἶναι τὸ πρᾶγμα· ὅμως πάλιν χρειάζεται μέτρια ἐπιτίμια, καὶ κανόνα·
ἐπειδὴ ἡ ἐγκατάλειψις αὕτη τοῦ Θεοῦ ὅπου ἤκολούθησεν εἰς αὐτούς,
ἔγεινε δι' ἄλλας προτερινάς, ἢ τωρινάς, ἢ καὶ μελλούσας ἀμαρ-
»τίας των (1).

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

Μαιδίου ἀβαπτίστου ἀποθανόντος, τῆ τῶν οἰκείων γονέων ἀμελεία,
»εἰς τρία ἔτη οἱ γονεῖς τῆς Κοινωνίας ἐκβάλλονται, ξηροφαγοῦντες ἐν
»αὐτοῖς, καὶ γονάτων κλίσει τὸ Θεῖον ἐξιλεοῦμενοι, κλαυθμῶ, καὶ τῆ
»κατὰ δύναμιν ἐλεημοσύνη, ποιοῦντες καὶ μετανοίας τεσσαράκοντα
»καθ' ἑκάστην».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Οὔτος ὁ Κανὼν κανονίζει τοὺς γονεῖς ἐκεῖνους, διὰ τὴν ἀμέλειαν
τῶν ὁποίων ἀπέθανεν ἀβάπτιστον τὸ παιδίον τους, διορίζωντάς τους τρεῖς
»χρόνους νὰ μὴ μεταλάβουν, καὶ νὰ ξηροφαγοῦν, καὶ νὰ κλαίουν, καὶ νὰ
ἐλεοῦν τοὺς πτωχοὺς κατὰ τὴν δύναμίν τους, καὶ νὰ κάμνουν καθ' ἡμέ-
»ραν μ' ἡμερολογίου (2).

(1) Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ Νικηφόρος ὁ Χαρτοφύλαξ εἰς τὰ ζητήματα,
ὅπου λύει Θεοδοσίου Μοναχοῦ Ἐγκλείστου ἐν Κορίνθῳ.

2) Σημειῶσαι δέ, ὅτι εἰ μὲν τὸ βρέφος ἦναι ὑγιές, πρέπει νὰ τὸ βαπτί-
»ζουν μετὰ σαράντα ἡμέρας, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (Τμημ. ε'. Ἐπιγραφ.
»α'. τῆς Ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων)· εἰ δὲ ἀσθενήσῃ καὶ κινδυνεύῃ εἰς θάνα-
»τον, ἀνίσως τὸ βαπτίσῃ Ἰερεὺς εἰς μόνας τὰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις,
καὶ τὰς ἐπικλήσεις τῆς Ἁγίας Τριάδος, δὲν εἶναι χρεῖα πλέον, ἂν ζῆσῃ

ΚΑΝΟΝ ΚΕ΄.

Τῆς ἐν
Ἐγκύρι-
αί.
Μεγ. Βα-
σιλ. αα΄.

Μοναχὴ ἐτέραις συνεγνωκυῖα μοιχείαν, ἢ παιδοφορίαν, καὶ μὴ φανεροῦσα τῇ προσώπῳ, ἴσον ἔχει τὸ ἐπιτίμιον τῇ πρακτοῦσῃ, κατὰ τὸν νόμον α΄. Κανὸνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ο Κανὼν οὗτος διορίζει, ὅτι ἡ καλογραῖα ἐκείνη, ὅπου εὑρίσκεται μετὰ ταῦτα, νὰ διαβάζῃ εἰς αὐτὸ τὰς πρὸ τοῦ βαπτισθῆναι λεγομένας εὐχάς, ἢ τοὺς ἐφορκισμούς, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον, καὶ τὸν Ἡλίαν τὸν Κρήτης Μητροπολίτην (ἐν σελ. 340 τῆς Γιοῦς Γραικορωμ.)· ἐὰν δὲ καὶ Ἱερεὺς δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, καὶ τὸ παιδίον κινδυνεῖ, πρέπει νὰ τὸ βαπτίσῃ ὅποιος εὐρεθῇ ἐκεῖ παρών, ἢ Διάκονος ἢ Μοναχός, κατὰ τὸν Ἅγιον Νικηφόρον (Κανὸν. ις΄. Τόμ. β΄. τῶν πρακτικῶν τῶν Συνόδων), ἢ λαϊκός, χριστιανός ὅμως, ἢ καὶ ὁ ἴδιος πατήρ τοῦ παιδίου, τὸ ὅποιον ἐὰν ἀποθάνῃ, πρέπει νὰ τὸ ἔχωμεν διὰ βεβαπτισμένον, ρίπτοντες τὸ πᾶν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ παναγάθου Θεοῦ, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα, ὅτι ἐν τοῖς ἀμφιβαλλομένοις νικᾷ τὸ φιλόφρονον (Λόγ. εἰς τὰ Ἐπιφάνεια). Ἐὰν ὅμως ζήσῃ μετὰ ταῦτα, πρέπει νὰ τὸ βαπτίσῃ ἐξ ἀρχῆς Ἱερεὺς, ὅτι ἀγκαλὰ λέγει ὁ Ἅγιος Νικηφόρος ὅτι τὸ παιδίον, ὅπου κινδυνεύει εἰς θάνατον πρέπει νὰ τὸ βαπτίσῃ καὶ λαϊκός χριστιανός, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ τελείως ἀπηλπισμένον, ρίπτωντάς το, ὡς εἴπομεν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ· ὅμως ἂν μετὰ ταῦτα ζήσῃ τὸ παιδίον, δὲν λέγει νὰ μὴ βαπτίζεται ὑπὸ Ἱερέως, οὔτε αὐτὸς ὁ Ἅγιος, οὔτε ἄλλος κανονικός Πατήρ, οὐδὲ κανένας Κανὼν συνοδικός· μάλιστα ὁ μακάριος Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἕνα Ἰουδαῖον, ὅπου ἐβαπτίσθη ἀπὸ λαϊκὸν εἰς καιρὸν ἀσθενείας, ὅπου ἐκινδύνευεν εἰς θάνατον, καὶ ἔπειτα ἐζήσῃ, τὸν ἐβάπτισεν ἐξ ἀρχῆς, λέγων, ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον εἰς τὸν λαϊκὸν νὰ μεταχειρίζεται κανένα ἱερατικὸν ὑπουργήμα, καθὼς ἱστορεῖται ἐν τῇ Βυζαντιδί (Τόμ. ια΄. σελ. 188). Ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς φανερόναι εἰς τὸν α΄. Κανὸνα του, ὅτι δὲν εἶναι δεκτὸν τὸ Βάπτισμα τῶν λαϊκῶν, καὶ οἱ παρ' αὐτῶν βαπτιζόμενοι πρέπει νὰ βαπτίζωνται.

Σημείωσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι εἰς πολλὰ χειρόγραφα βιβλία εὑρομεν καὶ τοῦτο εἰς τὸν παρόντα Κανὸνα τοῦ Νηστευτοῦ, δηλαδὴ ἐὰν τὸ βρέφος ᾖναι ἐπτὰ ἡμερῶν, καὶ ἀποθάνῃ ἀβάπτιστον, οἱ γονεῖς του νὰ μὴ μεταλαμβάνουν ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ νὰ ξηροφαγοῦν εἰς αὐτάς, κάμνοντες καὶ καθ' ἑκάστην γονυκλισίας μ'. νομίζω δὲ ὅτι ἐγένεον εἰς αὐτοὺς ἡ συγκατάθεσις αὕτη, ἐπειδὴ ᾗτον συνήθεια, ὡς φαίνεται, νὰ μὴ βαπτίζεται παιδίον πρὸ τῶν ὀκτῶ ἡμερῶν, ἀκολουθοῦσα τὸν λόγον τῆς ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ περιτομῆς, ἀντὶ τῆς ὁποίας γίνεται τὴν τῶν Βάπτισμα· ὅθεν διὰ νὰ μὴ ἀκολουθοῦν τὰ τοιαῦτα, πρέπει ἀπαρατηρήτως εἰς ὁποῖαν ἡμέραν ἀσθενήσῃ τὸ βρέφος, κατὰ τὴν α΄. Ἀπόκρισιν τοῦ Χαρτοφύλακος Πέτρου, νὰ βαπτίζε-
ται· καὶ ἴδε σελ. 1001 τῶν Πρακτικῶν.

ἄλλας καλογραίας εἰς Μοναστήριον, ἐὰν καταλάβῃ ὅτι κάμμια ἀπὸ τὰς καλογραίας μοιχεύεται ἀπὸ τινα (1), ἢ ἐφθάρη, πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς ἡλικίαν (2), καὶ δὲν φανερώσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν Ἡγουμένην, διὰ νὰ τὸ διορθώσῃ, ἀλλὰ τὸ ἐσιώπησῃ, νὰ κανονίζεται παρόμοια μὲ ἐκείνην, ὅπου ἔκαμε τοῦτο· διατὶ ἤμποροῦσε νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κακόν, καὶ δὲν τὸ ἐμπόδισε, κατὰ τὸν σα'. Κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου (3).

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

«**Τ**ὰς ἐκτιθεμένας τὰ οἰκεία βρέφη πρὸς τὰς εἰσόδους τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς φονευτρίας ὁ νόμος κολάζει, καὶ τινες ἀνελόμενοι ταῦτα περιποιήσονται».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

«**Ο** παρῶν Κανῶν ὡς φονευτρίας κανονίζει τὰς γυναῖκας ἐκεῖνας, ὅπου ῥίπτουν τὰ βρέφη τοὺς εἰς τὰς πόρτας τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τὰ πέρουν τινές, καὶ τὰ ἀνατρέφουν (4).

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

«**Τ**ὸν ἐκουσίως μετανοοῦντα κλέπτην, ἕως τεσσαράκοντα ἡμερῶν τῆς Κοινωνίας ἀπείργομεν· τὸν δὲ ἐλεγχθέντα, ἕως μηνῶν ἕξ, μετὰ τὴν θ'. ὀξηροφαγοῦντα, καὶ μετανοίας ἑκατὸν καθ' ἑκάστην ποιοῦντα».

(1) Ὅρα ὅτι μοιχεύει ὀνομάζει ὁ Κανὼν τὴν εἰς τὰς καλογραίας πορνείαν, συμφώνως μὲ τὸν ιη'. καὶ ζ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

(2) Τὴν παιδοφθορίαν ἔτζει τὴν ἐξηγοῦν τινες, ὅτι εἶναι δηλαδὴ ἡ φθορὰ τῆς ἀνηλικίου κόρης, ἢ πρὸ τῶν δέκα τριῶν ἐτῶν γενομένη.

(3) Ὅρα δὲ καὶ τὸν κε'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, ὅπου κανονίζει δέκα χρόνους ἐκείνους τοὺς συγγενεῖς, ὅπου ἤξευραν καὶ ἐσιώπησαν, πῶς ἐφθειρε τινὰς τὴν ἀδελφὴν τῆς ἀρραβωνιστῆς του, καὶ τὴν ἐγγάστρωσεν, ἔπειτα ἐπῆρεν εἰς γυναῖκά του, ὄχι τὴν φθαρθεῖσαν, ἀλλὰ τὴν ἀρραβωνιστὴν του. Ἐπειδὴ κατὰ τρεῖς τρόπους συκοινωνεῖ τινὰς εἰς τὴν κακίαν τοῦ ἄλλου, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασιλεὺς (Ἐρωτήσ. θ'. περὶ τοῦ Βαπτίσματος)· ἢ κατὰ τὸ ἔργον, ὅταν μὲ τὸν αὐτὸν σκοπὸν συνεργῇ αὐτῷ εἰς τὴν κακίαν· ἢ κατὰ τὴν γνώμην, ὅταν συγκατατεθῇ μὲ τὴν διάθεσιν καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἀμαρτάνοντος, καὶ συναρῆσκειται εἰς αὐτήν· ἢ ὅταν γνωρίσῃ τὴν κακίαν τῆς γνώμης τοῦ ἀμαρτάνοντος, καὶ ἐφησυχάσῃ, ἤτοι σιωπήσῃ, καὶ δὲν ἐλέγξῃ αὐτόν.

(4) Καὶ ὁ λγ'. καὶ νβ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ὡς φονευτρίαν λογίζεται τὴν γυναῖκα, ὅπου ἀμελήσῃ τὸ παιδίον τῆς, καὶ ἀποθάνῃ. Καὶ ὁ πολιτικὸς δὲ νόμος τοῦτο διορίζει.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Εἰς σαράντα ἡμέρας κανονίζει ὁ παρῶν Κανὼν τὸν κλέπτην ἐκεῖνον, ὅπου ἀφ' ἑαυτοῦ του μαρτυρήσῃ ὅτι ἐκλεψεν· ἐκεῖνον δέ, ὅπου μαρτυρηθῇ ἀπὸ ἄλλους, εἰς ἕξ μῆνας κανονίζει νὰ μὴ μεταλάβῃ, ἔτι δὲ καὶ νὰ ξηροφαγῇ μετὰ τὴν θ'. καὶ νὰ κάμνῃ κάθε ἡμέραν ἑκατὸν γονυκλισίας (1).

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'.

Ο δημοσίου κλοπῆς ἐαλωκώς, περὶ τὰ λεγόμενα κεφαλαιώδη κλέμματα, εἰς Ἱερωσύνην οὐκ ἔρχεται· ἀλλ' εἰ καὶ μετὰ ταύτην τῷ πάθει ἄποστόλων κε'. »περιπέσειε τούτῳ, τῆς Ἱερωσύνης ἀπογυμνοῦται, κατὰ τὸν κε'. τῶν »τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ο Κανὼν οὗτος ἐμποδίζει νὰ μὴ γίνεταί Ἱερεὺς ἐκεῖνος, ὅπου πιασθῇ ὅτι ἐκλεψε πράγματα κεφαλαιώδη, ἤτοι ἐκεῖνα, ὅπου προξενοῦν εἰς τὸν κλέψαντα κεφαλικὴν τιμωρίαν· ἀλλὰ καὶ ἀνίσως τινάς, ὄντας Ἱερεὺς, κλέψῃ τὰ τοιαῦτα κεφαλαιώδη, καθήρεται, κατὰ τὸν ἀποστολικὸν κε'. Κανόνα, ὃν καὶ ἀνάγνωθι. Κεφαλικὴ δὲ τιμωρία δὲν εἶναι μόνον ἀποκεφαλισμός, ἢ ἄλλος θάνατος, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Βαλσαμών, σχολιάζων τὸ κε'. κεφάλαιον τοῦ θ'. τίτλου τοῦ Νομοκάνονος τοῦ Φωτίου, ἀλλὰ ἐξορία, τύφλωσις, κόψιμον τῆς χειρός, καὶ ἄλλα ὅμοια. Ὅρα καὶ εἰς τὸ θ'. Κεφάλαιον τῆς Διδασκαλίας τοῦ Πνευματικοῦ, εἰς τό, πῶς κανονίζονται οἱ κλέπται καὶ φονεῖς.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

Πὸν τυμωρούχον εἰς ἔτος ἐν ὀρίζομεν εἶναι ἀκοινώνητον, μετὰ τὴν

(1) Ὁ δὲ ξα'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου, τὸν κλέπτην, ὅπου θεληματικῶς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ του ὁμολογήσῃ τὴν κλεψίαν, ἕνα χρόνον κανονίζει τὸν δὲ φανερωθέντα ἀπὸ ἄλλους, ἢ πιασθέντα ἐπάνω εἰς τὴν κλεψίαν, δύο χρόνους. Ὁ δὲ ζ'. τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης τοὺς μὲν φανεροὺς κλέπτας, ὡς φονεῖς κανονίζει (καθὼς καὶ ὁ ση'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὁμοῦ μὲ τοὺς θεληματικοὺς φονεῖς τούτους κανονίζει), τοὺς δὲ κρυφοὺς διορίζει, ὅτι μετὰ τὴν ἐξομολογήσιν τους, νὰ μοιράζουσι τὰ υπάρχοντά τους εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἂν ἔχουν· εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχουν, νὰ δουλεύουν, καὶ ἀπὸ τὴν δουλειάν τους νὰ δίδουσι εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ὅρα καὶ εἰς τὸ θ'. Κεφάλαιον τῆς Διδασκαλίας τοῦ Πνευματικοῦ, εἰς τό, πῶς κανονίζονται οἱ κλέπται καὶ οἱ φονεῖς.

»θ'. ξηροφαγούντα, και μετανοίας διακοσίας εκάστης ημέρας βάλλοντα. Βασιλ.

ξς'.

Νύσσης ζ'

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Θ παρών Κανών κανονίζει εκείνον, όπου άνοίγει τάφους διά να κλέψη τίποτε, ένα χρόνον να μη μεταλάβη, και να ξηροφαγή μετά την θ'. και καθ' ημέραν να κάμνη γονυκλισίας σ'. (1). "Ορα και τὸ θ'. Κεφάλ. τῆς Διδασκαλίας τοῦ Πνευματικοῦ, εἰς τό, πῶς κανονίζονται οἱ φονεῖς.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Η ιεροσυλία εν ελάττονι χρόνω, ἢ ἡ μοιχεία κολάζεται, κατὰ τὸν
» Ἅγιον Γρηγόριον Νύσσης· οἰκονομεῖται δὲ ἕως τριετίας».

Ἄποστό-

λων σγ'.

Τῆς α'.

και β'. ε'.

τοῦ Νύσ. ἡ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Θ ὁτος ὁ Κανὼν κανονίζει τὸν ιεροσυλον να μη μεταλάβη τρεῖς χρό-
νους, κατὰ τὴν οἰκονομίαν, όπου συνηθίζει ὁ Νηστευτής, δηλαδή να ξη-
ροφαγή μετά τὴν θ'. και να κάμνη γονυκλισίας τ'. (2). Σημείωσαι δὲ
ἐνταῦθα, ὅτι ἐπειδὴ ἡ ιεροσυλία ὀλιγώτερον καιρὸν ἐπιτιμᾶται ἀπὸ τὴν
μοιχείαν, λοιπὸν οὐχὶ τρία ἔτη ὡς ἡ μοιχεία, ἀλλὰ ὀλιγώτερον πρέπει να
ἐπιτιμᾶται· και ὅρα εἰς τὸν ιγ'. Κανὼνα τοῦ ἰδίου τούτου Νηστευτοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΛΑ'.

Τ οὐς ἐξ ἀνάγκης, ἢ χωρὶς ἀνάγκης ἐπιπορήσαντας, ένα χρόνον τὴν

Ἄποστό-

λων κε'.

Τῆς ς'.

ηδ'.

(1) 'Ο δὲ ξς'. τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, δέκα χρόνους ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν
Κοινωνίαν τὸν τυμβωρύχον, ὁ δὲ ζ'. τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης δικαρεῖ
τὴν τυμβωρυχίαν εἰς συγγνωστὴν και ἀσύγγνωστον· και συγγνωστὴν μὲν
λέγει ὅταν τινὰς δὲν πειράζη τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ, ἀλλὰ πέρνει ἀπὸ τὸν τά-
φον τὰς πέτρας, όπου τυχὸν εὐρίσκονται ἐκεῖ, διά να τὰς βάλῃ εἰς ἄλλου
κοινωφελεστέρου ἔργου οἰκοδομήν· ἀσύγγνωστον δὲ, ὅταν πέρνη ἀπὸ τοὺς νε-
κροὺς τὰ ἐνδύματα, ἢ ἄλλα τινὰ κόσμια, ὁ ὁποῖος και ὡς πόρονος ἐπιτιμᾶται,
ἦτοι ἐννέα χρόνους, κατ' αὐτόν.

(2) 'Ο δὲ η'. τοῦ Ἁγίου Νύσσης ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸν μοιχὸν ἐπιτιμᾶ
τὸν ιεροσυλον· ὁ δὲ ι'. τῆς α'. και β'. Συνόδου, τελείως μὲν καθαιρεῖ τοὺς
κληρικούς ἐκείνους, όπου ἀρπάσουν, ἢ εἰς ὑπηρεσίαν ἀνίερων μεταχειρισθῶν τὰ
ιερά σκευὴ και ἄμφια, όπου εἶναι μέσα εἰς τὸ βῆμα· ἀφορίζει δὲ ἐκείνους,
ὁπου μεταχειρίζονται εἰς ὑπηρεσίαν ἀνίερων τὰ ἐξω τοῦ βήματος ιερά σκευὴ
και ἄμφια, ὡς και ὁ σγ'. τῶν Ἄποστόλων τούτους συναφορίζει.

Βασιλείου » Κοινωνίαν δεῖν φήθημεν ὑπερτίθεσθαι, μετὰ τὴν θ'. Ξηροφαγούντας, ἰ. κθ'. » καὶ διακοσίας πεντήκοντα καθ' ἑκάστην μετανοίας ποιούντας». ξγ'. πβ'.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Κανονίζει ὁ παρῶν Κανῶν ἐκείνους, ὅπου κάμνουν ὄρκον ψευδῆ, ἢ παραβαίνουσι τὸν ὄρκον ἐξ ἀνάγκης, ἢ χωρὶς ἀνάγκης, ἕνα χρόνον νὰ μὴ κοινωνήσουν, ξηροφαγούντες μετὰ τὴν θ'. καὶ κάμνοντες καθ' ἡμέραν γουουκλισίας σν'. (1).

(1) Ἄγχαλὰ καὶ πρέπει νὰ ἦναι διαφορετικόν τὸ ἐπιτίμιον, τοῦ ἐξ ἀνάγκης καὶ χωρὶς ἀνάγκης ἐπιπορήσαντος, ἡμεῖς ὁμῶς βλέποντες τὸν Βλάσταριν νὰ ἐπιφέρῃ τὸν Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ ἀδιόριστον, ὕστερα ἀφ' οὗ εἶπε τοὺς ἐξ ἀνάγκης καὶ χωρὶς ἀνάγκης ἐπιπορήσαντας, οὕτως αὐτὸν ἐγράψαμεν· οἱ δὲ Ἄρχιερεῖς καὶ Πνευματικοὶ Πατέρες, ἄς δίδουν εἰς αὐτοὺς τὸ ἐπιτίμιον μετὰ διακρίσεως. Ὁ δὲ ξδ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἀπλῶς καὶ ἀπροσδιοριστῶς δέκα χρόνους κανονίζει τὸν ἐπιπορήσαντα· ὁ δὲ πβ'. αὐτοῦ προσδιορισμένως τὸν μὲν ἀπὸ βίαν καὶ ἀνάγκην ἐπιπορήσαντα, ἐξ χρόνους ἐπιτιμᾶ· τὸν δὲ χωρὶς ἀνάγκην καὶ βίαν ἐπτὰ χρόνους ἐπιτιμᾶ. Ὁ δὲ ηδ'. τῆς σ'. ἀφορίζει τοὺς Χριστιανούς ἐκείνους, ὅπου ὁμνύουσι ὄρκους κατὰ τὴν συνθήκην τῶν Ἑλλήνων, λέγοντες δηλαδὴ, μὰ τὸν ἥλιον, μὰ τὸν οὐρανόν, καὶ ἄλλα ὅμοια. Ὅσοι δὲ Ἰερωμένοι κάμνουν ὄρκον ψεύματτα, καθαιροῦνται, κατὰ τὸν κε'. ἀποστολικὸν Κανόνα. Ὅτι δὲ ὄρκοι δὲν πρέπει τελείως νὰ γίνωνται, μαρτυρεῖ ὁ θεὸς Χρυσόστομος (Ὁμιλίᾳ η'. εἰς τοὺς Ἀνδριάντας), λέγων οὕτω· «Μοῦ λέγεις τί ἔχει νὰ κάμῃ τινὰς ὅταν ἦναι ἀνάγκη διὰ νὰ ὁμῶσῃ (καὶ ἀποκρίνεται)· ὅπου εἶναι παράβασις νόμου, ἐκεῖ κάμμία ἀνάγκη δὲν χωρεῖ. Καὶ εἶναι δυνατόν » (μοῦ λέγεις) νὰ μὴν ὁμνύῃ τινὰς τελείως; Τί λέγεις; (ἀποκρίνεται ὁ Ἀγγελος). Ὁ Θεὸς ἐπρόσταξε, καὶ σὺ ἐρωτᾷς ἂν ἦναι δυνατόν νὰ φυλάξῃς τὴν » προσταγὴν σου; περισσότερον εἶναι ἀδύνατον τὸ νὰ μὴ φυλάξῃς τὴν προσταγὴν σου, παρά τὸ νὰ τὴν φυλάξῃς». Καὶ πάλιν λέγει (Κατηχήσει α'. πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτισθῆναι)· «Μοῦ λεγεις, ὅτι ὁ δεῖνα ἄνθρωπος, ὁ Ἰερωμένος, ὁ σώφρων καὶ εὐλαβὴς ἔκαμεν ὄρκον· μὴ μοῦ λέγεις (ἀποκρίνεται ὁ Ἅγιος), πῶς ὁ ἐνάρετος, ὁ Ἰερωμένος, ὁ σώφρων καὶ εὐλαβὴς ὤμοσεν· ἀλλὰ » ἂν θέλῃς, εἰπέ μοι, πῶς αὐτὸς ὅπου ὤμοσεν, εἶναι ὁ Πέτρος, ἢ ὁ Παῦλος, ἢ » Ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ· διατί, ἂν καθ' ὑπόθεσιν ἦναι καὶ αὐτοὶ οἱ τόσον μεγάλοι ὅπου ὤμοσαν, ἐγὼ δὲν ὑποστέλλομαι διὰ τὴν μεγαλειότητά τους· ἐπειδὴ » ὁ νόμος ὅπου ἐμποδίζει ἀπλῶς κάθε ὄρκον . . . . δὲν εἶναι τοῦ Πέτρου, ἢ τοῦ Παύλου, ἢ τῶν Ἀγγέλων, καὶ ἀπλῶς τῶν συνδούλων· ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ » ἰδίου Βασιλέως τῶν ἀπάντων Θεοῦ». Ὅρα καὶ Ὁμιλίᾳ ε'. ιδ'. καὶ ιε'. εἰς τοὺς Ἀνδριάντας. Διὸ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ κθ'. Κανόνι λέγει, ὅτι ὁ ὄρκος εἶναι μὲ τελειότητα ἐμποδισμένος, καὶ ἴδε καὶ τὰ ἐπιτιμιά του. Ἄλλα καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι δὲν θέλουσι νὰ κάμνουν ὄρκον εἰ μάρτυρες οἱ ἀξιοπίστοι, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (Βιβλ. α'. Τίτλ. α.). καὶ τί νὰ λέγωμεν τὰ

ΚΑΝΩΝ ΛΒ'.

«**Τ**οῖς γοητεῖαν, ἢ φαρμακείαν ἐξαγορεύουσιν. ἐπὶ τρία ἔτη τῆς με-
 »τανοίας τὴν οἰκονομίαν συντέμνομεν, εἶγε προθυμηθεῖεν, ἡμέρας ἐκά-
 »στης, περὶ πλείστου τὴν νηστεῖαν ποιεῖσθαι, καὶ μετὰ ὄραν θ'. ἀπε-
 »σκληκυῖα, καὶ ξηρᾶ τροφῇ χρῆσθαι, καὶ ὅσον ἀτεχνῶς ἀποζῆν, ἀλλὰ
 »καὶ προσκυνήσεις ποιεῖν διακοσίας πεντήκοντα, τὸ μέτωπον εὐλαβῶς
 »τῇ γῆ προσερείδοντας. Τούτοις εὐθύνομεν καὶ τῶν γυναικῶν τὰς ποιού-
 »σας περιάπτα, καὶ μαντείας μετερχομένας».

Τῆς ς'.
 ξα'.
 Τῆς ἐν
 Ἀγκύρ.
 κδ'.
 Τῆς ἐν
 Λαοδικείᾳ
 λς'.
 Βασιλ.
 ξε'. σβ'.
 καὶ πγ'.
 Νύσ. γ'.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Οὐ γόητες, καὶ μάγοι, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες, ὅπου κάμνουν φυλα-
 κτά, καὶ μαντεύουν, τρεῖς χρόνους κανονίζονται νὰ μὴ μεταλάβουν, καὶ
 μετὰ τὴν ἐνάτην νὰ ξηροφαγοῦν, καὶ τόσον νὰ τρώγουν, ὅσον μόνον
 νὰ ζοῦν, καὶ νὰ κάμνουν γονυκλισίας σν'. κάθε ἡμέραν (1).

ΚΑΝΩΝ ΛΓ'.

«**Ε**ξυνη οὔτε λαϊκῆ, οὔτε μονάζουσα, δι' οἰονδήποτε πταῖσμα, τῆς
 »Ἐκκλησίας χωρίζεται, ὅτι μὴ μόνον τῆς Κοινωνίας· λέγει γὰρ ὁ Κα-
 »νὼν, ὅτι τοῦτο ποιῶμεν, διὰ τὸ πολλὰς ὑπὸ αἰσχύνης ἑαυτὰς διαχει-

Ἀποστό-
 λων κε'.
 Βασιλ.
 λδ'.

πολλά; Ὁ Κύριός μας λέγει ἀποφασιστικῶς· «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι
 »ὄλως»· μήτε διὰ καλόν, μήτε διὰ κακόν, μήτε μὲ ἀνάγκην, μήτε χωρὶς
 ἀνάγκην· καὶ ὁ Ἀδελφόςθεος Ἰάκωβος. «Μὴ ὀμνύετε μήτε τὸν οὐρανόν, μήτε
 »τὴν γῆν, μήτε ἄλλον ὄρκον».

(1) Ὁ δὲ ξε'. τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, τοὺς ἐξαγορεύοντας τὴν γοητεῖαν,
 ἢ φαρμακείαν, ὅπου ἔκαμαν, κανονίζει μὲ τὸ ἐπιτίμιον τοῦ θεληματικῶς φο-
 νεύσαντος· ὁμοίως καὶ ὁ σβ'. τοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ ἴδιον ἐπιτίμιον καταδικάζει
 καὶ ἐκείνους, ὅπου παρὰ ὄραν εἰς μάντεις τὸν ἑαυτὸν τους. Ὁ δὲ ξα'. τῆς
 ς'. Συνόδου ἐξ χρόνους κανονίζει τοὺς αὐτοὺς, καὶ ὁ κδ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ,
 πέντε χρόνους· ὁ δὲ γ'. τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, ἐκείνους μὲν, ὅπου πη-
 γαίνουν εἰς μάντεις διὰ καταφρόνησιν καὶ ἀθέτησιν τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ,
 κανονίζει ὡς καὶ τοὺς ἀρνηθέντας θεληματικῶς τὸν Χριστόν, ἧτοι νὰ μὴ μετα-
 λάβουν εἰς ὅλην τους τὴν ζωὴν· ἐκείνους δέ, ὅπου διὰ κάμμιαν τους ἀνάγκην
 καὶ βίαν, ὠλιγοψύχησαν καὶ ἐπῆγαν εἰς τοὺς μάγους, κανονίζει ὡσάν καὶ τοὺς
 ἀρνηθέντας τὸν Χριστὸν μὲ βάσανα καὶ μαρτύρια, ἧτοι ἐννέα χρόνους. Ὁ δὲ
 λς'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ λέγει, ὅτι οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ δὲν πρέπει νὰ ᾔναι
 μάγοι, ἢ ἱερακοὶ, ἢ μαθηματικοὶ, ἢ ἀστρολόγοι, ἢ νὰ κάμνουν φυλακτά.
 Ὅσοι δὲ Ἱερωμένοι μεταχειρίζονται ταῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα, καθήρονται,
 καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐκβάλλονται, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, καὶ τὸν Ζωναράν.

»ρίσασθαι· ὡσπερ οὔτε Πρεσβύτερος, οὔτε Διάκονος διὰ τὸ «Οὐκ ἐκδική-
σεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό». (Ναούμ. α΄.).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι κάμμία γυναῖκα, εἴτε λαϊκή, εἴτε κα-
λογραῖα, διὰ κάθε ἀμάρτημα ὅπου κάμη, νὰ μὴ χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκ-
κλησίαν καὶ τὴν σύναξιν τῶν πιστῶν, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην τὴν θεῖαν Κοι-
νωνίαν· διότι λέγει ὁ Κανὼν (ὁ λδ΄. τοῦ μεγάλου Βασιλείου) νὰ μὴ
κάμνωμεν τοῦτο, διὰ νὰ μὴ φρονεύσουν τὸν ἑαυτὸν τους, ἀπὸ τὴν πολ-
λὴν τους ἐντροπήν. Καθὼς οὔτε ὁ Ἱερεὺς, οὔτε ὁ Διάκονος ἀμαρτήσαντες
ἐκβάλλονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἀπὸ μόνην τὴν Κοινωνίαν τῶν
Μυστηρίων, διὰ νὰ μὴ λάβουν ἐνταυτῷ δύο παιδείας, κατὰ τὸν κέ΄.
τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὸν γ΄. τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Προσθέτει δὲ ὁ
Βαλσαμῶν ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τοῦ λδ΄. τοῦ Βασιλείου, ὅτι ἐὰν δημοσιευθῇ
τὸ ἀμάρτημα τῆς μοιχευθείσης γυναίκος, πρέπει νὰ ἐπιφορτίζεται εἰς
αὐτὴν καὶ ὁ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας χωρισμός. Συμπεραίνεται δὲ ἐκ τοῦ
Κανόνος τούτου κατὰ ἀντιδιαστολήν, ὅτι ὁ θεὸς Νηστευτῆς ἀκολουθεῖ
εἰς τοὺς Κανόνας τῶν θεῶν Συνόδων τε καὶ Πατέρων· διατί, ἀνίσως
ἐδῶ λέγη νὰ μένουσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ αἱ ἀμαρτήσασαι θανασίμως
γυναῖκες, φανερόν εἶναι, ὅτι κατὰ τὸ σιωπώμενον διορίζει νὰ εὐγαίνου
ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν οἱ ἀμαρτήσαντες ἄνδρες θανασίμως, ὡς τοῦτο κα-
θαρά λέγει καὶ εἰς τὸ Κανονικόν του· καὶ καὶ τώρα τὸ τοιοῦτον ἐπιτίμιον
δὲν ἐνεργεῖται. Ὅρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ α΄. Κανόνος αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ τέ-
λος τῶν αὐτοῦ Κανόνων καὶ ἐπιτιμίων.

ΚΑΝΩΝ ΛΔ΄.

Ἀποστό-
λων ἔγ΄.
Τῆς ε΄.
ἔγ΄.
Τῆς ἐν
Ἄγκυρ.
Κανῶν ε΄.

Εμπεσόντος τινὸς ἀκαθάρτου εἰς φρέαρ, ἢ εἰς ἔλαιον, ἢ οἶνον, ὁ
τούτου γευσάμενος, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας κρέατος καὶ τυροῦ μὴ ἀπτέσθω,
»ἐπτὰ δὲ μὴ κοινωνεῖτω».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Οὗτος ὁ Κανὼν διορίζει, ὅτι ἀνίσως πέση μέσα εἰς πηγᾶδι, ἢ εἰς
λάδι, ἢ εἰς κρασί, κἀνένα ἀπὸ τὰ λεγόμενα ἀκάθαρτα (ὡσάν ποντικός, ἢ
ἄλλο τί), καὶ φάγη, ἢ πῖη τινὰς ἀπὸ αὐτό (1), νὰ κανονίζεται τρεῖς

(1) Ἴσως διὰ τοῦτο κανονίζεται ὁ τούτου γευσάμενος, διατί πρὸ τοῦ νὰ
ἀγιάσῃ μὲ ἀγίασμόν τὸ ὑγρὸν ἐκεῖνο, τὸ ἐγεύθη διακρινόμενος κατὰ συνείδησιν·
«Ὁ δὲ διακρινόμενος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἐὰν φάγη κατακέκριται, ὅτι οὐκ

ἡμέρας νὰ μὴ φάγη κρέας καὶ τυρί, καὶ ἑπτὰ νὰ μὴ κοινωνήσῃ.

ΚΑΝΩΝ ΔΕ΄.

«**Ο** μετὰ τὴν θείαν ἐμέσας Μετάληψιν, 40 ἡμέρας τῆς Κοινωνίας »τῆς θείας ἀφίσταται, τὸν ν΄. ἄδων Ψαλμὸν καθ' ἐκάστην, καὶ μετανοίας ποιῶν ν΄. καὶ ὅπως ὅποτε τοῦτο συμβῆ· εἰ γὰρ καὶ μὴ τέως »ἀφορμὴν αὐτὸν οἰεταὶ δοῦναι, ἀλλὰ γε δι' ἑτερά τινὰ ἴδια πταίσματα, »τοῦτο πάντως παρεχωρήθη».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Οποιος ἐξεράσῃ μὲ δ,τι λογῆς τρόπον καὶ ἂν ἦναι, ὕστερα ἀφ' οὗ μεταλάβῃ, σαράντα ἡμέρας κανονίζεται νὰ μὴ μεταλάβῃ, λέγωντας κάθε ἡμέραν τὸν ν΄. ψαλμὸν, ἦτοι τὸ « Ἐλέησόν με ὁ Θεός », καὶ κάμνωντας κάθε ἡμέραν πενήντα γονυκλισίας· διότι, ἀγκαλιὰ καὶ ὁ τοῦτο παθῶν δὲν ἔδωκε κάμμιναν αἰτίαν ἀπὸ λόγου του, ὅμως διὰ ἄλλα ἁμαρτήματά του παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ πάθῃ τοῦτο (1).

Σημείωσαι, ὅτι ἔν τισι Χειρογράφοις εὔρομεν καὶ τοὺς ἀκολουθοῦς τρεῖς Κανόνας, ἐπιγραφομένους τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ ὀρθῶς ἔχοντας.

Α΄.

Οποιος Ἱερεὺς δὲν νηστεύει τὰς Τετράδας, καὶ Παρασκευὰς ἀπὸ ψάρι καὶ ἔλαιον, νὰ μὴ κοινωνῇ τινὰς ἀπὸ αὐτόν, καὶ ἦναι Ὁρθόδοξος (2).

»ἐκ πίστεως· πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν» (Ῥωμ. ιδ΄. 23)· ἢ διατι τὸ ἐγεύθη, ἀφ' οὗ ἐσάπησε μέσα τὸ πικρὸν ἀκάθαρτον, καὶ ἐφάνη ὅτι γέυεται πικρὸν καὶ θνησιμαῖον, καὶ ἀπλῶς αἷμα ζώου, τὰ ὅποια ἐμποδίζονται, καὶ ὅρα τὸν ξγ΄. ἀποστολικὸν Κανόνα· τὸν ξζ΄. τῆς ς΄. καὶ τὸν β΄. τῆς ἐν Γάγρα.

(1) Ὁ δὲ Βαλσαμῶν ἐν τῇ ιβ΄. αὐτοῦ ἀποκρίσει λέγει, εἰ μὲν ἐξέρας τινὰς ἀπὸ πολυφαγίαν, ἢ πολυποσίαν νὰ λαμβάνῃ βαρύτερον κανόνα· εἰ δὲ ἀπὸ τινὰ συμβάσαν ταραχὴν τοῦ στομάχου, καὶ ἀσθένειαν τὸ ἔπαθε, κανονίζεται ἑλαφρότερα, ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι τῆς θείας ἐγκαταλείψεως· Ὅθεν καὶ ἐκεῖνοι, ὅπου ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὴν θάλασσαν, δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίνουν εἰς πλεούμενον νὰ ταξιδεύουν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, ὅπου κοινωνήσουν, διατι πολλοὶ ἐκ τούτου ἐξέραςαν, καὶ ὑπέπεσαν, εἰς κανόνα.

(2) Τὸ ἐπιτιμῖον τοῦτο ἀπειλητικώτερον ἐδόθη εἰς αὐτόν, διατι, ὡς φαίνεται, καταφρονητικῶς ποιεῖ τὴν τοιαύτην κατέλυσιν, ἵνα ἐκ τούτου ἐντραπῇ

Β'.

Οποιοι ἄνδρας, ἢ γυναῖκα καταλαλήση, νὰ κάμη σαράντα γονυκλισίας, καὶ εἰς κάθε γονυκλισίαν νὰ λέγῃ· «Κύριε ἐλέησόν με.

Γ'.

Ανίσως δύο τινὲς ἔχοντες ἔχθραν, ἀποθάνῃ ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν, πρέπει τὸ ζωντανὸν πρόσωπον νὰ πηγαίῃ εἰς τὸ μνήμα τοῦ ἀποθανόντος, καὶ νὰ κλαίῃ καὶ νὰ ζητῇ ἀπὸ αὐτὸν συγχώρησιν, ὡσὰν νὰ ἦτον ζωντανός· νὰ ξηροφαγῇ τὰς Τετράδας καὶ Παρασκευὰς (ὅταν τύχουν δηλαδὴ καταλύσιμοι ἑορταὶ εἰς αὐτάς), νὰ κάμην κάθε πρωὶ καὶ ἑσπέραν μετανοίας εἰκοσι, καὶ νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν διὰ τὸν ἀποθανόντα ἐχθρόν του, καὶ νὰ δίδῃ λειτουργίας καὶ προσφοράς, διὰ νὰ τὸν μνημονεύουν.

Μὲ τούτους συναριθμεῖ καὶ τὸν κατὰ βλασφημῶν Κανόνα, ὃν ὄρα εἰς τὸ προσῆκον Κεφάλαιον τῆς Διδασκαλίας τοῦ Πνευματικοῦ.

Σημειώσαι, ὅτι ἐν παλαιῷ χειρογράφῳ Κώδικι τὸ Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ περιέχοντι, καὶ ταῦτα τὰ ἐπιτίμια περιέχονται· ἔξω δηλαδὴ τῶν προγεγραμμένων, τῶν ὑπὸ τοῦ Βλαστάρεως ἀναφερομένων· ἅτινα εἰσι ταῦτα (1).

1. » Ἐάν τις πέσῃ μὲ τὴν Μητριάν του, τρία ἔτη ἐπιτιμᾶται,

καὶ διορθωθῇ· καθὼς καὶ ὁ κβ'. τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου παρομοίως προστάζει νὰ μὴ κοινωνῇ τινὰς ἀπὸ τὸν νέον ἐκεῖνον Ἱερομόναχον, ὁποῦ ὑπηρετεῖ εἰς τὰς Καλογραίας. Εἶπα ἀπειλητικώτερον, διότι ἡμεῖς χρεωστοῦμεν νὰ μεταλαμβάνωμεν ἀδιακρίτως, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν Ἱερέα, ὁποῦ ἠθέλαμεν ἰδῆ νὰ ἀμαρτάνῃ θανασίμως, ἐπειδὴ ἡ ἀναξιότης τοῦ Ἱερέως, οὐδὲν παραβλάπτει ἡμᾶς, ὡς λέγει ὁ θεὸς Ἰσιδώρος ὁ Πηλουσιώτης.

(1) Ἄς μὴ μας κατηγορήσῃ τις, πῶς ἐσημειώσαμεν ἐδῶ τὰ ἐπιτίμια τῶν ἀσεβεστάτων καὶ ἀφυσικωτάτων τούτων ἀμαρτημάτων· οὐ γὰρ ἀδιακρίτως καὶ χωρὶς ἀνάγκης τοῦτο ἐποιήσαμεν, ἐπειδὴ ἠξέυρομεν ὅτι ὁ φθορεὺς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους Διάβολος, εἰ καὶ σπανίως, δὲν ἀπολείπει ὅμως κατὰ καιροῦ νὰ ῥίπτῃ τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους εἰς τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ἀκούοντες οἱ Πνευματικοὶ παρὰ τῶν μετανοούντων, καὶ μὴ εὐρίσκοντες εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους Κανόνας τὰ ἐπιτίμια αὐτῶν, ἀποροῦσι, καὶ ποῖαν διόρθωσιν νὰ κάμουν εἰς αὐτοὺς δὲν ἠξέυρουσιν, ὅθεν ὡς ἀναγκαῖα τὰ ἐσημειώσαμεν.

νηστεύων ἕως ἑσπέρας, καὶ ξηροφαγῶν, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας πεντακοσίας (1).

2. » Ἐάν τις πέσῃ μετὰ τὴν μητέρα καὶ θυγατέρα ὁμοῦ, τέσσαρα ἔτη ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἑνάτην, καὶ ποιῶν γονυκλισίας τριακοσίας καθ' ἑκάστην.

3. » Ἐάν τις ἀρβυροκοιτήσῃ δύο ἀδελφούς, τέσσαρα ἔτη ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἑνάτην, καὶ ποιῶν μετανοίας καθ' ἑκάστην τριακοσίας.

4. » Ἐάν τις ἀρβυροκοιτήσῃ τὸν γαμβρόν του, τέσσαρα ἔτη ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἑνάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην μετανοίας διακοσίας.

5. » Ἐάν τις πέσῃ μετὰ τὴν θυγατέρα του, εἰ μὲν μίαν φοράν, πέντε χρόνους ἐπιτιμᾶται· εἰ δὲ περισσότερον, ἕξ χρόνους καὶ ἑπτὰ, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἑνάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην μετανοίας πεντακοσίας.

6. « Ἐάν τις πέσῃ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος Πνευματικὴν θυγατέρα του, εἰ μὲν μίαν φοράν, ὀκτώ χρόνους ἐπιτιμᾶται· εἰ δὲ περισσότερον, δέκα χρόνους, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἑνάτην, καὶ ποιῶν μετανοίας πεντακοσίας.

7. » Ἐάν τις πέσῃ μετὰ τὴν συντέκνισσάν του, ὁμοίως ὀκτώ χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἑνάτην, καὶ ποιῶν μετανοίας καθ' ἑκάστην τριακοσίας.

8. » Ἐάν τις ἀρβυροκοιτήσῃ τὸν ἀδελφόν του, ὀκτώ χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἑνάτην, καὶ ποιῶν μετανοίας τετρακοσίας.

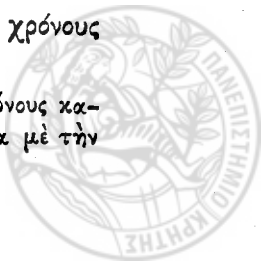
9. » Ἐάν δὲ τις ἀδελφὸς μικρότερος, ἀρβυροκοιτηθῇ ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον, χωρὶς αὐτὸς νὰ ἀρβυροκοιτήσῃ· τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἑνάτην, καὶ ποιῶν μετανοίας καθ' ἑκάστην ἑκατόν.

10. » Ἐάν τις πέσῃ μετὰ τὴν μητέρα του, εἰ μὲν μίαν φοράν, ἑπτὰ χρόνους ἐπιτιμᾶται· εἰ δὲ πολλάκις, ὀδῶδωκα χρόνους, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἑνάτην, καὶ ποιῶν μετανοίας πεντακοσίας.

11. » Ἐάν τις πέσῃ εἰς κτήνος πολλάκις, ἔχωντας γυναῖκα, ὀκτώ χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἑνάτην, καὶ ποιῶν μετανοίας τριακοσίας. Εἰ δὲ γυναῖκα οὐκ εἶχε, καὶ ἄπαξ, ἢ δὶς, ἢ τὸ πολὺ τρεῖς ἔπεσε, χρόνους τρεῖς ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἑνάτην, καὶ ποιῶν μετανοίας τριακοσίας. Τὰ αὐτὰ ἐπιτίμια νὰ λαμβάνῃ καὶ ἡ γυνή, ὅπου πέσει μετὰ κτήνος.

12. » Ἐάν τις πέσῃ μετὰ τὴν πρώτην του εξαδέλφην, δύο χρόνους

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασιλεὺς ἐ τῷ σθ' αὐτοῦ Κανόνι, εἴκοσι χρόνους καθ' ἑκάστην πεσόντα μετὰ τὴν μητέρα· καὶ τοῦ παρομοίως καὶ τὸν πεσόντα μετὰ τὴν

ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ ποιῶν μετανοίας καθ' ἐκάστην πεντακοσίας.

13. » Ἐάν τις πέση με ἐθνικὴν γυναῖκα, ἢ γυναικα Ἰσραηλῆα, ἢ Τούρκισσαν, ἢ καὶ Αἰρετικὴν· ἐάν μὲν δὲν εἶχε γυναῖκα νόμιμον, τρεῖς χρόνους κανονίζεται νὰ ἀπέχη τῆς Κοινωνίας, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἐκάστην μετανοίας διακοσίας. Παρομοίως νὰ ἐπιτιμᾶται, καὶ ἐάν γυνὴ ἢ μὴ ἔχουσα ἄνδρα νόμιμον, πέση μετὰ Ἰσραηλῆα, ἢ Τούρκον, ἢ καὶ Αἰρετικόν. Ἐάν δὲ ὁ ἄνδρας εἶχε γυναῖκα, καὶ ἡ γυνὴ εἶχε ἄνδρα, ἔπειτα ἔπεσαν μετὰ τὰ τοιαῦτα ἐθνικὰ πρόσωπα καὶ αἰρετικά, τέσσαρας, ἢ πέντε χρόνους κανονίζονται, ξηροφαγοῦντες καθ' ἐκάστην, καὶ ποιῶντες μετανοίας διακοσίας πενήκοντα (1).

14. » Ἐάν γυνὴ Πρεσβυτέρου ἢ Διακόνου μοιχευθῆ, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγοῦσα μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ γονυκλισίας ποιῶσα καθ' ἐκάστην τριακοσίας (2).

15. » Ἐάν γυνὴ πέση μετὰ δύο ἀδελφούς, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγοῦσα μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ μετανοίας ποιῶσα διακοσίας καθ' ἐκάστην (3).

16. » Ἐάν γυνὴ πέση μετὰ εὐνοῦχον, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγοῦσα καθ' ἐκάστην, καὶ μετανοίας ποιῶσα τριακοσίας (4).

17. » Ἐάν τις ἀρσενικοιτήσῃ τὴν γυναῖκά του, ὅκτῳ χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ ποιῶν μετανοίας καθ' ἐκάστην διακοσίας.

» Λέγει δὲ ἐκεῖσε ὁ θεὸς Νηστευτῆς καὶ ταῦτα τὰ καθολικὰ ἐπιτίμια· α'. Ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅπου εὐρίσκονται εἰς κανόνα, καὶ δὲν μεταλαμβάνουν, νὰ πέρνουν μέγαν ἀγιασμόν τῇ μεγάλῃ Ε΄, τῇ Λαμπρᾷ,

(1) Σημειῶσαι ὅτι οἱ τοιοῦτοι δὲν χρίονται μετὰ τὸ Ἅγιον Μῦρον, καθὼς παρανόμως τοὺς χρίουσι τινες ἀμαθεῖς, οὐ γὰρ ἠρνήθησαν τὸν Χριστόν· ἀλλὰ μόνον βαρύτερα ἐπιτιμῶνται ἀπὸ τοὺς πόρνους, κατὰ τὴν λα. ἀπόκρισιν τοῦ Κίτρου, καὶ τὴν μζ'. ἀπόκρισιν τοῦ Βαλασαμῶνος, καθὼς ἐδῶ δηλαδὴ ἐπιτιμῶνται.

(2) Βαρύτερα δηλαδὴ ἀπὸ τὰς ἄλλας μοιχαλίδας, καθ' ὅτι αὐταὶ φονεῦσι σχεδὸν τοὺς ἄνδρας αὐτῶν ἰερωμένους, μετὰ τὸ νὰ γίνωνται αἰτία νὰ καθαιρεῦνται ἐκεῖνοι τῆς Ἱερωσύνης διὰ τὴν τοιαύτην μοιχείαν των. Εἰ δὲ καὶ οἱ Ἱερεῖς θέλουν νὰ ἔχουν τὴν Ἱερωσύνην, χωρίζονται ἀπὸ αὐτὰς πρὸ τοῦ νὰ συνευρεθῶν μετὰ αὐτὰς μετὰ τὴν μοιχείαν κατὰ τὸν η'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

(3) Περὶ τούτου ὅρα καὶ τὸν κγ'. καὶ πζ'. τοῦ Βασιλείου, εἰς τοὺς ὁποίους διορίζει ὁ Ἅγιος ὅτι οἱ τοιοῦτοι, ἂν δὲν χωρισθῶν πρότερον, νὰ μὴ δέχωνται εἰς μετάνοιαν.

(4) Ὅρα περὶ τῶν εὐνοῦχων εἰς τὸν λεγόν περὶ Παρθενίας τοῦ μετὰ Βασιλείου.

τῆ τῶν Χριστουγεννῶν Ἑορτῇ, καὶ τῆ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. β'. Ὅτι οἱ ποιοῦντες ἀμαρτίας θανασίμους, καὶ ἔπειτα καταφρονοῦντες μεταλαμβάνουν ἀναξίως τὰ θεῖα Μυστήρια, οὗτοι βαρύτερα ἀπὸ ὅλους ἀμαρτάνουσιν· ὅθεν καὶ πρέπει νὰ κανονίζονται περισσότερον καιρὸν νὰ μὴ μεταλαμβάνουν, ἀπὸ τοὺς ἀμαρτάνοντας, καὶ φοβουμένους, καὶ μὴ μεταλαμβάνοντας. γ'. Ὅτι οἱ πρὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν ὄντες καὶ ἀμαρτάνοντας, συγκαταβατικώτερα κανονίζονται ἀπὸ τοὺς ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη ὄντας καὶ ἀμαρτάνοντας. δ'. Ὅτι οἱ ἔχοντες κανόνα καὶ μὴ μεταλαμβάνοντας, εἰς μὲν τὸν καιρὸν τῆς θείας Λειτουργίας πρέπει νὰ εὐχαί-
 νουν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν ὁ Ἱερεὺς λέγῃ τὸ «Ὅσοι κατηχούμενοι
 »προέλθετε» καὶ νὰ στέκωνται εἰς τὸν Νάρθηκα· εἰς δὲ τὸν καιρὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ, καὶ τοῦ Ὁρθρου, νὰ στέκωνται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Τέλος τῶν τοῦ Νηστευτοῦ Κανόνων τε,
 καὶ Ἐπιτιμίων.

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΙΝΕΣ ΑΝΑΓΚΑΙΑΙ

ΕΞΩ ΤΩΝ

ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΟΥ ΝΗΣΤΕΥΤΟΥ

Α΄.

Περὶ τῶν ἀρνησαμένων τὸν Χριστόν.

Ο γ'. Κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανονίζει ἐκείνους ὅπου ἀρνήθησαν θεληματικῶς τὸν Χριστόν, νὰ μὴ κοινωνήσουν εἰς ὄλην τοὺς τὴν ζωὴν, εἰ μὴ μόνον εἰς τὸν θάνατόν τους. Ὁ δὲ β'. τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης τοὺς μὲν θεληματικῶς ἀρνηθέντας, παρομοίως ἐμποδίζει ἀπὸ τὰ Μυστήρια εἰς ὄλην τοὺς τὴν ζωὴν· τοὺς δὲ δι' ἀνάγκην καὶ βάσανα στανικῶς ἀρνηθέντας, ὡς πόρνους κανονίζει, ἤτοι ἐννέα χρόνους. Ὅρα καὶ τὸν πα'. τοῦ Μ. Βασιλείου, τὸν ια'. τῆς α'. Συνόδου, τὸν ε'. τῆς ἐν Ἀγκύρα, καὶ τὸν γ'. Πέτρου Ἀλεξανδρείας.

Ἡ δὲ τωρινὴ τῆς Ἐκκλησίας συνήθεια οἰκονομεῖ ὡς ἐπιτοπλεῖστον τοὺς ἀρνηθέντας τὸν Χριστόν, κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Μεθοδίου· δηλαδὴ, ἐὰν μὲν τις ὄντας παιδίον ἐσπλαδῶθῃ, καὶ ἀπὸ φόβον, ἢ ἀγνωσίαν ἀρνήθῃ τὴν πίστιν· οὗτος ἀφ' οὗ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πίστιν, ἀκούει ἑπτὰ ἡμέρας τὰς συνήθεις ἱλαστικὰς εὐχὰς, καὶ τῇ ὀγδόῃ λούεται, καὶ τῷ Ἁγίῳ Μύρῳ χρίεται, καὶ οὕτω μεταλαμβάνει, μένωντας μετὰ ταῦτα ὀκτῶ ἡμέρας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀκούων καθ' ἑκάστην τὰς Ἱερὰς Ἀκολουθίας, καὶ τὴν Θεῖαν Ἱερουργίαν. Ἐὰν δὲ τις ἦτον τέλειος τῇ ἡλικίᾳ, καὶ βασιανισθεὶς ἀρνήθῃ· οὗτος νηστεύσας πρῶτον ὀγδοήκοντα ἡμέρας, καὶ ἀπέχωντας ἀπὸ κρέας, τυρί, αὐγά· εἰς τὰς τρεῖς δὲ ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, β'. δ'. καὶ ε'. ἀπέχωντας καὶ ἀπὸ λάδι, καὶ κρασί (1), ἀκούει ἑπτὰ ἡμέρας τὰς αὐτὰς εὐχὰς, καὶ οὕτω λούεται καὶ αὐτός, καὶ χριόμενος τῷ Ἁγίῳ Μύρῳ, μεταλαμβάνει.

Ἐὰν δὲ τις ἐπῆγε θεληματικῶς καὶ ἀρνήθῃ, νὰ νηστεύῃ δύο χρόνους μετὰ τὴν αὐτὴν νηστείαν, ὅπου εἶπομεν, καὶ νὰ κάμνῃ γονυκλισίας, κατὰ τὴν δυνάμειν του ρ'. ἢ σ'. καὶ τότε νὰ ἀκροάζεται τὰς ἱλαστικὰς

(1) Ὅρα, ὅτι ἡ πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς χρεωστουμένη νηστεία τῆς δ'. καὶ ε'. δίδεται τοῖς τοιοῦτοις ὡσὰν κκνόνας, διὰ φιλανθρωπίαν καὶ συγκατάβασιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ λέγει, ὅτι οὗτοι νὰ νηστεύουν ἀκόμη καὶ τὰς δ'. καὶ ε'. ὅταν τύχουν Ἑορταὶ εἰς αὐτάς, ὅπου καταλύουν εἰ μὴ ἔχοντες κανόνα.

Εὐχάς, καὶ νὰ λούεται μετὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ χριόμενος τῷ Ἁγίῳ Μύρῳ νὰ μεταλαμβάνῃ ὡς καὶ οἱ ἀνωτέρω (Βλάσταρις ἐν τῇ Συνόψει τῶν Κανόνων τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος Τμήματ. ε'. Ἐπιγραφ. δ'. τῆς Ἐπιτομ. τῶν Κανόνων. Ὅρα καὶ ἐν τῷ Εὐχολογίῳ, τὴν διατύπωσιν ταύτην, καὶ τὰς εὐχάς).

Β'.

Περὶ κτηνοβατῶν.

Β 15'. Κανὼν τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ διαιρεῖ εἰς τρία ἐκείνους, ὅπου πέσουν εἰς ζῶα· διότι εἰ μὲν οὗτοι ἦναι εἴκοσι χρόνων, καὶ πέσουν εἰς τὰ ζῶα μερिकाῖς φοραῖς, νὰ κανονίζωνται εἴκοσι χρόνους νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν· εἰ δὲ πέσουν πολλόταταις φοραῖς νὰ κανονίζωνται χρόνους εἴκοσι πέντε· εἰ δὲ καὶ ἦναι ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι χρόνους, καὶ ἔχουν καὶ γυναῖκας, νὰ μεταλαμβάνουν μετὰ χρόνους τριάκοντα· εἰ δὲ ἦναι ὑπὲρ τοὺς πενήντα χρόνους, καὶ ἔχουν γυναῖκας, μόνον εἰς τὸν θάνατόν τους νὰ μεταλαμβάνουν.

Ὁ δὲ δ'. Κανὼν τοῦ Ἁγίου Νύσσης δεκαεννέα χρόνους κανονίζει τοὺς ζωοφθορίαν ποιήσαντας. Ὁ δὲ μέγας Βασιλεῖος εἰς μὲν τὸν ζ'. Κανόνα κανονίζει τοὺς ζωοφθόρους, ὡσάν τοὺς ἀρσενοκοίτας καὶ φονεῖς, ἦτοι εἴκοσι χρόνους· εἰς δὲ τὸν ξγ'. τοὺς κανονίζει, ὡσάν τοὺς μοιχοῦς, ἦτοι δέκα πέντε χρόνους.

Ὁμοῦ μὲ τὴν κτηνοβατίαν συναριθμεῖται καὶ ἡ πτηνοβατία, εἴτε εἰς ἀρσενικὰ γένη, εἴτε εἰς θηλικά. Ὅρα καὶ εἰς τὰ ἐπιτίμια τοῦ Νηστευτοῦ περὶ τούτου.

Γ'.

Περὶ διγάμων, καὶ τριγάμων.

Β 16'. Δίγαμος, κατὰ τὸν δ'. Κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἕνα χρόνον, ἢ δύο ἐμποδίζεται ἀπὸ τὰ θεῖα Μυστήρια· κατὰ δὲ τὸν ε'. τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου, καὶ τὴν α'. ἀπόκρισιν τοῦ Ἡρακλείου Νικήτα, οὐδὲ στεφανώνεται, καὶ κατὰ τὸν ε'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, καὶ τὸν ἴδιον Νικήταν, οὐδὲ ὁ εὐλογῆσας αὐτούς Ἱερεὺς τρώγει εἰς τὴν τράπεζαν αὐτοῦ. Τὸν δὲ τρίτον γάμον, ὁ μὲν Θεολόγος Γρηγόριος ὀνομάζει παρανομίαν· ὁ δὲ δ'. Κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου πολυγαμίαν, καὶ ὁ π'. αὐτοῦ, μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν πορνείαν, καὶ ὁ ν'. αὐτοῦ ῥύπασμα τοῦτον λέγει, καὶ μολυσμὸν τῆς Ἐκκλησίας. Διὸ καὶ ὁ δ'. αὐτοῦ Κανὼν πέντε χρόνους

ἀφορίζει τοὺς τρίγαμους ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν (1). Λέγει δὲ Ἰωσήφ ὁ Βρυέννιος, ὅτι οἱ μὲν πρωτόγαμοι ἀβραβωνίζονται, καὶ εὐλογοῦνται, καὶ στεφανοῦνται· οἱ δὲ δίγαμοι ἀβραβωνίζονται καὶ εὐλογοῦνται μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ στεφανοῦνται· οἱ δὲ τρίγαμοι μόνον ἀβραβωνίζονται, καὶ τοῦτο κατὰ συγχώρησιν, καὶ οὔτε εὐλογοῦνται, οὔτε στεφανόνονται (Τόμ. γ'. Σελ. 108).

Γ'.

Περὶ Γάμου γενομένου ὀρθοδόξου μετὰ αἰρετικοῦ.

Ο ἰδ'. Κανὼν τῆς δ'. Συνόδου, καὶ ὁ ἰ'. καὶ λα'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὁ κθ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ ἐμποδίζουν τὸ νὰ υπανδρεύωνται ὀρθόδοξοι μετ' αἰρετικούς· ὁ δὲ οβ'. τῆς ε'. χωρίζει, καὶ ἄκυρον ποιεῖ τὸν γάμον, ὅπου κάμει ἀπλῶς ὀρθόδοξος Χριστιανός, ἢ Χριστιανή, μετ' αἰρετικούς. Ἡ δὲ λγ'. ἀπόκρισις τοῦ Βαλσαμῶνος λέγει, ὅτι ὀρθόδοξον πρόσωπον, ὅπου ἐπῆρεν ἑτεροδόξον, ἢ αἰρετικόν, δὲν συγχωρεῖται νὰ κοινωνήσῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, ἀνίσως πρότερον δὲν χωρισθῇ, καὶ κανονισθῇ. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν ('Αποκρίσει μζ'.) προσθέτωντας, ὅτι μόνον εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του νὰ μεταλαμβάνῃ τὸ πρόσω-

(1) Σημείωσαι δέ, ὅτι κατὰ τὸ 922 ἔτος ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, Τόμος ἐξεδόθη Συνοδικός, ὁ τῆς Ἐνώσεως καλούμενος, ὁ ὁποῖος ἐδιώρισεν ὅτι οἱ δίγαμοι, εἰ μὲν ἦναι τεσσαράκοντα χρόνων, καὶ δὲν ἔχουν τέκνα, συγχωροῦνται νὰ πέρνουν καὶ τρίτην γυναῖκα διὰ τὴν ἀτέκνιαν τους· νὰ κανονίζονται ὅμως νὰ μὴ μεταλάβουν πέντε χρόνους, χωρὶς νὰ ὀλιγοστεύουν τελείως, καὶ μετὰ τοὺς πέντε, νὰ μεταλαμβάνουν μόνον μίαν φοράν τὸν χρόνον, κατὰ τὴν Ἁγίαν Ἀνάστασιν· εἰ δὲ καὶ ἔχουν τέκνα αὐτοί, δὲν συγχωροῦνται ποτὲ νὰ τριτογαμήσουν. Ὅσοι δὲ εἶναι τριάκοντα χρόνων, εἰ μὲν δὲν ἔχουν τέκνα, ἐσυγχωρήθησαν καὶ αὐτοί, διὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας καὶ εὐόλισθον, νὰ τριγαμοῦν, ὅμως νὰ μὴ μεταλάβουν τέσσαρας χρόνους, καὶ μετὰ τοῦτους νὰ μεταλαμβάνουν τρεῖς φορές μόνον τὸν κάθε χρόνον, κατὰ τὴν Ἀνάστασιν, τὴν Χριστοῦ Γέννησιν, καὶ τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου· εἰ δὲ ἔχουν τέκνα, πέντε χρόνους νὰ κανονίζονται ("Ὅρα σελ. 976 τοῦ β'. Τόμου τῶν Συνοδικῶν). Οἱ δὲ ὄντες παράνω ἀπὸ τοὺς τεσσαράκοντα πέντε χρόνους, δὲν συγχωροῦνται ποτὲ νὰ τριτογαμήσουν, καὶ καὶ τέκνα δὲν ἔχουν· εἰ δὲ βίαν ἐπάγουν οὗτοι διὰ νὰ τριτογαμήσουν, νὰ ἐπιτιμῶνται, κατὰ τὴν Συνοδικὴν διάγνωσιν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Μανουὴλ τοῦ Χαριτοπόουλου (Σελ. 239 Γραικορωμαϊκ.). Ὁ δὲ τὸν τοιοῦτον τρίτον γάμον ἱερολογήσας Ἰερεὺς, νὰ καθήρεται· ἐπειδὴ παχύτητα νόμου ἠγνόησε, κατὰ τὴν εβ'. ἀπόκρισιν τοῦ Βαλσαμῶνος.

πον αὐτό, γενομένου Ἐυχελαίου ὑπὲρ αὐτοῦ (ἐὰν μετανοῇ δηλαδή)· ἀλλ' οὔτε μερίδια νὰ πέρνη τοῦ τοιοῦτου προσώπου ὁ Ἱερεὺς, οὔτε τὰς προσφοράς του, καὶ Λειτουργίας νὰ δέχεται, εἰ μὴ μόνον κηρί καὶ θυμίαμα, καὶ κάποτε (ὄχι δηλαδή πάντοτε) νὰ τοῦ δίδῃ ἁγίασμα καὶ ἀντίδωρον· καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς ἀπελπισίαν, καὶ νὰ τὸ προσταζῇ νὰ δίδῃ ἐλεημοσύνας. Τὸ δὲ α'. βιβλίον τοῦ Κώδικος Τίτλ. ε'. διατάζει ἰβ'. λέγει, ὅτι ἂν φιλονεικῶσιν οἱ τοιοῦτοι γονεῖς (ὅπου ἔφθασαν κατὰ τινὰ τρόπον νὰ ὑπανδρευθοῦν), νὰ ὑπερникᾷ ἐκεῖνος, ὅπου θέλει νὰ κάμῃ τὰ τέκνα του ὀρθόδοξα. Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ἡ ιη'. Διάταξις τοῦ αὐτοῦ Τίτλου (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ἰβ'. Κεφ. ιγ'.).

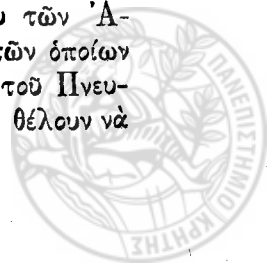
Ε'.

Ποίων αἱ προσφοραὶ δὲν δέχονται.

Αἱ διαταγαὶ τῶν Ἀποστόλων Βιβλ. δ'. Κεφ. σ'. ζ'. θ'. λέγουσι νὰ μὴ δέχωνται οἱ κληρικοὶ καὶ ἱερωμένοι τὰς προσφοράς καὶ δῶρα ἐκείνων, ὅπου εἶναι κατηγορημένοι· ἐκείνων ὅπου δὲν μετανοοῦν εἰς τὰς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἐπιμένουν εἰς αὐτάς· ἐκείνων ὅπου δὲν προσφέρουν εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ δικαίους πόνους καὶ ἀποκτήσεις, ἀλλὰ ἀπὸ ἀδικίαν· καὶ ἐκείνων ὅπου πέρνουν διάφορα ἀπὸ τὰ ἄσπρα τους. Ὁ α'. Κανὼν τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου καὶ ἡ ε'. ἀπόκρισις Πέτρου τοῦ Χαρτοφύλακος καὶ Διακόνου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, διορίζουν νὰ μὴ δέχωνται οἱ Ἱερεῖς τὰς προσφοράς, οὔτε τὸ θυμίαμα ἐκείνων, ὅπου ἔχουν γυναῖκα παλλακὴν ἀνευλόγητον, καὶ οὔτε νὰ τὴν εὐλογηθοῦν θέλουν, οὔτε νὰ τὴν ἀφήσουν. Ὁ δὲ Ἡλίας Κρήτης (Γραικορ. Σελ. 337) λέγει νὰ μὴ δέχωνται τὰς προσφοράς ἐκείνου τοῦ πατρός, μὲ τοῦ ὁποίου τὴν εἰδήσιν πορνεύουν τὰ ὑπεξούσια παιδιὰ του· διατὶ δυνάμενος νὰ τὰ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, δὲν τὰ ὑπανδρεύει νομίμως, ἀλλὰ τὰ ἀφίνει νὰ ἁμαρτάνουν.

Ὁ δὲ προβήθητις Πέτρος λέγει, ὅτι δὲν εἶναι δεκταὶ οὔτε αἱ προσφοραὶ τῶν πορνῶν γυναικῶν, οὔτε τὸ θυμίαμα, ἐπειδὴ εἶναι ὑποκάτω εἰς ἐπιτίμιον. Καὶ ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης (Ἀποκρίσει μζ'.) λέγει, ὅτι δὲν ἔχουσιν ὑποδοχὴν αἱ προσφοραὶ καὶ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, ὅπου ἁμαρτάνουν φανερά, καὶ δὲν ἀπέχουν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

Ὅρα καὶ τὸ ἀνωτέρω εἰρημένον σ'. Κεφ. τοῦ δ'. βιβλίου τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν, ὅπου ἀναφέρει κατ' ὄνομα ἐκείνους, τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δεκταὶ αἱ προσφοραὶ. Ὅρα καὶ εἰς τὴν Διδασκαλίαν τοῦ Πνευματικοῦ, πῶς δὲν εἶναι δεκταὶ αἱ προσφοραὶ ἐκείνων, ὅπου δὲν θέλουν νὰ δεχθοῦν τὸν κανόνα τῶν ἁμαρτιῶν τους.

Περὶ τῆς νηστείας τῆς τετράδος καὶ τῆς παρασκευῆς.

Θξθ', Κανῶν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ὀρίζει ὅτι ὅποιος Ἀρχιερεὺς, ἢ Ἱερεὺς, ἢ Διάκονος, ἢ ὑποδιάκονος, ἢ ἀναγνώσκης, ἢ ψάλτης δὲν νηστεύει τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστήν, καὶ τὴν τετράδα καὶ παρασκευὴν, ἃς καθήρεται· εἰ δὲν ἦναι λαϊκός, ἃς ἀφορίζεται, ἔξω μόνον ἂν ἐμποδίζεται εἰς τὸ νὰ νηστεύῃ ἀπὸ σωματικὴν ἀσθένειαν. Βλέπε πῶς οἱ Ἀπόστολοι μαζῇ μὲ τὴν νηστείαν τῆς ἁγίας μ'. ἐσυναριθμησαν καὶ τὴν νηστείαν τῆς τετράδος καὶ παρασκευῆς· ὅθεν καθὼς ἡ νηστεία τῆς μ' γίνεται διὰ ξηροφαγίας, ἣτις εἶναι τὸ νὰ τρώγῃ τινὰς μίαν φορὰν τὴν ἡμέραν εἰς τὴν ἑνάτην ὥραν, χωρὶς νὰ τρώγῃ ἔλαιον καὶ νὰ πίνῃ κρασί· τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ νηστεία τῆς δ' καὶ Ϛ' ἀπαραλλάκτως διὰ ξηροφαγίας πρέπει νὰ γίνεται. Διὸ καὶ ὁ Ἅγιος Ἐπιφάνιος λέγει· «Νητεία τετράδι, καὶ προσαββάτῳ (ἣτοι παρασκευῇ), ἕως ἑνάτης»· ὁμοίως καὶ ὁ Φιλοστόργιος (Βιβλ. ἰ. Ἐκκλησιαστ. Ἱστορ.) λέγει ἡ νηστεία τῆς δ' καὶ Ϛ' δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἀποχὴν τοῦ κρέατος, ἀλλὰ κανονίζεται εἰς τὸ νὰ μὴ γευθῇ τινὰς τροφήν εἰς αὐτὴν ἕως ἑσπέρας· ὅθεν καὶ ὁ Ἅγιος Βενέδικτος (Κανῶν μ.α.) διορίζει τὴν νηστείαν τῆς δ' καὶ Ϛ'. ἕως ὥρας ἑνάτης· καὶ ὁ Βαλσαμῶν ἐποδίζει τὸ νὰ τρώγωνται ὄστρακόδερμα εἰς τὴν δ' καὶ Ϛ'. καθὼς καὶ εἰς τὴν τεσσαρακοστήν. Λοιπὸν ἃς μὴ παραλογίζωνται τινες λέγοντες, ὅτι ἡ νηστεία τῆς δ' καὶ Ϛ' δὲν εἶναι νομοθεσία Ἀποστολική· ἰδοὺ γὰρ οἱ Ἀπόστολοι εἰς τοὺς Κανόνας τῶν συναριθμοῦν ταύτην μὲ τὴν νηστείαν τῆς μεγάλης μ'. εἰς δὲ τὰς Διαταγὰς τῶν τὴν συναριθμοῦν μὲ τὴν νηστείαν τῆς μεγάλης ἐβδομάδος λέγοντες·

«Χρὴ νηστεύειν τὴν μεγάλην ἐβδομάδα, καὶ τετράδα, καὶ παρασκευὴν»· ἀλλὰ τί λέγω ὅτι ἡ νομοθεσία αὕτη εἶναι μόνον τῶν Ἀποστόλων· αὕτη εἶναι ἡ νομοθεσία αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ· διότι ἐτζι λέγουν οἱ Ἀπόστολοι ἐν Βιβλ. ἑ. Κεφ. ιδ'. τῶν Διαταγῶν·

«Παρήγγειλεν ἡμῖν αὐτὸς (ὁ Χριστὸς δηλαδὴ) νηστεύειν τετράδα καὶ παρασκευὴν»· Νηστεύομεν δὲ ταύτας, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἱερομάρτυρα Πέτρον (Καν. ἰ.ε.) «τὴν μὲν δ' διατὶ εἰς αὐτὴν ἔγεινε τὸ συμβούλιον τῶν Ἑβραίων διὰ τὴν προδοσίαν τοῦ Κυρίου μας, τὴν δὲ Ϛ'· διατὶ εἰς αὐτὴν ἔπαθε τὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν θάνατον». Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ θεὸς Ἱερώνυμος.

Ὅθεν ἐπειδὴ ἡ νηστεία τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς εἶναι ἴση μὲ τὴν

νηστείαν τῆς δ' . και ε' . ἀκολούθως ἴση πρέπει νὰ γίνεται και ἡ λύσις τούτων τῶν δύο νηστειῶν κοντὰ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Διὰ τοῦτο καθὼς ὁ ἡ. και ἰ. Κανὼν τοῦ Τιμοθέου, τὴν μὲν γυναῖκα, ὅπου γεννήσῃ εἰς τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστὴν συγχωρεῖ νὰ πῆ κρασί, και νὰ φάγῃ τροφήν, ὅπου νὰ ἦναι ἀρκετὴ νὰ τὴν βαστάσῃ· και ἐκεῖνον, ὅπου ξηρανθῆ πολλὰ ἀπὸ ὑπερβολικὴν ἀσθένειαν συγχωρεῖ νὰ φάγῃ λάδι· τοιοῦτοτρόπως πρέπει νὰ συγχωρῆται νὰ τρώγῃ λάδι, και νὰ πίνῃ κρασί ὅποιος εἶναι κατεξηραμένος ἀπὸ μεγάλην ἀσθένειαν. Διὸ και ὁ θεὸς Ἰερώνυμος λέγει· « Τῆ » τετάρτη και παρασκευῆ οὐ χρῆ λυθῆναι νηστείαν χωρὶς μεγάλης ἀνάγκης. « Τὸ ἴδιον λέγει και ὁ ἱερός Αὐγουστίνος (1).

Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ φιλόσαρκοι θέλοντες νὰ καταλύσουν τὴν μ' . και τὰς τετράδας και παρασκευάς, ἢ προφασιζονται πῶς εἶναι ἀσθενεῖς, χωρὶς νὰ ἦναι, ἢ και ὄντες ἀσθενεῖς λέγουν, πῶς δὲν εἶναι ἀρκετὰ τὸ λάδι και τὸ κρασί νὰ ὑποστηρίζουν τὴν ἀσθενείαν τους· διὰ τὰς προφάσεις αὐτὰς πρέπει ὁ Πνευματικὸς, ἢ ὁ Ἀρχιερεὺς νὰ μὴν ἐμπιστεύεται εἰς μόνα τὰ λόγια τῶν ἀσθενῶν, ἀλλὰ νὰ ἐρωτᾷ ἐμπειρον, και θεοφοβούμενον ἰατρὸν, και κατὰ τὸν διορισμὸν ἐκείνου νὰ συγχωρῆ τὸν ἀσθενῆ νὰ λύῃ τὴν νηστείαν.

Πρέπει δὲ νὰ σημειώσωμεν και τοῦτο, ὅτι καθὼς πρέπει νὰ γίνεται νηστεία εἰς τὴν δ . και ε' . και τὴν μ' . ἀπὸ τὰ φαγητά, ἐτζι πρέπει νὰ γίνεται νηστεία και ἀπὸ τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκός. Διὰ τοῦτο οὔτε γάμοι πρέπει νὰ γίνωνται εἰς αὐτὰς τὰς ἡμέρας, διατὶ ὁ θεὸς Παῦλος παραγγέλει νὰ μὴ σμίγουν τὰ ἀνδρόγυνα εἰς τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς και νηστείας· « Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς » καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῆ νηστεία και προσευχῇ » (ἀ. πρὸς Κορινθ. Κεφ. ζ' ις' .). Και ὁ θεὸς Χρυσόστομος φέρων εἰς μαρτυρίαν τὸ ῥητὸν » τοῦ Ἰωὴλ τὸ λέγον « Ἀγιάσατε νηστείαν. . . . ἐξεληθέτω νυμφίους ἐκ » τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ, και νύμφη ἐκ τοῦ παστοῦ αὐτῆς » (Κεφ. β' .) λέγει, ὅτι οἱ νεόνυμφοι, ὅπου ἔχουν ἀκμαίαν τὴν ἐπιθυμίαν, και σφριγῶσαν τὴν νεότητα, και ἀχαλίνωτον τὸν πόθον, δὲν πρέπει νὰ σμίγουν ἐν καιρῷ νηστείας και προσευχῆς· πόσω μᾶλλον τὰ ἄλλα ἀνδρόγυνα, ὅπου δὲν ἔχουν τόσην βίαν ἀπὸ τὴν σάρκα, δὲν πρέπει νὰ σμίγουν; (Λόγῳ περὶ

(1) Σημειῶσαι ὅμως, ὅτι οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι εἰς τὰς Διαταγὰς Βιβλ. ἰ. Κεφ. κ' παραγγέλλουν και τοῦτο. « Πᾶσαν τετράδα και παρασκευὴν προστάσσομεν ὑμῖν νηστεύειν, και τὴν περισσεῖαν ὑμῶν τῆς νηστείας πένησιν ἐπιχορηγεῖν ». Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει και ὁ Θεοφώρος Ἰγνατίος ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους Ἐπιστολῇ· ὅθεν ἐκεῖνοι, ὅπου νηστεύουν τὰς τετράδας και παρασκευάς, πρέπει και νὰ διδοῦν ἐλεημοσύνην τὰ ἐξῶδα ἐκεῖνα, ὅπου ἤθελαν κάμῃ εἰς τὰς ἡμέρας αὐτάς, ἐὰν ἦτο καταλύσιμας.

παρθενίας) ὅθεν, καθὼς ὁ Βαλσαμῶν (Ἰποκρίστ, ν' .) λέγει ὅτι τὰ ἀνδρόγυνα, ὅπου δὲν ἐγκρατεύονται τὴν Τεσσαράκοστήν, ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ μεταλάβουν τὸ Πάσχα, ἀλλὰ νὰ κανονίζωνται καὶ με ἐπιτίμια· τοιοῦτοτρόπως καὶ τὰ ἀνδρόγυνα, ὅπου σμίγουν τὴν δ' . καὶ ε' . πρέπει νὰ διορθῶνται με ἐπιτίμια.

Ἡ δὲ νηστεία τῆς δευτέρας, ἀγκαλὰ καὶ ἦναι διορισμένη ἐν τοῖς Τυπικοῖς, νὰ γίνεται ἀπὸ τοὺς Μοναχοὺς, πολλοὶ ὁμῶς καὶ κοσμικοὶ, καὶ μάλιστα γυναῖκες, τὴν νηστεύουν. Ἄξιός δὲ λόγου καὶ πιθανότητος εἶναι καὶ ὁ συλλογισμός, ὅπου προτείνουν μερικοὶ φρόνιμοι διὰ τὴν νηστείαν τῆς β' . ἔχει δὲ οὕτως· « Ὁ Κύριος μᾶς προστάζει, ὅτι ἂν ἡ δικαιοσύνη μας δὲν περισσεύῃ πλέον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, » δὲν ἤμποροῦμεν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν· ἐπειδὴ » δὲ οἱ Φαρισαῖοι ἐνήστευαν δύο ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, ὡς ἔλεγεν ὁ » Φαρισαῖος, νηστεύω δις τοῦ σαββάτου· λοιπὸν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ » ἔχομεν χρέος νὰ νηστεύωμεν τρεῖς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, διὰ νὰ περισσεύῃ ἡ δικαιοσύνη μας τὴν δικαιοσύνην τῶν Φαρισαίων ». Ὅτι δὲ ἐνήστευον οἱ Φαρισαῖοι τὴν δ' . καὶ ε' . τὸ λέγει καθαρῶς ὁ θεὸς Χρυσόστομος, ἐρμηνεύων τό, δις τοῦ Σαββάτου (Λόγ. εἰς τὸν Τελώνην καὶ Φαρισ.)· ἀγκαλὰ καὶ ὁ Θεοφύλακτος ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου καὶ ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι ἐνήστευον οἱ Φαρισαῖοι τῇ Δευτέρᾳ καὶ Πέμπτῃ τῆς ἐβδομάδος, οὐ κατ' ἐντολήν, ἀλλὰ κατὰ παράδοσιν, πιστεύοντες, ὅτι ὁ Μωϋσῆς, τῇ μὲν Πέμπτῃ ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, τῇ δὲ Δευτέρᾳ κατέβη. Ὁ δὲ Μελέτιος ὁ Ὁμολογητῆς λέγει, ὅτι πρέπει νὰ νηστεύεται ἡ Β' . διὰ νὰ ἀρχίῃ ἡ Ἑβδομάς πάντοτε ἀπὸ νηστείαν (βαθμίδ. λε' .).

Ζ' .

Ὅτι δὲν πρέπει νὰ πέρνη τινὰς τόκους, ἦτοι διάφορα.

Ϡ μδ' . Κανὼν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων λέγει, ὅτι ὅποιος Ἀρχιερεὺς, ἢ Ἱερεὺς, ἢ Διάκονος δανειζωντας τὰ ἄσπρα τοῦ ζῆτει ἀπὸ τοὺς χρεωφειλέτας διάφορον, ἢ ἄς παύσῃ ἀπὸ τὴν τοιαύτην αἰσχροκέρδειαν, ἢ ἄς καθήρται: Τοῦτο τὸ ἴδιον προστάζουν καὶ ὁ ι' . Κανὼν τῆς ε' . Συνόδου, καὶ ὁ δ' . τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ἐμποδίζοντες τοὺς Ἱερωμένους νὰ μὴ πέρνουν οὔτε εἰς τὰ ἑκατὸν γρόσια δώδεκα τὸν χρόνον, οὔτε ἕξ. Ὁ δὲ ιζ' . τῆς α' . Συνόδου, ὄχι μόνον τοὺς Ἱερωμένους, ἀλλὰ καὶ ὄλους τοὺς κληρικούς, ἀναγνώστας δηλαδὴ, ψάλτας, καὶ τοὺς λοιπούς, ἐμποδίζουν ἀπὸ τὸ νὰ πέρνουν διάφορα. Ὁ δὲ ε' . τῆς ἐν Κερθαγένῃ πηγαινῶντας

παρεμπρός λέγει, ὅτι οἱ κληρικοί, ὄχι μόνον ἀπὸ ἄσπρα νὰ μὴ πέρνουσιν διάφορον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε λογῆς πράγμα, ὅπου δώσουσιν. Ὁ δὲ κ'. τῆς αὐτῆς λέγει, ὅτι ὁ κληρικὸς ὅσα ἄσπρα δανείσῃ τόσα νὰ πέρνη, καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶδος δώσῃ, ἐκεῖνο μόνον νὰ λαμβάνῃ. Ὁ δὲ ιδ'. τοῦ Ἁγίου Βασιλείου λέγει, ὅτι ἐκεῖνος ὅπου πέρνει διάφορα, ἐὰν θέλῃ νὰ γένη Ἱερεὺς, νὰ μοιράζῃ πρῶτον εἰς τοὺς πτωχοὺς τὰ ἄσπρα, ὅπου ἐπήρε διάφορα, καὶ τότε νὰ ἱερώνηται.

Ἄλλὰ καὶ οἱ λαϊκοὶ ἀκόμη δὲν πρέπει νὰ πέρνουσιν διάφορα· διότι ἀνίσως, ὡς λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος, οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἐπερνάν διάφορα ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἑβραίους, κατὰ τὸ «Οὐκ ἐκτοκιοεῖς τῷ ἀδελφῷ σου ἰτόκον ἀργυρίου, καὶ τόκον βρωμάτων, καὶ τόκον παντὸς πράγματος, ἡοῦ ἐὰν ἐκδανείσῃ» (Δεύτερον. Κεφ. κγ'. ιθ'.). ποίαν ἀπολογίαν ἔχομεν νὰ δώσωμεν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, ὅπου γινόμεθα καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς Ἑβραίους ὠμότεροι, ὕστερα ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ τὴν ἐνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Χριστοῦ; (Ὁμιλ. μα'. εἰς τὴν Γένεσιν). Καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐρμηνεύων τὸ ῥητὸν τοῦ ιδ'. Ψαλμοῦ, τὸ λέγον· «Τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ» λέγει, ἀπάνθρωπον εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ὁ μὲν πτωχὸς νὰ δανείζεται ἀπὸ τὸν πλούσιον διὰ παρηγορίαν τῆς δυστυχίας του, ὁ δὲ πλούσιος νὰ μὴ ἀρκῆται εἰς τὸ κεφάλαιον, ἀλλὰ νὰ ζητῇ νὰ συνάγῃ κέρδη καὶ διάφορα ἀπὸ τὴν δυστυχίαν τοῦ πτωχοῦ. Τόκος, ἢτοι γέννα, ὀνομάζεται τὸ διάφορον διὰ τὴν πολλὴν γονιμότητα καὶ αὐξήσιν τοῦ κακοῦ· ἐπειδὴ τῶν τοκογλύφων τὰ ἄσπρα, εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὅπου δανείζονται εἰς τὸν αὐτὸν καὶ γεννῶνται, καὶ ἄλλα ἤδη εἶναι ἔτοιμα νὰ γεννηθοῦν· ἢ τάχα διὰ τοῦτο ὀνομάσθη ὁ τόκος, γέννα, διατὶ φυσικὰ προξενεῖ λύπας καὶ κοιλοπονέματα εἰς τοὺς χρεωφειλέτας· καὶ καθὼς εἶναι λυπηρὸν πρᾶγμα εἰς τὴν ἐγγαστρωμένην οἱ πόνοι τῆς γέννας, ἔτσι καὶ εἰς τὸν χρεωφειλέτην εἶναι λυπηρὸν, ὅταν ἔλθῃ ἡ διορισία τοῦ καιροῦ νὰ πληρώσῃ τὸ διάφορον.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Νεαρά τοῦ Βασιλέως Λέοντος ὀρίζει, ὅτι «ἀγκαλιὰ καὶ οἱ προτῆτεροί μας Βασιλεῖς, ἐδέχθησαν τὸν τόκον διὰ τὴν σκληροκαρδίαν τῶν δανειστῶν, ἡμεῖς ὁμῶς ἐκρίναμεν δίκαιον νὰ λείπῃ παντελῶς ἀπὸ τὴν πολιτείαν τῶν Χριστιανῶν τὸ τοιοῦτον, ὡς ἀνοίκειον εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν, καὶ ἐμποδισμένον ἀπὸ τοὺς θεῖους Νόμους· Διὰ τοῦτο προστάζει ἡ Γαληνότης ἡμῶν, νὰ μὴν ἔχῃ ἄδειαν τινὰς τελείως εἰς κάμμιαν ὑπόθεσιν νὰ πάρῃ διάφορον· μήπως θέλοντες νὰ φυλάττωμεν νόμον ἀνθρώπινον, παραβῶμεν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ὅσον καὶ ἐὰν πάρῃ τινὰς δανειστής, νὰ λογαριάζεται εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦ χρέους» (Ἀρμενοπούλ. Βιβλ. γ'. Τίτλ. ζ'.). Σφραγὶς δὲ τῶν εἰρημένων ἄς εἶναι ἁ κθ'. Κανὼν τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ὅστις διορίζει τοὺς Ἱερεῖς νὰ μὴ μεταλαμβάνουσι τοὺς κληρικούς καὶ τοὺς λαϊκοὺς ἐκεῖ-

νους, ὁποῦ δὲν παύουν ἀπὸ τὸ νὰ πέρνουν διάφορα, ἀλλ' οὔτε ὀλοτελῶς νὰ συντρώγη τινὰς μὲ αὐτούς. Καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι εἰς τὰς Διαταγὰς τοὺς (Βιβλ. δ' . Κεφ. ε' .) προστάζουν νὰ μὴ δέχωνται τὰς προσφορὰς ἐκείνων, ὁποῦ πέρνουν διάφορα. Διότι ἂν οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ δανειζοῦν, μὲ ἐλπίδα διὰ νὰ πάρουν ὀλοτελῶς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον, ὡς λέγει ὁ Κύριος « Ἐὰν δανειζετε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις » ἐστὶ ; » καὶ πάλιν « Δανειζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες » Λουκ. (ε' . 34, 35)· ἀνίσως λέγω, οἱ Χριστιανοὶ ἔχουν χρέος νὰ μὴ πέρνουν οὔτε τὸ κεφάλαιον, πόσω μᾶλλον χρεωστοῦν νὰ μὴ πέρνουν ὀλοτελῶς διάφορον ; Τί λέγω οἱ Χριστιανοὶ ; καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ Ἑβραῖοι μερικαῖς φοραῖς ἐπροστάζοντο νὰ ἀφίνουν καὶ αὐτὸ τὸ κεφάλαιον εἰς τοὺς χρεωφειλέτας των. Προστάζει γὰρ αὐτοὺς ὁ Θεός, ὅτι, ἐὰν ἦναι κοντὰ ὁ ἑβδομος χρόνος νὰ ἔλθῃ (πρὸ δέκα μηνῶν θετέον, ἢ πέντε, ἢ καὶ ὀλιγώτερον), εἰς τὸν ὁπίου χρόνον ἐχάριζαν κάθε χρέος εἰς τοὺς χρεωφειλέτας ἔπειτα ἔλθῃ τινὰς πτωχὸς καὶ χρειάζομενος νὰ ζητήσῃ ἀπὸ αὐτοὺς δανεικὰ ἄσπρα, τοὺς προστάζει λέγων νὰ μὴ πονηρέουσιν διὰ τὸν ἑβδομον αὐτὸν χρόνον τῆς ἀφέσεως, καὶ δὲν δώσουν ὅσα χρειάζεται ὁ πτωχὸς ἀδελφός των· ἀλλὰ νὰ τῷ δώσουν, καὶ νὰ μὴ λυπηθοῦν, πῶς ἔχουν νὰ τὰ χαρίσουν ὅλα, ὅταν ἔλθῃ ὁ ἑβδομος χρόνος. « Πρόσεχε σεαυτῷ μὴ γένηται ῥῆμα κρυπτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἀνόμημα, λέγον, ἐγγίζει τὸ ἔτος τὸ ἑβδομον, ἔτος τῆς ἀφέσεως, » καὶ πονηρέυσῃται ὁ ὀφθαλμὸς σου τῷ ἀδελφῷ σου τῷ ἐπιδομένῳ, καὶ οὐ δώσεις αὐτῷ· καὶ καταβοήσεται κατὰ σοῦ πρὸς Κύριον, καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἁμαρτία μεγάλη· διδοὺς δώσεις αὐτῷ, καὶ δάνειον δανειεῖς αὐτῷ ὅσον ἐπιδέεται, καθ' ὅ, τι ἐνδεεῖται . . . . ὅτι διὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο, εὐλογῆσει σε Κύριος ὁ Θεός σου ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις, καὶ ἐν πᾶσιν, οὐ ἂν ἐπιβάλης τὴν χειρὰ σου » (Δευτερ. ιε. 9).

Εἰ δὲ οἱ λαϊκοὶ ἀπλῶς δὲν πρέπει νὰ πέρνουν διάφορα, πόσω μᾶλλον οἱ καλόγηροι, οἱ ὁποῖοι ὑπόσχονται νὰ ἔχουν ἀκτημοσύνην, καὶ χρεωστοῦν νὰ ζοῦν ὑψηλότεραν καὶ ἀγιωτέραν ζωὴν, καὶ νὰ γίνωνται παράδειγμα εἰς τοὺς λαϊκοὺς πάσης ἀρετῆς καὶ κάθε καλοῦ ; ἔθεν οἱ Μοναχοί, ὁποῦ πέρνουν διάφορα, καὶ δὲν παύουν ἀπὸ τὴν αἰσχροκέρδειαν ταύτην, πρέπει νὰ κανονίζωνται ἀπὸ τοὺς Πνευματικοὺς μὲ τὴν ἀποχὴν τῶν θείων Μυστηρίων, ὡς ἀνάξιοι, ἕως οὐ νὰ διορθωθοῦν.

Η'.

Περὶ Ἱερωμένων, Μοναχῶν καὶ Καλογραίων, ἂν ὑπανδρευθοῦν μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν.

 μὲν κς'. Κανὼν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων διορίζει, ὅτι μόνον οἱ

Ἄναγνώσται καὶ Ψάλλται ἔχουν ἄδειαν νὰ ὑπανδρευθοῦν ὕστερα ἀπὸ τὴν χειροτονίαν. Ὅλοι δὲ οἱ ἄλλοι, δηλαδὴ Πρεσβύτεροι, Διάκονοι καὶ Ὑποδιάκονοι, δὲν ἔχουν ἄδειαν νὰ ὑπανδρευθοῦν ὕστερα ἀπὸ τὴν χειροτονίαν. Ὁ δὲ ε΄. τῆς Οἰκουμενικῆς ε΄. τοῦτον τὸ ἴδιον Κανόνα τῶν Ἀποστόλων ἐπικυρῶν, λέγει πρὸς τούτοις, ὅτι ἀνίσως τινὰς Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος, ἢ Ὑποδιάκονος τολμήσῃ νὰ ὑπανδρευθῆ μετὰ τὴν χειροτονίαν νὰ καθήρται. Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ α΄. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ. Ὁ δὲ ιε΄. Κανὼν τῆς δ΄. διορίζει, ὅτι ἐὰν γυνὴ Διάκονος οὔσα, καταφρονήσῃ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπανδρευθῆ, ἢ τοιαύτη νὰ ἀναθεματίζεται ὁμοῦ μὲ ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα, ὅπου τὴν ἐπήρε διὰ γυναῖκα.

Θεσπίζει δὲ τόσον ἡ β΄. Διάταξις τοῦ α. Τίτλ. τῶν Νεαρῶν, ὅσον καὶ ἡ γ΄. Νεαρὰ τοῦ Λέοντος, ὅτι ὅποιος Ἀρχιερεὺς δώσει ἄδειαν εἰς Ὑποδιάκονον, ἢ Διάκονον, νὰ ὑπανδρευθῆ μετὰ τὴν χειροτονίαν, νὰ καθήρται, καὶ νὰ ἐκβάλλεται ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν (παρὰ Φωτ. Τίτλ. θ΄. Κεφ. κη.) (1). Ἡ δὲ μδ΄. Διάταξις τοῦ γ΄. Τίτλου θεσπίζει, ὅτι τὰ

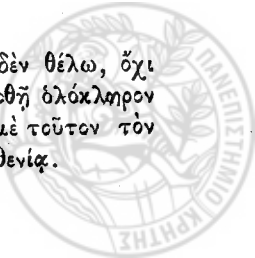
(1) Δὲν ἠμπορῶ ἐδῶ νὰ σιωπήσω τὴν σοφὴν μέθοδον, ὅπου ἐμεταχειρίσθη ἕνας φρόνιμος Ἀρχιερεὺς μιᾶς τῶν Ὀρθοδόξων Νήσων τῶν πρὶν ὑποκειμένων εἰς τὴν Βενετίαν, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ ἕνα κοσμικὸν Ἱερέα, ὅστις ἀποῦ ἐχάρησεν, ἐζήτηι νὰ δευτεροῦπανδρευθῆ, μὲ τὸ νὰ ἦτον πλοῦσιος, καὶ εἶχεν ὑποστατικὰ πολλὰ. Οὗτος γὰρ ὁ τῆ ἀληθείᾳ γνωστικὸς Ἀρχιερεὺς, ἐνοχλούμενος πολλάκις ἀπὸ τὸν ἄνωθεν Ἱερέα, διὰ νὰ τοῦ δώσει ἄδειαν νὰ δευτεροῦπανδρευθῆ, καὶ πολλάκις συμβουλεύων αὐτὸν νὰ λείψῃ ἀπὸ τὸ τοιοῦτον κίνημα, καὶ μὴ εἰσακουόμενος, τέλος πάντων τοῦ λέγει καὶ τοῦτο· Ζητεῖς νὰ δευτεροῦπανδρευθῆς; ἔστω, ἅς γένη τὸ θέλημά σου· πλὴν θέλω καὶ ἐγὼ, καθὼς σοῦ ἔδωκα παρῆρησίᾳ καὶ ἐνώπιον πάντων τὴν Ἱερωσύνην, ἔτζι πάλιν παρῆρησία, καὶ ἐνώπιον πάντων νὰ σοῦ τὴν πάρω. Καὶ λοιπόν, ποιήσας μονοκλησίαν, καὶ λειτουργήσας μετὰ καὶ ἄλλων Ἱερέων, ἔχων συλλειτουργὸν καὶ τὸν ἄνωθεν Ἱερέα, ὅταν ἦλθον ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ἐν ἣ γίνεται ἡ χειροτονία τῶν Ἱερέων, προστάζει ὁ Ἀρχιερεὺς τὸν ψάλλοντὸν τοῦ δεξιῦ χοροῦ νὰ ψάλλῃ τὸ τροπάριον ἐκεῖνο, τὸ λέγον· «Σήμερον ὁ Ἰούδας καταλιμπάνει τὸν Διδάσκαλον, καὶ παραλαμβάνει τὸν διάβολον· τυφλοῦται τῷ πάθει τῆς φιλαργυρίας, ἐκπίπτει τοῦ φωτός ὁ ἐσκοτισμένος» καὶ τὸ ἐξῆς ὄλον τοῦ τροπαρίου· εἶτα προστάζει καὶ τὸν ψάλλοντὸν τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ νὰ ψάλλῃ ἀκολουθῶς τὸ τροπάριον τὸ ἄλλο, τὸ λέγον· «Σήμερον ὁ Ἰούδας παραποιεῖται θεοσέβειαν, καὶ ἄλλοτριεῖται τοῦ χαρίσματος· ὑπάρχων μαθητῆς, γίνεται προδότης» καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ τροπαρίου. Ταῦτα δὲ ἀκούσας ψαλλόμενα ὁ Ἱερεὺς ἐκεῖνος, ἀπὸ τὴν ἐντροπὴν τοῦ ἦλθεν εἰς αἰσθησιν τοῦ κακοῦ, ὅπου ἐμελλε νὰ κάμῃ· ὅθεν καταλύγεται τὴν καρδίαν, κλαίει, καὶ χύνει πικρότατα δάκρυα, καὶ ὅταν ὁ Ἀρχιερεὺς ἦλθε διὰ νὰ τοῦ εὐγάλη τὰ Ἱερά ὅπου ἐφόρει, καὶ εἰς καθένα νὰ κηρύξῃ τό, Ἀνάξιος, πίπτει ὁ Ἱερεὺς εἰς τοὺς πόδας του, τρέμων ὄλος, καὶ ἀγωνιῶν, καὶ γεμάτους ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ δάκρυα, τοῦ λέγει· Μὴ Δέ-

παιδιά, ὅπου γεννήσουν οἱ μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑπανδρευθέντες Ἱερεῖς, Διάκονοι, καὶ Ὑποδιάκονοι, νὰ μὴ λογίζωνται οὔτε ὡς φυσικὰ παιδιά, οὔτε ὡς νόθα· ἀλλ' οὔτε νὰ ἔμπορουν νὰ λάβουν τι ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους παρανόμους πατέρας των, ἢ ὡς κληρονομίαν, ἢ ὡς δωρεάν, ἢ ἐσχηματισμένον δάνειον, ἢ ἄλλην τινὰ ἐνοχὴν, οὔτε αὐτά, οὔτε αἱ μητέρες των· ἀλλὰ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν νὰ λαμβάνῃ ἡ κατ' αὐτοὺς Ἐκκλησία. Οἱ τοιοῦτοι δὲ ἀφ' οὗ γυμνωθοῦν τῆς Ἱερωσύνης, οὔτε εἰς ἀξίωμα κοσμηκὸν νὰ μὴν ἀναβιβάζωνται, ἢ στρατείαν· ἀλλ' ὄλην τὴν ζωὴν τους νὰ περνοῦν ἰδιῶται, καὶ εὐτελεῖς (παρὰ Φωτῆν αὐτόθ').

Ταῦτα πάντα τὰ ἐπιτίμια δίδονται εἰς τοὺς ὑπανδρευθέντας Ἱερωμένους μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἐὰν οὔτοι προτοῦ δὲν ἐφθασαν νὰ γένουν Μοναχοί. Εἶδὲ ἦτον οὔτοι καὶ Μοναχοί, πρέπει, κοντὰ εἰς τὰ ἄνω εἰρημένα τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν πολιτικῶν Νόμων ἐπιτίμια, νὰ ἐπιφορτίζωνται εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ κάτωθεν ἐπιτίμια, ὅπου θέλομεν εἰπεῖ περὶ τῶν ὑπανδρευθέντων Μοναχῶν.

Εἶδὲ καὶ ἤθελε προβάλει τινὰς τὸν ἱ. Κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, ὅπου λέγει, ὅτι ὁ μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑπανδρευθεὶς Διάκονος, νὰ ἔχῃ πάλιν τὴν διακονίαν· ἀποκρινόμεθα, ὅτι ὄχι ἀπλῶς καὶ ἀπροσδιορίστως εἶπε τοῦτο ἢ ἐν Ἀγκύρᾳ· ἀλλὰ προσέθηκεν, ὅτι τότε νὰ ἔχῃ τὴν διακονίαν, ἐὰν οὗτος, ὅταν ἐχειροτονεῖτο, ἐμαρτύρησεν, ὅτι μέλλει νὰ ὑπανδρευθῇ μετὰ τὴν χειροτονίαν, ὡς μὴ δυνάμενος παρθενεύειν· ὁ δὲ Ἐπίσκοπος τοῦτο ἀκούσας, καὶ μηδὲν εἰπὼν, ἐχειροτόνησεν αὐτόν. Οἱ δὲ Διάκονοι, ὅπου χειροτονοῦνται τώρα, δὲν μαρτυροῦσιν ἐν τῇ χειροτονίᾳ, ὅτι οὐ δύνανται παρθενεύειν, ἀλλὰ σιωποῦσιν· ἢ δὲ σιωπῆ αὐτῶν, τὴν συγκατάθεσιν δηλοῖ τῆς γνώμης αὐτῶν, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον (Λόγ. Εἰρηνικ. β'). "Ὅθεν ἀκολούθως οὔτοι κατὰ τὸ σιωπόμενον φαίνονται ὅτι παρεδέχθησαν τὴν ἀγαμίαν, παρομοίως καθὼς ταύτην παρεδέχθησαν καὶ οἱ Μοναχοί, οἱ σιωπήσαντες ὅταν ἐγένοντο Μοναχοί, κατὰ τὸν 10' τοῦ Βασιλείου. Πρέπει δὲ καὶ τοῦτο νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι κατὰ τὸν 5' Κανόνα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τῶν Κανονικῶν (εἴτε Μοναχῶν, καὶ Μοναστριῶν δηλαδὴ, εἴτε Κληρικῶν καὶ Ἱερωμένων, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναράν) αἱ πορνεῖαι εἰς γάμον δὲν λογίζονται, ἀλλὰ πρέπει μὲ κάθε τρόπον νὰ χωρίζεται αὐτῶν ἡ συνάφεια. "Ὅθεν καὶ οἱ Ἱερομόναχοι καὶ Διάκονοι, ὅπου ὑπανδρεύθησαν μετὰ τὴν χειροτονίαν, εἴτε ἦτον Μοναχοί, εἴτε δὲν ἦτον, πρέπει νὰ χωρίζωνται ἐξάπαντος ἀπὸ τὰς

σπομά μου Ἄγιε, μὴ τοῦτο ποιήσης· μετανοῶ, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θέλω, ὄχι νὰ ὑπανδρευθῶ, ἀλλ' οὔτε στέργω, ἂν ἦτον τρόπος, νὰ μοὶ δοθῇ ὀλόκληρον βασιλεῖον, καὶ νὰ χάσω τὴν χάριν τῆς Ἱερωσύνης μου· ὅθεν μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἀφέθη, καὶ ἐπίερασε τὴν ζωὴν του ἐν σωφροσύνῃ καὶ παρθενίᾳ.

γυναίκας εκείνας, με τὰς ὁποίας παρανόμως συνεζεύχθησαν, καὶ τοῦτο τὸ νὰ χωρίζεται τὸ παράνομον αὐτῶν συνοικέσιον πολλὰ συμφέρει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὸν ἀνωτέρω Γ' τοῦ Βασιλείου· ἓνα μὲν διὰ νὰ μὴ κάμνη καὶ ἄλλος παρόμοιον· ἄλλο δέ, διὰ νὰ μὴ καταφρονῆται ἡ αἰτία τῆς Ἱερωσύνης· καὶ τρίτον, διὰ νὰ μὴν εὐρίσκουν λαθεῖν οἱ Αἵρετικοὶ νὰ μᾶς κατηγοροῦν διὰ τοῦτο. Ἄφ' οὗ δὲ οἱ τοιοῦτοι χωρισθοῦν, πρέπει νὰ λαμβάνουν καὶ τὸ ἐπιτίμιον καὶ κανόνα τῶν πόρνων (ἵνα μὴ λέγω καὶ τῶν μοιχῶν), καὶ τότε νὰ μεταλαμβάνουν. Πορνεία γάρ, καὶ οὐ γάμος, ὁ τῶν τοιούτων γάμος ἐστί, κατὰ τὸν ῥηθέντα ε'. τοῦ Βασιλείου. Καὶ πρὸς τούτοις, ἀφ' οὗ οἱ τοιοῦτοι χωρισθοῦν τοῦ παρανόμου γάμου, καὶ μετανοήσουν, νὰ λαμβάνουν καὶ τὸ σχῆμα τῶν Κληρικῶν, κατὰ τὸν κα'. τῆς ε'. καὶ νὰ μὴν ἦναι ὡς Λαϊκοί. Εἶδὲ καὶ δὲν θέλουν νὰ τὸ φορέσουν θεληματικῶς, νὰ τὸ φοροῦν καὶ στανικῶς, κατὰ τὴν ζ'. καὶ η'. Νεαρὰν τοῦ Λέοντος. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν Ἱερωμένων.

Ἐάν δέ τις Μοναχὸς ἢ Μοναχὴ ὑπανδρευθοῦν, προστάζει ὁ ιε'. Κανὼν τῆς δ'. νὰ ἀφορίζωνται οὗτοι. Ὁ δὲ μδ'. τῆς ε'. τὸν ὑπανδρευθέντα Μοναχόν, ὡς τὸν πόρνον ἐπιτιμᾷ. Ὁμοίως καὶ ὁ ιθ'. τοῦ Βασιλείου. Ὁ δὲ ιθ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ τοὺς ἀθετήσαντας τὴν ὑπόσχεσιν τῆς παρθενίας εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῶν διγάμων ὑποβάλλει, ἥτοι ἓνα χρόνον ἐμποδίζει τῆς Κοινωνίας. Ὁμοίως ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ιη'. αὐτοῦ Κανόνι, τοὺς Πατέρας τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ταύτης Συνόδου ἀναφέρων, λέγει, ὅτι ἀπλῶς καὶ συγκαταβατικῶς ἐδιώρισαν τὸν Κανόνα τοῦτον οἱ Πατέρες ἐκεῖνοι εἰς τὰς Παρθένοὺς ἐκεῖνας, ὅπου ἀρνηθῶν τὴν ὑπόσχεσιν τῆς παρθενίας των (καὶ ὄρα ὅτι ἐκεῖνο, ὅπου οἱ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Πατέρες διορίζουσι περὶ τῶν ἀνδρῶν, λέγει ὁ Βασίλειος, ὅτι τὸ ἐδιώρισαν ὁμοίως καὶ περὶ τῶν γυναικῶν)· ἐπειδὴ, κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἡ ἀθετήσασα τὴν ὑπόσχεσιν τῆς παρθενίας εἶναι ὑποκειμένη εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῆς μοιχαλίδος (καὶ οὐχὶ τῆς πόρνῆς μόνον), ὡς οὐσα νύμφη τοῦ ἑπουρανίου νυμφίου Χριστοῦ· καὶ ὄχων αὐτὴν, μοιχὸς ὀνομάζεται ἀπαραλλάκτως, καθὼς ὀνομάζεται μοιχὸς καὶ ὁ ἔχων γυναῖκα ἄλλου ἀνδρός. Εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον ἐπιτίμιον τῆς μοιχείας ὑποβάλλει ὁ αὐτὸς μέγας Βασίλειος τὴν Παρθένον, καὶ τοὺς Μοναχοὺς, ὅπου ἀρνηθῶν τὰς ὑπόσχεσεις των, ἐν τῷ ξ'. αὐτοῦ Κανόνι. Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος, ἐν τῇ πρὸς Θεόδωρον ἐκπεσόντα ἐπιστολῇ, λέγει, ὅτι τόσον χειρότερον ἀμάρτημα ἀπὸ τὴν μοιχείαν κάμνει ὁ ὑπανδρευθεὶς Μοναχός, ὅσον εἶναι ἀνώτερος ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Ταῦτα πάντα τὰ ἐπιτίμια δίδονται εἰς τοὺς Μοναχοὺς, ὅπου ὑπανδρευθοῦν, ἀφ' οὗ πρότερον χωρισθῇ ὁ παράνομος καὶ μοιχικὸς γάμος αὐτῶν, κατὰ τὸν πολλοῦ ῥηθέντα ε'. Κανόνα τοῦ Βασιλείου. Ἐάν δὲ αὐτοὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὴν κακίαν, καὶ δὲν θέλουν νὰ χωρισθοῦν, καὶ

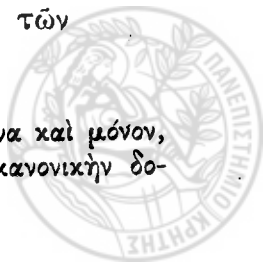
νά διορθωθῶν, προστάζει ὁ μέγας Βασιλεῖος εἰς τὰ Ἀσκητικά του (Ἔρ. κατὰ Πλάτ. ιδ΄.), νά μὴ ἀνοίγῃ τινὰς τὴν θύραν τοῦ οἴκου του νά τοὺς δέχεται, κἄν καὶ ἦναι ψύχρα, καὶ αὐτοὶ ζητοῦν νά ἔλθουν διὰ νά σκεπασθῶν καὶ τοῦτο νά τοὺς τὸ κάμνῃ, ὄχι διὰ μίσος, ἀλλὰ διὰ νά ἐντραποῦν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, καὶ νά διορθωθῶν. Ἐν δὲ τῇ πρὸς Μοναχὸν ἐκπεσόντα ἐπιστολῇ λέγει, μὴδὲ νά χαιρετοῦμεν τοὺς τοιοῦτους. Αὐτὰ τὰ ἴδια λέγει καὶ ὁ Ἅγιος Νικηφόρος ἐν τῷ κδ΄. αὐτοῦ Κανόνι· ἐν δὲ τῷ λγ΄. αὐτοῦ Κανόνι προσθέτει ἀκόμη, καὶ ὅτι νά ἀναθεματίζεται ὁ ὑπανδρευθεὶς Μοναχός, καὶ μὴ μετανοῶν, καὶ στανικῶς νά ἐνδύεται τὸ σχῆμα, καὶ μέσα εἰς Μοναστήριον νά ἐγκλείεται. Συμφωνοῦσι μὲ τὸν Ἅγιον Νικηφόρον καὶ οἱ Βασιλικοὶ Νόμοι. Ὅθεν ἡ ζ΄. καὶ ἡ Νεαρά τοῦ Βασιλέως Λέοντος προστάζουσι νά φέρουσι καὶ στανικῶς εἰς τὸ πρότερον σχῆμα τοὺς Μοναχοὺς ἐκείνους, ὅπου ῥίψουν τὸ σχῆμα, καὶ γένουν λαϊκοί.

Ταῦτα τὰ ἐπιτίμια, ὅπου εἴπομεν πῶς δίδονται εἰς τοὺς Μοναχοὺς, τὰ αὐτὰ δίδονται καὶ εἰς τὰς Καλογραίας, ὅπου τύχη νά ὑπανδρευθῶν. Ὅσοι δὲ ἄνδρες φθείρουν ταύτας, ἢ πάρουν εἰς γυναῖκας, παιδεύονται ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, καὶ ἀπὸ τοὺς Βασιλικοὺς Νόμους. Ὁ γὰρ δ΄. Κανὼν τῆς ε΄. Συνόδου καθαιρεῖ μὲν τοὺς κληρικούς, ὅπου φθείρουν γυναῖκα ἀφιερωμένην τῷ Θεῷ, ἀφορίζει δὲ τοὺς λαϊκοὺς. Ἡ δὲ β΄. Διάταξις τοῦ α΄. Τίτλ. τῶν Νεαρῶν προστάζει νά τιμωροῦνται κεφαλικῶς, τόσον οἱ φθειραντες ἀσκήτριαν καὶ καλογραῖαν, ὅσον καὶ ὅσοι συνήργησαν εἰς τὴν φθορὰν αὐτὴν· καὶ πᾶσα ἡ περιουσία τούτων νά πέρνεται παρὰ τοῦ Ἀρχοντος, καὶ νά δίδεται εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς φθαρείσης καλογραίας (παρὰ Φωτ. Τίτλ. θ΄. Κεφ. λ΄.). Ὁμοίως καὶ ἐκεῖνος, ὅπου ἀρπάσῃ, ἢ δοκιμάσῃ νά πάρῃ εἰς γυναῖκά του τὴν καλογραῖαν, τιμωρεῖται κεφαλικῶς, καθὼς προστάζει τὸ α΄. Βιβλ. τοῦ Κώδικος, Τίτλ. γ΄. Διατάξει ε΄. ἡ δὲ Καλογραῖα, ὅπου τὸν ἀκολουθήσῃ, ἐμβάλλεται αὐτὴ μὲ τὰ πράγματά της μέσα εἰς Μοναστήριον, καὶ ἀσφαλῶς φυλάττεται. Ὁ δὲ Ἀρμενόπουλος Βιβλ. ε΄. Τίτλ. γ΄. λέγει πρὸς τούτοις ὅτι ἐκείνων, ὅπου πορνεύσουν Καλογραίας, νά κόπτωνται αἱ μύται, ὁμοῦ καὶ τῶν πορνευθεισῶν Καλογραίων.

θ΄.

Περὶ τοῦ σχήματος τῶν Μοναχῶν, καὶ περὶ τῶν φορεμάτων αὐτῶν.

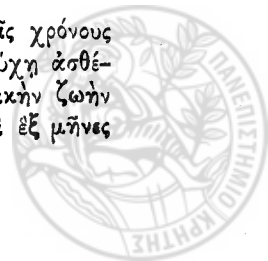
Τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν ἄνωθεν, καὶ ἐξ ἀρχῆς ἦτον ἓνα καὶ μόνον, τὸ μέγα δηλαδή, καὶ ὅσοι ἐγένοντο Μοναχοὶ μετὰ τὴν κανονικὴν δο-

κιμήν (1), μίαν φοράν ἐγίνοντο καὶ μεγαλόσχημοι, καὶ ὄχι δύο, ἢ τρεῖς. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν Ἅγιος Θεοδώρος ὁ Στουδίτης, ὁ ὢν ἐν τοῖς τριούτοις γνώμων τε καὶ κανὼν, παραγγέλλει πρὸς τὸν Ἠγουμένον ἐν τῇ Διαθήκῃ του, καὶ τοῦ λέγει· «Δὲν θέλεις δώσει εἰς τινὰ ἐκεῖνο, ὅπου ὀνομάζουσι »μικρὸν σχῆμα (ἦτοι τὸ τοῦ σταυροφόρου), ἔπειτα τὸ μέγα· ἐπειδὴ τὸ »σχῆμα εἶναι ἓνα, ὡσπερ καὶ τὸ Βάπτισμα· καθὼς καὶ οἱ Ἅγιοι »Πατέρες τὸ ἐμεταχειρίσθησαν». Εἶδὲ καὶ προβάλλουσί τινες τὴν εὐχὴν ἐκείνην, ὅπου εὐρίσκεται τετυπωμένη ὁμοῦ μετὰ τὰς Κατηχήσεις τοῦ Ἁγίου τούτου Θεοδώρου, ἧτις λέγει, ὅτι ὁ ποιητὴς αὐτῆς ἔλαβε τὸ μικρὸν σχῆμα, εἶτα ἔλαβε τὸ μέγα, καὶ δισχυρίζονται ὅτι αὕτη εἶναι ποίημα τοῦ αὐτοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, ἀποκρινόμεθα, ὅτι σφαιερῶς τοῦτο δισχυρίζονται· οὐ γὰρ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, ἀλλὰ Θεοδοσίου τινός ἐστι πόνημα, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐν αὐτῇ, ἐκ διαφόρων ἐρανισθεῖσα. Ὁ δὲ μέγας φωστὴρ τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, γράφων ἐπίστολὴν πρὸς τὸν Ἱερομόναχον Παῦλον τὸν Ἀσάνην, λέγει καὶ αὐτός· «Τοῦτο »εἶναι τὸ μέγα καὶ μοναχικὸν σχῆμα· μικρὸν δὲ σχῆμα τῶν Μοναχῶν »οἱ Πατέρες δὲν ἤξεύρουσιν· ἀλλὰ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους »ἐφάνησαν μὲν ὅτι τὸ ἐμοίρασαν εἰς δύο· μετὰ τὸ νὰ κάμνουσιν ὁμοῦ τὰς »αὐτὰς ἐρωταποκρίσεις καὶ ὑποσχέσεις, τόσον εἰς τὸ μικρὸν, ὅσον καὶ εἰς »τὸ μέγα, πάλιν ἓνα σχῆμα τὸ ἀποκαθιστῶσιν».

Μὲ τούτους συμφώνως λέγει καὶ ὁ Θεσσαλονίκης ἱερός Συμεὼν (Κεφ. κ'). ὅτι «καθὼς τὸ Βάπτισμα εἶναι ἓν καὶ μόνον, ἐτὶ καὶ τὸ »σχῆμα τῶν Μοναχῶν· τὸ γὰρ μικρὸν σχῆμα ἀβραβῶν καὶ προσομιον »εἶναι τοῦ μεγάλου σχήματος· καὶ ἐπενοήθη ἀπὸ τινὰς ὑστερινούς Πα- »τέρας διὰ τὴν ἀσθένειαν (ἢ καὶ ἀμέλειαν) τῶν ἀνθρώπων». Καὶ τὸ Ἐυχολόγιον δέ, ὁμοίως καὶ ὁ Βαλσαμὼν (Ἑρμην. τοῦ β'. τῆς ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ) τὸ μικρὸν σχῆμα τῶν σταυροφόρων, ἀβραβῶνα ὀνομάζουσι τοῦ μεγάλου σχήματος. Ὁ δὲ Ἰώβ, ὁ καλούμενος Ἀμαρτωλὸς (ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων παρὰ τῷ Συναγματίῳ τοῦ Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων), καὶ τρίτον σχῆμα προσθέτει, λέγων· «Τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀπὸ τοῦ »ἐλάττονος ἐπὶ τὸ τελειότερον προχωρεῖ· ἀπὸ μικροσχήμου καὶ ῥασο- »φόρου καλουμένου, εἰς τὸ τῆς κουρᾶς ἅγιον σχῆμα, καὶ ἀπὸ τούτου »πάλιν εἰς τὸ ἀγγελικὸν μέγα καλούμενον». Καὶ σημειῶσαι ἐδῶ, ὅτι οὗτος μόνος ὀνομάζει μικρὸν σχῆμα τὸ τοῦ ῥασοφόρου· οἱ δὲ ἄλλοι πάν-

(1) Ὁ ε'. Κανὼν τῆς Πρωτοδευτέρας καλουμένης Συνόδου, τρεῖς χρόνους διορίζει νὰ δοκιμάζονται ὅσοι ἔχουν νὰ γένουν μοναχοί, ἔξω μόνον ἂν τύχη ἀσθένεια, καὶ ἔξω ἂν ἦναι τινὰς, ὅπου καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ὢν, ἔζη μοναδικὴν ζωὴν καὶ ἐνάρετον· εἰς τὸν τοιοῦτον γὰρ ἀρκετοὶ εἶναι πρὸς δοκιμὴν καὶ ἐξ μῆνης μόνοι.

τες μικρὸν σχῆμα λέγουσι τὸ τοῦ σταυροφόρου. Παρομοίως δὲ καὶ τὸ Εὐχολόγιον εἰς τρία διαιρεῖ τὰς ἀκολουθίας τοῦ σχήματος, εἰς ἀκολουθίαν ῥασοφόρου, μικροσχήμου, καὶ μεγαλοσχήμου.

Τούτων οὕτως εἰρημένων, ὅσοι μὲν φθάσαν νὰ γένουν ῥασοφόροι, δὲν δύνανται πλέον νὰ ρίψουν τὰ ῥάσα, καὶ νὰ ὑπανόρθωθῶν ἄπαγε! πῶς γὰρ τοῦτο θέλει τολμήσουν, εἰς καιρὸν ὁποῦ καὶ τὰς τρίγας τῆς κεφαλῆς των ἐκούρευσαν; τὸ ὁποῖον δηλοῖ πῶς ἀπέβρισαν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τους κάθε φρόνημα κοσμικόν, καὶ ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴν τους εἰς τὸν Θεόν· πῶς; ὁποῦ καὶ ῥάσα μοναχικὰ δι' εὐλογίας ἐφόρεσαν, καὶ χαμιλαύκιον, καὶ τὸ ὄνομά των ἀλλάξαν, καὶ δύο εὐχαι παρὰ τοῦ Ἱερέως ἀνεγνώσθησαν ἐπάνω εἰς αὐτούς; εἰς τὰς ὁποίας ὁ Ἱερεὺς εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν, διατὶ ἐλύτρωσεν αὐτούς ἀπὸ τὴν κοσμικὴν ζωὴν, καὶ τοὺς ἐκάλεσεν εἰς τὸ σεμνὸν ἐπάγγελμα τῶν Μοναχῶν· καὶ εἰς τὰς ὁποίας παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ δεχθῆ αὐτούς εἰς τὸν σωτήριόν του ζυγόν· καὶ ἂν ἐκεῖνος, ὁποῦ μόνον ὑποσχεθῆ διὰ λόγου νὰ γένῃ Μοναχός, χωρὶς νὰ ῥασοφορήσῃ δι' εὐχῆς, πρέπει νὰ μὴ παραβαίη τὴν ὑπόσχεσίν του (καθὼς εἶπομεν εἰς τὴν πρὸς τὸν Πνευματικὸν Διδασκαλίαν, Κεφ. θ'.), πόσω μᾶλλον δὲν δύναται νὰ παραβῆ αὐτὴν ὁ καὶ τὰ ῥάσα δι' εὐχῆς φορέσας; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Βαλσαμῶν (Ἑρμην. τοῦ Ε' τῆς Α' καὶ Β'.) λέγει, ὅτι ὁ ῥασοφορέσας δὲν ἔχει πλέον ἀδειαν νὰ γένῃ Λαϊκός, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναγκασθῆ εἰς τὸ νὰ τελειώσῃ τὸν πρῶτον σκοπὸν του, ἧτοι νὰ γένῃ Μοναχός τέλειος. Εἶδὲ καὶ δὲν θέλει, νὰ ἔχῃ νὰ τιμωρῆται, καθὼς οἱ Νόμοι προστάζουν εἰς τὸν Α'. Τίτλ. τοῦ Δ'. Βιβλίου.

Ὅσοι δὲ πάλιν εἶναι μικροσχήμοι, ἧτοι σταυροφόροι, καὶ αὐτοὶ εὐρίσκονται εἰς δύο στενά· διατὶ, ἀπὸ μὲν τὸ ἓνα μέρος ἀναγκάζονται νὰ φυλάττουν τὴν πολιτείαν καὶ ἀκριβειαν τῶν μεγαλοσχήμων, ἐπειδὴ τὰς αὐτὰς καὶ ἀπαραλλάκτους ὑποσχέσεις, ὁποῦ δίδουσιν οἱ Μεγαλόσχημοι εἰς τὸν Θεόν, ἔδωκαν παρομοίως καὶ αὐτοί, καθὼς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ θεῖος Γρηγόριος, καὶ μὲ τὰ αὐτὰ μοναχικὰ ἄμφια (πλὴν τινῶν) ἐκοσμήθησαν παρὰ Θεοῦ καὶ αὐτοί, καὶ τῶν αὐτῶν Εὐχῶν (πλὴν τριῶν) ἠξιώθησαν καὶ αὐτοί. Ὅθεν δὲν πρέπει νὰ προφασίζονται προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις λέγοντες, πῶς τάχα δὲν εἶναι αὐτοὶ μεγαλόσχημοι, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχουν χρὸς νὰ φυλάττουν τὴν ἀκριβῆ πολιτείαν τῶν Μοναχῶν Πλάγῃ τοῦ διαβόλου εἶναι αὐτῆ. Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος πάλιν ἀναγκάζονται οἱ αὐτοὶ εἰς τὸ νὰ σπουδάζουν νὰ λαμβάνουν καὶ τὸ μέγα σχῆμα τὸ τέλειον, ἧτοι νὰ γίνωνται μεγαλόσχημοι, καὶ νὰ μὴ ἀμελοῦν εἰς τῶτο καὶ νὰ ἀναβάλλουσι τὸν καιρὸν, φοβούμενοι μήπως τοὺς ἀκολουθήσῃ θάνατος, καὶ εὐρεθῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀτελεῖς, καὶ ὄχι τέλειοι Μοναχοί. Διατὶ καθὼς ὁ ἀρράβων, μὲ τὸν γάμον συγκρινόμενος, εἶναι ἀτελής· ἔτσι καὶ τὸ μικρὸν σχῆμα τῶν σταυροφόρων, μὲ τὸ νὰ ἴηαι ἀρ-

φασίων πρὸς τὸ μέγα σχῆμα συγκρινόμενον, παρομοίως εἶναι καὶ αὐτὸ ἀτελές, ἀκολούθως δὲ καὶ αὐτοὶ ὅπου τὸ ἔχουν, εἶναι ἀτελεῖς Μοναχοί. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰερὸς Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (Κεφ. τζ΄.) παραγγέλλει, ὅτι «δοσοὶ εἶναι ἀτελεῖς εἰς τὸ σχῆμα πρέπει νὰ τελειωθοῦν, ἵνα μὴ ἀποθάνουν ἀτελεῖς, χωρὶς τῆς τελειωτάτης τελετῆς τοῦ σχήματος ... » καὶ ὅτι καθὼς ἐκεῖνος, ὅπου δὲν βαπτισθῆ, δὲν εἶναι Χριστιανός, » ἐτῆ καὶ ἐκεῖνας, ὅπου δὲν τελειωθῆ εἰς τὸ σχῆμα (ἦτοι δὲν γένη με- » γαλόσχημος), δὲν εἶναι Μοναχός.»

Καὶ λοιπὸν, τί ἀγνωσία εἶναι ἐτούτη; οἱ σταυροφόροι νὰ ἀναγκάζονται νὰ φυλάττουν τὴν αὐτὴν πολιτείαν, καὶ τὰ αὐτὰ ἔργα τῶν μεγαλοσχημῶν, διὰ τὰς αὐτὰς ὑποσχέσεις ὅπου κάμνουν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἔπειτα νὰ μὴ ἦναι μεγαλόσχημοι; νὰ ὑπομένουν τοὺς κόπους μόνον, καὶ τοῦ χαρίσματος νὰ ὑστεροῦνται; νὰ γηράσκουσιν ἐν τῇ καλογηρικῇ ζωῇ, καὶ αὐτοὶ νὰ μὴ εἶναι ἀκόμη καλόγηροι; νὰ πολεμοῦσιν εἰς τὴν αὐτὴν παλαιστραν, καὶ τὸν αὐτὸν ἀγῶνα, καὶ ἔπειτα νὰ μὴ ἀξιόνωνται νὰ λάβουν τὸν αὐτὸν στρέφανον; καὶ ἤμπορεῖ νὰ εὔρεθῆ μεγαλητέρα ζημία; ἢ ἤμπορεῖ νὰ εὔρεθῆ καταγελαστότερον πρᾶγμα; νὰ βλέπη τινὰς ἕνα, ὅπου ἐπέρασεν εἴκοσι καὶ τριάντα χρόνους εἰς τὸ σχῆμα τοῦ σταυροφόρου, ἔπειτα νὰ ἐρχεται νὰ λάβῃ τὸ μέγα σχῆμα, καὶ νὰ ἐρωτᾶται «τί προσήλθες ἀδελφέ»; καὶ νὰ ἀποκρίνεται· «ποθῶν τὸν » βίον τῆς ἀσκήσεως τίμιε Πάτερ»· ταῦτόν εἰπεῖν, νὰ ἐκδύνηται ὡσάν κοσμικός, νὰ ἐρωτᾶται ὡσάν κοσμικός, καὶ νὰ ἀποκρίνεται ὡσάν κοσμικός; Ἄνισως δὲ καὶ ἐρωτήσῃ τινὰς τοὺς τωρινούς σταυροφόρους Μοναχοὺς, διατί δὲν γίνονται μεγαλόσχημοι; ἄλλοι μὲν ἀποκρίνονται, ὅτι εἶναι φοβερόν καὶ ἀγγελικόν τὸ μέγα σχῆμα· ἄλλοι δὲ ὅτι προσμένουν εἰς τὸ γῆρας τῶν νὰ γένουν μεγαλόσχημοι, καὶ ἄλλοι ἄλλην πρόφασιν ἐξ ἀμελείας εὐρίσκοντες, παραιτοῦνται οἱ περισσότεροι, καὶ δὲν λαμβάνουν τὸ μέγα σχῆμα· καὶ ἐτῆ μὲ τὰς ἀλόγους αἰτίας ταύτας, ἀπὸ τόσας χιλιάδας Μοναχῶν, ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὸν κόσμον, μόλις ὀλίγοι τινὲς ἀποθνήσκουν μεγαλόσχημοι· καὶ αὐτοὶ πάλιν ἔλαβον τὸ μέγα σχῆμα, ἢ διατί ἐγήρασαν τελείως, ἢ διατί ἐκινδύνευσαν ἀπὸ θανατηφόρον ἀσθένειαν· ἢ διατί ἀναγκάσθησαν ἀπὸ κάμμιαν ἄλλην περιστάσιν· σπανίως δὲ ἔλαβον αὐτὸ ὑγιεῖς ὄντες, καὶ νέοι, καὶ μὲ δλην τὴν θέλησίν τους, χωρὶς τινὰ περιστάσιν· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἀποθνήσκουν σταυροφόροι, ἦτοι ἀτελεῖς Μοναχοί, καὶ ἀββάδωνισμένοι μόνον μὲ τὸν Χριστόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νενυμφευμένοι. Καὶ παρομοιάζουσι καὶ αὐτοὶ κατὰ τοῦτο μὲ τοὺς παλαιοὺς ἐκεῖνους Χριστιανούς, οἵτινες τὰς ὁμοίας τούτοις προφασιολογίας εὐρίσκοντες, ἀνέβαλλον τὸν καιρόν, καὶ δὲν ἐβαπτίζοντο· ἔθεν καὶ πολλότατοι ἐξ αὐτῶν ἀπέθνησκον ἀκόμη Κατηχούμενοι, καὶ ἀβάπτιστοι. Διὰ τοῦτο ἐξώδευσαν τόσους προτρεπτι-

κοὺς λόγους εἰς τὸ Βάπτισμα ὁ μέγας Βασίλειος, ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ὁ Νύσσης, καὶ οἱ λοιποὶ θεῖοι Πατέρες, μὲ τοὺς ὁποίους παρεκίνησαν αὐτοὺς νὰ μὴ ἀναβάλλουσι τὸν καιρὸν, ἀλλὰ νὰ βαπτίζωνται ἐτι νέοι ὄντες, καὶ ὑγιεῖς, διὰ νὰ δυνηθοῦν καὶ νὰ δουλεύουν τὸ χάρισμα, ὁποῦ ἔλαβον.

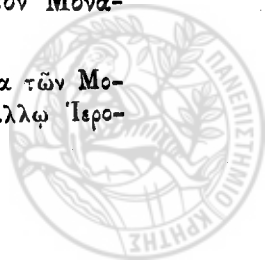
Τοιοῦτους-προτρεπτικούς λόγους ἐχρειάζετο νὰ ἐξοδεύσῃ τινὰς καὶ τὴν σήμερον, διὰ νὰ παρακινήσῃ τοὺς τωρινούς Μοναχοὺς, εἰς τὸ νὰ λαμβάνουν τὸ δεύτερον Βάπτισμα, ὃ ἐστὶ τὸ μέγα καὶ τέλειον σχῆμα. Ἡμεῖς ὁμῶς ἀφίνοντες τὰ πολλὰ λόγια, τοῦτα μόνον τὰ ὀλίγα καὶ γενναῖα λέγομεν εἰς αὐτούς. "Ὅσοι ἀπετάξαντο τῷ κόσμῳ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν μοναδικὴν ζωὴν, ἐξ ἀνάγκης, ἢ πρότερον, ἢ ὕστερον, ἔχουν ἐξάπαντος νὰ λάβουν τὸ μέγα σχῆμα καὶ τέλειον· διατί ἂν δὲν λάβουν αὐτό, Μοναχοὶ δὲν εἶναι, ὡς ἀπεδείχθη ἀνωτέρω· ἐπειδὴ τὸ σχῆμα εἶναι ἓνα, ὡς καὶ τὸ Βάπτισμα· καὶ τοῦτο εἰδοποιεῖται, καὶ συνίσταται, καὶ τελειοῦται μὲ τὸ μέγα σχῆμα, μᾶλλον δὲ αὐτὸ εἶναι τὸ ὄντως σχῆμα, ὡς καὶ τοῦτο συναπεδείχθη. Λοιπὸν ἀκριβέστερα καὶ ὀρθότερα, καὶ καλῆτερα θέλουν κάμνει οἱ Μοναχοὶ ἀνίσως γένουν μίαν φορὰν Μεγαλόσχημοι, χωρὶς νὰ γένουν πρῶτον μικρόσχημοι, καθὼς κάμνουσι καὶ οἱ διακριτικώτεροι· ἓνα μὲν διατί μὲ τὴν μίαν αὐτὴν καὶ μόνην φορὰν, ἓνα καὶ μοναδικὸν ἀποδεικνύουσι πραγματικῶς τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, καθὼς ἡ τῶν Ἁγίων Πατέρων Παράδοσις βούλεται· καὶ ἄλλο δέ, διατί λαμβάνοντες τὸ σχῆμά νέοι ὄντες καὶ ὑγιεῖς, ἔχουν νὰ δουλεύσουν τὸ χάρισμα ὁποῦ ἔλαβον, καὶ ἀκολούθως νὰ παλυπλασιάσουν καὶ νὰ αὐξήσουν τὸ τάλαντον τοῦ Κυρίου αὐτῶν, ἧτοι τὴν πνευματικὴν δύναμιν, ὁποῦ ἐχάρισε μυστικῶς εἰς τὴν ψυχὴν τους τὸ θεῖον σχῆμα (1), μὲ τοὺς ἀγῶνας, ὁποῦ μέλλουν νὰ κάμουν κατὰ τῶν Δαιμόνων, μὲ τὴν νίκην τῶν παθῶν, καὶ μὲ τὰ χαρίσματα, ὁποῦ θέλουν λάβει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἰ δὲ καὶ προβάλλῃ τινὰς, ὅτι ὁ Ἀθανάσιος ὁ ἐν τῷ Ἄθῳ, καὶ ὁ Δουναλὲ ὁ Ὁμολογητὴς, καὶ ἄλλοι ἔλαβον πρῶτον τὸ μικρὸν σχῆμα, ἔπειτα τὸ μέγα, εἰς διαφόρους καιρούς· ἀποκρινόμεθα, ὅτι τὰ σπάνια νόμος τῆς Ἐκκλησίας οὐ γίνονται, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον (Λόγ. εἰς τὰ Φῶτα), καὶ τὸ παρὰ Κανόνας, οὐχ ἔλκεται εἰς

(1) "Ὁρα εἰς τὸ α'. Βιβλ. τοῦ Εὐργετινοῦ Ὑποθέσ. λα'. σελ. 184. εὐρρήσεις γὰρ ἐκεῖ ὅτι μέγας καὶ δικρατικὸς Γέρον διεβεβαίωσατο, καὶ εἶπε ταῦτα· «Τὴν δύναμιν, ἣν εἶδον ἐπὶ τοῦ φωτισματος (ἧτοι Βαπτίσματος)» ἐστῶσαν, τὴν αὐτὴν εἶδον καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνδύματος τοῦ Μοναχοῦ, ὅταν λαμβάνῃ τὸ σχῆμα». "Ὁρα δὲ πρὸς τούτοις ἐκεῖ, ὅτι ὁ μὴ ἀξιώθεις τοῦ σχήματος τῶν Μοναχῶν (ὃ κυρίως τὸ μέγα ἐστίν) οὐκ ἀξιοῦται νὰ συνευρίσκηται μὲ τοὺς Μοναχοὺς ἐν τῇ οὐρανίῳ δόξῃ καὶ ἀγωνίζεται ὡσάν τοὺς Μοναχοὺς· γνώση δὲ τοῦτο ἀπὸ τὴν ἐκεῖ ὀπτασίαν τῆς μητρὸς τοῦ Ἁγίου Ἀλυπίου.

ὑπόδειγμα. Ἐπειδὴ, ὅσοι γινόμενοι ὕστερον μεγαλόσχημοι, δευτερόνουςι τὰς ἐρωταποκρίσεις, καὶ εὐχάς, καὶ τὰ ἐνδύματα τοῦ σχήματος, φαίνονται ὅτι δευτερόνουςι καὶ τὸ ἐν σχῆμα τῶν Μοναχῶν· τὸ ὁποῖον σχεδὸν εἶναι τόσον ἄτοπον, ὅσον εἶναι καὶ τὸ νὰ δευτερώσῃ τινὰς τὸ ἐν Ἅγιον Βάπτισμα.

Τὰ φορέματα δὲ τοῦ σχήματος τῶν Μοναχῶν εἰσι ταῦτα. Τῶν μὲν μικροσχήμων, ἧτοι σταυροφόρων, εἶναι τέσσαρα· ὁ χιτῶν, ἧτοι τὸ καλούμενον ζωστικὸν ῥάσον, ἢ ἐσώρασον, ὃ δηλοῖ τὸν χιτῶνα τῆς ἀγαλλιάσεως καὶ δικαιοσύνης ὅπου ἐνδύεται ὁ Μοναχός, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεῶν, καὶ τὸ Εὐχολόγιον. Ἡ δερματίνη ζώνη, ἧτις περισφίγγουσα τὴν μέσσην καὶ τὰ νεφρά, ὅπου εἶναι τὸ ἐπιθυμητικόν, δηλοῖ τὴν νέκρωσιν τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ τὴν σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν, καὶ τὸ νὰ ἦναι ἕτοιμος εἰς τὰς διακονίας ὁ Μοναχός, κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, Συμεῶν, Κύριλλον Ἱεροσολύμων (1), Δωρόθεον, καὶ Σωζόμενον (Βιβλ. γ'. Κεφ. ιγ'.). Τὸ Παλλίον, τὸ ὁποῖον εἶναι λέξις λατινικὴ, καὶ δηλοῖ φόρεμα καὶ περιβόλαιον, καθὼς τὸ ὀνομάζει καὶ Συμεῶν ὁ Θεσσαλονίκης, καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ (Λόγ. νζ'.), καὶ ὁ Σικρεβέλλιος ἐν τῷ Λεξικῷ χλαίναν, ἧτοι ἐπανωφόρι ἐρμηνεύει τὸ Παλλίον· τοῦτο δὲ εἶναι, τὸ σήμερον καλούμενον Ἐπανώρασον, καὶ Ἐξώρασον· α'. διατὶ τὸ Παλλίον, ὡς εἶπομεν εἶναι φόρεμα, καὶ τὸ ἐπανώρασον ὁμοίως φόρεμα, καὶ φόρεμα μοναχικόν, καὶ μάλιστα ἐπανωφόρεμα· β'. διατὶ τὸ ἐπανώρασον δανεῖζεται τὸ ὄνομα τοῦ Μανδύου, ἀφοῦ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ σταυροφόρου καλεῖται, σχῆμα Μανδύου παρ' Εὐχολογίῳ· Μανδώρασον γὰρ ὀνομάζεται παρὰ τοῖς πολλοῖς τὸ ἐπανώρασον. Καὶ γ'. διατὶ τὸ Μανδώρασον ὑπηρετοῦν παρὰ τοῖς σταυροφόροις καὶ μεγαλόσχημοις, ὡσάν ἓνας μικρὸς καὶ δεύτερος Μανδύας, εἶναι ἀρμοδιώτερον νὰ καλῆται παραμάνδου, παρέξ ἐκεῖνο τὸ σπιθαμιαῖον τετράγωνον, ὅπου καλοῦσι τὴν σήμερον παραμάνδου οἱ πολλοὶ ἀμαθῶς, καὶ φοροῦσι τοῦτο ἐπὶ τῶν δύο ὤμων· διὸ καὶ θαυμάζω κατὰ ἀλήθειαν ποῖος εὐλογημένος ἐφεύρηκε τοῦτο, καὶ τὸ ἔμβασε μέσα εἰς τὰ παρὰ τῶν Πατέρων κανονιζόμενα φορέματα τοῦ Μοναχοῦ· τὸ ὁποῖον ἔχι μόνον δὲν εἶναι παραμανδύας κατὰ τὸ ὄνομά του, ἀλλ' οὔτε εἶναι φόρεμα ὅλως· ὅθεν τὴν εἶδησιν ταύτην ἤδη μαθόντες οἱ Ἱερεῖς, ὅταν κουρεύουσι τινὰ Μοναχόν, ἀντὶ τοῦ σπιθαμιαίου ἐκείνου τετραγώνου, νὰ εὐλογῶσι τὸ ἐπανώρασον, καὶ νὰ τὸ δίδουν εἰς τὸν Μοναχόν νὰ τὸ φορῇ ὡς παλλίον, ἵνα μὴ καταγελάστω, ὅταν δίδουσι τὸ ἐπανώρασον, τὸ δίδουσιν ἄνευ εὐλογίας εἰς τὸν Μονα-

(1) Τὴν ἐρμηνεῖαν ταύτην, καὶ τὰς ἀκολουθοῦς εἰς τὰ φορέματα τῶν Μοναχῶν εὔρον παρὰ χειρογράφῳ Κώδικι, ἐπιγραφομένης τῷ Κυρίλλῳ Ἱεροσολύμων.

χόν. Ἐὰν ὁμοίως τινάς, κρατούμενος ἀπὸ τὴν συνήθειαν θέλη νὰ φορῆ καὶ τὸ σπιθαμιαῖον ἐκεῖνο τετράγωνον ἐπάνω τοῦ ἐσωρράσου, ὡς τύπον ἔχον ἐπάνω τοῦ Σταυροῦ, ὡς τὸ φορῆ χωρὶς εὐλογίας, καθὼς φορεῖ καὶ τὸ καμιλαύκιον, καὶ ἐπανωκαμιλαύκιον· καὶ δὲν μοι φαίνεται νὰ ἦναι ἄτοπον. Δηλοῖ δὲ τὸ Παλλίον καὶ ἐπανώρρασον, τὴν στολὴν τῆς ἀφθαρσίας καὶ σεμνότητος, καὶ τὴν θείαν σκέπην καὶ περιβολὴν κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεών. Εἶναι πρὸς τούτοις καὶ τὰ σανδάλια, ἤτοι τὰ παπούτζια, τὰ ὅποια δηλοῦσι πῶς πρέπει ὁ Μοναχὸς νὰ περιπατῆ ἐτοιμῶς τὴν στρατὴν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, χωρὶς νὰ σκοιντάβῃ· καὶ πῶς, καθὼς τὰ παπούτζια εἶναι ὑποκείμενα καὶ κατώτερα ἀπὸ ὄλον τὸ σῶμα, ἔτσι καὶ τὸ σῶμα τοῦ Μοναχοῦ πρέπει νὰ ἦναι ὑποκείμενον εἰς τὴν ψυχὴν, κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, καὶ τὸν Συμεών, καὶ τὸν Ἱεροσολύμων Κύριλλον.

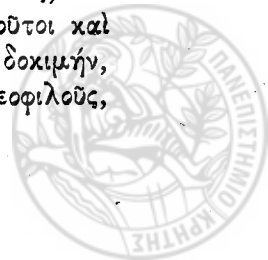
Ταῦτα μὲν εἶναι τὰ φορέματα τοῦ σταυροφόρου. Ὁ δὲ μεγαλόσχημος κοντὰ εἰς αὐτὰ ἔχει ἀκόμη καὶ ἄλλα τρία φορέματα παράνω· τὸ Κουκούλιον, τὸν Ἀνάλαβον, καὶ τὸν Μανδύαν (1). Καὶ τὸ μὲν Κουκούλιον, δηλοῖ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, κατὰ τὸ Εὐχολόγιον· τὴν ἐπισκίασιν τῆς θείας χάριτος, τὴν ἀποβάλλουσιν τὰ τοῦ κόσμου νοήματα, κατὰ τὸν Συμεών καὶ Κύριλλον Ἱεροσολύμων, καὶ τὴν ἀκακίαν καὶ ταπείνωσιν, κατὰ τὸν Σωζόμενον, καὶ Ἀββᾶν Δωρόθεον. Ὁ δὲ Ἀνάλαβος, ὃς τις καὶ ἀναβολεὺς καλεῖται ἀπὸ τὸν Σωζόμενον, καὶ ἐκ δερμάτων ἐστὶ, κατὰ τὸν Συμεών, τῶρα δὲ ὀνομάζεται Πολυσταύριον· οὗτος λέγω δηλοῖ, ὅτι ἀναλαμβάνει τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου ὁ Μοναχός, καὶ ἀκολουθεῖ αὐτῷ, κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, καὶ τὸν Συμεών, καὶ τὸν Δωρόθεον· ἔχων δὲ οὗτος ἐμπροσθεν καὶ ὀπισθεν σταυρούς, δηλοῖ, κατὰ

(1) Πάντα δὲ ταῦτα τὰ φορέματα τῶν Μοναχῶν εἶναι μαῦρα εἰς τὸ χρῶμα, διὰ δύο αἰτία· α'. διὰ νὰ βλέπουν ταῦτα καὶ νὰ κλαίουν καὶ νὰ πενθοῦν, καθὼς φοροῦν μαῦρα καὶ οἱ τοὺς νεκροὺς κλαίοντες· ὅθεν λέγει καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλημακὸς πρὸς καθὲ Μοναχὸν ταῦτα· «Πεισάτω σε πρὸς ἐργασίαν »πένθους, κἄν αὐτό σου τὸ ἐνδύμα· πάντες γὰρ εἰ νεκροὺς θρηνοῦντες, μέλανα »περιβάλλονται» (Λόγῳ ζ'. περὶ πένθους)· β'. διὰ νὰ πολιτευῶνται μοναχικῶς, καὶ νὰ ἔχουν συμμαζωμένας τὰς αἰσθήσεις καὶ τὸν νοῦν τοὺς εἰς τὸν ἑαυτὸν τοὺς, καθὼς καὶ τὸ μαῦρον χρῶμα συμμαζώνει τὴν ὄψιν εἰς ἑαυτό· ὅθεν εἶπεν ὁ Παχυμέρης εἰς τὴν Παράφρασιν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου. «Μοναχικὴ τάξις μοναχῶς πολιτεύεται· τοῦτο γὰρ δηλοῖ καὶ τὸ ἀμφιεννύμενον μέλαν». Οἰκειὰ δὲ εἶναι εἰς τοὺς Μοναχοὺς ὄχι μόνον τὰ μαῦρα, ἀλλὰ καὶ τὰ φαιά, τὰ ὅποια εἶναι οὔτε πολὺ μαῦρα, οὔτε πολὺ ἄσπρα, ἀλλὰ σύνθετα ἀπὸ τὰ δύο, καὶ οἷον ὑπόξανθα· ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσόστομος ἐν τῷ περὶ Παρθενίας· «Οὐκ ἐν φαιαῖς ἱματίοις καὶ χρώμασιν ἡ παρθενία». Τοῦτο λέγει καὶ Ζώσιμος ὁ Ἱστορικός

τὸν Ἱεροσολύμων Κύριλλον, ὅτι ὁ κόσμος πρέπει νὰ σταυρόνεται εἰς τὸν Μοναχὸν μὲ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀναχώρησιν· καὶ ὁ Μοναχὸς ἀντιστρόφως πρέπει νὰ σταυρόνεται εἰς τὸν κόσμον, μὲ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπροσπάθειαν, κατὰ τὸ «Ἐμοὶ ὁ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ» (Γαλ. 5'. 14). Ὁ δὲ Μανδύας (τὸν ὁποῖον ἀχειρίδωτον μὲν χιτῶνα ὀνομάζει ὁ Σωζόμενος, Κολόβιον δὲ ὁ Δωρόθεος), περιεκτικὸς ὢν τῶν ἄλλων φορεμάτων, δηλοῖ, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεῶν, ὅτι ὁ Μοναχὸς εὐρίσκεται τελιγμένος εἰς τὸν μανδύαν του, ὡσὰν μέσα εἰς τάφον· κατὰ δὲ τὸν Σωζόμενον, καὶ τὸν Ἀββᾶν Δωρόθεον, ὁ μανδύας, μὴ ἔχων μανίκια καὶ χέρια, δηλοῖ ὅτι ὁ Μοναχὸς δὲν πρέπει νὰ σηκῶνῃ χεῖρι εἰς τινα, μῆτε νὰ πράττῃ τι τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου· τὸ δὲ ἄπλωμα τοῦ μανδύου δηλοῖ, κατὰ τὸν Ἱεροσολύμων Κύριλλον, τὸ πτερωτικὸν τῶν Ἀγγέλων, ὅτι καὶ ἀγγελικὸν τὸ σχῆμα καλεῖται τῶν Μοναχῶν. Εἶχε δὲ ὁ Μανδύας καὶ ἓνα σημάδι κόκκινον, καθὼς λέγει ὁ Ἀββᾶς Δωρόθεος· τὸ ὁποῖον σημαίνει, ὅτι οἱ Μοναχοὶ διὰ τοῦ σημαδίου τούτου γνωρίζονται πῶς εἶναι στρατιῶται τοῦ οὐρανοῦ Βασιλέως. Ταῦτα εἶναι τὰ κανονικὰ καὶ διωρισμένα φορέματα τοῦ Μοναχοῦ, τὰ ὁποῖα ἐπίσης φοροῦσι καὶ αἱ παρθένοι καὶ καλογραφαί· τὸ δὲ καμιλαύκιον καὶ ἐπανωκαμιλαύκιον εὐχὴν χωριστὴν δὲν ἔχουν· τινὲς δὲ λέγουν εἰς αὐτὰ τὴν εὐχὴν καὶ εὐλογίαν τοῦ Κουκουλίου· καθότι καὶ ταῦτα ἀντὶ Κουκουλίου παρὰ τοῖς ὕστερον ἐπενοήθησαν· ἔπρεπε δὲ οἱ παρὰ τοῖς καθ' ἡμᾶς Γραικοῖς μεγαλόσχημοι, νὰ φοροῦν Μανδύας, ἂν ὄχι πάντοτε, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν Συνάξεσι, καὶ ἐν τῇ θείᾳ Μεταλήψει· καθὼς τὸν φοροῦν καὶ οἱ παρὰ τοῖς εὐσεβέσι Ῥώσσοις, καὶ Βλάχοις μεγαλόσχημοι· ὡσὰν ὁποῦ ὁ μανδύας εἶναι τὸ χαρακτηριστικώτερον φόρεμα τῶν μεγαλοσχημῶν· ἀλλ' οὗτοι (πλὴν τινῶν), τὴν τάξιν ἀλλάξαντες, ἀρκοῦνται εἰς μόνον τὸν παραμανδύαν, ἢτοι τὸ ἐπανώρρασον, καὶ μανδόρρασον, ὡς εἶπομεν, ὅπερ οὐκ ἔπρεπεν.

Τούτων οὕτως εἰρημένων, ὡς ἐν Παραρτήματι λέγομεν, ὅτι εἶναι ἄδεια εἰς κάθε ἄνθρωπον Χριστιανόν, νὰ διαλέγῃ τὴν μοναδικὴν ζωὴν, καὶ νὰ φορῇ τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, καὶ νὰ ἐπραξεν ὅ,τι ἀμάρτημα καὶ ἂν ἦναι εἰς τὸν κόσμον· καὶ τινὰς δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦτο, καθὼς διορίζει ὁ μγ'. Κανὼν τῆς Οἰκουμενικῆς 5'. Συνόδου τοῦτο δὲ ἐπροσθέσαμεν διὰ μερικὸς ἀμαθεῖς Πνευματικούς, οἱ ὁποῖοι ἐμποδίζουσιν ἀπὸ τὸ νὰ γίνωνται Μοναχοὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἔκαμαν φόνους, καὶ μαγικά, καὶ ἄλλα τοιαῦτα βαρῆα ἀμαρτήματα· πλὴν οἱ τοιοῦτοι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι νὰ γίνωνται Μοναχοί, μὲ τὴν τριετῆ κανονικὴν δοκιμὴν, καὶ μὲ τὴν ἐπιστάσιαν ἀναδόχου, καὶ γέροντος ἐναρέτου, καὶ θεοφίλου, κατὰ τὸν 6'. καὶ 7'. τῆς Πρωτοδευτέρας.

Γ.

Ὅτι οἱ Μοναχοὶ καὶ οἱ Ἱερομόναχοι πρέπει νὰ διαμένωσιν εἰς τὰ Μοναστήριά των, καὶ ὄχι νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸν κόσμον, ἐκκλησιαστικά καὶ πολιτικά πράγματα μεταχειριζόμενοι.

Θ δ'. Κανὼν τῆς Ἀγίας καὶ Οἰκουμενικῆς τετάρτης Συνόδου διορίζει ταῦτα· «Οἱ ἀληθῶς, καὶ χωρὶς κάμμιν ὑπόκρισιν τὴν μοναχικὴν ζωὴν »μεταχειριζόμενοι, ἄς ἀξιόνωνται τῆς προπούσης τιμῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ με- »ρικοὶ μεταχειρίζονται τὸ μοναχικὸν σχῆμα, πρὸς ἐπίδειξιν καὶ δέλεαρ, »διὰ νὰ τιμῶνται, καὶ συγγέουσι τὰ ἐκκλησιαστικά καὶ πολιτικά πράγ- »ματα, θέλοντες νὰ διοικοῦσιν αὐτά, καὶ περιτριγυρίζουσι μὲν μὲ ἀδιαφο- »ρίαν εἰς τὰς πόλεις, Μοναστήρια δὲ ἐδικὰ των ἐπιτηδεύουσι νὰ οἰκοδο- »μοῦν· διὰ τοῦτο ἐφάνη εὐλογον, κἀνένας Μοναχός, μήτε εἰς χωρίον, »μήτε εἰς πόλιν, μήτε εἰς ἔρημον, ἢ εἰς ἄλλο κἀνένα μέρος νὰ οἰκοδομῇ, »καὶ νὰ συνιστᾷ Μοναστήριον, ἢ οἶκον εὐκτήριον, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ »κατὰ τόπον Ἐπισκόπου· οἱ δὲ Μοναχοὶ οἱ εἰς κάθε πόλιν, καὶ χώραν εὐ- »ρισκόμενοι, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὸν τοῦ τόπου Ἐπίσκοπον καὶ νὰ ἡσυ- »χάζωσι, σχολάζοντες εἰς μόνην τὴν προσευχὴν καὶ νηστείαν, καὶ δια- »μένοντες εἰς τὰ Μοναστήρια ἐκεῖνα, ὅπου ἐκουρεύθησαν, χωρὶς νὰ ἀφι- »νουσιν αὐτά, καὶ νὰ περιπλέκουσι τὸν ἑαυτὸν τους εἰς ἐκκλησιαστικά, »καὶ πολιτικά πράγματα, ἔξω μόνον ἂν κατὰ ἀνάγκην καὶ χρεῖαν διορι- »σθῶν εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, κρίναντος αὐτοὺς ἐπιτηδείους . . . »ὅς τις δὲ παραβῇ τὸν Κανόνα τοῦτον, νὰ ἀφορίζεται, ἵνα μὴ βλασφη- »μῆται τὸ τάγμα τῶν Μοναχῶν, καὶ δι' αὐτῶν βλασφημηταὶ τὸ ὄνομα »τοῦ Θεοῦ».

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χαρτοφύλαξ Πέτρος, ἀκολουθῶν εἰς τὸν Ἱερὸν Κανόνα τοῦτον, λέγει, ὅτι οἱ Μοναχοὶ δὲν πρέπει νὰ ἀναδέχωνται παιδία ἐκ τοῦ Ἀγίου Βαπτίσματος (εἰμὴ ἐκ μεγάλης ἀνάγκης, ἂν κίνδυνος ἀκολουθήσῃ εἰς τὸ βρέφος, καὶ ἄλλος δὲν εὐρεθῇ νὰ τὸ ἀναδεχθῇ), οὔτε ἀδελφοποιίας νὰ κάμνουν, οὔτε στεφάνια νὰ κρατοῦν· παρὰ Κανόνας γὰρ ταῦτά ἐστι (Σελ. 416 τοῦ Γιοῦρις Γραικορ.). Καὶ Νικηφόρος δὲ ὁ Χαρτοφύλαξ λέγει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία προστάζει ἐνταλματικῶς εἰς τοὺς Ἠγουμένους καὶ Ἐξάρχους τῶν Μοναστηρίων, συντεκνίας, καὶ ἀδελφοποιήσεις οἱ Μοναχοὶ νὰ μὴ κάμνουν· τὰς δὲ ἀδελφοποιίας ὁ νόμος δὲν δέχεται μὲ τὴν ὁλότητα (Σελ. 366 τῆς αὐτῆς βίβλου).

Ὅθεν ἀκολουθῶς κατὰ τὸν ἄνωθεν Κανόνα, οὔτε οἱ καλούμενοι Ἱερομόναχοι πρέπει νὰ χειροτονῶνται, ἢ νὰ εὐρίσκωνται ὅλως ἐφημερεύοντες εἰς τὰς ἐν τῷ κόσμῳ Ἐκκλησίας. Μοναχοὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ ὄνομά τους εἶναι, καὶ παρθενίαν ἐπαγγέλλονται νὰ φυλάξουν· ὡς εἴπομεν ἔμπροσθεν εἰς τὴν ἡ'. Ὑπόθεσιν· διὸ καὶ εἰς Μοναστήρια πρέπει νὰ χειροτονῶνται, καὶ νὰ μένουν ἐνεργοῦτες τὰ τῆς Ἱερωσύνης, καὶ ὄχι εἰς τὸν κόσμον, καὶ τὰς ἐν κόσμῳ Ἐκκλησίας. Διὸ τοῦτο βεβαιῶν καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐκεῖνος Μιχαήλ, ὁ καλούμενος Ὑπάτος τῶν Φιλοσόφων, ἐδιώρισε μὲ ὄλην τὴν περὶ αὐτὸν Ἱεράν τῶν Ἀγίων Ἀρχιερέων Σύνοδον, ὅτι ὅλαι αἱ Ἱεροπραξίαι, ὅπου τελοῦνται ἐν κόσμῳ, νὰ γίνωνται ἀπὸ ὑπάνδρους καὶ κοσμικοὺς Ἱερεῖς καὶ ὄχι ἀπὸ Ἱερομόναχους· οἱ δὲ Ἱερομόναχοι, νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὰ Μοναστήριά των, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμών εἰς τὸ σχόλιον τοῦ γ'. Κεφ. τοῦ α'. Τίτλ. τοῦ Νομικοῦ τοῦ Φωτίου.

Ἄλλὰ καὶ Πέτρος ὁ Χαρτοφύλαξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, λέγει, ὅτι οὔτε Ἱερομόναχος ἤμπορεῖ νὰ εὐλογῆσῃ γάμον, οὔτε μέσα εἰς Μοναστήριον (Σελ. 419 τοῦ Γιούρ. Γραικορωμ.).

Ὅθεν παρὰ Κανόνας ποιοῦσιν, οἱ τοὺς τοιοῦτους Ἱερομόναχους χειροτονοῦντες ἐν ταῖς πόλεσιν Ἀρχιερεῖς, καὶ ἄς διορθώσουν τὸ ἄτοπον· διότι, διὰ ὅσα κακὰ καὶ ἀμαρτίας κάμνουν οἱ Ἱερομόναχοι αὐτοὶ, ἐν τῷ κόσμῳ ὄντες, καὶ ταῖς τοῦ κόσμου ἐπιθυμίαις συναναστρεφόμενοι, διὰ ὅλα ἔχουν νὰ παιδευθοῦν, καὶ νὰ δώσουν ἀπολογία, οἱ χειροτονοῦντες αὐτοὺς Ἀρχιερεῖς· οὕτω γὰρ φησιν ὁ θεὸς Χρυσόστομος· «Μὴ γὰρ μοι »εἴπης, ὅτι ὁ Πρεσβύτερος ἤμαρτε, μηδὲ ὅτι ὁ Διάκονος, πάντων τούτων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῶν χειροτονησάντων αἱ αἰτίαι φέρονται» (Λόγ. γ'. εἰς τὰς Πράξ. σελ. 651 τοῦ δ'. Τόμου τῆς ἐν Ἑτώνῃ ἐκδόσεως.

Πλὴν, ἐὰν ᾖναι ἀνάγκη καὶ χρεῖα, ἔχει ἄδειαν ὁ Ἀρχιερεὺς, κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ ἀνωτέρω θεοῦ Κανόνος νὰ διαλέγῃ, ἀπὸ τοὺς ἐν Μοναστηρίοις Ἱερομόναχους τοὺς πλέον ἐναρέτους καὶ συνετοὺς, καὶ νὰ καθιστᾷ αὐτοὺς ἢ Πνευματικοὺς εἰς τὰς ἐν κόσμῳ Ἐκκλησίας, ἢ Διδασκάλους εἰς τὰ Σχολεῖα, ἢ καὶ νὰ τοὺς ἔχη συνοδίαν καὶ φανιλίαν εἰς τὴν αὐτοῦ Μητρόπολιν, διὰ τὴν τοῦ λαοῦ ὠφέλειαν.

ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΓΛΑΦΥΡΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΕΤΑΝΟΟΥΝΤΑ
ΠΩΣ ΠΡΕΡΕΙ ΝΑ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΤΑΙ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΣΥΝΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ
ΕΙΣ ΚΟΙΝΗΝ
ΤΩΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΝΤΩΝ ΩΦΕΛΕΙΑΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΤΟΙΣ

ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΑΔΕΛΦΟΙΣ ΤΟ ΧΑΙΡΕΙΝ

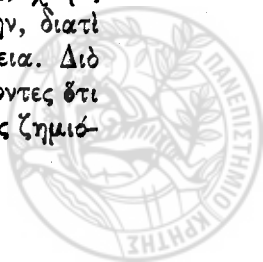
Θεός, καθὼς εἰς τὴν τάξιν τῆς φύσεως, δὲν ἐπρονόησε μόνον τὸ νὰ γεννώμεθα εἰς τὴν ζωὴν ὑγιεῖς ἀλλ' ἐπρονόησεν ἀκόμη καὶ τὸ νὰ ἀναλαμβάνωμεν πάλιν τὴν ὑγείαν, ὅταν σωματικῶς ἀσθενήσωμεν, μὲ λουτρά, καὶ ἰατρικὰ διάφορα· τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὴν τάξιν τῆς χάριτος, δὲν ἐπρονόησε μόνον τὸ νὰ ἀναγεννώμεθα πνευματικῶς ὑγιεῖς διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος· ἀλλ' ἐπρονόησε καὶ τὸ νὰ ἀνακαλοῦμεν πάλιν τὴν πνευματικὴν ὑγείαν, ὅταν ψυχικῶς ἀσθενήσωμεν, μὲ ἓνα καθαρτικὸν λουτρόν, καὶ ἰατρικὸν θαυμάσιον· καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο, πᾶρεξ τὸ Μυστήριον τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως.

Διότι ἡ Ἐξομολόγησις ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος εἶναι ἀληθῶς ἓνα λουτρόν, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ὅσαι ψυχαὶ λούονται, εὐγαίνουσι παρρηθὺς ἐλαφρωμέναι ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας, ὅπου σηκώνουσι, τὰς ὁποίας αἰνιγματωδῶς φανερόναι ὁ Σολομών εἰς τὸ Ἄσμα τῶν ἀσμάτων (δ' . 2). «Ὡς ἀγέλαι » τῶν κεκαρμένων, αἱ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ λουτροῦ». Διὸ καὶ ὁ μὲν Θεοδώρητος τοῦτο ἐρμηνεύων, λέγει· «Ζητητέον μὴ ποτέ φησι τὴν τῶν αἰγῶν » ἀγέλην, τοὺς ἐξ ἁμαρτίας τῆ μετανοίᾳ προσιόντας· ὁ δὲ Ψελλός· «Τοὺς τῷ τῆς συνειδήσεως λουτρῷ κεκαθαρμένους». Εἶναι ἓνα λουτρόν μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἐκπλύνονται καὶ ἀφανίζονται ὅλοι οἱ μολυσμοὶ τῶν πλημμελημάτων, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον· «Ἡ ὁμολογία τῶν » ἡμαρτημένων, ἀφανισμὸς γίνεται τῶν πλημμελημάτων» (Λόγ. κ' . εἰς τὴν Γένεσ.). Καὶ ἓνα λουτρόν, ὅπου γίνεται εἰς τοὺς μετανοοῦντας ἓνα ἄλλο δεύτερον Βάπτισμα, κοπιαστικώτερον μὲν ἀπὸ τὸ πρῶτον Βάπτισμα, ἀναγκαῖον ὁμως εἰς σωτηρίαν, ὡς καὶ ἐκεῖνο, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. «Οἶδα καὶ πέμπτον ἔτι (Βάπτισμα) τὸ διὰ δακρῶν· ἀλλ' » ἐπιπικνωτέρον» (Λόγ. εἰς τὰ Φῶτα).

Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος, ἡ Ἐξομολόγησις εἶναι ἓνα ἱατρικὸν τόσον δραστικόν, εἰς τρόπον ὅτι ἐν τῷ ἅμα διαφθείρει κάθε φαρμάκι τῆς συγγνωστῆς, καὶ θανασίμου ἀμαρτίας, ἧτις εἶναι ἓνα κακὸν ἄπειρον· καὶ ἀφανίζει μὲ κάθε ἀόρατον ἀσθένειαν, ἐπαναγυρίζει δὲ εἰς τὴν ψυχὴν τὴν προτέραν ὑγείαν καὶ χάριν. Ἐνα ἱατρικόν, τόσον θαυμαστόν, ὅπου μεταβάλλει ἐν στιγμῇ τὸν ἀμαρτωλὸν εἰς ἓνα ὠραιόμορφον Ἄγγελον, ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἦτον πρὸ τοῦ, μεταμορφωμένος διὰ τὴν ἀμαρτίαν, ἢ εἰς ἓνα βόδι, ὡσάν τὸν Ναβουχοδονόσορ, ἢ εἰς ἓνα χοῖρον, ὡσάν τὸν Τηριδάτην, ἢ εἰς ἓνα διάβολον, ὡσάν τὸν Ἰούδαν· «Καὶ ἐξ ὑμῶν εἰς διάβολός ἐστι» (Ἰωάν. 5, 70). Ἐν συντομίᾳ, ὅπου μεταβάλλει τὸν ἀμαρτωλὸν ἀπὸ κατάδικον εἰς ἐλεύθερον, ἀπὸ σαρκικὸν εἰς πνευματικόν, ἀπὸ δούλον τοῦ διαβόλου εἰς υἱὸν Θεοῦ, καὶ ἀπὸ ἐνοχον τῆς αἰωνίου κολάσεως εἰς κληρονόμον τῆς οὐρανόου βασιλείας· καὶ ἓνα ἱατρικόν, ὅπου διὰ τὰ ὑπερφυσικὰ ἀποτελέσματα, ὅπου ἐνεργεῖ, ὑπερβαίνει ὅλα ὁμοῦ τὰ ἔργα τῆς φύσεως· ἐπειδὴ ἡ δικαίωσις, ὅπου αὐτὴ χαρίζει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀμαρτωλοῦ, εἶναι ἔργον ἀσυγκρίτως μεγαλῆτερον, παρὰ νὰ ἤθελε δημιουργεῖ ὁ Θεὸς ἄλλον καινούριον κόσμον, ὅσαις φοραῖς τὴν δίδει· τοῦτο γὰρ αἰνίττεται καὶ ὁ Σεिरὰχ λέγων· «Οὐκ ἔστι σταθμὸς πᾶς, ἄξιος ψυχῆς ἐγκρατοῦς» (κς'. 15).

Ἄλλ' ὦ τῆς δυστυχίας! τὸ καθαρτικὸν ἐτοῦτο λουτρόν, καὶ τὸ θαυμαστόν ἐτοῦτο ἱατρικόν, ἡ ψυχοφελεστάτη λέγω Ἐξομολόγησις, ἐγινε τὴν σήμερον εἰς τοὺς Χριστιανούς ἓνα Μυστήριον παρὰ πολὺ ὀλιγωφελέστατον, οἱ ὅποιοι λογιάζοντες ὅτι καθαρίζονται εἰς τοῦτο τὸ λουτρόν, οὔτε κἄν ἐφθασαν νὰ πλυθοῦν, κατὰ τὸν Σολομῶντα. «Ἐκγονον, κακὸν ὀδίκαιον ἑαυτὸ κρίνει, καὶ ἀπὸ ρύπου οὐκ ἀπελούσατο» (Παρ. λ'. 12).

Ἐπειδὴ ἄλλοι μὲν ἀπὸ αὐτούς, ἢ δὲν ἐξομολογοῦνται τελείως, ἢ ἐξομολογοῦνται πολλὰ σπανίως, ἀγαπῶντες οἱ ἄθλιοι κάλλιον νὰ κυλίωται ὡσάν τὰ ζῶα μέσα εἰς τὸν βόρβορον τῶν ἀμαρτιῶν τους, παρὰ νὰ τρέξουν εἰς τοῦτο τὸ λουτρόν, καὶ νὰ καθαρισθοῦν· ἄλλοι δὲ πάλιν, ἐξομολογοῦνται μὲν, ὅχι ὅμως καθὼς πρέπει· διατὶ οὔτε μὲ τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν τῆς συνειδήσεως καὶ τῶν ἀμαρτιῶν τους ἐξομολογοῦνται, οὔτε μὲ τὴν χρειαζομένην, συντριβὴν καὶ κατάνυξιν, οὔτε μὲ μίαν ἀποφασιστικὴν γνώμην εἰς τὸ νὰ μὴ ἀμαρτήσουν πλέον, οὔτε μὲ τὴν ἱκανοποίησιν ὅπου πρέπει, τὰ ὅποια ταῦτα εἶναι συστατικὰ τῆς θεαρέστου ἐξομολογήσεως· ἀλλὰ ἐξομολογοῦνται ἀνεξετάστως, ἀκατανύκτως, χωρὶς ἀπόφασιν, χωρὶς ἱκανοποίησιν, καὶ ἀπλῶς, κατὰ συνήθειαν μόνην, διατὶ τυχὸν ἔρχεται τὸ Πάσχα, ἢ τὰ Χριστούγεννα, ἢ τὰ Θεοφάνεια. Διὸ τοιουτοτρόπως, κακῶς ἐξομολογούμενοι οἱ ταλαίπωροι, καὶ νομίζοντες ὅτι εἶναι καλῶς ἐξομολογημένοι, γελῶνται τῇ ἀληθείᾳ, καὶ μεγάλως ζημιώνονται.

Ὅθεν ἡμεῖς, λυπούμενοι διὰ τὴν τόσῃν μεγάλην ζημίαν καὶ ἀπάτην τῶν ἀδελφῶν μας Χριστιανῶν, ἐπεμελήθημεν πολλὰ εἰς τὸ νὰ συνάξωμεν ἀπὸ διαφόρους Διδασκάλους τὴν παροῦσαν σύντομον συμβουλὴν πρὸς τὸν μετανοοῦντα, καὶ μὲ αὐτὴν νὰ παρακινήσωμεν τοὺς μὴ ἐξομολογούμενους ἁμαρτωλοὺς νὰ ἐξομολογοῦνται συνεχῶς· τοὺς δὲ κακῶς ἐξομολογούμενους νὰ ἐρμηνεύσωμεν, πῶς πρέπει νὰ ἐξομολογοῦνται, διὰ νὰ γίνεται θεάρεστος καὶ πολυωφελὴς ἡ ἐξομολόγησίς των, καὶ ἀκολούθως, διὰ νὰ γίνεται βεβαία καὶ ἀναμφίβολος ἡ παρά Θεοῦ διὰ τοῦ Πνευματικοῦ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν τους.

Λοιπὸν, ἁμαρτωλοί, σύντροφοι ἐδικοί μου, ὑποδεχθῆτε παρακαλῶ τὴν συμβουλὴν ταύτην μετὰ χαρᾶς· καὶ ὅσοι μὲν, ὡσάν καὶ ἐμέ, ἐμολύνατε τὰς ψυχὰς σας μὲ διαφόρους ἀκαθαρσίας τῆς ἁμαρτίας, τρέχετε εἰς τοῦτο τὸ καθαρτικὸν λουτρὸν τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως, διὰ νὰ καθαρισθῆτε· «Λούσασθε καὶ καθαροὶ γίνεσθε» σὰς παραγγέλλει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου· «Ἀφέλεσθε τὰς πονηρίας ὑμῶν ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν» (κ'. 16). Ὅσοι δὲ ἔχετε πληγὰς νοητὰς εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ «οἱ μῶλωπέες σας προσώζεσαν, καὶ ἐσάπησαν ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης σας» κατὰ τὸν Δαυὶδ, τρέχετε εἰς τοῦτο τὸ θαυμαστὸν ἰατρικόν, διὰ νὰ ἰατρευθῆτε· καὶ ὅσοι κακῶς ἐξομολογεῖσθε ἕως τῶρα, ἐπιμεληθῆτε δι' ἀγάπην Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς σας, νὰ ἐξομολογήσθε ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὀρθῶς, καὶ καθῶς πρέπει.

Ἀπολαμβάνοντες δὲ τὴν ὠφέλειαν ταύτην, σὰς παρακαλῶ θερμῶς, νὰ κάμετε καὶ μικρὰν δέησιν πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τὴν ψυχὴν ἐκείνων, ὅπου ἐκοπίασαν εἰς τοῦτο, καὶ συνήργησαν, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ψυχὴν ἐκείνου, ὅπου ἐξέδωκεν εἰς τύπον τὴν συμβουλὴν ταύτην, ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας σας. Ἐβῆρωσθε.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΗΝ ΤΑΥΤΗΝ

Λούσατο πρὶν Νεεμάν, δι' Ἰορδάνοιο ροάων,
Ἐπτάκις, καὶ λέπρης ῥύπτεται ἀργαλέης.

Λούεται αὖ πᾶς τις κακὸς εἰς βάθος μετανοίης,
᾿Ωδε καὶ ἐκνίξει λύματ' ἐπεσβολίης.

Τοίνυν Ἰορδάνης πρόγραμμα ξὴν μετανοίης,
Εἰς ὃν Ἰωάννης νίξ' ἀλιτήμον' ὄχλον.

« Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα ».
(Ἰάκωβ ε' . 10.)

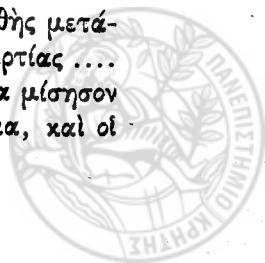
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΚΑΙ ΓΛΑΦΥΡΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΕΤΑΝΟΟΥΝΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Πώς πρέπει να προετοιμάζεται κάθε ένας
όταν ἔχη να ἐξομολογηθῆ.

Αδελφέ μου ἁμαρτωλέ, ταύτην τὴν προετοιμασίαν πρέπει να κάμης, ^{Τι εἶναι ἡ} ὅταν ἔχης να μετανοήσης, και να ἐξομολογηθῆς. Ἦξευρε πρῶτον, ^{ὅτι μετάνοια} ἡ μετάνοια, κατὰ τὸν θεὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν (Βιβλ. β'. Κεφ. μζ'), εἶναι μία ἐπαναστροφή ἀπὸ τοῦ διαβόλου πρὸς τὸν Θεόν, ἡ ὁποία γίνεται με πόνον και ἀσκησιν. Λοιπὸν και σύ, ἀγαπητέ μου, ἐὰν θέλῃς να μετανοήσης, καθὼς πρέπει, χρεωστεῖς να ἀφήσης τὸν διάβολον, και τὰ ἔργα τὰ διαβολικά, και να ἐπαναγυρίσης πρὸς τὸν Θεόν, και τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν· να ἀφήσης τὴν ἁμαρτίαν, ὅπου εἶναι παρὰ φύσιν, και να ἐπαναγυρίσης εἰς τὴν ἀρετὴν, ὅπου εἶναι κατὰ φύσιν· να μισήσης τὴν κακίαν τόσοσ πολλὰ, ὥστε να λέγῃς και σύ με τὸν Δαυῖδ· « Ἄδικίαν ἐμίσησα και ἐβδελυξάμην » (Ψαλμ. ρη'. 163) και ἐξ ἐναντίας να ἀγαπήσης τὸ καλόν, και τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου τόσοσ πολλὰ, ὥστε να λέγῃς με τὸν ἴδιον· « Τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα »· και πάλιν· « Διὰ τοῦτο ἠγάπησα τὰς ἐντολάς σου ὑπὲρ χρυσίον και τοπάζιον » (αὐτῶσι 127). Ἐν συντομίᾳ, σὲ συμβουλεύει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ σοφοῦ Σειράχ, ποῖα εἶναι ἡ ἀληθὴς μετάνοια, οὕτω λέγον· « Ἐπίστρεφε ἐπὶ Κύριον, και ἀπόλειπε ἁμαρτίας ... » ἐπάναγε ἐπὶ ὕψιστον και ἀπόστρεφε ἀπὸ ἀδικίας, και σφόδρα μισησον » βδέλυγμα « (ἰζ'. 21. 22). Ποῖα δὲ εἶναι ἡ ἀληθὴς μετάνοια, και οἱ καρποὶ αὐτῆς, ὄρα εἰς τὸν ἐν τῷ τέλει Λόγον.

Πόσα τὰ μέρη τῆς Μετανοίας.

Ἐξευρε δεύτερον, ὅτι τὰ μέρη τῆς μετανοίας εἶναι τρία· Συντριβή, Ἐξομολόγησις, καὶ Ἰκανοποίησις (1).

Τί εἶναι ἡ Συντριβή.

Καὶ ἡ μὲν Συντριβή εἶναι μία θλίψις, καὶ ἕνας πόνος ἐντελής τῆς καρδίας (2), ὁ ὁποῖος γίνεται, διατὶ μὲ τὰς ἀμαρτίας του ὁ ἄνθρωπος ἐλύπησε τὸν Θεόν, καὶ παρέβη τὸν θεῖον Νόμον του· αὕτη δὲ εἶναι τῶν τελείων καὶ υἱῶν, διατὶ προσέρχεται ἀπὸ μόνῃν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· καθὼς δηλαδὴ μετανοεῖ ἕνας υἱός, μόνον διατὶ ἐλύπησε τὸν πατέρα του, καὶ ὄχι διατὶ ἔχει νὰ ὑστερηθῇ τὴν πατρικὴν κληρονομίαν, ἢ νὰ διωχθῇ ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς του. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος· «Στέναξον ὅταν ἀμάρτης, μὴ ὅτι κολάζεσθαι μέλλῃς (τοῦτο γὰρ οὐδέν)· ἀλλ' ὅτι προσέκρουσάς σου τῷ Δεσπότη, τῷ οὕτως ἡμέρῃ, τῷ οὕτως σε φιλοῦντι, καὶ ἐκχρεμαμένῳ τῆς σωτηρίας τῆς σῆς, ὡς καὶ τὸν υἱὸν ἐπιδοῦντι ὑπὲρ σοῦ· διὰ ταῦτα στέναξον». (Ὁμιλ. ι'. εἰς τὴν πρὸς Κορινθ. β'.).

Τί εἶναι ἡ Ἐπιτριβή.

Κοντὰ δὲ εἰς τὴν συντριβὴν εἶναι καὶ ἡ Ἐπιτριβή, ἡ ὁποία εἶναι καὶ αὕτη μία θλίψις, καὶ ἕνας πόνος τῆς καρδίας ἀτελής, ὁ ὁποῖος γίνεται,

(1) Ὁ δὲ Γεώργιος ὁ Κορέσσιος ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων προσθέτει καὶ ὁ μέρος τῆς μετανοίας, τὴν λύσιν τῆς ἀμαρτίας, ὅπου γίνεται παρὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ μέσου τοῦ Πνευματικοῦ, ἥτις καὶ κλειὸς λέγεται, καὶ κυρίως αὕτη συνέχει τὸ Μυστήριον τῆς μετανοίας (παρὰ τῷ αὐτοῦ Θεολογικῷ).

(2) Ὁ πόνος δὲ οὗτος δὲν στέκει μόνον εἰς τὴν αἴσθησιν, ἢ γουν εἰς τοὺς ἀναστεναγμοὺς καὶ τὰ δάκρυα, ἀλλὰ κυρίως στέκει εἰς τὸ νὰ μισήσῃ τὴν ἀμαρτίαν ἢ ἰσωτερικὴ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ θέλῃ νὰ μὴν ἤθελε γένη ἡ ἀμαρτία ποτέ, καὶ εἰς τὸ νὰ ἀποφασίσῃ νὰ μὴ τὴν κάμῃ πλέον. Καὶ τοῦτο δὲ σημειῶσαι, ὅτι ὁ πόνος αὐτὸς καὶ ἡ συντριβή τῆς καρδίας εἶναι, κατὰ τὸν Κορέσσιον, συστατικὸς τῆς μετανοίας, καὶ ἐν ὧσφ εὐρίσκεται εἰς τὴν καρδίαν, εἶναι καὶ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν μετάνοιαν· εὐθὺς δὲ ὅπου λείπει ὁ πόνος ἀπὸ τὴν καρδίαν, λείπει καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν μετάνοιαν· ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ὁ πόνος καὶ ἡ συντριβή πρέπει νὰ εὐρίσκεται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ μετανοοῦντος παντοτεινά, καὶ ἔτι εἶναι ἡ μετάνοιά του ἀληθινή. Περὶ τοῦ πόνου τοῦτου ὄρα πλατύτερον εἰς τὸν Λόγον, ὅπου ἐπροσθήσαμεν ἐν τῷ τέλει.

δχι διατι με τας αμαρτίας του ο ανθρωπος ελύπησε τον Θεόν, αλλά διατι εστερήθη την θείαν Χάριν, έχασε τον Παράδεισον, και εκέρδησε την κόλασιν. Αύτη δε είναι των ατελών, ήτοι των μισθωτών, και των δούλων· διατι προέρχεται δχι από την αγάπην του Θεού, αλλά από τον φόβον, και την αγάπην του έαυτου των· καθώς δηλαδή μετανοει ένας μισθωτός, διατι έχασε τον μισθόν του, και ένας δούλος, διατι φοβείται τα παιδευτήρια του αυθέντου του (1).

Λοιπόν και σύ, αδελφέ μου αμαρτωλέ, εάν θέλης να αποκτήσης εις την καρδιαν σου την συντριβήν ταύτην, και την επιτριβήν, και διά μέσου αυτών να γένη η εξομολόγησις σου ευάρεστος εις τον Θεόν, ταυτα πρέπει να κάμης.

“Οτι η εξομολόγησις πρέπει να γίνεται εις τους
εμπειροτέρους Πνευματικούς.

Πρώτον ερεύνησον και μάθε, ποιος είναι ο πλέον εμπειρος Πνευματικός από τους άλλους· διατι λέγει ο μέγας Βασίλειος (δρω κατ’ Επιτομήν σχθ’.), καθώς τα πάθη και τας πληγὰς του σώματος, δέν τας δείχνουν οι ανθρωποι εις τον καθ’ ένα, αλλά εις τους εμπειρους ιατρούς, όπου ήξεύρουν να τας ιατρεύσουν· έτσι και τα αμαρτήματα πρέπει να φανερώνωνται, δχι εις τον τυχόντα, αλλά εις εκείνους, όπου δύνανται να τα θεραπεύσουν. « Η εξαγόρευσις των αμαρτημάτων, τούτον έχει τον λόγον, δν έχει η επίδειξις των σωματικῶν παθῶν. Ός ούν τα παθη του σώματος ου πάνσιν αποκαλύπτουσιν ανθρωποι, ουτε τοις τυχούσιν, αλλά » τοις εμπειροίς της τούτων θεραπείας· ούτω και η εξαγόρευσις των αμαρτημάτων γίνεσθαι οφείλει επί των δυναμένων θεραπεύειν, κατὰ τὸ » γεγραμμένων. « Ὑμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βα- » σταζέτε » (Ρωμ. ιέ. 1)· τουτέστιν αἰρετε διὰ τῆς ἐπιμελείας ».

Πῶς να ερευνᾶ τινὰς τὴν συνείδησίν του.

Δεύτερον, καθώς κάθεται και λογαριάζεις πόσην ζημίαν εκαμαν τα άσπρα σου, ύστερα από πολλὰς ημέρας, εις την πραγματείαν, όπου

(1) Τινές δε Διδάσκαλοι διαιρούσι την λύπην και τον πόνον, όπου λαμβάνει ο αμαρτωλός δια τας αμαρτίας του, εις τρία· εις τον πόνον, όπου λαμβάνει πρὸ τῆς εξομολογήσεως, τον ὁποῖον ὀνομάζουσι Προτριβήν· εις τον πόνον όπου λαμβάνει όταν εξομολογῆται, τον ὁποῖον ὀνομάζουσι Συντριβήν· και εις τον πόνον τον μετὰ την εξομολόγησιν, τον ὁποῖον ὀνομάζουσι Ἐπι-τριβήν.

εἶχες· τοιοῦτοτρόπως περιμαζώξου, ἀδελφέ μου, εἰς ἓνα μέρος, καὶ πρὸ τοῦ νὰ υπάγῃς εἰς τοιοῦτον Πνευματικόν, δύο, ἢ τρεῖς ἐβδομάδας, μάλιστα εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν τεσσάρων νηστειῶν τοῦ χρόνου (1), κάθισαι μὲ ἡσυχίαν πολλήν, καὶ κλίνωντας τὴν κεφαλὴν, κάμνευ ἔρευναν εἰς τὴν συνειδήσιν σου, τὴν ὁποῖαν Φίλων ὁ Ἰουδαῖος ὀνομάζει «Κριτήριον» συνειδήσεως,» καὶ γίνου «ὄχι προστάτης, ἀλλὰ κριτῆς τῶν ἀμαρτιῶν σου» κατὰ τὸν Ἰερὸν Αὐγουστῖνον. Λογαρίασαι καὶ σύ, ὡσὰν ὁ Ἐξελίας, ὅλον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς σου μὲ θλίψιν καὶ πικρότητα τῆς ψυχῆς σου· «Ἀναλογίσομαι πάντα τὰ ἔτη μου ἐν τῇ πικρότητι τῆς ψυχῆς μου» (Ἡσαΐ. κεφ. λή. 15). Ἡ καὶ λογορίασαι, ἀφ' οὗ ἐξωμολογήθης, πόσας ἀμαρτίας ἔκαμες μὲ ἔργον, μὲ λόγον, καὶ μὲ συγκατάθεσιν λογισμῶν (2)· μέτρησαι τοὺς μῆνας· ἀπὸ τοὺς μῆνας πέρασαι εἰς τὰς ἐβδομάδας καὶ ἀπὸ τὰς ἐβδομάδας εἰς τὰς ἡμέρας. Ἐνθυμήσου τοὺς ἀνθρώπους, μὲ τοὺς ὁποίους ἤμαρτες, καὶ τοὺς τόπους ἐκεῖ ὅπου ἤμαρτες, καὶ συλλογίσου

(1) Ἀδελφοί μου Χριστιανοί, ὅταν ἔχετε νὰ ἐξομολογηθῆτε, μὴ πηγαίνετε εἰς τὸν Πνευματικόν ὅταν πλησιάζουν αἱ ἡμέραι, ὅπου μέλλετε νὰ κοιωνήσετε, ἀλλὰ πρὸ ἡμερῶν. Καὶ μάλιστα εἰς τὰς τέσσαρας νηστείας τοῦ χρόνου, εὐθὺς ὅπου ἀρχίσῃ ἡ νηστεία πηγαίνετε εἰς τὸν Πνευματικόν, καὶ ἐξομολογεῖσθε μετὰ ἀνέσεως καὶ ἀργοπορίας, διὰ νὰ διορθώσεθε καθὼς πρέπει. Πρὸ δύο δὲ ἡμερῶν, ἢ μίας, ὅπου ἔχετε νὰ κοιωνήσετε, πηγαίνετε νὰ σὰς διαβάξῃ ὁ Πνευματικὸς μίαν μόνον συγχωρητικὴν εὐχὴν, διὰ τὰ ἐν τῷ μεταξὺ καιρῷ γινόμενα συγγνωστά σας ἀμαρτήματα, καὶ οὕτω μεταλαμβάνετε, καθὼς μίαν τοιαύτην καλὴν συνήθειαν μεταχειρίζονται καὶ οἱ τοῦ Ἁγίου Ὁρους Μοναχοί.

(2) Ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἢ βαρύνονται τὴν σήμερον νὰ κάμουν τὴν τοιαύτην λεπτὴν ἐξέτασιν τῆς συνειδήσεώς τους, ἢ καὶ ἀλησμονοῦν καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐνθυμηθοῦν τὰς ἀμαρτίας των, ἰδοὺ ὅπου σοῦ κατεστρώσαμεν, ἀδελφέ, εἰς τὴν Διδασκαλίαν τοῦ Πνευματικοῦ, τὰς θανασίμους ἀμαρτίας, τὰς συγγνωστάς, καὶ τὰς τῆς ἐλλείψεως. Σοῦ κατεστρώσαμεν καὶ τὰς δέκα Ἐντολάς ἐκεῖ, καὶ πῶσι σφάλλουν εἰς κάθε μίαν ἀπὸ αὐτάς, διὰ νὰ σοῦ ἐλαφρύνωμεν τὸ βάρος αὐτό, καὶ νὰ σὲ κάμωμεν νὰ ἐνθυμηθῆς μὲ εὐκολίαν τὰς ἀμαρτίας σου. Λοιπὸν ἴδε ἐκεῖ, καὶ κάμνωντας ἔρευναν, ἐνθυμήσου ποῖας ἀμαρτίας ἀπὸ τὰς ἐκεῖ εὐρισκομένας ἔκαμες, διὰ νὰ τὰς ἐξομολογήθης. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ σ'. Κεφάλαιον τῆς Διδασκαλίας τοῦ Πνευματικοῦ περὶ λογισμῶν, διὰ νὰ μάθῃς ἀπὸ ἐκεῖ, ὅτι πρέπει νὰ ἐξομολογήσαι καὶ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς ὅπου ἔχεις, ἂν ὄχι ὅλους, ἀλλ' ὅμως ἐκείνους, ὅπου σὲ ἐνοχλοῦν καὶ σὲ πολεμοῦν περισσότερο· διατὶ καθὼς τὰ αὐγά τῶν ὀρνίθων ὅταν κρυφθοῦν εἰς τὴν κοιλίαν, ζωντανεύουν καὶ γίνονται πουλιά, ἔτσι καὶ οἱ κακοὶ λογισμοί, ὅταν δὲν φανερωθοῦν εἰς τὸν Πνευματικόν, ζωντανεύουν, καὶ γίνονται ἔργα, κατὰ τὸν τῆς Κλίμακος· Ὡσπερ τὰ ὠὰ τῶν ὀρνίθων ἐν κόπρῳ θαλπόμενα ζωογονοῦνται, οὕτω καὶ λογισμοὶ μὴ φανερούμενοι εἰς ἔργα προβαίνουσιν» (Δόγ. κς' .)

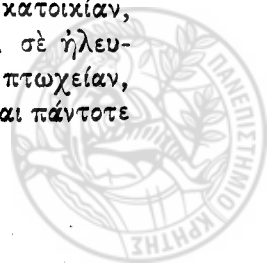
μέ επιμέλειαν, διὰ νὰ εὔρης τὴν κάθε σου ἁμαρτίαν. Ἐτζί σὲ συμβουλεύει ὁ σοφὸς Σειραχ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, λέγων· «Πρὸ κρίσεως ἐξέταζε σεαυτὸν» (ιη΄. 20)· καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἀπὸ τὸ ἄλλο, εἰπών· «Ἐρεύνα σεαυτὸν πλεῖον, ἢ τὰ τῶν πέλας· «Κρεῖσσον λογισμὸς πράξεων, ἢ χρημάτων· τὰ μὲν γάρ ἐστι τῆς φθορᾶς, τὰ δ' ἴσταται» (ἐν τοῖς τετραστίχ.).

Καὶ καθὼς οἱ κυνηγοὶ δὲν εὐχαριστοῦνται μόνον εἰς τὸ νὰ εὔρουν τὸ θηρίον μέσα εἰς τὸν λόγκον, ἀλλὰ σπουδαῖζον ὄλως διόλου καὶ διὰ νὰ τὸ θανατώσουν· τοιοῦτοτρόπως καὶ σύ, ἀδελφέ μου ἁμαρτωλέ, μὴ εὐχαριστηθῆς μόνον εἰς τὸ νὰ ἐξετάσης τὴν συνειδήσιν σου, καὶ νὰ εὔρης τὰς ἁμαρτίας σου· διατὶ τοῦτο μοναχὸν ὀλίγον θέλει σὲ ὠφελήσει· ἀλλ' ἀγωνίζου ὄλως διόλου διὰ νὰ θανατώσης τὰς ἁμαρτίας σου μὲ τὸν πόνον τῆς καρδίας σου, ἤγουν μὲ τὴν συντριβὴν, καὶ μὲ τὴν ἐπιτριβὴν. Καὶ διὰ νὰ ἀποκτήσης τὴν συντριβὴν, στοχαῖζου τὴν μεγάλην βλάβην, ὅπου ἐπροξένησαν αἱ ἁμαρτίαι σου εἰς τὸν Θεόν. Διὰ νὰ ἀποκτήσης δὲ καὶ τὴν ἐπιτριβὴν, στοχαῖζου τὴν μεγάλην βλάβην, ὅπου ἐπροξένησαν αἱ ἁμαρτίαι σου εἰς τὸν ἑαυτὸν σου.

Ὅτι τρεῖς βλάβας προξενεῖ ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν Θεόν.

Καὶ λοιπὸν ἀρχινῶντας ἀπὸ τὸ πρῶτον, στοχαῖζου τὴν βλάβην, ὅπου ἐπροξένησαν αἱ ἁμαρτίαι σου εἰς τὸν Θεόν. **Α'.** διατὶ ἐσὺ μὲ τὰς ἁμαρτίας σου ὕβρισε καὶ ἀτίμασε τὸν ὕψιστον ἐκεῖνον καὶ μέγαν Θεόν· ἐσὺ ὁ σκώληξ, ἕνα παντοδύναμον· ἐσὺ ὁ πηλός, ἕνα δημιουργὸν τοῦ παντός· ἐσὺ τὸ οὐδέν, ἕνα ἄπειρον ὄν· ἐπειδὴ καὶ παρέβης τὸν νόμον του· «Διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις» (πρὸς Ῥωμ. β΄. 21).

Β'. Διατὶ ἐσὺ μὲ τὰς ἁμαρτίας σου ἐφάνης ἀχάριστος δούλος καὶ υἱός, εἰς τέτοιον πανάγαθον Δεσπότην καὶ φιλοστοργότατόν σου Πατέρα, ὁ **βλάβη.** ὅποιος σὲ ἠγάπησεν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, ἔχι διὰ κάμμιαν ἀξιότητα ἰδικὴν σου, ἀλλὰ διὰ μόνην τὴν ἐδικὴν του ἀγαθότητα, καὶ ἀπεφάσισεν εἰς τὴν θεαρχικὴν του ἰδέαν διὰ νὰ σὲ δημιουργήσῃ, ἐκεῖ ὅπου ἐδύνατο νὰ δημιουργήσῃ ἄλλους ἀντὶ ἐσένα. Διατὶ ἐφάνης ἀχάριστος εἰς τέτοιον Θεόν, ὅστις σοῦ ἐχάρισε τὸ εἶναι, σὲ ἐπλασε κατ' εἰκόνα του καὶ ὁμοίωσιν, σοῦ ἔδωκεν ἕνα σῶμα μὲ ὄλας τὰς αἰσθήσεις, καὶ μίαν ψυχὴν μὲ ὄλας τὰς δυνάμεις, σὲ ἔκαμε βασιλέα ὄλων τῶν ἐπιγείων κτισμάτων, σὲ ἐπρομήθευσεν ἕως τῶρα ἀπὸ ζωοτροφίαν, ἀπὸ ἐνδυμασίαν, ἀπὸ κατοικίαν, ἐπρόσταξεν ὄλα τὰ αἰσθητὰ κτίσματά σου διὰ νὰ σὲ δουλεύουν, σὲ ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τόσους κινδύνους, ἀπὸ τόσας ἀσθενείας ἀπὸ τόσῃν πτωχείαν, ὅπου ἄλλοι πάσχουσι· σοῦ ἔδωκεν ἕνα Ἄγγελον, διὰ νὰ στέκεται πάντοτε κοντὰ σου νὰ σὲ φυλάττῃ.

Διατί ἐφάνης ἀχάριστος εἰς τέτοιον εὐεργέτην σου, ὁ ὁποῖος οἰκονόμησε νὰ γεννηθῆς ἀπὸ γονεῖς Χριστιανούς· σὲ ἐδέχθη τόσαις φοραῖς εἰς τὰ Μυστήριά του· σὲ ἔκαμεν υἱόν του διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος· σὲ ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ δαίμονος· ἐγένειεν ἄνθρωπος διὰ λόγού σου· ἔχυσε τὸ αἷμά του ἕως τὴν ὑστερὴν σταλαγματίαν, διὰ νὰ σὲ κάμῃ κληρονόμον τῆς βασιλείας του· σὲ ἐπρόσμενε τόσαις φοραῖς, διὰ νὰ μετανόησῃς ἀφ' οὗ ἤμαρτες, καταδικάσας ἄλλους πολλοὺς διὰ μικροτέρας ἁμαρτίας ἀπὸ τὰς ἐδικάς σου· σὲ ἀκολουθεῖ, ἐκεῖ ὅπου τὸν φεύγεις· σοῦ κρούει τὴν καρδίαν, ἐκεῖ ὅπου ἐσύ δὲν τὸν θέλεις· σοῦ ὀμιλεῖ, σὲ ἀγαπᾷ, σὲ παρακαλεῖ, διατί θέλει τὴν σωτηρίαν σου.

Ἐν συντομίᾳ, διατί ἐσύ ἐφάνης ἀχάριστος εἰς τέτοιον Δεσπότην, ὁ ὁποῖος σοῦ ἔχαρισε τόσας εὐεργεσίας, τῆς φύσεως, τῆς χάριτος, κοινάς, μερικές, κρυφάς, φανεράς, καὶ τὸ φοβερώτερον ἀπὸ ὅλα, ὅτι εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, ὅπου ἐλάμβανες ὅλας ἐτούτας τὰς χάριτας, ἐσύ τὸ ἀχάριστον κτίσμα ἐμπροσθεν εἰς τὰ ὀμμάτιά του, ἐτόλμας καὶ τοῦ ἐδίδες δι' ἀνταμοιβὴν τὰς κακίας σου.

Ἄχ ἀδελφέ μου ἁμαρτωλέ! καὶ ἂν ἓνας ἄνθρωπος ὅμοιός σου ἤθελε σοῦ κάμει μίαν μοναχὴν χάριν ἀπὸ αὐτὰς ὅλας, δὲν ἤθελες ἡξέρη τί νὰ γένης διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃς· καὶ εἰς καιρὸν ὅπου, ἔχι ἓνας ἄνθρωπος, ἀλλ' ἓνας ὕψιστος Θεός, ὁ ποιητὴς ὅλων τῶν Ἀγγέλων, σοῦ ἔκαμε τόσας καὶ τόσας χάριτας, σὺ ἐξ ἐναντίας νὰ φαίνεσαι εἰς αὐτὸν τόσον ἀχάριστος; Θαύμαζε, ἀδελφέ, θαύμαζε, πῶς σὲ ἐβάστασεν ἡ γῆ, καὶ δὲν ἐσχίσθη νὰ σὲ καταπίῃ ζωντανόν. Θαύμαζε, πῶς ὁ Οὐρανὸς δὲν ἐβρίψεν ἀστροπελέκια διὰ νὰ σὲ κατακαύσῃ· πῶς ὁ ἀέρας, ὅπου ἐμόλυνες μὲ τὰς ἁμαρτίας σου, δὲν ἐφύσησε φαρμακεράς φυσηματίας διὰ νὰ σὲ φαρμακώσῃ, καὶ πῶς ὅλα τὰ στοιχεῖα δὲν ἐσηκώθησαν κατ' ἐπάνω σου, ὡσὰν θηρία, διὰ νὰ σὲ καταπίουν ζωντανόν, μὴ ὑποφέροντα νὰ βλέπουν ἐσένα τὸν ἀποστάτην καὶ ἐπίβουλον, νὰ ἀποδίδῃς μὲ τὰς ἁμαρτίας σου τόσῃν ἀχαριστίαν, πρὸς τὸν κτίστην τους, καὶ τοιοῦτον ἀκρότατον εὐεργέτην σου· «Γενεὰ σχολιὰ καὶ διεστραμμένη, ταῦτα Κυ-»
»ρίφ ἀνταποδίδοτε ;» (Δετερονομ. Κεφ. λβ' . 6).

Γ'.
βλάβη.

Γ'. Ἐβλαψες τὸν Θεόν, διατί μὲ τὰς ἁμαρτίας σου ἔκαμες μίαν ἀνήκουστον ἀδικίαν καὶ καταφρόνησιν, ἐναντίον εἰς τὴν λύτρωσιν, ὅπου σοῦ ἔκαμεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ τὸν ἐβαλες εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ δευτέραν φοράν, κατεπάτησες τὴν ἀγάπην του, ἐβεβήλωσες τὸ πανάγιον Αἷμά του, ὕβρισες τὴν χάριν τοῦ Πνεύματός του, τοῦ ἀνοίξες τὰς πληγὰς, τοῦ ἀνακαινούργωσες τὰ ἐμπτύσματα, τὰ ραπίσματα, τὸν ἀκάνθινον στέφανον, τὰς μαστιγώσεις, τὰ καρφία, τὴν λόγχην καὶ ὅλα τὰ πάθη καὶ τοὺς ὀνειδισμούς, διατί ἐπραξες τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ὁποία ἐστάθη ἡ αἰτία τῆς Σταυρώσεώς του· «Ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν

»Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας» λέγει ὁ θεὸς Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβρ. Κεφ. 5'. 6 (1).

Ἄχ, ἀδελφέ μου, καὶ ἂν στοχασθῆς, καθὼς πρέπει, τὰ τρία ταῦτα κοντάρια, μὲ τὰ ὅποια ἐπλήρωσες τὸν Θεὸν ἀμαρτάνωντας, εἶμαι βέβαιος, ὅτι θέλεις βρυχησθῆ, καὶ μουγγρίσεις ὡσάν λεοντάρι ἀπὸ τοῦ ἀναστεναγμούς· «Ὠρούμην ἀπὸ στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου» (Ψαλμ. λζ'. 8)· ὅτε θέλει μισήσεις καὶ συγχαθῆς τὴν ἀμαρτίαν, καὶ ὅτι θέλει συντριφῆς εἰς χίλια κομμάτια τὴν καρδίαν σου, ἂν καὶ ἦτον ἡ πλεον σκληρὰ καὶ πέτρινη, καὶ θέλει τὴν κάμης νὰ χύσῃ αἱματωμένα δάκρυα. Ὅθεν, ὅσον τὸ δυνατόν σοι, ἐπίμενε εἰς τὸν στοχασμὸν αὐτῶν τῶν τριῶν, διὰ νὰ ἀποκτήσης τὴν ἀγίαν συντριβήν, ἡ ὅποια εἶναι τὸ εὐγενέστερον, καὶ ἀξιολογώτερον μέρος τῆς μετανοίας, λυπούμενος ὄχι τόσον δι' ἄλλο, ὅσον διατὶ ἡμαρτες ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐλύπησες τὸ Ἅγιόν τοῦ Πνεύμα, κατὰ τὸν Ἀπόστολον· «Καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ» (πρὸς Ἐφεσ. δ'. 30).

Καθὼς καὶ ὁ Δαυὶδ δὲν ἐλυπεῖτο διὰ τὰς ἄλλας ζημίας, ὅπου τοῦ ἔκαμεν ἡ ἀμαρτία, πάρεξ διατὶ τὸν ἔκαμε νὰ βλάβῃ μόνον τὸν Θεόν, καὶ μὲ ὄλον ὅπου ἔβλαψε καὶ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ἄλλους. Διδ καὶ ἔλεγε· «Σοὶ μόνῳ ἡμαρτον, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα». Ὅμοίως καὶ ὁ Μανασσῆς διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἐλυπεῖτο, καὶ ἀνεσιν δὲν ἐλάμβανε ποτὲ ἡ καρδία του. Διδ καὶ ἔλεγεν. «Οὐκ ἔστι μοι ἀνεσις, »διότι παρώργισα τὸν θυμὸν σου, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα, »μὴ ποιήσας τὸ θέλημά σου, καὶ μὴ φυλάξας τὰ προστάγματά σου»(2).

Ὅτι τρεῖς βλάβας προξενεῖ ἡ ἀμαρτία εἰς τὸν ἀμαρτωλόν.

Βεβαίως διὰ νὰ ἀποκτήσης καὶ τὴν ἐπιτριβήν, συλλογίσου, ἀδελφέ, καὶ πόσα κακὰ ἐπροξένησαν αἱ ἀμαρτίαι εἰς τοῦ λόγου σου.

Α'. Πῶς αὐταὶ δὲ σὲ ἔκαμαν νὰ χάσης τὰς ὑπερφυσικὰς χάριτας, ὅπου σοῦ ἐχάρισεν ὁ Θεὸς εἰς ταύτην τὴν ζωήν· τὴν χάριν τῆς δικαιοσύνης, τὴν χάριν τῆς υἰοθεσίας, τῆς διαμονῆς, καὶ τὰς λοιπὰς ἄλλας,

Α'.
βλάβη.

(1) Τὰ τρία ταῦτα βλέπετα πλατύτερον ἔμπροσθεν εἰς τὸ Ε'. προφυλακτικόν.

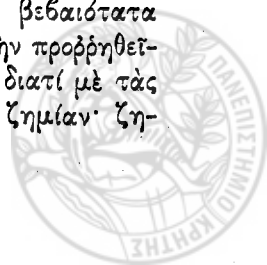
(2) Τὴν εὐχὴν τοῦ Μανασσῆ ἐπικυροῖ καὶ ὁ Ἅγιος Ἑφραίμ ὅτι εἶναι γνησία, φέρων μαρτυρίας ἀπὸ αὐτὴν· καὶ διάβραζε τὴν καὶ σὺ ἀδελφέ, διατὶ εἶναι πολλὰ κατανυκτικὴ, καὶ μάλιστα ὅταν ἐτοιμάζουσαι νὰ ἐξομολογηθῆς. Ἀναφέρει τὴν εὐχὴν ταύτην καὶ ἡ θεία Γραφή λέγουσα· «Καὶ τὰ λοιπὰ »τῶν λόγων Μανασσῆ, καὶ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ ἡ πρὸς τὸν Θεόν» (β'. Παραλ. κγ'. 18).

τῶν ὁποίων ἓνας καὶ μόνος βαθμὸς εἶναι τιμώτερος ἀπὸ ὅλας τὰς εὐγενείας, ἀπὸ ὅλας τὰς σοφίας, ἀπὸ ὅλας τὰς ὠραιότητας, καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς δυνάμεις· ἐν συντομίᾳ, ἀπὸ ὅλα ὁμοῦ τὰ χαρίσματα τῆς φύσεως, καὶ τὰ πλεόν πολῦτιμα καλὰ τοῦ κόσμου ὡς λέγει ὁ Σολομῶν· «Ὁ πᾶς χρυσὸς ἐν ὄψει αὐτῆς ψάμμος ὀλίγη» (Σοφ. ζ'. 9).

Β'. Συλλογίσου πῶς αὐταὶ σέ ἔκαμαν νὰ χάσης ὅλην τὴν αἰώνιον μακαριότητα τοῦ Παραδείσου, τὴν τοῦ Θεοῦ ἀπόλαυσιν καὶ θεωρίαν τῆς γλυκυτάτης Θεοτόκου, τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ Μητρὸς ὄλων τῶν Χριστιανῶν, τὴν τῶν Ἀγγέλων ἔνωσιν, τὴν τῶν Ἁγίων συντροφίαν, τὴν ἀνεκλάλητον χαρὰν, τὴν οὐράνιον βασιλείαν, τὴν παντοτεινὴν ἀνάπαυσιν, τὸ αἰώνιον φῶς, καὶ ἀπλῶς ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὔτε αὐτὶ ἤκουσεν, οὔτε νοῦς ἀνθρώπου ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ· καὶ σέ ἐκατάστησαν νὰ ἀλλάξης ὅλα ταῦτα μὲ μίαν ὀλίγην, μὲ μίαν πικρὰν καὶ συγχαμερὰν ἡδονήν· καὶ νὰ τὰ ἐξουθενήσης ὅλα ὡς ἓνα οὐδέν, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι οἱ σχολιοὶ Ἰουδαῖοι, ἐξουθένησαν τὴν ἀντίτυπον τοῦ Παραδείσου Ἱερουσαλήμ· «Καὶ ἐξουθένωσαν ὄγγην ἐπιθυμητήν» (Ψαλμ. ρε'. 24).

Γ'. Συλλογίσου πῶς αἱ ἁμαρτίαι αὐταὶ σοῦ ἐπροξένησαν τὴν αἰώνιον κόλασιν, τὸ ἄσβεστον ἐκεῖνο πῦρ, τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, τὸν σκῶληκα τὸν ἀκόιμητον, τὸν βασανισμὸν ὄλων τῶν αἰσθήσεων τοῦ σώματος, καὶ ὄλων τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς σου, ἡ ὅποια θέλει ἔχει παντοτεινὰ ἐκεῖνο ὁποῦ μισεῖ, καὶ δὲν θέλει ἔχει ποτὲ ἐκεῖνο ὁποῦ ἐπιθυμεῖ. Ἐκεῖ δὲν θέλεις ἀπολαύσει ποτὲ κάμμίαν ἡδονήν, δὲν θέλεις ἰδεῖ πλεόν κανένα σου φίλον, δὲν θέλεις ὀμιλήσει πλεόν μὲ κανένα σου συγγενῆ, δὲν θέλεις λάβει ὕπνον ποτέ, δὲν θέλεις εὔρει κάμμίαν ἀνάπαυσιν οὐδὲ μίαν μοναχὴν στιγμὴν, ἀπὸ ἐκείνους τοὺς δημίους δαίμονας, ὁποῦ ἔχουν νὰ σέ βατανίζουν, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, συλλογίσου πῶς αἱ ἁμαρτίαι σέ ἔκαμαν νὰ κερδίσης μίαν αἰωνιότητα τῶν ἀπείρων ἐκείνων βασάνων τῆς κολάσεως, τῆς ὁποίας μία μοναχὴ στιγμὴ, ὕστερα ἀπὸ τόσας μυριάδας χρόνων, ὅση εἶναι ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, ὅσοι εἶναι οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ, ὅσαι εἶναι ἡ σταλαγματαὶς τῆς βροχῆς, ὅσα εἶναι τὰ φύλλα τῶν δένδρων, καὶ τὰ ἔντομα τοῦ ἀέρος, δὲν θέλει ἀπεράσει ἡ στιγμὴ ἐκεῖνη ποτὲ ποτέ. «Καὶ βασανισθήσονται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ . . . » καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν ἀναβαίνει εἰς αἰῶνας αἰώνων» (Ἄποκαλ. ιδ'. 10, 11).

Ταῦτα συλλογιζόμενος κατὰ δεύτερον λόγον ἀγαπητέ, βεβαιότατα θέλει κατανύξεις τὴν καρδίαν σου, καὶ θέλει ἀποκτήσεις τὴν προρρήθει-
σαν ἐπιτριβὴν, λυπούμενος, ἂν ὄχι διὰ ἄλλο, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀμαρτίαν σου, ἐσὺ ὁ ἴδιος εἶσαι, ὁποῦ ἔπαθες μίαν ἀπειρον ζημίαν· ζη-

μίαν τῆς ὁποίας ὅλος ὁ κόσμος, δοθεὶς μὲ ὄλα του τὰ βασιλεια, δὲν εἶναι ἀντάξιος νὰ πληρώσῃ οὐδὲ ἓνα πολλοστημόριον.

Ἄχ! καὶ εἶναι ὀλίγη ζημία, εἶναι ὀλίγη λύπη, τὸ νὰ χάσῃς ἄθλιε ἀμαρτωλέ, τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ὅλος γλυκασμός, ὅλος εὐφροσύνη, ὅλος ἐπιθυμία, καὶ ὅλος ἀχόρταστος χορτασμός; ὁ ὁποῖος εἶναι ὅλος φῶς, καὶ ἀρχὴ τοῦ φωτός, ὅλος ζωὴ, καὶ ἀρχὴ τῆς ζωῆς, ὅλος σοφία, καὶ ἀρχὴ τῆς σοφίας; Εἶναι ὀλίγη λύπη, νὰ χάσῃς τὸν Θεόν, τοῦ ὁποίου ἡ ὠραιότης ὑπερβαίνει κάθε ὠραιότητα, ἡ σοφία του κάθε σοφίαν, ἡ γλυκύτης του κάθε γλυκύτητα; τοῦ ὁποίου μία μοναχὴ ἀκτίνα τῆς δόξης, ἂν ἐλαμπεν εἰς τὸν ἄδην, παρευθὺς ὁ ἄδης ἤθελε γένει Παράδεισος;

Εἶναι ὀλίγη λύπη νὰ χάσῃς τὸν ἀναρχον Πατέρα, τὸν συνἀναρχον Υἱόν, καὶ τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, τὸν ἓνα Τρισυπόστατον Θεόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κάθε ὠραῖον ἔχει τὴν ὠραιότητα, κάθε λαμπρόν τὴν λαμπρότητα, κάθε ζῶον τὴν ζωὴν, κάθε νοερὸν τὴν νόησιν, καὶ κάθε ὄν τὴν ὄντοτητα;

Εἰς ἓνα λόγον· εἶναι ὀλίγη λύπη, τὸ νὰ χάσῃς, ταλαίπωρε, τὸν Θεόν σου, ὅπου εἶναι τὸ ἄκρον ἀγαθόν, ἡ ἀρχὴ, καὶ τὸ μέσον, καὶ τὸ τέλος τοῦ εἶναί σου; «Γνωθὶ καὶ ἴδε (σοῦ φωνάζει αὐτὸς ὁ ἴδιος Θεός) »γνωθὶ καὶ ἴδε, ὅτι πικρόν σοι τὸ καταλιπεῖν σε ἐμέ, λέγει Κύριος ὁ »Θεός σου» (Ἰερεμ. β'. 19). Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ μέγας Βασιλεῖος, ὅτι, κἂν καὶ δὲν κολασθῇ τινάς, κἂν καὶ δὲν βασανισθῇ, ὅμως τὸ νὰ στερηθῇ μοναχὰ τὸν Θεόν, εἶναι πλέον ἀνυπόφορον ἀπὸ ὄλας τὰς μελλούσας κολάσεις· «Θεοῦ γὰρ ἀλλοτριώσις καὶ ἀποστροφή, καὶ τῶν ἐν γεένῃ προσ»δοκωμένων κολάσεων ἀφορητότερόν ἐστι καὶ βαρύτερον τῷ παθόντι, ὡς »ὀφθαλμῶ φωτὸς στέρησις, κἂν μὴ ὀδύνη προσῆ, καὶ τῷ ζῶῳ τοῦ ζῆν» (Ὅρ. κατὰ Πλάτ. β'). Καὶ ἂν ὁ Ἡσαῦ, διατὶ ἔχασε τὰ πρωτοτόκια, καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ πατρὸς του Ἰσαάκ, ἐλυπήθη τόσο, ὅπου ἔδωκε μίαν πολλὰ πικρὰν καὶ φοβερωτάτην φωνήν· «Ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἤκου»σεν Ἡσαῦ . . . ἀνεβόησε φωνήν μεγάλην καὶ πικρὰν σφόδρα» (Γενέσ. κζ'. 34)· πῶς ἐσὺ τρισάθλιε, νὰ μὴ φωνάξῃς ἕως τοῦ οὐρανοῦ; πῶς ἐσὺ ταλαίπωρε, νὰ μὴν ἀναστενάξῃς ἀπὸ βαθέων καρδίας, διατὶ ἔχασες τόσας ὑπερφυσικὰς εὐλογίας, καὶ χάριτας τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς σου; Διατὶ ὑστερήθης τὸ γλυκύτερον πρόσωπον τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ θεωρία εἶναι μετὰ Θεὸν μία δευτέρα μακαριότης εἰς τὸν Παράδεισον, καὶ ἔχασες παντοτεινὰ αὐτὴν τὴν εὐσπλαγχνικωτάτην Μητέρα τῶν Χριστιανῶν, τῆς ὁποίας ἐπροσκύνεις τοὺς Ναοὺς, καὶ τὰς ἱεράς εἰκόνας, καὶ ἐκράζεις εἰς κάθε θλίψιν σου τὸ ὄνομά της, καὶ παρευθὺς σοῦ ὑπήκουε; διατὶ ὑστερήθης τὴν πάντερπνον συναναστροφήν ὄλων τῶν Ἀγγέλων, καὶ τῶν Ἀγίων, τοὺς ὁποίους ἐώρταζες, καὶ ἤκουες, καὶ ἀνεγίνωσκες καθ' ἐκάστην τὰ ἱερά των βιβλία; καὶ διατὶ ἐκ τοῦ ἐναν-

τίου, ἀντὶ διὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ, ἐκληρονόμησες μίαν ἀπειρίαν κακῶν καὶ βασάνων ; ἐν συντομίᾳ, πῶς ἐσὺ νὰ μὴ θρηνηήσης, ἀμαρτωλέ, διατὶ χάνωντας τὸν Θεόν σου, μὲ αὐτὸν ἔχασες ὅλα ὅλα ὁμοῦ ;

ὦ χαϊμὸς ἀπειρος ! ὦ χαϊμὸς ἀμέτρητος ! εἶμαι βέβαιος, ἀδελφέ, ὅτι ἂν ἐβλεπες μίαν φορὰν αὐτὸν τὸν μεγάλον χαϊμόν, ὅπου ἔλαβες μὲ τὰς ἀμαρτίας σου, ἤθελε φωνάξῃς ὡσάν τὸν Βασιλέα ἐκεῖνον, ὅπου ἔλεγεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου του, ὅτι τὰ ἔχασεν ὅλα· διατὶ χάνωντας τὸν Θεόν, ἔχασε καὶ κορμί, καὶ ψυχὴν, καὶ γῆν, καὶ οὐρανόν, καὶ πρόσκαιρα, καὶ αἰώνια, καὶ ὅλα τὰ πάντα. « Ἀπωλέσαμεν τὰ πάντα· ὕστερῆθημεν τοῦ παντός ». Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἂν ἐβλεπες συμμαζωμένα ἔμπροσθέν σου ὅλα αὐτὰ ὅπου ἔχασες, χιλιαῖς φοραὶς ἤθελε ἀποφασίσῃς νὰ μὴν ἀμαρτήσης πλέον, ἀλλὰ νὰ διορθωθῆς, καὶ νὰ ζήσης μίαν ἀγίαν ζωὴν· καθὼς ἐδιωρθώθη καὶ ἐκεῖνος ὁ νέος, ὁ ὁποῖος χάνωντας πολλὰκις εἰς τὸ παιγνίδι τῶν χαρτίων ἄσπρα πολλά, διατὶ δὲν τὰ ἐβλεπεν, εἰς ὄλον τὸ ὕστερον, ἐπειδὴ ἔχασε μίαν ἡμέραν δώδεκα χιλιάδας δουκάτα, καὶ τὰ εἶδεν ἔμπροσθέν του συμμαζωμένα, καὶ βαλμένα ἀπὸ τὸν πατέρα του εἰς εἰκοσι τέσσαρας σακκούλας, ἐτρόμαξεν ὁ δυστυχῆς εἰς τὸν μεγάλον αὐτὸν χαϊμόν, καὶ ἀπὸ τότε ἀπεφάσισε, καὶ δὲν τὰ ἔπαιξε πλέον.

Ὅτι ἡ διὰ τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ λύπη
εἶναι ἀνωφελής.

Ξεφυρε δὲ καὶ τοῦτο, ἀδελφέ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ λυπησῇς, ἂν διὰ τὰς ἀμαρτίας σου χάσῃς κἀνένα φυσικὸν καὶ πρόσκαιρον ἀγαθόν, ἢ τὰ τέκνα σου, ἢ τὴν γυναϊκά σου, κἄν αὐτὴν ὄλην τὴν βασιλείαν τοῦ κόσμου, κἄν αὐτὴν τὴν ἰδίαν ζωὴν σου· διατὶ ἡ λύπη αὕτη δὲν σοῦ λογίζεται εἰς μετάνοιαν, ἀλλὰ εἶναι ματαία καὶ ἀνωφελής, καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀπρόσδεκτος. Ἐλυπηθῆ καὶ ὁ Σαοῦλ, ὅταν ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Σαμουὴλ, ὅτι ἔχει νὰ χάσῃ τὸ βασίλειον, καὶ τὴν ἰδίαν ζωὴν, τόσον ὅπου ἀπὸ τὸν φόβον του ἔπεσε κατὰ γῆς· « Καὶ ἔσπευσε Σαοῦλ, καὶ ἔπεσεν ἐστηκῶς ἐπὶ τὴν γῆν » (α΄. Βασιλ. κη΄. 20)· ἀλλ' εἰς μάτην. Ἦλθε καὶ ὁ Ἀντίοχος εἰς ἐπίγνωσιν τῶν κακῶν ὅπου ἔκαμεν, ὅταν εἶδε πῶς χάνει ἐνταυτῷ καὶ ζωὴν καὶ βασιλείαν, μὲ τὸν ὀδυνηρὸν ἐκεῖνον θάνατον· ἀλλ' εἰς μάτην· διὸ καὶ ἐπιφέρει ἡ Γραφή· « Ἡῤυχετο γὰρ ὁ μικρὸς πρὸς τὸν οὐκέτι ἐλεήσοντα αὐτὸν δεσπότην » (β΄. Μακκαβ. θ΄. 13). Ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι ἡ διὰ κοσμικὰ καὶ πρόσκαιρα ἀγαθὰ γενομένη λύπη, ὄχι μόνον εἶναι ἀνωφελής εἰς τὸν ἀμαρτωλόν, ἀλλὰ τοῦ προξενεῖ καὶ θάνατον, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. « Ἡ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται » (β΄. Κορινθ. ζ΄. 10).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Πῶς πρέπει νὰ ἐξομολογηται ὁ ἁμαρτωλός.

Αφ' οὗ δὲ στοχασθῆς τοιουτοτρόπως τὰς ἁμαρτίας σου, σύντροφέ μου ἁμαρτωλέ (1), καὶ προετοιμασθῆς μετὰ τὴν συντριβὴν ταύτην καὶ τὴν ἐπιτριβὴν, τότε πῆγαινε εἰς τὸν ἔμπειρον Πνευματικόν, ὅπου εἴπομεν, καὶ ἂν ἦναι μακρὰ ἢ κατοικία του μὴν ὀκνεύσης, καθὼς δὲν ὀκνεύεις νὰ ὑπάγῃς καὶ εἰς τὸν μακρὰν ὄντα ἔμπειρον ἰατρὸν διὰ τὴν σωματικὴν σου ἀσθένειαν· ἀλλ' εἶπε καὶ σὺ ὡς ὁ Ἄσωτος ἐκεῖνος υἱός· « Ἀναστάς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου » (Λουκ. ιε' . 18).

Ἐλθὼν δὲ πρὸς αὐτόν, ὅταν ἐκεῖνος σοῦ εἴπῃ νὰ ἐξομολογηθῆς τὰς ἁμαρτίας σου ἔμπροσθεν τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ, τότε σὺ γονατίσας ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς του εἰκόνας, εἶπέ· « Πάτερ, ἦμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ εἰμι ἄξιος κληθῆναι υἱός σου (αὐτόθ.)· ἀλλ' ἰδοὺ ὁ σήμερον διὰ τοῦ Πνευματικοῦ μου τούτου Πατρὸς ἐξομολογήσομαι σοι ἐν εὐθύτητι καρδίας » (Ψαλμ. ριη' . 7). Καὶ οὕτως ἀρχίζεις νὰ ἐξομολογήσαι.

Τίς εἶναι ἡ Ἐξομολόγησις.

Ερὸ τοῦ δὲ νὰ ἀρχίσῃς, ἤξευρε ὅτι ἡ ἐξομολόγησις εἶναι μία θεληματικὴ διὰ στόματος φανέρωσις τῶν πονηρῶν ἔργων, καὶ λόγων, καὶ λογισμῶν, κατανυκτικὴ, κατηγορητικὴ, εὐθεῖα, χωρὶς ἐντροπὴν, ἀποφασιστικὴ, πρὸς νόμιμον Πνευματικόν γινομένη.

Ὅτι ἡ Ἐξομολόγησις πρέπει νὰ ἦναι θεληματικὴ.

Αοιπὸν καὶ σὺ, ἀδελφέ, Α'. πρέπει νὰ ἐξομολογήσαι μετὰ τὸ ἰδίόν σου

(1) Ἐὰν ἤξεύρης γράμματα, ἀδελφέ, σημείωνε τὰς ἁμαρτίας σου καὶ εἰς χαρτί, διὰ νὰ μὴ τὰς ἀλησμονήσης. Πρέπει δὲ νὰ ἤξεύρης καὶ τοῦτο, ὅτι ἂν ἐσὺ δὲν κάμῃς τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν τῶν ἁμαρτιῶν σου, πρὸ τοῦ νὰ ἐξομολογηθῆς, ὅσας ἁμαρτίας ἀλησμονήσης, καὶ δὲν τὰς ἐξομολογηθῆς, εἶναι ἀσυγχώρητοι· διατι ἡ ἀλησμονησία αὕτη ἐργεῖ θεληματικὴ ἀπὸ λόγου σου, μετὰ τὸ νὰ ἠμποροῦσες νὰ τὰς ἐνθυμηθῆς μετὰ τὴν ἐξέτασιν, καὶ δὲν τὸ ἔκαμες. Ἐὰν ὅμως καὶ κάμῃς τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν, καὶ τύχῃ νὰ ἀλησμονήσης κτήμιαν ἁμαρτίαν σου, ὡς ἄνθρωπος ἐπιλήσμων, ὅπου εἶσαι, ἢ τοιαύτη ἁμαρτία, λέγουσιν μερικοὶ, ὅτι συγχωρεῖται ἡμῶν μετὰ τὰς ἄλλας, ὅπου ἐξομολογήθῃς· διατι ἡ ἀλησμονησία αὕτη δὲν εἶναι θεληματικὴ, ἀλλὰ ἀκούσιος. Ἐὰν δὲ μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν τὴν ἐνθυμηθῆς, πρέπει νὰ πηγαίνῃς πάλιν εἰς τὸν Πνευματικόν, καὶ νὰ ἐξομολογήσαι καὶ ταύτην.

στόμα (1) ὅλα τὰ πονηρὰ ἔργα σου, ὅλα τὰ πονηρὰ λόγια σου, καὶ ὅλους τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς σου· ὄχι ἀπὸ κάμμιαν βίαν ἢ ἀνάγκην, ἀλλὰ θεληματικῶς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ σου, λέγωντας μὲ τὸν Δαυὶδ· «Καὶ ἐκ »θειλήματός μου ἐξομολογήσομαι αὐτῷ» (Ψαλ. 27, 10)· ὄχι νὰ καρτερῆς νὰ σὲ ἐρωτᾷ ὁ Πνευματικός, ἀλλὰ ἐσὺ πρῶτος νὰ τὰς ἐξομολογήσαι (2). Μὴ ὁμοιάζης καὶ σὺ κατὰ τοῦτο μὲ τὸν βασιλεῖα Ναβουχοδονόσωρ, ὃς τις δὲν ἔλεγεν αὐτὸς εἰς τοὺς μάγους τὸ ἐνύπνιον ὅπου εἶδε, καὶ ὕστερον οἱ μάγοι νὰ τὸ διαλύσουν· ἀλλ' ἐζήτηι νὰ τοῦ εἰποῦν ἐκεῖνοι καὶ τὸ ἐνύπνιον καὶ τὴν ἐξήγησίν του· «Πλὴν τὸ ἐνύπνιον, καὶ τὴν σύγκρισιν »αὐτοῦ ἀπαγγεῖλατέ μοι» (Δανιήλ β'. 6)· ἀλλὰ σὺ εἶπε πρῶτον τὸ ἐνύπνιον σου, ἤτοι τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ τότε νὰ τὰς ἀκούσῃ ὁ Πνευματικός, καὶ νὰ τὰς διορθώσῃ.

“Ὅτι ἡ Ἐξομολόγησις πρέπει νὰ ἦναι κατανυκτική.

Β'. **Π**ρέπει νὰ ἐξομολογήσαι κατανυκτικὰ μὲ πολλὴν ταπείνωσιν, καὶ μὲ συντετριμμένην καρδίαν, καθὼς ἐξομολογεῖτο ἡ Πόρνη τὰς ἀμαρτίας της, καθὼς ἡ Χαναναία, καὶ καθὼς ὁ Τελώνης προσήυχετο, διὰ νὰ προσδεχθῇ ὁ Θεὸς τὴν ἐξομολόγησίν σου, καὶ δώσῃ σοι τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν σου· διότι «Καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ »ἐξουδενώσει» (Ψαλ. ν'. 17). Τὴν κατάνυξιν δὲ ταύτην καὶ τὴν ταπείνωσιν πρέπει νὰ δείχνης, καὶ ὅταν ἀκόμη σὲ ἐλέγχῃ ὁ Πνευματικός διὰ κἀνένα σου ἀμάρτημα, σιωπῶντας καὶ μὴ θυμωνόμενος, μηδὲ περικόπτων τὰ λόγια του, ἀλλὰ δεχόμενος τὸν ἔλεγχον μετὰ χαρᾶς, ὡσάν νὰ σοῦ τὸν κάμνη ὁ ἴδιος Θεός. Τί λέγω νὰ τὸν δέχεσαι μετὰ χαρᾶς; ἂν ἦναι τρόπος πρέπει ὡς κατὰδικος νὰ σκύπτῃς εἰς τὴν γῆν, καὶ νὰ βρέχῃς τοὺς πόδας του μὲ τὰ δάκρυά σου, καθὼς σὲ συμβουλεύει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος. «Γενοῦ καὶ τῷ ἦθει καὶ τῷ λογισμῷ ὡς κατὰδικος »ἐπὶ τῇ ἐξομολόγησει σου, εἰς γῆν νενευκῶς, καὶ εἰ δυνατὸν καὶ τοὺς

(1) Εἶπα, ὅτι μὲ τὸ ἴδιόν σου στόμα νὰ λέγῃς τὰς ἀμαρτίας σου· διατι κἄν καὶ τὰς ἔχῃς γραμμένας, διὰ νὰ μὴν τὰς ἀλησημονήσης, ὅμως ἔχεις χρέος ἐσὺ ὁ ἴδιος νὰ τὰς διαβάζῃς εἰς τὸν Πνευματικόν σου· ὅθεν ἐκεῖνοι, ὅπου γράφουν τὰς ἀμαρτίας των, καὶ δίδοντες τὸ γράμμα εἰς τὸν Πνευματικόν ἀναχωροῦν, κακῶς καὶ σφαλερῶς τὸ κάνουν, καὶ ἡ ἐξομολόγησίς τους εἶναι ἀτελής, καὶ ἄς παύσουν εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τοῦτο τὸ ἄτοπον, καὶ ἄς διαβάζουν αὐτοὶ μόνοι τὸ χειρόγραφον τῶν ἀμαρτιῶν τους.

(2) Διὸ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (Λόγ. κ'. εἰς τὴν Γένεσ.) ἐρμηνεύων τὸ «Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀνομίας σου» λέγει· «Μὴ ἀναμεινῆς τὸν ἐλέγχοντα, »μη ἐκδέξῃ τὸν κατήγορον· ἀλλ' αὐτὸς προλαβὼν, ἄρπασον τὴν πρωτολογίαν».

»πόδας τοῦ ἱατροῦ, ὡς τοῦ Χριστοῦ, δάκρυσι βρέχων» (Λόγ. δ').

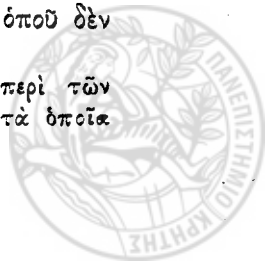
Ἔστι ἡ ἐξομολόγησις πρέπει νὰ ἦναι κατηγορητικὴ.

Γ'. **Ἄ**ρτεπει νὰ μὴ κατηγορῆς τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον ὅταν ἐξομολογήσῃ, προφασιζόμενος, ὅτι αὐτοὶ ἔγειναν αἴτιοι νὰ ἀμαρτήσῃς, καθὼς καὶ ὁ Ἀδὰμ ἐπροφασίσθη τὴν Εὐάν, καὶ ἡ Εὐά τὸν ἔφιν· ἔχι· ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον νὰ κατηγορῆς τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ τὴν κακὴν σου προαίρεσιν. «Εἰ θέλεις κατηγορῆσαι, (σοῦ λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐν Ὁμιλ. να'. »εἰς τὸν Ματθ.) κατηγορήσον σοῦ» καὶ ὁ Παροιμισιαστὴς. «Δίκαιος αὐτοῦ »κατήγορος» (Παροιμ. ἡ'. 17)· ἑαυτοῦ λέγει, καὶ ἔχι τῶν ἄλλων, ἵνα μὴ, ζητῶν νὰ ὀλιγοστεύσῃς μὲ τὴν ἐξομολόγησιν τὰς ἀμαρτίας σου, τὰς αὐξήσεις προσθέτωντας καὶ τὴν κατάκρυσιν. Τί νὰ λέγῃς δὲ εἰς τὸν Πνευματικόν, σὲ συμβουλεύει ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος (Λόγ. δ'). «Εἶπε »καὶ μὴ αἰσχυρθῆς· ἐμὸν τὸ τραῦμα, Πάτερ, ἐμὴ ἡ πληγὴ, ἐξ οἰκείας »ῥαθυμίας, καὶ οὐκ ἐξ ἑτέρου προσγινομένη· οὐδεὶς ταύτης αἴτιος, οὐκ »ἄνθρωπος, οὐ πνεῦμα, οὐ σῶμα, οὐ τι ἕτερον, ἀλλ' ἡ ἐμὴ ἀμέλεια».

Ἔστι ἡ ἐξομολόγησις πρέπει νὰ ἦναι εὐθεῖα.

Δ'. **Ἄ**ρτεπει νὰ ἐξομολογήσῃ μὲ ἀλήθειαν καὶ εὐθύτητα τῆς καρδίας σου, φανερόντωντας ὅλας σου τὰς ἀμαρτίας τοιοῦτοτρόπως, καθὼς τὰς ἐπραξες, μὲ ὅλα τὰ περιστατικὰ τοῦ τόπου, τοῦ χρόνου, τοῦ προσώπου, τῆς αἰτίας, τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ τοῦ τρόπου (1), χωρὶς νὰ προσθήσῃς, ἢ νὰ ἀφαιρήσῃς, χωρὶς νὰ λέγῃς τὰς μισὰς ἀμαρτίας σου εἰς ἕνα Πνευματικόν, καὶ τὰς μισὰς εἰς ἄλλον, καθὼς κάμνουν μερικοὶ πανοῦργοι, χωρὶς νὰ τὰς λέγῃς μὲ κάποια λόγια τεχνικά, μὲ τὰ ὅποια καὶ κρύπτεις ἐν ταῦτῳ, καὶ φανερόνεις τὴν ἀμαρτίαν σου, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ ὀλιγοστεύσῃς τὴν ἐντροπὴν· ἀλλὰ νὰ ἐξομολογήσῃς ἀπλᾶ καὶ ἴσια, μὲ καρδίαν ἄδολον καὶ ἀληθινὴν· διατὶ ἂν ἐξομολογηθῆς κατὰ δόλον καὶ κατ' ἐπιφάνειαν μόνον, ἤξευρε ὅτι ἔχι μόνον θέλει γένη μισητὴ ἡ ἐξομολόγησις σου κοντὰ εἰς τὸν Θεόν· ὅπου ἀγαπᾷ πάντοτε τὴν ἀλήθειαν· «Ἴδου γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας» (Ψαλ. ν'. 6), ἀλλὰ ἀκόμη καὶ αἱ ἀμαρτίαι σου, ὅπου ἐξομολογήθῃς, θέλουν ξεφυτρώσειν πάλιν μετ' ὀλίγον εἰς ἐσέ, καθὼς ξεφυτρώνουν καὶ αἱ ἄσπραι τρίχες εἰς ἐκείνους τοὺς γέροντας, ὅπου δὲν

(1) Ὅρα τὸ ε'. Κεφάλαιον τῆς Διδασκαλίας τοῦ Πνευματικοῦ περὶ τῶν περιστάσεων. Ὅμως τὰ κύρια ὀνόματα τῶν προσώπων ἐκείνων, μὲ τὰ ὅποια ἡμαρτες, δὲν πρέπει νὰ τὰ φανερόνῃς.

τὰς ξεριζώνουν, ἀλλὰ κατ' ἐπιφάνειαν μόνον τὰς ζουραφίζουν· μετὰ τὸ ὅποσον παρομοιάζεις καὶ σὺ κατὰ τοῦτο, ὡς λέγει ὁ Δαυὶδ· « Ὡσεὶ ξυρὸν » ἠκονημένον ἐποίησας δόλον» (Ψαλμ. να'. 2) (1).

Ἔστιν ἡ Ἐξομολόγησις πρέπει νὰ γίνεται χωρὶς ἐντροπὴν.

Πρέπει νὰ ἐξομολογηθῆται χωρὶς ἐντροπὴν· διατί ἡ ἐντροπή, ὅπου λαμβάνεις ὅταν ἐξομολογηθῆσαι, σοῦ προξενεὶ δόξαν καὶ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ, κατὰ τὸν Σειράχ· « Ἔστιν αἰσχύνη, ἐπάγουσα ἀμαρτίαν, καὶ ἔστιν αἰσχύνη, δόξα καὶ χάρις» (δ'. 21). Ἡ ἐντροπή αὕτη σὲ κάμνει νὰ ἐλευθερωθῆς ἀπὸ τὴν μέλλουσαν ἐντροπὴν τῆς ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως, κατὰ τὴν τῆς Κλίμακος (Λόγ. δ'.). « Οὐ γὰρ ἔστιν ἐκτὸς αἰσχύνης, αἰσχύνης ἀπαλλαγῆναι»· καὶ κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισ.). « Μὴ ἀπαξιώσης ἐξαγορευσαί σου τὴν ἀμαρτίαν, ἵνα » τὴν ἐκεῖθεν αἰσχύνῃ τῇ ἐνταῦθα φύγῃς· ἐπειδὴ μέρος καὶ τοῦτο τῆς » ἐκεῖσε κολάσεως, καὶ δεῖξῃς ὅτι τὴν ἀμαρτίαν ὄντως μεμίσηκας, πα- » ραδειγματίσας αὐτὴν καὶ θριαμβεύσας, ὡς ἀξίαν ὕβρεως». Τί ἐντρέπεσαι ἀμαρτωλέ; ὅταν ἔκαμνες τὴν ἀμαρτίαν δὲν ἐντρέπεσο, καὶ τώρα ὅπου ζητεῖς νὰ τὴν ξεφορτωθῆς, ἐντρέπεσαι; ἄχ τρελλέ! καὶ δὲν ἤξευ- ρεις πῶς ἡ ἐντροπή αὕτη εἶναι τοῦ διαβόλου, ὁ ὅποιος, ὅταν κάμνης τὴν ἀμαρτίαν, σοῦ δίδει θάρρος καὶ ἀδιαντροπίαν, καὶ ὅταν τὴν ἐξομολογηθῆσαι, σοῦ δίδει φόβον καὶ ἐντροπὴν; ἔτσι μαρτυρεῖ ὁ Χρυσόστομος· « Δύω ταῦτά ἐστιν, ἀμαρτία καὶ μετάνοια· ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ, ὄνειδος, γέ- » λως· ἐν τῇ μετάνοιᾳ, ἔπαινος, παρρησία. ἀλλ' ἀντιστρέφει τὴν τάξιν ὁ » Σατανᾶς, καὶ δίδωσι τοῖς πειθομένοις αὐτῷ, ἐν μὲν τῇ ἀμαρτίᾳ, τὴν » παρρησίαν, ἐν δὲ τῇ μετάνοιᾳ τὴν αἰσχύνῃν· σὺ δὲ μὴ πεισθῆς αὐτῷ» (Λόγ. περὶ Μεταν.) (2).

(1) Διὸ καὶ ὁ Θεὸς Χρυσόστομος (εἰς τὸν ρητ'. Ψαλμὸν) ἐξηγῶν τὸ « Ἐξομολογήσομαι σοὶ ἐν εὐθύτῃ καρδίᾳ» λέγει· « Ἐξομολογήσατο καὶ Ἰουδᾶς » εἰπὼν· Ἡμαρτον παραδούς αἷμα ἀθῶον, ἀλλ' οὐκ ἐν εὐθύτῃ καρδίᾳ· τῇ » γὰρ φυλαργυρία συνείχετο». Βλέπεις ὅτι εἶναι ἀνωφελὴς ἡ ἐξομολόγησις, ὅταν δὲν γίνεται μετ' εὐθύτητα καρδίας;

(2) Ἡξευρε γὰρ, ἀδελφέ, ὅτι ἡ ἐντροπή, ὅπου μέλλεις νὰ λάβῃς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως, ἐὰν ἐδῶ ἐντραπῆς, εἶναι φοβερωτέρα καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ σκότος, καὶ τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Ἔτσι τὸ βεβαιοῖ ὁ μέγας Βασιλεὺς· « Οἱ » γὰρ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ὄνειδισμόν καὶ αἰσχύνῃν ἀναστήσονται, ἐνο- » ρῶντες ἐν αὐτοῖς τὸ αἶσχος, καὶ τοὺς τύπους τῶν ἡμαρτημένων· καὶ τάχα » φοβερωτέρα τοῦ σκότους, καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου ἡ αἰσχύνῃ ἐστίν, ἡ » μέλλουσι διακωιδεῖν οἱ ἀμαρτωλοὶ, αἰεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχοντες τὰ ἔχνη τῆς

Διὰ τοῦτο διαβάζομεν εἰς τὰ Πατερικά, ὅτι ἕνας ἐνάρετος πατὴρ εἶδε τὸν διάβολον ὀφθαλμοφανῶς νὰ πηγαίνει συχνὰ εἰς τὰ ἐξομολογητήρια τῶν Πνευματικῶν, διὰ νὰ δίδῃ ἐντροπὴν εἰς τοὺς ἐκεῖ ἐξομολογούμενους ἁμαρτωλοὺς. Ὁ Θεὸς δὲν σοῦ ἔδωκε Πνευματικὸν κἀνένα Ἄγγελον, ἢ κἀνένα Ἀρχάγγελον διὰ νὰ ἐντραπήσῃ, ἀλλὰ ἕνα ἄνθρωπον, ἕνα ὁμοιοπαθῆ ὡσὰν καὶ ἐσένα, διὰ νὰ μὴν ἐντραπήσῃ, καὶ σὺ διατὶ νὰ ἐντρέπεσαι; Εἰ δὲ καθ' ὑπόθεσιν, ἔμαθες ἀπὸ ἄλλους, ἢ σὺ ὑποπέυεσαι, ὅτι ὁ Πνευματικὸς σου φανερόναι εἰς ἄλλους τὰς ἁμαρτίας· τοῦτο, ἀδελφέ μου, ἄς μὴ σε ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν· διατὶ εἶναι πλάνη τοῦ διαβόλου, μὲ τὴν ὁποίαν ζητεῖ νὰ ἀπωλέσῃ τὴν ψυχὴν σου· ἀλλὰ πήγαινε ἀφόβως καὶ ἐξομολογήσου τὰς ἁμαρτίας σου· καὶ ἂν μὲν ἐκεῖνος τὰς φαγερώσῃ (τὸ ὅποιον εἶναι πολλὰ δύσκολον, διὰ νὰ μὴν εἰπῶ καὶ ἀδύνατον, νὰ τὸ κάμῃ), ἐκεῖνος ἔχει νὰ δώσῃ ἀπολογίαν εἰς τὸν Θεόν, διὰ τὸ κακὸν αὐτό, ὅπου κάμνει· σὺ δὲ ὁ ἐξομολογηθεὶς εἶσαι τελειῶς ἁθῶς, καὶ συγχωρημένος εἰς τὰς ἁμαρτίας σου. Ἐπὶ σὲ πληροφορεῖ ὁ Ἅγιος Μελέτιος ὁ Ὁμολογητής. (Βαθμ. ροά'.)

- » Εἴ τις τὴν ἐξαγόρευσιν ἐξείπει καὶ φαυλίσαι,
- » Αὐτὸς ὑπόσχη τῷ Θεῷ τὸν λόγον ἐν τῇ κρίσει.
- » Ὁ δ' ἐξαγορευσάμενος παντάπασιν ἁθῶς,
- » Καὶ τῶν σφαλαμάτων τῶν αὐτοῦ λελυτρωμένος πάντη.

Οἱ μετανοοῦντες τὸν παλαιὸν καιρὸν ἐστέκοντο εἰς τὴν πόρταν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐξομολογοῦντο τὰς ἁμαρτίας των εἰς ὅλον τὸ πλῆθος, ὅπου ἔμβαιναν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς λέγει ὁ Σωζόμενος· «Ἐξ ἀρχῆς ἡτοῖς Ἱερεῦσιν ἔδοξεν ὡς ἐν θεάτρῳ ὑπὸ μάρτυρι τῷ πλήθει τῆς Ἐκκλησίας, τὰς ἁμαρτίας ἐξαγγέλλειν» (Βιβλ. ζ'. Κεφ. ις'.) καὶ ὁ νς'. καὶ σέ'. Κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου τὸ αὐτὸ λέγουσιν.

Ἕνας δίκαιος Ἰὼβ δὲν ἐντρέπετο νὰ ἐξομολογῆται ἔμπροσθεν εἰς τὸ πλῆθος, καθὼς τὸ κηρύττει μόνος· «Οὐ γὰρ διεντράπην πολυοχλίαν πλήθους, τοῦ μὴ ἐξαγορευῆσαι ἐνώπιον αὐτῶν» (Ἰὼβ λα', 34), καὶ σὺ ἀδελφέ μου, ἁμαρτωλὸς ὢντας, καὶ ἔμπροσθεν εἰς ἕνα μόνον ἄνθρωπον ἐξομολογούμενος, διατὶ νὰ ἐντρέπεσαι; (1)

» ἐν σαρκὶ ἁμαρτίας, οἷονεῖ τινος βραφῆς ἀνεκπλύντου τῇ μνήμῃ τῆς ψυχῆς αὐτῶν εἰς τὸ διηνεκὲς παραμένοντα» (Ἑρμην. εἰς τὸν λβ'. Ψαλ.).

(1) Ἐξέυρε δέ, ἀγαπητέ, ὅτι καὶ τώρα εἶναι συγκεχωρημένον νὰ ἐξομολογῆται τις καὶ πᾶρῆσι τὰς ἁμαρτίας του, εἰάν εὐρίσκειται πρόθυμος εἰς τὴν μετάνοιαν· καὶ ὅστις τοῦτο ποιήσῃ, ταχύτεραν λαμβάνει παρὰ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν συγχώρησιν, διὰ τὴν περισσοτέραν ἐντροπὴν καὶ κα-

· "Οτι αἱ ἁμαρτίαι πρέπει νὰ φανερωθοῦν ἢ ἐδῶ, ἢ ἐκεῖ.

Ενα ἀπὸ τὰ δύο· ἢ ἐδῶ κάτω εἰς μοναχὸν Πνευματικὸν πρέπει νὰ φανερώσῃς τὰς ἁμαρτίας σου, ἀδελφέ, ἢ ἐκεῖ εἰς τὸν φοβερὸν Κριτὴν. Ἄν ἐδῶ τὰς κρύψῃς, ἤξευρε ὅτι ἐκεῖ ἔχει νὰ τὰς θεατρίσῃ ἐξάπαντος ἔμπροσθεν εἰς ὄλους τοὺς Ἀγγέλους, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ὁ φοβερὸς Κριτῆς μὲ μέγαλον σου ἐλεγμὸν· « Ἐλέγξω σε, θέλει σοῦ εἰπεῖ, καὶ παρα-

ταισχύνην ὅπου δοκιμάζει ἐν τῇ τοιαύτῃ δημοσίᾳ ἐξομολογήσει. Ἐξω γὰρ ἀπὸ τὸν Ἰώβ, ὅπου ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, καὶ τὴν παλαιὰν συνήθειαν, ὅπου εἶχεν εἰς τοῦτο ἢ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, εὐρίσκομεν πρὸς τοῦτοις εἰς τὰς ἱστορίας, ὅτι καὶ ὁ Βασιλεὺς Ῥωμανός, ὁ καλούμενος Γέρων καὶ Λεκαπηνός, τοιοῦτοτρόπως ἐποίησε· διότι μετανοήσας οὗτος διὰ τοὺς ὄρκους ὅπου παρέβη, τοὺς ὁποίους εἶχε μὲ τὸν γαμβρὸν του Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον, καὶ διὰ τὰς ἄλλας του ἁμαρτίας, ἔστειλε καὶ ἐσύναξε τριακσίους Μοναχοὺς ἀπὸ τὴν Ῥώμην, καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ γενομένης θείας Λειτουργίας, ἐν τῷ καιρῷ, ὅτε εἶπεν ὁ Ἱερεὺς «Μετὰ φόβου Θεοῦ Πίστεως», ἐστάθη εἰς τὸ μέσον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ αἰσχύνης καταφρονήσας ὁ καλὸς Ῥωμανός, ἐξομολογήθη παρρησίᾳ τὰς ἁμαρτίας του, καὶ ἐζήτηε συγχώρησιν· ἔπειτα γράψας πάλιν τὰς ἁμαρτίας του εἰς μεμβράνην, ἀπέστειλεν αὐτὰς εἰς τοὺς μὴ ἐλθόντας Μοναχοὺς, καὶ δὴ καὶ εἰς τὸ Ὄρος τοῦ Ὀλύμπου, παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ κάμουν πρὸς τὸν Θεὸν δέησιν ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως αὐτῶν. Ἀλλὰ ἀκούσατε καὶ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἔλεος, ὅπου ἔδειξεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτόν. Μοναχὸς τις ἐν τῷ Ὀλύμπῳ ἐνάρετος, καλούμενος Δερμοκάιτος, παρεκάλει ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν Θεόν· καὶ δὴ ἔρχεται ἄνωθεν θεία φωνὴ εἰς αὐτόν λέγουσα· « Ἐνίκησεν ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ ». Ἀνοίξας δὲ ὁ Μοναχὸς τὴν μεμβράνην, ὧ τοῦ θαύματος! εὔρε σθυμένας καὶ ἐξηλειμμένας τὰς ἁμαρτίας του (παρὰ Δοσιθ. Βιβλ. ζ' . 743).

Ἐνα παρόμοιον διηγεῖται καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος ἐν τῷ περὶ Ὑπακοῆς δ'. Λόγῳ αὐτοῦ, λέγων· ὅτι, εἰς ἓνα Κοινοβίου ἔτυχε νὰ ἔλθῃ ἓνας ἀνθρωπος ληστής, καὶ φονεὺς, καὶ μάγος, καὶ ἀσελγής, ζητῶν νὰ γένη καλόγηρος· ὁ δὲ Προεστὸς τοῦ Κοινοβίου ἐπρόσταξεν αὐτόν νὰ ἐξομολογηθῇ παρρησίᾳ ἐνώπιον πάντων τὰς ἁμαρτίας του· ὁ δὲ μετὰ χαρᾶς ἔστερξε νὰ κάμῃ τοῦτο, ἐὰν ἤθελε, καὶ μέσα εἰς ὅλην τὴν πόλιν τῆς Ἀλεξανδρείας. Καὶ λοιπὸν ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ γενομένης Λειτουργίας, μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, ἰδοὺ ἔρχεται ὁ ληστής ἐκεῖνος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς καταδίκος, συρόμενος ἀπὸ τινος ἀδελφοῦ, κτυπούμενος, δεδεμένος ἔχων ὀπίσω τὰς χεῖρας, ἐνεδεδυμένος σάκκον, καὶ στάκτην ἔχων εἰς τὴν κεφαλὴν του· καὶ εὐθύς ὅπου ἐπλησίασεν εἰς τὴν πόρταν τῆς Ἐκκλησίας, Στάσου, τοῦ φωνάζει ὁ Ἠγούμενος, στάσου διατί δὲν εἶσαι ἄξιός νὰ ἔμβῃς ἐδῶ μέσα· ὁ δὲ νομίσας πὺς ἤκουσε κάμμιναν βροντὴν, καὶ ὄχι φωνὴν ἀνθρώπου, πίπτει παρευθὺς πρηνὴς εἰς τὴν γῆν μετὰ φόβου καὶ τρόμου, καὶ μὲ τὰ δάκρυά του βρέχει τὸ ἔδαφος· εἶτα προστάζει αὐτόν νὰ ἐξομολογηθῇ ὅλας του τὰς ἁμαρτίας κατ' εἶδος. Ὁ δὲ

»στήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἀμαρτίας σου» (Ψαλμ. μθ'. 21). Τί λέγω ὁ Κριτής; αὐταὶ αἱ ἴδιαι ἀνεξομολόγητοι ἀμαρτίαι σου θέλουν σὲ ἐλέγξει τότε, καὶ θέλουν σὲ θεατρίσει εἰς ἐκεῖνο τὸ παγκόσμιον κρητήριον· «Παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σου, καὶ ἡ κακία σου ἐλέγξει σε» (Ἱερεμ. β'. 19) (1). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος σὲ συμβουλεύει λέγων· «Ἀμαρτωλὸς εἶ· πρόσελθε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, πρόσπεσον, κλαῦσον· «ἤμαρτες, ἐξομολόγησαι Θεῷ τὰς ἀμαρτίας σου· εἰπέ ἐνταῦθα, ἵνα μὴ ἔκει ὑπὸ μυριάδων Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων αἰσχυνόμενος ἐλεγχθῆς. »Εἰπέ μοι, τί ἐστὶ κάλλιον, ὧδε ἐν Ἐκκλησίᾳ τῷ Θεῷ μόνῃ ἐξομολογήσασθαι καὶ τῷ Πνευματικῷ σου πατρὶ, ἢ ἐκεῖ ἐπὶ τοσοῦτων μυριάδων δημοσιεύεσθαι» (Τόμ. ζ'. Λόγ. οζ'.).

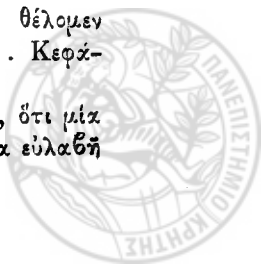
Ἔστι ἀνίσως καὶ μείνη ἀνεξομολόγητος μία μόνη ἀμαρτία, μένου ἀσυγχώρητοι καὶ αἱ λοιπαί.

Αλλὰ καὶ ἂν ἐξομολογηθῆς ὅλας τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ κρύψῃς ἀπὸ ἐντροπῆς μίαν μόνην, ἤξευρε ὅτι ἔχει μόνον καὶ αἱ ἀμαρτίαι, ὅπου ἐξομολογήθῃς, μένου ἀσυγχώρητοι (2), ἀλλὰ προσθέτεις ἀκόμη παραπάνω

ληστῆς ἄρχισε καὶ τὰς ἐξομολογήθῃ μίαν πρὸς μίαν· ἀλλὰ ἴδετε καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ· ἐν γὰρ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτε ἐξομολογεῖτο οὗτος τὰς ἀμαρτίας του, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ εὐρισκομένους ἀδελφούς ἔβλεπεν ἕνα φοβερὸν ἄνδρα κρατοῦντα χαρτίον γεγραμμένον εἰς χεῖρας, καὶ κονδύλι· καὶ εὐθύς ὅπου ἐξομολογεῖτο ὁ ληστής τὴν κάθε του ἀμαρτίαν, ὁ φοβερός ἐκεῖνος τὴν ἔσβυνε μὲ τὸ κονδύλι· καὶ μὲ δίκαιον τρόπον· ἐπειδὴ εἶπεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου Δαυῖδ· «Εἶτα, ἐξχρεώσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ· καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου» (Ψαλμὸς λα'. 5)· παρευθὺς δὲ μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν, ἐκούρευεν ὁ Πρεσβῆς καλόγηρον τὸν ληστήν, καὶ τὸν ἰσυναρίθμησε μὲ τοὺς λοιποὺς Μοναχοὺς. Ὅρα δὲ ἔμπροσθεν καὶ τὸν Ἀρχιερέα ἐκείνον Ποτάμωνα, ἐξομολογηθέντα ἐνώπιον μιᾶς ὁλοκλήρου Συνόδου. Ὅθεν ἄς μιμηθῶμεν τούτους καὶ ἡμεῖς, καὶ ἄλλους ἀκόμη πολλοὺς παρομοίους τούτων, καὶ ἄς μὴ ἐντροπώμεθα ὅταν ἐξομολογώμεθα, ἵνα ταχύτερον εὔρωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ τοῦ Θεοῦ ἔλεος.

(1) Ὅρα καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον λέγοντα· «Ἐκεῖ δὲ αὐτὰ (τὰ πλημμελήματα ἡμῶν) ὀφόμεθα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν γυμνά καὶ τετραχηλισμένα, καὶ θρηνησομεν ἐκεῖ καὶ μάτην» (Λόγ. ὅτι ἐπικινδύνον τῷ ἀκούσει καὶ τοῖς λέγουσι). Ὅρα καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ὅτι θέλομεν ἰδεῖ τότε τὰ ἀμαρτήματά μας κάθε ἕνα καθὼς ἐπράχθη, εἰς τὸ ἡ'. Κεφάλαιον τῆς Διδασκαλίας τοῦ Πνευματικοῦ.

(2) Ὅρα σελ. 208 τῆς Ἀμαρτωλῶν Σωτηρίας, ὅπου ἀναφέρεται, ὅτι μίαν γυναῖκα, ἐπειδὴ καὶ ἐξομολογήθη ὅλα τὰ ἄλλα ἀμαρτήματά της εἰς ἕνα εὐλαβῆ

εις τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ἄλλην μίαν ἁμαρτίαν, τὴν ἱεροσουλίαν, διὰ τὸ κρύψιμον αὐτό, ὡς λέγει ἐν τῷ ἐξομολογηταρίῳ ὁ Ἱεροσολύμων Χρῦσανθος. Ὅθεν καὶ ἓνας Διδάσκαλος σὲ συμβουλεύει φρονίμως, ὅτι ἂν θέλῃς νὰ νικήσῃς τὸν διάβολον, ὅπου σοῦ φέρει τὴν ἐντροπήν, λέγε πρῶτην ἀπὸ ὅσας ἐκείνην τὴν ἁμαρτίαν, ὅπου ἐντρέπεται περισσότερον.

Ἔστι ἡ ἐξομολόγησις πρέπει νὰ ἴηται ἀποφασιστικὴ.

Εκτον δὲ καὶ τελευταῖον, πρέπει νὰ ἐξομολογήσῃ ἀποφασιστικὰ ἦγον, νὰ κάμῃς ἔμπροσθεν εἰς τὸν Πνευματικὸν μίαν στερεὰν καὶ βεβαίαν ἀπόφασιν, ὅτι προτιμᾷς χίλιαις φοραῖς καλῆτερα νὰ ἀποθάνῃς, παρά νὰ ἁμαρτήσῃς πλέον μὲ τὴν θέλησίν σου, συνεργούσης σοι τῆς θείας χάριτος· ἐπειδὴ ἂν δὲν κάμῃς τοιαύτην ἀπόφασιν εἰς τὴν καρδίαν σου, ὀλίγον θέλει σὲ ὠφελῆσαι ἢ συντριβῆ, ὀλίγον ἢ ἐξομολόγησις, καὶ μετάνοιά σου, καθὼς λέγουσιν ὅλοι κοινῶς οἱ Δεδάσκαλοι (1).

Διὰ τοῦτο ὅσοι δὲν κάμνουν τοιαύτην ἀπόφασιν, τὸ ἓνα πόδι ἔχουν εἰς τὸν Πνευματικόν, καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν ἁμαρτίαν· ἐξομολογοῦνται μὲ τὸ στόμα, καὶ μὲ τὴν καρδίαν μελετοῦν πάλιν νὰ κάμουν τὴν ἁμαρτίαν, παρομοιάζοντας κατὰ τοῦτο μὲ τὸν σκύλον, ὅστις, ἀφοῦ ξεράσῃ, γυρίζει πάλιν εἰς τὸ ἴδιόν του ἐξέραςμα, καὶ μὲ τὸν χοῖρον, ὅστις ἀφοῦ πληθῆ, κυλλίεται πάλιν εἰς τὸν πρῶτον του βόρβορον, καθὼς λέγει ὁ Ἅγιος

Πνευματικόν, μίαν δὲ μεγάλην ἁμαρτίαν τῆς δὲν ἐξομολογήθη, ἐβλεπεν ὁ ὑποτακτικὸς τοῦ Πνευματικοῦ, ὅτι ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ στόμα τῆς ἓνα ὀφίδι εἰς κάθε ἁμαρτίαν, ὅπου ἐξομολογοῖτο, καὶ ὕστερον ὕστερον εἶδεν ἓνα μέγαν ὀφίδι, ὅπου εὗγαλε τρεῖς φοραῖς τὴν κεφαλὴν του ἐξω ἀπὸ τὸ στόμα τῆς γυναικός, ἔπειτα πάλιν ἐσύρθη μέσα καὶ δὲν εὗγῆκε. Διὰ τοῦτο καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ ὀφίδια, ὅπου εὗγῆκαν πρότερον, ἐγύρισαν πάλιν καὶ ἐμβῆκαν εἰς τὸ στόμα τῆς· καὶ ὅτι ἐφάνη μετὰ τὸν θάνατόν τῆς ἡ ἀθλία ἐκείνη καθημένη ἐπάνω εἰς ἓνα φοβερὸν δράκοντα, καὶ εἶπεν εἰς τὸν Πνευματικόν τῆς καὶ τὸν ὑποτακτικόν του, ὅτι ἐκολάσθη, διατὶ δὲν ἐξομολογήθη τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην. Λέγει δὲ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, ὅτι χωρὶς νὰ ἐξομολογήθῃ τινὰς τὰς ἁμαρτίας του, δὲν ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ τὴν συγχώρησίν των· «Ἐξομολογήσεως χωρὶς, οὐδεὶς ἀφέσεως τεύξεται» (Λόγ. δ'· περὶ Ἰπακοῆς).

(1) Διὸ καὶ σελ. 207 τῆς Ἀμυρτωλῶν Σωτηρίας διαβάζομεν, ὅτι ἓνας Ἐφημέριος τῆς Θεοτόκου, ἀγκαλιὰ καὶ εἰς τὸν θάνατόν του ἐξομολογήθη μὲ κατάνυξιν καὶ δάκρυα ὅσας του τὰς ἁμαρτίας, ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔκαμεν ἀπόφασιν στερεὰν νὰ μὴν ἁμαρτῶσῃ πλέον, ἀλλ' ἔκλινεν ἡ γνώμη του, ὅτι ἂν ζῆσῃ νὰ στρέψῃ πάλιν εἰς τὰς προτέρας του ἁμαρτίας, διὰ τοῦτο ἐκολάσθη ὁ ἄθλιος, καθὼς ὁ ἴδιος ἐφάνη μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς τὸν Ἐφημέριον τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὸ εἶπε.

Πέτρος· «Συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς Παροιμίας· Κύων ἐπιστρέφας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραςμα· καὶ ὅς λουσαμένη, εἰς κύλισμα βορβόρου» (β'. Πέτρ. β'. 22).

Αὐτοί, ὡς λέγει ὁ ἱερός Αὐγουστίνος, δὲν κόπτουν τὴν ἀμαρτίαν, ἀλλὰ τὴν ἀναβάλλουν εἰς ἄλλον καιρὸν· καὶ κατὰ συνήθειαν μόνον ἐξομολογοῦνται, διατι ἔρχεται θετέον, τὸ Πάσχα, ἢ τὰ Χριστούγεννα, ἢ διατι κινδυνεύουν εἰς θάνατον, καὶ ὄχι κατὰ ἀλήθειαν.

Ἀναγινώσκομεν εἰς τὰ Πατερικά, ὅτι ἓνας Ἀββᾶς ἐβλεπε τὰς ψυχὰς πῶς καταβαίνουν εἰς τὸν Ἄδην, καθὼς καταβαίνει τὸ χιόνι εἰς τὴν γῆν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἄχειμῶνος· καὶ διατι ἄρα γε τοῦτο; ὄχι διατι δὲν ἐξομολογοῦνται οἱ Χριστιανοί (διότι σπανίως τυχαίνει νὰ ἀποθάνῃ τινὰς ἀνεξομολόγητος)· ἀλλὰ διατι δὲν ἐξομολογοῦνται καλῶς μὲ ἀπόφασιν ὅτι νὰ μὴ ἀμαρτήσουν πλέον· διατι δὲν σχίζουν τὴν καρδίαν τους μὲ ἓνα ἀληθινὸν πόνον ἀποφασιστικῆς διορθώσεως, ἀλλὰ μόνον σχίζουν τὰ ἱμάτιά τους, κατὰ τὸν Προφήτην, μὲ ἓνα ψευδῆ καὶ ἐπίπλαστον πόνον· «Διαβρήξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν» (Ἰωὴλ β'. 13).

Καὶ τί θέλει σὲ ὠφελήσει, ἀδελφέ μου, ἂν λέγῃς μόνον, ἦμαρτον, μετανοῶ; τὸ τοιοῦτον ἦμαρτον τὸ εἶπε καὶ Σαοὺλ (ἀ'. Βασιλ. ιε'. 24), τὸ εἶπε καὶ ὁ Ἰούδας (Ματθ. κζ'. 4), ἀλλὰ δὲν τοὺς ὠφέλησε. Διὸ καὶ ὁ μέγας Βασιλείος λέγει, πῶς δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν, οὔτε ὅλως ἐξομολογεῖται ἐκεῖνος, ὅπου λέγει μόνον πῶς ἦμαρτον, ἐπιμένει ὁμοῦς πάλιν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, καὶ δὲν τὴν μισεῖ· καὶ πῶς δὲν ἔχει κἀνενα ὄφελος ἀπὸ τὰς ἀδικίας, ὅπου τοῦ ἐσυγχώρησεν ὁ Πνευματικὸς, ἀνίσως πάλιν αὐτὸς ἀδικεῖ· «Ἐπεὶ, οὐδὲ ὁ εἰπὼν, ἦμαρτον, εἶτα ἐπιμένων τῇ ἀμαρτίᾳ, οὗτος ἐξομολογεῖται· ἀλλ' ὁ κατὰ τὸν Ψαλμὸν εὐρῶν τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῦ καὶ μισήσας· τί γὰρ ὄφελος ἀρρώστου ἢ παρὰ τοῦ ἱατροῦ ἐπιμέλεια, ὅταν τὰ φαρτικά τῆς ζωῆς ἐπιτηδεύῃ; οὕτως οὐδὲν ὄφελος ἀδικημάτων συγχωρουμένων τῷ ἔτι ἀδικοῦντι» (Παρὰ τῇ ἀνεκδότῳ σειρᾷ τοῦ Νικήτα εἰς τὸν Ψαλτήρ. Ψαλ. λε'.).

Τὸ πᾶν ὄλον τῆς μετανοίας σου στέκεται εἰς τὸ νὰ ἀποφασίσῃς νὰ ἀλλάξῃς ζωὴν (1). Μὴ εἶπῃς, ἂν ἤμπορέσω, ἔχω νὰ διορθωθῶ· ἢ, ἤθελα

(1) Ἐτζι βλέπομεν πῶς ἔκαμαν καὶ οἱ Νινευῖται, διατι ὄχι μόνον ἐνήστευσαν, καὶ ἐφόρεσαν σάκκους ὅλοι ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, ἕως καὶ αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως, καὶ ἐπένησαν, καὶ ἐφώναξαν πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ δακρύων καὶ ἀναστεναγμῶν· ἀλλὰ μάλιστα καὶ προηγουμένως ἄλλα ξανζωὴν, καὶ ἔκαμαν τελείαν ἀποχὴν τοῦ κακοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἐδέχθη τὴν τοιαύτην μετανοίαν τους, ὡς γνησίαν καὶ ἀληθινήν, καὶ δὲν τοὺς ἐκατάστρεψε, καθὼς προεῖπε διὰ τοῦ Ἰωάν· «Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅτι ἀπέστρεψαν ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν· καὶ μετενόησεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ κακίᾳ, ἢ ἐλάλησεν τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐποίησεν» (Ἰωάν. γ'. 10). Ἐπειδὴ δὲ

νά μὴν ἀμαρτήσω· ὄχι ἐπι· ἀλλὰ νά λέγῃς· ἀποφασίζω νά διορθωθῶ, θέλω νά μὴ ἀμαρτήσω πλέον, μὲ τοιαύτην στερεάν, ἀμετάθετον, καὶ ἀποφασιστικὴν θέλησιν, καθὼς δὲν θέλω ποτὲ νά πῶ ἓνα ποτήρι γεμάτον φαρμάκι, καθὼς δὲν θέλω ποτὲ νά ἐγκρημισθῶ ἀπὸ ἓνα ἐγκρημνόν, καὶ καθὼς δὲν θέλω ποτὲ νά φονευθῶ.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἤμπορεῖ νά μένη στερεὰ χωρὶς τὴν θεϊαν βοήθειαν, ἡμεῖς σοῦ ἐσχηματίσαμεν μίαν Εὐχὴν, πῶς νά ζητῆς ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν βοήθειαν ταύτην, τὴν ὁποίαν δὲν ἔμπροσθεν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔκτου Προφυλακτικοῦ (1).

Ὑστερον οἱ αὐτοὶ Νινευῖται, ἐγύρισαν εἰς τὰς πρώτας αὐτῶν κακίας καὶ ἀμαρτίας, διὰ τῷτο καὶ ὁ Θεὸς κατέστρεψε καὶ ἠφάνισεν αὐτούς, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν, τόσον, ὥστε ὁποῦ ἐκατοίκησαν εἰς αὐτὴν οἱ ἐχίνοι, καὶ χαμαιλέοντες, καὶ κόρακες, καὶ πάντα τὰ θηρία, καθὼς ἀναφέρει ὁ Προφήτης Ναοὺμ ἐν τῷ β'. Κεφαλαίῳ, καὶ μάλιστα ὁ Προφήτης Σοφονίας ἐν Κεφαλ. β'. Στίχ. 13.

(1) Πρέπει δὲ νά σημειώσωμεν ἐδῶ, ὅτι γίνεται καὶ δευτέρα ἐξομολόγησις τῶν ἰδίων ἀμαρτιῶν διὰ τρεῖς αἰτίας· α'. ἂν δὲν ἐξομολογήθῃ τις τὰς ἀμαρτίας του μὲ τὰ περιστατικά τους, καὶ μὲ τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν καὶ κατάνυξιν, καὶ ἀπόφασιν, καὶ φύλαξιν τοῦ κανόνος· β'. ἂν δὲν ἐδιωρθώθῃ καὶ ἐκανονίσθῃ καλῶς ἀπὸ τὸν Πνευματικόν, ὡς λέγουσί τινες· καὶ γ'. κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεὼν (Ἐρωτ. κδ'. Σελ. 340), ἂν, πεσὼν πάλιν εἰς τὰ ἴδια ἀμαρτήματα, ἢ καὶ εἰς ἄλλα, ἀποτελέσματα ὄντα τῶν προτέρων, λέγῃ ὁμοῦ μὲ τὰ δευτέρα καὶ τὰ πρῶτα ὡς ῥίζας καὶ αἰτίας τῶν δευτέρων, ἢ καὶ διὰ συντριβὴν περισσοτέραν τῆς καρδίας του καὶ ταπεινώσιν. Γράφεται δὲ εἰς τό, Μετανοῶν Διδασκόμενος, ὅτι εἶναι ὠφελιμώτατον πρᾶγμα νά κάμνῃ τις καὶ μίαν γενικὴν καὶ καθολικὴν ἐξομολόγησιν ὅλων τῶν ἀμαρτιῶν, ὁποῦ ἔπραξεν εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν (καθὼς κάμνουν καὶ ὅσοι μέλλουν νά ἱερωθῶν, καὶ ὅσοι κινδυνεύουν εἰς θάνατον) καὶ μίαν φορὰν τὸν χρόνον· καὶ μάλιστα ὅταν τύχῃ νά ὑπάγῃ εἰς ἄλλον καινούριον Πνευματικόν· ἐπειδὴ μὲ τὸ μέσον αὐτῆς τῆς γενικῆς ἐξομολογήσεως, συμμαζώνονται ὅλαι αἱ ἀμαρτίαι του ὡσὰν ποτάμια, καὶ κάμνουν ἓνα μέγα πέλαγος, ἢ ὡσὰν βουνὰ ἐπάνω εἰς ἄλλα βουνά, εἰς τρόπον ὁποῦ αὐταὶ φαίνονται πῶς φθάνουν εἰς τὸν οὐρανόν, ὡς λέγει ὁ Ἐσδράς· «Αἱ πλημμυεῖσαι ἡμῶν ἐμεγαλύνθησαν ἕως εἰς τὸν οὐρανόν» (θ'. 6). Βλέπων δὲ ταύτας ὁ ἐξομολογούμενος μὲ μίαν ὁμματίαν οὕτω πολλὰς συμμαζωμένας, λαμβάνει μεγαλητέραν ἐντροπὴν, μεγαλήτερον πόνον, μεγαλητέραν ταπεινώσιν, καὶ ἀκολούθως φοβεῖται περισσότερον τὴν θεϊαν δικαιοσύνην, ὁποῦ τόσον πολλὰ παρώργισεν· Καὶ πρὸς τούτους λαμβάνει εἰρήνην περισσοτέραν εἰς τὴν συνείδησίν του καὶ πληροφορίαν διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν του. Καὶ ἐκ πάντων τούτων λαμβάνει μέγαν χαλινόν καὶ ἐμπόδιον εἰς τὸ νά μὴ μεταπέσῃ πλέον· ἀλλὰ καὶ ὁ Πνευματικὸς, μανθάνωντας ἐκ τῆς καθολικῆς ἐξομολογήσεως ταύτης, τὴν κατάστασιν ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ μετανοοῦντος, ἠξέυρει καλῆτερα νά τὸν διορθῶναι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Πῶς πρέπει νὰ δέχεται μετὰ χαρᾶς τὸν κανόνα τοῦ ὁ ἁμαρτωλός. Τί εἶναι ἡ Ἱκανοποίησις.

Μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἀκολουθεῖ τὸ τρίτον μέρος τῆς μετανοίας, ἥτοι ἡ Ἱκανοποίησις, ἡ ὁποία εἶναι μία ἐμπρακτος τελείωσις τοῦ κανόνος, ὅπου δώσῃ ὁ Πνευματικὸς, καθὼς τὴν ὀρίζει ὁ Φιλαδελφείας Γαβριήλ ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων. Λοιπὸν καὶ σύ, σύντροφέ μου ἁμαρτωλέ, ἔχεις χρέος νὰ δέχῃσαι μετὰ χαρᾶς μεγάλῃς τὸν κανόνα, ὅπου σοῦ δώσῃ ὁ Πνευματικὸς, εἴτε νηστεία εἶναι, εἴτε γονυκλισία, εἴτε ἐλεημοσύνη, εἴτε τί ἄλλο. Καὶ πρὸ πάντων, νὰ δέχῃσαι ὀλοφύχως τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας εἰς τόσους χρόνους ὅπου ἤθελε σὲ διορίσει· διατὶ με αὐτὴν τὴν ὀλίγην παιδείαν ἡμερώνεις τὴν μεγάλην ὀργήν, ὅπου ἔχει ὁ Θεὸς κατ' ἐπάνω σου· με αὐτὸν τὸν πρόσκαιρον κανόνα, γλυτώνεις ἀπὸ τὸν παντοτεινὸν κανόνα τῆς κολάσεως.

Παραδείγματα ἐκείνων, ὅπου ἐκανονίσθησαν διὰ τὰς ἁμαρτίας.

Ἄν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μωϋσέως δὲν ἐδιώκετο ἔξω ἀπὸ τὴν παρεμβολὴν ἑπτὰ ἡμέρας, δὲν ἐκαθαρίζετο ἀπὸ τὴν λέπραν (Ἀριθμ. ιβ'). Ἄν ὁ ἐν Κορίνθῳ πορνεύσας δὲν ἐπαραδίδετο εἰς τὸν Σατανᾶν, δὲν ἤθελε σωθῆ ἡ ψυχὴ τοῦ (α' Κοριν. ε').

Ἔτσι καὶ σύ, ἀδελφέ, ἂν δὲν λάβῃς τὴν ὀλίγην αὐτὴν παιδείαν τοῦ κανόνος, οὔτε ἀπὸ τὴν λέπραν τῆς ἁμαρτίας τελείως καθαρῖζεσαι, οὔτε ἡ ψυχὴ σου σώζεται. Πραγματεία εἶναι αὕτη, ἀγαπητέ, πολυκερδῆς καὶ μεγάλη κοντὰ εἰς τοὺς φρονίμους. Ἐνα δίδεις, καὶ γλυτόνεις ἀπὸ μιλιούνη· λαμβάνεις προσωρινά, καὶ γλυτώνεις ἀπὸ αἰώνια.

Ὁ Βασιλεὺς Δαυὶδ διὰ ἱκανοποίησιν τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἐδιώχθη ἐκ τοῦ Βασιλείου τοῦ ἀπὸ τὸν ἰδιὸν τοῦ υἱὸν Ἀβεσσαλώμ. Ἐπεριπάτει τὰ ὄρη καὶ λαγκαδία με γυμνὰ πόδια, ὑβρίζετο καὶ ἐλιθοβολεῖτο ἀπὸ τὸν Σεμεί, κατεφρονεῖτο ἀπὸ ὄλους· καὶ σύ ζητεῖς νὰ ἐξιλεώσῃς τὸν Θεὸν χωρὶς κἀνένα κανόνα; ἀνόητος ὅπου εἶσαι! Ὁ μέγας Θεοδόσιος ὁ Βασιλεὺς ἔκαμε μίαν περιβόητον ἱκανοποίησιν εἰς τὰ Μεδιόλανα, καθὼς ἐδιωρίσθη ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἀμβρόσιον. Ὁ Βασιλεὺς Ῥωμανός, ὁ Γέρων καὶ Λεκαπηνός, διὰ τοὺς ὄρκους ὅπου παρέβη, μετανοήσας ἐγεινε Μοναχός, καὶ ὅταν ἐμελλε νὰ φάγῃ ψωμί, εἶχεν ἐν παιδίον, ὅπου τοῦ ἐκτύπα εἰς τοὺς πόδας με φραγγέλιον πρὸς ἱκανοποίησιν, καὶ τοῦ ἔλεγεν· «Εἰ-

»σελθε κατομόναχε εἰς τὴν τράπεζαν» (Δοσιθ. Βιβλίον ζ'. Σελ. 743). Καὶ ἄλλος Βασιλεὺς διὰ ἓνα φόνον, ὅπου ἔκαμεν, ἐκανονίσθη νὰ υπάγῃ ἐπάνω εἰς ἓνα ὄρος ὑψηλὸν μὲ γυμνά πόδια, καὶ ἐκεῖ ἐπάνω ὄντας ἐκδέδμενος τὴν βασιλικὴν στολὴν, ἀπέρασε μίαν ὀλόκληρον τεσσαρακοστὴν ἡμερῶν, μὲ μόνον ψωμί καὶ νερόν, μὲ παντοτεινὴν προσευχὴν καὶ σιωπὴν, κοιμώμενος ἐπάνω εἰς τὴν σκληρὰν γῆν. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ Βασιλεῖς ἐδοκίμασαν αὐστηροτάτας ἱκανοποιήσεις διὰ τὰς ἀμαρτίας των. Καὶ σύ, ἀμαρτωλέ, εἶσαι τάχα μεγαλύτερος ἀπὸ αὐτούς; ἢ ἔχεις εὐγενέστερον καὶ τρυφερώτερον κορμί, καὶ δὲν δέχεσαι τόσον ὀλίγον κανόνα τοῦ Πνευματικοῦ σου διὰ τὰς ἀμαρτίας σου; Μὴ σε πλανέσῃ ὁ λογισμὸς ὅτι δίδεις ἄσπρα καὶ ἐξαγοράζεις τὸν κανόνα σου. Οἱ Βασιλεῖς ἐτούτοι εἶχαν περισσότερα ἄσπρα ἀπὸ λόγου σου, καὶ ἤμποροῦσαν νὰ δώσουν μιλιούνια μόνον νὰ μὴ λάβουν αὐτούς τοὺς κανόνας· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γένη, κἄν δώσῃ τινὰς καὶ ὀλόκληρον βασιλείον. Ἐπειδὴ ἡ ἀδέκαστος δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν εὐχαριστεῖται, πᾶρεξ τὸ σῶμα ὅπου ἤμαρτεν, ἐκεῖνο τὸ ἴδιον καὶ νὰ παιδευθῇ.

Εἶδὲ καὶ εὐρεθὴ κἀνένας φιλοκερδῆς Πνευματικὸς, καὶ σοῦ εἶπῃ νὰ τοῦ δώσῃς ἄσπρα, καὶ αὐτὸς σὲ συγχωρεῖ, πρόσεχε νὰ μὴ τοῦ πιστεύσῃς· διατὶ δὲν ἤμπορεῖ μὲ τοιοῦτον τρόπον νὰ σὲ συγχωρήσῃ, καὶ μόνον τὰ ἄσπρα σου χάνεις, καὶ πάλιν μένεις ἀσυγχώρητος (1)· διότι ὁ Ἅγιος

(1) Πρόσεχε λέγω σοὶ πάλιν, ἀδελφέ, νὰ μὴ πιστεύσῃς εἰς τὸν τοιοῦτον Πνευματικόν, ἵνα μὴ πάθῃς καὶ σὺ (ὅπερ μὴ γένοιτο) ἐκεῖνο, ὅπου ἐπαθὲ ποτε ἓνας μεγάλος Ἄρχων, καθὼς τὸ ἀναγινώσκωμεν εἰς τὰς ἱστορίας· τὸ ὁποῖον παράδειγμα ὡς φρικτὸν καὶ φοβερόν, ἄς εὐρίσκειται βαθέως τετυπωμένον εἰς τὴν ἐνθύμησίν τευ. Οὗτος γὰρ ὁ ἄρχων, ὅταν ἦτον κοντὰ νὰ τελειώσῃ τὴν ζωὴν του, ἐκραξεν ἓνα γραμματικὸν τῆς πολιτείας διὰ νὰ σχεδιάσῃ τὴν διαθήκην του· καὶ ἀφ' οὗ τοῦ εἶπε καὶ ἔγραψε μερικά, τοῦ λέγει καὶ τοῦτο· Θέλω ὅτι τὸ σῶμά μου νὰ ἐνταφιασθῇ εἰς τὴν γῆν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ ἐπλάσθη, ἢ δὲ ψυχὴ μου νὰ παραδοθῇ εἰς χεῖρας τοῦ Διαβόλου, διατὶ εἶναι ἰδική του. Ἀκούων δὲ ταῦτα ὁ γραμματικὸς ἔμεινεν ἀπὸ τὸν φόβον ἐντρομος καὶ ἐκστατικὸς, καὶ πλέον νὰ γράψῃ δὲν ἤθελεν. Ὁ δὲ ἀσθενὴς γεμάτος ἀπὸ θυμὸν καὶ ὀργὴν τοῦ εἶπε πάλιν· Ναί, καὶ τὴν ψυχὴν μου πρέπει νὰ λάβουν οἱ Δαίμονες, καὶ τὴν ψυχὴν τῆς γυναικὸς μου, καὶ τὴν ψυχὴν τῶν παιδίων μου, καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Πνευματικοῦ μου. Τὴν ἰδικὴν μου ψυχὴν, διατὶ ἀδίκως ἄρπασα τὸ ξένον πρᾶγμα, καὶ τὸ ἐκράτησα· τὴν ψυχὴν τῆς γυναικὸς μου, διατὶ αὐτὴ εἰς τοῦτο μὲ ἐπαραινέσῃ· τὴν ψυχὴν τῶν παιδίων μου, διατὶ θέλωντας νὰ τὰ κάμω πλούσια, ἔκαμα δι' αὐτὰ τόσας ἀδικίας· καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Πνευματικοῦ μου, πρέπει νὰ λάβουν οἱ Δαίμονες, διατὶ παρανόμως μὲ ἐσυγχώρησε, καὶ ποτὲ δὲν μὲ ἠλεγξεν, οὔτε μὲ ἐνουθέτησε· καὶ ταῦτα λέγωντας, παρέδωκεν ὁ ἄθλιος τὸ πνεῦμά του (Παρά τῷ πολιτικῷ Θεάτρῳ σελ. 353, Κεφ. 25). Ὅρα καὶ μίαν ἄλλην φοβεράν ἱστορίαν εἰς τὸ ι'. Κεφάλαιον

Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης γράφει εἰς ἓνα τοιοῦτον Πνευματικόν, ὅτι οἱ Πνευματικοὶ δὲν δύνανται νὰ συγχωροῦν τοὺς πλουσίους μὲ τὴν δόσιν τῶν ἀσπρων, καὶ ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶναι αὐθένται καὶ κύριοι τῆς συγχωρήσεως, ἢ κληρονόμοι τοῦ θείου θυσιαστηρίου, καθὼς ἐκεῖνοι οἱ ἀσεβεῖς, ὅπου ἔλεγον· «Δεῦτε καὶ κληρονομήσωμεν ἑαυτοῖς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ Θεοῦ· οἱ γὰρ περὶ αἰκείων ἁμαρτημάτων, ὡς ἔφη ὁ Ἀπόστολος, θυσίας προσφέροντες, οὐκ ἂν δῆπου ἐξ αὐθεντίας τοῖς ἀμετανοήτοις, εἰ καὶ πλούσιοι εἴεν, δύναιντ' ἂν ἀφεῖναι ἁμαρτίας» (Ἐπιστ. ζα' . Ζωσίμω). Ὅρα καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Θ'. Κεφ. τῆς Διδασκαλίας τοῦ Πνευματικοῦ.

Ἔστιν ὅτι ὅποιος φυλάττει τὸν κανόνα του, εἶναι τέκνον γνήσιον τῆς Ἐκκλησίας.

Εὰν φυλάξης τὸν κανόνα τοῦ Πνευματικοῦ σου, δείχνεις ὅτι ἀληθῶς μετανοεῖς, καὶ εἶσαι γνήσιον τέκνον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ἢ ὅποια ἐδιώρισε τὴν παιδείαν αὐτήν. Ἐὰν δὲ ἐξ ἐναντίας ἀθετήσης τὸν κανόνα τοῦ Πνευματικοῦ σου, εἶναι σημάδι πῶς ἡ μετάνοιά σου δὲν εἶναι ἀληθινή, ἀλλὰ ψεύτικη· σημάδι πῶς δὲν εἶσαι τέκνον γνήσιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος· «Εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν, προσφέρεται ὁ Θεός. (Τίς γὰρ ἐστὶν υἱός, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ); Εἰδὲ χωρὶς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγονάσι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ υἱοὶ» (Ἐβρ. 16, 7) (1).

τῆς Διδασκαλίας πρὸς τὸν Πνευματικόν, εἰς τό, Ὅσοι δὲν δέχονται τὸν κανόνα τους, ἀποβάλλονται· ἐν τῇ ὑποσημειώσει.

(1) Ὅτι δὲ ἡ ἱκανοποίησις καὶ ὁ κανόνας, ὅπου λάβη ὁ μετανοῶν παρὰ τοῦ Πνευματικοῦ, δὲν εἶναι παιδεία καὶ τιμωρία, ἀλλὰ μᾶλλον σωτηρία, μαρτυρεῖ ὁ θεὸς Χρυσόστομος, λέγων· «Τούτους καὶ ἡμεῖς μάθωμεν τῆς φιλανθρωπίας τοὺς νόμους (οὗς ὁ Παῦλος δηλ. ἐπὶ τοῦ πεπορνευκότος ἐνομοθέτησε). »Καὶ γὰρ ἴππον ἂν ἴδης κατὰ κρημνὸν φερόμενον, χαλινὸν ἐμβάλλεις, καὶ ἀναχαιτίζεις μετὰ σφοδρότητος, καὶ μαστίζεις πολλάκις· καίτοι γε τοῦτο κόλασις ἐστίν, ἀλλ' ἢ κόλασις αὕτη σωτηρίας μήτηρ ἐστίν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἁμαρτανόντων ποίησον· δῆσον τὸν πλημμελήσαντα, ἕως ἂν ἐξηλεώσῃ τὸν Θεὸν μὴ ἀφῆς λελυμένον, ἵνα μὴ πλέον δεθῇ τῇ τοῦ Θεοῦ ὀργῇ ἂν ἐγὼ δῆσω, πὸ Θεὸς οὐκ ἔτι δεσμεῖ· ἂν δὲ ἐγὼ μὴ δῆσω, τὰ ἄρρητα αὐτὸν μένει δεσμά· »εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· μὴ δὲ ὠμότητος εἶναι νόμιζε τὸ τοιοῦτο καὶ ἀπανθρωπίας, ἀλλὰ τῆς ἄκρις ἡμερότητος, καὶ ἀρίστης ἰατρείας »καὶ πολλῆς τῆς κηδεμονίας» (Ὅμιλ. ιδ' . τῆς β' . πρὸς Κορινθ.).

“Οτι ὁ μετανοῶν καὶ ἀφ’ ἑαυτοῦ του πρέπει νὰ ζητῇ
περισσότερον κανόνα.

Αφίνω νὰ λέγω, ὅτι καὶ ἂν τυχὸν ὁ Πνευματικὸς θέλῃ νὰ σοῦ δώσῃ
ὀλίγον κανόνα, ἐσύ πρέπει ἀφ’ ἑαυτοῦ σου νὰ τὸν παρακαλῆς νὰ σοῦ δώσῃ
πολὺν, καθὼς τὸ κάμνουν καὶ ἄλλοι πολλοί, ὅπου μετανοοῦν θερμῶς,
διὰ νὰ ἐξιλεώσῃς μὲ τὸν πρόσκαιρον αὐτὸν κανόνα τὴν θείαν δικαιοσύνην
περισσότερον, καὶ νὰ πληροφορηθῆς καλῆτερα, ὅτι ὁ Θεὸς σοῦ ἐχάρισε τὴν
αἰώνιον τιμωρίαν, ὅπου εἶχες νὰ λάβῃς διὰ τὴν ἁμαρτίαν (1).

“Οτι ἢ ἐδῶ προσκαίρως, ἢ ἐκεῖ αἰώνιως πρέπει νὰ λάβῃ
τὸν κανόνα του ὁ ἁμαρτωλὸς.

Εν συντομίᾳ σοῦ λέγομεν, ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ δύο πρέπει νὰ ἐκλέξῃς,
ἀδελφέ· ἢ ἐδῶ νὰ λάβῃς προσκαίρως τὸν κανόνα τῶν ἁμαρτιῶν σου, ἢ
ἐκεῖ αἰώνιως. Ἄν τὸν λάβῃς ἐδῶ, γλυτόνεις τὸν ἐκεῖ· ἂν ἐδῶ δὲν τὸν
λάβῃς, ἐξάπαντος ἔχεις νὰ τὸν λάβῃς ἐκεῖ αἰώνιον· καθὼς καὶ ὁ Φιλαδελ-
φείας Γαβριὴλ γράφει ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων· «Οἱς ὁ μὴ πεισθεις (τοῖς
»κανόσι δηλαδὴ) ἀνάγκη τοῖς ἐκεῖσε δικαστηρίοις πεμψθῆσθαι, καὶ λό-
»γον δώσει ὧν ἔπραξεν ἀνοσιουργημάτων, ὡς τοὺς θεσμοὺς τῆς Ἁγίας
» Ἐκκλησίας ἀθετήσας». Ἄλλὰ πρὸς τοῖς εἰρημένους, ἐὰν ἐσύ δὲν συμ-
φωνήσῃς εἰς τὸν λόγον τοῦ Πνευματικοῦ, καὶ δὲν δεχθῆς τὸν κανόνα τὸν
νόμιμον, ὅπου σοῦ δώσῃ, ἤξευρε ὅτι ὁ Πνευματικὸς δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ
σοῦ συγχωρήσῃ, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος· « Ἡ ἐξουσία τοῦ ἀφιέναι

(1) Ἐτζι ἀναγινώσκωμεν εἰς τὸν περὶ Μετανοίας Ε'. Λόγον τοῦ Κλίμα-
κος, ὅπου ἓνας σπουδαῖος καὶ ἐνάρετος ἀδελφός, ἐν Κοινοβίῳ εὕρισκόμενος, μὲ
τὸ νὰ ἤμαρτε μίαν φορὰν, ἐξωμολογήθη εἰς τὸν Ἠγούμενον τὴν ἁμαρτίαν
του. Βλέπωντας δὲ πῶς ἐκεῖνος δὲν τὸν ἐκανόνισεν αὐστηρά, αὐτὸς ἔπεισεν εἰς
τοὺς πόδας τοῦ Ἠγουμένου, καὶ καταβρέξας αὐτοὺς μὲ τὰ δάκρυά του παρα-
καλεῖ αὐτὸν διὰ νὰ τὸν κανονίσῃ ἀποτόμως, καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ ὑπάγῃ εἰς
τὸ Μοναστήριον τῶν μετανοούντων, τὸ ὅποιον διὰ τὴν σκληρότητα τοῦ τόπου,
καὶ τὰς ἄλλας ἀνεκδιηγῆτους κακοπαθείας, ὅπου ἐδοκίμαζον οἱ ἐκεῖσε μετα-
νοοῦντες ἁμαρτωλοί, ἐπωνομάζετο Φυλακὴ· καὶ ἔτζι ἐβίασε τὴν εὐσπλαγχνίαν
τοῦ ἱατροῦ ὁ καλὸς ἐκεῖνος μετανοῶν, καὶ τὸν ἐκατάπεισε, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν
καὶ ἐπῆγεν. Ἀπελθὼν δὲ εἰς τὴν φυλακὴν, ὁ αἰοίδιμος, τόσον πολλὰ ἐκλαυσε
καὶ ἐκατανύγη, ὥστε ὅπου εἰς ὀκτῶ ἡμέρας ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ, παρακαλέσας
πολλὰ νὰ μὴ τὸν ἐνταφιάσουν, ἀλλὰ νὰ τὸν ρίψουν ἄταφον. Ὁ Ἠγούμενος
ὅμως ἔστειλε καὶ ἐπῆρε τὸ λείψανόν του, καὶ τὸ ἐνταφίασεν εἰς τὸ Κοιμητή-
ριον μετὰ τῶν ἄλλων Πατέρων, ὡς ἄξιον.

»οὐκ ἀπολύτως δίδεται, ἀλλ' ἐν τῇ ὑπακοῇ τοῦ μετανοούντος, καὶ συμ-
»φωνία πρὸς τὸν ἐπιμελούμενον αὐτοῦ τῆς ψυχῆς· γέγραπται γὰρ ἐπὶ
»τῶν τοιούτων, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παν-
»τός τῶν πραγμάτων, οὐ ἐὰν αἰτήσωσιν, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ Πατρὸς
»μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Ἔρα κατ' ἐπιτ. ιε').

Ἔστι ὁ μετανοῶν πρέπει νὰ φυλάττη τὴν ἀποχὴν
τῆς Κοινωνίας.

Επάνω εἰς ὅλα σοῦ λέγομεν, ἀδελφέ, ὅτι πρέπει νὰ φυλάττης ἀκρι-
βῶς τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας, ὅσους χρόνους ἤθελε νὰ διορίσῃ ὁ Πνευ-
ματικός σου· διατὶ ἡ ἀποχὴ αὕτη εἶναι μία ἱκανοποίησις τῶν ἱκανοποιή-
σεων, ἀναγκαῖα καὶ συστατικὴ τῆς ἀληθοῦς μετανοίας σου. Ἐπειδὴ, ἂν
τολμήσῃς νὰ κοινωνήσῃς εἰς αὐτοὺς τοὺς χρόνους, γίνεσαι δεύτερος Ἰού-
δας, καὶ ἂν βιάσῃς τὸν Πνευματικὸν νὰ σοὶ συγχωρήσῃ, ἐσὺ δὲν εἶσαι
πλέον μετανοῶν, ἀλλ' ἕνας δυνάστης, καὶ ἕνας τύραννος, ὅπου βιάζεις
τοὺς Νόμους τοὺς Θεϊκοὺς, καὶ τοὺς Κανόνας τῶν Ἁγίων Συνόδων, καὶ
τῶν Πατέρων. Διὸ καὶ θέλει σοῦ γένη ἡ θεία Κοινωνία, ὄχι πρὸς ἄφεσιν,
ἀλλὰ πρὸς κατάκρισιν καὶ κόλασιν περισσοτέραν· καὶ διὰ νὰ τὸ κατα-
λάβῃς καλῆτερα, λάβε τὸ παράδειγμα τοῦτο.

Καθὼς ἕνας, ὅπου ἔχει πληγὰς εἰς τὸ κορμί, ὑπάγει καὶ τὰς δείχνει
εἰς τὸν ἰατρὸν, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ παραγγελίαν νὰ βάλῃ τὸ τὰδε
ἐμπλαστρον εἰς αὐτάς, καὶ πρὸς τούτοις νὰ μὴ πῖν κρασί, οὔτε νὰ φάγῃ
τὸ τὰδε φαγητόν, διατὶ αἱ πληγαὶ του δὲν ἰατρεύονται· τοιοῦτοτρόπως καὶ
σύ, ἀδελφέ μου, εἶχες νοητὰς πληγὰς εἰς τὴν ψυχὴν σου, τὰς ἀμαρτίας·
ἐπῆγες καὶ τὰς ἐδειξας εἰς τὸν Πνευματικόν, ἤτοι τὰς ἐξωμολογήθης· ὁ
Πνευματικὸς σὲ ἐδιώρισε νὰ βάλῃς ἐμπλαστρον εἰς αὐτάς, τὸν κανόνα
τῆς νηστείας, τῆς ξηροφαγίας, τῶν γονυκλισιῶν, τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ
τῆς προσευχῆς. Πρὸς τούτοις σοὶ παρήγγειλε νὰ μὴ πῖν, μηδὲ νὰ φά-
γῃς τὸ τὰδε φαγητόν, ἤγουν νὰ μὴ κοινωνήσῃς τὰ θεῖα Μυστήρια. Λοι-
πὸν ἂν ἐσὺ τοῦ παρακούσῃς, καὶ φάγῃς, τί γίνεται; Αἱ πληγαὶ σου καὶ
αἱ ἀμαρτίαι σου δὲν ἰατρεύονται, ἀλλὰ μᾶλλον χειρότεροι καὶ μεγαλή-
τεροι γίνονται. Τί λέγω ὅτι δὲν ἰατρεύονται; καὶ θάνατος ἀκόμη σοῦ ἀκο-
λουθεῖ ψυχικὸς καὶ σωματικὸς, ὡς λέγει ὁ θεὸς Παῦλος· «Διὰ τοῦτο ἐν
»ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί» (Κορινθ. ια'.
30)· ἤγουν διατὶ μερικοὶ ἀναξίως μεταλαμβάνουσι, γίνονται ἄρρωστοι
καὶ ἀσθενεῖς, καὶ ἀποθνήσκουν καὶ ἀρκετοὶ ἀπὸ αὐτούς (1). Συμφώνως δὲ

(1) Ἐὰν δὲ εἴπῃ τινὰς ἀπορῶν, ἐπειδὴ καὶ διὰ τῆς συγχωρητικῆς εὐχῆς
τοῦ Πνευματικοῦ συγχωρεῖται ἡ ἀμαρτία τοῦ μετανοούντος, διατὶ αὐτὸς νὰ

μέ τὸν Παῦλον λέγει καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος. «Αἱ «δὲ λοιπαὶ τῶν καθαιρομένων τάξεις (ἦτοι οἱ ἐν μετανοίᾳ) τῶν θεαρχικῶν» ὡς ἐν συμβόλοις ἱεροῖς ἐποψιῶν καὶ κοινωνιῶν εὐλόγως ἀποδιαστέλλονται· βλαβήσονται γὰρ ἀνιέρως αὐτῶν μετέχουσαι καὶ πρὸς πλείονα τῶν «θειῶν, καὶ ἑαυτῶν ἐλεύσονται περιφρόνησιν» (Ἐκκλ. Ἱεραρχ. Κεφ. ζ΄.).

Τελευταῖον σοῦ λέγομεν, ἀδελφέ, ὅτι τὸν κανόνα ὁποῦ σοῦ δῶσῃ ὁ Πνευματικὸς, πρέπει νὰ τὸν κάμνης, ὅσον ἠμπορεῖς τὸ ὀγλιγώτερον, ἐν ὅσῳ εὐρίσκεισαι εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴν ἀναβάλης τὸν καιρὸν, διατί δὲν ἠξέυρεις τί θέλει γεννήσει εἰς ἐσὲ ἡ ἐρχομένη ἡμέρα· «Οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ ἐπιούσα» (Παρ. κζ΄.).

Ἐπάνω δὲ εἰς ὅλα σὲ συμβουλευόμεν, ἀγαπητέ, νὰ μὴ πιστεύσης ποτὲ μέ τὸν λογισμόν σου, πῶς διὰ τὸν ἐδικόν σου κανόνα κἄν καὶ ἦναι σκληρὸς καὶ πολὺς, λύονται καὶ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι σου· ὄχι, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. (᾽Ορα εἰς τὸ ι΄. Κεφ. τῆς Διδασκαλίας τοῦ Πνευματικοῦ περὶ τοῦ, Πῶς κανονίζονται οἱ φωνεῖς).

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Δ΄

Πῶς νὰ προφυλάττεται μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν ὁ ἁμαρτωλός.

Αφοῦ δὲ ἐξομολογηθῆς, καὶ λάβῃς τὸν κανόνα σου ἀπὸ τὸν Πνευματικόν σου, διὰ νὰ προφυλάττεσαι νὰ μὴ μεταπίπτῃς πάλιν εἰς τὰς ἰδίας,

μὴ συγχωρῆται νὰ μεταλαμβάνῃ ὡς ἤδη συγχωρηθεῖς, καὶ δικαιοθεῖς ; Πρὸς τοῦτο τρισσῶς ἀποκρινόμεθα· ἢ πῶς συγχωρεῖται ναὶ ἡ ἁμαρτία τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὄχι ὅμως ἀπλῶς, ἀλλὰ προϋποτιθεμένου καὶ τοῦ νὰ φυλάξῃ αὐτὸς τὸν κανόνα, καὶ τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας (διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πρὸ τῆς συγχωρήσεως διορίζει εἰς αὐτὸν τὸν κανόνα καὶ τὴν ἀποχὴν τῶν Μυστηρίων ὁ Πνευματικὸς)· ἢ πῶς συγχωρεῖται ἡ ἁμαρτία, ὄχι ὅμως καὶ ἡ ποινὴ καὶ παιδεία τῆς ἁμαρτίας, ταῦτόν εἰπεῖν ὁ κανὼν, μέ τὸν ὁποῖον συναριθμεῖται καὶ ἡ ἀποχὴ τῆς Κοινωνίας· διότι καὶ ἡ ἁμαρτία τοῦ Δαυὶδ ἐσυγχωρήθη ναὶ ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅταν ὁ Νάθαν τοῦ εἶπε· «Κύριος ἀφέϊλε τὸ ἁμάρτημά σου», ὅμως δὲν ἐσυγχωρήθη καὶ ἡ ποινὴ τῆς ἁμαρτίας του, ὅτι μετὰ τὴν συγχώρησιν ταύτην ἐδιώχθη ἐκ τοῦ βασιλείου του ἀπὸ τοῦ υἱόν του Ἀβεσσαλώμ, καὶ ῥομφαίᾳ οὐκ ἀπέστη ἀπὸ τοῦ οἴκου του, καὶ ἄλλα μύρια κακὰ ἐδοκίμασε, καθὼς ὁ ἴδιος Νάθαν τοῦ τὰ ἐπροφήτευσε· καὶ γ΄. ἀποκρινόμεθα, πῶς συγχωρεῖται ναὶ ἡ ἁμαρτία τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ δοκιμασθῇ καὶ αὐτός, καὶ νὰ στερεωθῇ μέ τὸν καιρὸν εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

ἢ ἄλλας ἀμαρτίας, μεταχειρίζου τὰ πέντε ταῦτα, ὡσάν τόσα προφυλακτικά ἰατρικά.

Α'. Προφυλακτικὸν ἢ ἐνθύμησις τῶν ἀμαρτιῶν.

Π Α'. **Π**ὸ νὰ μὴ ἀλησημονήσης, ἀλλὰ νὰ ἐνθυμῆσαι πάντοτε τὰς ἀμαρτίας, ὅπου ἔπραξες. Ἐτζι σὲ προστάζει ὁ Θεός, διὰ τοῦ Ἡσαΐου· « Ἐγὼ νεῖμι ὁ ἐξαλειφῶν τὰς ἀνομίας σου ἕνεκεν ἐμοῦ, καὶ τὰς ἀμαρτίας σου, » καὶ οὐ μὴ μνησθήσομαι· σὺ δὲ μνήσθητι, καὶ κριθῶμεν » (μγ'. 25). Τοῦτο δὲ νὰ κάμνης, ἤγουν τὸ νὰ ἐνθυμῆσαι τὰς ἀμαρτίας σου, ὄχι διὰ νὰ βασανίζης τὸν λογισμὸν σου, σοῦ λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος (Ὅμιλ. δ' εἰς τοὺς Ἀνδριάν.). ἀλλὰ διὰ νὰ παιδεύης τὴν ψυχὴν σου νὰ μὴ σκιρτᾷ εἰς τὰ πάθη, καὶ νὰ μὴ πίπτῃ πάλιν εἰς τὰ ἴδια. Διὰ νὰ γνωρίζης μὲ τὴν ἐνθύμησιν τὴν μεγάλην χάριν, ὅπου ἔλαβες παρὰ Θεοῦ, τὸ νὰ σοῦ συγχωρήσῃ, τόσας ἀμαρτίας. Καθὼς καὶ ὁ Παῦλος ἐνθυμεῖτο πάντοτε πῶς ἐδῶξε τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ δείξῃ τὸ μέγεθος τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν Χρυσόστομον (Λόγ. λη'. τῆς α'. Κορινθ.). Διὰ νὰ συντρίβῃς τὴν καρδίαν σου, καὶ νὰ κατανύγῃς τὴν ψυχὴν σου, κατὰ τὸν Χρυσόστομον λέγοντα· « Ἀνάμνησον τῶν ἀμαρτημάτων κατ' εἶδος· οὐ μικρὰ αὕτη βάσανος ψυχῆς· εἴ τις ἐν κατανύξει γέγονεν, οἶδεν » ὅτι μάλιστα πάντων ἡ ψυχὴ τούτῳ κολάζεται· εἴ τινα γέγονεν ἀμαρτημάτων μνήμη, οἶδε τὴν ἐντεῦθεν δδύνην » (Ὅμιλ. μβ'. πρὸς Ἑβρ. καὶ λη'. εἰς τὰς Πράξ.). Καὶ τελευταῖον. διὰ νὰ ταπεινόνεσαι, καὶ νὰ ἔχῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἀνάξιον καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς· λέγει γὰρ ὁ αὐτὸς χρυσοῦς Ῥήτωρ (αὐτόθ.)· « Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν μικρὸν εἰς διόρθωσιν τὸ πάντα συναγαγόντα τὰ ἀμαρτήματα, κατ' εἶδος αὐτὰ στρέφειν » συνεχῶς καὶ ἀναλογίζεσθαι· ὁ γὰρ τοῦτο ποιῶν, οὕτω κατανυγῆσεται, ὥσῃ μῆτε τοῦ ζῆν ἄξιον ἑαυτὸν εἶναι νομίζειν· ὁ δὲ τοῦτο νομίζων, καιροῦ παντὸς ἀπαλώτερος ἔσται ».

Ἐνας, ὅπου γλυτώσῃ ἀπὸ ἕνα μέγαν κίνδυνον, ὅταν τὸν ἐνθυμῆται, τρέμει καὶ φοβεῖται, καὶ ὁ φόβος αὐτὸς τὸν κάμνει νὰ μὴ πέσῃ πάλιν εἰς τὸν ἴδιον κίνδυνον. Ἐτζι ὁ Δαυὶδ, καὶ μετὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν του, τὰς ἐνθυμεῖτο πάντοτε, καὶ τὰς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν του· διὸ καὶ ἔλεγε· « Καὶ ἡ ἀμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διαπαντός » (Ψαλμ. ν').

Ἐὰν θέλῃς, σοῦ λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος, νὰ γυρίσῃ ὁ Θεὸς τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας σου, πρέπει σὺ νὰ τὰς ἔχῃς ἐμπροσθέν σου νὰ τὰς βλέπῃς καὶ νὰ τὰς θρηνηῖς. Ἐὰν ἐσὺ γράφῃς καὶ ἐνθυμῆσαι τὰς ἀμαρτίας σου, σὲ βεβαιώνει ὁ θεὸς Χρυσόστομος, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει

τὰς ἐξαλείφει καὶ τὰς ἀλησμονήσει· ἐὰν δὲ σὺ τὰς ξεγράψῃς, καὶ τὰς ἀλησμονήσῃς, ὁ Θεὸς θέλει τὰς γράψῃ καὶ τὰς ἐνθυμῆται· «Συνάγαγε πάντα (τὰ ἁμαρτήματα δηλαδή), καὶ ὡς ἐν βιβλίῳ ἔγραφε· ἂν γὰρ σὺ γράψῃς, ὁ Θεὸς ἐξαλείφει· ὡσπερ οὖν, ἂν μὴ ἔσῃ σὺ γράψῃς, ὁ Θεὸς καὶ ἐγγράφει, καὶ δίκην ἀπαιτεῖ· πολὺ τοίνυν βέλ-
 »τιον παρ' ἡμῶν αὐτὰ γραφῆναι, καὶ ἄνωθεν ἐξαλειφθῆναι, ἢ τούναν-
 »τιον ἡμῶν ἐπιλανθανομένων, τὸν Θεὸν αὐτὰ πρὸ ὀφθαλμῶν ἐνεγκεῖν
 »τῶν ἡμετέρων, κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην» (Ἐκλογ. Λόγ. μς'). Καὶ
 πάλιν αὐτὸς λέγει· «Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἕτερον φάρμακον
 »τοιούτου πρὸς τὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἀναίρεσιν, ὡς ἡ συνεχῆς αὐτῶν
 »ἀνάμνησις, καὶ ἡ διηνεχῆς αὐτῶν κατηγορία» (Λόγ. β'). Ὅτι χρησί-
 μως αἱ προφίτεται ἀσαφεῖς.

Σὲ συμβουλεύει ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Ἀσκητής, ὅτι ὅταν ἐξο-
 μολογήσῃς εἰς τὸν Θεὸν τὰς ἁμαρτίας σου, νὰ τὰς ἐνθυμῆσαι ἄχι κατ'
 εἶδος, φανταζόμενος τοὺς τρόπους καὶ τὰ πρόσωπα, μετὰ τὰ ὅποια ἥμαρ-
 τες, ἢ διατὶ ὄντας ἀκόμη ἐμπαθῆς καὶ φιλήδονος, πάλιν τὰς ἐπιθυμῆσαι
 καὶ σκοτίζεσαι (Φιλοκαλ. σελ. 108, κεφ. ρνβ'. ρνγ'.) ἢ καὶ διατὶ
 μετὰ λύπης ταύτας ἐνθυμούμενος κατ' εἶδος πίπτεις εἰς ἀπόγνωσιν
 (αὐτόθι κεφ. ρνα'). μάλιστα τοῦτο πρέπει νὰ φυλάττης εἰς τὰς σαρ-
 κικὰς ἁμαρτίας, ὅπου ἔπραξες, τὸ νὰ μὴ ἐνθυμῆσαι τοὺς τρόπους καὶ
 τὰ πρόσωπα, μετὰ τὰ ὅποια ἥμαρτες· διατὶ μολύνεσαι κατὰ διάνοιαν· μό-
 νον νὰ ἐνθυμῆσαι ἀπλῶς, πῶς εἶσαι ἁμαρτωλός, καὶ πῶς ἔκαμες πολ-
 λὰς ἁμαρτίας, μετὰ τὰς ὁποίας παρώργισας τὸν Θεόν (1).

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος (Λόγ. εἰς τὸν ποι-
 μένα) λέγει συμφώνως μετὰ τὸν Ἅγιον Μάρκον, νὰ μὴ μελετᾷ τινὰς κατ' εἶδος
 τὰ σαρκικά καὶ αἰσχρὰ ἁμαρτήματα. Ὁμοίως καὶ ἐν τῷ περὶ Προσευχῆς κζ'.
 Λόγῳ αὐτοῦ λέγει ἐπὶ λέξεως· «Μὴ θέλε τὰς σωματικὰς πράξεις κατὰ μέρος
 »ἐξαγορεύειν (τῷ Θεῷ δηλαδή) ὡσπερ εἰσιν, ἵνα μὴ σεαυτῷ αὐτεπίβουλος γέ-
 »νη». Ὅλα δὲ τὰ ἄλλα πρέπει νὰ μελετᾷ τινὰς μετὰ τὸν νοῦν του νύκτα καὶ
 ἡμέραν κατ' εἶδος. Ἄλλὰ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει· «Οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ
 »εἰπεῖν, ὅτι ἁμαρτωλός εἰμι, ἀλλὰ δὴ καὶ κατ' εἶδος αὐτῶν μεμνησθαι τῶν
 »πλημμελημάτων» (Λόγ. ὅτι ἐπικίνδυνον τοῖς ἀκούουσι καὶ λέγουσι). Φέρει
 δὲ εἰς παράδειγμα τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸ Βάπτισμα ὡμο-
 λόγει, ὅτι ἦν πρὸ τοῦ Βαπτίσματος βλάσφημος καὶ διώκτης, καὶ ἐπιφέρει
 ταῦτα· «Εἰ δὲ ἐκεῖνος τῶν ἀφανισθέντων ἁμαρτημάτων μεμνηται, πολλῶ
 »μᾶλλον ἡμᾶς τῶν μετὰ τὸ Βάπτισμα μεμνησθαι χρὴ» (Λόγ. β'. ὅτι χρησί-
 μως αἱ προφίτεται ἀσαφεῖς). Καὶ Λόγῳ ιβ'. εἰς τοὺς Ἀνδριάντ. λέγει· «Ἐὰν
 »ἢ μνήμη μένη τῶν δυνῶν, ἢ πείρα τῶν δεινῶν οὐδέ ποτε ἐπιστήσεται· τί
 »γὰρ δεῖ τῆς πείρας, τῆς μνήμης ἡμᾶς σωφρονίζουσας;» Εἰ δὲ ἀπορήσῃ τινὰς
 διὰ τὸ μὴ Χρυσόστομος λέγει νὰ ἐνθυμῆται τινὰς κατ' εἶδος τὰς ἁμαρτίας

B'. Προφυλακτικὸν ἢ φυγὴ τῶν αἰτιῶν τῆς ἀμαρτίας.

B'. **U**ροφυλακτικὸν μεταχειρίζου, τὸ νὰ φεύγῃς τὰ αἴτια τῆς ἀμαρτίας (1). ἐπειδὴ κατὰ τοὺς φιλοσοφικοὺς Κανόνας, τὰ αὐτὰ αἴτια κά-

του, ὁ δὲ ῥηθεὶς Μάρκος λέγει νὰ μὴ τὰς ἐνθυμῆται κατ' εἶδος, ἄς λύσῃ τὴν ἀπορίαν ὁ ῥηθεὶς Λόγος τοῦ Ἰωάννου τῆς Κλίμακος. Ὁ μὲν γὰρ Μάρκος λέγει διὰ τὰ σαρκικὰ ἀμαρτήματα, ὁ δὲ Χρυσόστομος διὰ τὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα καὶ κατ' εἶδος τινὰς ἐνθυμούμενος δὲν βλάπτεται. Σημείωσε ὁμοίως, ὅτι ὅταν πολεμῆται τινὰς ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς τῆς ὑπερηφανίας, τότε εἶναι χρήσιμος καὶ ἡ κατ' εἶδος τῶν σαρκικῶν ἀμαρτημάτων ἐνθύμησις καὶ ἐξομολόγησις, ὡς ταπεινώσιν προξενούσα· διὸ καὶ ὁ παρὰ τῷ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ πολυπείρος ἐκείνους γέρων καὶ Ἅγιος εἶπεν· «Ὅταν ἔλθῃ σοι ὁ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανίας, λέγων σοι· »Μνημόνευσον τῶν ἀρετῶν σου· εἰπέ, Γέρον, βλέπε τὴν πορνείαν σου» (Λόγ. μ'. Σελ. 300). Ἄλλὰ καὶ Σημεῖων ὁ Μεταφραστὴς τῶν τοιοῦτων ἀμαρτιῶν κατ' εἶδος μνημονεύει ἐν τῇ τῆς ἱεράς Μεταλήψεως Εὐχῇ, ἧς ἡ ἀρχὴ «Ὡς ἐπὶ »τοῦ φοβεροῦ σου» πρὸς περισσοτέραν συντριβὴν τῆς καρδίας καὶ ταπεινώσιν. Πλὴν καὶ τότε δὲν εἶναι χρεῖα νὰ ἐνθυμῆται τινὰς τοὺς τρόπους, καὶ τὰ πρόσωπα μὲ τὰ ὁποῖα ἤμαρτεν, ἀλλὰ μόνως τὰς ἀμαρτίας κατ' εἶδος, πορνείας δηλαδή, μοιχείας, καὶ τὰς λοιπάς· οὐκ ὀλίγην δὲ ταπεινώσιν προξενεῖ καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ ἀριθμοῦ, πόσαις φοραῖς ἔπραξε κάθε ἀμαρτίαν. Ποῖα δὲ εἶναι τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη τῆς ἀμαρτίας, ἄς ἰδῇ, ὅς τις θέλει, τὸ γ', τῆς Διδασκαλίας τοῦ Πνευματικοῦ κατὰ τὴν γ' ὑποσημείωσιν.

(1) Δύω εἶναι αἱ αἰτίαι τοῦ νὰ ἀμαρτάνῃ τινὰς· ἡ μία ὀνομάζεται αἰτία μακρύτερη, καὶ ἡ ἄλλη αἰτία κοντύτερη. Λόγου χάριν ἕνας συναναστρέφεται μὲ μίαν γυναῖκα, ἢ μὲ ἕνα παιδίον εἰς ἕνα χρόνον ὀλόκληρον μόνον μὲ μόνον, καὶ εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ τυχαίνει μίαν φοράν, καὶ πίπτει μὲ τὰ πρόσωπα αὐτὰ εἰς ἀμαρτίαν. Τώρα τούτη ἡ ἐνιαύσιος συναναστροφή λέγεται αἰτία μακρύτερη εἰς τὸν ἀμαρτήσαντα, διατὶ εἰς τόσον μακρὸν διάστημα καιροῦ μίαν μόνον φοράν ἔπασεν. Ἐὰν δὲ αὐτός, ὅσαις φοραῖς συναναστραφῇ μὲ τὰ πρόσωπα αὐτὰ μόνως, πίπτῃ εἰς ἀμαρτίαν, ἡ συναναστροφή αὕτη λέγεται εἰς αὐτὸν αἰτία τῆς ἀμαρτίας κοντύτερη. Ὅθεν σύ, ὁποῦ ἀπεφάσις νὰ μὴ μεταπέσης εἰς τὴν ἀμαρτίαν, πρέπει νὰ ἀποφεύγῃς καὶ τὰς δύο αἰτίας, διατὶ ἀφοῦ μίαν φοράν ἀμαρτήσῃς, ἔλκεσαι πάλιν εἰς τὸ νὰ μεταπέσης, καὶ ἡ μακρύτερη αἰτία γίνεται εἰς ἐσὲ κοντύτερη, καθὼς καθ' ἑκάστην τὸ βλέπομεν μὲ τὴν δοκιμὴν εἰς πολλοὺς. Διὰ τοῦτο ὅταν ὁ Πνευματικὸς σοῦ εἶπῃ ἐκεῖνο, ὁποῦ εἶπεν ἡ Σάρρα τοῦ Ἀβραάμ, ἐκβαλε ἀπὸ τὸ σπῆτι σου καὶ δίωξε ἀπὸ λόγου σου τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ἢ τὸ παιδίον· «Ἐκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς» (Γέν. κα'. 10)· δὲν πρέπει νὰ σοῦ κακοφανῇ· ἀλλ' ἐνθυμούμενος ἐκεῖνο, ὁποῦ εἶπεν ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ περὶ τούτου· «Μὴ σκληρὸν ἔστω ἐναντίον σου περὶ τοῦ παιδίου καὶ τῆς παιδίσκης, πάντα ὅσα ἂν εἶπῃ σοι Σάρρα, »ἄκουε τῆς φωνῆς αὐτῆς» (αὐτίθι)· τοῦτο λέγω ἐνθυμούμενος, ὑπάκουσε μετὰ

μουν πάντοτε και τὰ αὐτὰ αἰτιατά, και ἀποτελέσματα· ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος· «Τὸν ἅπαξ τινὰ μετανόησαντα, τὴν αὐτὴν πάλιν ποιῆσαι ἁμαρτίαν, ἔλεγχος ἐστὶ τοῦ τὸ πρῶτον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας ἐκείνης » μὴ ἐκκαθάραι· ἀφ' οὗ καθάπερ ἀπὸ ρίζης τινὸς πάλιν ἀνάγκη τὰ ἴσα » φύεσθαι» (Ὁρ. κατ' Ἐπιτ. σπθ' .). Φεῦγε λοιπόν, ἀδελφέ, τὰς κακὰς θεωρίας, τὰς κακὰς συνομιλίας και συναναστροφὰς τῶν ἀτάκτων, και μάλιστα φεῦγε τὰς συνομιλίας και φιλίας τῶν προσώπων ἐκείνων, τὰ ὅποια ἡμαρτες σαρκικῶς· διότι ἓνα ἀπὸ τὰ δύο, ἢ ἐσὺ πρέπει νὰ φύγῃς ἀπὸ αὐτά, ἢ αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ μακρύνῃς ἀπὸ λόγου σου, και νὰ τὰ διώξῃς ἂν τὰ ἔχῃς εἰς τὸ σπῆτί σου, κἂν δούλῃ εἶναι, κἂν δούλος, και ἀπλῶς, κἂν ἐδικὸς σου, και φίλος. Περὶ τούτων γὰρ εἶπεν ὁ Κύριος· «Εἰ ὁ κόφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζοι σε, ἔξελε αὐτόν, και βάλε ἀπὸ σοῦ· » συμφέρει γὰρ σοι ἵνα ἀπόλλυται ἐν τῶν μελῶν σου, και μὴ ὄλον τὸ σώμα σου βληθῆ εἰς γέενναν» (Ματθ. ε' . 29).

Και μὴ πιστεύῃς ποτὲ εἰς τὸν ἑαυτόν σου, λέγωντας· ἐγὼ ἡμπορῶ νὰ συναναστρέφωμαι μὲ τὰ βλάπτοντα πρόσωπα, και νὰ μὴ βλάπτωμαι. Πεπλανημένος λογισμὸς εἶναι αὐτός, ἐπειδὴ εἶναι γεγραμμένον·

χαρὰς εἰς τὴν προσταγὴν αὐτὴν τοῦ Πνευματικοῦ σου· διατὶ δὲν εἶναι ἀπὸ λόγου του, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεόν· Μὰ τί λέγεις; τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ἢ τὸ παιδίον, χρειάζομαι εἰς τὸ σπῆτί μου, διατὶ εἶναι ὑποκείμενα πιστά, φρόνιμα, προκομμένα, και μὲ ὑπηρετοῦν εἰς τὰς χρείας μου. Ἄχ ἀδελφέ, προφάσεις εἶναι ὅλα αὐτά, ὑποκάτω εἰς τὰς ὁποίας, ὡσάν ὑποκάτω εἰς ἀπαλὰ χόρτα ζητεῖς νὰ κρύπτῃς τὸ πάθος ὡσάν ὄχεντρην. Εἰπέ μου, ἂν τὰ ὑποκείμενα αὐτὰ ἦσαν κλέπται, δὲν ἦθελες τὰ διώξει παρευθὺς, και νὰ εὕρῃς ἄλλους δούλους νὰ σὲ ὑπηρετοῦν; ἄχ! και τώρα ὅπου εἶναι κλέπται ὄχι τοῦ σπητιοῦ σου, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς σου, ἀκόμη καρτερεῖς, και δὲν τὰ διώχνεις μίαν ὥραν προτῆτερα; Ἐσὺ ἀπεφάσις νὰ μὴ μεταπέσης πλέον εἰς τὴν ἁμαρτίαν, και πῶς δὲν φεύγεις τὰ αἴτια, ὅπου εὐκόλα ἡμποροῦν νὰ σὲ ρίψουν πάλιν εἰς αὐτήν; Λοιπόν, ἂν θέλῃς νὰ μένῃ ἡ ἀπόφασίς σου στερεά, πρέπει νὰ φεύγῃς τὰ αἴτια, ὅπου σὲ παρκαίνουσιν νὰ κάμῃς πάλιν τὴν αὐτὴν ἁμαρτίαν· διατὶ ἤξευρε καλά, ὅτι ἐν ὅσῳ ἔχεις φανερά εἰς τὸ σπῆτί σου τὴν πόρνην γυναῖκα, ἢ τὸ παιδίον, ὄχι μόνον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συγχωρηθῆς ἀπὸ κανένα Πνευματικόν, ἀλλὰ οὐδὲ αἱ προσφοραὶ σου εἶναι δεκταὶ εἰς τὸν Θεόν· και ὅρα μετὰ τοὺς Κανόνας τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ νὰ βεβαιωθῆς. Ἐὰν ὅμως δὲν εἶναι εἰς τὸ ἐδικόν σου χέρι νὰ διώξῃς τὰ πρόσωπα αὐτά, ἢ κἂν νὰ μακρύνῃς σὺ ἀπὸ αὐτά, τότε τὸ ὀλιγώτερον ὀλιγώτερον χρεωσθεῖς νὰ μὴ σταθῆς ποτὲ μόνος σου μὲ αὐτά· μὴ ρίψῃς τὰ ὀμμάτιά σου ἐπ' αὐτούς, μηδὲ νὰ ἀφήσῃς τὸν λογισμὸν σου νὰ γλυκαίνεται εἰς τὴν ἐνθύμησίν τους, νὰ παρακαλῆς τὸν Θεόν θερμότερον ἀπὸ τὸ πρῶτον, διὰ νὰ σοῦ βοηθήσῃ, και ἄλλα τοιαῦτα νὰ μεταχειρίζεσαι, διὰ νὰ ξεκολλήσῃς τὸν ἔρωτά τους ἀπὸ τὴν καρδίαν σου.

«Μὴ πιστεύσης τῷ ἐχθρῷ σου εἰς τὸν αἰῶνα» (Σειράχ. β'. 10). Καὶ εἶναι γνώμη τινῶν Διδασκάλων, ὅτι ὁ σωφρονέστατος ἐκεῖνος Ἰωσήφ, ἂν δὲν ἐφευγεν ἀπὸ τὴν κάμαραν τῆς κυρίας του, βέβαια ἤθελε πέσει εἰς τὴν ἀμαρτίαν. Ὅποιος φοβεῖται τὸν κίνδυνον, δὲν θέλει πέσει εἰς αὐτόν· ἀλλ' ὅποιος τὸν ἀγαπᾷ ἐκεῖνος θέλει πέσει· «Ὁ ἀγαπῶν τὸν κίνδυνον, » ἐν αὐτῷ ἐμπεσεῖται» (Σειράχ. γ'. 26). Διὸ καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος λέγει· «Ὁ μὴ πόρρωθεν φεύγων τὰς ἀμαρτίας, ἀλλ' ἐγγὺς αὐτῶν βα-
αδίζων, μετὰ φόβου βιώσεται, καὶ πολλάκις εἰς αὐτὰς ἐμπεσεῖται» (Λόγ. ιε'. εἰς τοὺς Ἀνδριαντ.) (1).

Γ'. Προφυλακτικὸν ἢ συνεχῆς Ἐξομολόγησις, πέντε καλὰ προξενούσα.

Γ'. **Π**ροφυλακτικὸν μεταχειρίζου, τὸ νὰ ἐξομολογήσαι συνεχῶς, εἰς τρόπον ὅτι, ἔχι μόνον ὅταν πράξης κάθε θανάσιμον καὶ μέγαλον ἀμάρτημα, παρευθὺς νὰ τρέχῃς εἰς τὸν Πνευματικόν· ἀλλὰ καὶ ὅταν πράξης κάθε μικρὸν καὶ συγγνωστόν, ἂν ἦναι δυνατὸν. Διατί, καθὼς ἡ πληγαῖς ὅταν φανερωθοῦν εἰς τὸν Ἰατρόν, δὲν αὐξάνουν, ἔτσι καὶ ἡ ἀμαρτίαις ὅταν ἐξομολογῶνται, δὲν πηγαίνουν εἰς αὐξήσιν, κατὰ τὸν τῆς Κλίμακος· «Μώλωπες θριαμβευόμενοι, οὐ προκόφουσιν ἐπὶ τὸ χεῖ-
»ρον, ἀλλ' ἰαθήσονται» (Λόγ. δ'. περὶ ὑπακοῆς). Τὰ λελέκια ἔχουν μίαν συνήθειαν, καὶ ὅπου τοὺς χαλοῦν τὰς φωλεὰς τους, ἐκεῖ πλέον δὲν πηγαίνουν· ἔτσι καὶ οἱ δαίμονες ἀναχωροῦν ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπου συχνὰ ἐξομολογεῖται· διατί μὲ τὴν συχνὴν ἐξομολόγησιν, χαλᾷ τὰς φωλεὰς καὶ τὰ δίκτυά του, καθὼς τὸ εἶπαν οἱ ἴδιοι δαίμονες εἰς ἓνα ἐνάρετον ἄνδρα· πῶς δηλαδὴ δὲν ἔχουν κάμμίαν χώραν καὶ ἐξουσίαν εἰς ἓνα,

(1) Ἄς σὲ φοβίση, ἀδελφέ, εἰς τὸ νὰ φεύγῃς τὰ αἴτια τῆς ἀμαρτίας, τὸ φοβερόν τοῦτο παράδειγμα, ὅπου ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Μακάριος. Ὅτι εἰς καιρὸν διωγμοῦ, ἓνας εὐσεβὴς Χριστιανὸς εὐρισκόμενος εἰς τὰ μαρτύρια, καὶ κρεμασθεὶς ἀπὸ τοὺς τυράννους, καὶ καταπληγῶθεις εἰς ὄλον τὸ κορμί, ἐβάλθη εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ἐκεῖ τὸν ὑπηρετεῖ μία καλογραῖα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐσυνείθησε νὰ συναναστρέφεται μὲ αὐτήν, ἐπέσε μὲ αὐτὴν εἰς πορνείαν, ἐκεῖ μέσα εἰς τὴν φυλακὴν. Ὡ πτώμα ἐλεεινὸν καὶ ἀξιοδάκρυτον! Καὶ λοιπόν, ἀνίσως οὔτε τὸ αἷμα τούτου τοῦ Μάρτυρος, ὅπου ἐχύθη διὰ τὸν Χριστόν, οὔτε ἡ πληγαῖς, οὔτε ἡ φυλακὴ, ἀλλ' οὔτε ἡ εὐλάβεια τῆς καλογραίας ἐδυνήθησαν νὰ τοὺς βοηθήσουν νὰ μὴ πέσουν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, διατί δὲν ἐφυγαν τὴν αἰτίαν· πῶς ἡ ἐδικὴ σου ἀνδρεία, ἢ ἡ ἀπόφασις θέλουν σὲ βοηθήσῃ νὰ μὴ πέσης, ἐὰν δὲν φύγῃς τὰ αἴτια τῆς ἀμαρτίας; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁμι-
λῶντας περὶ σαρκικῶν ἀμαρτιῶν, δὲν εἶπε, στέκεσθε καὶ πολεμεῖτε, ἀλλὰ εἶπεν ἐπιτήδης· «Φεύγετε τὴν πορνείαν» (α'. Κορ. 5'. 18).

όπου εξομολογείται συχνά. Πρὸς τούτοις εἶπον καὶ τοῦτο· πῶς ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται ἀνεξομολόγητος, ἔχουν ὅλα τὰ μέλη του ὡσάν δεμμένα μὲ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ δὲν ἔμποροῦν νὰ κινηθοῦν εἰς τὸ νὰ κάμῃ τὸ καλόν, καὶ ὅταν εξομολογηθῆ, παρευθὺς λύονται.

Καὶ διὰ τί ἄλλο ὁ Νεεμάν ὁ Σύρος δὲν ἐλούσθη μίαν μόνην φορὰν εἰς τὸν Ἰορδάνην, ἀλλὰ ἑπτὰ ; παρέξ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅλους μικροὺς καὶ μεγάλους, Πατριάρχας καὶ Ἀρχιερεῖς, Πνευματικούς, καὶ Ἱερεῖς (1) νὰ εξομολογούμεθα ἑπτάκις, ἤτοι συνεχῶς καὶ πολλαῖς φοραῖς (ἐπειδὴ τὸ ἑπτὰ παρὰ τῆς θείας Γραφῆς, ἀντὶ πολλὰ λαμβάνεται), καὶ νὰ λουώμεθα εἰς τὰ ὕδατα τῆς Μετανοίας, τῆς ὁποίας τύπον εἶχεν ὁ Ἰορδάνης,

(1) Εἶπα νὰ εξομολογῶνται συνεχῶς καὶ οἱ σεβασμιώτατοι Πατριάρχαι, καὶ Ἀρχιερεῖς, καὶ Πνευματικοί, καὶ Ἱερεῖς, διὰ νὰ ἀνατρέψω τὴν κακίστην συνήθειαν, ὅπου ἐπικρατεῖ εἰς πολλοὺς τόπους, νὰ μὴν εξομολογῶνται τὰ τοιαῦτα ἱερά πρόσωπα. Θαυμάζω κατὰ ἀλήθειαν ἀπὸ ποίαν αἰτίαν παρακινούμενοι, τὸ κάμνουν τοῦτο. Εἰ μὲν καὶ νομίζουν πῶς αὐτοὶ δὲν ἁμαρτάνουν (ἅς μοὶ συγχωρήσουν), σφαλερὸς εἶναι αὐτὸς ὁ λογισμὸς· ἐπειδὴ ὁ Θεολόγος Ἰωάννης φωνάζει· « Ἐὰν εἶπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν » (ἀ'. Ἰωάν. ἀ'. 8) Εἰ δὲ καὶ λογιάζουν, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἦναι Ἱερωμένοι δὲν εἶναι ὑποκείμενοι εἰς τὸ νὰ εξομολογῶνται συνεχῶς, ὡς καὶ οἱ λαϊκοί, καὶ τοῦτος ὁ λογισμὸς δὲν εἶναι ὀρθὸς· ἐπειδὴ ὁ θεὸς Ἰακώβος ὅταν εἶπεν « Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα » (Ἐπιστ. δ'. 61)· δὲν ἐξεχώρισε τοὺς ἱερωμένους ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς, ἀλλὰ ἀπλῶς καὶ ἀπροσδιορίστως εἶπε νὰ εξομολογῶνται καὶ ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί· διατί καὶ οἱ ἱατροὶ ὅταν ἀσθενήσουν, ἔχουν χρεῖαν ἄλλων ἱατρῶν, καὶ Προφῆται ἄλλων Προφητῶν, ὅταν ἁμαρτήσουν, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, ὅστις λέγει· « Τότε ἀπῆλθε πρὸς » τὸν Δαυὶδ ὁ Νάθαν· ὁ Προφήτης πρὸς Προφήτην ὑπάγει· πῶς οὖν ἑαυτὸν οὐ » θεραπεύει, καὶ περ ὧν Προφήτης ὁ Δαυὶδ ; ἀλλ' ὡσπερ οἱ ἱατροὶ, ὅτε νοσοῦσι, χρῆζουσιν ἐτέρων ἱατρῶν· καὶ γὰρ ἡ ἀβρωστία τὴν τέχνην λυμαινεται, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα » (Ἑβρ. εἰς τὸν ν'. Ψαλ.). Εἰ δὲ καὶ ἐντρέπονται, ἅς μιμηθοῦν τὸν Ἀρχιερέα Ποτάμωνα, ὅπου εξομολογήθη ὄχι ἔμπροσθεν ἑνὸς Πνευματικοῦ, ἀλλὰ μιᾶς ὀλοκλήρου Συνόδου. Ἄν ἓνας Θεολόγος Ἰωάννης εξομολογεῖτο « Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστὸς ἐστί καὶ » δίκαιος ὁ Κύριος, ἵνα ἀφῆ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας » (ἀ'. Ἐπιστ. ἀ'. 8)· αἱ ἱεραὶ αὐταὶ κεφαλαί, διατί νὰ μὴ εξομολογῶνται ; Διὰ τοῦτο ἀγιώτατοι Πατέρες σᾶς προσκυῶ, καὶ σᾶς παρακαλῶ διὰ ἀγάπην Θεοῦ νὰ εξομολογήσθε συνεχῶς, καὶ νὰ μὴ δείχνετε κακὸν παράδειγμα εἰς τοὺς λαϊκοὺς νὰ μὴ εξομολογῶνται καὶ αὐτοί· ἀλλὰ καθὼς γίνεσθε ὅλων τῶν καλῶν τύπος καὶ παράδειγμα εἰς αὐτούς, ἔτσι γίνεσθε καὶ καλὸν παράδειγμα τῆς συνεχοῦς εξομολογήσεως· ὅτι καὶ ὁ Θεσσαλονικὴς Συμεὼν (Κεφ. τξ'.) λέγει, πῶς καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς πρέπει νὰ ἱεουργοῦν καὶ νὰ μεταλαμβάνουν μὲ προσοχήν, καὶ κατάνυξιν, καὶ εξομολόγησιν.

διότι εἰς αὐτὸν ἐβάπτισεν ὁ Πρόδρομος· «Βάπτισμα μετανοίας τῷ λαῷ» (Μάρκ. α΄. 4). Διατὶ κοντὰ ὁποῦ ἐκνευρίζει τὴν δύναμιν τῶν Δαιμόνων ἢ συνεχῆς ἐξομολόγησις, ὡς εἶπομεν, προξενεῖ ἀκόμη καὶ ἄλλα πέντε καλὰ εἰς ἐκεῖνον, ὁποῦ ἐξομολογεῖται συνεχῶς.

Α΄. Καλὸν τῆς συνεχοῦς Ἐξομολογήσεως.

Πρῶτον, διατὶ καθὼς τὰ δένδρα, ὁποῦ μεταφυτεύονται συνεχῶς, δὲν ἔμποροῦν νὰ πιάσουν ρίζας βαθέως εἰς τὴν γῆν· ἔτσι καὶ τὰς κακὰς συνηθείας καὶ ἔξεις τῆς ἀμαρτίας δὲν ἀφίνει ἢ συχνὴ ἐξομολόγησις νὰ πιάσουν ρίζας βαθείας εἰς τὴν καρδίαν τοῦ συνεχῶς ἐξομολογουμένου· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, καθὼς ἓνα παλαιὸν καὶ μεγάλον δένδρον δὲν ἔμπορεῖ νὰ κοπῆ μὲ μίαν βαρεματίαν· ἔτσι καὶ μίαν παλαιὰν κακὴν συνήθειαν, ἢ ἔξιν τῆς ἀμαρτίας, ἓνας μόνος πόνος τῆς καρδίας, καὶ αὐτὸς ἴσως ἀτελής, ὁποῦ ἔδειξεν ὁ μετανοῶν εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὴν ἐκριζώσῃ, καὶ νὰ τὴν ἐξαλείψῃ τελείως, ἀγκαλὰ καὶ ἡ ἀμαρτία του νὰ ἐσυγχωρῆθῃ διὰ τῆς συγχωρητικῆς εὐχῆς τοῦ Πνευματικοῦ.

Β΄. Καλὸν τῆς συνεχοῦς ἐξομολογήσεως.

Δεύτερον, διατὶ ὁποῖος συνεχῶς ἐξομολογεῖται, ἔχει μεγάλην εὐκολίαν εἰς τὸ νὰ ἐξετάζῃ μὲ ἀκρίβειαν τὴν συνείδησίν του, καὶ νὰ εὐρίσκῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀμαρτιῶν του· ἐπειδὴ μὲ τὸ νὰ ἐξαλαφρώνεται συνεχῶς ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτιῶν του μὲ τὴν συχνὴν ἐξομολόγησιν, μένουν πάντοτε αὐταὶ ὀλιγώτεραι. Διὰ τοῦτο καὶ εὐκολώτερα δύναται αὐτὸς νὰ τὰς εὐρίσκῃ, καὶ νὰ τὰς ἐνθυμᾶται. Ὁ δὲ μὴ συνεχῶς ἐξομολογούμενος, διὰ τὸ πολὺ πλῆθος τῶν ἀμαρτιῶν, ὁποῦ συμμαζώνεται εἰς αὐτόν, οὔτε μὲ ἀκρίβειαν δύναται νὰ τὰς εὐρῃ, οὔτε νὰ τὰς ἐνθυμηθῇ, ἀλλὰ ἀλησμονεῖ πολλαῖς φοραῖς πολλὰς καὶ βαρείας ἀμαρτίας του, αἱ ὁποῖαι μὲ τὸ νὰ μένουν ἀνεξομολόγηταις, ἀκολούθως μένουν καὶ ἀσυγχώρηταις. Ὅθεν ὁ διάβολος ἔχει νὰ τοῦ τὰς ἐνθυμῆσῃ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου του, καὶ τόσον θέλει τὸν στενοχωρήσῃ, ὁποῦ νὰ χύσῃ δι' αὐτὰς ἓνα θανατηφόρον ἰδρώτα, καὶ νὰ κλαύσῃ ὁ ταλαίπωρος, ἀλλὰ χωρὶς κανένα διάφορον, διότι τότε πλέον δὲν δύναται νὰ τὰς ἐξομολογήθῃ.

Γ΄. Καλὸν τῆς συνεχοῦς Ἐξομολογήσεως.

Τρίτον, διατὶ ὁποῖος ἐξομολογεῖται συνεχῶς, κἄν καὶ θανάσιμον ἀμαρτίαν πράξῃ ποτέ, εὐθὺς ὁμῶς ὁποῦ ἐξομολογηθῇ, ἐμβαίνει εἰς τὴν χάριν

τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅσα καλὰ ἔργα κάμῃ, τοῦ γίνονται πλέον ἀξία ζωῆς αἰωνίου. Ἐκεῖνος δὲ ὅπου δὲν ἐξομολογεῖται συνεχῶς, ἐάν, θετέον, πράξῃ καὶ αὐτὸς τὴν αὐτὴν θανάσιμον ἁμαρτίαν, καὶ δὲν τρέξῃ παρευθὺς νὰ τὴν ἐξομολογηθῇ, ἐν ὅσῳ καιρῷ εἶναι ἀνεξομολόγητος, ἔχι μόνον ὑστερεῖται τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅσα καλὰ ἔργα κάμῃ ἀφ' ἑαυτοῦ του, νηστείας, ἀγρυπνίας, γονυκλισίας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, δὲν τοῦ γίνονται ἀξία μισθοῦ καὶ ζωῆς αἰωνίου· διατὶ εἶναι ὑστερημένα ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἢ ὅποια εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ θεμέλιον ὄλων τῶν πρὸς σωτηρίαν ἔργων (Ὅρα εἰς τὸ 1. Κεφάλαιον τῆς Διδασκαλίας τοῦ Πνευματικοῦ).

Δ'. Καλὸν τῆς συνεχοῦς Ἐξομολογήσεως.

Πῆρταρον, διατὶ ἐκεῖνος, ὅπου συνεχῶς ἐξομολογεῖται, εἶναι πλέον βέβαιος νὰ τὸν εὕρῃ ὁ θάνατος εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω νὰ σωθῇ. Καὶ ὁ διάβολος, ὅπου εἶναι πάντοτε συνειθισμένος νὰ πηγαίνει εἰς τοὺς θανάτους, ἔχι μόνον τῶν ἁμαρτωλῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἁγίων, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασιλεῖος (Ἑρμην. εἰς τὸν ζ'. Ψαλμ.) (1), καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸ «Ἐρχεται ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν» (Ἰωάν, ιδ'. 30)· καὶ ὁ διάβολος, λέγω, ὅπου πηγαίνει εἰς τοὺς θανάτους τῶν ἀνθρώπων, νὰ ἰδῇ ἂν εὕρῃ τίποτε, θέλει ὑπάγει καὶ εἰς αὐτόν, ἀλλὰ δὲν θέλει εὕρει τίποτε, διατὶ αὐτὸς ἐπρόλαβε, καὶ ἔχει καθαρὸς τοὺς λογαριασμούς, καὶ ἐξισωμένα τὰ κατὰστικὰ του διὰ τῆς συχνῆς ἐξομολογήσεως. Ὁ δὲ μὴ συνεχῶς ἐξομολογούμενος εἶναι πιθανώτατον, ὅτι θέλει ἀποθάνει ἀνεξομολόγητος, καὶ οὕτω νὰ ἀπολεσθῇ αἰωνίως, μὲ τὸ νὰ μεταπίπτῃ εὐκόλως εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ μὴ ἐξομολογῆται, καὶ μὲ τὸ νὰ εἶναι ὁ θάνατος ἀδηλος.

Ε'. Καλὸν τῆς συνεχοῦς Ἐξομολογήσεως.

Μέμπτον δὲ καὶ τελευταῖον καλὸν προξενεὶ ἡ συνέχεια τῆς ἐξομολογήσεως, τὸ νὰ ἐμποδίσῃ καὶ νὰ χαλινόνῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· διατὶ ὁ συνεχῶς ἐξομολογούμενος, ὅταν ἐνθυμηθῇ, πῶς μετ' ὀλί-

(1) Τὰ λόγια τοῦ Βασιλείου εἶναι ταῦτα· «Οἶμαι δὲ ὅτι οἱ γενναῖοι τοῦ Θεοῦ ἀθληταί, ἰκανῶς παρὰ πάντα τὸν ἑαυτῶν βίον τοῖς ἀοράτοις ἐχθροῖς προσπαλαίσαντες, ἐπειδὴν πάσας αὐτῶν ὑπεκφύγωσι τὰς διώξεις, πρὸς τῷ ὀτέλει τοῦ βίου γεγόμενοι, ἐρευνῶνται ὑπὸ τοῦ ἀρχοντος τοῦ αἰῶνος, ἵνα, ἐάν μὲν εὐρεθῶσιν ἔχοντες τραύματα ἀπὸ τῶν παλαισμάτων, ἢ σπίλους τινας καὶ τύπους τῆς ἁμαρτίας, κατασχεθῶσιν· ἐάν δὲ ἄτρωτοι εὐρεθῶσι καὶ ἄσπιλοι, ὡς ἀκράτητοι ὄντες, ὡς ἐλεύθεροι ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀναπαύσονται».

γας ημέρας έχει να εξομολογηθῆ, ἂν ἔχη καὶ γνώμην νὰ ἀμαρτήσῃ, ἐμποδίζεται, συλλογιζόμενος τὴν ἐντροπήν, ὅπου ἔχει νὰ λάβῃ, ὅταν τὴν εξομολογηθῆ, καὶ τὸν ἐλεγμὸν, ὅπου μέλλει νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ τὸν Πνευματικόν. Διὸ καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος ἔγραψεν· «Οὐδὲν οὕτω» τοῖς δαίμοσι καὶ τοῖς διαλογισμοῖς ἰσχύει καθ' ἡμῶν δίδωσιν, ὡς τὸ «τούτους ἀνεξαγορεύτους ἐν τῇ καρδίᾳ σιτίζεσθαι». Καὶ πάλιν· «Ψυχὴ» τὴν ἐξαγόρευσιν ἐννοουμένη, ὡς ὑπὸ χαλίνου ὑπ' αὐτῆς κατέχεται μὴ «ἐξαμαρτάνειν»· τὰ γὰρ ἀνεξαγόρευτα, ὡς ἐν σκότει λοιπὸν ἀδεῶς πράττομεν» (Λόγ. δ'). Ὅθεν ὁ αὐτὸς Ἅγιος λέγει διὰ τοὺς ἀδελφούς τοῦ θαυμαστοῦ ἐκείνου Κοινοβίου, ὅπου περιγράφει, ὅτι εἶχον χαρτὶ κρεμάμενον ἀπὸ τὰς ζώνας των εἰς τὸ ὅποιον ἔγραφον τοὺς λογισμούς των καθ' ἡμέραν, καὶ τοὺς ἐξαγόρευον εἰς τὸν μέγαν ἐκεῖνον Ἠγούμενον (Λόγῳ τῷ αὐτῷ).

Λοιπὸν, ἀδελφέ μου ἀμαρτωλέ, ταῦτα μαθάνωντας, σύχναζε εἰς τὴν ἱεράν Ἐξομολόγησιν· διατὶ ὅσον συχνὰ πηγαίνεις εἰς τὸ λουτρὸν αὐτό, τόσον περισσότερον καθαρίζεσαι· μὴ ἀναβάλλῃς τὸν καιρὸν λέγων· ἄς πράξω τοῦτο, καὶ ὕστερα πηγαίνω νὰ ἐξομολογηθῶ· διατὶ ὁ Θεός, ἂν καὶ πολλαῖς φοραῖς μακροθυμῆ, ἀλλὰ πάντοτε καὶ προφθάνει· «Μὴ» εἰπήσῃς, ἤμαρτον, καὶ τί μοι ἐγένετο· ὁ γὰρ Κύριος ἐστὶ μακροθυμὸς· «ἐλεος γὰρ καὶ ὀργὴ παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ἀμαρτωλοὺς καταπαύσῃ ὁ θυμὸς αὐτοῦ» (Σειράχ ε'. 4, 6).

Ἐνθυμοῦ πάντοτε τὸν Σαμψών, ὁ ὁποῖος, ἀγκαλὰ καὶ τρεῖς φοραῖς ἐδυνήθη νὰ σπάσῃ τὰ δεσμά, ὅπου τὸν εἶχον δεμένον οἱ ἀλλόφυλοι, ἀλλὰ τὴν τετάρτην φορὰν δὲν ἐδυνήθη πλέον νὰ τὰ σπάσῃ, καὶ νὰ γλυτώσῃ· «Ἐξελεύσομαι ὡς ἄπαξ, καὶ ἄπαξ, καὶ ἐκτιναχθήσομαι· καὶ αὐτὸς οὐκ ἔγνω ὅτι Κύριος ἀπέστη ἐπάνωθεν αὐτοῦ» (Κριτ. ις'. 20). Ἐτὶ καὶ σὺ ἀδελφέ, ἀγκαλὰ καὶ μίαν καὶ δύο καὶ τρεῖς φοραῖς ἀμαρτήσας, καὶ ἀργοπορήσας τὴν διορθωσιν καὶ τὴν ἐξομολόγησιν, ὕστερον ἤξιώθῃς νὰ ἐξομολογηθῆς καὶ νὰ διορθωθῆς· ἀλλὰ εἰς τὴν τετάρτην, ἐάν, ἀμαρτήσας, ἀναβάλλῃς τὸν καιρὸν τῆς ἐξομολογήσεως, ἴσως δὲν θέλῃς ἀξιωθῆ τούτου· ἀλλὰ θέλῃς ἀποθάνῃ ἀνεξομολόγητος καὶ ἀδιορθωτος· τὸ ὅποιον ἄμποτε νὰ μὴ γίνῃ ποτὲ εἰς κἀνένα Χριστιανόν.

Δ'. Προφυλακτικὸν ἢ ἐνθύμησις τῶν ὕστερινῶν σου.

Δ'. **Π**ροφυλακτικὸν μεταχειρίζου, ἀδελφέ, τὸ νὰ ἐνθυμῆσαι τὰ ὕστερινά σου, ἢ γοῦν τὸ νὰ μελετᾷς παντοτείνᾳ τὸν θάνατόν σου, τὴν φοβερὰν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, τὴν αἰώνιον κόλασιν, καὶ τὴν αἰώνιον ἀπόλαυσιν τοῦ Παραδείσου· διατὶ ἡ ἐνθύμησις καὶ ὁ φόβος τούτων τῶν τεσσά-

ρων γίνεται εἰς τοῦ λόγου σου, ὡσάν ἓνα δυνατὸν χαλινάρι, τὸ ὁποῖον δὲν σὲ ἀφίνει νὰ ἀμαρτήσης· καθὼς λέγει διὰ τοῦ Σειράχ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· «Μιμνήσκου, τὰ ἔσχατά σου, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα οὐ μὴ »ἀμαρτήσης» (Κεφ. ζ' . 36).

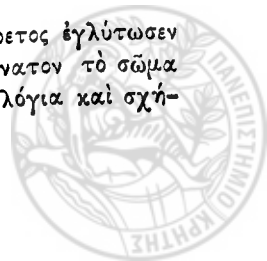
Ὅταν λοιπὸν ὁ πονηρὸς λογισμὸς καὶ ὁ διάβολος καὶ τὰ πάθη σὲ πολεμοῦν καὶ σὲ παρακινοῦν νὰ ἀμαρτήσης, Α'. βάλε ἔμπροσθέν σου τὸν θάνατον, καὶ συλλογίσου, πῶς αὐτὸ τὸ σῶμά σου, ὅπου τώρα ἐπιθυμεῖ νὰ πορνεύσῃ, ἢ νὰ φονεύσῃ, ἢ νὰ κλέψῃ, ἢ ἄλλην ἀμαρτίαν νὰ κάμῃ, αὐτὸ ἔχει νὰ ἀποθάνῃ, καὶ ἔχει νὰ χάσῃ τὴν εὐμορφίαν, τὴν ὑγείαν, τὴν παχύτητα, καὶ ὄλας του τὰς δυνάμεις, καὶ νὰ γένη νεκρὸν, ἄμορφον, χωρὶς εἶδος, χωρὶς κάλλος χωρὶς πνοήν· Συλλογίσου, πῶς αὐτὸ ἔχει νὰ ἐνταφιασθῇ μέσα εἰς ἓνα σκοτεινότερον τάφον, καὶ ἐκεῖ νὰ διαλυθῇ, καὶ νὰ γένη φαγητὸν τῶν σκωλήκων, βρωμερὸν, συγχαμερὸν, σαπρία, καὶ κονιορτός. Ἐνθυμήσου πόσον φόβον, πόσον πόνον, πόσῃ ἀγωνίαν μέλλεις νὰ λάβῃς, ὅταν χωρίζεται ἡ ψυχὴ σου ἀπὸ τὸ σῶμά σου, ὅταν σὲ παραστέκωνται οἱ φοβεροὶ δαίμονες διὰ νὰ σὲ ἀρπάσουν, καὶ κἀνένας δὲν εὐρίσκεται διὰ νὰ σοὶ βοηθήσῃ.

Τοῦτο τὸ ἴδιον ἐνθυμήσου, πῶς ἔχει νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐσὺ ἐπιθυμεῖς νὰ κάμῃς τὴν ἀμαρτίαν· διατὶ αὐτὸ τὸ σῶμα, ὅπου ἐσὺ τώρα τόσο ἀγαπᾷς καὶ ὀρέγεσαι, μετ' ὀλίγον ἔχει νὰ κατασταθῇ μετὰ θάνατον, παρομοίως νεκρὸν, ἄχαρον, συγχαμερὸν, σκωλήκων βρῶμα καὶ δυσωδία (1).

Καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα αὐτὰ ἐνθυμήσου, πῶς αὐτὸς ὁ θάνατος εἶναι τόσο ἀιφνίδιος κλέπτῃς, εἰς τρόπον ὅπου δὲν ἤξευρεις πότε ἔρχεται εἰς τοῦ λόγου σου. Ἐνδέχεται νὰ ἔλθῃ τούτην τὴν ἡμέραν, τούτην τὴν ὥραν, τούτην τὴν στιγμήν, καὶ σὺ ὅπου ἐξημερωθῇς καλὰ, νὰ μὴ φθάσῃς νὰ ἰδῇς τὴν ἐσπέραν· καὶ σὺ ὅπου ἔφθασες τὴν ἐσπέραν, νὰ μὴ φθάσῃς νὰ ἐξημερωθῇς, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· «Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ »οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ἧ' ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται» (Ματθ. κε' . 13).

Συμπέρανε λοιπὸν, ἀδελφέ μου, ἀπὸ τοῦτα, καὶ εἰπέ ἔτζι εἰς τὸν ἑαυτὸν σου· Ἄν ἐγὼ ἔχω νὰ ἀποθάνω, καὶ ἴσως μὲ ἓνα ἀιφνίδιον θάνατον, τί ἔχω νὰ γένω ὁ ταλαίπωρος; τί θέλει μὲ ὠφελῆσει τότε, ἂν ἀπολαύσω ὄλας τοῦ κόσμου τὰς ἡδονάς; τί θέλω κερδήσει, ἂν κάμω τούτην τὴν ἀμαρτίαν; τί θέλει μοῦ μείνῃ, ἂν πράξω τοῦτο τὸ κακόν;

(1) Ἐτζι ἀναγινώσκωμεν εἰς τὸ Γεροντικὸν ὅτι ἓνας ἐνάρετος ἐγλύτωσεν ἀπὸ τὴν πορνείαν, συλλογιζόμενος τί ἔχει νὰ γένη μετὰ θάνατον τὸ σῶμα τῆς πόρνῃς, ἢ ὅποια ἐστέκετο ἔμπροσθέν του, καὶ μὲ πορνικὰ λόγια καὶ σχήματα τὸν ἐπαρακίνει εἰς τὴν ἀμαρτίαν.

ὑπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, καὶ κακὲ λογισμέ· δὲν θέλω σοῦ ἀκούσει εἰς τὸ νὰ ἁμαρτήσω (1).

Β'. Ἐὰν θέλῃς νὰ μὴ ἁμαρτήσης, βάλε ἔμπροσθέν σου τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως, καὶ ἐνθυμήσου ὅλα ἐκεῖνα ὅπου ἔχουν νὰ γένουν τότε, ἤγουν, πῶς ὁ οὐρανὸς ἔχει νὰ τειλιχθῆ ὡς χαρτίν· πῶς οἱ ἀστέρες ἔχουν νὰ πέσουν ἀπὸ τὸν οὐρανόν· πῶς οἱ φωστῆρες ἔχουν νὰ σκοτισθοῦν· τὰ ὄρη καὶ βουνὰ νὰ ἀναλύσουν ὡσάν τὸ κηρί· ἡ θάλασσα νὰ φρίξῃ καὶ νὰ ὀλιγοστεύσῃ· τὰ στοιχεῖα νὰ καοῦν, ἡ γῆ νὰ σεισθῆ, οἱ τάφοι νὰ ἀνοίξουν, καὶ νὰ ἀναστηθοῦν ὅλοι οἱ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς συντελείας ἀνθρώποι, διὰ νὰ παρασταθοῦν ἔμπροσθεν τοῦ φοβεροῦ Κριτοῦ· πῶς ἀπὸ τὸν φόβον τοὺς ἔχουν νὰ σαλευθοῦν καὶ αὐτοὶ οἱ οὐράνιοι Ἄγγελοι· πῶς ἔχουν νὰ ἀνοιχθοῦν αἱ βίβλοι, καὶ πῶς ἔχει νὰ κριθῆ κάθε ἕνας, ἀποδίδοντας ἀκριβὸν λογαριασμὸν διὰ τὰ κακὰ ἔργα ὅπου ἔκαμε, διὰ τὰ κακὰ λόγια ὅπου ἐλάλησε, καὶ διὰ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, ὅπου ἐσυλλογίσθη.

Καὶ λοιπὸν ἁμαρτωλέ, εἶπε ἔτι εἰς τὸν λογισμὸν σου· Ἄν ἐγὼ ἁμαρτήσω τώρα, τί ἔχω νὰ κάμω τότε εἰς ἐκείνην τὴν φοβερὰν ἡμέραν καὶ ὥραν; τί ἀπολογίαν ἔχω νὰ δώσω διὰ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀδέκαστον καὶ ἀπροσωπόληπτον Κριτὴν; ἄχ! πόσον φόβον καὶ τρόμον ἔχω νὰ δοκιμάσω ὁ ἄθλιος. Ἀλλοίμονον! ἀλλοίμονον! Πῶς μέλλο νὰ βαστάσω, ὅταν ἀκούσω τὴν τρομερὰν ἐκείνην ἀπόφασιν; «Πορρεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμα-

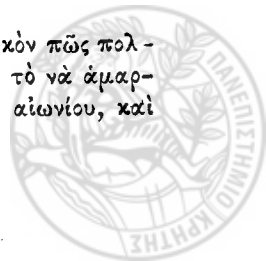
(1) Ἐπι ἀναγινώσκωμεν εἰς τὸν Εὐεργετινὸν (σελ. 24), ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρας μελετῶντες πάντοτε τὸν θάνατον, δὲν ἐκυριεύοντο ἀπὸ τὰ πάθη, οὔτε ἐπιπτον εἰς ἁμαρτίας· ὅθεν καὶ ὁ Ἀββᾶς Εὐάγγελος λέγει· «Μὴ ἐπιλάβῃ σου ἡ ἐξόδου, καὶ οὐκ ἔσται πλημμέλεια τῇ ψυχῇ σου»· καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας· «Ὁ λογιζόμενος καθ' ἡμέραν, καὶ λέγων ἐν ἑαυτῷ, ὅτι τὴν σήμερον ἔχω ποιῆσαι εἰς τὸν κόσμον, οὐδέποτε ἁμαρτήσοι εἰς Θεόν» (Εὐεργετ. σελ. 27 καὶ 28). Ὁ δὲ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς λέγει· «Μνήμη θανάτου φυλάξεσθαι ἁμαρτίας»· καὶ ὁ μέγας Βασίλειος· «Μνήμη θανάτου ἀναγκαιοτέρα τροφῆς τῷ μετανουῶντι». Ἀξιωμακόνουτος εἶναι καὶ ἡ συνθήεια, ὅπου εἶχεν ὁ θεὸς Πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος ὁ ἐν τῷ Ἄθῳ, εἰς τὴν αὐτοῦ μεγίστην Λαύραν· Οὗτος γάρ, διὰ νὰ ἐνθυμῶνται πάντοτε τὸν θάνατον οἱ μαθηταὶ του, εἶχε δῶρισμένον ἐπίτηδες ἕνα συνετὸν ἀδελφὸν νὰ πηγαίνει εἰς ὅλα τὰ ἐργαστήρια καὶ διακονήματα τῶν Μοναχῶν, κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ἐν τῇ γ'. ὥρα τῆς ἡμέρας, καὶ νὰ λέγῃ καθ' ἑκάστην ταῦτα τὰ λόγια· «Ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες, προσέχωμεν ἑαυτοῖς ὅτι ἀποθνήσκωμεν, ἀποθνήσκωμεν, ἀποθνήσκωμεν· μνημονεύσωμεν δὲ καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως». Οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἀκούοντες ταῦτα εὐθὺς ἀνίσταντο εἰς προσευχὴν, καὶ ψάλλοντες τὸ Τρισάγιον, πάλιν ἱκαθίζοντο. (ἐν ταῖς αὐτοῦ Διατάξεσι).

»σμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· ἀλλοίμονον! ἀλλοίμονον! πόσῃ ἐντροπῇ μέλλω νὰ λάβω τότε, παραστέκωντας γυμνὸς καὶ τετραχληλισμένος ἔμπροσθεν εἰς ὄλον ἐκεῖνο τὸ παγκόσμιον συνάθροισμα, Ἄγγελων, Ἁγίων, Δικαίων, ἁμαρτωλῶν, καὶ πάσης τῆς ἀνθρωπότητος. Βέβαια ἐγὼ μὴ ἠμπορῶντας νὰ ὑποφέρω τὴν ἀκατανόητον ἐκείνην ἀτιμίαν καὶ ἐντροπῇ, ἔχω νὰ λέγω εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ βουνὰ νὰ πέσουν νὰ μὲ καταπλακώσουν, διὰ νὰ μὴ φαίνωμαι εἰς τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων, ναί, διὰ νὰ γλυτώσω ἀπὸ τὴν ὄργην τοιοῦτου φοβεροῦ Κριτοῦ· «Καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις· πέσετε ἐφ' ἡμᾶς καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἀπὸ τῆς ὄργης τοῦ ἀρνίου» (Ἄποκάλ. ε' .16). Ὅθεν διὰ νὰ ἀποφύγω ὅλα ἐτοῦτα, ποτὲ δὲν θέλω πράξει τὴν ἁμαρτίαν (1).

Γ'. Ἐὰν θέλῃς νὰ μὴ ἁμαρτήσῃς, ἀδελφέ μου, βάλε ἔμπροσθέν σου ὅλα τὰ φοβερά εἶδη τῆς κολάσεως, τὰ ὅποια ἐφεῦρεν ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ παιδεύσῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἡγουν τὴν παντοτεινὴν στέρησιν τοῦ Θεοῦ, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, τὸν ἀκοίμητον σκώληκα, τὸν ψυχρότατον τάρταρον, τὸν κλαυθμὸν τὸν ἀπαρηγόρητον, τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, καὶ τὰ ἐπιλοιπα ἀναριθμητὰ καὶ διάφορα βασανιστήρια· καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα, τὸ νὰ εὕρισκεσαι παντοτεινὰ συντροφευμένους μὲ ἐκείνους τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς σου δαίμονας, τοὺς ὁποίους τόσον μισεῖς, διατὶ σοῦ ἐπροξένησαν ὅλα ταῦτα τὰ βάσανα· πρᾶγμα, ὅπου εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα εἶδη τῆς κολάσεως, κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον· λέγει γὰρ οὗτος ἐν τῷ παραινενικῷ Λόγῳ πρὸς Γεώργιον τὸν Ἐπαρχον τῆς Ἀφρικῆς ταῦτα· «Καὶ τὸ δὴ πάντων ἐλεεινότερον, ἢ βαρύτερον εἰπεῖν ἀληθέστερον, ὃ καὶ λέγων μόνον ὀδυνῶμαι, πόσῳ γε μᾶλλον πάσχω» (Ἰλάσθητι Χριστέ, καὶ σῶσον ἡμᾶς ταύτης τῆς ὀδύνης) ὃ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν Ἁγίων αὐτοῦ Δυνάμεων χωρισμός, καὶ ἡ πρὸς τὸν Διάβολον, καὶ τοὺς πονηροὺς Δαίμονας οἰκείωσις εἰς αἰεὶ διαμένουσα... Καὶ ἔστι πάσης κολάσεως κολαστικώτερόν τε καὶ δεινότερον τὸ διαπαντὸς συνεῖναι τοῖς μισοῦσι καὶ μισουμένοις» (Τόμ. β'). Ἐπειτα ἐνθυμήσου πῶς αὐτὰ ὅλα τὰ βάσανα ἔχουν νὰ παιδεύουν τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ὄχι εἰς ἑκατὸν χιλιάδας χρόνους, ὄχι εἰς χίλια μιλιούνια, ἀλλ' εἰς αἰῶνας αἰώνων, χωρὶς νὰ ἦναι ἐλπίς, ὅτι ἔχουν νὰ λάβουν τέλος ποτὲ ποτέ.

Καὶ λοιπὸν εἰπέ ἔτζι εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. Ἐὰν ἐγὼ δὲν ὑποφέρω τὸν

(1) Ἐτζι ἀναγινώσκομεν εἰς τὸν ἀνωτέρω εἰρημένον Εὐεργετικὸν πῶς πολλοὶ Πατέρες τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ ἐνθυμούμενοι ἐφυλάττοντο ἀπὸ τὸ νὰ ἁμαρτήσουν. Διὸ καὶ ὁ Εὐάγγελος λέγει· «Μέμνησο διὰ παντὸς κρίσεως αἰωνίου, καὶ οὐκ ἔσται πλημμέλεια τῆ ψυχῆ σου» (Αὐτόθ. Σελίδ. 28).

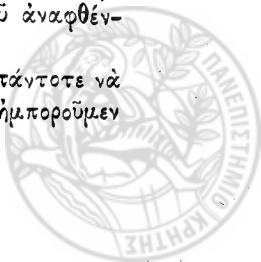
πόνον ενός κοκκάλου έδικού μου, όταν εύγη από τόν τόπον του, πώς θέλω ύποφέρει ό άθλιος, να ήμαι παντοτεινά μεμακρυσμένος από τόν Θεόν, όπου είναι τό κέντρον του είναι μου; "Αν εγώ δέν ύπαφέρω να βαλθώ μέσα εις ένα φούρνον μίαν μοναχήν ώραν, αν και ήθελα να απολαύσω πρό του, δλας τās ήδονάς του κόσμου, πώς θέλω ύποφέρει να εύρίσκωμαι παντοτεινά εις τήν κάμινον εκείνην του ασβέστου πυρός (1); Κατηραμένη να ήσαι άμαρτία, όπου με ένοχλείς· όχι· δέν θέλω σε πράξει, και διά μίαν ολίγην ήδονήν σου να αγοράσω μίαν αιωνιότητα βασάνων, και να κλαιώ ώσαν ανόητος άπαρηγόρητα, καθώς εκείνος ό Ίωνάθαν· «Γευσάμενος έγευσάμην έν άκρω τῷ σκήπτρω τῷ έν τῇ χειρί μου» βραχύ μέλι, και ίδού εγώ αποθνήσκω» (α΄. Βασιλ.ιδ΄.43).

Δ΄. Εάν θέλης, αδελφέ να μη άμαρτήσης, ένθυμήσου όλο εκείνα τὰ αιώνια, και άνεκλάλητα αγαθά, όπου σου έχη ό Θεός έτοιμασμένα εις τούς ουρανούς, διά να τὰ απολαύσης μετά θάνατον. Έντύπωσε καλά εις τήν φαντασίαν σου τήν τρυφήν εκείνην τήν γλυκυτάτην του Παραδείσου, τήν άρρητον δόξαν του ουρανού, τήν παντοτεινήν χαράν, τό άνέσπερον και άβασίλευτον φῶς, τήν μακαρίαν θεωρίαν, και γνώσιν του Θεού, ήτις είναι τό άκρον άντικείμενον, και ή κυρίως άπόλαυσις όλων τῶν Μακαρίων. Ένθυμήσου τήν άχώριστον συναναστροφήν, όπου θέλεις έχει με όλους τούς Άγγέλους εις αιώνας, αίωνων· τόν γνωρισμόν και τήν συνομιλίαν, όπου μέλλεις να απολαμβάνης εις τήν βασιλείαν τῶν ουρανῶν, με τούς Προπάτορας, με τούς Προφήτας, με τούς Άποστόλους, με τούς Μάρτυρας, με τούς Ίεράρχας, με τούς Όσίους, και με όλους απλῶς τούς Δικαίους, και Άγίους· Συλλογίσου, ότι εκεί ή χαρά είναι μοναχή χαρά, χωρίς λύπην· εκεί ή ζωή, είναι μοναχή ζωή, χωρίς θάνατον· εκεί τό φῶς είναι χωρίς σκότος, ή υγεία χωρίς ασθένειαν, ή ειρήνη χωρίς ταραχήν, και απλῶς εκεί είναι όλα τὰ αγαθά, και μόνον αγαθά, χωρίς κανένα κακόν. Και που ήμπορώ εγώ, αδελφέ, να σου παραστήσω διά λόγου ένα προς ένα, τὰ μέλλοντα αγαθά του Παραδείσου, όπου έχεις να απολαύσης; εκείνα είναι, όχι μόνον άνεκδιήγητα, αλλά και ακατάληπτα εις τόν νοῦν (2).

Αυτά όλα λοιπόν τὰ καλά μέλλεις να απολαύσης, αγαπητέ, όχι μό-

(1) Έτζι διαβάζομεν εις τόν βίον του Άγίου Μαρτινιανού, ότι διά τόν φόβον του αιωνίου πυρός τῆς κολάσεως έλυτρώθη από τήν άμαρτίαν τῆς πορνείας, με τό να μη έδυνήθη να ύποφέρει τό καύσιμον του παρ' αυτού αναφθέντος αίσθητου πυρός.

(2) Διά τούτο ένας σοφός και εὐλαβής Διδάσκαλος έσυνείθιζε πάντοτε να λέγη τούτο τό αξιομνημόνευτον απόφθεγμα· «Παράδεισε, ήμεις ήμπορούμεν να σε απολαύσωμεν, μα δέν ήμπορούμεν να σε καταλάβωμεν».

νον με τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ με τὰς αἰσθήσεις, καὶ με τὸ σῶμά σου· ὅθεν ὅταν ὁ κακὸς λογισμὸς σοῦ λέγῃ νὰ κάμῃς κάμμίαν ἁμαρτίαν, γύρισε μίαν φορὰν καὶ ἰδὲ τὸν οὐρανὸν με ὅλα τὰ κάλλη του· ἔπειτα βλέπωντάς τον, εἶπε ἔτσι εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. Ἴδου ἡ γλυκυτάτη Πατρίς μου, ἰδου ἡ αἰωνία κατοικία μου· ἐδῶ ἔχω νὰ ἀπολαμβάνω ἕνα παντοτεινὸν Παράδεισον, καὶ διατὶ νὰ τὸν ὑστερηθῶ διὰ μίαν πρόσκαιρον ἡδονήν; ἐδῶ ἐγὼ ἔχω νὰ γένω υἱὸς καὶ κληρονόμος Θεοῦ, καὶ συγκληρονόμος Χριστοῦ, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος· «Εἰ δὲ τέκνα καὶ κληρονόμοι, » κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ» (Ῥωμ. η'. 17). Ἐδῶ ἐγὼ ἔχω νὰ βασιλεύω μίαν βασιλείαν αἰώνιον· «Καὶ βασιλεύουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων» (Ἀποκ. κβ'. 5). Καὶ λοιπὸν διατὶ νὰ ἁμαρτήσω, καὶ νὰ γένω υἱὸς τοῦ διαβόλου, καὶ κληρονόμος μιᾶς ἀτελευτήτου κολάσεως; ἐτούτῃ ἡ ψυχὴ, ὅπου ἔχω, εἶναι νύμφη τοῦ οὐρανοῦ Βασιλέως, καὶ ἐδῶ ἔχει νὰ λάμπῃ ὡσὰν ὁ ἥλιος με τὴν δόξαν τοῦ ἀθανάτου Πατρὸς τῆς, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν» (Ματθ. ιγ'. 43)· καὶ πῶς ἐγὼ νὰ τὴν φθείρω με τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ τὴν κάμω σκοτεινὸν δαυλὸν τῆς γενένης; Ἐτοῦτο τὸ σῶμά μου ἐδῶ μέλλει νὰ συνδοξασθῇ με τὴν ψυχὴν μου, καὶ νὰ γένη σύμμορφον με τὸ δεδοξασμένον σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· «Ὅς μετασχηματίζει τὸ σῶμα » τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι » τῆς δόξης αὐτοῦ» (Φιλιπ. γ'. 21). Καὶ λοιπὸν, πῶς ἐγὼ νὰ τολμήσω νὰ τὸ μολύνω με τὴν λάσπην καὶ τὸν βοῦρκον τῆς ἁμαρτίας; ἐτούταις μου ἡ αἰσθησες ἐδῶ ἔχουν νὰ ἀπολαμβάνουν αἰωνίως, κάθε μία κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς φύσεώς τῆς, τὸ κάλλος καὶ τὴν μακαριότητα τοῦ Παραδείσου· οἱ ὀφθαλμοί μου ἐδῶ ἔχουν νὰ βλέπουν παντοτεινὰ τὸ φῶς, καὶ τὴν δόξαν τῆς Τρισηλίου Θεότητος· «Χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι » τὴν δόξαν σου» (Ψαλ. ις'. 15)· τὰ αὐτῖα μου ἐδῶ ἔχουν νὰ ἀκούουν αἰωνίως τὰς γλυκυτάτας ψαλμωδίας τῶν Ἀγγέλων, καὶ τῶν Ἁγίων· «Καὶ ἤκουσα φωνὴν ὄχλου πολλοῦ μεγάλῃ ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντος, » Ἀλληλούϊα» (Ἀπόκ. ιθ'. 1)· τὸ στόμα καὶ ἡ γλῶσσά μου ἐδῶ ἔχουν νὰ δοξολογοῦν διαπαντὸς τὸν Θεόν· «Μακάριοι οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ » οἴκῳ σου, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων αἰνέσουσί σε» (Ψαλμ. πδ'. 4)· αἱ χεῖρες μου ἐδῶ ἔχουν νὰ ὑψώνονται πάντοτε εἰς τὸν Θεόν, καὶ οἱ πόδες μου μέλλουν νὰ πατοῦν ἐπάνω εἰς τὰς χρυσαῖς πεδιάδας τῆς ἁγῆς Ἱερουσαλήμ· καὶ ἀπλῶς, ὅλα μου τὰ μέλη ἐδῶ ἔχουν νὰ δοξασθοῦν αἰωνίως. Ὅθεν, πῶς νὰ μολύνω ἐγὼ τοὺς ὀφθαλμούς μου με θεωρίας αἰσχροῦ; πῶς τὰ αὐτῖα μου, με λόγια σατανικά; πῶς τὸ στόμα μου, με ὕβρεις καὶ λοιδορίας; πῶς τὰς χεῖράς μου, με ἀρπαγὰς καὶ ἀδικίας; πῶς τοὺς πόδας μου, με τὰς στρατάς τῆς ἁμαρτίας; ἢ πῶς νὰ κάμω μέλη πόρ-

νης, τὰ ἅγια μέλη μου ; « Ἄρα οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη ; μὴ γένοιτο » (α΄ Κορ. ις΄.)· Ὑπαγε λοιπὸν ὀπίσω μου Σατανᾶ, καὶ κακὲ λογισμέ, δὲν θέλω σοῦ ὑπακούσει, καὶ νὰ ἀμαρτήσω.

Ε΄. Προφυλακτικὸν ἢ γνῶσις τῆς ἀμαρτίας (1).

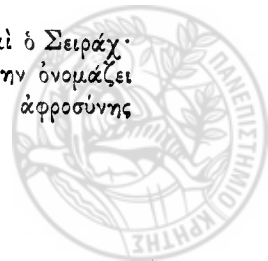
Ε΄. **Π**ροφυλακτικὸν μεταχειρίζου, ἀδελφέ, τὸ νὰ γνωρίσης καλά, τί κακὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀμαρτία, καὶ μάλιστα ἡ θανάσιμος· ἐπειδὴ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι διὰ τοῦτο κάμνουν τὴν ἀμαρτίαν, διατὶ δὲν ἤξεύρουσι πόσον μεγάλον κακὸν εἶναι. Διὸ καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς θείας Γραφῆς οἱ ἀμαρτωλοὶ ὀνομάζονται ἄφρονες καὶ ἄγνωστοι (2). Ὅθεν ἡμεῖς ἐδῶ θέλομεν σοῦ δώσει νὰ γνωρίσης τὴν κακίαν τῆς ἀμαρτίας, ὅχι μὲ ὅλην τὴν τελειότητα, διατὶ κανένας νοῦς δὲν δύναται νὰ τὴν καταλάβῃ τελείως· « Παραπτώματα τίς συνήσει » (Ψαλμ. ιη΄. 12) ἀλλὰ μόνον ὅσον εἶναι δυνατόν· α΄. ἀπὸ αὐτὴν καθ' αὐτὴν τὴν ἀμαρτίαν· β΄. ἀπὸ τὰς περιστάσεις τῆς· καὶ γ΄. ἀπὸ τὴν παιδείαν, ὅπου ἔλαβε παρὰ Θεοῦ.

Α΄. Ἡ γνῶσις τῆς ἀμαρτίας ἀπὸ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν

Καὶ λοιπὸν διὰ νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸ α΄. ἡ ἀμαρτία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἓνα κακὸν ἄπειρον, διατὶ εἶναι μία ὕβρις εἰς τὸν ἄπειρον Θεόν, καὶ μία καταφρόνησις τῆς ἀπείρου του μεγαλειότητος· ἐπειδὴ ὅταν, θετέον, ἐσὺ ἔχῃς νὰ κάμῃς φόνον, ἢ πορνείαν, ἢ κλεψίαν, ἢ ἄλλην τινὰ ἀμαρτίαν, λογιάσαι πῶς ὁ Θεὸς στέκεται ἀπὸ τὸ ἓνα σου μέρος, καὶ ὁ διάβολος, ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ὁ Θεὸς σοῦ λέγει· Ἄνθρωπε μὴ κάμῃς τὴν ἀμαρτίαν αὐτὴν, διατὶ εἶναι πρᾶγμα ἐναντίον εἰς τὸν νόμον μου· διατὶ, ἂν δὲν τὴν κάμῃς, ἔχεις νὰ κερδήσῃς ἓνα αἰώνιον Παράδεισον· καὶ ἂν τὴν κάμῃς, ἔχεις νὰ κερδήσῃς μίαν αἰώνιον κόλασιν. Ὁ διάβολος πάλιν σοῦ λέγει· Κάμε τὴν ἀμαρτίαν αὐτὴν, καὶ μὴ στοχασθῆς μήτε τὴν

(1) Τοῦτο τὸ προφυλακτικὸν ἐπὶ τούτου σοῦ πλατύνουμεν, ἀγαπητέ, διὰ νὰ τὸ διαβάξῃς ὅχι μόνον ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐξομολογήσεως, διὰ νὰ συντρίβῃς τὴν καρδίαν σου μὲ αὐτό, ὡς πολλὰ κατανοητικόν.

(2) Πικροίμ. « Ἐν γέλωτι ἄφρων πράσσει κακά » (ι΄. 24)· καὶ ὁ Σειράχ· « Ἄνῃρ ἄφρων διανοεῖται μωρὰ » (ις΄. 23)· καὶ ὁ Δαυὶδ ἄφροσύνην ὀνομάζει τὴν ἀμαρτίαν· « Ἐσάπησαν οἱ μῶλωπέες μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου » (Ψαλμ. λζ΄. 5).

ὑβριν, ὅπου αὐτὴ προξενεῖ εἰς τὸν Θεόν, μήτε τὴν τιμωρίαν, ὅπου ἔχεις νὰ λάβῃς ὕστερον.

Σὺ λοιπὸν ἂν ἀκούσῃς τοῦ διαβόλου, καὶ πράξῃς τὴν ἁμαρτίαν αὐτὴν, τί κάμνεις ; ὑβρίζεις τὸν Θεόν, καταφρονεῖς τὸν νόμον του, ἐξουθενεῖς τὴν μεγαλειότητά του, καὶ ἂν ἔχι μετὰ τὸν λόγον, ὅμως μετὰ τὸ ἔργον φαίνεται πῶς τοῦ λέγεις ἐκεῖνα τὰ τοῦ Ἰώβ· «Λέγει δὲ Κυρίῳ· »ἀπόστα ἀπ' ἐμοῦ, ὁδοῦ σου εἰδέναι οὐ βούλομαι» (κα'. 14)· ἐγὼ δὲν φροντίζω διὰ ἐσέ, ἐγὼ δὲν θέλω τὸν Παράδεισόν σου, δὲν ψηφῶ τὴν κόλασίν σου, δὲν φοβοῦμαι τὴν ὀργὴν σου, δὲν σὲ ἤξεύρω διὰ αὐθέντην ἐδικόν μου· διὰ τοῦτο δὲν θέλω νὰ ἀκούσω τὴν φωνὴν καὶ τὴν προσταγὴν σου· ὁμοιούμενος καὶ σὺ μετὰ τὸν σκληροτράχηλον Φαραῶ, ὅπου ἔλεγε· «Τίς ἐστίν οὗ εἰσακούσομαι τῆς φωνῆς αὐτοῦ ; οὐκ οἶδα τὸν Κύριον» ("Ἐξοδ. ε'. 2).

Ὅθεν τοιουτοτρόπως σὺ ὑβρίζωντας, καὶ καταφρονῶντας τὸν Θεόν, ἁμαρτάνεις ἐν πᾶσι, καθὼς εἶναι γεγραμμένον εἰς τὴν αἴνεσιν τῶν τριῶν Παίδων· «Ἐξημάρτομεν ἐν πᾶσι»· διατι τὸν καταφρονεῖς ὡς Νομοθέτην, μὴ θέλωντας νὰ φυλάξῃς τὸν νόμον του· τὸν καταφρονεῖς ὡς Δεσπότην, μὴ ὑποτασσόμενος εἰς τὴν ἐξουσίαν του· τὸν καταφρονεῖς ὡς Δημιουργόν, γυρίζωντας κατ' ἐπάνω του τὸ εἶναί σου, τὸν νοῦν σου, τὸ αὐτεξούσιόν σου, καὶ πάντα ὅσα ἔλαβες ἀπὸ αὐτόν. Ἅμαρτάνεις ἐν πᾶσι· διατι τὸν καταφρονεῖς ὡς ἔσχατον τέλος, μὴ φροντίζωντας διὰ τὴν μακαριότητα, ὅπου σοῦ ὑπεσχέθη· τὸν καταφρονεῖς ὡς Λυτρωτὴν, μὴ στοχαζόμενος τὸ αἷμα ὅπου ἔχυσε, καὶ τὸν ἐπώδυνον θάνατον ὅπου ἔδοξίμασε διὰ λόγου σου· τὸν καταφρονεῖς ὡς Κριτὴν, μὴ φοβούμενος τὴν φρικτὴν του ἀπόφασιν, οὔτε τὸν θυμὸν του, οὔτε τὰς κολάσεις του· τὸν καταφρονεῖς ὡς Φίλον, μὴ θέλωντας τὴν φιλίαν του, μηδὲ τὴν χάριν του· τὸν καταφρονεῖς ὡς Πατέρα, ἀποστρεφόμενος τὴν κληρονομίαν καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς υἱοθεσίας του.

Ἅμαρτάνεις ἐν πᾶσι· διατι καταφρονεῖς τὴν εὐσπλαγχίαν του, μεταχειριζόμενος αὐτὴν ἐν ὄργανον διὰ νὰ ἁμαρτάνῃς ἀχαλίνωτα· καταφρονεῖς τὴν ἀγαθότητά του, κάμνωντάς τὴν νὰ ὑποφέρῃ ἐσένα τὸν ἀποστάτην, καὶ νὰ σὲ ὑπηρετῇ εἰς τὰς πράξεις ἐκεῖνας, ὅπου αὐτὴ ἐμποδίζει· καταφρονεῖς τὴν δικαιοσύνην του, μὴ συλλογιζόμενος τὰς οἰκουμενικὰς παιδείας, ὅπου αὐτὴ ἔδωκεν εἰς τόσους καὶ τόσους παρανόμους ὡσάν καὶ ἐσέ· καταφρονεῖς τὴν πρόνοιάν του, χαλῶντας τὴν τάξιν καὶ τὸ τέλος, διὰ τὸ ὅποιον αὐτὴ σὲ ἐδιάταξε· καταφρονεῖς τὴν αἰωνιότητά του, κάμνωντας τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ὁποία, ἂν ἦτο τρόπος νὰ φθαρῇ τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄλον τὸ μεγαλεῖον, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ ζωὴ, καὶ ἡ βασιλεία, ἤθελε τὰ διαφθεῖρη ὄλα αὐτὴ ἡ ἁμαρτία σου.

Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μετὰ συντομίαν, ἁμαρτάνεις ἐν πᾶσι· διατι καταφρο-

νείς δλα τὰ ἄλλα τελειότατα, παγκάλλιστα, καὶ ἄπειρα ἰδιώματα τοῦ Θεοῦ, καὶ μεταχειρίζεσαι δλα τὰ καλὰ τῆς φύσεως, καὶ δλα τὰ καλὰ τῆς θείας του χάριτος, ὡσάν τόσα ἄρματα νὰ πολεμῆς αὐτὸν τὸν ἴδιον, ὅπου σοῦ τὰ ἔδωκεν· Ὡ ὕβρις ἀκατανόητος! ὦ καταφρόνησις ἄπειρος!

Ἔσπε, ὅσον ἄπειραις εἶναι ἡ τελειότηταις, καὶ τὰς ἰδιώματα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅσα εἶναι τὰ χαρίσματα τὰ φυσικά, τὰ ὑπερφυσικά, τὰ κοινά, τὰ μερικά, τὰ κρυφά, τὰ φανερά, τὰ ὅποια ἐχάρισεν ὁ Θεὸς εἰς ἐσένα τὸν ἄνθρωπον, τόσον ἄπειρος εἶναι ἡ κακία τῆς ἁμαρτίας σου, ἄνθρωπε, ἡ ὅποια καταφρονεῖ καὶ ἐνυβρίζει ταῦτα πάντα.

Ὅτι δὲ αὐτὰ δὲν εἶναι ἀπλοὶ στοχασμοὶ ἀλλὰ ἀλήθειαι ἀναντιβῆρητοι, μαρτυρεῖ ὁ ἴδιος Θεός, ποτὲ μὲν παραπονούμενος καὶ λέγωντας διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ὅτι παρέβηκαν τὸν νόμον του, καὶ τὸν κατεφρόνησαν· «Αὐτοὶ δὲ ὡς ἄνθρωπος παραβαίνων διαθήκην· ἐκεὶ καταφρόνησέ μου» (Ἔσ. σ'. 7)· ποτὲ δέ, ὅτι ἐγέννησε καὶ ἀνέθρεψε τοὺς ὕβριστάς του· «Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν» (Ἦσ. α'. 2)· ποτὲ δὲ ὅτι αὐτὸς μὲν τοὺς ἀγαπᾷ, ὡσάν ἓνας ἐραστής, αὐτοὶ δὲ τὸν καταφρονοῦν καὶ τὸν ἀποστρέφονται· «Ὡς ἀθετεῖ γυνὴ εἰς τὸν συνόντα αὐτῆ, οὕτως ἠθέτησεν εἰς ἐμέ οἶκος Ἰσραὴλ» (Ἰερ. γ'. 20)· καὶ ποτὲ, ὅτι ὁ θυμὸς τους καὶ ἡ ὑπερηφάνειά τους ἀντιστέκεται εἰς αὐτόν· «Ὁ θυμὸς σου, ὃν ἐθυμώθης, καὶ ἡ πικρία σου ἀνέβη πρὸς με» (Ἦσ. λζ'. 29).

Μαρτυρεῖ ταῦτα καὶ ὁ θεὸς Παῦλος φωνάζωντας, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ καταφρονοῦν τὴν ἀγαθότητα καὶ μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ· «Ἡ τοῦ πλοῦτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀνοχῆς, καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς» (Ῥωμ. β'. 4)· ὅτι αὐτοὶ καταπατοῦν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅτι βεβηλώνουν τὸ αἷμα του, καὶ ὅτι ὑβρίζουν τὴν χάριν του· «Ὁ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγήσάμενος, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας» (Ἐβρ. ι'. 29).

Ὅλα αὐτὰ, ἀδελφέ μου, εἶναι λόγια ζωντανά, μὲ τὰ ὅποια ἀποδέχνηται, πόσον ὁ Θεὸς βλάπτεται καὶ ὑβρίζεται ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ μάλιστα τὴν θανάσιμον· καὶ πόσον ἀληθέστατον εἶναι τὸ ἀπόφθεγμα ἐκεῖνο, ὅπου εἶπε μία παρθένος, δηλαδὴ ὅτι ἐάν καθ' ὑπόθεσιν ἦτον ἐμπροσθέν της ἓνα πέλαγος ἀπὸ φωτίαν, καὶ εἰς τὸν λιμένα τούτου νὰ ἔστέκετο μία ἁμαρτία θανάσιμος, ἐπρωτίμα καλῆτερα νὰ πέσῃ αὐτὴ εἰς ἐκεῖνο τὸ πύρινον πέλαγος, παρὰ νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἁμαρτίας (1).

(1) Ἐνας Ἐπίσκοπος ἔλεγεν, ὅτι ἂν ἔβλεπεν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἀνοικτὴν τὴν πόρταν τῆς κολάσεως, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μίαν θανάσιμον ἁμαρτίαν, ἐπρὸ κρινε καλῆτερα νὰ ῥιφθῆ εἰς τὴν κόλασιν, παρὰ νὰ πέσῃ εἰς αὐτὴν τὴν

Θέλεις νὰ καταλάβῃς ἀμαρτωλέ, τὴν ἀπειρον ὕβριν, ὅπου προξενεῖ ἡ ἀμαρτία εἰς τὸν Θεόν; καταλάβέ την ἀπὸ τὴν ἀπειρον πληρωμὴν, ὅπου ἔδωκε δι' αὐτὴν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, μὲ τόσα πάθη, καὶ μὲ τὸσον ἐπονεϊδιστον θάνατον· διατι ἀνίσως, θετέον, βάλῃς εἰς τὸ ἓνα μέρος τῆς ζυγαρίας τὴν θανάσιμον ἀμαρτίαν, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος νὰ βάλῃς ὅλην τὴν ἀγάπην τῶν Ἀγγέλων, ὅλας τὰς ἀξιομισθίας τῆς Βασιλείσσης τῶν Ἀγγέλων καὶ Θεοτόκου, ὅλα τὰ αἵματα τῶν Μαρτύρων, ὅλα τὰ δάκρυα, καὶ τοὺς κόπους, καὶ τὰς νηστείας τῶν Ἀσκητῶν, καὶ ἀπλῶς, ὅλα τὰ καλὰ ἔργα τῶν Ἁγίων, ταῦτα πάντα ὁμοῦ συμμαζωμένα δὲν βαρύνουν τὸσον, ὅσον βαρύνει μία θανάσιμος ἀμαρτία.

Τί λέγω. Ἄν ὁ Θεὸς ἤθελε δημιουργησῆ τὸσους ἄλλους κόσμους, ὅσα εἶναι τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἤθελε τοὺς γεμίσει ὅλους ἀπὸ ἁγίους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι εἰς χιλίους χρόνους τῆς ζωῆς των ἄλλο νὰ μὴ ἤθελαν κάμνει, παρὰ νὰ κλαίουσιν καὶ νὰ παρακαλοῦσιν, ὅλα ταῦτα τὰ καλὰ τοὺς δὲν ἐδύνατο νὰ ἰσοζυγιασθοῦν μὲ μίαν μικροτέραν θανάσιμον ἀμαρτίαν· ἀλλ' ἤθελαν φαίνωνται, ὡσάν νὰ ἤθελες βάλῃς ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τῆς ζυγαρίας ἓνα σπειρὶ ἄμμου, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἓνα βουνὸν μεγαλώτατον· ἐπειδὴ καὶ ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῶν κτισμάτων εἶναι ἔλλειπεις, ὅχι διὰ νὰ δώσουν μίαν τοιαύτην πληρωμὴν, ἀλλ' οὐδὲ κἄν νὰ ἐξαγοράσουν μίαν μόνην ρανίδα ἀπὸ τὸ νερὸν ἐκεῖνο, ὅπου ἐπεθύμει εἰς τὸν ἄδην ὁ πλούσιος.

Μόνη λοιπόν, μόνη πληρωμὴ τούτου τοῦ ἀπείρου χρέους τῆς ἀμαρτίας, ἐστάθη τὸ ἀπειρότιμον αἷμα ἑνὸς Θεοῦ, καὶ μόνος ὁ Σταυρός, καὶ οἱ ἥλοι, καὶ τὰ πάθη του ἐδυνήθησαν νὰ ἰσοζυγιάσουν μὲ τὸ βάρος τῆς ἀμαρτίας.

Θαυμάζεις, ἀδελφέ, ταῦτα ἀκούοντας; Ἄλλ' ἐγὼ θαυμάζω περισσότερον ἀπὸ λόγου σου, πῶς ἀποτολμᾷς καὶ ἀμαρτάνεις ἐσὺ ὁ Χριστιανός, ὅπου πιστεύεις τούταις ταῖς ἀλήθειαις· ὁ ὅποτος πρέπει ἢ νὰ ζῆς χριστιανικὴν ζωὴν, ἢ νὰ μὴν ὀνομάζεσαι Χριστιανός (1).

ἀμαρτίαν. Ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία, λέγουσί τινες, ὅτι ὅταν ἤκουσε μόνον τὸ ὄνομα τῆς θανασίμου ἀμαρτίας, ἔτρεμεν ὅλη ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν, καὶ ἐπιπτε κατὰ γῆς ὡς ἀποθαμένη, ἥτις καὶ ἔλεγεν, ὅτι δὲν ἐδυνήθη ποτὲ νὰ καταλάβῃ πῶς ἀποτολμᾷ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀμαρτήσῃ θανάσιμως, καὶ νὰ παραπικράνῃ τὸν Θεόν (παρὰ τῇ Ἐρμην. τοῦ, Ἐλέησόν με ὁ Θεός. Κεφ. δ').

(1) Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν μέγαν Ἀθνασίον (Τόμ. α'). «Χριστιανός ἐστὶν ἀληθινὸς οἶκος Χριστοῦ λογικός, δι' ἔργων ἀγαθῶν καὶ δογματῶν ὀρθῶν συνιστάμενος». Καὶ ὁ Ἀλεξανδρεὺς Κύριλλος (Βιβλ. ε'. Τόμ. 5'). ἐρμηνεύων τὸ τοῦ Ἡσαΐου ἐκεῖνο· «Τοῖς δὲ δουλεύουσιν αὐτῷ κληθήσεται ὄνομα καινόν, καὶ εὐλογηθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς· εὐλογήσουσι γὰρ τὸν Θεὸν τὸν ἀληθινόν» (ξέ'. 15) λέγει· «Ἐν καινότητι ζωῆς εὐαγγελικῆς προσίμεν τῷ Χριστῷ,

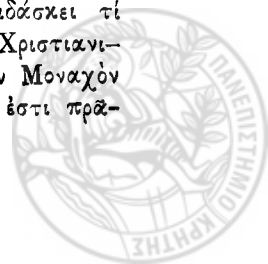
Ε'. Ἡ γνώσις τῆς ἀμαρτίας ἀπὸ τὰς περιστάσεις.

Απεδείξαμεν σκιωδῶς πόση εἶναι ἡ κακία τῆς ἀμρτίας, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη· τώρα θέλομεν σοῦ ἀποδείξει τὴν κακίαν τῆς καὶ ἀπὸ τὰς περιστάσεις, ὅπου τὴν συντροφεύουν.

Α'. Περίστασις τῆς ἀμαρτίας.

Πρώτη λοιπὸν περίστασις τῆς ἀμαρτίας εἶσαι ἐσὺ ὁ ἴδιος, ὅπου τὴν κάμνεις, ἐπειδὴ ἐσύ, ὅπου ἀντιστέκεσαι εἰς τόσην ἀπειρον μεγαλειότητα τοῦ Δημιουργοῦ σου, τίς εἶσαι; ἕνας οὐτιδανὸς σκώληξ τῆς γῆς, ἕνας ὀλίγος πηλός, καθὼς λέγει ὁ Ἡσαίας· «Πατὴρ ἡμῶν σὺ εἶ, ἡμεῖς δὲ »πηλός» (ξδ'. 8). «Ἐνας ἄνθρωπος, ὅπου ὄχι μόνον ἔχεις τὴν ἀρχὴν σου ἀπὸ τὸ χῶμα, καὶ εἰς τὸ χῶμα ἔχεις νὰ διαλυθῆς· ἀλλὰ καὶ ἕνας ἄνθρωπος ἀκρως εὐεργετημένος ἀπὸ τὸν Θεόν, δημιουργημένος μὲ ἀπειρον δύναμιν καὶ σοφίαν του, διαφυλαγμένος μὲ ἀπειρόν του πρόνοιαν, ἐξαγορασμένος μὲ τὰ ἀναρίθμητά του βάσανα καὶ πόνους, υἱοθετημένος εἰς τὸ βάπτισμά του, κοινωνὸς τῶν Μυστηρίων του, βυζασμένος μὲ τὸ αἷμά του, ἀναθρεμμένος μὲ τὸ σῶμά του· καὶ ἕνας τοιοῦτος ἄνθρωπος νὰ ἀμαρτάνῃ; ὦ φρικωδεστάτου θεάματος!

»καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ κλήσιν, ὡσπὲρ τινα στέφανον ἀναδούμενοι, χρηματίζομεν Χριστιανοὶ τοῦτο δὴ τὸ διακθόητον καὶ εὐλογημένον ὄνομα κατὰ πάσάν »ἔστι τὴν ὑπ' οὐρανόν». Καὶ ὁ Θεοδώρητος τὸ ἴδιον τοῦτο ῥητόν ἐρμηνεύων λέγει (Τόμ. β'). «Μετὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ Χριστιανοὶ »προσηγορεύθησαν οἱ πιστεύσαντες· ἀντὶ δὲ πάσης τοῦτο προσφέρουσι εὐφημίας οἱ ἄνθρωποι· ὡταν γὰρ ἐπαίρεσθαι βουληθῶσι, μετὰ τὰς πολλὰς εὐφημίας ἐπιλέγειν εἰώθασιν· ἀληθῶς Χριστιανός· καὶ παρακαλοῦντες πάλιν »εἰώθασιν λέγειν· ὡς Χριστιανός ποίησον· ἅ πρέπει Χριστιανῷ ποίησον· οὕτως »εὐφημίας καὶ εὐλογίας προσηγορία μεστή». Ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος ἐν τῇ γ'· πρὸς Μαγνησίους ἐπιστολῇ οὕτω γράφει· «Γενόμεθα ἄξιοι τῆς ἐπωνυμίας ἧς »εἰλήφασιν...., ὅπερ καὶ πεπλήρωται πρῶτως ἐν Συρίᾳ· ἐν Ἀντιοχείᾳ γὰρ »ἐχρημάτισαν οἱ μαθηταὶ Χριστιανοὶ» (Πράξ. ια'. 26). Καὶ πάλιν ἐν τῇ ιβ'· πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ λέγει· «Θέλω ὅπως μὴ μόνον λέγωμαι Χριστιανός, ἀλλὰ καὶ εὐρεθῶ, ἐάν γὰρ εὐρεθῶ καὶ λέγεσθαι δύναμαι». Ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῇ πρὸς Ἀρμόνιον ἐπιστολῇ (Τόμ. γ'.) διδάσκει τί εἶναι τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπάγγελμα τῶν Χριστιανῶν, καὶ λέγει· «Χριστιανισμός ἐστι τῆς θείας φύσεως μίμησις». Ἐν δὲ τῇ πρὸς Ὀλύμπιον Μοναχὸν οὕτω λέγει· «Τρία τὰ χαρακτηριζόμενα τοῦ Χριστιανοῦ τὸν βίον ἐστι πρᾶξις, λόγος, ἐνθῦμιον.»

Νὰ ἀμαρτάνῃ ἕνας Σκύθης, ἕνας Ἀγαρηνός, ἕνας εἰδωλολάτρης, ὑπομονή· «Εἰ ὁ ἐχθρὸς ὠνειδίσει με, ὑπήνεγκα ἄν» (Ψαλ. νε'. 13) μὰ νὰ ἀμαρτάνῃ ἕνας Χριστιανός, ὁποῦ ἐμέθεξεν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ στρατεύεται ὑποκάτω εἰς τὴν σημαίαν καὶ τὴν σκέπην τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁποῦ εἶναι οικεῖός του, ὁποῦ ἀπόλαυσε τόσαις φοραῖς τὰς χάριτάς, ὁποῦ χρεώσται εἰς αὐτὸν ὄλον τὸν ἑαυτὸν του (1), τοῦτο δὲν ἔχει ὑπομονή· «Σὺ δὲ ἄνθρωπε ἰσόψυχε ἡγεμῶν μου καὶ γνωστὲ μου, ὅς ἐπὶ πρὸ αὐτὸ ἐγλύκανάς μοι ἐδέσματα»; (αὐτόθ.).

Διὰ τοῦτο δίκαιον εἶχεν ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος νὰ λέγῃ, ὅτι ὅταν ἀμαρτήσῃ ἕνας ἄπιστος, εἶναι ἄξιός τῆς κολάσεως· μὰ ὅταν ἀμαρτήσῃ ἕνας Χριστιανός, δὲν εἶναι ἄξιός μόνον τῆς τοῦ ἄδου κολάσεως, ἀλλὰ χρειάζεται νὰ γένη ἐπιταυτοῦ διὰ λόγου τοῦ ἕνας δεύτερος ἄδης· καὶ ἡ μεγάλη ἐκείνη κάμινος τοῦ πυρός, ὁποῦ μέλλει νὰ τὸν δεχθῇ, χρειάζεται νὰ ἔχῃ, ὡσάν ἡ Βαβυλωνία, φλόγας ἐπταπλασιωτέρας, καὶ δαίμονας ἐπτάκις σκληροτέρους, καὶ βασανιστήρια ἄλλα διαβολικά, ἐπτάκις φοβερότερα καὶ περισσότερα ἀπὸ τὰ τῶν ἀπίστων.

Β'. Περίστασις τῆς ἀμαρτίας.

Β'. **Π**ερίστασις τῆς ἀμαρτίας εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποῖαν ἀμαρτάνεις ἐσὺ ἀμαρτωλέ· καὶ ἄρά γε ἀποτολμᾷς ἐσὺ καὶ κάμνεις τὴν ἀμαρτίαν διὰ κάμμιαν μεγάλην σου ἀνάγκην; διὰ νὰ φυλάξῃς τὴν ζωὴν σου; διὰ νὰ ἀποκτήσῃς ὀξάν, ἢ πλοῦτον καὶ βασιλείαν; ὅχι· τὴν κάμνεις διὰ ὀλίγην φακὴν, ὡς ὁ Ἡσαῦ· διὰ νὰ φάγῃς ὀλίγον μέλι, ὡς ὁ Ἰωνάθαν· ἢ διὰ νὰ ἀποκτήσῃς ὀλίγον κριθάρι ἢ κομμάτι ψωμί· «Ἐβεβήλουν με» πρὸς τὸν λαόν μου, ἔνεκεν δρακὸς κριθῶν, καὶ ἔνεκεν κλάσματος ἄρτων». Ἐτζι παραπονεῖται ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ (ιγ'. 19).

Ἐσὺ ἀπορρίπτεις πολλαῖς φοραῖς τὴν χάριν τοῦ, καταπατεῖς τὸν νόμον τοῦ, καταφρονεῖς τὰς εὐεργεσίας τοῦ· διατί; διὰ μίαν συγχαμερὰν ἡδονήν, διὰ ἕνα κέρδος οὐτιδανόν, διὰ μίαν μόνην ματαίαν φαντασίαν σου, διὰ ἕνα, διὰ ἕνα οὐδέν. Ἴδου εἰς ποῖαν ὑπερβολὴν φθάνει ἡ κακία τῆς καρδίας σου, ἄνθρωπε, διὰ τὴν ὁποῖαν παραπονετικῶς φωνάζει ὁ Ἰησοῦς· «Ἐμίσησάν με δωρεάν» (Ἰω. ιε'. 25). Ἄχ! καὶ διὰ μίαν τοιαύτην σου καταφρόνησιν, δὲν ἔπρεπεν ὁ οὐρανὸς νὰ βρέξῃ πάλιν ἐπάνω

(1) Ἐνας Διδάσκαλος συμπεραίνωντας ἀπὸ τὴν πλάσιν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάπλασιν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ χρέος ὁποῦ πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Θεόν, ἐσυνείθισε νὰ λέγῃ ταῦτα τὰ ἀξιωματικὰ λόγια· «Εἰ ἑμαυτὸν ὄλον ὀφείλω σοι, ἐπεὶ ἔκτισάς με· τί προσθεῖν ἄν, ἐπεὶ ἀνεκαίνισάς με;» (παρὰ τῆ ἀσφαλεῖ Ὀδηγίᾳ).

εἰς ἐσὲ τὴν φωτίαν καὶ τὸ θειάφι τῶν Σοδόμων διὰ νὰ σὲ κατακαύσῃ ;
δὲν ἔπρεπε νὰ ἀνοίξῃ ἡ γῆ αἰφνιδίως ὑποκάτω εἰς τοὺς πόδας σου, καὶ
νὰ σὲ καταπῆ ζωντανόν, ὡς τὸν Δαθὰν καὶ Ἀβειρών ;

Γ'. Περίστασις τῆς ἀμαρτίας.

Γ'. **Μ**ερίστασις τῆς ἀμαρτίας εἶναι ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον κάμνεις
αὐτὴν, ἀδελφέ.

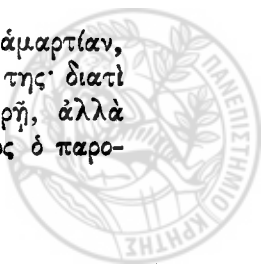
Ἄχ ! καὶ ἂν ἤθελες ὑβρίζειν τὸν Θεὸν εἰς κἀνένα τρόπον, ὅπου νὰ μὴ
βλέπῃ αὐτὸς τὴν ὕβριν, ὑπομονή· ἀλλὰ ἂν ὁ Θεὸς περιέχῃ ὄλους τοὺς
τόπους, ὡς πανταχοῦ παρών, καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν, πῶς δύναται νὰ εὔρεθῇ
τοιούτος τόπος ποτέ ; Εἰς τὸ πρόσωπόν του λοιπόν, εἰς τὸ πρόσωπόν του
ἐμπρὸς ἀμαρτάνεις ἀμαρτωλέ, ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἰδίους του ὀφθαλμούς, καὶ
φαίνεσαι ὡσάν νὰ τοῦ λέγῃς·

« Ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἦσαι παρών, ἀγκαλὰ καὶ νὰ βλέπῃς, καὶ νὰ ἀκούῃς
κάθε μου λογισμόν, καὶ λόγον, καὶ ἔργον, ἀγκαλὰ καὶ οἱ φωτεινότατοι
ὀφθαλμοί σου βλέπουν μὲ μῖσος τὴν κακίαν, ὅμως ἐγὼ θέλω νὰ τὴν
κάμω. Ἄν τὴν βλέπῃς, καὶ ἂν δὲν σοῦ ἀρέσῃ, ὀλίγον περὶ τούτου μὲ
μέλει· φθάνει νὰ μὴ μὲ ἰδοῦν τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ ἐδικὰ σου
ἂν μὲ ἰδοῦν, δὲν συγχύζομαι » ὦ τόλμη ἀνήκουστος ! ὦ αὐθάδεια ἀνεκ-
διήγητος !

Καὶ ποῖος πταιστής ἀποτολμᾷ ποτε νὰ σφάλῃ ἐμπροσθεν εἰς τὸν
ἰδιόν του κριτὴν ; ποῖος ἀποστάτης ἐπιβουλεύεται τὸν αὐθέντην του ἐμ-
πρὸς εἰς τοὺς ἰδίους του ὀφθαλμούς ; μόνος, μόνος ἐσὺ ἄθλιε ἀμαρτωλὲ
κάμνεις τοῦτο τὸ τόλμημα· μόνος ἐσὺ, ὅπου συγκρινόμενος μὲ τὴν ἀπει-
ρίαν τοῦ Θεοῦ, εἶσαι ἀπίεως μικρότερος ἀπὸ τὸ παραμικρότατον σκω-
λῆκι τῆς γῆς, αὐθαδιάζεις νὰ σηκώνῃς τὸν τράχηλόν σου ἐναντίον εἰς
μίαν ὑψηλοτάτην μεγαλειότητα, καὶ νὰ ζητῆς νὰ τῆς πάρῃς τὸν στέ-
φανον ἀπὸ τὴν κεφαλὴν, καὶ νὰ τὴν διαφθείρῃς· πράγμα, ὅπου εἶναι τολ-
μηρότερον, παρὰ ἂν ἓνας μύρμηκας ἤθελε συκωθῆ ἑναντίον εἰς τὸν
Ἥλιον, καὶ νὰ ζητῇ νὰ τὸν σβύσῃ· « Ἐναντι Κυρίου παντοκράτορος
» ἐτραχηλίασεν· ἔδραμε δὲ ἐναντίον αὐτοῦ ἐν ὕβρει (Ἰωβ ιε' . 25).

Δ'. Περίστασις τῆς ἀμαρτίας.

Δ'. **Μ**ερίστασις εἶναι ὁ καιρὸς, εἰς τὸν ὁποῖον κάμνεις τὴν ἀμαρτίαν,
ἀπὸ τὴν ὁποίαν περίστασιν μάλιστα δείχνηται ἡ μεγάλη κακία τῆς· διατὶ
δὲν τὴν κάμνεις μόνον ὅταν ὁ Θεὸς σὲ παιδεύῃ, καὶ σὲ τιμωρῇ, ἀλλὰ
παντοτεινά. Ἐτὶ παραπονεῖται ὁ ἴδιος Θεός· « Ὁ λαὸς οὗτος ὁ παρο-

ξύνων με ἐναντίον ἐμοῦ διαπαντός» (Ἑσαΐ.ξε'.3). Διαπαντός, καὶ ὅταν σοῦ δίδῃ τὸ συμφέρον σου, καὶ ὅταν σοῦ φυλάττῃ τὸ εἶναί σου, καὶ ὅταν σοῦ χαρίσῃ τὴν ζωοτροφίαν καὶ ἐνδυμασίαν σου. Διαπαντός, καὶ ὅταν σὲ σκεπάσῃ ἀπὸ χιλίους κινδύνους φοβερούς, καὶ ὅταν σοῦ δίδῃ τὴν δύναμιν, τὴν υἰείαν, τὴν ὠραιότητα, τοὺς φίλους, τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ, ὅσα καὶ ἂν ἔχῃς.

Καὶ τὸ μεγαλύτερον, ὅτι εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, ὅπου λαμβάνεις ταῦτα ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐσὺ τὰ μεταχειρίζεσαι ἄρματα, διὰ νὰ πολεμῆς ἀκατάπαυστα αὐτὸν τὸν ἴδιον, ὅπου σοῦ τὰ ἔδωκε· πρᾶγμα, ὅπου ἂν ἤθελες τὸ κάμει ἐναντίον εἰς ἓνα ἐπίγειον Βασιλέα, ἤθελες εἶσαι ἓνα τέρας παρανομίας καὶ ἀχαριστίας. Ἦθελαν ὀμιλοῦν διὰ τὴν τοιαύτην ἀχαριστίαν σου ὄλαις ἢ Ἱστορίαις τοῦ κόσμου, καὶ ἤθελαν ἐντρέπωνται οἱ ἄνθρωποι ὅλοι, πῶς ἔχουν κοινὴν τὴν φύσιν μὲ ἐσένα.

Ε'. Περίστασις τῆς ἀμαρτίας.

Ε'. **Π**ερίστασις τῆς θανασίμου ἀμαρτίας εἶναι τὰ φοβερὰ κακά, καὶ ἀποτελέσματα, ὅπου αὐτὴ προξενεῖ εἰς ἐσένα, τὰ ὅποια εἶναι ἑπτὰ, ὡσαν ἑπτὰ κεφαλαὶ τοῦ φαρμακεροῦ δράκοντος.

Α'. Κακὸν τῆς ἀμαρτίας.

Α'. **Κ**ακὸν εἶναι ἡ στέρησις τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τῆς προκαταρκτικῆς, λέγω καὶ δραστηκῆς, καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἀπλῶς τῆς διὰ πίστεως γενικῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὅποια εἶναι μαργαρίτης τόσον πολυτίμος ὅπου ἐξώδευσεν ὁ Κύριος ὄλον του τὸ αἷμα, διὰ νὰ σοῦ τὸν ἐξαγοράσῃ, τὸν ὅποιον ἐσύ, ταλαίπωρε, ἀλλάζεις μὲ ἓνα οὐδέν, καὶ κάμνεις ἀφρονέστερα ἀπὸ ἓνα νήπιον, ὅπου ἀλλάζει ἓνα διαμάντι μὲ ἓνα μόνον καρῦδι.

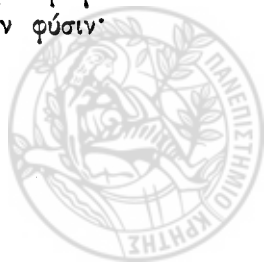
Χωρὶς αὐτὴν τὴν χάριν ἢ ψυχὴ σου, ἀδελφέ, μένει τόσον ἄσχημος, ὅπου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὴν ἰδῇ τινάς, καθὼς εἶναι, καὶ νὰ μὴ ἀποθάνῃ. Καὶ πῶθεν τοῦτο εἶναι φανερόν; ἀκουσον· Φαίνεται εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἱστορίας, ὅτι μία παρθένος εἶδεν ἓνα δαίμονα, ὁ ἑποῖος εἶχε τόσῃν ἄσχημάδα, ὅπου αὐτὴ ἔταξε νὰ προτιμήσῃ καλῆτερα νὰ περιπατῇ μίαν στράταν γεμάτην ἀπὸ ἀναμμένα κάρβουνα, καὶ πυρωμένα σίδηρα, καὶ νὰ τὴν περιπατῇ μὲ γυμνὰ πόδια ἕως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, παρὰ νὰ ἰδῇ ἄλλην μίαν φορὰν τιοῦτον ἀνυπόφορον θέαμα· καὶ μὲ ὄλον τοῦτο ὁ Θεὸς τῆς εἶπεν, ὅτι δὲν εἶδεν ὄλην τὴν ἄσχημάδα τοῦ δαίμονος καθὼς εἶναι, ἀλλὰ μόνον μίαν εἰκόνα ἐκείνης.

Ἄχ! καὶ ἂν μία μοναχὴ θανάσιμος ἁμαρτία ἐπροξένησεν εἰς τὸν δαίμονα μίαν τερατώδη ἀσχημάδα, καὶ ἀπὸ λαμπρὸν τοῦ οὐρανοῦ ἀστέρα, τὸν ἔκαμε δαυλὸν τοῦ ἄδου· πόσῃ ἄρα γε ἀσχημάδα ἀπέκτησεν, ἀδελφέ, ἡ ἐδική σου ψυχὴ, διὰ τόσας καὶ τόσας ἁμαρτίας; τίς ἤμπορεῖ νὰ καταλάβῃ πόσον εἶναι αὐτὴ συγχαμερὴ ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια τοῦ Θεοῦ; καὶ πόσῃ βρώμαν εὐγάνουν ἢ πληγαῖς τῆς; καὶ ἂν ἡ αὐτὴ παρθένος ἠσθάνετο τὴν βρώμαν τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ δὲν ἐδύνετο νὰ ὑποφέρῃ· πόσον τάχα βρωμερὸς εἶσαι ἐσὺ ὁ κατασεσαθρωμένος ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, ἔμπρὸς εἰς τὸν Θεόν;

Βεβαιότατα, κἀνένα ἔρπετόν, κἀνένα δράκων, κἀνένα θηρίον, δὲν εἶναι τόσον μισητὸν ἔμπρὸς εἰς ἐσένα ἁμαρτωλέ, ὅσον εἶσαι ἐσὺ μισητὸς εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ μὲ ὄλον τοῦτο ἐσὺ ὁ ταλαίπωρος δὲν βλέπεις τὴν βρωμισμένην σου ψυχὴν, καὶ νὰ λυπηῖσαι· ἀλλὰ ὡσὰν τὸ παγῶνι χαίρεσαι, ἢ εἰς τὰ εὐμορφα ροῦχα ὅπου φορεῖς, ἢ εἰς τὸ ὠραῖόν σου πρόσωπον, ἢ εἰς τὰς ἄλλας ἐξωτερικὰς ἐπιφανείας σου· Διὸ καὶ ὁ Κύριος μὲ κάθε δίκαιον ὠνόμασε σὲ καὶ τοὺς ὁμοίους σου, τάφους ἀσβεστωμένους, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἔξωθεν μὲν ἓνα ὠραῖον μάρμαρον, ἢ μίαν ἐπιγραφὴν εὐμορφην, μέσα δὲ εἶναι γεμάτοι ἀπὸ κόκκαλα βρωμισμένα (Ματθ. κγ'. 27): «Οὐαὶ ὑμῖν . . . ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἳ τινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὠραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας».

Β'. Κακὸν τῆς ἁμαρτίας.

Β'. **Κ**ακὸν τῆς θανάσιμου ἁμαρτίας εἶναι, τὸ νὰ ὑστερῇ τὴν ψυχὴν σου, ἁμαρτωλέ, ἀπὸ τὴν θεῖαν υἰοθεσίαν, ἢ ὅποια εἶναι μία εἰδικὴ καὶ ξεχωριστὴ δωρεά, καὶ ἓνα τόσον ὑψηλὸν χάρισμα, ὅπου κάμνει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον νὰ κατοικῇ εἰς ἐσὲ μὲ μίαν ἰδιαιτέραν καὶ διαφορετικὴν ἀπὸ ὄλους τοὺς ἄλλους τρόπους παρουσίαν του καὶ ἐνέργειαν. Αὐτὴ σὲ κάμνει υἱὸν Θεοῦ, καὶ κληρονόμον τῆς βασιλείας του, καὶ αὐτὴ κατασταίνει τὰ ἔργα σου ἀξία τόσοῦ μεγάλου μισθοῦ, ὥστε ὅπου ἢ πλέον μικρὰ σου πράξεις εἶναι τόσης πολλῆς τιμῆς ἀξία, ὅσης εἶναι καὶ ὄλος ὁ Παράδεισος· ἀλλ' εὐθὺς ὅπου χάσης τὴν τοιαύτην χάριν τί γίνεσαι; ἀλλοίμονον! υἱὸς τοῦ διαβόλου, παρόμοιος μὲ ἐκεῖνον διὰ τὴν ἁμαρτίαν, καθὼς καὶ ὁ υἱὸς παρομοιάζει μὲ τὸν πατέρα του διὰ τὴν φύσιν· «Ἵμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ» (Ἰω. η'. 44).

Γ'. Κακὸν τῆς ἁμαρτίας.

Κακὸν τῆς ἁμαρτίας εἶναι τὸ νὰ σὲ ὑπερῆ, ἀδελφέ, ἀπὸ τὴν αἰώνιον κληρονομίαν τοῦ Παραδείσου, ὡς προείπομεν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐτοιμασμένην νὰ σοῦ δώσῃ ὁ οὐράνιος σου Πατήρ. Καὶ ποῖος δύναται νὰ εἰπῆ, πόσον ἀπὸ ὄλους τιμᾶται ἓνας πρωτότοκος υἱὸς καὶ κληρονόμος ἐνὸς Βασιλέως; πόσον ἀπὸ ὄλους φθονεῖται; πόσον μακαρίζεται; βέβαια οὐδεὶς. Ἐπὶ ἐξ ἐναντίας δὲν δύναται τινὰς νὰ εἰπῆ πόσον εἶναι μωρός, πόσον καταγελαῖται ἀπὸ ὄλους ἓνας, ὅπου ἤθελε πωλῆσῃ τὰ πρωτοτόκιά του ταῦτα, καὶ τὴν κληρονομίαν του διὰ ἓνα ὀλίγον, ὡς ὁ Ἡσαῦ τὰ ἐπώλησε διὰ ὀλίγην φακὴν. Σύγκρινε τῶρα σύ, ἁμαρτωλέ, τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν γῆν, τὴν κληρονομίαν τῆς ἀφθάρτου βασιλείας, ὅπου ἔχασες, μὲ τὰ πρωτοτόκια τοῦ Ἡσαῦ, καὶ μὲ τὴν ἐπίγειον κληρονομίαν τῆς φαρτῆς βασιλείας, καὶ θέλεις κατάλαβει, πόσον ἀξιογελαστότερος καὶ μωρότερος εἶσαι. Διὰ τοῦτο ἔγραφεν ὁ Ἀπόστολος: «Μὴ τις πόρνος, ἢ βέβη-»
 »λος ὡς Ἡσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς, ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ·
 »ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομησαὶ τὴν εὐλογίαν, ἀπεδο-
 »κίμασθη· μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὔρε, καὶ περ μετὰ δακρῶν ἐκζη-
 »ζήσας αὐτήν» (Ἐβρ. ιβ'. 16).

Δ'. Κακὸν τῆς ἁμαρτίας.

Κακόν, ὅπου κάμνει ἡ ἁμαρτία, εἶναι τὸ νὰ σὲ ὑπερῆ, ἀγαπητέ, ἀπὸ ὄλους τοὺς μισθοὺς ὄλων τῶν καλῶν ἔργων, ὅπου ἔκαμες πρὸ τῆς ἁμαρτίας· χάριν παραδείγματος. Ἐὰν ἐσύ ἤθελες δοκιμάσει σκληραγωγίαν εἰς ἐξήκοντα ὀλοκλήρους χρόνους, μένωντας ὀλόγουμος, καὶ τὸ μὲν θέρος συγκαιόμενος ἀπὸ τὸ καῦμα τοῦ Ἡλίου, τὸν δὲ χειμῶνα, πηγνύμενος ἀπὸ τὸ ψύχος, ὡσὰν τὸν Ὀνούφριον, καὶ Πέτρον τὸν Ἀθωνίτην· ἂν ἤθελες βαστάσει εἰς τὸν λαιμόν σου μίαν σιδηρᾶν ἀλυσίδα εἴκοσι χρόνους, ὡσὰν τὸν Ἅγιον Εὐσέβιον· ἂν ἤθελες κατοικήσει μέσα εἰς ἓνα τάφον δεκατέσσαρους χρόνους, ὡσὰν τὸν Ὅσιον Ἰάκωβον· ἂν ἤθελες σταθῇ σαράντα χρόνους ἐπάνω εἰς ἓνα στύλον, ὡσὰν τὸν Ἅγιον Συμεῶν τὸν Στυλίτην· ἂν ἤθελες ἐπιστρέψει εἰς τὴν πίστιν περισσότερα ἔθνη ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους· ἂν ἤθελες λάβει περισσότερας ἀποκαλύψεις ἀπὸ τοὺς Προφῆτας· ἂν ἤθελες χύσει περισσότερον αἷμα ἀπὸ ὄλους τοὺς Μάρτυρας· καὶ ὑστερα ἀπὸ ὄλα ταῦτα ἤθελες πράξει μίαν μόνον θανάσιμον ἁμαρτίαν ἀφανίζονται παρευθὺς ἀπὸ αὐτὴν ὄλα ἐκεῖνα τὰ πρῶτά σου καλὰ καὶ οἱ μισθοί, καὶ ἀποθνήσκοντας ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, δὲν θέλεις ὠφελῆθῃ ἀπὸ αὐτὰ τὸ οὐδέν. Ἐπὶ ἀποφασίζει ὁ ἴδιος Θεὸς διὰ

τὸν δίκαιον ὅπου ἁμαρτήσῃ, πῶς δὲν θέλουσι ἐνθυμηθῶσι αἱ πρότεραὶ τοῦ δικαιοσύναι· «Πᾶσαι αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ οὐ μὴ ἀναμνησθῶσι» (Ἰεζ. λγ'. 13 (1)· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Νύσσης θεῖον Γρηγόριον «Ὁ θεὸς ὀφθαλμὸς τὸ ἐνεσπὸς αἰεὶ βλέπει, τὸ δὲ παρωχηκὸς οὐ λογίζεται» (Ἑρμην. εἰς τὸν πθ'. Ψαλμ. Τόμ. α'.)).

Καὶ ἔμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ εἰς τὸν κόσμον κάμμία ἄλλη μεγαλητέρα ζημία ἀπὸ αὐτὴν; Βεβαιότατα, ἀδελφέ, εἰς τὸν τόσον μέγαν χαϊμόν σου ἀπορεῖ τίνας, καὶ δὲν ἤξεύρει τί νὰ εἰπῇ· καθὼς καὶ οἱ φίλοι ἐκεῖνοι τοῦ Ἰώβ, βλέποντες τὴν τόσῃν μεγάλην ζημίαν καὶ συμφορὰν, ὅπου ἔπαθεν, ἑπτὰ ὀλοκλήρους ἡμέρας καθήμενοι ἔμπροσθέν σου, ἐσιώπησαν, καὶ οὐδὲ ἓνα λόγον ἐδυνήθησαν νὰ προφέρουν (Ἰώβ. β'. 13). «Παρεκάθισαν αὐτῷ ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ ἑπτὰ νύκτας, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐλάλησεν· ἑώρων γὰρ τὴν πληγὴν, δεινὴν οὔσαν καὶ μεγάλην σφοδρά».

Ε'. Κακὸν τῆς ἁμαρτίας.

Ε'. **Κ**ακὸν, ὅπου προξενεῖ ἡ ἁμαρτία εἶναι τὸ νὰ σὲ ὑστερῇ, ἀδελφέ, ἀπὸ τὰς ἐξαιρέτους βοηθείας τοῦ Θεοῦ· διατί, καθὼς μία φιλόστοργος μήτηρ ἀγαπᾷ καὶ προνοεῖται ἀπὸ καρδίας διὰ τὸ τέκνον τῆς πάντοτε, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς προνοεῖται διὰ τὴν ψυχὴν σου, ὅταν εἶναι χωρὶς ἁμαρτίαν θανασίμων· «Ὡς εἶ τινα μήτηρ παρακαλέσῃ, οὕτω καὶ γὼ παρακαλέσω ὑμᾶς» (Ἦσ. ξς'. 13). Αὐτὸς τὴν βοηθεῖ, τὴν κυβερνᾷ, τὴν κρατεῖ εἰς τὰς ἀγκάλας σου, τῆς γλυκαίνει τὴν καρδίαν, τῆς φωτίζει τὸν νοῦν, τῆς θερμαίνει τὴν θέλησιν, καὶ τῆς δίδει μίαν δραστικὴν δύναμιν, διὰ νὰ ἐργάζεται εὐκόλως τὴν σωτηρίαν σου.

Ἀφ' οὗ δὲ ἐσὺ ἁμαρτήσῃς θανασίμως, ἀγκαλὰ καὶ νὰ μὴ σὲ παραιτῇ παντελῶς ὁ Θεός, ὅμως δὲν διαχέει εἰς τὴν ψυχὴν σου τὰς πρότερας ἐπιβροὰς καὶ βοηθείας τῆς χάριτός σου· ὅθεν μὲ τὸ νὰ ὑστερῆσαι τῶν τοιούτων βοηθειῶν, γίνεται εἰς ἐσὲ δυσκολωτέρα ἡ σωτηρία σου. Ἐπειδὴ

(1) Διὸ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος συμφώνως λέγει· «Ὁ γὰρ ἐν προκοπῇ γενόμενος ἀγαθῶν ἔργων, εἶτα παλινδρομήσας πρὸς τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, οὐ μόνον τὸν ἐπὶ τοῖς πεποιημένοις μισθὸν ἐζημιώθη, ἀλλὰ καὶ βαρυτέρας ἀξιοῦται τῆς κατακρίσεως· διότι γευσάμενος καλῶν Θεοῦ ῥημάτων, καὶ γνώσεως Μυστηρίων ἀξιοθῆεις, πάντα προῦδωκεν, ἠδονῇ βραχείᾳ δελεασθεῖς» (Λόγῳ κατὰ μεθύοντων). Καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπεν ἐν τοῖς τετραστιχοῖς· «Καὶ γὰρ κακοὺς καλοῦμεν οὐχὶ τοὺς κάτω, τοὺς δ' ἠνίχ' ὑψωθῶσι πίπτοντας μέγα». Ὁ δὲ Σολομὼν ἔφη· «Κρίσις ἀπότομος ἐν τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται· ὁ γὰρ ἐλάχιστος συγγνωστός ἐστιν ἐλέους· δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται» (Σοφ. ς'. 5). Ὅρα περὶ τούτου καὶ τὸν ἐννενηχοστὸν πρῶτον Λόγον τοῦ Ἁγίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου.

τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς ψυχῆς σου ἀδυνατίζει, καὶ δυναμόνει καὶ ὑπερ-
νικᾷ τὸ κατώτερον καὶ παθητικόν, καὶ ἔτσι μεταπίπτωντας ἀπὸ μίαν εἰς
ἄλλην ἁμαρτίαν, κατανατᾷς τελευταῖον εἰς μίαν ἄβυσσον τῶν κακῶν.

ς'. Κακὸν τῆς ἁμαρτίας.

Κακὸν, ὅπου προξενεῖ ἡ ἁμαρτία εἰς ἐσένα, ἀδελφέ, εἶναι τὸ νὰ
σὲ κάμνη ἔνοχον τῆς αἰωνίου κολάσεως· διατὶ εὐθύς, ὅπου ἁμαρτήσης
θανασίμως, ἐξαλείφεται τὸ ὄνομά σου ἀπὸ τὴν βίβλον τῆς ζωῆς, καὶ
γίνεσαι ὑπόδικος εἰς ἐκεῖνα τὰ τρομερὰ τοῦ ἄδου βασιανιστήρια, διὰ νὰ
τιμωρῆσαι αἰωνίως.

Ζ'. Κακὸν τῆς ἁμαρτίας.

Κακὸν τῆς ἁμαρτίας εἶναι τὸ τελευταῖον, ὅπου ἀκολουθεῖ μετὰ
τὸν θάνατον· διατὶ, ἐὰν δὲν διαφθέρῃς τὴν ἁμαρτίαν πρὸ τοῦ θανάτου
σου μὲ μίαν ἀληθινὴν καὶ τελείαν μετάνοιαν, καὶ διόρθωσιν, καταβαίνει
ἐμπράκτως ἡ ψυχὴ σου μέσα εἰς ἐκεῖνας τὰς φυλακὰς τοῦ ἄδου, εἰς τό-
πον ὀδυνηρόν, εἰς τόπον σκοτεινόν, προσμένουσα ἕως ὅπου νὰ γένη ἡ
κοινὴ ἀνάστασις νὰ ἀναστηθῇ καὶ τὸ σῶμά σου, διὰ νὰ λάβῃς καὶ τὸ
τέλειον τῆς κολάσεως.

Ἔλα ἐτούτα τὰ ἄπειρα κακὰ καὶ ζημίας, ὅπου σοῦ προξενεῖ ἡ ἁμαρ-
τία μελέτα πάντοτε καὶ συλλογίζου, σύντροφέ μου ἁμαρτωλέ, διὰ νὰ
μισήσης ἐκ βάθους καρδίας τὴν ἁμαρτίαν, ὡσὰν ἓνα θανάσιμον καὶ τὸν
πλέον μεγαλύτερόν σου ἐχθρόν, καὶ ἄλλην φορὰν νὰ μὴ πράξῃς.

Γνώσις τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ τὰς τρεῖς παιδείας, ὅπου ἔλαβε.

Τώρα ἔμεινεν, ἀδελφέ, νὰ σοῦ ἀποδείξωμεν τὴν κακίαν (1) τῆς ἁμαρ-
τίας, καὶ ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν παιδείαν, μὲ τὴν ὅποιαν ὁ Θεὸς τὴν ἐπαί-
δευσεν, α'. εἰς τοὺς Ἄγγέλους, β'. εἰς τοὺς ἀνθρώπους, γ'. εἰς τὸ πρό-
σωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(1) Σημειώσαι, ὅτι ἡ ἁμαρτία κυρίως καὶ καθ' ἑαυτὴν κακία ὀνομάζε-
ται, ἥτις ἐκ μοχθηρᾶς καὶ κκεντροχοῦς προαιρέσεως γίνεται. Καταχρηστικῶς
δὲ καὶ ἡ ποινὴ καὶ παιδεύσις τῆς ἁμαρτίας κακία λέγεται, καθὸ κακωτικὴ
ἐστὶ τῶν ἁμαρτανόντων, ἥτις πρὸς τὸ συμφέρον γίνεται κατὰ τὸ ἐπόμενον
θέλημα τοῦ Θεοῦ· περὶ ἧς λέγει ὁ Ἄμώς· «Ἐὶ ἔσται κακία ἐν πόλει, ἣν Κύ-
ριος οὐκ ἐποίησε» (γ'. 6). (Βασιλείου Λόγ. ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν
ὁ Θεός.

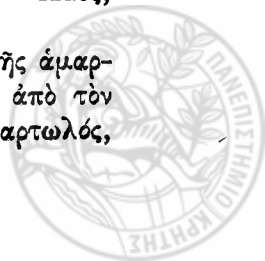
Α'. Παιδεία τῆς ἀμαρτίας εἰς τοὺς Ἄγγελους.

Ἐπαιδεύσε τὴν ἀμαρτίαν εἰς τοὺς Ἄγγελους ὁ Θεός, ἐπειδὴ καὶ διὰ ἓνα μόνον ὑπερήφανον καὶ ἀποφασιστικὸν λογισμὸν τοὺς, ἐκρῆμνισεν εἰς τὸν ἄδην ἓνα ἀναρίθμητον πλῆθος ἀπὸ αὐτοῦς, καὶ δὲν τοὺς ἐψήφισε πῶς ἦσαν πνεύματα ἄϋλα εἰς τὴν φύσιν, ἀθάνατοι εἰς τὸ εἶναι, σοφώτεροι ὄλων τῶν ἀνθρώπων, δυνατώτεροι ἀπὸ ὅλα τὰ κατώτερα κτίσματα, δὲν ἐψήφισεν οὔτε τὴν εὐγένειάν τοὺς, οὔτε τὸν λεπτότατον νοῦν τοὺς, οὔτε τὴν ἄϋλον γνῶσίν τοὺς· ἀλλὰ τοὺς ἐκαταδίκασε νὰ παιδεύωνται αἰωνίως μὲ τὰ πλέον χειρότερα παιδευτήρια τοῦ ἄδου, διὰ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ γνωρίσωμεν πόσον μισεῖ ἐνταυτῶ καὶ παιδεύει τὴν ἀμαρτίαν. « Ἄγγελους τε » τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον » οἰκητήριον εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς αἰδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν» (Ἰουδ. 6). Καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος εἶπεν· « Ὁ Θεὸς Ἄγγε- » λων ἀμαρτησάτων οὐκ ἐφείσατο· ἀλλὰ σειραῖς ζόφον ταρταρώσας, πα- » ρέδωκεν εἰς κρίσιν τετηρημένους» (β'. Πέτ. β'. 4).

Β'. Παιδεία τῆς ἀμαρτίας εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐπαιδεύσε τὴν ἀμαρτίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διατὶ τὸν α'. ἄνθρωπον, τὸν Ἀδάμ, εὐθὺς ὅπου παρήκουσε τὴν ἐντολήν του, τὸν ἐξώρισεν ἀπὸ τὸν Παράδεισον, καὶ ἐκαταδίκασεν αὐτόν, καὶ ἡμᾶς ὅλους τοὺς ἀπογόνους του νὰ ζῶμεν εἰς τὴν κατηραμένην ταύτην γῆν μὲ πτωχείας, μὲ ἀσθενείας, πόνους, ἀναστεναγμούς, δυστυχίας, καὶ τελευταῖον νὰ δοκιμάζωμεν ἓνα παρά φύσιν καὶ ὀδυνηρὸν θάνατον. Ἐπαιδεύσε τὴν ἀμαρτίαν, διατὶ τοὺς ἐπὶ Νῶε ἀνθρώπους ἀμαρτήσαντας κατέπνιξε μὲ ἓνα παγκόσμιον κατακλυσμὸν ἀπὸ νερόν· διατὶ τὰ Σόδομα καὶ Γόμορα κατέκαυσε μὲ ἓνα ἄλλον καινούριον κατακλυσμὸν ἀπὸ θειάφι καὶ φωτίαν· καὶ τελευταῖον, διατὶ κατεδίκασε τοὺς ἀμετανοήτους ἀμαρτωλοὺς νὰ κατακαίω- νται αἰωνίως μέσα εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, τῶν ὁποίων δὲν θέλουν κουρασθῆ ποτὲ οἱ βασανισταὶ τοὺς δαίμονες, καὶ ὁ Θεὸς δὲν θέλει συμπονεῖ ποτὲ τὴν συμφορὰν τοὺς, δὲν θέλει ἀκούσει ποτὲ τὰ κλαύματά τοὺς, ἀλλὰ μᾶλλον θέλει τοὺς πολεμεῖ, καὶ θέλει τοὺς μισεῖ αἰωνίως· διατὶ αὐτοὺς εἶναι ὁ δυστυχῆς ἐκεῖνος λαός, ὅπου ἀναφέρει ὁ Μαλαχίας· « Λαός, » ἐφ' ὃν παρατέτακται Κύριος ἕως αἰῶνος» (α'. 4).

Σοῦ φαίνονται, ἀδελφέ μου, μεγάλαις αὐταῖς ἢ παιδείαις τῆς ἀμαρτίας; ἀλλ' ἤξευρε, πῶς κάθε ἀμαρτία δὲν παιδεύεται ποτὲ ἀπὸ τὸν Θεὸν κατ' ἀξίαν, ἀλλὰ πάντοτε μὲ εὐσπλαγχνίαν· καὶ ἓνας ἀμαρτωλός,

ἀγκαλιὰ καὶ νὰ κολάζεται αἰωνίως, ὅμως κολάζεται ὀλιγώτερον ἀπὸ ὅ,τι τοῦ πρέπει. Καὶ εἰμπορεῖ καὶ αὐτὸς νὰ εἰπῇ ἐκεῖνο τοῦ Ἰωβ· «Οἶα συνετέλουν, καὶ οὐκ ἄξια ἦτασέ με ὢν ἡμαρτον» (Ἰωβ λγ'. 27).

Γ'. Παιδεία τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸ πρόσωπον
τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Επαίδευσεν ὁ Θεὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὰ μὲ τόσην σκληρὰν παιδείαν, ὥστε ὅπου ὄλαις ἢ ἄνω εἰρημέναις παιδείαις συγκρινόμεναις με αὐτὴν, φαίνονται ὡσάν ἕνας ἰσκιος· διότι μία μοναχὴ καὶ ἐλαφρὰ πληγὴ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, μία ἀγκίδα ἀπὸ τὰς ἀκάνθας του, μία μόνη μαστίγωσίς του εἶναι μεγαλητέρα παιδεία, παρὰ ἂν ὁ Θεὸς ἤθελε χαλάσει ὅλον τὸν κόσμον, καὶ νὰ ἐγκρημνίσῃ ἀνθρώπους, Ἀγγέλους, Ἀρχαγγέλους, καὶ κάθε ἄλλο κτίσμα, μέσα εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως. Ἐπειδὴ, τί ἔχει νὰ κάμῃ ἡ παιδεία ὄλων τῶν κτισμάτων, με τὴν μικροτέραν βάσανον τοῦ Κτιστοῦ, τοῦ ἄθωοτάτου, τοῦ ἀγιωτάτου, τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ;

Καὶ ὅμως ὁ οὐράνιος του Πατὴρ δὲν εὐχαριστήθη νὰ πάθῃ ὁ Υἱὸς του μίαν ὀλίγην βάσανον, διὰ νὰ χαλάσῃ τὴν ἁμαρτίαν ἀλλὰ μίαν ὑπερβολὴν τῶν βασάνων. Θέλεις νὰ τὸ καταλάβῃς ἁμαρτωλέ; γύρισαι καὶ ἰδὲ τὸν Ἰησοῦν πῶς πάσχει διὰ τὴν ἁμαρτίαν σου! Προδίδεται, ἐξορκίζεται, ἐμπαίζεται, σύρνεται εἰς τὰ κριτήρια ὡς κατὰδικος. Ἰδέ, πῶς οἱ ὀφθαλμοὶ του εἶναι καταπληγομένοι ἀπὸ τοὺς γρονθισμοὺς καὶ τοὺς κονδύλους! πῶς τὸ πρόσωπόν του εἶνε γεμάτον ἀπὸ ἐμπτύσματα! πῶς τὰ μάγουλά του εἶναι ὀλόμαυρα ἀπὸ τὰ βραπίσματα! πῶς ὁ λάρυγγάς του εἶναι ξηραμένος ἀπὸ τὴν δίψαν! Ἰδέ, πῶς τὰ χεῖλη του εἶναι πικραμένα ἀπὸ τὴν χολήν! πῶς ἡ κεφαλὴ του εἶναι κατατρυπημένη ἀπὸ ταῖς σκληρόταταις ἀκανθες! πῶς οἱ βραχίονες καὶ οἱ σφυγμοὶ του εἶναι σφικτοδεμένοι με δυνατὰ σχοινία! πῶς οἱ ὤμοί του εἶναι καταδαμασμένοι ἀπὸ τὸ βαρύτατον βᾶρος τοῦ Σταυροῦ! πῶς τὰ χέρια του καὶ τὰ πόδια εἶναι καρφωμένα με ὀξύτατα καρφία! (1) Ἰδέ, ἁμαρτωλέ, πῶς

(1) Ἐνας εὐλαβὴς Διδάσκαλος βλέπων τὸν Κύριον καρφωμένον εἰς τὸν Σταυρόν, καταπλεγόμενος ἀπὸ τὴν ἀγάπην ἔλεγεν· «Οὐ θέλω ἄτρωτος εἶναι, »ὄρων σε τετρωμένον» (παρὰ τῆ ἀσφαλεῖ Ὁδηγίᾳ). Καὶ ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος ἔγραφεν εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐβδοκιάτην αὐτοῦ Ἐπιστολὴν ταῦτα τὰ ἐρωτικά λόγια. «Τὸν Κύριον πεθῶ, τὸν Υἱὸν τοῦ ἀληθινοῦ Πατρὸς Ἰησοῦν »τὸν Χριστόν, ἐκείνον ζητῶ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντα καὶ ἀναστάντα ... »Ἐπιτρέψατέ μοι, μιμητὴν εἶναι πάθους Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ... Ὁ ἐρός ἔρωσ »ἵσταίρωται, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμοῖ πῦρ φιλοῦντι, ὕδωρ δὲ ζῶν ἀλλόμενον ἐν

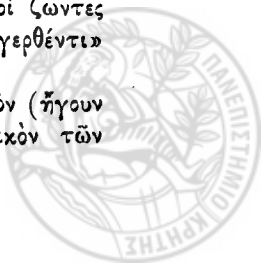
ἢ φλέβες του ὄλαις εἶναι ἄδειαις ἀπὸ αἷμα! πῶς ἡ πλευρά του εἶναι λογχευμένη! τὰ ἄρθρα του ὄλα, πῶς εἶναι κατακεκομμένα ἀπὸ τὸ σφοδρότατον τάνυσμα τοῦ Σταυροῦ! καὶ πῶς ἐπάνω εἰς τὰ σκληρὰ καρφία κρεμάμενος, παρέδωκε τὸ πνεῦμα! Ἰδέ, πῶς ὄλον του τὸ σῶμα ἔγεινε μία ὀλόκληρος πληγὴ χωρὶς εἶδος, χωρὶς κάλλος ἀνθρώπινον! «Εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος, οὐδὲ κάλλος» (Ήσ. νγ'. 2).

Πέρασε τώρα, ἀδελφέ, μὲ τὸν νοῦν σου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μέρος τῆς ψυχῆς τοῦ Ἰησοῦ διὰ νὰ ἰδῆς ἐκεῖ μέσα, πόσον ἀσυγκρίτως περισσότερον ἔπαθε μὲ τὴν ψυχὴν, παρὰ ὅπου ἔπαθε μὲ τὸ σῶμα, λυπούμενος σφοδρότατα διὰ τόσας ἁμαρτίας, διὰ τόσας ὕβρεις, καὶ διὰ τόσην μεγάλην καταφρόνησιν, ὅπου ἐμελλον νὰ κάμουν εἰς τὴν μεγαλειότητά του καὶ εἰς τὰ πάθη του οἱ ἴδιοι ἐκεῖνοι ἁμαρτωλοί, τοὺς ὁποίους διὰ νὰ σώσῃ, τόσα καὶ τόσα ἔπαθε. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, τόσον ὑπερβολικὸν ἐστάθη τὸ ἐσωτερικὸν πάθος, ὅπου ὑπέμεινε ὁ Ἰησοῦς διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ὅπου εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ καταλάβῃ τινὰς εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν· μόνον εἰς τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, κατὰ τινὰς Διδασκάλους, ἔχει κάθε ἕνας νὰ τὸ γνωρίσῃ ἐντελῶς· ἐπειδὴ καὶ τότε ἔχει νὰ τὸ δείξῃ ὁ Κύριος, διὰ νὰ τὸ ἰδοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, πρὸς κατασχύνη τῶν ἀποδοκιμασμένων ἁμαρτωλῶν.

Τί λέγεις τώρα διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἀγαπητέ; καταλαμβάνεις πόσον ἄπειρος εἶναι ἡ κακία τῆς, ἀπὸ τὴν ἀκατάληπτον παιδείαν ταύτην, ὅπου ἔπαθεν ὁ γλυκύτατος Ἰησοῦς, διὰ νὰ τὴν χαλάσῃ; (1) Λοιπὸν τώρα

»ἐμοί, ἐνδοθέν μοι λέγει· Δεῦρο πρὸς τὸν Πατέρα· οὐκ ἤδομαι τροφῇ φθορᾶς, οὐδὲ ἠδοναίς τοῦ βίου τούτου· ἄρτον τοῦ Θεοῦ θέλω, ἄρτον οὐράνιον, ἄρτον ζωῆς, ὃ ἐστὶ σὰρξ τοῦ Χριστοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ... καὶ πόμα θέλω τὸ πόμα αὐτοῦ, ὃ ἐστὶν ἀγάπη ἀφθαρτος, καὶ ἀέναος ζωὴ· οὐκ ἔτι θέλω κατὰ ἀνθρώπους ζῆν ... πιστεύσατέ μοι ὅτι τὸν Ἰησοῦν φιλῶ τὸν ὑπὲρ ἐμοῦ παραδοθέντα ... Μὴ ἐμποδίσθητέ μοι εἰς ζωὴν φθάσχι· Ἰησοῦς γὰρ ἐστὶν ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν, μὴ θελήσητέ με ἀποθανεῖν· θάνατος γὰρ ἐστὶν ἡ ἀνευ Χριστοῦ ζωὴ ... ζῶν γράφω ὑμῖν, ἐρῶν τοῦ διὰ Χριστὸν ἀποθανεῖν». Ἄλλὰ καὶ ὁ Παῦλος, ὅλος κάτοχος ὢν ἀπὸ τὸν ἔρωτα τοῦ Ἐσταυρωμένου, ἔλεγε μὲ ἐνθουσιασμόν· «Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοί» Χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ» (Γαλ. β'. 20). Καὶ ἄλλαχού ὁ αὐτὸς Παῦλος, φανερόνωντας πόσην ἀγάπην πρέπει νὰ ἔχωσιν ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸν ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν, ἔλεγεν· «Ἴνα οἱ ζῶντες μὴ κέτι ἑαυτοὺς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἔγερόντι» (β'. Κορ. ε'. 15).

(1) Ἐνας Διδάσκαλος ἔλεγε περὶ τούτου· Ἄπὸ αὐτὸ τὸ ἱατρικὸν (ἦγουν τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ) ἐγὼ συμπεραίνω, πόσον μεγάλον ἦτον τὸ κακὸν τῶν

ὅπου ἐγνώρισες τὴν κακίαν τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀπὸ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀπὸ τὰς περιστάσεις τῆς, καὶ ἀπὸ τὴν παιδείαν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς τὴν ἐπαίδευσεν, λυπήσου τὴν ψυχὴν σου, σύντριψαι τὴν καρδίαν σου, ἔλθε εἰς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ ἀποφάσισαι στερεά, χίλιαι φοραὶς νὰ ἀποθάνῃς καλῆτερα, παρὰ νὰ πράξῃς ποτέ σου κάμμίαν θανάσιμον ἁμαρτίαν.

Γ'. Προφυλακτικὸν ἢ Προσευχή.

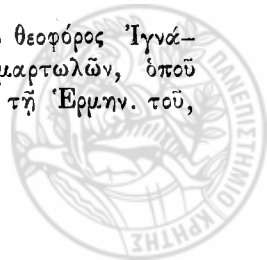
Ο ἱερός Αὐγουστίνος λέγει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ κάμνῃ ἐκεῖνο, ὅπου δύναται, καὶ νὰ ζητῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐκεῖνο, ὅπου δὲν δύναται· «Ποιεῖν ὃ δύνασαι, καὶ αἰτεῖν ὅπερ οὐ δύνασαι». Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφοῦ σοῦ ἐδώσαμεν, ἀδελφέ, τὰ προβήθηεντα προφυλακτικά, διὰ νὰ μὴ μεταπίπτῃς εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τὰ ὅποια δύνασαι νὰ τὰ κάμνῃς ἀπὸ λόγου σου μὲ τὴν ἐδικὴν σου δύναμιν καὶ προαίρεσιν, τελευταῖον σοῦ δίδομεν καὶ ἓνα ἕκτον προφυλακτικόν, τὸ ὅποιον εἶναι ἡ ἱερὰ Προσευχή. Μὴ παύῃς λοιπὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀφιερώνῃς τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ τὸν παρακαλῇς θερμότατα νὰ ἐνδυναμώσῃ τὴν ἀσθένειάν σου, καὶ νὰ στερεώσῃ τὴν θέλησίν σου εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ὅπου ἔκαμες, μὲ τὴν ἐξ ὕψους χάριν τοῦ καὶ βοήθειαν, ἐλπίζωντας ὅτι θέλει σοῦ εἰσακούσει διὰ τὴν μεγάλην του ἐλεημοσύνην, ὡς τὸ ὑπόσχεται μόνος του· «Ἐὰν καταβοήσῃ πρὸς με, εἰσακούσομαι αὐτοῦ, ἐλεήμων γὰρ εἰμι» (Ἐξ. κβ'. 27).

Δὲν ἔχεις δύναμιν ἀπὸ λόγου σου; δὲν ἔχεις βεβαιότητα εἰς τὴν θέλησίν σου; ἡ αἰτία εἶναι, διατὶ δὲν τὴν ζητεῖς ἀπὸ τὸν Θεόν· «Οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθε ὑμᾶς» λέγει ὁ θεὸς Ἰακώβος (δ'. 2). Φοβεῖσαι τὸν κίνδυνον; τρομάζεις τὸν πειρασμὸν τῆς ἁμαρτίας; ἀγρύπνεις καὶ προσεύχου, διὰ νὰ μὴ πέσῃς εἰς αὐτόν· «Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ »εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμὸν» (Ματθ. κς'. 41). Διὰ περισσοτέραν δὲ ἑυκολίαν ἰδοῦ ὅπου σοῦ σημειώνομεν ἐδῶ τὴν παροῦσαν Εὐχὴν.

Εὐχή.

Μολυέλεε Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς μου, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι διὰ τῆς πρὸς τὸν Πνευματικὸν μου Πατέρα μυστηριώδους ἐξομολογήσεως,

πληγῶν μου (σελ. 202 τοῦ Μετανοῶν Διδασκόμενος). Καὶ ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος ἔλεγεν, ὅτι τόσον μεγάλαις ἦσαν ἡ πληγαὶς τῶν ἁμαρτωλῶν, ὅπου ἐχρειάσθη νὰ πληγωθῇ ὁ Κύριος διὰ νὰ τὰς ἰατρεύσῃ (παρὰ τῇ Ἑβρην. τοῦ, Ἐλέησόν με ὁ Θεός. Κεφ. δ'.

μέ ἤξιωσε τὸν ἁμαρτωλὸν νὰ λάβω παρὰ σοῦ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μου. Λοιπὸν, μιμούμενος τὸν Δαυὶδ, ὁποῦ εἶπεν· «Ὁμοσα καὶ »ἔστησα τοῦ φυλάξασθαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου» (Ψαλ. ρη'). σου ὑπόσχομαι μὲ μίαν ἀποφασιστικὴν θέλησιν τῆς ψυχῆς μου, ὅτι προτιμῶ νὰ λάβω μυρίους θανάτους καλλήτερα, παρὰ νὰ πράξω πλέον ἅμμιαν θανάσιμον ἁμαρτίαν, καὶ νὰ παραπικράνω μὲ αὐτὴν τὴν ἀπειρόν σου ἀγαθότητα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐδική μου θέλησις εἶναι ἀσθενὴς ἀπὸ λόγου τῆς, χωρὶς τὴν ἐδικὴν σου βοήθειαν, σὲ παρακαλῶ θερμῶς νὰ μὲ ἐνδυναμώσης μὲ τὴν χάριν σου, καὶ νὰ μὲ στερεώσης μὲ τὴν κραταιάν σου βοήθειαν, ἵνα μένω μέχρι τέλους ἀμετάθετος εἰς τὴν ἁγίαν μου ταύτην ἀπόφασιν. Ναί, φιλοψυχότατέ μου Ἰησοῦ, ἐνδυναμώσόν με νὰ ἀπερᾶσω ἐν μετανοίᾳ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου, διὰ νὰ ἀπολαύσω ἐδῶ κάτω τὴν χάριν σου, ἐκεῖ δὲ εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν μακαρίαν σου δόξαν· διὰ πρεσβειῶν τῆς ὑπερευλογημένης σου Μητρὸς, καὶ πάντων σου τῶν Ἁγίων. Ἀμήν.

Ἐπίλογος.

Κάμνω τέλος, καὶ ἐπισφραγίζω τὴν συμβουλήν ταύτην μὲ τούτα τὰ λόγια. Ὁ Πατὴρ ὁ πέμψας τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην εἰς τὸ νὰ βαπτίξῃ, ἐκήρυξε διὰ τοῦ στόματος ἐκείνου εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς «Μετανοεῖτε» (Ματθ. γ'. 2). Ὁ Υἱός, ὅταν ἐφανερώθῃ εἰς τὸν κόσμον, τοῦτον τὸν λόγον ἐβάλεν ἀρχὴν καὶ θεμέλιον τοῦ κηρύγματός του «Μετανοεῖτε» (αὐτόθ. δ'. 16). Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὅταν κατέβῃ ἐν εἶδει πυρίνων γλωσσῶν, τοῦτον τὸν λόγον ἐλάλησε διὰ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου «Μετανοήσατε» (Πράξ. β'. 38). Τρεῖς εἶναι οἱ μαρτυροῦντες, καὶ τῶν τριῶν ἡ μαρτυρία ἐστὶν ἀληθής, μᾶλλον δὲ αὐτοαλήθεια. Λοιπὸν, ἁμαρτωλοὶ σύντροφοι ἐδικοί μου· Μετανοεῖτε, Μετανοεῖτε, Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν (1).

(1) Ἄς ᾔναι γὰρ γνωστὸν σας, ὅτι, καθὼς λέγει ὁ Ἰῶβ ὁ ἐπιλεγόμενος ἁμαρτωλός, ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων, ἐκεῖνος μὲν ὁποῦ μετανοεῖ, λέγεται ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὸ κατὰ φύσιν (ἐπειδὴ ἴδιον εἶναι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅταν σφάλῃ εἰς κανένα πρᾶγμα, νὰ μετανοῇ)· ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ σφάλῃ, καὶ δὲν μετανοεῖ, μηδὲ διορθῶνεται, αὐτὸς δικαίως καὶ πρεπόντως εἶναι καὶ ὀνομάζεται παρὰ φύσιν· διατὶ εὐγῆκεν ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ παρομοιώθῃ μὲ τὰ ἄλογα ζῶα, μᾶλλον εἰπεῖν μὲ τοὺς δαίμονας, ὁποῦ δὲν μετανοοῦν ποτέ. Διὸ καὶ ὁ Θεὸς παραπονούμενος λέγει· «Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος »ὀ μετανοῶν ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ, λέγων· τί ἐποίησα ;» (Ἰερμ. η'. 6). Καὶ τοῦτο ἀκόμη ἄς σᾶς ᾔναι γνωστὸν, ὅτι ἡ μετάνοια, καθὼ εἶναι ἔννοια δευτέρα

καλή, γινομένη μετὰ τὴν πρώτην κακὴν ἔννοιαν, ὡς τὴν ὀρίζει ὁ Ἅγιος Μάξιμος, τὸ ἐν γνώσει γεγονός ἀμάρτημα, τὸ κάμνει, ὡσάν νὰ ἔγεινεν ἐν ἀγνοίᾳ. Καθὸ δὲ εἶναι θεληματικὴ, τὸ θεληματικῶς γεγονός ἀμάρτημα, τὸ κάμνει, ὡσάν νὰ ἔγεινεν ἀκούσιον κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον. Καθὸ δὲ ἀνατρέπει τὴν αἰώνιον, ταῦτὸν εἰπεῖν, τὴν ἄπειρον τιμωρίαν τῆς κολάσεως, τὸ ἀμάρτημα, ὅπου εἶναι ἓνα κακὸν ἄπειρον, τὸ κάμνει πεπερασμένον, κατὰ τὸν Κορέσσιον Γεώργιον· ὥστε, ὅποιος μετανοεῖ, δείχνει ὅτι ἤμαρτεν ἐν ἀγνοίᾳ, ὅτι ἤμαρτε ἀκούσιως, καὶ πρὸς τούτοις περατῶνει τὴν ἄπειρον ἀμαρτίαν του. Καὶ ὅποιος δὲν μετανοεῖ, κοντὰ ὅπου δείχνει, ὅτι ἤμαρτεν ἐν γνώσει, καὶ θεληματικῶς, κάμνει πρὸς τούτοις νὰ διαμένῃ καὶ παντοτεινὰ ἡ ἀμαρτία του ἄπειρος, διατὶ δὲν τὴν ἐπεράτωσε μὲ τὴν μετάνοιαν καὶ ἐξομολόγησιν.

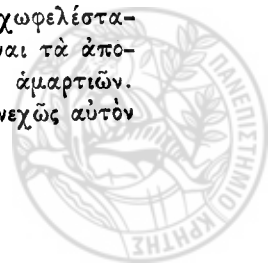
ΛΟΓΟΣ ΨΥΧΩΦΕΛΗΣ (*)

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΥΘΑΔΕΙΑΣ ΕΚΕΙΝΩΝ, ΟΠΟΥ ΑΜΑΡΤΑΝΘΩΝ ΜΕ ΤΗΝ
ΕΛΠΙΔΑ ΠΩΣ ΕΧΟΥΝ ΝΑ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΘΟΥΝ, ΚΑΙ ΝΑ ΜΕΤΑΝΟΗΣΟΥΝ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Διά ποίαν αἰτίαν, ἐγὼ ἐρωτῶ, ὁ ἄνθρωπος εἰς ὅλα μὲν τὰ σωματικὰ ἔργα του κλίνει περισσότερον εἰς τὸ νὰ φοβῆται, παρὰ εἰς τὸ νὰ ἐλπίζει· εἰς δὲ τὰ τῆς ψυχῆς ἐλπίζει περισσότερον παρὰ ὅπου φοβεῖται; Τοῦτο βέβαια δὲν ἀκολουθεῖ δι' ἄλλο, πᾶρεξ διατι ὀλίγον ἀγαπᾷ τὴν σωτηρίαν του, καὶ ἐτῆι δὲν φοβεῖται, διατι δὲν ἀγαπᾷ. Εἶναι πολλοὶ καὶ σχεδὸν ἀναρρήμητοι Χριστιανοί, ὅπου, κατὰ τὸν Ἰώβ (ιε' 16), πίνουν τὴν πονηρίαν ὡσάν νερόν· διατι ὁ κάθε ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς πρὸ τοῦ μὲν νὰ ἀμαρτήσῃ συλλογίζεται καὶ λέγει «ἄς ἀμαρτήσω, καὶ θέλω ἐξομολογηθῆ, θέλω μετανοήσει». Ἀφ' οὗ δὲ ἀμαρτήσῃ καὶ ἐξομολογηθῆ, δὲν ἐγνοιάζεται πλέον διὰ τὴν ἀμαρτίαν, διατι λέγει· ἐξωμολογήθηκα· ἐμετανόησα· «ὦ πονηρὸν ἐνθύμημα! (λέγει ὁ Σειράχ) πόθεν ἐνεκυλίσθης καλύψαι τὴν ξηρὰν ἐν δολιότητι»; (λζ'. 3)· ὦ παρανομοτάτη πλάνη καὶ πρόληψις, ὅπου σκεπάζεις τὴν γῆν μὲ τὰς ἀμαρτίας, ἀπὸ ποῖον βυθὸν εὐγῆκες; ὄχι ἀπὸ ἄλλον βέβαια, πᾶρεξ ἀπὸ τὸν ἄδην. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ γυρίσῃς πάλιν εἰς τὸν ἄδην, καὶ νὰ μὴ πλανᾷς πλέον τοὺς Χριστιανούς; Ὅθεν ἡμεῖς θέλομεν ὀμιλήσει εἰς τὸν παρόντα Λόγον, περὶ τῆς αὐθαδεῖας τῶν τοιούτων, ὅπου λέγουσιν ταῦτα.

(*) Ὁ Λόγος οὗτος, ἀδελφέ, εἶναι πολλὰ ἀναγκαῖος καὶ ψυχωφελέστατος, διατι ἀποδείχνει ποία εἶναι ἡ ἀληθινὴ Μετάνεια, καὶ ποία εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς, καὶ τὰ σημεῖα τῆς παρὰ Θεοῦ συγχωρήσεως τῶν ἀμαρτιῶν. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὁ Λόγος οὗτος συντρίβει ὅσα· Ὅθεν καὶ σὺ συνεχῶς αὐτὸν ἀναγίνωσκε, καὶ μεγάλως ὠφελήθησῃ.

Μ Ε Ρ Ο Σ Α'

Ἐν εὐρέθῃ ποτὲ βεβαιότατα κἀνένας πραγματευτῆς τόσον ἄγνωστος, ὁποῦ, χωρὶς κάμμιαν ἀνάγκην, νὰ ρίψῃ τὸ πρᾶγμα του εἰς τὴν θάλασσαν, μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς ἔχει πάλιν νὰ τὸ πάρῃ ὀπίσω. Μὲ ὄλον τοῦτο εὐρίσκονται τόσοι ἄγνωστοι Χριστιανοί, ὁποῦ ρίπτουν θεληματικῶς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς των, καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἣτις εἶναι τὸ μεγαλύτερον χάρισμα, ὁποῦ ἔμπορει εἰς τοῦτον τὸν κόσμον νὰ μᾶς δώσῃ ὁ Κύριος, μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς ἔχουν νὰ λάβουν πάλιν ἐκείνην τὴν καθαρότητα, καὶ ἐκεῖνα τὰ οὐράνια χαρίσματα, διὰ μέσου τῆς Ἐξομολογήσεως καὶ Μετανοίας· καὶ γίνονται οἱ ταλαιπῶροι σκλάβοι ἀλυσιδωμένοι τοῦ ἄδου, μὲ τὸ θάρρος τοῦτο, πῶς ἔχουν νὰ κόψουν τὰς ἀλυσίδας των κατὰ τὴν ὁρεξίν τους καὶ πηγαίνουν ἐμπρὸς εἰς τὸν Ἐωσφόρον μὲ τὰ κλειδιά τῆς ψυχῆς των εἰς τὰ χέρια, νομίζοντες πῶς θέλει δυνηθῆναι νὰ τὰ πάρουν πάλιν ἀπὸ αὐτόν, ὅταν θελήσουν· καὶ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος δὲν θαυμάζομαι, διατὶ τοῦτο τὸ σφάλμα δὲν εἶναι καινούριον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, μάλιστα αὐτὸς ἐστάθη ὁ πρῶτος πειρασμὸς τοῦ κόσμου, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπαρακίνησεν ὁ διάβολος τὴν Εὐάν νὰ παραβῆ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ παρασταίνοντας εἰς αὐτὴν τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγωντας «Οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε» (Γέν. γ'. 4)· κάμετε δηλαδὴ κατὰ τὴν ὁρεξίν σας, καὶ δὲν θέλει σᾶς συμβῆ κἀνένα κακόν, διατὶ ὁ Θεὸς εἶναι κατὰ πολλὰ εὐσπλαγχνος καὶ ἀγαθός· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἄδάμ, ὁποῦ, κατὰ τὸν ἀπόστολον, δὲν ἦτον πλανημένος ὡσάν τὴν γυναῖκα· «Καὶ Ἄδάμ οὐκ ἠπατήθη» (α'. Τιμόθ. β'. 14)· μὲ ὄλον τοῦτο ἐκαταστάθη νὰ γένη σύντροφος τῆς Εὐας εἰς τὸ νὰ φάγῃ τὸν ἀπηγορευμένον καρπόν· διατὶ ἐνόμισε, πῶς τὸ πταῖσμά του, ἀγκαλὰ καὶ βαρύτατον, ὅμως εὐκόλα ἤθελε τοῦ τὸ συγχωρήσῃ ὁ Πλάστης του, καθὼς λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστίνος εἰς τὸ ια'. Βιβλίον του· καὶ καθὼς λέγει καὶ ἄλλος Θεολόγος τῆς Ἐκκλησίας· «Ἡμαρτεν Ἄδάμ, λογιζόμενος τὸ θεῖον ἔλεος»· ἔπταισε δηλαδὴ ὁ Ἄδάμ, νομίζωντας, ὅτι ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ δὲν ἤθελε τὸν παιδεύσῃ, καθὼς τὸν ἐφοβέρισε.

Καὶ τί ἄλλο περισσότερον θέλεις εἰς βεβαιώσιν τούτου, ἀδελφέ; ὅταν βλέπῃς πῶς ὁ διάβολος αὐθαδίασε τόσον, ὁποῦ ἐπῆγε νὰ πολεμήσῃ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἔχωντας μεγάλον θάρρος νὰ τὸν νικήσῃ μὲ αὐτὰ τὰ ἴδια ἄρματα τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος, τὰ ὅποια ἐμεταχειρίσθη πολλὰ εὐτυχῶς τόσαις φοραῖς καὶ εἰς ἄλλους; Ὅθεν ὁ μιαρὸς ἐσυμβούλευσε τὸν Κύριον νὰ κρημνισθῆ ἀπὸ τὸ πτερυγίον τοῦ Ἱεροῦ, μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς οἱ Ἄγγελοι ἤθελαν τρέξει παρευθὺς νὰ τὸν κρατήσουν νὰ μὴ πάθῃ κἀνένα κακόν, κατὰ τὴν ἐντολήν, ὁποῦ τοὺς ἔδωκεν ὁ Θεὸς νὰ

φυλάττουν τοὺς δούλους του· «Βάλλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γάρ ὅτι
 »τοῖς Ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ· καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀρουσί σε,
 »μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου» (Ματθ. δ' . 6).

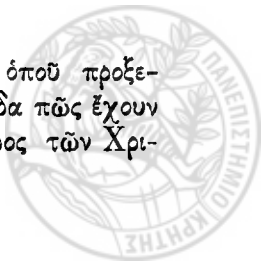
Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ θαυμάζεται τινάς, πῶς μὲ τοῦτον τὸν ἀπατη-
 λὸν λογισμὸν πειράζει συχνάκις ὁ ἐχθρὸς τοὺς Χριστιανούς, παρακινῶν-
 τὰς τοὺς νὰ κρημνίζωνται, καὶ νὰ πίπτουν εἰς κάθε παρανομίαν, καὶ νὰ
 προσθέτουν εἰς τὴν πρώτην ἁμαρτίαν ἀκόμη χιλιάς ἄλλας, μὲ τούτην
 τὴν πρόληψιν καὶ ἐλπίδα, ὅτι ἔχουν νὰ ἐξομολογηθοῦν, καὶ ὅτι οἱ Πνευ-
 ματικοὶ ἔχουν νὰ τοὺς συγχωρήσουν, τρέχοντες ὡς Ἀγγελοὶ εἰρήνης,
 διὰ νὰ μὴ τοὺς ἀφήσουν νὰ πέσουν εἰς τὸν ἄδην.

Ἄλλ' ἐκεῖνο, ὅπου πρέπει νὰ θαυμάζεται τινάς εἶναι, πῶς οἱ Χρι-
 στιανοὶ δὲν γνωρίζουν μίαν ἀπάτην τόσον ψηλαφητήν, καὶ φανεράν τοῦ
 διαβόλου, καὶ πῶς δείχνουν τόσον ἀχαριστίαν εἰς τὸν Θεόν, διατὶ μετα-
 χειρίζονται τὴν ἐξομολόγησιν καὶ μετάνοιαν, αἰτίαν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ
 τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ὅπου εἶναι αἰτία τῆς σωτη-
 ρίας των, αὐτοὶ τὴν κάμνουν αἰτίαν τοῦ κρημνισμοῦ, καὶ τῆς ἀπωλείας
 των! καὶ καθὼς τὸ φαρμακερὸν χόρτον τὸ ὀνομαζόμενον Νάπελλον,
 αὐξάνει τὸ φαρμάκι του καὶ μὲ αὐτὴν τὴν πλέον γλυκυτέραν δρόσον τοῦ
 οὐρανοῦ· τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτοὶ οἱ ταλαίπωροι, αὐξάνουν τὸ φαρμάκι
 καὶ τὸν θάνατόν τοὺς μὲ τὸ γλυκύτατον καὶ σωτηριῶδες αἷμα τοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ· διατὶ αὐτὸ τὸ αἷμα, ὅπου ὑπηρετεῖ εἰς τὸ λουτρὸν τῆς μετα-
 νοίας καὶ ἐξομολογήσεως, διὰ νὰ καταβυθίζῃ κάθε ἁμαρτίαν τοὺς, τὸ
 κάμνουν νὰ ὑπηρετῇ, σχεδὸν εἰπεῖν, εἰς τὸ νὰ ποτίσῃ καὶ νὰ αὐξάνῃ τὰς
 ἁμαρτίας των. Ἄχ! καὶ εὐρίσκεται μεγαλητέρα παρανομία ἀπὸ ἐτού-
 τῃν; καὶ τί ἄλλο εἶναι αὐτό; πάρεξ ὅτι μεταχειριζόμεθα τὸ ἰατρικόν
 μας εἰς θρίαμβον καὶ νίκην τοῦ διαβόλου; καθὼς θρηνεῖ ὁ θεὸς Ἀμβρό-
 σιος εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν· «Τὸ φάρμακον ἡμῶν, αὐτῷ τῷ διαβόλῳ
 »γίνεται θρίαμβος» (Βιβλ. β' . περὶ Μετανοίας).

Μ Ε Ρ Ο Σ Β' .

Ποίας ζημίας προξενοῦν εἰς τὴν σωτηρίαν τοὺς ἐκεῖνοι, ὅπου
 ἁμαρτάνουν, μὲ ἐλπίδα πῶς ἔχουν νὰ ἐξομολογηθοῦν, καὶ
 νὰ μετανοήσουν.

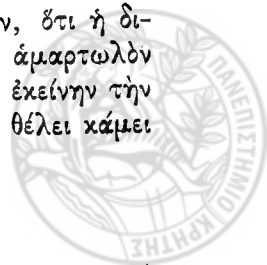
Αλλὰ τίς δύναται νὰ παραστήσῃ ἀρκετὰ τὰς ζημίας, ὅπου προξε-
 νοῦν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοὺς ἐκεῖνοι, ὅπου ἁμαρτάνουν μὲ ἐλπίδα πῶς ἔχουν
 νὰ μετανοήσουν; Ἐγὼ πιστεύω, πῶς τὸ περισσότερον μέρος τῶν Χρι-

στιανῶν ἔχει νὰ κολασθῆ διὰ αὐτὴν τὴν πονηρὰν καὶ πλανημένην ἐλπίδα, ἢ ὅποια ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὸν φρικτὸν ἐγκρεμνὸν τοῦ ἄδου· ὥστε ὁποῦ, ἀγκαλὰ καὶ ἐπίστευαν, ὅτι ἦτον ἑτοιμασμένη μία φλόγα αἰώνιος διὰ ἐκείνους, ὁποῦ ἁμαρτάνουν, μὲ ὄλον τοῦτο αὐτοὶ ἤμαρτον, ὡσὰν νὰ ἐπίστευαν, πῶς ἡ κόλασις εἶναι ἕνας μῦθος. Καὶ τοῦτο διατί; ἐπειδὴ καὶ ἐλογιάζαν τὴν ἰατρειάν τῶν ἁμαρτιῶν τους, πῶς εἶναι τόσον εὐκολη, καθὼς εἶναι τὸ νὰ ἐξομολογηθοῦν εἰς τὸν Πνευματικὸν τὰς ἁμαρτίας, ὁποῦ ἔπραξαν, καὶ νὰ λάβουν δι' αὐτὰς ἕνα ἐλαφρότατον κἀνόνα· καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ εἰρηνεύουν πλέον καὶ ἀμεριμνοῦν, νομίζοντες πῶς ἐπλήρωσαν κάθε χρέος τους.

Α'. Ἡ πρώτη λοιπὸν ζημία, ὁποῦ προξενοῦν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους ἐκείνοι, Ζημία τῶν μετὰ τὴν ἐλπίδα πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν, ὁποῦ κάμνουν· διατί αὐτοί, ἔχοντες εὐκολον τὸ νὰ ἐξομολογηθοῦν τὰς ἁμαρτίας των μετὰ κάποιαν ὀλίγην κατάνυξιν, καὶ νομίζοντες πῶς εἰς τοῦτο στέκει ὅλη των ἡ μετάνοια, διὰ τὴν εὐκολίαν λέγω αὐτὴν, καὶ τὴν ψεύτικην ἐλπίδα, πίπτουν ἔπειτα οἱ ταλαίπωροι εἰς τὰ ὑπερβολικὰ πάθη· ἀφ' οὗ δὲ πέσουν μίαν φορὰν, ἀφίνουν πλέον τὸ χαλιναρι τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς προσοχῆς, καὶ τρέχουν ὡσὰν ἄλογα ζῶα εἰς τὴν σφάγιαν τῆς ἀπωλείας. Ὅθεν ποῖος ἤμπορεῖ νὰ ἐπαριθμῆσῃ τὰ πεσίματα, ὁποῦ κάμνουν; Ὅσαις φοραῖς εὔρουν τρόπον, καὶ τόπον ἀρμόδιον, εὐθὺς πίπτουν εἰς τὴν ἁμαρτιαν· ὅσαις φοραῖς θελήσει ἡ κακὴ των ὄρεξις, εὐθὺς πίπτουν· ὅσαις φοραῖς τοὺς ἔλθῃ ὁ κακὸς λογισμὸς, εὐθὺς πίπτουν καὶ εἰς τὸ ἔργον. Χάριν ὅμως περιεργείας, ἅς κάμωμεν ἕνα καθαρὸν λογαριασμὸν, διὰ νὰ ἰδοῦμεν, πόσον εἶναι αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν, ὁποῦ κάμνουν οὗτοι.

Πολλοὶ ἀπὸ τούτους τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ὁποῦ ἔχουν διὰ εὐκολὴν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν τους μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν, εἰς κάθε ἡμέραν, μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, ἡμεροῦν νὰ πράξουν δέκα ἁμαρτίας, τόσον μετὰ τὴν πονηρὰ ἔργα των, ὅσον καὶ μετὰ τὰς κακάς των ἐπιθυμίας, καὶ μετὰ τὰς ἀφυλάκτους συνομιλίας των, καὶ μετὰ τὰς ἀπρεπεῖς ἡδονὰς των· ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα μετὰ τὰ σκάνδαλα, ὁποῦ δίδουν εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ θανατόνουν τὰς ψυχὰς των. Ὅθεν κατὰ τὸ μέτρον αὐτό, ὁ λογαριασμὸς τῶν ἁμαρτιῶν τους εἰς ἕνα μῆνα θέλει φθάσει εἰς τριακοσίας ἁμαρτίας, καὶ ἀκολούθως εἰς ἕνα χρόνον θέλουν κάμει περισσότερον ἀπὸ τρεῖς χιλιάδας ἁμαρτίας· ὥστε ὁποῦ, κάθε ἕνας ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους, εἰς ἕνα χρόνον θέλει κτυπήσει περισσότερον ἀπὸ τρεῖς χιλιάδας φοραῖς εἰς τὰς πόρτας τοῦ ἄδου. Τώρα τί δύσκολον εἶναι νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ θέλει ἀνοίξει μίαν φορὰν εἰς ἕνα τοιοῦτον ἁμαρτωλὸν τὰς πόρτας τοῦ ἄδου, καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ πέσῃ μέσα εἰς ἐκείνην τὴν ἄβυσσον; μάλιστα αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, ὁποῦ φοβερίζει ὅτι θέλει κάμει

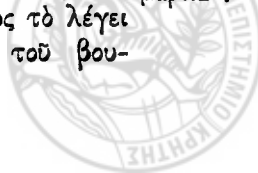

ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ στόμα τοῦ Ἱερεμίου· «Εἰς ἀγλήρῳν ἰα-
 τρεύθης· ὠφέλειά σοι οὐκ ἔστιν, ὅτι πληγὴν ἐχθροῦ ἔπαισά σε, παι-
 »δειάν στερεάν ἐπὶ πᾶσαν ἀδικίαν σου· ἐπληθύνθησαν αἱ ἁμαρτίαι σου»
 (λ'. 13). Ζύγιασαι καλά, ἀδελφέ, αὐτὰ τὰ λόγια· δὲν λέγει ὁ Θεὸς
 πῶς δὲν ἰατρεύθης, ἀλλὰ πῶς δὲν ὠφελήθης ἀπὸ τὴν ἰατρειάν· «Εἰς ἀλ-
 »γλήρῳν ἰατρεύθης, ὠφέλειά σοι οὐκ ἔστι· μάλιστα ἀπὸ πολλὰς ἰα-
 τρείας ὁμοῦ· διότι, ὄχι μίαν μόνην φοράν, ἀλλὰ πολλὰς καὶ πολλὰς
 φοραῖς ἐξωμολογήθης· καὶ μὲ ὄλον τοῦτο ἡ ἐξομολόγησις ὅπου εἶναι διὰ
 νὰ φαρμακόνῃ καὶ νὰ θανατόνῃ τὰς ἁμαρτίας, ἐξ αἰτίας τῆς ἐδικῆς σου
 πονηρίας, ὑπηρετήσῃ διὰ νὰ τὰς αὐξήσῃ· ἐπειδὴ καὶ σὺ λέγεις μὲ τὸν
 ἑαυτὸν σου· «Ἐὰν ἁμαρτάνω, φθάνει με νὰ ἐξομολογηθῶ· καὶ ἐὰν
 »ἡμαρτον μίαν φοράν, ἡμπορῶ νὰ ἁμαρτήσω καὶ ἄλλην, καὶ ἄλλην
 »φοράν· διατί ἡ πολλὰς ἁμαρτίας κάμω, ἡ ὀλίγας, ἔχω νὰ ἐξομολο-
 »γηθῶ, καὶ νὰ μετανοήσω». — «Λοιπὸν ἰατρεύθης ναί, ἀλλ' ὠφέλειά
 »σοι οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς ἰατρείας ταύτης· διατί ἡ ὠφέλεια, ὅπου ἀπο-
 λαμβάνεις ἀπὸ τόσαις ἐξομολόγησις, εἶναι τὸ νὰ προσθέτῃς ἁμαρτίαν
 χωρὶς ἀριθμὸν, καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζῃς, ὅτι αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρ-
 τιῶν, σὲ καταβυθίζει εἰς τὸν ἄδην· σὲ κάμνει ἀξίον διὰ νὰ σὲ παιδεύῃ ὁ
 Θεὸς μὲ μίαν παιδείαν στερεάν, χωρὶς εὐσπλαγχνίαν, καὶ νὰ σὲ τιμωρῇ
 ὡσάν ἓνα του ἐχθρόν, ὅπου θέλει νὰ πταιῇ εἰς τὸν Θεὸν τόσον περισσό-
 τερον, ὅσον περισσότερο ὁ Θεὸς ἐφάνη εἰς αὐτὸν εὐσπλαγχνος· «Πληγὴν
 »ἐχθροῦ ἔπαισά σε, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ ἁμαρτίαι σου». Διὰ τοῦτο καὶ
 ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς Προφήτης λέγει ἀλληγορικῶς περὶ τῆς ψυχῆς ἐκείνης,
 ὅπου ἐξομολογεῖται καὶ ἰατρεύεται ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, ἔπειτα πάλιν ἁμαρ-
 τάνει, καὶ γίνεται ἀνιάτρευτος, καὶ ἀξία νὰ ἐγκαταλειφθῇ τελείως ἀπὸ
 τὸν Θεόν, καὶ νὰ κολασθῇ· «Ἰατρεύσαμεν τὴν Βαβυλῶνα, καὶ οὐκ ἰάθη·
 »ἐγκαταλίπωμεν αὐτήν, ὅτι ἤγγικεν εἰς οὐρανὸν τὸ κρίμα αὐτῆς» (Ἱε-
 ρεμ. να'. 9).

Ἡ δευτέρα ζημία, ὅπου προξενοῦν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους ἐκεῖνοι, ὅπου
 ἁμαρτάνουν μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας, εἶναι ἡ
 ποιότης καὶ ἡ ὑπερβολὴ τῶν ἁμαρτιῶν ὅπου πράττουν· διατί αὐτοί, μὲ
 τὸν ψεύτικον λογαριασμὸν ὅπου κάμνουν, λέγοντες «θέλω ἐξομολογηθῆ»,
 μὲ τοῦτο λέγω ἁμαρτάνουν χωρὶς κἀνένα φόβον καὶ συστολήν· βυθίζονται τῆς μετα-
 εἰς τὰ βάθη, καὶ εἰς τὴν πλέον ἀκαθαρτοτέραν λάσπην τῆς ἁμαρτίας·
 πράττουν ἀδιάντροπα ἐκεῖνα τὰ κακά, ὅπου δὲν τὰ πράττουν οὔτε οἱ
 ἴδιοι ἀσεβεῖς, καὶ κυλίνονται μέσα εἰς τὸν βόρβορον ἐκεῖνον καὶ εἰς τὰς
 ἀκαθαρσίας, εἰς τὰς ὁποίας δὲν κυλίνονται οὔτε αὐτὰ τὰ ἄλογα
 ζῶα. Ἀλλὰ τί τοὺς κάμνει καὶ ὁ Θεός; δὲν ἀλησμονεῖ τὴν πο-
 νηρίαν αὐτήν, ἀλλὰ ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς, τὴν παιδεύει καθὼς τὸ λέγει
 μὲ τὸ στόμα τοῦ Ὡσηέ· «Ἐφθάρησαν κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ βου-
 »

Β'.
 Ζημία
 τῶν μὲ
 τὴν ἐλπίδα
 τῆς μετα-
 νοίας ἁ-
 μαρτανόν-
 των, ἡ ὑ-
 περβολικὴ
 ποιότης
 τῶν ἁ-
 μαρτιῶν.

νοῦ» (1). Ἴδου αἱ ἀμαρτίαι τῶν τοιούτων πονηρῶν· «Μνησθήσεται τῶν ἄδικιῶν αὐτῶν, καὶ ἐκδικήσει τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν» (Ῥσ. θ'. 9). Ἴδου καὶ ἡ τιμωρία, μὲ τὴν ὁποίαν τοὺς παιδεύει ὁ Θεός.

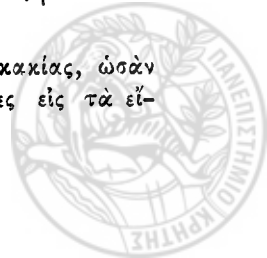
Γ'.

Ζημία τῶν μετάνοιās ἀμαρτάνοντες, εἶναι ἢ ἐν γνώσει καταφρόνησις, ὅπου αὐτοὶ κάμνουν εἰς τὴν σωτηρίαν τους, καὶ εἰς ὄλας τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἀμαρτίαν· διατὶ κατὰ τὸν Σολομῶντα· «Ὅταν ἔλθῃ ἀσεβῆς εἰς βάθος κακῶν καταφρονεῖ» (Παροιμ. ιη'. 3). Αὐτοὶ ὅταν φθάσουν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς πονηρίας, πωρόνεται ὁ νοῦς των, σκληρύνεται ἡ καρδιά των, καὶ δὲν μετροῦν πλέον τὴν ἀμαρτίαν παντελῶς. Κάποιοι δὲ ἀπὸ αὐτοὺς πηγαίνουν ἀκόμη παρεμπρός, διατὶ ἔχι μόνον καταφρονοῦν, ἀλλὰ καὶ ἀρέσκονται εἰς τὰς ἀμαρτίας των, καὶ εὐφραίνονται εἰς αὐτάς, καὶ καυχῶνται ὡσάν εἰς μεγάλα των κατορθώματα, ὡς λέγει ὁ Σολομών· «Ὡ οἱ εὐφραινόμενοι ἐπὶ κακοῖς, καὶ χαίροντες ἐπὶ διαστροφῇ κακῇ»! (Παροιμ. β'. 14). Καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν ὡς Σοδόμων ἀνήγγειλαν, καὶ ἐνεφάνισαν» (γ'. 9). Καὶ αὐτοί, ὅπου πρότερον ἔλεγον «ἄς ἀμαρτήσω τώρα, καὶ ἔπειτα θέλω ἐξομολογηθῆ, ἢ θέλω μετανοήσει»· καταντοῦν εἰς ἓνα βαθμόν, ὅπου ἀφ' οὗ φθάσουν εἰς τὸ βάθος τῶν κακῶν, δὲν θέλουν πλέον οὔτε νὰ ἐξομολογηθοῦν, οὔτε νὰ μετανοήσουν· καὶ ἂν τύχῃ κάμμίαν φοράν νὰ θελήσουν, ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦν· διατὶ ἡ συνήθεια τῆς ἀμαρτίας ἔγεινεν ἕξις εἰς αὐτούς, καὶ ἡ ἕξις ἔγεινεν ὡσάν φύσις, καὶ ἐσκληρύνεν ὡσάν πέτραν τὴν καρδίαν των καὶ τὴν ἔκαμεν ἀναίσθητον, καὶ ἀνεπίδεκτον μετανοίας καὶ διορθώσεως· καὶ οὕτως ἀποθαίνουν οἱ ἄθλιοι, ἀδιόρθωτοι, καὶ ἀμετανόητοι.

Καὶ εἶναι θαῦμα μέγαλον, πῶς οἱ τοιοῦτοι Χριστιανοί, ὅπου φθάσουν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς πονηρίας, κρατοῦν καὶ τὴν πίστιν των, καὶ δὲν τὴν ἀρνοῦνται· ἀγκαλὰ καὶ μερικοὶ ἐξ αὐτῶν ἀφίνουν ἀπὸ τὰς χεῖράς των, φεῦ! καὶ αὐτὴν τὴν ἀγκυραν τῆς Πίστεως· διατὶ ὁ βίος ὁ πονηρὸς γεννᾷ καὶ δόγματα πονηρά, καθὼς λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος.

Βλέπεις, ἀδελφέ, πόσας ζημίας, βλέπεις ποταπὴν ἀπώλειαν προξενοῦν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους ἐκεῖνοι, ὅπου ἀμαρτάνουν μὲ τὴν ψεύτικην ἐλπίδα, πῶς ἔχουν νὰ ἐξομολογηθοῦν, καὶ νὰ μετανοήσουν; Διὰ τοῦτο σοφώτατα εἶπεν ὁ Ἀββᾶ Ἰσαάκ, ὅτι ὅποιος μὲ ἐλπίδα μετανοίας πίπτει εἰς δευτέρα ἀμαρτήματα, αὐτὸς πονηρίαν μεταχειρίζεται μὲ τὸν Θεόν, καὶ ἀνεπίστως θέλει ἀποθάνει, χωρὶς νὰ ἀξιωθῆ μετανοίας, καθὼς ἔλπιζεν· «Ὁ ἐν ἐλπίδι μετανοίας ὀλισθαίνων ἐκ δευτέρου, οὗτος μετὰ πα-

(1) Ἦγουν ἐφθάρησαν μὲ τόσας μεγάλας καὶ ὑπερβολικὰς κακίας, ὡσάν εἰς τὸν καιρὸν ὅταν ἦσαν ἀσεβεῖς καὶ εἰδωλολάτραι, θυσιάζοντες εἰς τὰ εἰδωλα, ἐπάνω εἰς τὰ βουνα.

»νουργίας πορεύεται μετὰ τοῦ Θεοῦ· τούτῳ ἀγνώστως ἐπιπίπτει ὁ θά-
 »νατος, καὶ οὐ φθάνει τὸν καιρὸν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ, τὰ ἔργα τῆς ἀρε-
 »τῆς πληρῶσαι» (Λόγ. ξ'. Σελ. 361). Σχεδὸν τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ μέ-
 »γας Βασίλειος: «Ὁ ἐν ἐλπίδι τῆς μετανοίας κακουργῶν, κακουργίας ἔχει
 »τὸν τρόπον, καὶ ἀπεστέρηται μετανοίας» (Λόγ. περὶ Μετανοίας). Εἰς
 τοῦτον ἀρμόζει καὶ ἐκεῖνο, ὅπου λέγει ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος: «Ἡ τῆς
 »συγχωρήσεως εὐχέρεια ἐνδόσιμον παρέχει τοῦ ἀμαρτάνειν».

Μ Ε Ρ Ο Σ Δ'.

Περὶ τῆς ἰατρείας ἐκείνων. ὅπου ἀμαρτάνουν μὲ ἐλπίδα πῶς
 ἔχουν τὰ ἐξομολογηθῶν, καὶ νὰ μετανοήσουν.

»**X**ρηστὸς εἶ σὺ Κύριε, καὶ ἐν τῇ χρηστότητί σου διδάξόν με τὰ δι-
 »καιώματά σου» (Ψαλ. ρη'. 68). Αὐτὴν τὴν προσευχὴν ἔκαμνεν ὁ ^{Δ'.} Ἰατρεία
 Προφήτης Δαυὶδ, καὶ αὐτὴν πρέπει καὶ ἐσὺ, ἀδελφέ, νὰ κάμνης εἰς τὸν ^{τῶν μὲ}
 Θεόν, ἐξ ὅλης σου καρδίας· διατὶ ἡ Προσευχὴ εἶναι ἡ πρώτη ἰατρεία ^{ἐλπίδα με-}
 αὐτῆς τῆς πονηρᾶς προλήψεως, καὶ ψευτικῆς ἐλπίδος, τὴν ὅποιαν ἕως ^{τανοίας}
 τώρα ἐκατηγορήσαμεν. Ὡ Κύριε, σὺ εἶσαι ἀγαθός, μᾶλλον δὲ εἶσαι ἡ ^{ἀμαρτα-}
 ἴδια ἀγαθότης κατ' οὐσίαν· «Χρηστὸς εἶ σὺ Κύριε»· κάμε λοιπὸν τὸν τρό- ^{πόντων ἡ}
 πον, ὅπου αὐτὴ ἡ ἴδια ἀγαθότης σου νὰ μὲ διδάξῃ, διὰ νὰ φυλάττω τὸν ^{προσευχῆ.}
 νόμον σου· «Ἐν τῇ χρηστότητί σου διδάξόν με τὰ δικαιώματά σου». ^{Α'.}
 Αὐτὸ σοῦ ζητεῖ ὁ Κύριος, μὲ τὸ νὰ ἦναι χρηστὸς μὲ ἐσένα, μὲ τὸ νὰ σὲ
 προσμένῃ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ μὲ τὸ νὰ σοῦ συγχωρῇ τὰς ἀμαρ-
 τίας σου· ἤγουν ζητεῖ νὰ μάθῃς ἀπὸ αὐτὸν νὰ ἦσαι καὶ ἐσὺ χρηστός. Πῶς
 λοιπὸν δὲν φοβεῖσαι νὰ τὸν παροργίσῃς, ἐὰν διαστρέψῃς τοιοῦτοτρόπως
 τὸν σκοπὸν του; πῶς ἐσὺ θέλεις νὰ γίνεσαι τόσο κακὸς καὶ παράνομος
 μὲ τὸν Θεόν, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ Θεὸς εἶναι τόσο ἀγαθὸς καὶ γλυκὺς μὲ
 ἐσένα; «Εἰ ἀνταποδίδεται ἀντὶ ἀγαθῶν κακά;» (Ἱερεμ. ιη'. 20). Ἐτῆ
 ἀνταποδίδεις ἐσὺ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ σου; ἐτῆ μεταχειρίζεσαι
 τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν χάριν τῆς ἐξομολογήσεως, ὄργανον διὰ
 νὰ ἀμαρτάνῃς, καὶ νὰ ὑβρίξῃς τὸν Θεόν;

Ἐνα ἀπὸ τὰ δύο, ἀνίσως καὶ δὲν πιστεύῃς, ἀμαρτωλέ, ὅτι ἀνάμεσα
 εἰς τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν κακίαν, εἶναι μία ἐναντιότης,
 ἄπειρος, οὐσιώδης καὶ ἀδιάλλακτος, ἐσὺ δὲν πιστεύεις καθὼς πρέπει τὸν
 Θεὸν διὰ Θεόν· εἰ δὲ καὶ τὸν πιστεύεις, ἔπειτα θέλεις νὰ γίνεαι ἡ ἀγα-
 θότης τοῦ Θεοῦ αἰτία εἰς ἐσένα νὰ κάμνης τὴν ἀμαρτίαν, ὅπου εἶναι ἕνας
 τόσο μεγάλος ἐχθρὸς τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, ἤξευρε, ὅτι τοῦτο δὲν

είναι ἄλλο, παρὰ νὰ ἀρματόνης τὸν Θεὸν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ κάμνη σχεδὸν νὰ πολεμήσῃ ἢ ἐλεημοσύνη του μὲ τὴν δικαιοσύνην του.

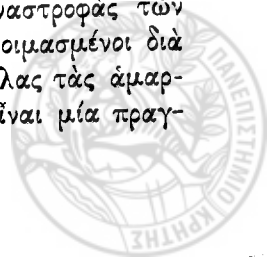
Ὅθεν παρακάλει, ἀδελφέ, τὸν Κύριον πάντοτε, νὰ εὐγάλη ἀπὸ τὴν καρδίαν σου αὐτὴν τὴν ψεύτικην καὶ πλανεμένην ἐλπίδα, περὶ τῆς ὁποίας εἶναι γεγραμμένον· « Ἐθήκαμεν ψεῦδος τὴν ἐλπίδα ἡμῶν, καὶ ἐν τῷ ψεύδει σκεπασθησόμεθα » (Ἑσαίας κη' . 15)· καὶ νὰ σὲ φωτίσῃ μὲ τὴν χάριν του νὰ γνωρίσῃς, πῶς ἡ ἐλπίδα αὐτὴ εἶναι μία ἀπάτη καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπλάνεσε τοὺς Προπάτορας μέσα εἰς τὸν Παράδεισον, ὡς προείπομεν, καὶ πλανᾷ ὁλοένα τόσους ἀθλίους ἀμαρτωλοὺς, καὶ τοὺς κατεβάζει εἰς τὸν ἄδην· καὶ διὰ νὰ λυτρωθῆς ἀπὸ αὐτὴν, λέγε πρὸς Κύριον ἐκεῖνο τὸ Δαβιτικόν· « Φύλαξόν με Κύριε, ἀπὸ παγίδος, » ἧς συνεστήσαντό μοι » (Ψαλμ. ρμ' . 10).

Β'. Ἡ δευτέρα ἰατρεία, ἀδελφέ, εἶναι νὰ πολεμήσῃς τὴν ῥίζαν αὐτῆς τῆς ψεύτικης ἐλπίδος, ἡ ὁποία γεννᾶται ἀπὸ δύο ἀγνωσίας· ἀπὸ τὸ νὰ μὴν ἤξεύρουν οἱ μὲ ἐλπίδα μετάνοίας ἀμαρτάνοντες, τί πράγμα καθ' αὐτὸ εἶναι ἡ ἐξομολόγησις, καὶ ἡ μετάνοια· καὶ **Β'** ἀπὸ τὸ νὰ μὴν ἤξεύρουν, τί λογῆς ἀποτελέσματα, καὶ καρποὺς ἔχει ἡ ἀληθινὴ μετάνοια, καὶ ἐξομολόγησις· ὅθεν ὅταν εὐγάλη τινὰς ἀπὸ τὸν νοῦν του αὐτὰς τὰς δύο ἀγνωσίας, βέβαια θέλει ἰατρευθῆ.

Α' Λοιπὸν ἐκεῖνοι, ὅπου ἀμαρτάνουν μὲ τὸ θάρρος τῆς ἐξομολογήσεως, δὲν ἤξεύρουν κοινῶς τί εἶναι ἡ ἐξομολόγησις. Αὐτοὶ νομίζουν, πῶς ἡ ἐξομολόγησις δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ μόνον τὸ νὰ εἰποῦν καταλεπτῶς εἰς τὸν Πνευματικὸν τὰς ἀμαρτίας των, καὶ πῶς, ἀφ' οὗ τὰς φανερώσου μὲ προσοχήν, ἔκαμαν ὅλο τὸ πᾶν· διὰ τοῦτο ὅλη τους ἡ ἐπιμέλεια διὰ νὰ ἐτοιμασθοῦν εἰς τὴν ἐξομολόγησιν εἶναι τὸ νὰ ἐνθυμηθοῦν τὰς ἀμαρτίας ὅπου ἔκαμαν, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν ἢ φροντίδα τους δὲν εἶναι ἄλλη, παρὰ νὰ στοχασθοῦν καλὰ, μὴ τύχη καὶ ἀλησημόνησαν κάμμιαν ἀμαρτίαν. Ἀλλὰ ἀνίσως καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ φροντίδα μόνον εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ τοὺς φιλιόνη μὲ τὸν Θεόν, ἡ στράτα τοῦ Οὐρανοῦ δὲν θέλει εἶναι πλέον στενὴ, καθὼς μᾶς λέγει τὸ Εὐαγγέλιον « Στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν » (Ματθαῖος ζ' . 14)· ἀμὴ θέλει εἶναι πλατυτέρα ἀπὸ τὰς πλατείας τῆς πόλεως· καὶ τί μέγας κόπος εἶναι νὰ εἰποῦμεν τὰς ἀμαρτίας μας εἰς ἓνα Πνευματικόν, ἀφ' οὗ ἡμεῖς ἐσυνειθίσαμεν ἀκόμη ἀπὸ παιδιά, ὅπου ἤμεθα, νὰ τὰς λέγωμεν; Καὶ ἂν εἰς τοῦτο ἐστέκετο ὅλο τὸ πᾶν, ἐκεῖνοι οἱ πλέον ἀνάσχυντοι καὶ ἀδιάντροποι ἀμαρτωλοί, ὅπου καυχῶνται εἰς τὰς ἀμαρτίας των, καὶ τὰς διηγοῦνται ὡσάν ἓνα παιγνίδι εἰς τὰς συναναστροφὰς τῶν συντρόφων των, ἐκεῖνοι λέγω ἤθελαν εἶναι καλλιώτερα ἐτοιμασμένοι διὰ νὰ ἐξομολογηθοῦν καλῶς· διατὶ αὐτοὶ ἐξομολογοῦνται ὅλας τὰς ἀμαρτίας των χωρὶς ἐντροπήν. Ὅθεν ἡ ἐξομολόγησις ἤθελεν εἶναι μία πραγ-

Β'
Ἰατρεία
τῶν μὲ
ἐλπίδα με-
τάνοίας
ἀμαρτα-
νόντων ἢ
γνώσις
τῆς ἀλη-
θινῆς με-
τάνοίας
καὶ τῶν
καρπῶν
αὐτῆς.

Τί εἶναι
ἡ ἐξομο-
λόγησις.

ματεία, ὅπου τελειώνει ὅλη εἰς μόνον τὸ στόμα, καὶ ἤθελεν ἦναι ἓνα ξεφόρτωμα περισσότερον τῆς ἐνθυμήσεως, παρὰ τῆς καρδίας. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι ἡ ἀλήθεια· ἐπειδὴ ἐξομολόγησις με ξεχωριστὸν τρόπον θέλει νὰ εἰπῆ, τὸ νὰ ἀποστραφῆ ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ ἐπιστραφῆ, καὶ νὰ γυρίσῃ πάλιν εἰς τὸν Θεόν. Ὅθεν ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἦναι ἐξομολόγησης ἀναγκαῖα καὶ αὐτὴ ἡ ἐξωτερικὴ φανέρωσις τῆς ἁμαρτίας με τὸ στόμα τοῦ ἁμαρτωλοῦ, διὰ νὰ τὴν ἀκούσῃ ὁ Πνευματικὸς, καὶ νὰ τὴν διορθώσῃ καὶ νὰ τὴν συγχωρήσῃ, με ὅλον τοῦτο αὐτὴ μόνη δὲν εἶναι ἀρκετὴ, καὶ πόνον. ἀλλὰ χρειάζεται ἀκόμη καὶ ἓνας πόνος ἐσωτερικὸς τῆς καρδίας διὰ τὰς ἁμαρτίας· ὁ ὁποῖος πόνος πρέπει νὰ ἔχῃ ἐτούτα τὰ τρία περιστατικά· Α'. νὰ ἦναι δραστικὸς· Β'. νὰ ἦναι ἄκρος· καὶ Γ'. νὰ ἦναι ὑπερφυσικός. Ὅθεν καὶ εἰς τὴν ἐδικὴν σου ἐξομολόγησιν, ἀδελφέ, ἐάν μόνον λείπῃ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία περιστατικά τοῦ πόνου, ἡ ἐξομολόγησίς σου θέλει εἶναι ὡσάν ἐκείνη τοῦ Σαοῦλ, ὡσάν ἐκείνη τοῦ Ἀντιόχου, καὶ ὡσάν ἐκείνη τοῦ Ἰούδα· διατὶ καὶ ἡ μετάνοια τούτων ἦναι με τὸ στόμα μόνον, καὶ ὄχι με τὴν καρδίαν (1).

Ἐπειδὴ δὲ αὐτὰ τὰ τρία περιστατικά τοῦ πόνου τῆς καρδίας εἶναι τόσον ἀναγκαῖα, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον τὸ νὰ λάβωμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας· διὰ τοῦτο κάμνει χρεῖαν νὰ σοῦ τὰ ξεκαθαρίσω ἐδῶ, ἀδελφέ, ἢ κἄν νὰ σοῦ τὰ ἐξαναενθυμίσω ἓνα πρὸς ἓνα.

Α'. Λοιπὸν ὁ πόνος τῆς μετάνοιας πρέπει νὰ ἦναι δραστικὸς, ὅπου θέλει νὰ εἰπῆ, νὰ ἦναι ἔχι ἀδύνατος καὶ ἀσθενής, ὅπου νὰ μὴ κάμνη κάμμιναν δραστικὴν καὶ ἀξίολογον ἐνέργειαν· ἀλλὰ τόσον δυνατός, ὅπου νὰ κυριεύῃ τὴν καρδίαν, καὶ νὰ μὴ τὴν ἀφίνη νὰ νικᾶται (ἓνα μὴ λέγω καὶ νὰ αἰσθάνεται τελείως) ἀπὸ τὴν ὄρεξιν τῆς σαρκός, καὶ τὴν ἡδονὴν τῆς ἁμαρτίας, ἡ ὁποία ἐμβαίνει διὰ μέσου τῶν προσβολῶν τοῦ ἐχθροῦ· καὶ πρὸς τούτοις νὰ ἦναι τόσον ἀποφασιστικὸς, ὥστε ὅπου νὰ κάμνη τὸν μετανοοῦντα νὰ μὴ μεταγυρίσῃ πλέον νὰ βλάβῃ τὸν Θεὸν με ἁμαρτίας, οὔτε εἰς κἀνένα καιρὸν, οὔτε διὰ κάμμιας λογῆς ἀφορμὴν, οὔτε δι' ἀγάπην τινὸς κτιστοῦ πράγματος, οὔτε διὰ φόβον τινὸς κακοῦ· καθὼς κάμνει μία τιμημένη γυναῖκα, ὅπου εἶναι ἀποφασισμένη νὰ φυλάξῃ τὴν τιμὴν τοῦ ἀνδρός της, καὶ νὰ γένη ἄπιστος εἰς αὐτὸν ποτὲ ποτέ, κἄν καὶ ἤθελαν τῆς ἀκολουθήσουν τὰ μύρια κακά.

(1) Καὶ ὁ Σαοῦλ γὰρ εἶπε πρὸς τὸν Σαμουὴλ· «Ἠμάρτηκα ὅτι παρέβην » τὸν λόγου Κυρίου, καὶ τὸ ῥῆμά σου» (α'. Βασιλ. ιε'. 24). Καὶ ὁ Ἀντιόχος βασιανιζόμενος ἀπὸ τὴν θεήλατον ἐκείνην πληγὴν τῶν σκωλήκων, καὶ τῆς σήψεως τοῦ σώματός του ἔλεγε μετανοῶν· «Δίκαιον ὑποτάσσεσθαι Θεῷ, » καὶ μὴ θνητὸν ὄντα ἰσθεῖα φρονεῖν ὑπερηφάνως· » νῦχτο δὲ ὁ μιαρὸς πρὸς τὸν οὐκ ἔτι ἐλεήσοντα Δεσπότην (β'. Μακκαβ. θ'. 12). Καὶ ὁ Ἰούδας δὲ εἶπεν· «Ἠμαρτον παραδοῦς αἷμα ἀθῶων (Ματθ. κζ'. 4).

Πόσα
πρέπει νὰ
ἔχῃ ὁ πόνος.

Ὁ πόνος
πρέπει νὰ
ἦναι δρα-
στικός.

Β'. Αὐτὸς ὁ πόνος πρέπει νὰ ᾔηται ἔχει πλαστός, ἔχει ὀλίγος καὶ παραμικρός, ἀλλὰ μεγάλος καὶ ἄκρος· διατὶ τόσοσ ὁ πόνος ἐκεῖνος, ὅπου μᾶς παρακινεῖ νὰ ἀποστερώμεθα καὶ νὰ μισῶμεν τὰς ἀμαρτίας δι' ἀγάπην Θεοῦ, καὶ διατὶ μὲ αὐτὰς ἐλυπήσαμεν τὸν Θεόν, ὅς τις καὶ ὀνομάζεται Συντριβή, ὅσον καὶ ὁ πόνος ἐκεῖνος, ὅπου μᾶς παρακινεῖ, νὰ ἀποστρεφώμεθα τὰς ἀμαρτίας διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ ἑαυτοῦ μας, καὶ διατὶ ὑστερούμεθα διὰ αὐτὰς τὸν Παράδεισον, καὶ καταδικαζόμεθα εἰς τὸν Ἄδην, ὁ ὅποιος πόνος ὀνομάζεται Ἐπιτριβή (1)· καὶ οἱ δύο λέγω οὗτοι πόνοι πρέπει νὰ ᾔηται τόσοσ ἄκροι καὶ τέλειοι, ὥστε ὅπου νὰ κάμνουν τὸν μετανοοῦντα νὰ ἀποστραφῆ, καὶ νὰ μισήσῃ τὰς ἀμαρτίας περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο κακόν, ἐξ ἑλῆς τοῦ ψυχῆς· ᾔητουν μὲ τόσοσ πολλὴν δύναμιν, εἰς τρόπον ὅπου ἡ ψυχὴ διὰ μέσου τῆς δυνάμεως αὐτῆς νὰ διαλέγῃ καλῆτερα κάθε ἄλλο κακόν, ὅπου ἡμπορεῖ νὰ τῆς ἀκολουθήσῃ, εἴτε στέρησις τῶν πραγμάτων εἶναι, εἴτε στέρησις τῆς τιμῆς, εἴτε στέρησις καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς, πάρεξ νὰ πράξῃ τὴν ἀμαρτίαν. Ὅθεν εἶναι ἀναγκαῖον εἰς ἐκεῖνον ὅπου ἀληθῶς μετανοεῖ, νὰ δεῖξῃ εἰς τὸν Θεόν, ὅπου βλέπει τὸ βάθος τῆς καρδίας, ὅτι ἡ καρδιά του τόσοσ πονεῖ, ὅπου, συγκρίνουσα τὴν φιλίαν τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν φιλίαν τῶν κτισμάτων, προτιμᾷ περισσότερον τὴν φιλίαν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ὅλα τὰ κτίσματα· καὶ πρὸς τοῦτοις τόσοσ ἄκροι πρέπει νὰ ᾔηται οἱ πόνοι αὐτοί, ὥστε ὅπου ἔχει μόνον νὰ μένουν παντοτεινὰ εἰς τὸν μετανοοῦντα, καὶ νὰ συντριβουν τὴν καρδίαν του, ἔχει μόνον νὰ τὴν κάμνουν νὰ εὐγάνῃ ἀναστεναγμοὺς καὶ δάκρυα, καθῶς εἶναι γεγραμμένον περὶ τῶν ἀμαρτωλῶν· « Ὑμεῖς δὲ κεκραῖξεσθε » διὰ τὸν πόνον τῆς καρδίας ὑμῶν, καὶ ἀπὸ συντριβῆς πνεύματος ὀλολύξετε » (Ἡσαΐ. ξε' . 14)· ἀλλὰ καὶ νὰ κάμνουν ἀκόμη τὴν καρδίαν νὰ μισῆ ἔσωτερικῶς, καὶ νὰ ἀποστρέφεται τὴν ἀμαρτίαν, καὶ νὰ θέλῃ νὰ μὴ ᾔητε γένῃ ἡ ἀμαρτία ποτὲ ποτέ.

Γ'. Ὁ πόνος αὐτὸς τῆς καρδίας πρέπει νὰ ᾔηται ὑπερφυσικός, τόσοσ κατὰ τὴν ἀρχὴν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν προέρχεται, ὅσον καὶ κατὰ τὸ τέλος, διὰ τὸ ὅποσον γίνεται· ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ καὶ αἰτία τοῦ πόνου τούτου κυρίως καὶ καθ' ἑαυτὸ εἶναι ἔχει ἡ φύσις, ἢ ἄλλο τι φυσικὸν αἷτιον, ἀλλὰ ἡ ὑπερφυσικὴ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἢ ὁποῖα συντριβεῖ, καὶ καταλύγει τὴν καρδίαν μὲ τὸν τοιοῦτον πόνον τῆς μετανοίας. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ μέγας Βασιλεῖος (Ὁρ. κατ' Ἐπιτ. ις' .)· « Ἡ αὐτομάτως γινομένη κατάνυξις, δῶρόν ἐστι τοῦ Θεοῦ . . . ἵνα γευσαμένη ἡ ψυχὴ τῆς γλυκύτητος τοῦ τοιοῦτου πόνου, σπουδᾶσῃ τοῦτον ἐξομαλίσαι ». Τινὲς δὲ καὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου ἐκεῖνο· « Ὅν θέλει ὁ Θεὸς ἐλεεῖ » (Ῥωμ. θ' . 18) ἀντὶ τοῦ, Κατανύσσει,

(1) Περὶ τῆς συντριβῆς, καὶ ἐπιτριβῆς ὄρα ἐν τῇ Ἀρχῇ τῆς Συμβουλῆς πρὸς τὸν Μετανοοῦντα.

ἐνόησαν· ἐπιφέρει γάρ· « Ὅν δὲ θέλει σκληρύνει . . . »· σκληρότης δὲ καὶ κατάνυξις εἶναι ἐναντία κατ' εὐθειαν. Ὅμοίως καὶ τὸ τέλος τούτου τοῦ πόνου πρέπει νὰ ἦναι ὄχι διὰ κἀνένα τέλος φυσικόν, ἢ διὰ τὰ φυσικά καὶ πρόσκαιρα ἀγαθὰ ὅπου ἐχάσαμεν (ἐπειδὴ ἐὰν διὰ ταῦτα λυπῆται τινὰς καὶ πονῆ, ἢ λύπη καὶ ὁ πόνος αὐτὸς δὲν τοῦ λογίζεται εἰς μετανοίαν, ἀλλ' εἶναι ἀνωφελής)· ἀλλὰ διὰ τὰ ὑπερφυσικά ἀγαθὰ, ὅπου ὕστερῆθημεν διὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ διὰ τὰ ὑπερφυσικά κακὰ ὅπου ἀπελάβομεν, τὰ ὅποια καὶ αὐτὰ μᾶς τὰ ἐφάνέρωσεν ἡ ὑπερφυσικὴ πίστις. Ἡ κυριωτέρα δὲ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἦναι ὁ πόνος αὐτὸς ὑπερφυσικός, εἶναι αὕτη, ὅτι διὰ μέσου τοῦ ὑπερφυσικοῦ πόνου τούτου ἔχομεν νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν πρὸς Θεὸν καταλλαγὴν καὶ ἔνωσιν, καὶ ἀκολούθως τὴν μακαριότητα, τὰ ὅποια ὑπερβαίνουν τοὺς ὅρους τῆς φύσεως. Λοιπὸν ἐκεῖνος, ὅπου ἐξομολογεῖται, ἐὰν δὲν ἔχη εἰς τὴν καρδίαν του ἓνα τοιοῦτον δραστηκόν, ἄκρον, καὶ ὑπερφυσικόν πόνον, ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν γυρίζει πάλιν εἰς τὴν κατοικίαν του μαζῆ με ὄλας τὰς ἁμαρτίας του.

Ὅθεν, καλὴ μὲν καὶ ὠφέλιμος εἶναι ἡ ἔρευνα, ὅπου κάμη τινὰς τῆς συνειδήσεώς του, διὰ νὰ δυνηθῆ νὰ εὕρη με αὐτὴν ὄλας τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμε με ἔργον, με λόγον, καὶ με συγκατάθεσιν λογισμῶν· καλὸν εἶναι τὸ νὰ ἐξομολογηθῆ τινὰς εἰς τὸν Πνευματικὸν ὄλας τὰς ἁμαρτίας του, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ κάμμιν ἀνεξομολόγητον, διατὶ προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν του μεγάλην ἐλάφρωσιν· ὅμως ὁμοῦ με τὴν τοιαύτην ἔρευναν καὶ ἐξομολόγησιν, πρέπει νὰ ἦναι συντροφευμένη καὶ ἡ συντριβή, καὶ ὁ ἐσωτερικὸς πόνος τῆς καρδίας, διὰ τὸν ὅποιον ἐδῶ ὀμιλοῦμεν· διατὶ ὁ μὲν ἄλλος κανόνας, ὅπου λάβῃ ὁ μετανοῶν παρὰ τοῦ Πνευματικοῦ, εἴτε νηστεία ἦναι, εἴτε γονυκλισίαι, εἴτε ἄλλη κακοπάθεια, συντριβεῖ μόνον καὶ παιδεύει τὸ σῶμα, καὶ τὸν ἔξω ἄνθρωπον, καὶ ὡσὰν νὰ εἰπήσ, κόπτει μόνον τοὺς ἔξω κλάδους τοῦ δένδρου· ὁ δὲ πόνος συντριβεῖ καὶ πληγόνει τὸν ἐσω ἄνθρωπον, καὶ αὐτὴν τὴν ἴδιαν καρδίαν, ἣτις εἶναι ἡ πρώτη καὶ κυρία αἰτία καὶ ῥίζα ὄλων ὁμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν· συντριβώντας δὲ τὴν καρδίαν, συντριβεῖ ἐν ταύτῳ, καὶ πληγόνει καὶ τὰς ἁμαρτίας· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, συντριβεῖ καὶ πληγόνει αὐτὸν τὸν ἴδιον διάβολον, καὶ ἀρχέκακον δράκοντα, ὁ ὅποιος ἐμφολεύωντας μέσα εἰς τὴν καρδίαν, ἀπὸ ἐκεῖ μέσα λαλεῖ καὶ προσβάλλει ὄλους τοὺς αἰσχροὺς καὶ πονηροὺς καὶ βλασφήμους λογισμοὺς, καὶ τὰς ἁμαρτίας· « Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ » πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνείαι, κλοπαί, ψευδομαρτυραὶ, βλασφημιαί, » (Ματθ. ιε' . 18).

Διὰ τοῦτο εἶναι δόγμα τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, καθὼς θεολογεῖ Γεώργιος ὁ Κορέσσιος ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων, ὅτι ὁ πόνος αὐτὸς καὶ ἡ ἐσωτερικὴ λύπη τῆς καρδίας εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα, καὶ στατικά, καὶ οὐσιώδη τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως, καὶ μετανοίας.

Ὅτι ὁ πόνος τῆς καρδίας στατικός ἐστὶ τῆς μετανοίας.

Ὅθεν, καθὼς λόγου χάριν, εἶναι ἀναγκαῖα καὶ συστατικά τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας, ἢ διὰ στόματος ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ μετανοοῦντος, καὶ ἢ παρὰ τοῦ Πνευματικοῦ λύσις καὶ δέσις· καὶ καθὼς εἶναι συστατικά τοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος ἢ ὕλη τοῦ νεροῦ, καὶ ἢ διὰ τῶν τριῶν καταδύσεων καὶ ἀναδύσεων ἐπιφώνησις τῆς Ἁγίας Τριάδος· ἐτζι εἶναι ἀναγκαῖον καὶ συστατικὸν τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας καὶ ὁ πόνος αὐτὸς ὁ ἐσωτερικὸς τῆς καρδίας· καὶ ἂν ὁ πόνος αὐτὸς λείπη ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ μετανοοῦντος, φανερὸν ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀμετανόητος καὶ ἀνεξομολόγητος, καὶ ἂν μετανοήσῃ καὶ ἐξομολογηθῇ, καθὼς εἶναι ἀμετανόητος καὶ ὅποιος δὲν ἐξομολογηθῇ τὰς ἁμαρτίας του, καὶ δὲν λυθῇ, ἢ δεθῇ ἀπὸ τὸν Πνευματικόν· ἢ καθὼς εἶναι ἀβάπτιστος, καὶ ὅποιος βαπτισθῇ χωρὶς νερόν, ἢ χωρὶς τὴν ἐπίκλησιν τῆς Ἁγίας Τριάδος. Διὰ τοῦτο ἀποφασιστικά εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι « Ἐὰν μὴ μετανοήσητε, πάντες ὁμοίως ἀπολεισθε » (Λουκ. ιγ' 5)· ἤγουν, ἐὰν μὴ μετανοήτε μὲ τοιοῦτον δραστηκόν, ἄκρον καὶ ὑπερφυσικόν πόνον τῆς καρδίας σας, ὅλοι θέλετε κολασθῆ. Ὅθεν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον θέλωντας νὰ δείξῃ πόσον εἶναι ἀναγκαῖος αὐτὸς ὁ πόνος τῆς καρδίας εἰς τὴν μετάνοιαν, πρῶτον ζητεῖ τὸν πόνον αὐτὸν ἀπὸ τοὺς μετανοοῦντας, λέγον διὰ τοῦ Προφήτου Ἰωήλ· « Διαβρῆξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν » (β' 13) καὶ ὕστερον ζητεῖ τὴν μετάνοιάν τους· ἐπιφέρει γὰρ ἀκολούθως· « Καὶ ἐπιστράφητε πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν » (αὐτόθι). Βλέπεις, ἀδελφέ, ποῖα εἶναι ἡ κανονικὴ καὶ νόμιμος ἐξομολόγησις; βλέπεις ποῖα εἶναι ἡ ἀληθινὴ μετάνοια;

Τώρα σὲ παρακαλῶ νὰ στοχασθῆς, ἀδελφέ, ἀνίσως καὶ ἐκεῖνος, ὅπου ἁμαρτάνει ἀναιδῶς, μὲ τὸ νὰ λέγῃ « θέλω ἐξομολογηθῆ· ἐγὼ ἔχω νὰ ἐξομολογηθῶ » ἢμπορῇ μὲ τοῦτο νὰ ἔχῃ ἀληθινὸν πόνον διὰ τὰς ἁμαρτίας του, καὶ νὰ τὸν ἔχῃ κατὰ τὸν τρόπον, ὅπου εἶπομεν. Ἐμένα μού φαίνεται πῶς δὲν ἢμπορεῖ βεβαιότατα νὰ τὸν ἔχῃ· διατὶ μὲ αὐτὰ ὅπου λέγει, ἀποδείχνει, ὅτι οὐδὲ καὶ γνωρίζῃ πῶς εἶναι ἀναγκαῖον νὰ μετανοήσῃ νομίμως, καὶ καθὼς πρέπει· εἰ δὲ τὸ γνωρίζει, καὶ ἔπειτα λέγει τοιαῦτα, καὶ μὲ ἐλπίδα μετανοίας ἁμαρτάνει, φαίνεται πῶς εἶναι ὀλότελα χωρὶς λογικόν· διατὶ αὐτὸ ὅπου λέγει, εἶναι τὸ ἴδιον ὡσὰν νὰ ἔλεγεν ἐτζι· « ἐγὼ θέλω νὰ κάμω τοῦτο τὸ κακόν, καὶ ὕστερον αὐτὸ τὸ ἴδιον κακὸν θέλει μού φανῆ ἄσχημον πῶς τὸ ἔκαμα· ἐγὼ θέλω μολύνει τώρα τὴν ψυχὴν μου, καὶ ὕστερον θέλω ἐπιθυμήσει νὰ δυνηθῶ νὰ ξεπλύνω ἐκεῖνον τὸν μολυσμὸν μὲ ὄλον τὸ αἷμά μου· ἐγὼ θέλω ἀγαπήσει τούτην τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἔπειτα θέλω μισήσει πῶς τὴν ἠγάπησα ». Βλέπεις πῶς αὐτὰ τὰ λόγια εἶναι ἀνθρώπου μωροῦ; καὶ ἐσύ ὁ ἴδιος ὅταν θέλῃς νὰ ἐμποδίσῃς τινὰ ἀπὸ κἀνένα κακὸν ἔργον, τοῦ λέγεις· « κοίταξε καλά, ἀδελφέ, διατὶ ὕστερον θέλεις τὸ μετανοήσει »· καὶ ἂν ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος

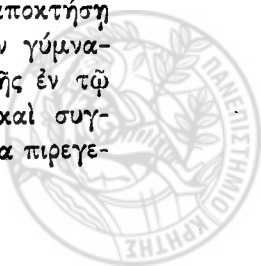

ἦναι φρόνιμος, καὶ πιστεύει πῶς ἔχει νὰ τὸ μετανοήσῃ, ἐξάπαντος δὲν θέλει τὸ κάμει.

Τώρα στοχάστου ἂν ἦσαι καὶ ἐσύ, ἀδελφέ, ἓνας ἀπὸ τούτους τοὺς μωροὺς καὶ ἀγνώστους, ὅπου λέγουν παρόμοια λόγια· καὶ ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα ἄφες τὰς τοιαύτας μωρολογίας, καὶ πλάνας· διατὶ ἐν ὄσῳ λέγεις τὰ τοιαῦτα, καὶ ἀκολουθεῖς εἰς τὴν πλάνην ταύτην, ἀμαρτάνωντας μὲ ἐλπίδα μετανοίας, ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀποκτήσῃς ἀληθινὴν μετάνοιαν, καὶ νὰ μεταστραφῆς εἰς τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης σου καρδίας· ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀποκτήσῃς τὸν ἀχώριστον σύντροφον τῆς ἀληθινῆς μετανοίας πόνον εἰς τὴν καρδίαν σου, ὡς προείπομεν, τὸσον δραστικὸν καὶ τὸσον ἄκρον, ὥστε ὅπου ὁ πόνος σου συγκρινόμενος μὲ κάθε ἄλλον σου πόνον νὰ ἦναι ὡσὰν τὸ πέλαγος, συγκρινόμενον μὲ ὄλους τοὺς ποταμούς· « Ἐμεγαλύνθη » ὡσεὶ θάλασσα ποτήριον συντριβῆς σου » (Θρην. β' .13). Ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀποκτήσῃς τὸν ὑπερφυσικὸν πόνον αὐτόν· διατὶ ἤκουσες ἀνωτέρω, ὅτι ὁ τοιοῦτος πόνος πρέπει νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι εἶναι ^{ἢ συντριβὴ} χάρισμα ἐδικόν του. Ἀνίσως λοιπὸν ἦναι χάρισμα τοῦ Θεοῦ, δίδεται δωρεάν, καὶ εἰς ὀλίγους, καὶ δὲν δίδεται εἰς ὄλας τὰς ψυχάς, ἀλλεοτρόπως δὲν εἶναι χάρισμα· καὶ πρὸς τούτοις ὁ πόνος αὐτὸς εἶναι ἓνα χάρισμα ἀπὸ τὰ πλέον τιμιώτερα, ὅπου νὰ ἤμπορῇ νὰ σοῦ δώσῃ ὁ Κύριος· μία εὐεργεσία ἀπὸ ταῖς ἐξαιρετώτεραις τῆς ἀγαθότητός του· ἓνα ἔργον ἀπὸ τὰ μεγαλῆτερα τῆς παντοδυναμίας του, ὥστε ὅπου, ἐὰν ἤθελε δημιουργήσῃ ἓνα καινούριον κόσμον ὀλόχρυσον, καὶ ἓνα καινούριον οὐρανὸν ὄλον ἀπὸ σάπφειρον καὶ ἀδάμαντα, καὶ ἔπειτα νὰ κάμῃ ἐσένα αὐθέντην τοῦ κόσμου τούτου, βέβαια ἤθελε σοῦ δώσῃ ἀπέριωτος ὀλιγώτερον χάρισμα, παρὰ ἀνίσως ἤθελε σοῦ δώσῃ μίαν πρᾶξιν ἀληθινοῦ πόνου, καὶ ἀληθινῆς συντριβῆς.

Τώρα τὸ πιστεύεις ἐσύ, πῶς ὁ Θεὸς ἔχει νὰ σοῦ δώσῃ παρευθὺς, καὶ κάθε φοράν ὅπου θέλεις ἐσύ, αὐτὸ τὸ τὸσον πολῦτιμον χάρισμα τῆς συντριβῆς ; αὐτὸ τὸ χάρισμα, τὸ ὁποῖον δὲν τὸ δίδει εἰς τὸσους ἄλλους, ὅπου τοὺς ἀφίνει εἰς τὴν σκληρότητά τους ; « Ὅν γὰρ (φησὶ) θέλει σκληρύνει » (Ῥωμ. θ' . 18)· αὐτὸ τὸ χάρισμα, τὸ ὁποῖον διὰ νὰ λάβουν οἱ Ἅγιοι, ἔκαμαν τὸσας σκληραγωγίας, ἔχυσαν τὸσους ἰδρώτας, καὶ ἐτοιμάσθησαν διὰ νὰ τὸ λάβουν μὲ τὸσας μελέτας ; Ἄν τὸ πιστεύῃς, κακὰ τὸ πιστεύεις, καὶ εὐγαλε τὴν ἰδέαν ταύτην ἀπὸ τὴν φαντασίαν σου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς λέγει, ὅτι πολλαῖς φοραῖς ἡ ψυχὴ βιάζει τὸν ἑαυτὸν τῆς νὰ κατανοηθῇ, καὶ δὲν δύναται· καὶ ὅτι διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τινὰς τὴν κατάνυξιν, χρειάζεται πολλὴν μελέτην, καὶ συχνὴν γυμνασιν· » Τὸ δὲ βιάζεσθαι καὶ μὴ δύνασθαι ἅμα μὲν ἔλεγχος τῆς ἐν τῷ ἄλλῳ χρόνῳ ἀμελείας ἡμῶν· οὐ γὰρ δυνατόν, ἄνευ μελέτης καὶ συγγυμνασίας πλείονος καὶ συνεχοῦς, ἐξαίφνης ἐπὶ τι παρελθόντα πιρεγε-

Ἄντι δὲ πόνος καὶ ἢ συντριβὴ χάρισμα ἐστὶ τοῦ Θεοῦ κυρίως.

»νέσθαι αὐτοῦ· ἅμα δὲ δείκνυσι τὴν ψυχὴν ὑφ' ἑτέρων παθῶν κυριευομένην, καὶ ὑπ' ἐκείνων οὐδὲ πρὸς ἂ βούλεται ἐλευθεριάζειν ἐπιτρεπομένην» (Ὁρ. κατ' ἐπιτ. ις' .)

Ἐνας ἐνάρετος ἔκαμνε κάθε χρόνον γενικὴν ἐξομολόγησιν, ἤγουν, ἐξωμολογεῖτο ὅλα τὰ ἁμαρτήματα ὅπου ἔπραξεν εἰς ὄλην του τὴν ζωὴν, ὄχι διὰ ἄλλο, παρὰ διὰ νὰ λάβῃ εἰς τὴν καρδίαν του ἕνα ἀληθινὸν πόνον διὰ τὰς ἁμαρτίας του· ἔθεν καὶ ἐτοιμάζετο προτύτερα εἰς πολλὰς ἐβδομάδας μὲ τὴν ἡσυχίαν, καὶ μὲ τὰς μελέτας τῶν πνευματικῶν γυμνασμάτων, καὶ τὴν ἡμέραν, ὅπου ἤθελε νὰ ἐξομολογηθῇ ἐξώδευεν ὀκτῶ ὥρας εἰς τὸ νὰ γυμνάζεται τὰς πράξεις τῆς συντριβῆς, καὶ εἰς τὸ νὰ ζητῇ αὐτὸ τὸ μεγάλον χάρισμα ἀπὸ τὸν Θεόν. Καὶ ἐσύ, ὅπου ἐνδέχεται νὰ ἐμολύνης ἐχθές, ἢ προχθές μὲ καινούρια ἁμαρτήματα, χωρὶς νὰ μετρήσης κατ' οὐδὲν τὸ βᾶρος τῆς ἁμαρτίας, χωρὶς νὰ ψηφίσῃς τίποτε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ὅπου ἔβλαψες· χωρὶς νὰ διαβάσῃς κἀνένα βιβλίον, ὅπου νὰ περιέχῃ αὐτὰς τὰς ὑποθέσεις· ἀλλὰ μόνον μὲ τὸ νὰ ἐνθυμηθῇς τὰ κακὰ ὅπου ἔκαμες, καὶ νὰ ὑπάγῃς νὰ τὰ ἐξομολογηθῇς εἰς τὸν Πνευματικόν, μὲ αὐτὸ νὰ νομίζῃς πῶς ἀπέκτησες τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν, καὶ τὸν δραστικὸν ἐκείνον, καὶ ἄκρον πόνον τῆς καρδίας, ὅς τις εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν; Μακρὰν, ἀδελφέ, μακρὰν εἶσαι ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν, μὲ τὰς τοιαύτας ἐξομολογήσεις ὅπου κάμνεις· διατὶ ὁμοιάζεις μὲ ἐκείνους, ὅπου λέγει ὁ Δαυὶδ, πῶς σχίζουσι τὰ φορέματά τους, καὶ φαίνονται πῶς ἀδημονοῦν ἐξωτερικῶς, ἀλλὰ ἐσωτερικῶς εἰς τὴν καρδίαν δὲν κατανύγονται. «Διεσχίσθησαν, καὶ οὐ κατενύγησαν» (Ψαλμ. λδ' . 19)· καὶ διατὶ ἐτζι ἐξομολογούμενος πλύνεις μόνον τὸ ἐξωτερικὸν σκεῦος, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς καρδίας σου, ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικὸν βάθος τῆς εἶναι γεμάτον ἀπὸ ἀκαθαρσίαν· «Καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρὸν» (Ματθ. κγ' . 26).

Πλὴν ἂς ὑποθέσωμεν πῶς ἐσύ, ὅπου δὲν ψηφᾷς τὴν ἁμαρτίαν ὅταν τὴν κάμνῃς, ὅταν ὁμῶς τὴν ἐξομολογήσῃς τὴν ψηφᾷς πολλὰ καλὰ, καὶ τὴν βδελύττεσαι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο κακόν, καὶ πῶς λυπῆσαι, καὶ κατανύγεσαι μὲ πόνον τῆς καρδίας διὰ αὐτήν, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξομολογήσεως (τὸ ὅποιον εἶναι σπάνιον νὰ συμβῇ)· ὁμῶς μὲ τοῦτο μόνον δὲν δύνασαι νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν, καὶ τὸν ἀληθινὸν πόνον τῆς μετανοίας εἰς τὴν καρδίαν σου.

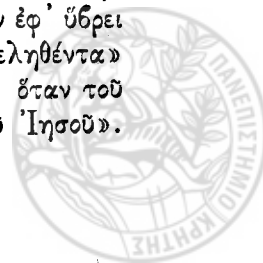
Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς τοῦτο πρέπει νὰ σοῦ φανερώσωμεν ποία εἶναι τὰ ἀποτελέσματα καὶ οἱ καρποὶ τῆς ἀληθινῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως, διὰ νὰ τὰ ἔχῃς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου ὡσάν σημάδια· διατὶ ἐσύ νομίζεις πῶς, ἀφοῦ ἐξομολογηθῇς μὲ κατάνυξιν εἰς τὸν Πνευματικόν τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔπραξες, καὶ ἀφοῦ σοῦ ἀναγνώσῃ ὁ Πνευματικὸς

τὴν συγχωρητικὴν Εὐχὴν, νομίζεις, λέγω πῶς εἶσαι καθάρως, ὡσάν νὰ μὴ ἐπραξῆς ποτὲ κάμμίαν ἀμαρτίαν, καὶ πῶς μισεύεις ἀπὸ τοὺς πόδας τοῦ Πνευματικοῦ, ὡσάν νὰ ἐστάθης πάντοτε χωρὶς μολυσμόν· ἀλλὰ δὲν εἶναι ὁ λογισμὸς οὗτος ἀληθινός· διότι, καθὼς τὸ Βάπτισμα, ἀγκαλὰ καὶ ἐξαλείφῃ τὸ προπατορικόν, καὶ κάθε ἄλλο προαιροτικὸν ἀμάρτημα, δὲν ἐξαλείφει ὅμως καὶ τὴν ἄνοιαν τοῦ νοός, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ ἐμφυτον κλίσιν τῆς καρδίας εἰς τὴν ἀμαρτίαν, καὶ ἄλλα ἀποτελέσματα, ὅπου ἐπροξένησεν εἰς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων αὐτὸ τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα· μένουσι γὰρ ταῦτα ὡς ποινὴ καὶ μετὰ τὸ Βάπτισμα, πρὸς δοκιμὴν τοῦ αὐτεξουσίου, καὶ πρὸς ἀγῶνα καὶ νίκην καὶ στέφανον τῶν βεβαπτισμένων· ἐτῆ καὶ ἡ ἐξομολόγησις, ὅπου γένη καλῶς, καὶ καθὼς πρέπει, ἀγκαλὰ καὶ ἐξαλείφῃ τὰς ἀμαρτίας, ὅμως δὲν ἐξαλείφει καὶ ὅλον τὸ κακόν, ὅπου ἔκαμαν εἰς τὴν ψυχὴν αἱ ἀμαρτίαι· ἡγοῦν τὴν τύφλωσιν καὶ σκότωσιν τοῦ νοός, τὰς κακὰς κλίσεις καὶ διαθέσεις τῆς θελήσεως, τὰς συνηθείας καὶ ἕξεις τῆς καρδίας, τὴν φθορὰν καὶ ἀχρεϊότητα τῶν δυνάμεων καὶ ἐνεργειῶν τῆς φύσεως· τὴν ἀσχημάδα τοῦ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν· διατι ἡ ἐξομολόγησις δὲν πέρνει ἀπὸ λόγου μας ὅλην τὴν ποινὴν καὶ τὸν κανόνα ὅπου πρέπει νὰ λάβωμεν ἡμεῖς διὰ τὰς ἀμαρτίας μας, οὐδὲ σηκώνει ὅλην τὴν δύναμιν τῶν κακῶν ἔξεων, καὶ συνηθειῶν, ὅπου ἐλάβαμεν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, ἀγκαλὰ, καὶ κάποιόν τι τὰς ὀλιγοστεύη. Ἀλλὰ αὐτὰ ὅλα ἀφίνει εἰς ἡμᾶς νὰ τὰ διορθώσωμεν καὶ νὰ τὰ ἐξαλείψωμεν ἡμεῖς μὲ τὸν παντοτεινὸν πόνον τῆς καρδίας μας, καὶ μὲ τοὺς κόπους, καὶ μόχθους καὶ ἀγῶνας τῆς μετανοίας, ὅπου χρεωστοῦμεν νὰ κάμνωμεν εἰς ὅλην μας τὴν ζωὴν μετὰ τὴν ἀμαρτίαν.

*Οτι ἡ ἐξομολόγησις δὲν ἐξαλείφει τὰς κακὰς κλίσεις τῆς καρδίας

Ἦξευρε λοιπόν, ἀδελφέ, ὅτι ὕστερον ἀπὸ μίαν καλὴν καὶ κατανοητικὴν ἐξομολόγησιν ὅπου κάμης, πρέπει· Α'. νὰ πληρώσης τὸν κανόνα καὶ τὴν παιδείαν, ὅπου ἤθελε σοῦ δώσει ὁ Πνευματικὸς διὰ τὰς ἀμαρτίας σου, κἂν νηστεία ἦναι, κἂν γονυκλισίαι, κἂν προσευχή, κἂν ἄλλο τι· Β'. πρέπει νὰ πληρώσης μὲ εὐχαριστίαν καὶ ὑπομονὴν ἀγόγγυστον καὶ τὸν κανόνα καὶ παιδείαν ὅπου ἤθελε σοῦ δώσει ὁ Θεός, διὰ νὰ ἰατρεύσῃ τὰς ἀμαρτίας σου, εἴτε ἀρρώστιαί ἦναι, εἴτε ἀδικίαι, εἴτε στέρησις τῶν ὑπαρχόντων σου, εἴτε θάνατος ἄωρος ἐδικός σου, ἢ τῶν συγγενῶν καὶ ἡγαπημένων σου, εἴτε ὕβρεις καὶ ἀτιμίας, εἴτε ἄλλοι πειρασμοὶ γινόμενοι ἢ παρὰ τῶν δαιμόνων, ἢ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, ἢ παρὰ τῆς διεφθαρμένης φύσεως. Πάντα γὰρ ταῦτα, καὶ μάλιστα αἱ ἀτιμίας καὶ ὕβρεις, πόνον καὶ κατάνυξιν γεννῶσιν εἰς τὴν καρδίαν, καὶ διὰ τοῦτο συγχωρεῖ ὁ Θεός νὰ σοῦ ἔρχωνται· ὅθεν εἶπεν ἓνας Πατὴρ· «Ὅταν ἐφ' ὕβρει »ἢ ἀτιμίας σφόδρα πονήσῃς, γίνωσκε σεαυτὸν μεγάλως ὠφελθέντα» (ἐν τοῖς Σχολ. τοῦ κέ. τῆς Κλίμακος)· Καὶ ἄλλος Πατὴρ, ὅταν τοῦ ἤρχετο θλίψις, ἐσυμείβιζε νὰ λέγῃ· «Καυτὴρ ἐστὶν οὗτος τοῦ Ἰησοῦ».

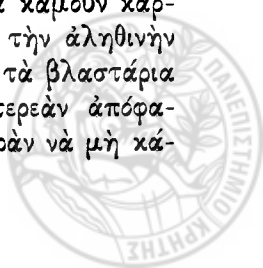
Πόσα πρέπει νὰ κάμῃ τινὰς μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν.

Ὅθεν και τοιαύτας παιδείας ἔδωκεν εἰς τὸν Δαυὶδ ὁ Θεὸς ὕστερα ἀπὸ τὴν συγχώρησιν τῆς μοιχείας και τοῦ φόνου· διατι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ σοφώτερος Πνευματικὸς ἀπὸ ὄλων, και αὐτὸς ἤξευρε νὰ διορθῶν τὸς ἀμαρτωλοὺς καλῆτερα ἀπὸ ὄλων τὸς Πνευματικὸς μὲ σωστὸν κανόνα· και διατι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ἂν και συγχωρῆ ὁμοῦ μὲ τὸ πταίσιμον και τὴν αἰώνιον τιμωρίαν ὁμοῦ δὲν τὴν συγχωρεῖ ἀπλῶς και ὡς ἔτυχε, ἀλλὰ τὴν συγχωρεῖ μὲ κάποιαν τινὰ πληροφορίαν, τοῦ προσωρινοῦ τούτου κανόνος και τῆς παιδείας· εἶπα δὲ κάποιαν τινὰ πληροφορίαν, διατι, ἀγκαλὰ και ὁ κανόνας τοῦ ἀμαρτωλοῦ συνεργῆ εἰς τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν του, ὁμοῦ ὄλον τὸ πᾶν τῆς συγχωρήσεως τῶν ἀμαρτιῶν, εἶναι τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ Θεοῦ, και ἡ ἀπειροίτιμος ἱκανοποίησις, ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Ἰῶδ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν παθῶν και τοῦ θανάτου του, καθὼς λέγουσιν οἱ ἱεροὶ Θεολόγοι. Μάλιστα δὲ συνειθίζει ὁ Θεὸς νὰ παιδεύῃ τὸς ἀμαρτωλοὺς, ποτὲ μὲν ἐξύπνουσ μὲ τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, κατατῆκωντας αὐτοὺς, και ξηραίνωντας ὡσὰν τὴν ἀράχνην, καθὼς λέγει ὁ Δαυὶδ· « Ἐν ἐλεγμοῖς ὑπὲρ ἀνομίας ἐπαιδευσας ἀνθρωπον, και ἐξέτηξας ὡς ἀράχνην τὴν ψυχὴν αὐτοῦ » (Ψαλ. λή. 15)· ποτὲ δὲ τὸς φοβερίζει εἰς τὸν ὕπνον μὲ ὄραματα φοβερά, καθὼς λέγει ὁ Ἐλιὸς εἰς τὸν Ἰῶβ· « Ἐν γὰρ τῷ ἄπαξ λαλῆσαι ὁ Κύριος, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, ἐνύπνιον, ἢ ἐν μελέτῃ νυκτερινῇ· ὡς ὄταν ἐπιπίπτῃ δεινὸς φόβος ἐπὶ ἀνθρώπους ἐπὶ νυσταγμαῶν ἐπὶ κοίτης, τότε ἀνακαλύπτει νοῦν ἀνθρώπων ἐν εἶδεσι φόβου τοιοῦτοῖς αὐτοὺς ἐξεφόβησεν » (Ἰῶβ λ'. 14). Και ἡ αἰτία εἶναι, διατι ἂν ὁ Θεὸς δὲν παιδεύσῃ τὸν ἀμαρτωλὸν εἰς τούτην τὴν ζωὴν μὲ κανόνα και παιδείαν προσωρινὴν διὰ τὰς ἀμαρτίας του, βεβαιότατα θέλει τὸν παιδεύσει εἰς τὴν ἄλλην μὲ μίαν παντοτεινὴν κόλασιν. Ἐτῆ ελεγεσ ὁ δίκαιος Ἰῶβ, ὄτι ἐφοβεῖτο διὰ ὄλα του τὰ ἔργα. « Σείομαι πᾶσι τοῖς μέλεσι »· διατι ἤξευρε πῶς ὁ Θεὸς δὲν συγχωρεῖ χωρὶς παιδείαν ὄλον τὸ χρέος τοῦ ἀμαρτωλοῦ· « Οἶδα γὰρ ὄτι οὐκ ἀθῶόν με ἔασεις » (Ἰῶβθ'. 28).

Γ'. Ἦξευρε, ὄτι καθὼς ἐκεῖνος, ὁποῦ ζητεῖ νὰ φυτεύσῃ περιῶλι εἰς ἓνα τόπον ἄγριον, χρειάζεται τῆσσερα πράγματα· Α'. νὰ κόψῃ τὰ βλαστάρια και τὸς κλάδους τῶν ἀγρίων δένδρων· Β'. νὰ εὐγάλῃ και τὰς ρίζας ὄλας τῶν ἀγρίων ἐκεῖνων δένδρων· διατι ἂν μείνουσ αἱ ρίζαις, πάλιν εὐγάνουσ βλαστάρια· Γ'. νὰ φυτεύσῃ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνων τῶν ἀγρίων δένδρων ἄλλα ἡμερα και καρποφόρα· και Δ'. χρειάζεται νὰ φυλάττῃ τὰ δένδρα ταῦτα ἀπὸ κάθε ζῶον, και ἀπὸ κάθε ἐναντιότητα, ἔως ὁποῦ νὰ πιάσουσ ρίζαις, νὰ γένουσ δένδρα μεγάλα, και νὰ κάμουσ καρπὸν τοιουτοτρόπως και ἐσύ, ἀδελφέ, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν, τῆσσερα πράγματα χρειάζεσαι. Α'. νὰ κόψῃς τὰ βλαστάρια και τὸς κλάδους τῆς ἀμαρτίας, ἡγουσ νὰ κάμῃς μίαν στερεὰν ἀπόφασιν μὲ ὄλην σου τὴν θέλησιν και καρδίαν, ἄλλην μίαν φορὰν νὰ μὴ κά-

Ὅτι ἡ ἀληθὴς μετάνοια χρειάζεται τῆσσερα πράγματα

μης πλέον τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ τὴν κάθε πράξιν καὶ ἐνέργειαν τῆς ἁμαρτίας, καθὼς ἀπέχεις καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον, καὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν κόλασιν· διατὶ κλάδοι καὶ βλαστάρια εἶναι αἱ νέαι πράξεις τῆς ἁμαρτίας. Ταύτην δὲ τὴν ἀποχὴν τῆς ἁμαρτίας θέλουν τὴν προξενήσει εἰς τοῦ λόγου σου, τὸ νὰ παρακαλῆς πάντοτε τὸν Θεὸν νὰ σὲ φυλάξῃ μὲ τὴν χάριν του· τὸ νὰ ἐνθυμῆσαι τὸν θάνατον, τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν κόλασιν· τὸ νὰ ἐξομολογῆσαι συχνάκις τὰς ἁμαρτίας σου· τὸ νὰ μεταλαμβάνῃς συχνὰ τὰ θεία Μυστήρια, ἂν δὲν ἔχῃς τὸ ἐμπόδιον· μάλιστα δὲ θέλει σὲ βοηθήσῃ εἰς τοῦτο τὸ νὰ φεύγῃς ὅλα τὰ αἷτια τῆς ἁμαρτίας· καὶ ἐξαιρέτως τὸ νὰ φεύγῃς τὰς κακὰς θεωρίας, καὶ συνομιλίας, καὶ φιλίας τῶν προσώπων ἐκείνων, μὲ τὰ ὁποῖα ἤμαρτες· ἢ καὶ ὅπως νὰ φεύγῃς τὰς συναναστροφὰς ἐκείνας, ὅπου βλέπτουν τὴν ψυχὴν σου· περὶ τῶν ὁποίων σοῦ εἶπομεν εἰς τὴν Συμβουλὴν τοῦ Μετανοοῦντος.

Β'. Χρειαζέσαι ὄχι μόνον νὰ κόψῃς τοὺς κλάδους τῆς ἁμαρτίας μὲ τὴν ἀποχὴν τῆς πράξεως, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐγάλῃς τὰς ρίζας τῆς ἁμαρτίας· ρίζαις δὲ τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἡ κακαὶς κλίσεις καὶ προσπάθειαι, καὶ ἔξεις, καὶ πάθη, καὶ ὀρέξεις, καὶ ἐπιθυμίας τῆς ἁμαρτίας, ὅπου μένουν ριζωμέναις μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας σου. καὶ ὕστερα ἀφοῦ κάμῃς ἀποχὴν τῆς πράξεως τοῦ κακοῦ, καὶ κατ' ἐνέργειαν δὲν ἁμαρτάνῃς· τὰς ὁποίας κλίσεις, καὶ προσπάθειαι, καὶ ρίζας, καὶ κακὰς συνηθείαις, καὶ ἔξεις, καὶ πάθη, καὶ ἐνθυμήσεις τῆς ἁμαρτίας, χρειαζέσαι νὰ ἀγωνισθῇς, ἀδελφέ, διὰ νὰ τὰς εὐγάλῃς, καὶ νὰ τὰς ξεβριζώσῃς τελείως ἀπὸ τὴν καρδίαν σου· διατὶ, ἂν δὲν τὰς εὐγάλῃς, εἶναι κίνδυνος νὰ ἀναβλαστήσουν πάλιν, καὶ νὰ γεννήσουν τὴν πράξιν τῆς ἁμαρτίας, καθὼς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος «Ὡς γάρ, εἴτις φυτοῦ τοὺς κλάδους ἐκκόψαι θελήσειε, τὴν ρίζαν ἐάσας, οὐδὲν ἦτονον ἡ ρίζα μένουσα ταῦτα» πάλιν βλαστάνει· οὕτως, ἐπειδὴ τινα τῶν ἁμαρτημάτων οὐκ ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἐξ ἐτέρων φύεται, ἀνάγκη πᾶσα τὸν καθάρειν ἀπ' αὐτῶν βουλόμενον, τὰ πρῶτα αἷτια τῶν ἁμαρτημάτων ν' ἐξῆραι» (Ὡρ. κατ' Ἐπιτομ. σπθ'.)

Διὰ τοῦτο βλέπομεν πολλοὺς μετανοημένους οἱ ὅποιοι, ἀγκαλὰ καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ἐνεργήσουν πάλιν τὴν ἁμαρτίαν μὲ τὴν πράξιν, ἀγκαλὰ καὶ ἐκοψαν τοὺς κλάδους τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἔκαμαν τελείαν ἀποχὴν τοῦ κακοῦ· ὅμως τὰς ρίζας ἀφήκαν, καὶ μὲ τὴν καρδίαν κλίνουν πάλιν καὶ ἐπιθυμοῦν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ μὲ τὸν νοῦν τοὺς συχνάκις τὴν ἐνθυμοῦνται. Καὶ καθὼς οἱ Ἰσραηλιῖται, κατὰ μὲν τὸ σῶμα καὶ τὸ ἔργον εὐγῆκαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον· κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν, καὶ τὴν κλίσιν τῆς καρδίας, εὐρίσκοντο εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ διὰ τοῦτο ἐνθυμοῦντο καὶ ἐπεθύμουν τὰ σκόρδα, καὶ τὰ χρομμύδια, καὶ τὰ κρέατα τῆς Αἰγύπτου· «Τίς ἡμᾶς ψωμιεῖ κρέα; ἐμνήσθημεν τοὺς ἰχθύας, οὓς ἠσθίομεν

» ἐν Αἰγύπτῳ ὠρεάν, καὶ τοὺς σικύους, καὶ τοὺς πέποννας, καὶ τὰ » πράσα, καὶ τὰ κρόμμυα, καὶ τὰ σκόροδα» (Ἄριθ. ια'. 4). ἔτζι καὶ αὐτοί, ἀφίνουν ἀληθινὰ τὴν ἁμαρτίαν μὲ τὸ ἔργον, ἀλλὰ δὲν ἀφίνουν καὶ τὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν κλίσιν, καὶ ἐνθύμησιν, καὶ ἐπιθυμίαν τους. Συγχωροῦν καὶ τὸν ἐχθρόν τους, καὶ τοῦ βάλλου μετάνοιαν, καὶ δὲν τοῦ κάμνουν ἐκδίκησιν, ἀλλὰ μὲ τὸ στόμα μόνον, καὶ μὲ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα· εἰς τὴν καρδίαν τους ὁμως, φυλάττουν ἀκόμη κάποιον πάθος μνησικαχίας καὶ δὲν ἀγαποῦν τὸν ἐχθρόν τους μὲ τελειότητα. Διὰ τοῦτο, ὅταν ἀκολουθήσῃ κάμμια δυστυχία εἰς αὐτόν, παρευθὺς χαίρονται, καὶ ὅταν τοῦ ἀκολουθήσῃ κάμμια εὐτυχία, παρευθὺς λυποῦνται. Καὶ ἔχουν μὲν ἀπόφασιν στερεάν νὰ μὴ ἁμαρτήσουν πλέον μὲ ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον, ὅπου ἤμαρτον πρότερον, ὁμως εἰς τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, ἔχουν πάντοτε μίαν ἐνθύμησιν, καὶ προσπάθειαν, καὶ κλίσιν κρυφὴν. Διὰ τοῦτο καὶ μὲ τὰ ὀμμάτια τοῦ νοὸς συνεχῶς τὸ φαντάζονται, καὶ γλυκομιλοῦν μὲ αὐτὸ καὶ ἐξυπνοὶ καὶ κοιμώμενοι· διὰ τοῦτο συχνὰ στρέφουν καὶ τὰ αἰσθητὰ ὀμμάτιά τους καὶ τὸ βλέπουν καὶ ἀγαποῦν νὰ συνομιλοῦν μὲ αὐτό, ὅταν ἦναι παρόν, καὶ νὰ λαλοῦν δι' αὐτό, ὅταν ἦναι ἀπόν, καθὼς καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Λῶτ, ἐχωρίσθη μὲν ἀπὸ τὰ Σόδομα κατὰ τὸ σῶμα, δὲν ἐχωρίσθη ὁμως καὶ κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐστράφη νὰ τὰ ἰδῇ· «Καὶ ἐπέβλεψεν ἡ γυνὴ αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ » ἐγένετο στήλῃ ἀλῶς» (Γέν. ιθ'. 26)· ἢ καθὼς κάμνουν οἱ ἀσθενεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀπέχουν ἀπὸ τὸ πεπόνι, καὶ ἀπὸ ἄλλα βλαβερὰ φαγητὰ, καὶ δὲν τὰ τρώγουν, διατὶ φοβοῦνται, νὰ μὴ ἀποθάνουν· συχνὰ ὁμως ἐρωτοῦν διὰ τὰ φαγητὰ αὐτὰ, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ πληρῶσουν τὴν ὄρεξιν, ὅπου ἔχουν εἰς αὐτὰ καὶ νὰ τὰ φάγουν, τὸ ὀλιγώτερον θέλουν νὰ τὰ πιάσουν μὲ τὸ χερί τους, θέλουν νὰ τὰ χαιδεύσουν, καὶ νὰ τὰ μυρισθοῦν, καὶ νομίζουν διὰ εὐτυχεῖς, καὶ μακαρίους ἐκεῖνους ὅπου ἤμποροῦν καὶ τὰ τρώγουν.

Αἱ κακαὶ
κλίσεις
τῆς καρ-
δίας πῶς
φανερὸ-
νοῦνται
ἀπὸ τὴν
Γραφήν.

Διὰ τοῦτο καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, θέλωντας νὰ μᾶς φανερώσῃ αὐτὰς τὰς κακὰς ῥίζας, καὶ κλίσεις, καὶ συνηθείας, καὶ ἕξεις ὅπου μένουν εἰς τὴν καρδίαν, μὲ τὴν πράξιν καὶ ἐνέργειαν τῆς ἁμαρτίας, ποτὲ μὲν μᾶς λέγει μὲ τὸ στόμα τοῦ Σειράχ· «Ἐτελεύτησεν αὐτοῦ ὁ πατήρ, » καὶ ὅς οὐκ ἀπέθανεν· ὅμοιον γὰρ αὐτῷ κατέλιπε μετ' αὐτόν» (λ'. 4)· τὰ ὁποῖα λόγια ἤμποροῦν τροπολογικῶς νὰ νοηθοῦν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἢ ὁποῖα ἀγκαλὰ καὶ ἀποθαίνῃ ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ ὕστερον ἀπὸ τὴν ἀποχὴν τῆς ἁμαρτίας, ὁμως φαίνεται σχεδὸν πῶς δὲν ἀποθαίνει, διατὶ ἀφίνει εἰς τὴν καρδίαν ζωντανὴν τὴν κακὴν συνήθειαν καὶ κλίσιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν· τὴν ὁποίαν συνήθειαν ἤμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν δικαίως θυγατέρα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, μητέρα τῆς ἁμαρτίας· διατὶ αὕτη, εἰάν δὲν ξερριζωθῇ, δύναται νὰ γεννᾷ πάλιν ἄλλας καὶ ἄλλας ἁμαρτίας. Ποτὲ δὲ πάλιν θέλωντας νὰ μᾶς φανερώσῃ ὅτι αὕτη ἡ κακὴ

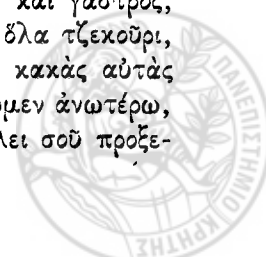
διάθεσις, καὶ αὐτὴ ἡ κακὴ συνήθεια ὅπου ἀφίνει ἡ ἁμαρτία εἰς τὴν καρδίαν, πηγαίνει πάντοτε εἰς αὐξήσιν ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον, κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἁμαρτιῶν, ὅπου προσθέτει, καὶ βάλλει πάντοτε τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς εἰς μεγαλύτερον κίνδυνον, μᾶς λέγει διὰ τοῦ Παροιμιαστοῦ, ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς ἀκολουθεῖ τὰς ἀπηγορευμένας ἡδονὰς ὡσάν τὸ βόδι, ἤγουν βραδέως καὶ μὲ ἀργοπορίαν, καὶ μὲ ἀνθίστασιν καὶ ἐναντιότητα· «Ὡσπερ βοῦς ἐπὶ σφαγὴν ἄγεται» (Παρ. ζ'. 22). ἔπειτα μᾶς λέγει, ὅτι ζητεῖ τὰς ἁμαρτίας ὡσάν τὸ ἐλάφι, πηδῶντας δηλαδὴ καὶ ἐπιθυμῶντας αὐτάς· «Ἡ ὡς ἔλαφος τοξεύματι πεπληγὼς εἰς τὸ ἦπαρ» (αὐτόθ.) καὶ τέλος πάντων προσθέτει, ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς πηγαίνει πετῶντας ὡς ὄρνεον, διὰ τὰ κάμη κυνήγιον τὴν ἁμαρτίαν· «Σπεύδει ὃ δὲ ὡς ὄρνεον εἰς παγίδα, οὐκ εἰδὼς ὅτι περὶ ψυχῆς τρέχει» (αὐτόθ.). Ὅμοίως μᾶς λέγει καὶ διὰ τοῦ Δαυὶδ, ἄλλοτε μὲν, ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς ἐνδύεται τὴν κατηραμένην ἁμαρτίαν, ὡσάν τὸ ἴδιον φόρεμα· «Ἐνεδύσατο ἡ καταράν ὡς ἱμάτιον» (Ψαλμ. ρη'. 18). ἔπειτα λέγει, ὅτι ἡ κακὴ συνήθεια τῆς ἁμαρτίας μὲ τὰς πράξεις, ὅπου γυρίζει πάλιν καὶ κάμνει, διαπερνᾷ πάντοτε πλέον ἐσωτερικῶς, καθὼς καὶ τὸ νερόν, ὅπου πίνομεν, διαπερνᾷ μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα μας· «Καὶ εἰσηλθεν ὡσεὶ ὕδωρ εἰς τὰ ἔγκατα αὐτοῦ» (αὐτόθ.)· καὶ εἰς ὄλον τὸ ὕστερον προσθέτει ὅτι ἡ ἁμαρτία ὡσάν τὸ λάδι διαπερνᾷ ἕως καὶ εἰς τὰ κόκκαλα, ἕως καὶ εἰς τοὺς ἐνδοτέρους μυελούς τῶν κοκκάλων αὐτοῦ· «Καὶ ὡσεὶ ἔλαιον ἐν τοῖς ὀστέοις αὐτοῦ» (αὐτόθ.)· ἄλλοτε δέ, ὅτι ἡ ἁμαρτία πρῶτον μὲν μᾶς διώκει ὡσάν ἐχθρὸς· «Καταδιώξαι ἄρα ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχὴν μου» (Ψαλμ. ζ'). ὕστερον ἀφ' οὗ μᾶς πιάσῃ, μᾶς ρίπτει εἰς τὴν γῆν, καὶ μᾶς καταπατεῖ· «Καὶ καταλάβοι, καὶ καταπατήσαι εἰς γῆν τὴν ζωὴν μου» (αὐτόθ.) καὶ εἰς ὄλον τὸ ὕστερον μᾶς κατασταίνει εἰς λεπτὸν κονιορτόν, διὰ τὰ μᾶς πάρῃ ὁ ἄνεμος, καὶ τὰ ἀφανισθῶμεν τελείως· «Καὶ τὴν δόξαν μου ἔεις χοῦν κατασκηνώσαι» (αὐτόθ.). Μὲ αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια λόγια τῆς Γραφῆς, μᾶς δίδει εἰδῆσιν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὡς προείπομεν, ὅτι ἡ ψυχὴ ὅσον περισσότερον ἀκολουθεῖ τὰ ἁμαρτάνῃ, τόσον περισσότερας καὶ δυνατωτέρας κακὰς κλίσεις, καὶ συνηθείας, καὶ ἕξεις, καὶ πάθη προξενεῖ εἰς τὴν καρδίαν, καὶ εἰς τὸν νοῦν, καὶ ἀκολουθῶς τόσον περισσότερον μακραίνει ἀπὸ τὴν σωτηρίαν τῆς· καὶ πρὸς τούτοις μᾶς δίδει εἰδῆσιν, ὅτι ἡ ἁμαρτία δὲν εὐγαίνει εὐκολὰ ἀπὸ τὸν ἁμαρτωλόν, καθὼς εὐγάνει τινὰς τὸ λαιρωμένον φόρεμά του καὶ τὸ ρίπτει, ὄχι· ἀλλὰ εἶναι ὡσάν ἓνα δένδρον, ὅπου ἔχει τὰς ρίζας του ριζωμένας μέσα εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας του, καὶ ἔχει διαπερασμένα τὰ κλωνάρια του ἕως μέσα εἰς τὰ κόκκαλα, καὶ τοὺς μυελούς του· οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ὡς μωροὶ καὶ ἀνόητοι, νομίζουν ὅτι εἶναι ἓνα εὐκολὸν πρᾶγμα, τὸ τὰ γλυττώσῃ τινὰς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Πιστεύουν ὅτι τὸ τὰ κάμουν μίαν ἁμαρτίαν, καὶ τὸ τὰ

κάμουν εκατὸν ἁμαρτίας, εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτό, χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν οἱ ταλαίπωροι, ὅτι ὅταν προσθέτουν ἀνομίαν εἰς τὴν ἀνομίαν, βάλλουν πάντοτε εἰς χειροτέραν κατάστασιν τὴν σωτηρίαν τους· ἐπειδὴ καὶ ὁ νοῦς των τυφλώνεται πάντοτε περισσότερο, καὶ ἡ καρδία των πάντοτε περισσότερο σκληρύνεται· τὸ βᾶρος αὐξάνει περισσότερο, αἱ τοῦ Θεοῦ βοήθειαι λείπουν διὰ νὰ τοὺς περικρατοῦν· δυναμόνεται περισσότερο ὁ πόλεμος τοῦ διαβόλου κατ' ἐπάνω των, διὰ νὰ τοὺς πολεμῇ καὶ αἱ δύνამες

“Ὅτι οἱ αὐτῶν ὀλιγοστεύουν, διὰ νὰ νικοῦν τὸν ἐχθρόν. “Ὅθεν σοφώτατα ἓνας Διδάσκαλος παρομοιάζει ἐκείνους τοὺς μετανοημένους ἁμαρτωλοὺς, ὅπου νειωστὶ μετανουήσαντες, τοῖς νειωστὶ εὐγέγηκαν ἀπὸ τὸ στάσιμον τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἔκαμαν ἀποχὴν νειωστὶ ἐκτοῦ κακοῦ, μὲ τοὺς ἀβρώστους ἐκείνους, ὅπου ἐσηκώθησαν ἀπὸ τὴν τῆς ἀβρώσθειας ἀνάστασιμον· διὰ τὸ αὐτοῖ, ἀγχαλὰ καὶ δὲν ἦναι ἀληθινὰ ἀβρώστοι, ὅμως εἶναι κιτρινιασμένοι, ἀσχημοὶ· τρώγουν, ἀλλὰ χωρὶς ἔρεξιν κοιμῶνται, ἀλλὰ χωρὶς ἀνάπαυσιν· γελοῦν, ἀμὴ δίχως χαρὰν· περιπατοῦν, ἀλλὰ περισσότερο φαίνονται πῶς σύρονται, παρὰ πῶς περιπατοῦν· καὶ ἐν κοντολογίᾳ, εἰς ὅ,τι καὶ ἂν κάμουν, δοκιμάζουσι μὲγάλον βᾶρος, μὲγάλῃν δυσκολίαν, μὲγάλῃν ἀδυναμίαν· ἔττι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἀφῆκαν νειωστὶ τὴν ἁμαρτίαν, ἂν τύχῃ νὰ κάμουν κἀνένα καλόν, δὲν τὸ κάμουν μὲ ἐκεῖνην τὴν προθυμίαν, καὶ ἐπιμέλειαν, ὅπου πρέπει· ἀλλὰ τὸ κάμουν μὲ μὲγάλον βᾶρος, καὶ μὲ μὲγάλῃν ἀδυναμίαν, καὶ δυσκολίαν· διὰ τὸ τὰ λείψανα, καὶ αἱ ρίζαι, τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἀκόμη εἰς τὴν καρδίαν των, καὶ δὲν ἰατρεύθησαν τελείως.

Τὰς ρίζας δὲ ταύτας, καὶ κακὰς κλίσεις, καὶ πάθη τῆς ἁμαρτίας, ὅπου ἔμειναν εἰς τὴν καρδίαν σου, ἀδελφέ, πῶς δύνασαι νὰ τὰς εὐγάλῃς; Ἄκουσον· Ἐκεῖνοι, ὅπου θέλουσι νὰ εὐγάλουν κἀνενὸς δένδρου μὲγάλου τὴν ρίζαν, μεταχειρίζονται τζαπία, δικέλλια, τζεκούρια, καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα· ἔττι πρέπει νὰ μεταχειρισθῆς καὶ ἐσὺ πολλὰ ἐργαλεῖα, διὰ νὰ εὐγάλῃς τὰς κακὰς αὐτὰς ρίζας τῆς ἁμαρτίας· ἤγουν νὰ μεταχειρίζεσαι ἐγκράτειαν φαγητῶν, ἐγκράτειαν ὕπνου, γονυκλισίας, χαμαικοιτίας, καὶ κάθε ἄλλην κακοπάθειαν τοῦ σώματος ἐξωτερικὴν· διὰ τὸ αὐτὰ ὄλα, ὅχι μόνον εὐγάνουν τὰ χῶματα, ὅπου εἶναι τριγύρω εἰς τὰς ρίζας, καὶ σαλεύουσιν τὰς ρίζας, καὶ τὰς σείουσιν· ἀλλὰ ἀκόμη καὶ κτυποῦν, καὶ κόπτουν τὰς ρίζας αὐτὰς, διὰ τὸ συντριβοῦν τὴν καρδίαν, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι φυτευμέναις αὐταῖς ἡ ρίζαις, καθὼς λέγει ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Ἀσκητῆς· «Ἄνευ συντριμμοῦ καρδίας, ἀδύνατον ἀπαλλαγῆναι κακίας· » συντριβεῖ δὲ καρδίαν ἢ τριμερῆς ἐγκράτεια, ὕπνου λέγω, καὶ γαστρός, καὶ σωματικῆς ἀνέσεως». Τὸ κοπτερώτερον ὅμως ἀπὸ ὄλα τζεκούρια, τριβὴ ἀπὸ καλὰ ἐργαλεῖον, ὅπου ἤμπορεῖ νὰ κόψῃ καὶ νὰ εὐγάλῃ τὰς κακὰς αὐτὰς ρίζας τῆς ἁμαρτίας, εἶναι ὁ πόνος τῆς καρδίας, ὅπου εἴπομεν ἀνωτέρω, καὶ ἡ συντριβὴ καὶ λύπη τῆς ψυχῆς, τὸν ὁποῖον πόνον θέλει σοῦ προξεί-

Ὁ πόνος καὶ ἡ συντριβὴ ἀπὸ καλὰ ἐργαλεῖον, ὅπου ἤμπορεῖ νὰ κόψῃ καὶ νὰ εὐγάλῃ τὰς κακὰς αὐτὰς ρίζας τῆς ἁμαρτίας, εἶναι ὁ πόνος τῆς καρδίας, ὅπου εἴπομεν ἀνωτέρω, καὶ ἡ συντριβὴ καὶ λύπη τῆς ψυχῆς, τὸν ὁποῖον πόνον θέλει σοῦ προξεί-

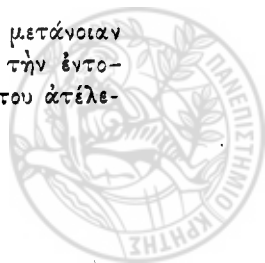

νήσει ἢ ἐνθύμησις τούτων τῶν ἐπτά, περὶ τῶν ὁποίων σοῦ εἶπομεν καὶ εἰς τὴν Συμβουλὴν τοῦ Μετανοοῦντος· Α΄. πῶς ἐβλαψες τὸν Θεόν, καὶ τὰς φυσικὰς τελειότητας τοῦ Θεοῦ μὲ τὰς ἀμαρτίας σου· Β΄. πῶς ἐφάνης ἀχάριστος εἰς τόσας ἀπείρους εὐεργεσίας ὁποῦ σοῦ ἔκαμεν ὁ Θεός· Γ΄. πῶς ἔκαμες μίαν ἀνήκουστον ἀδικίαν καὶ καταφρόνησιν εἰς τὴν ἐξαγοράν, ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, μὲ τόσα πάθη, καὶ μὲ τὸ ἴδιον αἷμά του· Δ΄. πῶς ἐβλαψες καὶ ἐσὺ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ προσκαίρως καὶ αἰωνίως μὲ τὰς ἀμαρτίας, ὁποῦ ἔκαμες· Ε΄. πῶς ἔχασες τὸν Θεόν, καὶ τὴν θείαν χάριν τῆς υἰοθεσίας, καὶ δικαιοσύνης, ὁποῦ εἶχες· Ϛ΄. πῶς ὑστερήθης τὴν αἰώνιον μακαριότητα τοῦ Παραδείσου, καὶ τὸ Ζ΄. πῶς ἐκέρδησες μίαν ἀπειρον κόλασιν, καὶ μίαν αἰωνιότητα βασάνων μὲ τὰς ἀμαρτίας σου.

Πρέπει δέ, Α΄. ὁ πόνος αὐτὸς νὰ ἦναι τόσο δραστηκός, καὶ τόσο ἀκρος καὶ μεγάλος, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, καθὼς εἶναι ὁ πόνος μιᾶς μητρὸς, ὁποῦ χάσῃ τὸν μονογενῆ τῆς υἱόν, ἢ τὸν ἀγαπημένον ἄνδρα τῆς· καθὼς εἶναι ὁ πόνος μιᾶς μαχαίρας, ὁποῦ σοῦ δώσουν, ἢ μιᾶς μεγάλης βελόνης, ἢ ἀκάνθης, ὁποῦ ἔμβῃ μέσα εἰς τὸ ποδάρι σου· περὶ οὗ ἔλεγεν ὁ Δαυὶδ· «Ἐστράφην εἰς ταλαιπωρίαν ἐν τῷ ἐμπαγγῆναί μοι ἄκανθαν» (Ψαλμ. λα΄. 5)· εἰς τρόπον ὁποῦ, ὁ πόνος αὐτὸς καὶ ἡ λύπη, νὰ πλακόνῃ μὲ τὸ βᾶρος του τὴν καρδίαν σου, ὡσὰν μία πλάκα, καὶ νὰ τὴν συντρίβῃ, νὰ τὴν κατατρίζῃ, καὶ νὰ τὴν κάμνῃ νὰ εὐγάνῃ ποτὲ μὲν ἀναστεναγμούς, ποτὲ δὲ καὶ δάκρυα. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἀββᾶ Ἰσαάκ, ὅτι «Μετάνοιά ἐστὶ καρδία συντετριμμένη καὶ τεταπεινωμένη» (Λόγ. πα΄. Σελ. 452)· καὶ πάλιν «Μετάνοιά ἐστὶ καταλειψαὶ τὰ πρότερα καὶ λυπεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῶν» (αὐτόθ.). Καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος· «Μετάνοιά ἐστὶ θλίψις γαστρὸς ἰσχυρά, καὶ ψυχῆς πληξίς ἐν αἰσθήσει κραταιᾷ» (Λόγ. ε΄. περὶ Μετανοίας).

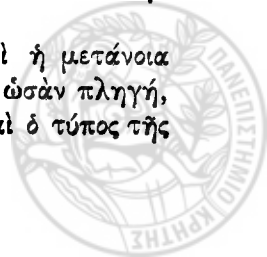
Β΄. Ὁ πόνος αὐτὸς καὶ ἡ λύπη τῆς καρδίας, πρέπει νὰ ἦναι παντοτεινός, καθὼς εἶναι παντοτεινὴ καὶ ἡ μετάνοια· ὅθεν παντοτεινὰ πρέπει νὰ ἔχῃς καὶ ἐσὺ, ἀδελφέ, τὸν τοιοῦτον πόνον εἰς τὴν καρδίαν σου· διατί, ἐν ὅσῳ ἔχεις τὸν πόνον αὐτόν, ἔχεις καὶ τὴν μετάνοιαν· εὐθὺς δὲ ὁποῦναι παντοτεινός
 λείψῃ ὁ πόνος αὐτὸς ἀπὸ τὴν καρδίαν σου, παρευθὺς λείπεις καὶ ἐσὺ ἀπὸ τὴν μετάνοιαν, καθὼς λέγει ὁ Γεώργιος ὁ Κορέσσιος μετὰ τῶν λοιπῶν Θεολόγων. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ θεὸς Ἰσαάκ, ὅτι «Οὐδεμία τῶν ἀρετῶν ὑψηλοτέρα τῆς μετανοίας, ὅτι οὐδὲ τελειωθῆναι δύναται τὸ ἔργον αὐτῆς πώποτε» (Λόγ. νε΄. Σελ. 325) (1).

(1) Καὶ ὁ Ἅγιος Μάρκος λέγει· «Εἰ οὖν ἕως θανάτου ὤρισε τὴν μετάνοιαν» (ὁ Κύριος δηλαδὴ)· ὁ πρὸ θανάτου λέγων αὐτὴν τετελεκέαι, λύει τὴν ἐντολὴν ὑφαιρῶν τὸν θάνατον· ὅθεν μικροῖς τε καὶ μεγάλοις ἕως θανάτου ἀτέλειστος ἡ μετάνοια» (Λόγ. περὶ Μετανοίας).

Διὰ τρία δὲ αἷτια πρέπει νὰ ἦναι ὁ πόνος τῆς καρδίας, καὶ ἡ μετάνοια ^{αἷτια πρό-νοια παντοτεινῆ· α'.} ἐπειδὴ ἡ ἀμαρτία διὰ τοῦτο λέγεται θανάσιμος, <sup>πει νὰ ἦ-διατι εὐθύς ὁποῦ τὴν κάμη ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ἄξιός διὰ νὰ θανατωθῆ σω-
vai ὁ πό-ματικῶς ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ νὰ λείψῃ ἀπὸ τούτην τὴν ζωὴν (καθὼς καὶ ὁ
νος παν-
τοτεινός.</sup> παλαιὸς νόμος μὲ σωματικὸν θάνατον ἐπαίδευε τὰς θανασίμους ἀμαρτίας), καὶ ἔτι νὰ ῥιφθῆ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν· ὁ Θεὸς ὁμοίως διὰ τὴν φιλάνθρωπιαν του δὲν τὸν θανατόνει σωματικῶς, ἀλλὰ τὸν ἀφίνει νὰ ζήσῃ, διὰ νὰ μετανοῇ εἰς ὄλην του τὴν ζωὴν διὰ τὴν ἀμαρτίαν, ὁποῦ ἔκαμεν, ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Ἀσκητής· «Ἀπαξ ὁ ἄξιός θανάτου γεγονώς, κατὰ τὸν νόμον τεθανάτωται· ὁ δὲ ζῆ, ἐν πίστει ζῆ, μετανοίας ἔνεκεν» (Λόγ. περὶ Μεταν.). Ὅθεν ὁ ἄνθρωπος, ἀφ' οὗ μίαν φοράν πέσῃ εἰς ἀμαρτίαν, καὶ μάλιστα θανάσιμον, πλέον δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἀμεριμνήσῃ εἰς ὄλην του τὴν ζωὴν· ἀλλ' ἔχει χρέος καθ' ἑκάστην νὰ λυπηταί, νὰ πονῆ, νὰ μετανοῇ, καὶ νὰ μεριμνᾷ διὰ τὴν ἀμαρτίαν του, καὶ ἔλαβε τὴν συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Πνευματικόν του· καθὼς καὶ ὁ Προφήτης Δαυὶδ, μὲ ὄλον ὁποῦ ἐσυγχωρήθη ἀπὸ τὸν Θεόν διὰ τοῦ Προφήτου Νάθαν, διὰ τὰς δύο ἀμαρτίας ὁποῦ ἔκαμε, καὶ μὲ ὄλον ὁποῦ ἐπλήρωσεν ἀρκετὸν κανόνα δι' αὐτὰς μὲ τὴν ἀποστασίαν, ὁποῦ τοῦ ἔκαμεν Ἀβεσσαλώμ ὁ υἱὸς του, καὶ τὸν ἐδίωξεν ἀπὸ τὸ βασιλεῖόν του· ὁμοίως πάλιν αὐτὸς ὕστερον δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ τὸ νὰ μεριμνᾷ νὰ μετανοῇ, καὶ νὰ κλαίῃ δι' αὐτὰς εἰς ὄλην του τὴν ζωὴν· διὸ καὶ ἔλεγε· «Τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ ἀναγγελῶ, καὶ μεριμνήσω ὑπὲρ τῆς ἀμαρτίας μου» (Ψαλμ. λζ'. 19)· καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει· «Λούσω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω» (Ψαλμ. 5'. 6). Κλίνην μὲν ὀνομάζει ὁ Δαυὶδ τὸν τόπον, ὅπου ἔπραξε τὴν μοιχείαν· στρωμνὴν δὲ τὸν τόπον, ὅπου ἔδωκε τὴν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου κατὰ τοῦ ἁθώου Οὐρία, καθὼς τινες Διδάσκαλοι ἐρμηνεύουσι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ὅσαις φοραῖς ἤκουε τὸν πετεινὸν ὁποῦ ἐφώναζεν, ἐνθυμεῖτο τὴν ἄρνησιν ὁποῦ ἔκαμε, καὶ ἐμετανοοῦσε, καὶ ἔκλαιεν, ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Κλήμης ὁ μαθητὴς του. Ὅθεν καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος «Στέναξον, λέγει, ὅταν ἀμάρτης . . . καὶ τοῦτο ποιεὶ διηνεκῶς· τοῦτο γὰρ ἐξομολόγησις· μὴ νῦν μὲν παιδρός, αὔριον δὲ σκυθρωπός, εἶτα παιδρός· ἀλλὰ διαπαντὸς μένε ἐν τῷ πενθεῖν καὶ συντρίβειν σεαυτόν· Μακάριοι γὰρ φησιν οἱ πενθοῦντες (Ματθ. ε'. 4) τούτέστιν, οἱ διηνεκῶς τοῦτο ποιοῦντες· μένε τοῦτο ποιῶν διηνεκῶς, καὶ σαυτῷ προσέχων, καὶ συντρίβων σου τὴν καρδίαν, ὡς ἂν τις γνήσιον υἱὸν ἀποβαλὼν πενθοίῃ» (Λόγ. ε'. εἰς τὴν πρὸς Κορινθ. 6'. Ἐπιστ.).

Τὸ 6'. αἷτιον, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ πόνος τῆς καρδίας καὶ ἡ μετάνοια <sup>Ἡ μετά-
νοια δὲν
ἐξαλείφει</sup> πρέπει νὰ ἦναι παντοτεινά, εἶναι, διατι κάθε ἀμαρτία εἶναι ὡσὰν πληγὴ, καὶ ἂν ἡ πληγὴ λατρευθῆ, ὁμοίως ἡ οὐλὴ καὶ τὸ σημάδι καὶ ὁ τύπος τῆς

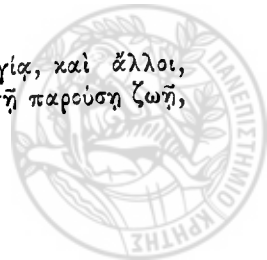

πληγῆς ἀπομένει εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ νὰ ἐξαλειφθῆ τελείως εἰς τὴν παροῦ- τὰς οὐλὰς
 σαν ζωὴν δὲν εἶναι δυνατόν, καθὼς λέγουσιν οἱ περισσότεροι, ἵνα μὴ καὶ σημά-
 λέγω καὶ ὄλοι οἱ Θεολόγοι· διότι ἕνας ὁποῦ ἔκλειψε μίαν φορὰν, ἢ ἐπόρ- ^{δια τῆς} ἀμαρτίας.
 νευσεν, ἢ ἐφόνευσε, δὲν δύναται πλέον νὰ γείνη τόσον ἀθῶος, καὶ τόσον
 καθαρὸς διὰ τῆς μετανοίας, ὡσὰν νὰ μὴν ἔκλειψεν ὀλότελα, ἢ νὰ μὴν
 ἐπόρνευσεν, ἢ νὰ μὴν ἐφόνευσε. Διὰ τοῦτο ὅσαις φοραῖς ὁ ἀμαρτωλὸς ἐν-
 θυμηθῆ τὰς ἀμαρτίας ὁποῦ ἔκαμε, καὶ ἰδῆ τοὺς τύπους καὶ τὰ σημάδια
 τῶν πληγῶν του, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ λυπηταὶ δι' αὐτάς, καὶ νὰ μὴ
 κλαίῃ, καὶ νὰ μὴ μετανοῆ, καὶ νὰ ὑποθέσωμεν πῶς εἶναι ἰατρουμέναις
 ἢ πληγαῖς του αὐταῖς. Ὅλων λοιπὸν τῶν ἀμαρτιῶν ἢ οὐλαῖς καὶ τὰ
 σημάδια μένουσιν εἰς τὴν ψυχὴν ἀνεξάλειπτα, ὡς εἴπομεν· ἐξαιρέτως δὲ
 καὶ μάλιστα τῶν σαρκικῶν ἀμαρτιῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς
 εἰς τὸν περὶ Παρθενίας Λόγον του λέγει, ὅτι ἡ μετάνοια δύναται μὲν
 νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἀμαρτίαν ἑνὸς ἀνδρός, ἢ μιᾶς γυναικός, ὁποῦ ἔφθειραν
 τὴν παρθενίαν των καὶ ἐπόρνευσαν· δὲν ἤμπορεῖ ὁμοίως νὰ κάμῃ καὶ τὴν
 ἐφθαρμένην ὡσὰν ἀφθαρτον καὶ παρθένον. Διὰ τοῦτο καὶ προξενεῖ πένθος
 εἰς τοὺς πορνεύσαντας ἢ πορνευθείσας, εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς
 των· «Μετάνοια μὲν γὰρ ἀφήσιν ἀμαρτίας, τὴν δὲ ἐφθαρμένην ὡς μὴ
 »ἐφθαρμένην ἀδυνατοῦσα ποιῆσαι, διὰ βίου ὀδύρεται· πῶς γὰρ τὸ φθαρέν,
 »ὅτι ἀφθορον γενήσεται; πῶς δὲ καθάπαξ τὸ τρωθὲν ἐπιθυμία τε καὶ
 »ἡδονὴ καὶ πάθει ὡς ἄτρωτόν τι γενήσεται, τῶν σημαντήρων τῆς φθορᾶς
 »ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι διόλου μενόντων»; καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ
 περὶ Μετανοίας Λόγου· «Ἔστι, φησὶν, ἰασὶς καὶ μετὰ τὸ ἔλκος, ἀλλὰ
 »μένει ἡ οὐλή». Καὶ ὁ θεὸς Γρηγόριος λέγει· «Οὐκ ἔστιν εἰς τὸ ἀρχαῖον
 »ἀποκατάστασις, καὶν ὅτι μάλιστα ἐπιζητῶμεν αὐτὴν ἐν πολλοῖς στε-
 »ναγμοῖς τε καὶ δάκρυσιν, ἐξ ὧν συνούλωσις μὲν ἔρχεται μόλις· ἔρχεται
 »γὰρ καὶ πιστεύομεν· εἰ δὲ καὶ τὰς οὐλὰς ἐξαλειφώμεν, ἀγαπῶν
 »ἂν· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς χρήζω φιλανθρωπίας» (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτι-
 σμα). Συνούλωσις δὲ λέγεται τὸ κλείσιμον τῆς πληγῆς, περὶ τῆς ὁποίας
 ὑπόσχεται καὶ ὁ Θεὸς διὰ Ἱερεμίου λέγων· «Ἴδου ἀνάγω αὐτὴ συνούλω-
 »σιν καὶ ἰαμα» (λγ'. 6). Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος λέγει· «Ὁ μὲν με-
 »τανοῶν, τοῦ ἀμαρτάνειν παύεται, ἔχει δὲ τῶν τραυμάτων τὰς οὐλὰς.»
 Καὶ ὁ Ἱεροσολύμων δὲ Κύριλλος ταῦτά φησι· «Καὶ οἱ σπῖλοι δὲ τῶν
 »ἀμαρτιῶν μένουσιν ἐν τῷ σώματι· ὡσπερ γὰρ, πληγῆς προχωρησάσης
 »ἐν τῷ σώματι, καὶν θεραπεία γένηται τις, ὁμοίως ἡ οὐλή μένει· οὕτω
 »καὶ ἡ ἀμαρτία πληττεῖ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, καὶ μένουσιν οἱ τύποι
 »τῶν ἡλῶν ἐν πᾶσιν» (Κατηχ. ιη.). Ἄλλὰ καὶ Ἰσιδώρος ὁ Πηλου-
 σιώτης αὐτὸ τοῦτο συνομογεῖ, λέγων· «Μὴ γὰρ δὴ, ἐπειδὴ ἀκούεις με-
 »τάνοιαν δεδόσθαι, ἀδεῶς ἐπὶ τὸ ἀμαρτάνειν χώρει, ὡς πάντως ἰαθησό-
 μενος· ἀλλ' ἴσθι ὅτι πρῶτον μὲν πολλοὶ οὐδὲ μετανοίας ἔσχον καιρὸν ἐν

»αὐτοῖς τοῖς πλημμελήμασι δίκην ἀπαιτηθέντες· ἔπειτα δὲ ὅτι ἡ μετά-
 »νοια πολλῶ τῷ χρόνῳ θεραπεύειν εἴωθε τὰ πάθη· καὶ γὰρ πόνων χρεῖα,
 »καὶ νηστείας, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ ἐλεημοσύνης, καὶ εὐχῶν, καὶ πάντων
 »τῶν τοιούτων, ἵνα θεραπευθῇ τὰ προλαβόντα τραύματα. Τρίτον ἐν-
 »νοεῖν χρή, ὅτι καὶ θεραπευθῇ, ἢ οὐλή ἐλέγχει τὸ πάθος· οὐ γὰρ ταύ-
 »τόν, σῶμα ἀκέραιον, καὶ τεθεραπευμένον, οὐδὲ ταυτόν, ἱμάτιον ἀβρα-
 »γές, καὶ διεβρήγμένον, καὶ δοκῆ τέχνην τι εἰς τὸ μηδαμῶς ἐλέγχεσ-
 »θαι ἤχθαι» (Ἐπιστολ. ρνζ'. Κασσιῶ). Ὁ δὲ θεὸς Χρυσόστομος ἐάν
 καὶ λέγῃ ὅτι «Ὁ Θεὸς ὅταν ἐξαλείφῃ ἀμαρτήματα, οὐδὲ οὐλήν ἀφή-
 »σιν, οὐδὲ ἴχνος συγχωρεῖ μείναι, ἀλλὰ μετὰ τῆς ὑγείας καὶ τὴν εὐμορ-
 »φίαν χαρίζεται» (Λόγ. περὶ Μεταν. οὗ ἡ ἀρχή· Εἰ καὶ χθές ὑμῶν ἀπε-
 λείφθην)· τοῦτο τὸ λέγει διὰ τὴν ἀπειρον φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ
 ὅχι διὰ τὴν μετάνοιαν, ἥτις δὲν δύναται ἀφ' ἐαυτῆς νὰ κάμῃ τοῦτο.
 Λέγει γὰρ ὁ αὐτὸς πάλιν ἐκεῖ, ὡσανεὶ ἐξηγῶν τὸ εἰρημένον· «Οὐχ ὅτι
 »καθ' ἐαυτὴν ἡ μετάνοια ἰσχύει τὴν ἀμαρτίαν ἀποσμηξασθαι· ἀλλ' ἐ-
 »πειδὴ τῇ μετανοίᾳ κεράννυται ἡ ἀφατος τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία, καὶ ἡ
 »ἀπειρος αὐτοῦ ἀγαθότης» (1). Ὅθεν συμφώνως καὶ ὁ θεὸς Ἰωάννης ὁ
 Νηστευτῆς ἐν τῷ ιθ'. αὐτοῦ Κανόνει λέγει· «Παιδίον παρά τινος φθαρὲν,
 »εἰς Ἱερωσύνην, οὐκ ἔρχεται· εἰ γὰρ κάκεινο διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς ἡλικίας
 »οὐχ ἤμαρτεν, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ σκευὸς ἐβράβη, καὶ εἰς ἱερὰν ὑπουργίαν
 »ἄχρηστον γέγονεν». Τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς θέλει νὰ φανερώσῃ, μὲ τὸν λόγον
 ἐκεῖνον, ὅπου εἶπε διὰ τοῦ Προφήτου Ἀμώς· Παρθένος Ἰσραὴλ ἔσφαλεν,
 »οὐκ ἔστιν ὁ ἀναστήσων αὐτήν» (έ. 2). Διὰ τοῦτο καὶ ἀναγινώσκομεν
 εἰς τὸ Γεροντικόν, ὅτι ὁ μέγας Μακάριος ἐλυπεῖτο πάντοτε, καὶ ἔκλαιε,
 διατί, ὅταν ἦτον μικρὸν παιδίον, ἔκλειψε μερικὰ ἀγγοῦρια ἀπὸ ἑνα κῆπον.

Τὸ γ'. αἴτιον τοῦ παντοτεινοῦ πόνου, καὶ τῆς παντοτεινῆς μετανοίας
 εἶναι διατί κάθε ἄνθρωπος, καὶ δίκαιος ἦναι καὶ ἀμαρτωλός, δὲν εἶναι
 δυνατὸν νὰ μείνῃ ἀναμάρτητος, καὶ ἐλεύθερος ἀπὸ ἀμαρτίας θανασίμους,
 ἢ συγγνωστάς· «Τίς γὰρ φησι καυχῆσεται ἀγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν, ἢ
 »τίς παρῆρησιάσεται καθαρὸς εἶναι ἀμαρτιῶν»; (Παροιμ. κ'. 19) σχεδὸν
 γὰρ καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀμαρτάνομεν, πότε
 μὲ λόγον, καὶ πότε μὲ λογισμοὺς πονηροῦς, βλασφήμους, καὶ αἰσχροῦς,
 καὶ παροργίζομεν τὸν Θεόν· ὅθεν ἀκολούθως καὶ ὅλοι χρεωστοῦμεν νὰ
 ἔχωμεν πόνον εἰς τὴν καρδίαν, καὶ νὰ μετανοοῦμεν καθ' ἐκάστην διὰ
 τὰς ἀμαρτίας αὐτάς, καὶ νὰ ζητοῦμεν συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅχι
 μόνον διὰ τὰ ἀπερασμένα μας ἀμαρτήματα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἐνεστῶτα

(1) Ὁ δὲ Βησσαρίων ὁ Μακρῆς ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ὁμολογίᾳ, καὶ ἄλλοι,
 λέγουσιν ὅτι ὁ Χρυσόστομος θέλει νὰ μὴ μείνῃ οὐλή, οὐχὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ,
 ἀλλὰ ἐν τῇ μελλούσῃ.

και καθημερινά. Διὰ τοῦτο και ὁ Ἅγιος Ἰσαὰκ τοῦτο βεβαιῶν, λέγει· «Διάνοια δὲ συνηγμένη τοῦ Κεφαλαίου τούτου ἐστὶ, τὸ γινώσκειν ἡμᾶς » ἐν πάσῃ ὥρᾳ, ὅτι ἐν ταύταις ταῖς εἰκοσιτέσσαρσιν ὥραις τῆς νυκτὸς » και τῆς ἡμέρας τῆς μετανοίας χρῆζομεν» (Λόγ. ν' Σελ. 303) (1).

Ἐὰν λοιπόν, ἀδελφέ, ἔχῃς τὸν πόνον τοῦτον εἰς τὴν καρδίαν σου Πόσα κα-
τόσον δυνατόν, καθὼς σοῦ προείπομεν, και ἔτζι παντοτεινόν, ἤξευρε ὅτι ^{λά προξε-}
ὁ πόνος αὐτὸς ἔχει νὰ προξενήσῃ πολλὰ καλὰ εἰς τὴν ψυχὴν σου, διατι ^{νεῖ ὁ πό-}
αὐτὸς ἔχει νὰ συμμαζώξῃ τὸν νοῦν σου μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου, και ^{νος τῆς}
νὰ μὴ τὸν ἀφίην νὰ ἐνθυμητῆται τὰ κακὰ και τὰς ἀμαρτίας. Ἐπειδὴ φυ- ^{καρδίας.}
σικῶ τῷ τρόπῳ, εἰς ὅποιον μέλος ὁ ἄνθρωπος πονεῖ, ἐκεῖ τραβίζεται και
ὁ νοῦς του. Αὐτὸς ὁ πόνος θέλει κάμῃ τὴν καρδίαν σου νὰ ξεράσῃ τὸ
φαρμάκι, και τὸ ἀγχίστρι τῆς ἀμαρτίας ὅπου ἐκατάπιεν· αὐτὸς θέλει τὴν
μαλακώσῃ, θέλει τὴν ταπεινώσῃ, και θέλει τὴν ξεκολλήσῃ ὀγλίγωρα
ἀπὸ τὰ πάθη, και τὰς κλείσει, ὅπου ἔλαβεν εἰς τὴν ἀμαρτίαν· ἐπειδὴ
ἡ καρδία τοῦ ἀμαρτωλοῦ εἶναι σκληρά, πέτρινη, και ἀταπεινώτος, και
χωρὶς νὰ ἔχῃ πόνον, δὲν δύναται νὰ ταπεινωθῇ και νὰ μαλακωθῇ, ὡς
γέγραπται· «Καρδία σκληρὰ βαρυνθήσεται πόνοις» (Σειράχ γ'. 27). Αὐ-
τὸς ὁ πόνος θέλει ἀναβῆ ἔμπροσθεν Κυρίου Σαββαῶθ, και θέλει τὸν βιά-
σει σχεδόν, εἰς τὸ νὰ συγχωρήσῃ τὰς ἀμαρτίας σου, καθὼς εἶναι γεγραμ-
μένον· « Ἡ κρίσις μου παρά Κυρίῳ, και ὁ πόνος μου ἐναντίον τοῦ Θεοῦ ^{Ἄτι ἄλλη}
» μου (Ἡσαΐ. μθ'. 4). Και ὁ Δαυὶδ λέγει· « Ἴδε τὴν ταπεινώσιν μου ^{πρέπει νὰ}
» και τὸν κόπον μου, και ἄφες πάσας τὰς ἀμαρτίας μου» (Ψαλ. κδ'. 6)· ^{ἦναι ἡ}
και πάλιν «Καρδίαν συντετριμμένην και τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ^{ζωὴ και}
» ἐξουδενώσῃ (Ψαλ. ν'.) Αὐτὸς ὁ πόνος θέλει σὲ κάμῃ νὰ ἀλλάξῃς, και ^{ταῶν μετα-}
τὰ φαγητά σου, και τὰ ποιά σου, και τὰ ἐνδύματά σου, και τὸν ὕπνον ^{νοούντων,}
και ὕπευ-

(1) Ὁ δὲ Ἅγιος Μάρκος πηγαίνωντας ἀκόμη ἔμπροσθεν, λέγει ὅτι, και
ἐν ὑποθέσωμεν πῶς δὲν σφάλλομεν ποτὲ ἡμεῖς προαιρετικῶς (τὸ ὅποιον εἶναι
ἀδύνατον), ὁμῶς και διὰ μόνην τὴν προπατορικὴν ἀμαρτίαν, μᾶς πρέπει νὰ
μετανοοῦμεν πρὸς τὸν Θεόν· « Ἀπαξ ὁ ἄξιος θανάτου κατὰ τὸν νόμον θεα-
» ννάτωται· ὁ δὲ ζῆ, ἐν πίστει ζῆ μετανοίας ἔνεκεν, κἂν μὴ δι' ἰδίαν, ἀλλὰ
» τὴν τῆς παραβάσεως ἀμαρτίαν» (Λόγῳ περὶ Μεταν.) Τούτοις συμφώνως
λέγει και ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· « Ἡ μετάνοια και ἀρχή
» ἐστὶ, και μεσότης, και τέλος τῆς τῶν Χριστιανῶν πολιτείας· διὸ και πρὸ
» τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, και ἐν τῷ Ἁγίῳ Βαπτίσματι, και μετὰ τὸ
» Ἅγιον Βάπτισμα, και ζητεῖται και χρεωστεῖται» (Λόγ. εἰς τὴν παραμο-
νὴν τῶν Φώτων). Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ παρακαλῆς και ἐσὺ πάντοτε τὸν Θεόν,
ἀδελφέ, ὁμοῦ μὲ τὸν Δαυὶδ, λέγωντας· « Κύριε ἴσασαι τὴν ψυχὴν μου, ὅτι
» ἡμάρτον σοι» (Ψαλμ. μ'. 4)· νὰ τὸν παρακαλῆς ὁμῶς μὲ πόνον τῆς
καρδίας σου, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἅγιον Μάρκον· « Μνήμη Θεοῦ, ἐστὶ πόνος
» καρδίας ὑπὲρ εὐσεβείας γινόμενος» (Κεφ. ρλά.).

θύνων ἀπόσου, καὶ ὄλην τὴν διαίταν τῆς ζωῆς, ὅπου εἶχες πρὶν νὰ ἀμαρτήσης·
 τὴν διαί- ἐπειδὴ ἔττι εἶναι ἀρμόδιον, νὰ ζοῦν οἱ μετανουοῦντες, ταπεινά, δηλαδὴ
 ταν τῶν πενθικά, λιτά, καὶ πτωχικά· α'. διατι καὶ οἱ ἀσθενεῖς, δὲν ἔχουν τὴν
 ἀνευθύνων αὐτὴν διαίταν τῆς ζωῆς μὲ τούς ὑγιείς, ὡς λέγει ὁ Νύσσης Γρηγόριος
 (Λόγ. περὶ Μεταν.), »Οὐκ ἔστιν ἀκόλουθον τὸν νοσεῖν λέγοντα, τὴν αὐ-
 »τὴν ζωὴν μετιέναι τοῖς ὑγιαίνουσιν· ἄλλη γὰρ διαίτα τοῦ ἀβρώστου, καὶ
 »ἕτερος βίος τοῦ ὑγιαίνοντος. . . .» καὶ πάλιν· «Ταῦτα ὁ τῷ σώματι
 ἀρρωστος· ὁ δὲ τὴν ψυχὴν κακῶς διακείμενος, τὸν ἀσώματον περινοστή-
 »σας ἱατρὸν, καὶ προσποιητῶς ὁμολογῶν καὶ δεικνὺς τὴν ἀσθένειαν, κα-
 »ταλιμπάνει νέμεσθαι, καὶ σφακελίζει τὸ πάθος, ἵνα πρὸς τὸν ὄλον ὄγκον
 »διαχυθῆ· ἀλλὰ σοφρόνισον, γνῶθι σεαυτόν»· καὶ πάλιν· «Ἡμῶν δὲ ἡ
 »μὲν ὑπόσχετις μετάνοιαν ἐπαγγέλλεται, ἡ δὲ πράξις οὐδὲν ἐπίπονον δει-
 »κνυσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἔχομεν τοῦ βίου κατάστασιν, ἣν καὶ πρὸ τῆς
 »ἀμαρτίας εἶχομεν· φαιδρότης γὰρ ὁμοία, καὶ ἐσθῆς ἡ αὐτή, καὶ τραπέ-
 »ζης ἀπόλαυσις δαφιλής, καὶ ὕπνος μακρὸς καὶ λελυμένος εἰς κόρον·
 »ἀσχολίαι δὲ καὶ φροντίδες ἐπάλληλοι λήθην ἐμποιοῦσαι τῇ ψυχῇ τῆς
 »οἰκείας ἐπιμελείας· μόνον δὲ τὸ ὄνομα τῆς μετανόιας ἐπιγραφόμεθα
 »ἀκαρπὸν τε καὶ ἀνεργητόν»· β'. διατι οἱ ὄντες ὑποκάτω εἰς κανόνα,
 καὶ ἀμαρτίαν θανάσιμον, δὲν πρέπει νὰ χαίρωνται, καὶ νὰ ἔχουν τὴν αὐ-
 τὴν ἰλαρωτέραν διαίταν καὶ ζωὴν, καθὼς τὴν ἔχουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι,
 οἱ μὴ τοιοῦτοι, ὡς λέγει ὁ προφήτης Ὡση· «Μὴ χαίρε Ἰσραὴλ, μηδὲ
 »εὐραίνου καθὼς οἱ λαοί· διότι ἐπόρνευσας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ σου» (θ'. 1.).
 Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος· «Ἄλλη ἡ τοῖς ἀνευ-
 »θύνοις, καὶ ἕτερα ἡ τοῖς ὑπευθύνοις ἀρμύζουσα ἐγκράτεια· οἱ μὲν γὰρ
 »τὴν τοῦ σώματος κίνησιν εἰς σημεῖον κέκτηνται· οἱ δὲ μέχρι θανάτου
 »καὶ τέλους, πρὸς τοῦτο ἀπαρακλήτως, καὶ ἀδιαλλάκτως διάκεινται»
 (Λόγ. ιδ'. περὶ Γαστριμαργ.) καὶ εἰς ὄλον τὸ ὕστερον, αὐτὸς ὁ πόνος θέ-
 λει σὲ κάμη νὰ γένης καλόγηρος, ἢ τοῦλάχιστον νὰ ζῆς καλογερικὴν
 ζωὴν καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ὢν. Αὐτὸς δὲ ὁ πόνος, καὶ ἡ λύπη, δὲν εἶναι πι-
 κρὸς, ὅπου νὰ φέρῃ ἀπόγνωσιν (τὴν γὰρ τοιαύτην λύπην καὶ πόνον, ὅπου
 φέρει ἀπελπισίαν, πρέπει νὰ τὸν ἀποβάλλῃς, διατι εἶναι ἐκ τοῦ πονηροῦ)·
 ἀλλὰ εἶναι γλυκὺς καὶ χαροποιός, διατι εἶναι σμιγμένος μὲ τὴν ἐλ-
 πίδα τῆς σωτηρίας, μὲ τὴν γλυκυτάτην κατάνυξιν καὶ τὰ δάκρυα καὶ
 μὲ τὴν ἐλάφρωσιν τῆς συνειδήσεως. Διὸ καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος
 λέγει· «Ἐγὼ καὶ αὐτὴν τὴν τῆς κατανύξεως ποιότητα ἐννοῶν ἐξίσταμαι·
 »πῶς πένθος καὶ λύπη λεγομένη, τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐφροσύνην ἐνδοθεν,
 »ὡσπερ μέλι κηρίῳ συμπεπλεγμένην κέκτηται; τί οὖν ἐκ τούτου μανθά-
 »νομεν; ὅτι κυρίως Κυρίου δῶρον ἡ τοιαύτη κατάνυξις ὠμολόγηται·
 »οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ψυχῇ τότε ἀνήδονος ἡδονή, τοῦ Θεοῦ λεληθότως πα-
 »ρακαλοῦντος τοὺς συντεθλασμένους τῇ καρδίᾳ» (Λόγ. ζ'. περὶ Πένθ.)

Και ἐν κοντολογία, αὐτὸς ὁ πόνος θέλει ξεβριζώσῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν σου τὰς κακὰς ἕξεις, καὶ συνηθείας τῆς ἀμαρτίας, καὶ θέλει σοῦ προξενήσῃ τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν, ἣ ὅποια εἶναι, κατὰ τὸν Νύσσης θεῖον Γρηγόριον, ἓνας ἀφανισμὸς, ὄχι μόνον τῶν ἔργων καὶ τῶν πράξεων τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ καὶ τῶν διαθέσεων καὶ κλίσεων τῆς καρδίας, καὶ τῶν νοημάτων αὐτῶν, καὶ προσβολῶν τῆς διανοίας· «Τοῦτο γάρ ἐστὶν ἡ μετάνοια λύ-»
 »σις καὶ ἀφανισμὸς τῶν πρώην, ἣ κατὰ πράξιν ἐνεργουμένων, ἣ κατὰ
 »διάθεσιν νοουμένων» (Λόγ. περὶ Μεταν.) Ὁ πόνος λοιπὸν γλυκύτατος, ὁ ὅποιος προξενεῖ τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν, διὰ τῆς θείας Χάριτος! Ὁ πόνος χαροποιὸς, ὁ ὅποιος κάμνει τὸν ἄνθρωπον ἀκίνητον, ἢ δυσκολοκίνητον εἰς τὸν κακόν! Ὁ πόνος μακάριος, ὁ ὅποιος προξενεῖ τὴν ἄπονον μακαριότητα!

Ἐμαθες ἀδελφέ, Α'. πῶς νὰ κόπτης τὰ βλαστάρια καὶ τοὺς κλάδους τῆς ἀμαρτίας μὲ τὴν ἀποφασιστικὴν ἀποχὴν τῆς πράξεως τῆς ἀμαρτίας· ἔμαθες Β'. καὶ πῶς νὰ ξεβριζώσης ἀπὸ τὴν καρδίαν σου τὰς ρίζας τῆς ἀμαρτίας μὲ τὸν δραστηκὸν καὶ παντοτεινὸν πόνον· τῶρα μάθε Γ'. καὶ πῶς πρέπει νὰ φυτεύσης εἰς τὴν καρδίαν σου, ἀντὶ τῶν προτέρων ἀγρίων δένδρων, ἡμερα δένδρα καὶ καρποφόρα, δηλαδὴ ἀντὶ τῶν κακιῶν, τὰς ἀρετὰς· ἀντὶ τῆς ὑπερηφανίας, τὴν ταπεινώσιν· ἀντὶ τῆς γαστριμαργίας, τὴν ἐγκράτειαν, ἀντὶ τῆς φιλαργυρίας, τὴν ἐλευθεριότητα καὶ τὴν ἐλεημοσύνην· ἀντὶ τῆς σκληρότητος, τὴν πραότητα· ἀντὶ τῶν σαρκικῶν παθῶν, τὴν παρθενίαν καὶ σωφροσύνην· ἀντὶ τῆς ἀδικίας καὶ ἀρπαγῆς, τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὸ νὰ δίδῃς τὰ ἐδικὰ σου· ἀντὶ τοῦ φθόνου καὶ μίσους, τὴν ἀγάπην καὶ φιλαδελφίαν· καὶ ἀντὶ τῆς πρώτης παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, τὴν φύλαξιν καὶ ἐργασίαν τούτων· διατὶ δὲν εἶναι ἀρετὸν μόνον εἰς τὴν σωτηρίαν σου, ἀδελφέ, καὶ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀληθινῆς μετάνοίας, τὸ νὰ εὐγάλης τὰς ρίζας τῆς ἀμαρτίας ἀπὸ τὴν καρδίαν σου, καὶ ἔπειτα νὰ ἀφήσης χέρσον τὸν τόπον τῆς καρδίας σου, καὶ νὰ μὴ τὸν φυτεύσης ἀπὸ φυτὰ καὶ δένδρα τῶν ἀρετῶν· ἐπειδὴ ἂν ἀφήσης χέρσον τὴν καρδίαν σου, πάλιν ἀναβλαστάνει ἀκάνθας καὶ δένδρα ἀγρία, ἡγουν πάθη καὶ ἀμαρτίας· διὰ τοῦτο καὶ σὲ συμβουλεύει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ μέσου τοῦ ψαλμογράφου Δαυὶδ, νὰ φεύγῃς ἀπὸ τὰ κακὰ, καὶ νὰ κάμνης τὰ ἀγαθὰ· «Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσον ἀγαθόν». (Ψαλμ. λγ'. 14) (1).

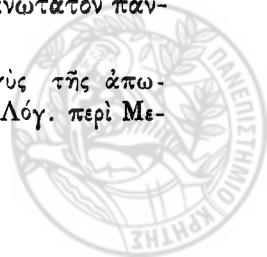
(1) Ὅθεν λέγει καὶ ὁ Νύσσης φωστὴρ Γρηγόριος· «Ἀπὸ τρυφῆς ἐκακώθης; ἠνυσταία θεράπευσον τὴν ἀπόλαυσιν· ἀκολασία τὴν ψυχὴν ἔβλαψε; σωφροσύνην ἠγενέσθω τῆς ἀβρωστίας φάρμακον· πλεονεξία πολυύλος τὸν νοητὸν εἰργά-»
 »σατο πυρετόν; ἐλεημοσύνη κενωσάτω τὴν πλησμονήν· καθάρσιον γὰρ τῶν
 »πεπληρωμένων μετὰδόσις· ἔβλαψεν ἡμᾶς ἀρπαγὴ τῶν ἀλλοτρίων; ἔπανελ-

Δ'. δὲ καὶ τελευταῖον, ἀφ' οὗ φυτεύσης τὰς ἀρετὰς ταύτας εἰς τὴν καρδίαν σου, πρέπει νὰ τὰς φυλάττης ὅσον δύνασαι, ἕως ὅπου νὰ πιάσουν ρίζας, ἤγουν ἕως ὅπου νὰ γένουν μὲ τὴν συνήθειαν ἕξεις εἰς ἑσένα, καθὼς ἔγειναν προτῆτερα ἕξεις εἰς ἑσὲ τὰ πάθη καὶ ἡ ἀμαρτία· καὶ ἕως ὅπου νὰ ἀνθήσουν καὶ νὰ κάμουν καρπὸν σωτηρίας, καὶ ἀληθινῆς μετανοίας καὶ συγχωρήσεως τῶν ἀμαρτιῶν σου· διατί ἂν δὲν τὰς φυλάττης, καὶ ἂν δὲν τὰς ἐπιμελῆσαι, ὁ σπορευὸς τῶν ζιζανίων διάβολος ἔρχεται εἰς τὸν καιρὸν ὅπου ἐσὺ κοιμᾶσαι καὶ ἀμελεῖς, καὶ τὰς ξεβρίζωνει, καὶ φυτεύει πάλιν τὰ ζιζάνια, καὶ τὰς κακίας τὰς ἐδικὰς του, κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ Ἐυαγγελίου τὴν λέγουσαν· « Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἄνθρωπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀναμέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθε » (Ματθ. ιγ'. 24)· καὶ διατί, ἂν δὲν φυλάττης τὰς ἀρετὰς ταύτας μὲ ἐπιμέλειαν, ἐπιστρέφουν πάλιν τὰ πάθη εἰς τὴν καρδίαν σου. Διὰ τοῦτο οἱ Πατέρες ὠνόμασαν τὰ πάθη φιλεπίστροφα· ἐπιστρέφοντα δὲ ταῦτα καὶ εὐρίσκοντα τὸν τόπον τῆς καρδίας καλλιεργημένον καὶ δουλευμένον, ριζοῦν βαθυτέρα ἀπὸ πρῶτον εἰς αὐτόν, καὶ οὕτω « Γίνονται τὰ ἔσχατά σου χειρότερα ἀπὸ τὰ πρῶτα » καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος (Ματθ. ιβ'. 45)· ὅπερ μή σοι γένοιτό ποτε, ἀγαπητέ.

Αὐτὰ τὰ τέσσαρα εἶναι, ἀδελφέ, τὰ συστατικά τῆς ἀληθινῆς μετανοίας· μὲ αὐτὰ δύνασαι νὰ ἀποκτήσης εἰς τὸν ἑαυτόν σου ἀληθινὴν μετάνοιαν, τῆς ὁποίας τὸ χάρισμα, παρακαλεῖ τὸν Κύριον ἡ Ἐκκλησία νὰ μᾶς τὸ δώσῃ, λέγουσα εἰς κάποιαι εὐχάς· « Ἴνα εὐδοκήσης ἀγαγεῖν ἡμᾶς πρὸς ἀληθινὴν μετάνοιαν ». Αὐτὰ εἶναι οἱ καρποὶ καὶ τὰ ἀποτελέσματα

Πόσα καὶ τῆς ἀληθινῆς μετανοίας· μὲ αὐτὰ δύνασαι νὰ πληροποιηθῆς, ὅτι ὁ Θεὸς ποῖα εἶναι τὰ σημάδια ἀληθῶς ἐσυγχώρησε τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ ἐφιλιώθη μετ' ἑσένα. Ἡ τῆς παρὰ συγχώρησις δὲ αὐτῆ τῶν ἀμαρτιῶν ἡ ἀληθινή καὶ βεβαία, ἔχει τέσσαρα Θεοῦ συσημάδια, ἓνα τοῦ ἄλλου κατὰ βαθμὸν ὑψηλότερον· α'. σημάδι εἶναι τὸ χωρήσεως τῶν ἀμαρτιῶν. ἄνθρωπος ἀπὸ καρδίας τὴν ἀμαρτίαν, ὅταν τὴν ἐνθυμᾶται, τυχὸν διὰ τὸν φόβον ὅπου ἔχει ἀκόμη διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς αὐτήν, καὶ τὸ νὰ μὴ ἠδύνηται, μηδὲ νὰ κλίνη εἰς αὐτήν· β'. ἀνώτερον τούτου εἶναι τὸ νὰ ἐνθυμᾶται ὁ ἄνθρωπος τὰς ἀμαρτίας του ἀπαθῶς, χωρὶς δηλαδὴ ἠδονὴν, ἢ λύπην, καὶ μῖσος· γ'. δὲ καὶ ἀνώτερον τούτου εἶναι, ὅταν τινὰς ἐνθυμᾶται τὰς ἀμαρτίας του καὶ χαιρεται, καὶ δοξάζει τὸν Θεόν, διὰ τὸ πολὺ πλῆθος τῶν ἀρετῶν, ὅπου ἀπόκτησεν ἐξ αἰτίας τῶν ἀμαρτιῶν του, διὰ τῆς θείας Χάριτος καὶ τῆς μετανοίας· δ'. δὲ σημάδι ἀνώτατον πάν-

» θέτω πρὸς τὸν ἴδιον δεσπότην τὸ ἄρπαγμα· ψεῦδος ἡμᾶς ἐγγὺς τῆς ἀπωλείας ἤγαγεν ; ἀλήθεια μελετηθεῖσα στησάτω τὸν κίνδυνον » (Λόγ. περὶ Μετανοίας).

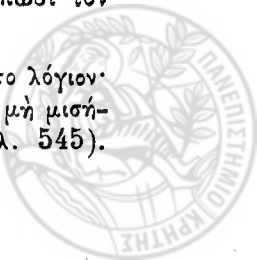
των είναι τὸ νὰ εὐγάλη ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν καρδίαν του τὰ ἐμπαθῆ νοήματα τῆς ἀμαρτίας, καὶ τόσον τελείως νὰ τὰ λησμονήσῃ, ὥστε ὁποῦ οὔτε νὰ προσβάλλουν εἰς αὐτόν.

Τὸ α΄. σημάδι μᾶς τὸ βεβαιώνει ὁ μέγας Βασιλεῖος· ἐρωτηθεὶς γὰρ ὁ Ἅγιος, πῶς νὰ πληροφηθῆ ἡ ψυχὴ ὅτι ἀφῆκεν αὐτῇ ὁ Θεὸς τὰ ἀμαρτήματα, ἀποκρίνεται, ὅτι τοῦτο θέλει τὸ πληροφηθῆ «ἐὰν θεωρήσῃ ἑαυτὸν ὁ μετανοῶν ἐν τῇ διαθέσει τοῦ εἰπόντος· Ἄδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην» (Ὅρα κατ' Ἐπιτομ. 16'). Τοῦτο τὸ ἴδιον ἐρωτηθεὶς καὶ ὁ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ ἀπεκρίθη, ὅτι τότε θέλει γνωρίσει τινὰς πῶς ἔλαβε τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν του· «Ἠνέκα ἂν αἰσθηθῆ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὅτι τελείως αὐτὰς μεμίσηκεν ἐκ καρδίας» (Λόγ. πδ'. Σελ. 48) (1).

Τὸ β΄. σημάδι μᾶς τὸ βεβαιώνει Νικήτας Ἡρακλείας ὁ Σεβραῖος (ἢ κατ' ἄλλους ὁ Σεβρών): σχολιάζων γὰρ οὗτος τὸ εἰς τὸ Πάσχα ῥητὸν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου τὸ λέγον· «Κἂν ὡς Θωμᾶς ἀπολειφθῆς τῶν ἄλλων Μαθητῶν . . . τοῖς τύποις τῶν ἡλῶν πιστώθητι»· τοῦτο λέγων σχολιάζων γράφει· «Εἰ δὲ μὴ τούτοις, ἀλλὰ ταῖς μνήμαις τῶν παλαιῶν ἀμαρτημάτων, τυπουμέναις περὶ τὸν νοῦν ἀπαθῶς, πιστώθητι (ὅτι ἀνέστη δηλαδὴ ὁ ἐν σοὶ τῆς ἀρετῆς λόγος)· ἀπαθῆς δὲ μνήμη ἐστὶ τῶν προγενομένων τύπωσις, χωρὶς ἡδονῆς καὶ λύπης, ἀλλ' οὐ τρήσεις ἐχουσα τῶν τραυμάτων, διὰ τὴν γενομένην λοιπὸν ἀπάθειαν, ἣν ὁ μὴ παθῶν, οὐδ' ἄλλω πιστεύσειεν, ὥσπερ ὁ Θωμᾶς. Εἰσὶν οὖν αἱ μὲν μῆμαι τῶν ἀμαρτημάτων τύποι, αὐταὶ δὲ αἱ ἀμαρτίαι, ἡλοὶ, διαπείροντες τοὺς περιπίπτοντας· ὅταν τοίνυν δυνηθῆς μνημονεῦσαι αὐτῶν ἀπαθῶς, τότεπίστευσον, ὅτι ἀνέστη ἐν σοὶ ὁ τοιοῦτος λόγος».

Τὸ γ΄. σημάδι τὸ εὐρίσκομεν ἐν τῷ Λαυσαϊκῷ εἰς τὸν βίον Μακαρίου τοῦ Νεωτέρου· οὗτος γὰρ ἐρωτηθεὶς μίαν φοράν, ἂν λυπηταί, ὅταν ἐνθυμηθῆ τὸν ἀκούσιον φόνον, ὁποῦ ἔκαμεν, ὅταν ἦτον νέος, ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν λυπεῖται ἀλλὰ μάλιστα καὶ χαίρεται, ὅχι δι' αὐτὸ κατ' αὐτὸ τὸ ἀμάρτημα τοῦ φόνου, ἀλλὰ διατὶ αὐτὸ ἐγείνεν αἰτία νὰ μετανοήσῃ, καὶ νὰ ἀποκτήσῃ πλῆθος πολὺ ἀρετῶν· καὶ ὅτι δοξάζει, καὶ εὐχαριστεῖ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ αὐτῇ καὶ τὰ φύσει ὄντα κακὰ τὰ μεταβάλλει πολλάκις, καὶ τὰ κάμνει αἰτία ἀγαθῶν· ἐν τῷ τρόπῳ μετέβαλε καὶ τὸν φόνον, ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Μωϋσῆς ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν αἰτίαν ἀγαθοῦ· ἀναχωρήσας γὰρ δι' αὐτὸν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν ἔρημον, ἠξιώθη νὰ γένη Θεόπτης. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «Τοῖς ἀγαπῶσι τὸν

(1) Ὅθεν ὁ αὐτὸς θεὸς Ἰσαὰκ εἶπε τὸ ἀξιωμακρόντεον τοῦτο λόγιον· «Οὐχ ὅτε πράξομεν τὴν ἀμαρτίαν, ἀμαρτωλοὶ γινόμεθα, ἀλλ' ὅτε μὴ μισήσωμεν αὐτήν, καὶ μεταμεληθῶμεν ἐπ' αὐτῇ» (Ἐπιστολ. δ'. Σελ. 545).

»Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν» (Ῥωμ. η'. 25): ὅπερ ἐρμηνεύων ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος εἶπεν, ὅτι τοῖς τὸν Θεὸν ἀγαπῶσι συνεργοῦσιν εἰς ἀρετὴν πολλάκις καὶ αὐταὶ αἱ κακαὶ καὶ ἁμαρτίαι: «Οἱ δὲ γεγραμμένοι ἐν βίβλῳ ζωῆς, ἀπολέσθαι οὐ δύνανται: οἷς πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ αὐτὰ τὰ ἁμαρτήματα: ὅταν γὰρ πέσωσιν οὐ καταρράσσονται» (Εὐχῆ κη').

Τὸ δὲ δ'. σημάδι μᾶς τὸ βεβαιώνει ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Ἐδέσσης: οὗτος γὰρ ἐν τῷ ια'. Κεφαλαίῳ λέγει: «Ὅσα περ ἐμπαθῶς διεπράξαμεν, πούτων καὶ αἱ μνημαὶ τὴν ψυχὴν τυραννοῦσιν. Ὅταν δὲ τὰ ἐμπαθῆ ἐνθυμήματα πάντῃ τῆς καρδίας ἐξελειφθῆ, ὡς μὴδὲ προσβάλλειν αὐτῇ, τότε σημεῖον φαίνεται τῆς συγχωρήσεως τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων» (Φιλοκαλ. Σελ. 266). Τοῦτο τὸ ἴδιον σχεδὸν λέγει καὶ ὁ Ἅγιος Μάξιμος: φησὶ γάρ: «Ψευδοπροφηταὶ εἰσι καὶ οἱ λογισμοὶ οἱ σμικρύνοντες τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὴν συγχώρησιν αὐτῶν γεγονέναι μαντευόμενοι: οὗτοι οἱ λογισμοὶ λύκοι εἰσιν ἄρπαγες ἐν ἐνδύμασι προβάτων, οὓς καὶ ἐκ τῶν καρπῶν ἐπιγνωσόμεθα: ἐφ' ὅσον γὰρ ὁ νοῦς ἡμῶν ὑπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ὀχλεῖται, οὕτω τῆς συγχωρήσεως αὐτῶν ἐτύχομεν: οὐδέπω γὰρ καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας πεποιήκαμεν: καρπὸς δὲ μετανοίας ἐστὶν ἀπάθεια ψυχῆς: ἀπάθεια δέ, ἐξάλειψις ἁμαρτίας: Τελείαν οὖν ἀπάθειαν μὴ ἔχοντες, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ὀχλούμενοι ὑπὸ τῶν παθῶν, ποτὲ δὲ μὴ ὀχλούμενοι, μὴ ἀνασχώμεθα τῶν λογισμῶν, τῶν μαντευομένων ἡμῖν τῆν συγχώρησιν» (Παρά τῇ σειρᾷ τοῦ κατὰ Ματθ. Κεφ. ζ').

Βλέπεις, ἀδελφέ, πῶς ἀποκτᾶται ἡ ἀληθινὴ μετάνοια; Βλέπεις μὲ τί κόπους, καὶ μόχθους, καὶ αἵματα κερδίζεται ἡ ἀληθινὴ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν (1); Πῶς λοιπὸν ἐσὺ λέγεις «ἄς ἁμαρτήσω, καὶ θέλω

(1) Ἐὰν ἀγαπᾶς, ἀδελφέ, νὰ λάβῃς εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἐνθυμησὶν σου εἰκόνα καὶ παράδειγμα τῆς ἀληθινῆς Μετανοίας, ἀνοίξον τὸ βιβλίον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, εὗρε τὸν περὶ μετανοίας πέμπτον Λόγον αὐτοῦ, καὶ ἀνάγνωθι περὶ τῶν μετανοούντων τῶν καταδικασμένων νὰ κάθωνται εἰς τὸ Μοναστήριον ἐκεῖνο τὸ ὀνομαζόμενον, Φυλακῆ, διὰ τὸν ἀπαρηγόρητον τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον εὗρισκετο. Καὶ ἐκεῖ θέλεις ἰδεῖ α'. δίκαιταν καὶ ζῶν τῶν ἀληθῶς μετανοούντων: διατὶ οἱ ἐκεῖσε μετανοοῦντες ἀδελφοὶ δὲν ἔτρωγον λάδι, δὲν ἔπινον κρασί, δὲν ἐγεύοντο φαγὶ μαγειρευμένον, ἀλλὰ μόνον ἄρτον, καὶ λάχανα ὡμά. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατεπλέγοντο ἀπὸ τὴν δίψαν, καὶ εἶχον ἔξω εὐγαλμένας τὰς γλώσσας ὡσάν τοὺς σκύλους. Ἄλλοι πέρνοντες μόνον ὀλίγον ψωμί, τὸ ἐπίλοιπον τὸ ἔρριπτον, νομίζοντες ἀνάξιον τὸν ἑαυτὸν τοὺς νὰ τρώγουν λογικὴν τροφήν, διατὶ ἔπραξαν τὰ ἔργα τῶν ἀλόγων ζῶων: στρῶμα δὲν εἶχον, οὔτε πλυμένον φόρεμα νὰ φορέσουν, ἀλλὰ ὅλα τὰ φορέματά των ἦτον σχισμένα, λαιρωμένα, καὶ γεμάτα ἀπὸ ψείρας. Ἐκεῖ θέλεις ἰδεῖ β'. ἔργα καὶ πράγματα τῶν ἀληθῶς μετανοούντων: διατὶ ἀπὸ ἐκείνου τοὺς μακαρίους με-

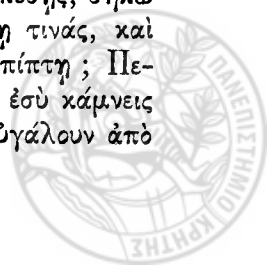
»ἐξομολογηθῆ, θέλω μετανοήσει.» ὡσάν νά ἦναι εὐκολον πρᾶγμα ἡ ἀλη-

τανοοῦντας, ἄλλοι μὲν ἐστέκοντο ὄρθιοι καὶ προσήχοντο ὄλην τὴν νύκτα, χωρὶς νά κοιμηθοῦν ὀλότελα ἕως τὸ πρωί· ἄλλοι δὲ εἶχον δεμένας ὀπίσω τὰς χεῖράς των ὡσάν κατὰδικοι· ἄλλοι καθήμενοι ἐπάνω εἰς σάκκον καὶ στάκτην, ἐκτύπουν τὸ μέτωπόν των εἰς τὴν γῆν· ἄλλοι ἔβρεχον τὴν γῆν ἀπὸ τὰ δάκρυά των· καὶ ἄλλοι μὴ ἠμποροῦντες νά εὐγάλουν δάκρυα, ἐπλήγοναν, κατέκοπτον τὰς σάρκας καὶ μέλη των, διὰ νά πονέσουν. Ἐθασάνιζον τὸν ἑαυτὸν τοὺς μὲ τὸ καῦμα τοῦ θέρους, καὶ ἐτιμῶρουν τὸ σῶμά των μὲ τὴν ψύχραν τοῦ χειμῶνος, καὶ ὅταν ἐτελειῶναν τὴν ζωὴν των, ἐπαρήγγειλον καὶ δὲν τοὺς ἔθαπτον εἰς τὴν γῆν, ὡς ἀναξίους ταφῆς· ἀλλὰ τοὺς ἔρριπτον, ἢ εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ, ἢ εἰς κἀνένα κρημνόν. Ἐκεῖ θέλεις ἀκούσει γ'. λόγια καὶ φωνὰς τῶν ἀληθῶς μετανοοῦντων· διατί ἀπὸ τὸ στόμα τῶν αἰοιδίμων ἐκείνων ἄλλο δὲν ἀκούετο εἰμὴ ταῦτα τὰ λόγια. Οὐαὶ οὐαὶ! Ἄλλοίμονον ἄλλοίμονον! Δικαίως, δικαίως! Σπλαγχνίσου σπλαγχνίσου Δέσποτα! Ἐλέησον Κύριε, ἐλέησον! Συγχώρησον Δέσποτα, συγχώρησον, ἔάν καὶ ἦναι δυνατόν. Καὶ ἄλλοι μὲν ἀπὸ ἐκείνους κτυπῶντες τὸ στῆθός των δυνατὰ, καὶ ὡσάν νά εὐρίσκοντο εἰς τὴν πόρταν τοῦ οὐρανοῦ ἔκραζον· «Ἄνοιξον εἰς ἡμᾶς, Κριτὰ, ἄνοιξον τὴν θύραν τοῦ ἐλέους σου, ἐπειδὴ διὰ τὰς ἁμαρτίας μας τὴν ἐκλείσαμεν· ἕτεροι δὲ σκύπτοντες εἰς τὴν γῆν, ἔλεγον. Ναι ἡξέυρομεν, ἡξέυρομεν ὅτι εἴμεθα ἄξιοι καθε τιμωρίας καὶ κολάσεως· καὶ τί νά ἀπολογηθῶμεν δὲν ἔχομεν πρὸς τὰ τόσα χρέη τῶν ἁμαρτιῶν μας, καὶ ὄλην τὴν οἰκουμένην καλέσωμεν διὰ νά κλαύσουν διὰ λόγου μας· ὅμως ἐκεῖνο μόνον παρακαλοῦμέν σε, νά μὴ μᾶς παιδεύσης μὲ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὀργὴν σου, μηδὲ νά μᾶς κολάσης, καθὼς μᾶς πρέπει, κατὰ τὴν δικαιοκροσίαν σου· ἀλλὰ ὀλίγον ἐλαφρότερα, καὶ ἀρκεῖ εἰς ἡμᾶς νά ἐλευθερωθῶμεν μόνον ἀπὸ τὰ βάσανα ἐκεῖνα τὰ ἄρρητα καὶ ἀπόκρυφα, καὶ ὄχι παντελῶς νά ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ ὅλα. Ἐκεῖ τέλος πάντων θέλεις ἰδεῖ, ἀγαπητέ, καὶ σχήματα καὶ εἶδη τῶν ἀληθῶς μετανοοῦντων· διατί, ἐκείνων τῶν τρισμακαρίων τὰ γόνατα, ἦτον σκληρὰ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν μετανοιῶν, ὅπου ἔκαμναν· οἱ ὀφθαλμοὶ των ἦτον κατεξηραμένη καὶ μέσα βυθουλωμένοι, τὰ μάγουλά των ἦτον ὡσάν καυμένα ἀπὸ τὰ ζεστὰ δάκρυα, ὅπου ἔχουνον, τὰ πρόσωπά των ἦτον καταμαραμένα καὶ κίτρινα, παρόμοια τῶν νεκρῶν, τὰ στήθη των ἦτον πληγωμένα, καὶ τὰ πτύσματά των ἦτον αἱματωμένα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς γρονθισμούς, ὅπου ἔδιδον εἰς τὸ στῆθός των· τὸ σχῆμά των ἦτον σύννου, σκυθρωπόν, λυπηρόν, καὶ ὅμοιον τῶν καταδικωμένων. Τί νά περιττολογῶ; ἐκεῖ θέλεις ἰδεῖ καὶ διαίταν, καὶ ἔργα, καὶ λόγια, καὶ σχήματα τῶν μετανοοῦντων ἐν ἀληθείᾳ, τὰ ὅποια ἐδύναντο νά βιάσουν τὸν ἀβίαστον Θεόν, καὶ νά πείσουν συντόμως τὴν φιλανθρωπίαν του, διὰ νά τοὺς συγχωρήσῃ· καὶ βλέπωντας ταῦτα, εἶμαι βέβαιος πῶς θέλεις λάβει καὶ ἐσύ, ἀδελφέ, ἀνδρίαν ψυχῆς, διὰ νά τοὺς μιμηθῆς μερικῶς, εἰς τὴν μετάνοιάν σου· εἶμαι βέβαιος, ὅτι θέλεις συμπονέσει τοὺς αἰοιδήμους ἐκείνους, καὶ θέλεις συντρίψει τὴν καρδίαν σου τόσον, ὥστε ὅπου νά τελειώσης νά κλείσης τὸ Βιβλίον μὲ δάκρυα.

θινή μετάνοια. "Ὅθεν ἀπὸ τῶρα καὶ ἐμπρὸς πρόσεχε, δι' ἀγάπην Θεοῦ, καὶ ὅταν σὲ παρακινήσῃ ὁ διάβολος νὰ ἐγκρεμισθῆς εἰς κάμμιναν ἀμαρτιάν, ἀντὶ νὰ εὐκολύνῃς τὸν κρεμμισμὸν μὲ τὸ νὰ λέγῃς «θέλω ἐξομολογηθῆ, θέλω μετανοήσαι» ἐσὺ στήσαι εἰς τὴν ψυχὴν σου τοῦτο τὸ ἀνίκητον τειχοκάστρον, καὶ λέγε· «τίς ἤξεύρει ἐὰν ἐξομολογηθῶ καλῶς; τίς ἤξεύρει ἀνίσως καὶ τούτῃ ἡ ἀμαρτία ὅπου μελετῶ νὰ κάμω, ἦναι ἢ ὑστερινή, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς δὲν θέλει ὑπομείνει καὶ νὰ μὲ συγχωρήσῃ· ἀλλὰ θέλει κόψει τὸ σχοινίον τῆς ὑπομονῆς του, καὶ νὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ πέσω εἰς τὴν ἀπώλειαν; τίς ἤξεύρει ἀνίσως ὁ Θεὸς καὶ μοῦ δώσῃ τὸ χάρισμα τῆς ἀληθινῆς μετανοίας, τὸ ὁποῖον δὲν ἔδωκεν εἰς ἄλλους παρομοίους μου ἀμαρτωλοῦς, οἱ ὅποιοι φλογίζονται τώρα εἰς τὸν ἄδην; τίς ἤξεύρει ἀνίσως καὶ ἐγώ, μὲ τὸ νὰ ἐσυνείθισα νὰ μὴ φοβοῦμαι τὸν Θεόν, δοθῶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς ἀποδοκιμασμένην ζωὴν, καὶ εἰς ἐσχάτην ἀπελπισίαν»; — «Καρδιά συνετοῦ διανοηθήσεται παραβολὴν» λέγει ὁ Σειράχ (γ'. 29)· καὶ ἐσύ, ἂν ἦσαι φρόνιμος καὶ σοφὸς τῇ καρδίᾳ, μὴ βάλῃς, ἀγαπητέ, τὴν ὑπόθεσιν τῆς σωτηρίας σου εἰς ἓνα τόσον φανερὸν κίνδυνον, καθὼς εἶναι ἐποῦτος, τὸ νὰ ἐλπίζῃς δηλαδὴ εἰς μίαν ἄκαρπὸν ἐξομολόγησιν, καὶ μίαν ψεύτικην μετάνοιαν, καὶ ἡμπορῶντας νὰ κρεμάσῃς τὴν ἐλπίδα σου εἰς ἓνα δυνατὸν σχοινίον διὰ νὰ σωθῆς, νὰ θέλῃς νὰ τὴν κρεμάσῃς εἰς μίαν κλωστήν σαπημένην, ἢ ὅποια ἀφ' οὗ κοπῆ, ἐσὺ ἔχεις νὰ καταβυθισθῆς εἰς ἓνα πέλαγος ἀπείρου καὶ αἰωνίου πυρός. Τὸ δυνατὸν σχοινίον εἶναι· τὸ νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ τὴν πράξιν τῆς ἀμαρτίας· τὸ νὰ πολεμῆς νὰ ξεβρίζώσῃς ἀπὸ τὴν καρδίαν σου τὰς κακὰς κλίσεις μὲ ἓνα πόνον δραστικόν, καὶ τὸ νὰ ἀποκτήσῃς ἀληθινὴν μετάνοιαν, καὶ συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν σου, μὲ τὴν πράξιν τῶν ἀρετῶν, καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ· ὅτι τὸ νὰ μὴν ἀπέχῃ τινὰς ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας εἶναι τὸ νὰ καταπίνῃ τὴν πονηρίαν, χωρὶς νὰ τὴν μασσᾷ, μὲ τὸ ὁποῖον δείχνει, πῶς εἶναι ὀλότελα μωρός, ὡσάν ὅπου κάμνει θεληματικῶς ἓνα κακὸν ἄπειρον, μὲ τὸ νὰ ὑποθέτῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἐκεῖνο, ὅπου στέκεται μόνον εἰς τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, ἤγουν μὲ τὸ νὰ ὑποθέτῃ καιρὸν νὰ μετανοήσῃ, καὶ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ μετανοήσῃ ἀξίως· ὡσάν νὰ ἦτον σχεδὸν ὁ Θεὸς φίλος τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ ὄχι ἐχθρὸς αὐτῶν ὁ πλέον μεγαλύτερος, καὶ φοβερώτερος, καὶ δυνατώτερος εἰς τὸ νὰ τοὺς ἐκδικηθῇ· καὶ ὡσάν νὰ μὴ ἦτον ἐκεῖνος, ὅπου ἔχει ἓνα ἄπειρον μῖσος εἰς κάθε κακίαν.

Ἄς μὴ σὲ πλανέσῃ δὲ ὁ λογισμὸς, ἀδελφέ, λέγοντάς σου· νὰ ὅπου οἱ Πατέρες λέγουν «Πίπτ' ἔγειραι»· ἤγουν ὅσαις φοραῖς πέσης, σήκω καὶ σώζεσαι. Λοιπὸν αὐτὴ εἶναι ἡ μετάνοια, τὸ νὰ πίπτῃ τινὰς, καὶ πάλιν νὰ σηκόνεται, καὶ τὸ νὰ σηκόνεται, καὶ πάλιν νὰ πίπτῃ; Πεπλανημένη, ἀδελφέ, καὶ κακὴ ἐξήγησις εἶναι αὐτὴ, ὅπου ἐσὺ κάμνεις τοῦ ῥητοῦ τούτου· διατὶ οἱ Πατέρες εἶπον τοῦτο, διὰ νὰ εὐγάλουν ἀπὸ

Τὸ πίπτει
ἔγειραι
πῶς ἐξη-
γείται.

τοὺς ἀνθρώπους τὸν φόβον τῆς ἀπογνώσεως, καὶ ὄχι διὰ νὰ τοὺς κάμουν νὰ ἀμαρτάνουν μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐξομολογήσεως, καὶ μετανοίας· ἄπαγε! διὸ λέγει ὁ Ἅγιος Ἰσαάκ· «Τὴν ἀνδρίαν ἦν οἱ Πατέρες ἐν ταῖς »θείαις Γραφαῖς αὐτῶν θεθείκασι . . . περὶ τῆς μετανοίας, οὐ χρῆ ἡμᾶς »ἐκλαμβάνειν πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀμαρτάνειν . . . Ἴνα γὰρ ἐλπίδα μετα- »νοίας σχῶμεν, ἐμηχανήσαντο ὑποκλέπτειν ἐκ τῆς αἰσθήσεως τὸν φόβον »τῆς ἀπογνώσεως» (Λόγ. σ'. Σελ. 405). Ἐπειτα οἱ Πατέρες εἶπον «Πίπτ' ἔγειραι»· πέσε καὶ σήκω, καὶ ὄχι, σήκω καὶ πέσε, καθὼς ἀντι- στρόφως τὸ ἐρμηνεύεις ἐσὺ· πολὺ γὰρ διαφέρει τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο· ὥστε τὸ νὰ πίπτῃ τινὰς καὶ νὰ σηκόνεται, καὶ ἔπειτα ἀφ' οὗ σηκωθῆ, πάλιν νὰ πίπτῃ, αὐτὴ οὔτε εἶναι, οὔτε ὀνομάζεται μετάνοια, καθὼς τὴν ὀνομάζεις ἐσὺ, ἀλλὰ εἶναι καὶ ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Πέτρον, σκύλος ὁποῦ γυρίζει εἰς τὸ ξερατόν του, καὶ γουροῦνι ὁποῦ κυλίσεται πάλιν εἰς τὴν προτέραν λάσπην του· «Κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα· »καὶ ὅς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου» (Ἐπιστ. β'. 22). Τὸ ἀλη- θινὸν δὲ νόημα τοῦ «Πίπτ' ἔγειραι» εἶναι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει μὲ ὄλαις του ταῖς δυνάμεις νὰ ἀπέχη ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, καὶ νὰ φυλάττεται νὰ μὴ πέσῃ· ἐὰν ὅμως ἀπὸ ἀσθένειαν ἀνθρωπίνην τύχη νὰ πέσῃ, καὶ ὄχι μὲ τελείαν προαίρεσίν του, πρέπει νὰ μὴ ἀπελπίζεται, ἀλλὰ νὰ σηκόνεται παρρηθῆς, καὶ νὰ ἐξομολογήται, καὶ νὰ μετάνοῃ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρόν. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος· «Ἀγγέλων »ἐστὶ τὸ μὴ πίπτειν, ἴσως οὐδὲ δυναμένων . . . ἀνθρώπων δὲ τὸ πί- »πτειν, καὶ θάττον ἀνίστασθαι ὡσάκις ἂν τοῦτο καὶ συμβαίνει» (Λόγ. δ'. περὶ Ὑπακ.). «Ὅθεν καὶ ἐσὺ, ἀδελφέ, ἀνίσως καὶ διὰ μεγάλην σου δυ- στυχίαν, καὶ ἀσθένειαν ἔπεσες, μὴ γελασθῆς καὶ εἰπῆς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου· ἐγὼ τῶρα ἔπεσα καὶ ἔπεσα, λοιπὸν ἄς ξαναπέσω ἀκόμη, καὶ ἄς πράξω πάλιν καὶ πάλιν τὴν ἀμαρτίαν, ἐπειδὴ καὶ μίαν φορὰν ἔλασπώ- θηκα· καὶ ὕστερον ἐξομολογοῦμαι, καὶ μετανῶ διὰ ὄλα, καὶ κάμνω ἀποχὴν τοῦ κακοῦ πλέον· μὴ ἀδελφέ, διὰ τὸν Κύριον, μὴ ἀκούσης τὸν λογισμόν αὐτόν, διατί φανερὰ φανερὰ εἶναι τοῦ διαδόλου, ὁποῦ ζητεῖ τὴν ἀπώλειάν σου· ἀλλὰ εὐθὺς ὁποῦ μίαν φορὰν ἀμαρτήσης, μὴ δευτερώ- σης, μὴν ἀργοπορήσης μηδὲ ὑπομείνης νὰ περιστρέφῃσαι καὶ νὰ κυλίε- σαι μέσα εἰς τὴν λάσπην· «Μὴ ἀνάμεναι ἐπιστρέψαι πρὸς Κύριον· καὶ »μὴ ὑπερβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας» (Σειρ. ε'. 8)· ἀλλὰ σήκω καὶ πή- γαινε εἰς τὸν Πνευματικόν, καὶ ἐξομολογήσου· διατί, ὅσον εἶναι νεαρὰ ἢ πληγῆ, τόσον εὐκολώτερα ἰατρεύεται· ὅσον δὲ παλαιούται, τόσον καὶ δύσκολα θεραπεύεται, κατὰ τὸν τῆς Κλίμακος· «Ὡς ἐτι νεαρὸν καὶ ζέον ἐστὶ τὸ τραῦμα, εὐίατον εἶναι πέφυκε· τὰ γὰρ χρόνια ὡς ἡμελημένα καὶ κεχερωμένα δυσίατά ἐστι» (Λόγ. ε'. περὶ Μετανοίας)· εἰ δὲ καὶ δὲν εὔρης καιρόν κατὰ τὸ παρόν, μετανόησαι εἰς τὸν Θεόν χωρὶς νὰ προσμέ-

νης τὸν καιρὸν τῆς Ἐξομολογήσεως, καὶ γύρευσαι νὰ κάμῃς καταλλαγὴν, καὶ εἰρήνην μετὰ τὸν Θεόν, διὰ μέσου πολλῶν πράξεων πόνου, καὶ συντριβῆς, καὶ μετανοῶν κατὰ τὴν δύναμιν σου· καὶ μὴ εὐχαριστηθῆς μήτε μίαν μόνην νύκτα νὰ κοιμηθῆς, χωρὶς νὰ προσπέσης, καὶ νὰ μετανοήσης εἰς τὸν Θεόν, ἕως ὅπου νὰ υπάγῃς νὰ τὴν ἐξομολογηθῆς εἰς τὸν Πνευματικόν· διατι αὕτη εἶναι μία ἀνυπόφορος αὐθάδεια, ὧντας ἐσὺ ὑποκειμένος κάθε ὥραν εἰς τὸν θάνατον, νὰ σταθῆς κἄν μίαν μόνην στιγμήν, εἰς θανάσιμον ἁμαρτίαν, καὶ νὰ ἀποκρεμασθῆς ἀπὸ μίαν κλωστήν, καθὼς εἶναι ἡ ζωὴ σου, ἐπάνω εἰς τὴν ἄβυσσον ὄλων τῶν κακῶν, καθὼς εἶναι ὁ ἄδης. Ἄχ! ἀλλὰ ἐσὺ ταλαίπωρε, ὄχι μόνον μίαν στιγμήν στέκεις εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἀμετανόητος, ἀλλὰ στέκεις μῆνας, καὶ καιρούς· καὶ διὰ νὰ εὐγῆς ἀπὸ τοιοῦτον κίνδυνον, προσμένεις τὴν ἡμέραν τῆς Λαμπρᾶς, ἢ τῶν Ἀποστόλων, ἢ τῶν Χριστουγεννῶν, διὰ νὰ ἐξομολογηθῆς, καὶ παῖζεις, καὶ γελᾷς, καὶ κοιμᾷσαι ἀμέριμος, ὡσάν νὰ ἤθελες βλάβη, ὄχι τὴν λογικὴν καὶ ἀθάνατον ψυχὴν σου, ἀλλὰ ἓνα δαυλὸν ἀνάισθητον, ὅπου δὲν αισθάνεται τὴν βλάβην, ὅπου τοῦ κάμνεις, οὔτε δύναται νὰ σὲ ἐκδικηθῆ. Ὅθεν ἄκουσον τὸ φοβερὸν τοῦτο παράδειγμα, ὅπου ἀναγινώσκωμεν εἰς τὰς ἱστορίας.

Ἱστορία φοβερά. Ἐνας νέος ἐδέθη κατὰ τὴν καρδίαν ἀπὸ τὸν ἔρωτα καὶ τὰ δεσμὰ μιᾶς πόρνης· ἐλεγχθεὶς δὲ πολλὰ σφοδρὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του, καὶ ἀπὸ τὸν Πνευματικόν του, ἀπεφάσισε νὰ σπάσῃ τὰ δεσμὰ αὐτά, καὶ νὰ λυτρωθῆ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, μετὰ μίαν γενικὴν καὶ καθολικὴν ἐξομολόγησιν ὄλων τῶν ἁμαρτιῶν του. Συνάζωντας λοιπὸν τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν του, τὰς ἔγραψεν εἰς ἓνα χαρτί. Εἰς τὴν ἐξέτασιν ὁμοῦ, ὅπου ἔκαμε τῶν ἁμαρτιῶν του, δὲν ἔλαβε καὶ τὸν πρόποντα πόνον καὶ συντριβὴν εἰς τὴν καρδίαν του, καθὼς πρέπει νὰ κάμνουν ἐκεῖνοι ὅπου ἐνθυμοῦνται τὰς ἁμαρτίας των καὶ ἐτοιμαζόνται νὰ τὰς ἐξομολογηθοῦν· ἀλλὰ τὸσον ὀλίγον πόνον ἔκαμεν, ὅπου πηγαίνωντας διὰ νὰ ἐξομολογηθῆ, εἰς τὸν δρόμον ἔτυχε πάλιν νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν πόρταν τοῦ κατηραμένου δσπητιοῦ τῆς πόρνης ἐκείνης, εἰς τὸ ὅποιον ὡσάν ἄγνωστος, ἐπαρακινήθη πάλιν νὰ ἐμβῆ, καὶ ἀφ' οὗ ἐμβῆκεν, ἀπεφάσισε νὰ πέσῃ πάλιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ κοντὰ εἰς τὰς παλαιὰς νὰ προσθέσῃ καὶ ἄλλην νέαν ἁμαρτίαν, μετὰ ἐλπίδα ὅτι ἔχει νὰ ἐξομολογηθῆ πλεόν ὄλας τὰς ἁμαρτίας του. Ἀλλὰ τί ἠκολούθησε; καθὼς αὐτὸς ἦτον ἐπάνω εἰς ἐκεῖνον τὸν πονηρὸν λογισμὸν διὰ νὰ πέσῃ εἰς τὴν πορνείαν, νὰ καὶ ἔφθασεν ἓνας ἄλλος νέος συνεραστὴς καὶ ἀγαπητικὸς τῆς αὐτῆς πόρνης, ὁ ὅποιος βλέπωντας ἐκεῖ, ἐθυμώθη, καὶ κτυπῶντάς τον, μετὰ μίαν μόνην πληγὴν τὸν ἐθανάτωσεν· ὅθεν πέρνοντες οἱ ἐκεῖσε ἄνθρωποι τὸ λείψανόν του διὰ νὰ τὸ ἐνταφιάσουν, εὗρηκαν ἐπάνω του τὸ χαρτί, ὅπου εἶχε γραμμένας τὰς ἁμαρτίας του διὰ νὰ τὰς ἐξομολογηθῆ· ὡ ἐλε-

εινός θάνατος! ὦ ἐλπίδες ψεύτικαις! ὦ λογισμὸς πεπλανημένος τοῦ δυστυχοῦς ἐτούτου νέου!

Τώρα ἀνίσως καὶ ἐσὺ ἀδελφέ, ἦσαι παρόμοιος μὲ τοῦτον τὸν τρισάθλιον νέον εἰς τὴν αὐθάδειαν, νὰ βλάπτῃς τὸν Θεόν, καὶ νὰ ἀμαρτάνῃς μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς συγχωρήσεως, ἐλθέ εἰς αἴσθησιν σὲ παρακαλῶ, ἐλθέ, διὰ νὰ μὴν τύχη νὰ γένης μίαν ἡμέραν παρόμοιός του εἰς τὴν τιμωρίαν καὶ ἀπώλειαν.

Ἡ κόλασις εἶναι ἓνα τόσον μέγαλον καὶ φοβερόν κακόν, ὅπου ἐτούτο μόνον τὸ συμβεβηκός, καὶ αὐτὴ μοναχὴ ἢ ἱστορία, πρέπει νὰ σὲ κάμῃ νὰ φρῆξῃς πολλά, καὶ νὰ σὲ ἐμποδίσῃ ἀπὸ κάθε ἀμαρτίαν· «Λοιμοὺ μαστιγιουμένου, ἄφρων πανουργότερος γίνεται» (Παροιμ. ιθ'. 25). Ἄφες λοιπὸν τὴν αὐθάδειαν ταύτην, καὶ τὸ ψεύτικον θάρρος τοῦ νὰ ἀμαρτάνῃς μὲ ἐλπίδα τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανόιας, καὶ ἔχωντας πάντοτε τὸ παράδειγμα τοῦ δυστυχοῦς τούτου νέου εἰς τὴν ἐνθύμησίν σου, μὴ ξεθαβρεύσῃς ποτέ, ἀλλὰ «Μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐργάζου τὴν σωτηρίαν σου», καθὼς σοῦ παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος (Φιλιπ. β'. 12). Ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀληθινὴ μετάνοια γεννᾶται ἀπὸ τὸν φόβον, καὶ ἡ μετάνοια μὲν εἶναι ὡσάν καράβι, ὅπου σὲ ὀδηγεῖ εἰς τὸν λιμένα τῆς θείας ἀγάπης· ὁ δὲ φόβος εἶναι ὁ карабоκύρης τοῦ τοιοῦτου караβίου, ὡς λέγει ὁ Ἀββᾶ Ἰσαάκ· «Ἡ μετάνοια ἐστὶ χάρις δευτέρα, καὶ τίκτεται ἐν τῇ καρδίᾳ » ἐκ τῆς πίστεως καὶ τοῦ φόβου» (Λόγ. σβ'.). καὶ πάλιν· «Ἡ μετάνοια » ἐστὶ τὸ πλοῖον, ὁ φόβος δὲ ὁ κυβερνήτης αὐτοῦ, ἡ ἀγάπη, ὁ λιμὴν ὁ » θεϊκός» (αὐτόθ. Σελ. 418). Διὰ τοῦτο, ἀγαπητοί μου ἐν Χριστῶ ἀδελφοί, (στρέφω γὰρ τώρα τὸ ἐνικὸν σχῆμα τοῦ λόγου εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν) εἰς τὴν μετάνοιαν, εἰς τὴν μετάνοιαν σᾶς προσκαλῶ μὲ τὸν παρόντα Λόγον ὄλους μικροὺς καὶ μεγάλους, ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς· εἰς τὴν μετάνοιαν ἄς προστρέξωμεν, ἀδελφοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ γέροντες· εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μετανόιας ἄς καταφύγωμεν ὄλοι ὄλοι, χωρὶς νὰ ἐξαιρηθῇ τινάς· διατὶ ἄλλη ἀρετὴ δὲν δύναται νὰ μᾶς φιλιώσῃ μὲ τὸν Θεὸν ἡμᾶς ὄλους, ὅπου μίαν φορὰν ἡμαρτήσαμεν, πάρεξ ἡ μετάνοια. Ἄς φωνάξωμεν μὲ τὸν Δαυὶδ καὶ ἡμεῖς. «Δεῦτε προσκυνήσωμεν, καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ, καὶ κλαύσωμεν ἐναντίον Κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς λαὸς νομῆς αὐτοῦ, καὶ πρόβατα χειρὸς αὐτοῦ» (Ψαλμ. ιδ'. 6). Ἄς κράξωμεν μὲ τοὺς τρεῖς παῖδας πρὸς τὸν Θεόν· «Ἡμαρτομεν, καὶ ἠνομήσαμεν » ἀποστῆναι ἀπὸ σοῦ· καὶ ἐξημάρτομεν ἐν πᾶσι, καὶ τῶν ἐντολῶν σου » οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδὲ συνετηρήσαμεν, οὐδὲ ἐποιήσαμεν, καθὼς ἐνετείλω » ἡμῖν» (Αἰν. τῶν τριῶν Παίδ. 5), Ἄς ἀποστραφῇ κάθε ἓνας ἀπὸ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καθὼς ἀπεστράφησαν καὶ οἱ Νινευῖται ἐκεῖνοι, καὶ τότε ἄς βοήσωμεν καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸν Θεόν, καθὼς καὶ

ἐκεῖνοι ἐβόησαν· «Τίς οἶδεν εἰ μετανοήσει ὁ Θεός, καὶ ἀποστρέψει ἐξ ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀπολώμεθα ;» (Ἰωάν. γ'. 9). Καὶ ὅποιος ἀπὸ ἡμᾶς ἐσφαλεν εἰς τὸν Θεὸν ὕστερα ἀπὸ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα, οὗτος ἂς μὴ παύσῃ νύκτα καὶ ἡμέραν νὰ φωνάζῃ τὰ κατανυκτικὰ ἐκεῖνα λόγια, ὅπου τὸν διδάσκει ὁ κήρυξ τῆς μετανοίας, καὶ χρυσοῦς τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν καρδίαν Ἰωάννης, λέγων· «Εἰ τις τὸ οὐράνιον Βάπτισμα ἠλαβὼν ἤμαρτεν, εἰς τὸν οὐρανὸν ἤμαρτεν· ὁ γὰρ πρὸ τοῦ Βαπτίσματος ἠμαρτάνων, ἐν γῆ ἠμαρτάνει· Ἡ γὰρ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ· τῷ Ἀδάμ ἐβρέθη (Γέν. γ'. 16). Εἴτις δὲ Χριστὸν ἐνεδύσατο ἐν τῷ Βαπτίσματι, οὐκ ἔτι γῆ τυγχάνει, ἀλλ' οὐρανός· Οἶος γὰρ ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι, καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἶος ὁ ἐπουράνιος τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι (ἀ, Κορινθ. ιέ. 48). Εἴτις οὖν ἤμαρτε μετὰ τὸ Βάπτισμα, εἰς οὐρανὸν ἤμαρτε· διὸ προσερχέσθω καὶ λεγέτω· Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ εἰμι ἄξιος κληθῆναι υἱός σου (Λουκ. ιέ. 18). Διατί ; λέγε τὴν αἰτίαν· Ὅτι τὴν τῷ αἵματι Ἰησοῦ καρδίαν μου ἐβέβραντισμένην, καὶ ῥοδοσιδῶς ἀνθοῦσαν, ταῖς ἡδοναῖς ἐβορβόρωσα· σὲ παρῶξυνα· τὸ Πνεῦμά σου τὸ Ἅγιον παρεπίκρανα· τὴν ἐξαστράπτουσαν στολὴν τῆς Πίστεως τῇ ἁμαρτίᾳ ἐσπίλωσα· τὴν ἐλευθερωθεῖσάν μου ψυχὴν τῷ Βαπτίσματι, καὶ χιονωθεῖσαν τῷ φωτίσματι, σκοτίας τῇ ἁμαρτίᾳ ἐδούλωσα· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου» (Τόμ. ζ'. Λόγ. ξ'.).

Ἄς σπουδάσωμεν, ἀδελφοί, νὰ ἀποκτήσωμεν εἰς τὴν ψυχὴν μας καθ' ἕξιν ἐνδιαθέτως τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν, καὶ τὰ σημάδια τῆς ἀληθινῆς μετανοίας, καθὼς εἰς τὸν παρόντα Λόγον κατὰ πλάτος ἐδειξαμεν. Ἄς ἀγωνισθῶμεν διὰ νὰ ἔχωμεν πάντοτε εἰς τὴν καρδίαν μας καὶ τὸν συστατικὸν τῆς ἀληθινῆς μετανοίας πόνον διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, ὁ ὁποῖος πόνος καθολικῶς συνίσταται ἀπὸ δύο αἰτία, ἓνα ἐκούσιον, καὶ ἄλλο ἀκούσιον. Πάλιν τὸ ἐκούσιον συνίσταται ἀπὸ δύο αἰτία, ἓνα ἐσωτερικόν, εἴτ' οὖν ψυχικόν, καὶ ἄλλο ἐξωτερικόν, ἥτοι σωματικόν. Ἐσωτερικὸν λοιπὸν αἴτιον, ὅπου γεννᾷ πόνον εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τὴν συντρίβει, εἶναι πρῶτον ἓνας λυπηρὸς καὶ πενθικὸς λογισμὸς, ἐνωμένος μετὰ τὴν αὐτομεμφίαν καὶ κατηγορίαν τοῦ ἑαυτοῦ μας, πῶς ἁμαρτήσαμεν, καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας μας ἐλυπήσαμεν, καὶ παρεπιγράναμεν τὸν Θεόν, πῶς ἐχάσαμεν τὴν χάριν του, καὶ τὴν βασιλείαν του, καὶ πῶς ἐκερδίσαμεν μίαν αἰωνιότητα ἀπείρων κολάσεων καὶ βασάνων· οὗτος γὰρ ὁ λογισμὸς, καθὼς ἡ πέτρα πλακόνει τὰ σταφύλια, καὶ εὐγάνουν τὸ κρασί, ἐτῆ καὶ αὐτὸς πλακόνωντας τὴν καρδίαν μας, δὲν τὴν ἀφίνει νὰ σχιρτᾷ εἰς τὰ πάθη, καὶ εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκός, ἀλλὰ τὴν στεναχωρεῖ, τὴν συντρίβει, καὶ τὴν κάμνει νὰ πονῆ, καὶ νὰ εὐγάνῃ δάκρυα. Ἐτῆ μᾶς τὸ βεβαιώνει ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· « Ἀλλὰ γὰρ καὶ

» ἡ αὐτομεμφία μόνη καθ' ἑαυτήν, ὡσπέρ τι βάρος νοητὸν τῷ λογιζο-
 » μένῳ τῆς ψυχῆς ἐπιτεθεῖσα, καὶ χρονίσασα, συντρίβει, καὶ πιέζει, καὶ
 » τὸν οἶνον ἐκθλίβει τὸν σωτήριον, τὸν εὐφραίνοντα καρδίαν ἀνθρώπου,
 » τοῦτέστι τὸν ἐντὸς ἀνθρώπων· οἶνος δὲ τοιοῦτός ἐστιν ἡ κατάνυξις· συ-
 » νεκθλίβει γὰρ τῷ πένθει καὶ τὰ πάθη, καὶ χαρᾶς τὴν ψυχὴν πληροῖ
 » μακαριστῆς τοῦ κατὰ ταῦτα δεινοῦ βάρους ἀπαλλάξασα· διὰ τοῦτο,
 » Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται» (Ματθ. ε'. 3) (ἐν
 τοῖς πρὸς Ἑβραίους). Ἡ ἐσωτερικὴ δὲ λύπη αὕτη τῆς ψυχῆς προξενεῖ τὴν
 ἀληθινὴν μετάνοιαν, ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· « Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη με-
 » τάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται» (Β'. Κοριν. θ'. 7.)

Δεύτερον δὲ καὶ ἡ μνήμη τῶν ἁμαρτιῶν, τὸ ταπεινὸν φρόνημα, καὶ
 ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀπερίσπαστος, καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας γενομένη δέη-
 σις καὶ εὐχὴ διὰ τὰς ἁμαρτίας μας· ποτὲ μὲν λέγουσα· « Κύριε Ἰησοῦ
 » Χριστέ, Ἰὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησόν με»· καί· « Ἰησοῦ μου γλυκύτατε πολλὰ
 » σὲ ἐλύπησα»· ποτὲ δέ· « Ἠμάρτηκα Κύριε, ἡμάρτηκα»· καί· « Πάτερ,
 » ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ εἰμι ἄξιος κληθῆναι
 » υἱός σου»· καὶ ἄλλα παρόμοια, τὰ ὅποια συντρίβουν καὶ αὐτὰ τὴν καρ-
 δίαν, καὶ τὴν κάμνουν νὰ πονῆ, καὶ νὰ εὐγάνῃ δάκρυα. Ὅθεν εἶπεν ὁ
 Ἀββᾶ Μάρκος· « Ὁ νοῦς ἀπερισπᾶστος εὐχόμενος, θλίβει καρδίαν, καρ-
 » δίαν δὲ συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει»
 (Κεφ. λδ'. περὶ τῶν Οἰομένων). Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς εἶπε· « Μνήμη
 » Θεοῦ ἐστὶ πόνος καρδίας ὑπὲρ εὐσεβείας γενόμενος».

Τὰ ἐκούσια δὲ πάλιν ἐξωτερικὰ καὶ σωματικὰ αἰτία, ὅπου θλίβουν
 καὶ συντρίβουν τὴν καρδίαν, εἶναι ἡ σωματικὴ πτωχεία, ἡ ἐγκράτεια
 τῶν φαγητῶν καὶ πιωτῶν, καὶ τοῦ ὕπνου, καὶ πάσης ἀνέσεως καὶ ἡδυ-
 παθείας τοῦ σώματος· ὅθεν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος εἶπεν ὁ Ἅγιος Μάρκος·
 « Ἐκτὸς συντριμμοῦ καρδίας ἀδύνατον καθόλου ἀπαλλαγῆναι κακίας·
 » συντρίβει δὲ καρδίαν ἡ τριμερὴς ἐγκράτεια, ὕπνου λέγω, καὶ τροφῆς,
 » καὶ σωματικῆς ἀνέσεως» (Κεφ. σί'.). ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο εἶπεν ὁ θεὸς
 Ἰωάννης τῆς Κλίμακος· « Δίψα, καὶ ἀγρυπνία ἐξέθλιψαν καρδίαν· καρ-
 » δίαν δὲ θλιβείσης, ἀπεπήδησαν δάκρυα» (Λόγ. ε'. περὶ Θανάτου). Κα-
 θὼς δὲ ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω γεννᾶται ἡ συντριβὴ τῆς καρδίας καὶ ἡ κατάνυ-
 ξις, ἔτι καὶ ἀπὸ τὰ ἐναντία τούτων, ἤτοι ἀπὸ τὸν πλοῦτον, καὶ τὰ ἡδυ-
 νικὰ φαγητά, καὶ τὴν πολυϋπνίαν, καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος,
 γεννᾶται ἡ σκληρότης τῆς καρδίας καὶ πώρωσις, καὶ ἡ ἡδυπάθεια τῆς
 ψυχῆς, οὕτω μᾶς τὸ βεβαιόουν οἱ ἀνωτέρω θεοὶ Πατέρες· ὁ γὰρ Ἅγιος
 Μάρκος λέγει· « Ἡ τούτων περίσσεια ἡδυπάθειαν ἐντίθησιν· ἡ δὲ ἡδυπά-
 » θεια τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς παραδέχεται» (σί'.). Ὁ δὲ τῆς Κλίμακος
 Ἰωάννης· « Ἀναλγησία καρδίας ἐπώρωσε νοῦν, βρωμάτων δὲ πλῆθος
 » ἐξήρανε πηγᾶς» (Λόγ. ε'. περὶ Θανάτου). Ἐπισφραγίζει δὲ τοὺς λό-

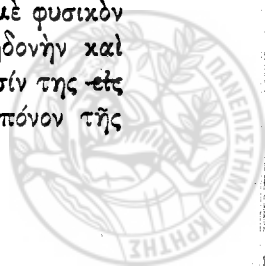
γους τῶν θεῶν τούτων Πατέρων καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, λέγων· «Καθάπερ γὰρ ἀναληθσία καὶ πύρωσις, καὶ σκληρότης »καρδίας ἐξ ἀνέσεως, καὶ τρυφῆς, καὶ εὐπαθείας τίκτεσθαι πεφύκασιν, »οὕτως ἐξ ἐγκρατοῦς, καὶ συνεσταλμένης διαίτης, συντριβὴ καρδίας, καὶ »κατάνυξις, πικρίας πάσης ἀποτρεπτικὴ καὶ γλυκείας ἰλαρότητος παρεκτικὴ» (Πρὸς τὴν Εἰνήν).

Τὰ ἀκούσια δὲ πάλιν αἷτια, ὅπου συντρίβουν τὴν καρδίαν, καὶ προξενοῦν πόνον εἰς αὐτήν, τὰ μὲν ἐσωτερικὰ καὶ ψυχικὰ εἶναι οἱ αἰσχροί, καὶ βλάσφημοι, καὶ πονηροὶ λογισμοί, ὅπου προσβάλλει ὁ διάβολος εἰς τὸν νοῦν μας, ὡτὰν βέλη καὶ σαῖτας πεπυρωμένας. Ὅμοίως καὶ τὰ πάθη ψυχικὰ καὶ σωματικὰ, ὅπου μᾶς ἐνοχλοῦν καθ' ἑκάστην· διατι πρέπει νὰ ἀντιπαλαιώμεν εἰς ὅλα ταῦτα μὲ ὄλην μας τὴν δύναμιν, καὶ νὰ μὴ ἀφίνωμεν τὸν λογισμόν μας νὰ κάμνη συνδυασμόν, ἢ συγκατάθεσιν εἰς αὐτά· ἀλλὰ νὰ προστρέχωμεν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν διὰ τῆς Προσευχῆς, καὶ μὲ τὴν βοήθειαν ἐκείνου νὰ τὰ ἀποδιώκωμεν, καὶ νὰ μὴ τὰ ἀφίνωμεν νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν καρδίαν μας. Πόσου δὲ πόνου, καὶ πόσης συντριβῆς καὶ θλίψεως εἶναι αἷτια ὁ ἀκατάπαυστος καὶ ἀόρατος καὶ σκληρὸς οὗτος πόλεμος, ἐκεῖνοι μόνον τὸ ἤξεύρουν κατὰ ἀλήθειαν, ὅσοι μὲ τὴν πείραν τὸ ἐδοκίμασαν. Ὅθεν περὶ τοῦ πολέμου τούτου ἔγραψεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· «Καὶ οὗτος δεινὸς ὁ πόλεμος· καὶ αὕτη παρά »ταξις μεγάλῃ· καὶ τοῦτο μέγα τρόπαιον» (Λόγ. δ'). Τὰ δὲ ἐξωτερικὰ καὶ σωματικὰ αἷτια, ὅπου συντρίβουν τὴν καρδίαν, εἶναι αἱ ὕβρεις, αἱ ἀτιμίαι, αἱ ἀδικίαι, καὶ αἱ ἄλλαι θλίψεις, καὶ οἱ διάφοροι πειρασμοί, ὅπου ἤθελαν μᾶς ἀκολουθήσει ἐξ ἀνθρώπων, ἐκ δαιμόνων, καὶ ἐκ τῆς φύσεως, ὡς προείπομεν· πάντα γὰρ ταῦτα πρέπει νὰ δέχεται μετ' εὐχαριστίας ἐκεῖνος, ὅπου ἀγαπᾷ νὰ μετανοήσῃ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ νὰ λάβῃ ἰατροίαν, καὶ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Ἐπί μᾶς τὸ βεβαιοῦν οἱ ἀνωτέρω θεοὶ Πατέρες· ὁ μὲν γὰρ Ἅγιος Μάρκος «Τὸ τῆς μετανοίας »ἔργον (φησὶν) ἐν ταῖς τρισὶ ταύταις ἀρεταῖς ἐξυφαίνεται, ἐν τῷ λογισμοῦς »καθαιρεῖν, καὶ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι, καὶ τὰς ἐπερχομένας θλίψεις »ὑποφέρειν» (ἐν τοῖς Σχολίοις τοῦ ε'. Λόγ. τῆς Κλίμακος). Καὶ πάλιν «Πᾶς ἀκούσιος πόνος γινέσθω σοι μνήμη διδάσκαλος, καὶ οὐκ ἐπιλείψει »σοι ἀφορμὴ πρὸς μετάνοιαν» (νζ'). Καὶ ἀλλαχοῦ «Πάσης ἀκουσίου »θλίψεως ἀναλογίζου τὴν ἔκβασιν, καὶ εὐρήσεις ἐν αὐτῇ ἁμαρτίας ἀναί »ρεσιν» (ξξ'). Ὁ δὲ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος λέγει· «Σημεῖον μεμερι »μνημένης μετανοίας, τὸ πάντων τῶν συμβαινόντων ἀοράτων καὶ ὄρα »τῶν θλιβερῶν ἀξίους ἑαυτοὺς λογίζεσθαι, καὶ ἔτι πλειόνων» (Λόγ. ε'. περὶ Μεταν.). Λέγει δὲ καὶ ὁ θεὸς Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης· «Ὁ ὑπεύ »θυνον τοῖς δραστηκωτέροις φαρμάκοις τῆς μετανοίας ἑαυτὸν ἠγοῦμενος, »προσδόκιμον ἔχει διηνεκῶς θλίψιν ἅπασαν, καὶ καταδέχεται πάντα πει-

πρασμόν, ὡς οἰκεῖον ἑαυτῷ καὶ προσήκοντα, καὶ χαίρει περιπεσῶν, ὡς »περιτυχῶν τῷ τῆς ψυχῆς καθαρσίῳ, καὶ ὕλην τοῦτο ποιεῖται τῆς πρὸς »θεὸν πεπονημένης τε, καὶ ἀνυσιμωτάτης δεήσεως, καὶ οὐκ ἀφήσῃ μόνον ἀμνησικακῶς ἔχων, ἀλλὰ καὶ χάριτας ὁμολογεῖ τοῖς πειράζουσι, »καὶ ὡς εὐεργετησάντων ὑπερεύχεται· διὸ καὶ αὐτὸς οὐ τὴν τῶν ἡμαρτη- »μένων μόνον συγχώρησιν λαμβάνει, κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν, ἀλλὰ καὶ »τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας καὶ τῆς θείας εὐλογίας ἐπιτυγχάνει» (ἐν τοῖς πρὸς τὴν Εἰνήν). Ὅποιος δὲ ἀγαπᾷ νὰ μετανοήσῃ, καὶ νὰ ἰατρεύσῃ τὰς πληγὰς τῶν ἁμαρτιῶν του, ἔπειτα δὲν ὑποφέρει εὐχαρίστως τὰς θλίψεις, ὅπου τοῦ ἔρχονται, ἀλλὰ ταραττεται, καὶ γογγύζει, καὶ ζητεῖ ἐκδίκησιν, οὗτος ἄς ἤξεύρῃ, ὅτι οὔτε ἐν ἀληθείᾳ μετανοεῖ, οὔτε ἰατρεύει τὰς ἁμαρτίας του. Ἐπὶ ὁ αὐτὸς Ἅγιος Μάρκος τὸ μαρτυρεῖ, λέγων· «Ἐπεὶ »ἐκτὸς τῶν προειρημένων τριῶν ἀρετῶν οὐ δύναται τελειωθῆναι τὸ τῆς »μετανοίας ἔργον» (ἐν τοῖς Σχολίοις τοῦ ε'. Λόγ. τῆς Κλίμακος)· καὶ ἀλλαχοῦ· «Ὅταν ἐφάμαρτος ψυχὴ τὰς ἐπερχομένας θλίψεις οὐ καταδέ- »χεται, τότε οἱ Ἄγγελοι περὶ αὐτῆς λέγουσιν· Ἰατρεύσαμεν τὴν Βα- »βυλῶνα, καὶ οὐκ ἰάθη» (Ἰερεμ. νά'. 9) (Κεφ. πβ').

Ὅλοι φωνάζομεν πρὸς τὸν Θεόν· «Κύριε ἐλέησον»· καὶ· »Δέσποτα »συγχώρησον τὰς ἀνομίας ἡμῖν». Καὶ ὅταν ὁ Θεὸς μᾶς στείλῃ τὸ ἐλεός του, καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἡμεῖς τὰ διώχνομεν ἀπὸ λόγου μας· διατί; ἐπειδὴ ὅταν τύχῃ νὰ μᾶς ἔλθῃ κἀνένας πειρασμός, ἢ κἀμμία θλίψις μὲ τὰ ὅποια ἔχει νὰ μᾶς δώσῃ ὁ Θεὸς τὸ ἐλεός του, καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἡμεῖς δὲν δεχόμεθα μετὰ χαρᾶς, οὐδὲ ὑπομένομεν τὴν θλίψιν ἐκείνην, καὶ τὸν πειρασμόν, ἀλλὰ ταραττόμεθα, καὶ ἀδημονοῦμεν, καὶ γογγύζομεν. Ὅθεν χρεωστούμεν κοντὰ εἰς τοὺς ἐκουσίους καὶ θεληματικούς πόνους καὶ κόπους τῆς μετανοίας μας, νὰ ὑπομένωμεν καὶ τοὺς ἀκουσίους, καὶ χωρὶς τὸ θέλημα μας ἐρχομένους ἔξωθεν πόνους, καὶ θλίψεις, καὶ πειρασμούς· διατί τὰ ἐκούσια, ὡς πλέον εὐκολώτερα, εὐλογοῦνται ἀπὸ τὰ ἀκούσια, ὡς πλέον δυσκολώτερα, καθὼς λέγει ὁ μέγας Γρηγόριος τῆς Θεσσαλονίκης· «Δι' ὑπομονῆς ἐκουσίων τε καὶ ἀκουσίων πόνων πᾶς σπουδαῖος τελειοῦ- »νται. . . . χωρὶς δὲ τῆς ὑπομονῆς τῶν ἀκουσίως ἡμῖν ἐπερχομένων, »οὐδὲ τὰ ἐκουσίως πεπραγμένα τεύξεται τῆς θείας εὐλογίας» (ἐν τοῖς πρὸς τὴν Εἰνήν).

Μὲ αὐτὰ, ὅπου εἶπομεν, ἄς σπουδάσωμεν νὰ ἀποκτήσωμεν, ἀδελφοί τὸν πόνον τῆς καρδίας· διατί χωρὶς αὐτὸν δὲν ἠμποροῦμεν οὐδὲ τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν νὰ ἀποκτήσωμεν· καὶ τοῦτο ἀκολουθεῖ μὲ φυσικὸν καὶ ὀρθὸν λογαριασμόν· ἐπειδὴ γὰρ κάθε ἁμαρτία μὲ τὴν ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν τῆς καρδίας ἔλαβε τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν σύστασιν τῆς εἰς εἰς τὴν ψυχὴν μας· διὰ τοῦτο πάλιν μὲ τὴν ὀδύνην καὶ τὸν πόνον τῆς

καρδίας πρέπει νὰ θανατωθῆ ἢ αὐτὴ ἄμαρτία· καὶ οὕτω νὰ γένουν τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις ἰάματα, κατὰ τοὺς Ἱατροὺς ὁμοῦ καὶ Ἠθικοὺς καὶ Φυσικοὺς, καὶ Θεολόγους· καὶ μάρτυς ὁ Νύσσης θεῖος Γρηγόριος λέγων· «Ἐπεὶ οὖν δι' ἡδονῆς εἰσῆλθεν ἡ ἄμαρτία, διὰ τοῦ ἐναντίου πάντως ἐξελαθήσεται· οὐκοῦν οἱ διώκοντες διὰ τὴν εἰς τὸν Κύριον ὁμολογίαν, τὰ δυσβάστακτα τῶν κολαστηρίων ἐπινοοῦντες, ἰατρείαν τινὰ ταῖς ψυχαῖς διὰ τῶν πόνων προσάγουσι, ταῖς τῶν ἀλγεινῶν προσβολαῖς, τὴν καθ' ἡδονὴν θεραπεύοντες νόσον . . . ὡς ἂν μηδὲν ἔχνος τῇ καρδίᾳ διὰ τῆς ἡδονῆς ἐγγινόμενον, ὑπολειφθεῖν τῆς ἀλγεινῆς ταύτης καὶ δριμυείας αἰσθήσεως πάντας τοὺς καθ' ἡδονὴν ἐγγινομένους τῇ ψυχῇ τύπους ἐξαλειφούσης» (Τόμ. α'. Λόγ. η'. εἰς τοὺς Μακαρισμ.).

Ἄς ἀφίνωμεν τὰς πολλὰς καὶ ἀκαίρους συνομιλίας καὶ ἀνταμώσεις διατὶ αἱ τοιαῦται συνομιλίας καὶ ἀνταμώσεις διώχουν ἀπὸ λόγου μας τὴν μετάνοιαν, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰσαάκ· «Μετάνοια μετὰ συντυχίων, πῆθος τετριμμένος» (Λόγ. νη'. σελ. 348)· ἄς ἀγαπῶμεν δὲ τὴν ἡσυχίαν καὶ συστολήν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὡς βοηθοῦσαν πολλὰ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς μετανοίας, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἅγιον Ἰσαάκ λέγοντα· «Ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν μετάνοιαν, ἀγάπησον καὶ τὴν ἡσυχίαν· ἐξῶθεν γὰρ τῆς ἡσυχίας, οὐ τελειοῦται ἡ μετάνοια· καὶ ἐὰν τις ἀντιλέγη ἐν τούτῳ, μὴ φιλονεικήσῃ μετ' αὐτοῦ» (Λόγ. λδ'. σελ. 224). Εἰς τοῦτο συντείνει καὶ ἡ ἐντολὴ ἐκείνη, ὅπου ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Κάιν, ἀφοῦ ἤμαρτεν, εἰπὼν αὐτῷ· «Ἡμαρτες; ἡσύχασον» (Γέν. δ'. 7)· τουτέστιν «Ἐπίγνωθι καθ' ἑαυτὸν τί πέπραχας, καὶ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν μετανόει ἐφ' οἷς ἡμαρτες»· οὕτως ἐν τῷ Ἐπιγράμματι τῷ περὶ σιωπῆς καὶ ἡσυχίας, τῷ ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἁγίου Ἰσαάκ ἐρμηνεύεται, ἐν ᾧ καὶ τοῦτο ἀκόμη προστίθεται· «Ὅς τις ἡρεμῆσαι οὐκ ἴσχυσεν, οὐδὲ μετανοῆσαι δεδύνηται, οὐδὲ ἐπιγῶναι τί ἐστι μετάνοια». Ἐὰν δὲ νὰ ἡσυχάσωμεν δὲν δυνάμεθα, κἂν τὸ ἐλάχιστον ἄς ἔχωμεν μίαν ἢ δύο ὥρας διωρισμένας ἀπαραιτήτως καὶ χρεωστικῶς, μάλιστα κατὰ τὸ ἐσπέρας, καὶ τότε ἀποσυρνόμενοι εἰς ἕνα παράμερον καὶ ἡσυχον τόπον, συμμαζόνοντες τὰς αἰσθήσεις καὶ τὸν νοῦν μας εἰς τὴν καρδίαν μας, ἄς ἐνθυμώμεθα κατ' εἶδος ὅλας τὰς ἄμαρτίας μας (πλὴν τῶν σαρκικῶν, ὡς εἶπομεν εἰς τὴν πρὸς τὸν Μετανοοῦντα Συμβουλήν), τόσον τὰς ἀπερασμένας, ὅπου ἐπράξαμεν μὲ ἔργον, λόγον, καὶ συγκατάθεσιν λογισμῶν, ὅσον καὶ τὰς ἄμαρτίας τὰς συγγνωστάς, ὅπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐσφάλαμεν· καὶ ἄς μετανοῶμεν πικρῶς μετὰ λύπης καὶ πόνου καρδίας μας δι' αὐτάς, καὶ ἄς ζητῶμεν παρὰ Θεοῦ τὴν συγχώρησιν. Διότι ἔτι μᾶς προστάζει νὰ κάμνωμεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ Προφήτου Δαυὶδ, λέγον· «Ἄ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανώγητε» (Ψαλμ. δ'. 4)· καὶ ἔτι ὁ ἴδιος Χριστὸς εἶπε μυστικῶς ἐν

τῷ Πνεύματι εἰς τὸν θεράποντά του Ἅγιον Συμεὼν τὸν νέον Θεολόγον· «Στοχάσου νὰ μὴ κάμῃς κἀνένα ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου σὲ ὑστεροῦν τὰ καλὰ »αὐτά, ὅπου ἤξιώθης νὰ ἀπολαύσης· εἰ δὲ καὶ σφάλῃς ποτὲ διὰ ἐνθύμη- »σιν ταπεινώσεως, φρόντιζε νὰ μὴ φύγῃς ἀπὸ τὴν μετάνοιαν· διατὶ ἡ μετάνοια μαζὶ μὲ τὴν ἐδικὴν μου φιλανθρωπίαν, ἀφανίζει καὶ τὰ ἀπε- »ρασμένα, καὶ τὰ παρόντα ἀμαρτήματα» (Λόγ. πς'.) Καὶ ἄς μὴ ἀφι- »νωμεν νὰ περνᾷ κάμμία ἡμέρα χωρὶς νὰ κάμνωμεν τὴν σωτηριώδη με- »λέτην, καὶ πνευματικὴν ἐργασίαν αὐτήν, ἀναβάλλοντές την εἰς ἄλλον καιρὸν· λέγει γὰρ ὁ τῆς Κλίμακος Ἰωάννης· «Μὴ ἀπατῶ, ἄφρον ἐργά- »τα, χρόνον ἀναπληροῦν· οὐ γὰρ ἐξαρκεῖ ἡ ἡμέρα οὐδὲ τὸ ἑαυτῆς χρέος »πληρῶσαι τῷ Δεσπότη ἀνελλειπῶς» (Λόγ. ε' περὶ Θανάτου). Φησὶ δὲ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος· «Σφάλματος μὴ περιφρόνει, κἄν μικρότερον »παντὸς κνωδάλου ἤ· ἀλλὰ σπεῦδε μᾶλλον πρὸς τὴν διὰ μετάνοίας ἐπα- »νόρθωσιν . . . μετάνοια, σωτηρία· ἄνοια δὲ μετάνοίας, θάνατος» (Λόγ. ἀσκητικ. περὶ ἀποταγ. βίου).

Τί νὰ πολυλογῶ; Ὁ Θεός, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, δὲν ἔχει νὰ μᾶς ἐγγαλέσῃ, καὶ νὰ μᾶς κατακρίνῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ θανάτου καὶ τῆς κρί- »σεως, διατὶ δὲν ἐθεολογήσαμεν, ἢ δὲν ἐκάμαμεν θαύματα, ἢ δὲν ἐγεν- »νήκαμεν θεωρητικοί· ὄχι· ἀλλὰ διατὶ δὲν ἐμετανοήσαμεν, καὶ δὲν ἐλυ- »πήθημεν διὰ τὰς ἀμαρτίας μας. Ἐτῆι τὸ ἀποφασίζει ὁ εἰρημένος Ἅγιος Ἰωάννης· «Οὐκ ἐγκληθησόμεθα, ὦ οὔτοι, οὐκ ἐγκληθησόμεθα ἐν ἐξόδῳ ψυχῆς, διότι οὐ τεθαυματουργήκαμεν, οὐδ' »ἔτι θεολογήκαμεν, οὐδ' »ἔτι θεωρητικοὶ οὐ γεγονάμεν· ἀλλὰ λόγον πάντως δώσωμεν τῷ Θεῷ, »διότι ἀδιαλείπτως οὐ πεπενθήκαμεν» (Λόγος ζ'). Διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ ἀμαρτωλοὶ χρεωστοῦμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἵνα μὴ λέγω καὶ κάθε ὥραν, νὰ ἐξετάζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, εἴαν εὕρισκώμεθα εἰς τὴν ἀληθι- »νὴν μετάνοιαν, καὶ ἂν, θετέον τύχῃ νὰ κάμωμεν καὶ ἄλλας ἀρετὰς καὶ ἀγαθοεργίας μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέ- »ραν ὅμως καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς μετάνοίας πάντοτε πρέπει νὰ ἐνθυμώμεθα, καὶ ποτὲ ποτὲ νὰ μὴ τὴν ἀλησμονήσωμεν· καὶ κάθε ἡμέραν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν μετανοήσωμεν, καὶ δὲν λυπηθῶμεν διὰ τὰς ἀμαρτίας μας, πρέπει νὰ λέγωμεν πῶς ἐχάσαμεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κἄν καὶ ἄλλα καλὰ τυχὸν εἰς αὐτὴν ἐπράξαμεν. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ προδρόμης Ἰωάννης· «Ὁ ἐν »ἀληθείᾳ διδοὺς εὐθύνας, πᾶσαν ἡμέραν ἐν ἧ οὐ πενθεῖ, ὡς ἀπολέσας »ταύτην λογίζεται, κἄν τινα ἕτερα ἀγαθὰ πεποίηκεν ἴσως ἐν αὐτῇ» (Λόγ. ε' περὶ μεταν.).

Κάμνω τέλος, καὶ λέγω μὲ τὸν Ἅγιον Συμεὼν τὸν νέον Θεολόγον ὅτι εἶναι ἀνάγκη ὅλοι ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἰατρευθῶμεν ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰ πληγὰς τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἔπειτα νὰ φυλάξωμεν καὶ ὅλας τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ κάμωμεν κάθε ἀρετὴν· εἰ δὲ καὶ δὲν προφ-

θάσωμεν νὰ κάμωμεν ἄλλας ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, καὶ ἄλλας ἀρετάς, τὸ ἐλάχιστον, ἐλάχιστον εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ εὐρεθῶμεν ὑγιεῖς καὶ δλόκληροι ἀπὸ τὰς πληγὰς καὶ ἀσθενείας τῆς ἀμαρτίας, διὰ μέσου τῆς ἐντολῆς, καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς μετανοίας· διατι ἐὰν μὲν ἀποθάνωμεν ὑγιεῖς καὶ ἰατρευμένοι ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς ἀμαρτίας διὰ τῆς μετανοίας, ἀπερχόμεθα εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν· ἐὰν δὲ ἀποθάνωμεν ἀνιάτρευτοι, ἀσθενεῖς, καὶ μισεροὶ διὰ τῆς ἀμετανοήσιας, ἀπερχόμεθα εἰς τὸν ἄδην (Λόγ. ιβ'). Ἐπειδὴ καὶ ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν δὲν εἶναι νοσοκομεῖον διὰ νὰ δέχεται τοὺς ἀρρώστους καὶ μισερούς· ἀλλ' εἶναι κατοικία καὶ παλάτι, διὰ νὰ δέχεται τοὺς ὑγιεῖς καὶ γερούς. Διὰ τοῦτο, ἀμαρτωλοὶ σύντροφοὶ ἐδικοί μου, ἄς φωνάζωμεν πάντοτε πρὸς τὸν Θεὸν τὰς κοινὰς ἐκεῖνας τῆς Ἐκκλησίας δεήσεις· « Ἄγιε, ἐπίσκεψαι, καὶ ἰάσασαι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου »· καὶ· « Ἐπουράνιε » Βασιλεῦ, ἡμᾶς ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐξομολογήσει παράλαβε, ὡς ἀγαθὸς » καὶ φιλόανθρωπος ». Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ

Τῷ δὲ Συντελεστῇ τῶν καλῶν αἰνεσις,
δόξα, τιμῆ, καὶ κράτος.

Π Ι Ν Α Ξ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ
ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Είκων Ἐξομολογουμένου	Σελ.	2
Ἀφιέρωσις	»	3
Είκων τοῦ Συγγραφέως	»	4
- Προλεγόμενα πρὸς τοὺς Σεβασμ. Πνευματικοὺς	»	5
- Τί πρέπει νὰ ἔχη τινὰς πρὸ τοῦ νὰ γένη Πνευματικός· καὶ πρῶτον περὶ ἀρετῆς τοῦ Πνευματικοῦ.	»	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

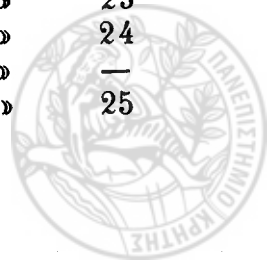
Περὶ τῆς γνώσεως τοῦ Πνευματικοῦ· καὶ πρῶτον περὶ τῆς γνώσεως τῶν θείων Γραφῶν, δογμάτων, καὶ ιερῶν Κανόνων.	»	13
--	---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Περὶ τῶν θανασίμων, τῶν συγγνωστῶν, καὶ τῶν τῆς ἐλ- λείψεως ἀμαρτημάτων.	»	14
Περὶ τῶν θανασίμων.	»	—
Περὶ τῶν Συγνωστῶν.	»	15
Περὶ τῶν τῆς ἐλλείψεως ἀμαρτιῶν.	»	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Περὶ τῶν δέκα Ἐντολῶν.	»	21
Περὶ τῆς Α΄. Ἐντολῆς.	»	23
Περὶ τῆς Β΄.	»	23
Περὶ τῆς Γ΄.	»	24
Περὶ τῆς Δ΄.	»	—
Περὶ τῆς Ε΄.	»	25

Περὶ τῆς Γ'.	Σελ.	26
Περὶ τῆς Ζ'.	»	27
Περὶ τῆς Η'.	»	—
Περὶ τῆς Θ'.	»	28
Περὶ τῆς Ι'.	»	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν περιστάσεων τῆς ἁμαρτίας	»	30
Περὶ τοῦ Τίς.	»	31
Περὶ τοῦ Τί.	»	32
Περὶ τοῦ Διατί.	»	—
Περὶ τοῦ Τρόπου.	»	33
Περὶ τοῦ Καιροῦ.	»	—
Περὶ τοῦ Τόπου.	»	34
Περὶ τοῦ Πόσαις φοραῖς.	»	—
Περὶ τῶν πρὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν.	»	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

Περὶ λογισμῶν.	»	36
Πόσων λογισμῶν εἶναι οἱ λογισμοί.	»	—
Ποῖοι εἶναι, καὶ πῶς διορθώνονται οἱ μάταιοι λογισμοί.	»	37
Ἐκ πόσας αἰτίας γεννῶνται οἱ κακοὶ λογισμοί.	»	38
Πόσαι, καὶ ποῖαι εἶναι αἱ ἐσωτερικαὶ αἰτίαι τῶν κακῶν λογισμῶν.	»	39
Πόσαι, καὶ ποῖαι εἶναι αἱ ἰατρεῖαι τῶν κακῶν λογισμῶν.	»	41
Πόσαι εἶναι αἱ ἐσωτερικαὶ ἰατρεῖαι τῶν κακῶν λογισμῶν.	»	43
α'.) Ἰατρεῖα τῶν κακῶν λογισμῶν, ἡ Προσευχή, καὶ μάλιστα ἡ νοερά.	»	—
β'.) Ἰατρεῖα τῶν κακῶν λογισμῶν, ἡ ἀντίβρῃσις.	»	46
γ'.) Ἰατρεῖα τῶν κακῶν λογισμῶν, ἡ Καταφρόνησις.	»	47
Πόσον βλαβερόν εἶναι οἱ κακοὶ λογισμοί, καὶ πόσον ὠφέλιμον ἡ ἰατρεῖα τους.	»	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας	»	51
----------------------------------	---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τῆς ἐνεργούσης Ἰερωσύνης, καὶ ἀδείας τοῦ μέλλοντος γενέσθαι Πνευματικοῦ.	»	52
---	---	----

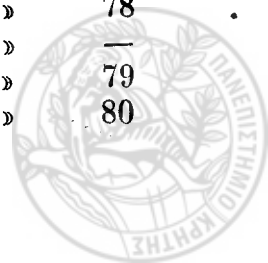

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Τί πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τινὰς ἀφ' οὗ γένη Πνευματικός· καὶ πρῶτον πῶς πρέπει νὰ ἐξομολογή.	Σελ.	53
Συμβουλὴ τοῦ Πνευματικοῦ πρὸς τὸν μετανοοῦντα πρὸ τῆς ἐξομολογήσεως.	»	56
Ὅτι ὁ Πνευματικός κυρίως δὲν πρέπει νὰ ἐρωτᾷ.	»	57
Πῶς πρέπει νὰ κάμνη ἀκούων τὰς ἀμαρτίας ὁ Πνευματικός.	»	57
Ποίους, καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐρωτᾷ ὁ Πνευματικός.	»	59
Πῶς πρέπει νὰ φέρεται ὁ Πνευματικός με τοὺς ἐντροπαλοῦς.	»	60
Ποίους πρέπει νὰ ἐλέγχῃ ὁ Πνευματικός, καὶ πότε, καὶ πῶς.	»	60
Πῶς πρέπει νὰ οἰκονομῇ ὁ Πνευματικός τοὺς ἔχοντας λογισμοὺς βλασφημίας καὶ ἀπορίας.	»	62
Ποίων πρέπει νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἐξομολόγησιν.	»	64
Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐξομολογῇ ὁ Πνευματικός τοὺς συναιτίους τοῦ τῆς αὐτῆς ἀμαρτίας.	»	65
Πῶς πρέπει νὰ ἐξετάζῃ ὁ Πνευματικός τοὺς μέλλοντας ἰερωθῆναι.	»	65
Πῶς πρέπει νὰ φέρεται ὁ Πνευματικός με τοὺς ἀφωρισμένους.	»	67
Πῶς πρέπει νὰ οἰκονομῇ τοὺς ἔχοντας ταξίματα.	»	67
Πῶς νὰ συμβουλευῇ ὁ Πνευματικός πόρνους, μοιχοὺς, ἀρσενοκότας, κτηνοβάτας, καὶ μαλαχοὺς.	»	69
Πῶς νὰ οἰκονομῇ τοὺς Μοναχοὺς.	»	71
Πῶς νὰ οἰκονομῇ τοὺς ἀμαρτήσαντας Ἱερωμένους.	»	72
Πῶς νὰ φέρεται με τοὺς ἀσθενεῖς ὁ Πνευματικός.	»	74
Ὅτι πρέπει νὰ ἐξομολογῇ με ἀργοπορίαν ὁ Πνευματικός.	»	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Πῶς πρέπει νὰ κανονίζῃ ὁ Πνευματικός.	»	75
Ὅτι πρέπει νὰ κανονίζῃ κατὰ τὸν Νηστευτὴν ὁ Πνευματικός.	»	76
Πῶς οἰκονομεῖται ὁ μετανοῶν ὅταν ἔχῃ πολλὰς ἀμαρτίας.	»	77
Πότε μεταλαμβάνει ὁ ἔχων Κανόνα.	»	78
Ὅτι ὁ Κανόνας εἶναι διπλοῦς.	»	—
Ὅτι ὁ Κανόνας πρέπει νὰ δίδεται ἐναντίον εἰς τὰ ἐναντία.	»	79
Πῶς κανονίζονται οἱ βλάσφημοι, καὶ ἐπίορκοι.	»	80

Πῶς κανονίζονται οἱ κλέπται, καὶ ἀδικηταί.	Σελ.	81
Πῶς κανονίζονται οἱ πόρνοι, καὶ ἀρσενικοῖται.	»	82
Πῶς κανονίζονται οἱ κατήγοροι, καὶ μνησίκαχοι.	»	83
Πῶς κανονίζονται οἱ φονεῖς.	»	84
Συμβουλή πρὸς τὸν μετανοοῦντα διὰ νὰ δεχθῆ καὶ τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας.	»	87
Πῶς κανονίζονται οἱ ἀσθενεῖς καὶ ὑπέργηροι.	»	88
Ὅτι ὅσοι δὲν δέχονται τὸν Κανόνα, καὶ τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας ἀποβάλλονται.	»	89
Πῶς οἰκονομοῦνται αἱ ὑπανδρευμένοι γυναῖκες, καὶ αἱ ἔχουσαι συγγενεῖς.	»	89

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ τῆς συγχωρητικῆς Εὐχῆς.	»	90
Καὶ οὕτω ποιεῖς αἵτησιν ὑπὲρ ἐλέους καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ μετανοοῦντος.	»	91
Ὅτι πρέπει νὰ χειροθετῆ ὁ Πνευματικὸς τοὺς μετανοοῦντας.	»	91
Τελευταία Συμβουλή τοῦ Πνευματικοῦ πρὸς τὸν μετανοοῦντα.	»	92

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Ὅτι δὲν πρέπει νὰ φανερόνη τὰς ἁμαρτίας ὁ Πνευματικὸς.	»	93
Ἐπίλογος.	»	94
Εἰδησις περὶ τοῦ, πῶς πρέπει ὁ Πνευματικὸς νὰ ἐρωτᾷ τοὺς ἐξομολογουμένους εἰς τὰ κυριώτερα ἁμαρτήματα, κατὰ τὰς δέκα Ἐντολάς.	»	97

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Προλεγόμενα περὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.	Σελ.	110
Α΄. Κανὼν μετὰ τῆς ἐρμηνείας, περὶ τῆς συντομίας τῶν χρόνων τῆς μετανοίας.	»	112
Β΄. Περὶ τῆς προσβολῆς τῶν λογισμῶν, καὶ ὅτι ἀνεπιτίμητος.	»	115

Γ' .	Περὶ τοῦ συνδουασμοῦ, καὶ πῶς κανονίζεται.	Σελ.	117
Δ' .	Περὶ τῆς πάλης, καὶ ὅτι ἀξία ἐστίν, ἢ στεφάνων, ἢ τιμωρίας.	»	—
Ε' .	Περὶ τῆς συγκαταθέσεως, καὶ ὅτι ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν ἐπιτιμιῶν.	»	—
Ϛ' .	Περὶ τοῦ ἐνυπνιασμοῦ, καὶ πῶς κανονίζεται.	»	119
Ζ' .	Περὶ τοῦ μολυνθέντος ἐγρηγορότος, καὶ πῶς κανονίζεται.	»	120
Η' .	Κανὼν περὶ μαλακίας, καὶ πῶς κανονίζεται.	»	121
Θ' .	Περὶ συγχυλισμοῦ, καὶ πῶς κανονίζεται.	»	122
Ι' .	Πῶς κανονίζεται ὁ πρὸ τοῦ ἱερωθῆναι περιπεσὼν τῷ πάθει τῆς μαλακίας· καὶ πῶς ὁ μετὰ τὴν ἱερωσύνην.	»	123
ΙΑ' .	Πῶς κανονίζεται ἡ γυνή, ὅπου ἔλθῃ εἰς φιλήματα, καὶ πιασίματα ἀνδρός.	»	124
ΙΒ' .	Πῶς κανονίζεται ὁ πόρνος.	»	—
ΙΓ' .	Πῶς ὁ μοιχός.	»	125
ΙΔ' .	Πῶς ἐκεῖνος, ὅπου πέσῃ μετὰ τὴν ἀδελφὴν του.	»	126
ΙΕ' .	Πῶς κανονίζεται ἐκεῖνος, ὅπου πέσῃ μετὰ τὴν νύμφην του.	»	—
ΙϚ' .	Πῶς ἐκεῖνος, ὅπου πέσῃ μετὰ τὴν πενθεράν.	»	—
ΙΖ' .	Πῶς διορίζονται αἱ γυναῖκες, ὅπου ἔχουν τὰ καταμήνια τους.	»	128
ΙΗ' .	Πῶς κανονίζεται ὁ ἀρσενοκοίτης.	»	129
ΙΘ' .	Ὅτι ἐκεῖνος ὅπου φθαρῇ ὦντας παιδίον ἀπὸ ἄλλου τινά, νὰ μὴ γίνεταί Ἱερεύς.	»	—
Κ' .	Πῶς κανονίζεται ὁ θεληματικῶς φονεύς, καὶ πῶς ὁ ἀκουσίως.	»	130
ΚΑ' .	Πῶς κανονίζονται αἱ γυναῖκες, ὅπου θανατώνουν ἐπὶ τούτου τὰ ἔμβρυα, ὅπου ἔχουν εἰς τὴν κοιλίαν τους.	»	131
ΚΒ' .	Πῶς κανονίζεται ἐκείνη, ὅπου ἀποβάλλῃ χωρὶς νὰ θέλῃ.	»	132
ΚΓ' .	Πῶς ἐκείνη, ὅπου ὅταν ἐκοιμᾶτο ἐπλάκωσε τὸ βρέφος της, καὶ τὸ ἐπιτιξε.	»	132
ΚΔ' .	Πῶς κανονίζονται οἱ γονεῖς ἐκεῖνοι, διὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν ὁποίων ἀπέθανεν ἀβάπτιστον τὸ παιδίον τους.	»	133
ΚΕ' .	Πῶς κανονίζεται ἡ καλογραῖα ἐκείνη, ὅπου δὲν φανερῶσιν εἰς τὴν Ἠγουμένην τὴν μοιχείαν, ἢ παιδοφθορίαν, ὅπου ἐγνώρισεν εἰς ἄλλαις.	»	134

ΚΓ' . Πῶς κανονίζονται αἱ γυναῖκες, ὅπου ῥίπτουν τὰ βρέφη εἰς τὰς πόρτας τῶν Ἐκκλησιῶν.	Σελ.	135
ΚΖ' . Πῶς κανονίζεται ὁ κλέπτης, ὅπου μετανοήσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ του, καὶ πῶς ἐκεῖνος, ὅπου μαρτυρηθῇ ἀπὸ ἄλλους.	»	135
ΚΗ' . Ὅτι ὅποιος πιασθῇ κλέπτης εἰς πράγματα, ὅπου προξενοῦν κεφαλικὴν τιμωρίαν, δὲν γίνεται Ἱερεὺς.	»	136
ΚΘ' . Πῶς κανονίζεται ἐκεῖνος ὅπου ἀνοίγει τάφους διὰ νὰ κλέψῃ.	»	—
Λ' . Πῶς ὁ ἱερόσυλος.	»	—
ΛΑ' . Πῶς ὁ ἐπίτορκος.	»	137
ΛΒ' . Πῶς οἱ γόητες, καὶ μάγοι,	»	139
ΛΓ' . Ὅτι οὔτε Ἱερεὺς οὔτε Διάκονος, οὔτε γυναῖκα, εἴτε λαϊκὴ, εἴτε καλογραῖα, διὰ κάθε ἀμαρτίαν ὅπου κάμουν, δὲν ἐκβάλλονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἀπὸ μόνην τὴν θεῖαν Κοινωνίαν ἐμποδίζονται.	»	139
ΛΔ' . Ἐὰν πέσῃ κἀνένα ἀκάθαρτον μέσα εἰς πηγᾶδι, ἢ εἰς λάδι, ἢ εἰς κρασί, καὶ γευθῇ τινὰς ἀπὸ αὐτὸ πῶς κανονίζεται.	»	140
ΛΕ' . Πῶς κανονίζεται ὅποιος ἐξεράσῃ ὕστερα ἀφοῦ μεταλάβῃ.	»	141
Περὶ ἄλλων τριῶν Κανόνων ἐπιγραφομένων τοῦ Νηστευτοῦ.	»	141
Περὶ τῶν ἐπιτιμιῶν τοῦ Νηστευτοῦ ἔξω τῶν ὑπὸ τοῦ Βλαστάρεως ἀναφερομένων.	»	142
Περὶ τῶν ἀρνησαμένων τὸν Χριστόν.	»	146
Περὶ κτηνοβατῶν.	»	147
Περὶ διγάμων, καὶ τριγάμων.	»	—
Περὶ γάμου γενομένου ὀρθοδόξου μετὰ αἰρετικοῦ	»	148
Ποίων αἱ προσφοραὶ δὲν δέχονται.	»	149
Περὶ τῆς νηστείας τῆς Τετράδος, καὶ τῆς Παρασκευῆς.	»	150
Περὶ τῆς νηστείας τῆς Δευτέρας.	»	152
Ὅτι δὲν πρέπει νὰ πέρνῃ τινὰς τόκους, ἤτοι διάφορα.	»	152
Περὶ Ἱερομένων, Μοναχῶν καὶ Καλογραίων, ἂν ὕπανδρευθοῦν μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ μετὰ τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν.	»	154
Περὶ τοῦ σχήματος τῶν Μοναχῶν, καὶ περὶ τῶν φορεμάτων αὐτῶν	»	158
Ὅτι πρέπει οἱ Μοναχοὶ καὶ οἱ ἱερομόναχοι νὰ διαμένωσιν εἰς τὰ μοναστήριά των, καὶ ὄχι νὰ εὐρί-		

σκωνται εἰς τὸν κόσμον, ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολι- τικὰ πράγματα μεταχειριζόμενοι.	Σελ.	166
Συμβουλὴ γλαφυρὰ πρὸς τὸν μετανοοῦντα πῶς πρέπει νὰ ἐξομολογηται.	»	169
Προλεγόμενα τοῦ τρίτου μέρους	»	171
Ἐπίγραμμα εἰς τὴν συμβουλήν ταύτην	»	174

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Πῶς πρέπει νὰ προετοιμάζεται κάθε ἕνας ὅταν ἔχει νὰ ἐξομολογηθῇ	»	175
Πόσα τὰ μέρη τῆς Μετανοίας	»	176
Τί εἶναι Συντριβὴ	»	176
Τί εἶναι Ἐπιτριβὴ	»	—
Ὅτι ἡ ἐξομολόγησις πρέπει νὰ γίνεται εἰς τοὺς ἐμπει- ροτέρους Πνευματικούς	»	177
Πῶς νὰ ἐρευνᾷ τινὰς τὴν Συνείδησίν του.	»	177
Ὅτι τρεῖς βλάβας προξενεῖ ἡ ἁμαρτία πρὸς τὸν Θεόν.	»	179
Ὅτι τρεῖς βλάβας προξενεῖ ἡ ἁμαρτίας εἰς τὸν Ἄμαρ- τωλὸν	»	181
Ὅτι ἡ διὰ τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ λύπη εἶναι ἀνωφελὴς	»	184
Πῶς πρέπει νὰ ἐξομολογεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς	»	185
Τί εἶναι ἡ ἐξομολόγησις	»	—
Ὅτι ἡ ἐξομολόγησις πρέπει νὰ ᾔηται θεληματικὴ	»	—
Ὅτι ἡ ἐξομολόγησις πρέπει νὰ ᾔηται κατανυκτικὴ	»	186
Ὅτι ἡ ἐξομολόγησις πρέπει νὰ ᾔηται κατηγορητικὴ	»	187
Ὅτι ἡ ἐξομολόγησις πρέπει νὰ ᾔηται εὐθεία	»	—
Ὅτι ἡ ἐξομολόγησις πρέπει νὰ γίνεται χωρὶς ἐντροπὴν	»	188
Ὅτι αἱ ἁμαρτίαι πρέπει νὰ φανερωθοῦν ἢ ἐδῶ ἢ ἐκεῖ	»	190
Ὅτι ἀνίσως καὶ μείνη ἀνεξομολόγητος μία μόνη ἁμαρ- τία, μένου ἀσυγχώρητοι καὶ αἱ λοιπαί.	»	191
Ὅτι ἡ ἐξομολόγησις πρέπει νὰ ᾔηται ἀποφασιστικὴ	»	192
Πῶς πρέπει νὰ δέχεται μετὰ χαρᾶς τὸν κανόνα του ὁ ἁμαρτωλός. Τί εἶναι ἡ Ἰκανοποίησις	»	195

Παραδείγματα εκείνων, όπου ἐκανονίσθησαν διὰ τὰς ἀμαρτίας	Σελ.	195
Ὅτι ὁποιος φυλάττει τὸν κανόνα του, εἶναι τέκνον γνήσιον τῆς Ἐκκλησίας	»	197
Ὅτι ὁ μετανοῶν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ του πρέπει νὰ ζητῇ περισσότερο κανόνα	»	198
Ὅτι ἐδῶ προσκαιρῶς, ἢ ἐκεῖ αἰωνίως πρέπει νὰ λάβῃ τὸν κανόνα του ὁ ἀμαρτωλὸς	»	—
Ὅτι ὁ μετανοῶν πρέπει νὰ φυλάττῃ τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας	»	199

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Πῶς νὰ προφυλάττεται μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν ὁ ἀμαρτωλὸς	»	200
Α'. Προφυλακτικὸν ἢ ἐνθύμησις τῶν ἀμαρτιῶν	»	201
Β'. Προφυλακτικὸν ἢ φυγὴ τῶν αἰτίων τῆς ἀμαρτίας	»	203
Γ'. Προφυλακτικὸν ἢ συνεχῆς Ἐξομολόγησις, πέντε καλὰ προξενούσα.	»	205
Α'. Καλὸν τῆς συνεχοῦς Ἐξομολογήσεως.	»	207
Β'. Καλὸν τῆς συνεχοῦς Ἐξομολογήσεως.	»	—
Γ'. Καλὸν τῆς συνεχοῦς Ἐξομολογήσεως.	»	207
Δ'. Καλὸν τῆς συνεχοῦς Ἐξομολογήσεως.	»	208
Ε'. Καλὸν τῆς συνεχοῦς Ἐξομολογήσεως.	»	—
<hr/>		
Δ'. Προφυλακτικὸν ἢ ἐνθύμησις τῶν ὑστερινῶν σου.	»	209
Ἐνθύμησις τοῦ θανάτου.	»	210
Ἐνθύμησις τῆς μελλούσης Κρίσεως.	»	211
Ἐνθύμησις τῆς κολάσεως.	»	212
Ἐνθύμησις τοῦ Παραδείσου.	»	213
Ε'. Προφυλακτικὸν ἢ γνῶσις τῆς ἀμαρτίας.	»	215
Α'. Ἡ γνῶσις τῆς ἀμαρτίας ἀπὸ αὐτὴν καθ' ἑαυτήν.	»	—
Ε'. Ἡ γνῶσις τῆς ἀμαρτίας ἀπὸ τὰς περιστάσεις της.	»	219
Α'. Περίστασις τῆς ἀμαρτίας.	»	—
Β'. Περίστασις τῆς ἀμαρτίας.	»	220
Γ'. Περίστασις τῆς ἀμαρτίας.	»	221
Δ'. Περίστασις τῆς ἀμαρτίας.	»	—
Ε'. Περίστασις τῆς ἀμαρτίας.	»	222
Α'. Κακὸν τῆς ἀμαρτίας.	»	—

Β'. Κακὸν τῆς ἁμαρτίας.	Σελ.	223
Γ'. Κακὸν τῆς ἁμαρτίας.	»	224
Δ'. Κακὸν τῆς ἁμαρτίας.	»	—
Ε'. Κακὸν τῆς ἁμαρτίας.	»	225
Ϛ'. Κακὸν τῆς ἁμαρτίας.	»	226
Ζ'. Κακὸν τῆς ἁμαρτίας.	»	—
Γνώσις τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ τὰς τρεῖς παιδείας ὅπου ἔλαβε.	»	—
Α'. Παιδεία τῆς ἁμαρτίας εἰς τοὺς Ἄγγέλους.	»	227
Β'. Παιδεία τῆς ἁμαρτίας εἰς τοὺς ἀνθρώπους.	»	—
Γ'. Παιδεία τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.	»	228
Ϛ'. Προφυλακτικὸν ἢ Προσευχὴ	»	230
Εὐχή.	»	—
Ἐπίλογος.	»	231

Λόγος ψυχωφελέστατος περὶ τῆς αὐθαδείας ἐκείνων,
ὅπου ἁμαρτάνουν μετὰ τὴν ἐλπίδα πῶς ἔχουν νὰ
ἐξομολογηθῶν καὶ νὰ μετανοήσουν.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ 233

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ » 234

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ποίας ζημίας πρόξενουν εἰς τὴν σωτηρίαν τοὺς ἐκεῖνοι, ὅπου ἁμαρτάνουν μετὰ τὴν ἐλπίδα πῶς ἔχουν νὰ ἐξομο- λογηθῶν, καὶ νὰ μετανοήσουν.	»	235
Α'. Ζημία τῶν μετὰ τὴν ἐλπίδα τῆς μετανοίας ἁμαρτα- νόντων, ἢ ὑπερβολικὴ ποσότης τῶν ἁμαρτιῶν.	»	236
Β'. Ζημία τῶν μετὰ τὴν ἐλπίδα τῆς μετανοίας ἁμαρτανόν- των, ἢ ὑπερβολικὴ ποιότης τῶν ἁμαρτιῶν.	»	237
Γ'. Ζημία τῶν μετὰ τὴν ἐλπίδα τῆς μετανοίας ἁμαρτα- νόντων, ἢ καταφρόνησις, καύχησις, ἀμετανοησία καὶ ἄρνησις.	»	238

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Περὶ τῆς ἰατρείας ἐκείνων ὅπου ἁμαρτάνουν μετὰ τὴν ἐλπίδα πῶς ἔχουν νὰ ἐξομολογηθῶν καὶ νὰ μετανοήσουν.	»	239
--	---	-----

A'. Ἱατρεία τούτων ἢ Προσευχή.	Σελ.	239
B'. Ἱατρεία τούτων ἢ γνώσις τῆς ἀληθινῆς μετανοίας.	»	240
Τί εἶναι ἡ ἐξομολόγησις.	»	—
Ὅτι ἡ ἐξομολόγησις χρειάζεται νὰ ἔχη καὶ πόνον.	»	241
Πόσα πρέπει νὰ ἔχη ὁ πόνος	»	—
Ὁ πόνος πρέπει νὰ ἦναι δραστικός, μέγας, ἄκρος καὶ ὑπερφυσικός	»	242
Ὅτι ὁ πόνος τῆς καρδίας συστατικός ἐστὶ τῆς μετανοίας	»	243
Ὅτι ὁ πόνος καὶ ἡ συντριβὴ χάρισμά ἐστὶ τοῦ Θεοῦ κυρίως	»	245
Ὅτι ἡ ἐξομολόγησις δὲν ἐξαλείφει τὰς κακὰς κλίσεις τῆς καρδίας	»	247
Πόσα πρέπει νὰ κάμνη τινὰς μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν	»	—
Ὅτι ἡ ἀληθὴς μετάνοια χρειάζεται τέσσαρα πράγματα	»	248
Αἱ κακαὶ κλίσεις τῆς καρδίας πῶς φανερόνται ἀπὸ τὴν Γραφήν	»	250
Ὅτι οἱ νεωστὶ μετανοοῦντες, τοῖς νεωστὶ ἐκ τῆς ἀρρωτίας ἀναλαμβάνουσιν εἶναι ὅμοιοι	»	252
Ὁ πόνος καὶ ἡ συντριβὴ ἀπὸ πόσα προξενεῖται	»	—
Ὁ πόνος τῆς καρδίας πρέπει νὰ ἦναι παντοτεινὸς	»	253
Διὰ ποῖα αἰτία πρέπει νὰ ἦναι ὁ πόνος παντοτεινὸς	»	254
Ἡ μετάνοια δὲ ἐξαλείφει τὰς οὐλὰς καὶ σημάδια τῆς ἁμαρτίας	»	254
Πόσα καλὰ προξενεῖ ὁ πόνος τῆς καρδίας	»	257
Ὅτι ἄλλη πρέπει νὰ ἦναι ἡ ζωὴ καὶ διαίτα τῶν μετανοούντων καὶ ὑπευθύνων ἀπὸ τὴν διαίταν τῶν ἀνευθύνων.	»	—
Πόσα καὶ ποῖα εἶναι τὰ σημάδια τῆς παρὰ Θεοῦ συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν	»	260
Τὸ πίπτει ἐγειραι πῶς ἐξηγεῖται	»	264
Ἱστορία φοβερὰ καὶ ὠφέλημος	»	266

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΟΣ

Κωνσταντῖνος Τριφιδωσιώτης

